Shylock Operasyonu

Bir İtiraf

PHILIP ROTH



İngilizce'den Çeviren: Aysun Babacan

AYRINTI

PHILIP ROTH

19 Mart 1933'te New Jersey'in Newark kentinde doğan Philip Roth, Bucknell Üniversitesi'ni bitirdikten sonra Chicago Üniversitesi'nde yüksek lisans öğrenimi görmüştür. Ardından Chicago'da İngiliz Edebiyatı, Iowa ve Princeton Üniversitelerinde yaratıcı yazarlık dersleri vermeye başlar. 1959'da, altı öyküsünü bir araya getirdiği ilk kitabı *Goodbye, Columbus* [*Kucak Dolusu*, Çev. Ülkü Tamer, Sander Yay., 1971] yayımlanır. ABD'li Yahudilerin yaşamını son derece kişisel, keskin ve ironik bir dille tasvir ettiği bu kitapla Roth, 1960'ta Ulusal Kitap Ödülü'nü alır. Ardından iki roman yazar: 1962 tarihli *Letting Go* [*Libby*, Çev. Seçkin Selvi, Sander Yay., 1973] ve 1967'de yayımlanan *When She Was Good*. Şöhret, 1969'da, ABD'nin nezih edebiyat çevrelerini karıştıran *Portnoy's Complaint* [*Portnoy'un Feryadı*, Çev. Özden Arıkan, Ayrıntı Yay., 1999] ile gelir. Bilinç akışı tekniğinde eşsiz bir monolog olarak nitelenen bu eser, Çağdaş Amerikan Edebiyatı'nın en komik, en unutulmaz karakterlerinden birini yaratmıştır. 1972'de Ernest Lehman tarafından aynı adla sinemaya uyarlanan *Portnoy*'dan sonraki kitaplarında Roth, hep değişik anlatım teknikleri dener, her seferinde değişik konulara el atar ama anatemalarından ya da "takıntıları"ndan hiç uzaklaşmaz: Yahudi olmak, erkek olmak, bir ananın oğlu olmak, aydın olmak. Bütün bunlardan doğan her türlü marazilikle uğraşmaya da devam eder.

The Breast'i (1972) Kafka'ya bir nazire olarak yazar; ancak onun kahramanı, hamamböceğine değil, dev bir memeye dönüşmektedir [*Meme*, Çev. Seçkin Selvi, Sander Yay., tarihsiz]. *Portnoy*'u hatırlatan *My Life As a Man* ile başladığı "Zuckerman" serisinde (*The Ghost Writer, Zuckerman Unbound, The Anatomy Lesson*) "erkeklik" meseleleri ile uğraşmaya devam eder ve serinin son kitabı olan *The Counterlife* ile 1987 Ulusal Kitap Eleştirmenleri Çevresi Ödülü'nü alır. Çoğu romanı otobiyografik nitelikler taşıyan Roth, 1988'de *The Facts* ile bu kez "adı konmuş" bir otobiyografi kaleme alır. Minimalist bir kitap olarak nitelenen *Deception*'da (1990) [*Aldatma*, Çev. Didem Hızkan, Ayrıntı Yay., 2001] "aldatma" konusunu, rahatsız edici olmaktan sakınmayarak, acımasız bir içtenlikle işler. 1991'de Ulusal Kitap Eleştirmenleri Çevresi Ödülü'nü ona bir kez daha kazandıran *Patrimony*'de, aile mirası olan kültür ile bireyin kendi entelektüel gelişimi içinde yöneldiği kültür arasındaki çatışmayı, son derece dokunaklı bir dille inceler ve Adam Phillips'in deyişiyle, "Kendi seçtiği babalarının, Freud ile Kafka'nın uğruna reddetmiş olduğu babasıyla" barışır. Vietnam sonrası dönemi anlattığı *American Pastoral* (1997) [*Pastoral Amerika*, Çev. Orhan Yılmaz, Ayrıntı Yay., 2008] ile 1998'de Pulitzer Ödülü'nü alır. *The Dying Animal*'da (2001) [*Ölen Hayvan*, Çev. N. Can Kantarcı, Ayrıntı Yay., 2007] erotik zevklerin peşinde koşmaya ant içerek eşini ve oğlunu terk eden bir akademisyeni konu eder.

Son derece üretken bir yazar olan Roth, *I Married a Communist*'te (1998) [*Bir Komünistle Evlendim*, Çev. Orhan Yılmaz, Ayrıntı Yay., 2004] Amerikan yaşamının trajik bir kesitini yine o keskin mizahıyla ele alarak McCarthy dönemini sorgulamıştır. Birbirinin muhbiri durumuna düşen bir karı kocanın hikâyesini, Zuckerman serisinin kahramanının gençlik yıllarına yerleştirerek Nathan Zuckerman'ın gözüyle anlatmıştır. *Pastoral Amerika*'yla başlayıp, *Bir Komünistle Evlendim*'le devam eden üçlemeyi tamamlayan *The Human Stain*, 2001 yılında yayımlanır. Saygın bir edebiyat profesörünün ırkçılık suçlamasıyla istifaya zorlandığı bu romanda, Roth yirminci yüzyılın ikinci yarısında Amerika'nın ruh haliyle ilgili derin soruşturmasını sürdürür. *Bir KomünistleEvlendim* ve *Pastoral Amerika*'nın ardından üçlemenin diğer kitabı *The Human Stain* de Ayrıntı Yayınları'nın yayın programına alınmıştır.

Roth'un, büyük bölümü kitaplaştırılmamış olan çok sayıda öyküsü, deneme ve eleştiri yazısı da bulunmaktadır.

Ayrıntı: 561
Edebiyat dizisi: 167

Shylock Operasyonu
Bir İtiraf
Philip Roth

Kitabın Özgün Adı
Operation Shylock
A Confession

İngilizce'den Çeviren
Aysun Babacan

Yayıma Hazırlayan
Sibel Ercan

Düzelti
Sevgi Serper

Vintage/2002
basımından çevrilmiştir.

© Philip Roth, 1993

Bu kitabın Türkçe yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak Tasarımı
Arslan Kahraman

Kapak Düzeni
Gökçe Alper

Dizgi
Esin Tapan

Baskı
Kayhan Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Davutpaşa Cad. Güven San. Sit. C Blok No.:244 Topkapı/İstanbul
Tel.: (0212) 612 31 85

Birinci basım 2010
Baskı adedi 2000

ISBN 978-97 5-539-551-7
Sertifika No.: 16061

AYRINTI YAYINLARI
Hobyar Mah. Cemal Nadir Sok. No: 3 Eminönü - İstanbul
Tel.: (0212) 512 15 00 - 01 - 05 Fax: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

Philip Roth

Shylock Operasyonu

Bir İtiraf



EDEBİYAT DİZİSİ

GÜLÜNESİ AŞKLAR/*Milan Kundera* ◢ KALECİNİN PENALTI ANINDAKİ ENDİŞESİ/*Peter Handke* ◢ YÜZBAŞI VE KADINLAR TABURU/*Mario Vargas Llosa* ◢ BİZ/*Yevgeni Zamyatin* ◢ KESİK BİR BAŞ/*Iris Murdoch* ◢ YENİ TANRILAR/*Alberto Vasquez-Figueroa* ◢ İNFAZA ÇAĞRI/*Vladimir Nabokov* ◢ EVET AMA, BİR LOKOMOTİF BUNU YAPABİLİR Mİ BAKALIM?/*Woody Allen* ◢ ÇALI HOROZU/*Michel Tournier* ◢ BANYO/*Jean-Philippe Toussaint* ◢ BALKON/*Jean Genet* ◢ GÜNEŞ İMPARATORLUĞU/*J.G. Ballard* ◢ BEYAZ ZENCİLER/*Ingvar Ambjörnsen* ◢ SİYAH MADONNA/*Doris Lessing* ◢ KAPANDA ÜÇ KAPLAN/*G. Cabrera Infante* ◢ ZAMANIN KIYISINDAKİ KADIN/*Marge Piercy* ◢ ANARŞİNİN KISA YAZI/*Hans Magnus Enzensberger* ◢ FOTOĞRAF MAKİNESİ/*Jean-Philippe Toussaint* ◢ GÜLÜN GÜNLÜĞÜ/*Ursula K. LeGuin* ◢ HOTEL DU LAC/*Anita Brookner* ◢ AZİZLER ve ÂLİMLER/*Terry Eagleton* ◢ VEDA YEMEĞİ/*Michel Tournier* ◢ ORLANDO/*Virginia Woolf* ◢ UTANÇ BİTTİ/*Anja Meulenbelt* ◢ YAKIN GELECEĞİN MİTOSLARI/*J. G. Ballard* ◢ KARANLIĞIN SOL ELİ/*Ursula K. LeGuin* ◢ AĞ/*Iris Murdoch* ◢ WATT/*Samuel Beckett* ◢ EKOTOPYA/*Ernest Callenbach* ◢ GECEYİ ANLAT BANA/*Djuna Barnes* ◢ İNSAN POSTUNA BÜRÜNMÜŞ KÖPEK/*Ingvar Ambjörnsen* ◢ CUMA/*Michel Tournier* ◢ AFRODİT'İN BAŞKALDIRISI/*Lawrence Durrell* ◢ GÜNDELİK MUTLULUĞA ALIŞMA/*Anja Meulenbelt* ◢ MURPHY/*Samuel Beckett* ◢ MASAL MASAL İÇİNDE/*Khmaira/John Barth* ◢ ZEN VE MOTOSİKLET BAKIM SANATI/*Robert M. Pirsig* ◢ PARFÜMÜN DANSI/*Tom Robbins* ◢ SINIRSIZ RÜYALAR DİYARI/*J. G. Ballard* ◢ FRANSIZ TEĞMENİN KADINI/*John Fowles* ◢ BEYAZ OTEL/*D.M. Thomas* ◢ MYRA/*Gore Vidal* ◢ DALGALAR/*Virginia Woolf* ◢ ATLANTİK ÖTESİ/*Witold Gombrowicz* ◢ HAYRANLIK/*Anja Meulenbelt* ◢ FERDYDURKE/*Witold Gombrowicz* ◢ MELEKLER ZAMANI/*Iris Murdoch* ◢ PAULINA 1880/*Pierre Jean Jouve* ◢ EŞEKARISI FABRİKASI/*Iain Banks* ◢ ROCK LANETİ/*Iain Banks* ◢ KAYIP ZAMAN/*Anja Meulenbelt* ◢ SENİ İÇİME GÖMDÜM/*Andrew Jolly* ◢ BAŞTAN ÇIKARICININ GÜNLÜĞÜ/*Søren Kierkegaard* ◢ KONFİDENZ/*Ariel Dorfman* ◢ ALTIN DAMLA/*Michel Tournier* ◢ BİR GARİP VAKA: MATMAZEL P./*Brian O'Doherty* ◢ NIETZSCHE AĞLADIĞINDA/*Irvin D. Yalom* ◢ KIZILAĞAÇLAR KRALI/*Michel Tournier* ◢ AİLEDE BİR ÖLÜM/*James Agee* ◢ KUTSAL BÖLGE/*Carlos Fuentes* ◢ KALPSİZ AMANDA/*Jurek Becker* ◢ 62-MAKET SETİ/*Julio Cortázar* ◢ ÇARPIŞMA/*J.G. Ballard* ◢ ÜÇLEME-Molloy-Malone Ölüyor-Adlandırılamayan/*Samuel Beckett* ◢ DUR BİR MOLA VER/*Tom Robbins* ◢ HIRSIZIN GÜNLÜĞÜ/*Jean Genet* ◢ KÜÇÜK DEĞİŞİMLER/*Marge Piercy* ◢ LILA/*Robert M. Pirsig* ◢ ERGİNLİK YAŞI/*Michel Leiris* ◢ AŞKSIZ İLİŞKİLER/*Samuel Beckett* ◢ ESİRGEYEN GÖKYÜZÜ/*Paul Bowles* ◢ YALANCI JAKOB/*Jurek Becker* ◢ DİVAN/*Irvin D. Yalom* ◢ PORNOGRAFİ/*Witold Gombrowicz* ◢ MERCIER İLE CAMİER/*Samuel Beckett* ◢ BİR ERKEĞE NASIL TECAVÜZ EDİLİR?/*Märta Tikkanen* ◢ BENDENİZ VE MARCO POLO/*Paul Griffiths* ◢ DOĞMAMIŞ KRİSTOF/*Carlos Fuentes* ◢ RÜYA SAKİNLERİ/*Iris Murdoch* ◢ HİÇ İÇİN METİNLER ve Uzun Öyküler/*Samuel Beckett* ◢ DUYGU YOLCULUĞU/*Laurence Sterne* ◢ BETTY BLUE/*Philippe Djian* ◢ AĞAÇKAKAN/*Tom Robbins* ◢ ANARŞİST/*Tristan Hawkins* ◢ BAKAKAİ/*Witold Gombrowicz* ◢ PORTNOY'UN FERYADI/*Philip Roth* ◢ $10^{1/2}$ BÖLÜMDE DÜNYA TARİHİ/*Julian Barnes* ◢ SUNİ TENEFFÜS/*Ricardo Piglia* ◢ MANŞ ÖTESİ/*Julian Barnes* ◢ ADA/*Aldous Huxley* ◢ GÜLÜN MUCİZESİ/*Jean Genet* ◢ MÖSYÖ/*Jean-Philippe Toussaint* ◢ ÇİÇEKLERİN MERYEM ANASI/*Jean Genet* ◢ BAŞUCU OĞLANI/*Alison Fell* ◢ YARATIK/*John Fowles* ◢ SENİ SEVMİYORUM/*Julian Barnes* ◢ ZENCİLER/*Jean Genet* ◢ TÜNEL/*Ernesto Sábato* ◢ KARA PRENS/*Iris Murdoch* ◢ KARNINDAN KONUŞANIN ÖYKÜSÜ/*Pauline Melville* ◢ TANRI'NIN AĞZINDAN EVRENİN HİKÂYESİ/*Franco Ferrucci* ◢ HAYATIN VE AŞKIN YASALARI/*Connie Palmen* ◢ KAHRAMANLAR VE MEZARLAR/*Ernesto Sabato* ◢ KAYNAK VE ÇALI/*Michel Tournier* ◢ CENNETE BİR KOŞU/*J.G. Ballard* ◢ DİŞİ ADAM/*Joanna Russ* ◢ FLAUBERT'İN PAPAĞANI/*Julian Barnes* ◢ ALDATMA/*Philip Roth* ◢ KOKAİN GECELERİ/*J.G. Ballard* ◢ ACABA NASIL?/*Samuel Beckett* ◢ MANTISSA/*John Fowles* ◢ KOLEKSİYONCU/*John Fowles* ◢ BENJAMİN: DAR GEÇİTTEKİ AYDIN/*Jay Parini* ◢ METEORLAR/*Michel Tournier* ◢ ARKADAŞLIK/*Connie Palmen* ◢ AŞK VESAİRE/*Julian Barnes* ◢ SİRİUS'TAN GELEN KURBAĞA/*Tom Robbins* ◢ BAYAN GULLIVER CÜCELER ÜLKESİNDE/*Alison Fell* ◢ GELECEKTEN ANILAR/*William Morris* ◢ BENİMLE TANIŞMADAN ÖNCE/*Julian Barnes* ◢ İNGİLTERE İNGİLTERE'YE KARŞI/*Julian Barnes* ◢ İYİ İŞ/*David Lodge* ◢ YİTİK RUHLAR IRMAĞI/*Connie Palmen* ◢ TERAPİ/*David Lodge* ◢ ÖLÜRKEN/*Jim Crace* ◢ GÜZELLİK HIRSIZLARI/*Pascal Bruckner* ◢ SÜPER KENT/*J.G. Ballard* ◢ SISKA BACAKLAR/*Tom Robbins* ◢ BETON ADA/*J.G. Ballard* ◢ İLK AŞK, SON TÖRENLER/*Ian McEwan* ◢ GILLES İLE JEANNE/*Michel Tournier* ◢ BİR KOMÜNİSTLE EVLENDİM/*Philip Roth* ◢ KIZILDERİLİNİN ŞARKISI/*James Welc* ◢ SİNEMA MÜDAVİMİ/*Walker Percy* ◢ KARANLIKLARIN EFENDİSİ/*Ernesto Sabato* ◢ METROLAND/*Julian Barnes* ◢ BİZİ NEDEN TERK ETTİN SAYIN BAŞKAN?/*François Vigouroux* ◢ DÜŞÜNCE BALONLARI/*David Lodge* ◢ MİLENYUM İNSANLARI/*J.G. Ballard* ◢ MÜNECCİM KRALLAR/*M. Tournier* ◢ BEYAZDAKİ KARA/*Maggie Gee* ◢ KAYBOLUŞ/*G. Perec* ◢ HINÇ AYLARI/*P Bruckner* ◢ LİMON MASASI/*J. Barnes* ◢ BÜYÜCÜ/*J. Fowles* ◢ GÜNDOĞUMUNA YOLCULUK/*J. Barnes* ◢ OKLUKİRPİ/*J. Barnes* ◢ FISKADORO/*D. Johnson* ◢ HAYALETLERİN GÖÇÜ/*P. Melville* ◢ ÖLEN HAYVAN/*P. Roth* ◢ SICAK ÜLKELERDEN DÖNEN VAHŞİ SAKATLAR/*Tom Robbins* ◢ PASTORAL AMERİKA/*P. Roth* ◢ ABANOZ KULE/*J Fowles* ◢ ARTHUR VE GEORGE/*J. Barnes* ◢ VAHŞET SERGİSİ/*J. G. Ballard* ◢ VİLLA MEÇHUL/*Tom Robbins* ◢ ASKER GRAMAFONU NASIL TAMİR EDER?/*Saša Stanišić* ◢ FARMAKON/*Dirk Wittenborn* ◢ NE KADAR İLERİ GİDEBİLİRSİN/*D Lodge* ◢ GERİYE UÇAN YABAN ÖRDEKLERİ/*T Robbins* ◢ BİR SAHTEKÂR OLARAK HAYATIM/*P. Carey* ◢ İNTERNETTE BALIK AVLAMAK/*Nasreen AKHTAR* ◢ LANCELOT/*Walker Percy* ◢ ÖLÜ BİR DİLDE AŞK/*Lee Siegel* ◢ VAHŞİ İNSANLAR/*Dirk Wittenborn* ◢ GÜNEŞİ DURDURACAĞIZ/*F. Bouillot*

Claire için...

וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ וַיֵּאָבֵק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר

Bunun üzerine Yakup tek başına bırakıldı ve bir adam bütün gece onunla güreşti.

YARATILIŞ 32:24

Varlığımın bütün özü kendisiyle çelişerek çığlık çığlığa feryat ediyor.

Varoluş kesinlikle bir tartışmadır...

KIERKEGAARD

Önsöz

Yasal nedenlerle bu kitaptaki bazı gerçekleri değiştirmek zorunda kaldım. Bunlar daha ziyade kimlik ve mekânlarla ilgili ayrıntılar üzerinde yapılan ve hikâyenin bütününü ve gerçeğe benzerliğini bozmayan küçük değişikliklerdir. Değiştirilmiş olan isimler ilk kullanıldığı yerde küçük bir yuvarlakla işaretlenmiştir.

Shylock Operasyonu'nu deftere tuttuğum günlük notlarımı kullanarak yazdım. Kitap, ellili yaşlarımın ortalarındayken başımdan geçen ve 1988 yılının başlarında İsrail istihbarat örgütü MOSSAD'ın istihbarat toplamakla ilgili bir operasyonunda yer almayı kabul etmemle sonuçlanan olayların mümkün olduğu kadar doğru aktarılmasıyla ortaya çıkmıştır.

Demjanjuk duruşmasıyla ilgili yorumlar, 1988 yılındaki düşüncelerimin samimi ve eksiksiz bir yansımasıdır. O tarihten beş yıl kadar önce savunma makamı tarafından temyize sunulan bir Sovyet kanıtı, İsrail Yüce Divanı'nın Kudüs Bölge Mahkemesi tarafından 1988'de verilen ölüm cezasının iptalini müzakere etmesine yol açtı. Benim kitapta anlattığım ve katıldığım duruşmalar ise 1988 yılında Kudüs Bölge Mahkemesi tarafından yapılanlardı. Savunma makamı, Sovyetler Birliği'nin çöküşünden sonra ancak ortaya çıkan ve 1944'ten 1950'ye kadar süren Sovyet istihbaratına –eski Kızıl Ordu askerlerinden yirmi bir tanesinin gönüllü SS yardımcıları olduğu ve daha sonra bunların Sovyet yetkilileri tarafından infaz edildiği ve Treblinka'lı Korkunç İvan'ın soyadının Demjanjuk değil Marchenko olduğu belirtilen istihbarata– dayanarak, iddia makamının Cleveland'lı araba tamircisi John İvan Demjanjuk ile meşhur gaz odası görevlisinin aynı "İvan" olduğunu hiçbir kuşkuya yer bırakmaksızın kanıtlamasının imkânsız olduğunu ileri sürüyordu. İddia makamının delillerinde ise eski Sovyetler Birliği'nden alınan kayıtların çelişki ve tutarsızlıklarla dolu olduğu, ayrıca ve daha da önemlisi, bu delilin artık çapraz sorguya çağrılamayacak görevlilerden bugün soruşturulamayacak koşullarda alındığı ifade ediliyordu. Duyuma dayalı ifadeler ise kabul edilemezdi. Buna ilaveten iddia makamı, Alman federal arşivlerinden yeni ele geçirilen belgelerin gösterdiği gibi Demjanjuk'un hem Trawniki Eğitim Kampı'nda, Flossenburg Toplama Kampı'nda ve Sobibor Ölüm Kampı'nda da gardiyanlık yaptığını inkâr ettiğinin hem de yemin etmiş olmasına rağmen sürekli yalan ifade verdiğinin şu anda kesin olarak kanıtlandığını ileri sürüyordu.

İçinde bulunduğumuz tarih itibariyle Yüce Divan hâlâ temyizi müzakere etmektedir.

P.R.

1 Aralık 1992

Birinci Bölüm

1

Pipik Ortaya Çıkıyor

Başka bir Philip Roth olduğunu, Ocak 1988'de, yeni yıldan birkaç gün sonra kuzenim Apter, New York'ta bana telefon edip İsrail radyosundan benim Kudüs'te olduğumu ve Treblinka'nın korkunç İvan'ı olduğu iddia edilen John Demjanjuk'un mahkemesine katıldığımı duyduğunu söyleyince öğrendim. Apter, Demjanjuk duruşmasının radyo ve televizyonda baştan sona her gün yayımlandığını anlattı. Ev sahibinin dediğine göre bir gün önce kısa bir süre ekranda görünmüşüm ve program sunucusu beni mahkemeye gözlemci olarak gelenlerden biri olarak tanıtmış. Apter'in kendisi de daha bu sabah aynı haberi radyodan duymuş. Apter benim nerelerde olduğumu sormak için aramıştı çünkü son mektubumdan, yazar Aha-

ron Appelfeld'le söyleşi yapmak üzere Kudüs'e ancak ay sonunda geleceğimi anlamış. Ev sahibine eğer Kudüs'te olsaydım kendisiyle çoktan temas kurmuş olacağımı söylemiş. Doğru olanda buydu. *The Counterlife*'ın İsrail bölümlerini yazarken oraya dört kez gitmiş ve her seferinde kente geldikten bir ya da iki gün sonra Apter'le yemeğe çıkmıştım.

Bu kuzen Apter –anne tarafımdan ikinci göbekten kuzenim– henüz dünyaya gelmemiş bir yetişkin, 1988'de daha gelişmeden erkekliğe geçiş yapan elli dört yaşında bir adamdı. Yaşlanan bir çocuk aktörün korkunç derecede boş bakan suratına sahip, vücudu doğal ölçülerin altında, bebeksi görünüşlü biriydi. 1943'te bütün ailesi Almanların Yahudileri öldürme çılgınlığına kurban gitmişse de Apter'in yüzünde, yirminci yüzyıl Yahudilerinin yaşamındaki kargaşadan en ufak bir iz bile yoktu. Polonya'daki nakil bölgesinden onu kaçırıp, Münih'teki bir erkek genelevine satan bir Alman subay hayatını kurtarmıştı. Subay için bu, güzel bir yan gelir olmuştu. Apter ise o zaman daha dokuzundaydı. Ve bugün orta yaşlarına gelmiş olmasına rağmen çocukluğuna zincirlenip kalmıştı ve çabucak kızarıp ağlayan, müzmin bir yakarış ifadesiyle dolu gözleriyle karşısındakinin gözlerinin içine bakamayan, yaşamını geçmişin ellerine bırakmış biriydi. Bu yüzden, telefonda bana başka bir Philip Roth'un geldiğini haber vermeden Kudüs'te ortaya çıktığını söylediğinde, anlattıklarının tek kelimesine inanmadım. Yanında olmayanlara karşı doymak bilmez bir iştahı vardır.

Fakat dört gün sonra yine New York'taki evimdeyken, Kudüs'te olup olmadığımı soran bir telefon daha aldım. Bu kez arayan Aharon Appelfeld'di. Yılın çoğunu Londra'da geçirdiğim seksenlerin başında, İsrail'in Londra kültür ateşesinin kendisi adına verdiği resepsiyonda tanıştığım Aharon, o günden beri yakın arkadaşımdır. Yeni çevirisi yapılan *The Immortal Bartfuss* isimli kitabının Amerikan baskısı için *New York Times Kitap Eleştirisi* adına onunla bir söyleşi yapmıştım. Aharon, her gün yazı yazmak için gittiği Kudüs'teki kafede *Jerusalem Post*'un geçen hafta sonu çıkan baskısına baktığında, gelecek haftanın sayfa boyunca sıralanan kültür etkinliklerinde, pazar gününe ait benim de bilmemin iyi olacağı bir ilanı haber vermek için aramıştı.

İlanı birkaç gün önce görmüş olsaydı, benim casusum olarak etkinliğe katılabileceğini söylemişti.

"Diasporacılık: Yahudi Sorununa Tek Çözüm." Konuşmacı Philip Roth konuşmanın ardından sorular cevaplandırılacaktır. Saat 18:00. King David Hotel, 511 no.lu süit. İçecek ikram edilecektir.

Bütün akşam Aharon'un Apter'i doğrulayan haberlerini düşündüm. Büyük bir kısmını uyumadan geçirdiğim gecenin sonunda, arka arkaya gelen tesadüfi hatalar yüzünden kimliklerin karıştırılmış olması gerektiğine ikna olup, yapılacak en iyi şeyin bu durumu göz ardı etmek olduğuna karar verdim ama ertesi sabah daha yüzümü bile yıkamadan Kudüs'teki King David Hotel'in 511 Numaralı süitine telefon ettim. Telefonu açan kadına Amerikan İngilizce'siyle Bay Roth'un orada olup olmadığını sordum. Kadın birini çağırdı, "Şekerim telefon sana" dedi. Sonra telefona bir adam geldi. Kendisinin Philip Roth olup olmadığını sordum. "Evet, benim" cevabını verdikten sonra, "peki, ben kiminle görüşüyorum acaba?" diye sordu.

Sözü edilen telefonlar, karım ve benim geçmiş ile geleceği ayıran çizgide yaklaşık beş aydır karaya vurmuş gibi yaşadığımız Manhattan'daki otelin iki odalı süitine gelmişti. Büyük otel yaşamının gayri şahsiliği, ikimizde de çok güçlü olan evcil içgüdülerle oldukça uyumsuzdu. Yerimizden koparak böyle köksüz, alışılmadık tarzda yaşamak zorunda olmamız ne kadar elverişsiz bir durum olursa olsun, geçen bahar ve yaz başlarında, Claire en kötüsünün başa gelmesinden korkarak çaresiz bir halde bana mukayyet olmaya çalışmasına rağmen ben hayatımın en üzücü mecburiyetiyle bir türlü baş edemeyince, Connecticut'taki çiftlik evine dönmek yerine şimdilik burada kalmayı tercih etmiştik. En yakın komşudan yarım mil uzakta, uzun toprak yolun sonundaki açık araziler ve ağaçlarla çevrili o büyük ve gözlerden ırak eski ev, konumuyla on beş yılı aşkın bir süreden beri yalnızlık ihtiyacımı karşılamış olsa da insanı tuhaf bir duygusal çöküntüye sokan o ürkütücü ortam, büyük kestane rengi döşemeleri ve yıpranmış rahat koltuklarıyla o sıcak görünümlü ahşap ma-

bet, her yerine kitap yığılı ve gecenin büyük bir bölümünde şömine alevlerinin yükseldiği o ev, birdenbire berbat bir akıl hastasıyla şaşkın bir bakıcının hapsedildiği korkunç bir tımarhaneye dönmüştü. Bu sevdiğim mekân, bana dehşet veren bir yer haline gelmişti. Beş ayımızı otel sığınmacıları olarak harcayacak olsak da her zamanki çalışkan kişiliğim, dizginleri tutmak için sürüne sürüne dönerek beni yaşamımın o güzelim eski çizgisine yeniden yerleştirip yürütmeye de zorlasa (önce geçici olarak geriye sürüklenenler, her şeyin eskisi gibi emniyette olduğuna zerre kadar inanmayanlar ya da bomba korkusuyla geçici olarak boşaltılan bir iş merkezinde çalışanların sokakta bir süre bekledikten sonra yeniden sürüne sürüne binaya dönmeleri gibi), artık orada daha fazla kalamayacağımı anlamıştım.

Şunlar olmuştu:

Küçük bir diz ameliyatı geçirdikten sonra çektiğim acı, birkaç hafta içinde azalacağı yerde gittikçe daha beter bir hal almış, ameliyat olmama neden olan o uzun süreli rahatsızlığı kat kat geçmişti. Genç cerrahıma gidip durumumun kötüleştiğini söylediğimde, bana sadece, "Olur böyle şeyler" demiş ve ameliyat olmadan önce bana bunun işe yaramayabileceğini söylediğini iddia edip, beni başından savmıştı. Beni sakinleştirip acıyla baş etmemi sağlayacak bazı tabletlerle baş başa kalmıştım. Önemsiz bir ayakta tedavi işleminden çıkan böylesine şaşırtıcı bir sonuç, insanı sinirlendirip ümitsizliğe düşürebilirdi; ama benim düştüğüm durum daha da beterdi.

Kafası dağınık bir adam olmaya başlamıştım. Zaten dağınık sözcüğü, beynimi oluşturan maddenin kendisi gibiydi; ama artık bu madde bile kendiliğinden parçalanmaya başlamıştı. Beynimin bu yedi harfli kocaman, toparlak, biçimsiz bileşeni, iyiden iyiye birbirine giriyor, çentiklenerek birbirinden kopuyor; kimi zaman bir harf parçası, çoğu zamansa telaffuzu acı veren ve hecelenemeyen, kenarları tırtıklı harf grupları oluşturuyordu. Bu zihinsel parçalanma, çekilen bir diş kadar fiziksel acı veriyordu ve ıstırap dolu bir işkenceye dönmüştü.

Bunun gibi sanrılar ve daha kötüleri, vahşi hayvan sürüleri gibi gece gündüz beni ezip geçiyor ve ben onları durduracak hiçbir şey yapamıyordum. Hiçbir şeyi durduramıyordum, iradem minicik ve son derece aptalca bir düşüncenin etkisi altında kullanılmaz hale

gelmişti. Günde iki, üç ve bazen dört kez belli bir neden ya da uyaran olmadan ağlamaya başlıyordum. Sadece çalışma odamda yalnızken, okuyamadığım bir kitabın sayfalarını çevirirken ya da hazırladığı yemeği bilmediğim bir nedenle yemediğim için bana çaresizce bakan Claire'le yemek masasındayken ağlasam iyiydi. Arkadaşlarımın önünde hatta yabancıların önünde bile ağlıyordum; tuvaletteyken bile kendimi tutamıyor, acı verene, göz pınarlarım kuruyana kadar iki gözüm iki çeşme ağlıyor, elli yıllık gözyaşlarıyla tarumar olmuş bir vaziyette, en gizli halimi bütün hastalıklı zaaflarımla herkesin önünde ortaya döküyordum.

Her seferinde iki dakika boyunca gömleğimin koluyla oynuyordum. Engelleyemediğim bir şekilde, gömleğimin kollarını hararetle ve özenle kıvırıyor, manşetlerini ilikledikten hemen sonra aynı hararet ve özenle açıp bu anlamsız işlemi yeniden başlatıyordum. Bu hareketin anlamı varoluşumun özüne dek iniyor gibiydi. Pencereleri açmaktan kendimi alıkoyamıyor, klostrofobi nöbetim titrememe yol açınca sanki pencereleri ben değil de başkası açmış gibi hırsla kapatıyordum. Kafam durmuş bir şekilde televizyonun karşısında oturup gece haberlerini dinlerken bile nabzım dakikada 120 kez atıyordu. Dünyadaki bütün saatlerden iki kat hızla ilerleyen bir saate yetişircesine şiddetli atan kalbim olmasa, adeta bir ölü gibi televizyona bakarken böyle atıyordu hem de. Bu da kontrol edemediğim panik duygusunun bir başka göstergesiydi: Gün içinde gelişigüzel ortaya çıkıp duran ama geceleri aralıksız hissettiğim muazzam bir panik duygusu.

Karanlık vakitlerde dehşete kapılıyordum. Merdiven basamaklarından oluşan engelli parkuru her seferinde acı dolu adımlarla –sağlam bacağımı kırıp, hasta bacağımı sürüyerek– aşıp yatak odama giderken, işte, bu sefer öleceğim dedirten bir işkence nöbeti yaşıyordum. Bütün beynim paramparça dağılmadan gün ışığına ulaşma yolundaki tek şansım, geçmişimin en masum yıllarındaki tılsımlı bir imgeye tutunmak ve sarıldığım bu anı direğimi döven uzun gecenin tehlikelerinden sağ salim çıkmaya çalışmaktı. Beni kurtarması için histerik bir özlem krizi geçirerek seferber ettiğim anım; ağabeyimin beni alıp pansiyonların ve yazlık evlerin dizildiği caddeden geçire-

rek ahşap platforma götürüp, oradan da ailemizin her yaz bir oda kiraladığı Jersey kıyı kasabasındaki plaja inen tahta basamaklardan geçmeme yardım etmesiydi. Claire'in uyuduğunu düşündüğüm (genellikle de yanıldığım) saatlerde, benim beş, bana hep sahip çıkan dikkatli ağabeyimin ise on yaşında olduğu ta 1938'den beri bu kadar tutkuyla söylemediğim dört çocuksu sözcükten oluşan şu büyülü formülü tekrarlıyordum: "Beni de götür Sandy, ne olur."

Claire'in gölgelikleri kapatmasını istemiyordum; çünkü gündoğumunun başladığı anı, güneş doğarken görmek zorundaydım. Oysa her sabah doğuya bakan pencerelerden giren ışık benim yattığım yeri aydınlatmaya başladığında, henüz sona eren gecenin dehşetinden kurtulduğum için duyduğum rahatlama hissi bu kez de yerini gündüz yaşayacağım dehşetli saatlere bırakıyordu. Hem geceler hem de gündüzler sonsuz ve dayanılmazdı. Peşimi bırakmayan acıdan kaçıp birkaç saat saklanabileceğim bir delik oyacak ilaç kutuma uzandığımda, o kutuyu tutan titrek parmakların benim olduğuna inanamıyordum (ama inanmaktan başka çarem de yoktu). Havuzun kenarında dikilirken elini sıkı sıkı tuttuğum Claire'e, "Philip nerede?" diye sormuştum. Yaz sona erene dek düzenli olarak her gün otuz dakika yüzerdim; şimdi ise ayağımı suya değdirmekten bile korkuyor, içinde boğulacağımdan emin olduğum binlerce galon suyun yaz güneşindeki o güzel pırıltılarına baktıkça bunalıyordum. "Philip Roth nerede?" diye sordum yüksek sesle. Soruyordum çünkü nerede olduğunu bilmek istiyordum.

Bu ve benzeri şeyler yüz gün, yüz gece sürmüştü. Eğer o sıralarda biri bana telefon edip Philip Roth'un Kudüs'te bir savaş suçlusunun mahkemesinde görüldüğünü veya King David Hotel'de Yahudi sorunuyla ilgili bir konuşma yapacağı ilanını gördüğünü söyleseydi, ne yapacağımı hayal bile edemezdim. Herhalde, bir özveri afetine dönmüş halimle bunu, gidip intihar etmeme yetecek kadar aklımı oynattığımı gösteren bir kanıt olarak görürdüm. Zira o günlerde sürekli kendimi öldürmeyi düşünüyordum. Genelde boğulmak geçiyordu aklımdan: Evin önünden geçen yolun karşısındaki minik havuzda... Cesedimi didikleyecek su yılanlarından bu kadar ödüm kopmasaydı... Oraya kadar yalnız başına araba sürme fikrinden korkma-

saydım. Mayıs ayında Columbia Üniversitesi tarafından bana verilecek onursal derecemi almak üzere New York'a geldiğimizde, Claire eczaneye gitmek için kısa bir süreliğine otelden ayrıldıktan sonra on dördüncü kattaki odamızın penceresini açtım, bir yandan sıkı sıkı pervazı tutup iç avluyu görecek kadar ileri uzandım ve kendi kendime şöyle dedim: "Hadi, yap şu işi. Burada seni durduracak yılanlar da yok." Oysa bu kez de derece aldığımı görmek için New Jersey'e gelen babam beni durduruyordu. Tıpkı daha önce derece alırken yaptığı gibi telefonda şaka yollu bana, "Doktor" demişti. Ben de o gidinceye kadar pencereden atlamayı erteledim.

Columbia'da, büyük kütüphane meydanında diploma töreni provalarını görmek için toplanan binlerce insanın karşısındayken, tüm öğleden sonrayı kaplayan töreni avazım çıktığı kadar bağırmadan ya da kontrolsüz bir halde hıçkırıklara boğulmadan atlatamayacağımdan emindim. O günü ya da önceki akşam onursal derece adaylarının şerefine verilen yemeği, işi bitmiş ve bunu her an kanıtlamaya hazır bir adam olduğumu kimse görmeden nasıl atlattığımı hiç bilmiyorum. Çıplak benliğimle, beni intiharımla hayatı bin bir parçaya dağılacak seksen altı yaşındaki babama bağlayan inancı temellerinden yıkma arzum arasına girmemiş olsaydım, o sabah otel penceresinden atlamak üzereyken ya da ertesi gün platforma çıkmışken ne yapacağımı da bilemeyebilirdim.

Törenden sonra babam kahve içmek için bizimle otele geldi. Gerek yüz yüze gerek telefon görüşmelerimizde beni kahreden tek şeyin vücudumdaki bu bitmek tükenmek bilmeyen ağrı olduğunu defalarca söylememe karşın, babam haftalardır bir şeylerin ters gittiğinden kuşkulanıyordu. "Çok süzülmüşsün sen" dedi, "berbat görünüyorsun." Benim halim babamın yüzünü de kül gibi yapmıştı ve bildiğimiz kadarıyla öyle ölümcül bir hastalığa falan yakalanmış değildi. "Dizim" diye karşılık verdim, "acıyor." Başka da bir şey demedim. "Bu senin normal halin değil Phil, sen aslında her şeyi kolayca halleden birisin." Gülümsedim. "Öyle miyim?" "Al" dedi, "bunu eve dönünce açarsın." Kalın, kahverengi kâğıt ambalajından, onun yaptığını anladığım bir paket uzatıp, "Bu, aldığın yeni derece için, Doktor" dedi.

Bana verdiği paketin içinde, ta kırk beş yıl önce *Metropolitan Life* dergisinin fotoğrafçısı tarafından çekilen on ikiye on sekiz santimetre boyutunda çerçeveli bir fotoğraf vardı. Bu fotoğraf, babamın çalıştığı şirkette herkesin gözünü diktiği Newmark bölgesi satış ödülünü aldığında çekilmişti. Fotoğraftaki adam, şimdi zar zor hatırladığım ilkokul yıllarımın doğru yoldan sapmayan sigortacısı, Buhran döneminin Amerikan tarzı, geleneksel mutedil görünüşüne sahip bir adamdı: Özenle bağlanmış kravatı, kruvaze ceketli takım elbisesi, kısa kesilmiş seyrek saçları, düzgün ve kararlı bakışları, sempatik, ağırbaşlı ve ölçülü gülümseyişiyle bu adam her patronun ekibinde çalıştırmak isteyeceği, müşterilerin aklı başında diyebileceği, kart sahibi sıradan bir adamdı. Fotoğraftaki adam, "Bana güven" diye bağırıyordu adeta. "Beni işe koş. Beni terfi et. Hayal kırıklığına uğramazsın."

Ertesi sabah Connecticut'tan babama telefon ettiğimde bütün samimiyetimle, o eski fotoğrafın bana nasıl güç verdiğini söylemeyi planlıyordum ama babamın telefonda duyduğu şey, bebekliğinden beri ağlamamış olan elli dört yaşındaki oğlunun ani hıçkırıkları oldu. Tam bir çöküşten hiçbir farkı olmayan bu halime babamın verdiği sakin tepki beni hayrete düşürmüştü. "Devam et" dedi. Ondan sakladığım her şeyi başından beri sanki biliyordu, her şeyi bildiği için de durup dururken bana o en metin ve kararlı göründüğü fotoğrafı vermişti. "Bırak, akıp gitsin hepsi" dedi yumuşak bir sesle, "ne varsa bırak, çıksın gitsin içinden..."

Bana söylendiğine göre, az önce anlattığım sefil durumun nedeni, her gece aldığım, Halcion ismiyle pazarlanan ve dünyanın pek çok yerinde insanların çıldırmasına neden olmakla suçlanan benzodiapezin triazolam* haplarıymış. Halcion satışları, 1979'dan itibaren yani Hollanda'da piyasaya sürüldükten iki yıl sonra, reçeteme yazılmasından ise sekiz yıl önce Hollanda'nın her yerinde yasaklanmıştı: Fransa ve Almanya'da 1980'lerde, benim bir gecede aldığım ölçüdeki dozlar kaldırılmıştı, Britanya'da ise 1991'in sonbaharında BBC te-

* 1960'larda anksiyete bozukluklarında ve depresyon tedavisinde kullanılan bir ilaç çeşidi. (y.h.n.)

levizyonunda yayımlanan bir programın ardından tamamen yasaklanmıştı. Bu keşif –benim gibi biri için bu pek de keşif sayılmazdı– *The New York Times*'da yayımlanan ve ilk paragrafları ön kapağa alınmış uzun makalede açıklanmıştı: "Dünyanın en çok satan uyku hapı Halcion'u üreten ilaç şirketi, yirmi yıldan bu yana, ilacın ciddi psikiyatrik yan etkileri olduğunu gösteren verileri Yiyecek ve İlaç İdaresi'nden saklamış..." diye başlıyordu yazı.

Popüler bir Amerikan dergisinde Halcion'a karşı yazılan kapsamlı iddianameyi –ve yazarın "Halcion deliliği" dediği açıklamayı– okuduğumda, sinirlerimin bozulduğu o dönemin ardından on sekiz ay geçmişti. Makalede İngiliz tıp dergisi *The Lancet*'te çıkan bir mektuptan alıntı yapılmış, alıntıda Hollandalı bir psikiyatr, ilacı yazdığı psikiyatri hastaları üzerinde yaptığı inceleme sonucunda Halcion'la ilişkilendirilen semptomları sıralamıştı. Listede yazanlar, başıma gelen felaketin özetini veren bir ders kitabı gibiydi: "...aşırı halsizlik, kendine yabancılaşma ve gerçekleri algılama bozukluğu, paranoyak tepkiler, akut ve kronik anksiyete, sürekli delirme korkusu... Hasta genellikle büyük bir umutsuzluğa düşer ve neredeyse karşı konulamaz bir intihar etme dürtüsüyle mücadele eder. Bu yüzden intihar eden bir hasta tanıyorum."

Sadece bir rastlantı eseri kendimi hastaneye kaldırtmadan –hatta gömülmeden– önce Halcion'u kestim ve semptomlar yavaş yavaş hafifleyip kayboldu. 1987 yılı yazının başlarında bir hafta sonu, telefonda intihardan söz edip saçmaladığımı duyunca telaşa kapılan arkadaşım Bernie Avishai, Boston'dan arabasına atlayıp bana gelmişti. O sıralarda üç aydır acı çekmekteydim, çalışma odamda yalnız kaldığımızda ona kendimi bir akıl hastanesine kapatmaya karar verdiğimi söyledim. Beni tutan tek korkum vardı, o da oraya bir kez girince bir daha çıkamamaktı. Biri beni çıkabileceğime ikna etmeliydi ki Bernie'den istediğim de buydu. Sorduğu sorunun alakasızlığı beni feci şekilde üzmüştü: "Senin kafan mı iyi?" Ona uyuşturucu kullanmadığımı ve kafamın da "iyi" falan olmadığını, sadece uyuyup sakinleşmeme yardım eden bir iki ilaç kullandığımı söyledim. Durumumun ciddiyetini anlamadığı için duyduğum öfkeyle, hakkımdaki rezil gerçeği mümkün olduğu kadar açıkça itiraf ettim. "Dağıldım. Yı-

kıldım. Karşında duran arkadaşın aklını kaçırdı!" dediğimde verdiği cevap, "İlaçların adı ne?" diye sormak olmuştu.

Birkaç dakika sonra Bernie beni, sonradan kendisini de tıpkı benimki gibi Halcion kaynaklı bir sinir bozukluğundan kurtardığını öğrendiğim Boston'lu bir psikofarmakologla telefonda görüştürdü. Doktor önce bana nasıl hissettiğimi sordu, ona durumumu anlatınca da bana böyle hissettirecek bir şeyler almış olmam gerektiğini söyleyerek bunların ne olduğunu sordu. O anda, bunca acıya sadece bir uyku hapının sebebiyet verebileceği olasılığını reddederek, Bernie gibi onun da çektiğim acıların ne kadar feci olduğunu anlayamadığını düşünmeye devam ettim. Sonunda benim de müsaade etmem üzerine, doktoruma telefon etti ve her ikisinin de kontrolü altında ilacı bırakma sürecim o gece başladı. Bir daha tekrarlamayı umursamadığım ve birincisinden de sağ çıkacağıma inanmadığım bir süreçti bu. *The Lancet*'teki yazısında, Hollandalı psikiyatr Dr. C. van der Kroef, "Bazen, ilacı bırakırken ansızın başlayıp çoğalan panik duygusu ve aşırı terleme gibi semptomlar görülür." diye yazmıştı. Ben bırakırken tüm bu semptomlar aralıksız yetmiş iki saat sürmüştü.

Hollanda'da gözlemlediği Halcion deliliği vakalarını başka yerlerde de anlatan Dr. van der Kroef, "İstisnasız bütün hastalar bu dönemi cehennem olarak tasvir etmektedir" diyordu.

Daha sonraki dört hafta boyunca artık eskisi gibi içi dışına çıkmış dolaşan bir adam olmasam da aşırı duyarlılık, bana her yerde eşlik etmişti. Bunun en büyük nedeni de bir türlü uyuyamadığım için gün boyu yorgun argın ve kıpkırmızı gözlerle dolaşmam, Halcion'suzluk yüzünden uykusuz geçen gecelerde Claire'in, kardeşimin ve yüz sefil gün boyunca bana yaklaşan tüm dostlarımın önünde kendimi nasıl rezil ettiğimi düşündükçe yıkılmamdı. Utanç içindeydim ama bunun iyi bir yanı da vardı: Küçük düşmek hissi, eski ben'in döndüğünü gösteren umut verici bir işaretti. İyi ya da kötü olsun, süs havuzunun çamurlu tabanında yüzen etobur yılanlardan daha sıradan şeyler için kaygılanan biriydi o eski ben.

Yine de beni bu hale getiren şeyin Halcion olduğuna uzun süre

inanamamıştım. Kısa sürede önce zihinsel sonra da duygusal dengeme kavuşmama ve günlük yaşamımı eskisi gibi ustalıkla yürütüyor görünmeme karşın, gizliden gizliye beni asıl kötüleştiren şeyin biraz da kendim olduğuna inanıyor, bütün suçun Halcion'da olduğuna pek ikna olamıyordum. Bu ilaç, çöküşümü hızlandırmış olabilirdi ama başarısız bir diz ameliyatı ve uzamış bir fiziksel acının pençesine girmekten daha kötü olmayan bir musibet yüzünden kendini kaybeden bendim. Bendeki bu dönüşümün –bendeki bu deformasyonun– ilaçlarda kullanılan maddeden değil de gizlenmiş, karanlıkta kalmış, üstü örtülmüş, bastırılmış, belki de elli dört yaşıma gelene kadar hiç oluşmamış ama kendim, yazı üslubum, çocukluğum veya bağırsaklarım kadar bana ait bir şeyden kaynaklandığına da inanıyordum. Kendimi ne olarak düşünürsem düşüneyim, ben aynı zamanda buydum ve şartlar yeterince zorlarsa yine o rezil bağımlı, anlamsız sapkın, alenen zavallı, yüzsüz arızalı; keskin zekâlı olmak yerine aklıevvel, güvenilir olmak yerine şeytani bir adam, kendi içine bakmaktan, huzurdan yoksun, yaşamı bu denli muhteşem kılan sıradan cesaretten nasibini almamış biri olabilirdim: Varlığı upuzun bir sarsıntıdan ibaret kudurmuş, kaçık, tiksindirici, hep ıstırap içinde, nefret uyandıran, evhamlı biri.

Beş yıl geçtikten hatta psikiyatrlar, gazeteler ve tıp dergileri Upjohn firmasının sihirli uyku ilaçlarında pusuda bekleyen bu kişilik değiştirecek kadar güçlü darbeyle ilgili açıklamalar yaptıktan sonra bile buna kısmen de olsa hâlâ inanıyor muydum? Buna cevabım basit ve samimi: "Neden olmasın? Benim yerimde olsaydınız böyle düşünmez miydiniz?"

Gelelim King David Hotel'in 511 Numaralı süitinden konuştuğum ve kesinlikle ben olmayan o Philip Roth'a. Neyin peşinde olduğu hakkında hiçbir fikrim yok; zira adımı sorduğunda ona cevap vermek yerine telefonu kapatıverdim. Zaten en başta hiç telefon etmemen gerekirdi, dedim kendi kendime. Bununla ilgilenmen için sebep yok, şaşırmana da gerek yok. Saçma olur yoksa. Belli ki adam tesadüfen seninle aynı ismi taşıyan biri, o kadar. Eğer öyle değilse, o za-

man Kudüs'te kendisini sen olarak tanıtan bir sahtekâr var ve bu durumda bile bir şey yapman gerekmez. Nasıl olsa, senin müdahalene gerek olmadan birileri bunu ortaya çıkaracaktır. Şimdiden Apter ve Aharon bunu anladı bile. İsrail'de seni tanıyan o kadar çok insan var ki, adamın işlediği suçun açığa çıkarılamamasına ve tutuklanmamasına imkân yok. Hem sana ne zararı dokunabilir? Böyle şaşkın bir halde ve ne yapacağını düşünmeden ettiğin telefonlarla kendine ancak sen zarar verebilirsin. Bu adamın en son bilmesi gereken şey, yaptığı hileyle seni kızdırmış olmasıdır çünkü görünürde yapmaya çalıştığı şey her neyse asıl amacı seni kızdırmak herhalde. En azından şimdilik senin yapacağın tek şey, kayıtsız ve mesafeli durmak olmalı.

Bütün bunlar daha şimdiden içten içe nasıl da dırdır ettiğimi gösteriyor. Oysa adam bana gayet doğal bir şekilde kim olduğunu söylediğinde tek yapmam gereken şey, benim de kim olduğumu söyleyip ne olacağını görmekti ki bu, bayağı ilginç hatta eğlenceli olabilirdi. Aradan birkaç dakika geçtikten sonra telefonu kapatmakla çaresiz bir panik duygusunu ifade etmiş olmaktan başka bir şey yapmadığımı ve bunun, Halcion'u bıraktıktan yaklaşık yedi ay sonra bile travmanın etkilerinden kurtulamadığımın sarsıcı bir göstergesi olduğunu düşünmeye başladım. "Öyle mi, ben de Philip Roth'um. Newark'ta doğup çok sayıda kitap yazmış olan Philip Roth. Siz hangi Philip Roth'sunuz?" Böyle söyleyerek onu alt edecek yerde, telefonu benim adımla açıp beni alt eden o olmuştu.

Ertesi hafta Londra'ya geldiğimde Claire'e bu konudan söz etmemeye karar verdim. Hele de Claire karmaşık ve zorlu bir duygusal durumdan sağ salim çıkacak kadar gücümü topladığıma henüz o kadar da inanmazken, ufukta beni ciddi derecede rahatsız edebilecek bir şey olduğunu düşünmesini istemiyordum... ve dahası birdenbire kendimden yüzde yüz emin olmadığım bir zamandı. Londra'ya vardığımda Apter ve Aharon'un benim New York'taki numaramı aramış olduklarını hatırlamak bile istemiyordum... Evet, yalnızca bir yıl önce gülüp geçeceğim bir durumu ya da kolayca halledebileceğim bir çeşit kışkırtmayı, şimdi kendimi kaybetmemek için küçük ama karar-

lı önlemler almamı gerektiren bir şey olarak görüyordum. Bunu keşfettiğime sevinmedim; üstelik bu tuhaf saçmalığın Halcion etkisiyle savrulurken olduğu gibi acayip şekilde beynimde büyümesini nasıl önleyeceğimi bilemiyordum. Makul bir bakış açısı sağlamak için ne gerekirse yapmaya hazırdım.

Londra'daki ikinci gecemde, saat farkı yüzünden yine doğru dürüst uyuyamadığım için üçüncü veya dördüncü kez karanlıkta cin gibi ayağa dikildiğim saatlerde, Kudüs'ten bir telefon geldiğini –benim de Kudüs'e telefon ettiğimi– rüyamda görmüş olabileceğimi düşünmeye başladım. O günün erken saatlerinde olsa, oteldeki masamda oturup Aharon'un kitaplarını tekrar okurken not aldığım bazı sorular üzerinde düşünmeye başladığımda bu iki telefonun geldiğine yemin edebilirdim. Hatta Kudüs'teki Aharon'u arayıp sormaya bile niyetlenmiştim ama o uzun gece boyunca telefonlarda anlatılan şeylerin imkânsızlığı üzerine düşününce, bu aramaların ancak ben uyurken yapılıp cevaplandığına, bu rüyaların geceleyin herkes tarafından görülmesine, konuşan karakterlerin bilinip hatırlanmasına rağmen konuşulanların kesinlikle saçma olduğu rüyalar cinsinden olduğuna kendimi ikna etmeyi başardım. Düşündükçe, rüyaların kaynağının acınacak halde açık olduğu da görülüyordu. Apter ve Aharon tarafından uyarıldığım üzere açıklanamayan bir şekilde tuhaf davranarak başka birisinin yerine geçen ve kendi kulaklarımla sesini duyduğum bu hayali kişi, iyileştiğimden beri ilk kez ve yalnız başıma yurtdışına çıkmışken aklımı yitirme korkumun yarattığı bir varlık, tamamen kontrolümün dışında, benliğime el koyan bir şeyin geri dönüşünü simgeleyen bir kâbustu. Kudüs'teki "karşı ben"le ilgili haberleri bana ulaştıran ulaklara gelince, onlar da rüya görme eyleminin anlık, kişisel dallanıp budaklanmalarıyla ilgili ağır simgelerden öte bir şey olamazdı. Zira hem öngörülemeyenle kurdukları yakınlık benimkini bile aşıyordu hem de orijinal varlıkları somut ve çürütülemez bir kimlik kazanacak kadar şekillenmeden önce her ikisi de en muazzam başkalaşımlardan geçmişti. Hatta Franz Kafka'nın göklere çıkarılan şekil değişimleri bile hem kuzenimin hem de arkadaşımın (kaldı ki burada sadece iki tanesini saydık) çocukluğunun Üçüncü Reich tarafından uğradığı akla hayale gelmez başkalaşımın yanında solda sıfır kalırdı.

Olan bitenin yalnızca bir rüyanın kendi kıyılarından taşmasından ibaret olduğu fikrini netleştirmeyi o kadar istiyordum ki daha şafak sökmeden kalkıp Aharon'a telefon etmeyi düşündüm. Kudüs'te saat, bir saat ileriydi ve Aharon çok erken kalkan bir adamdı; ama onu yatağından kaldıracak da olsam, bu işin bir bellek sapması olduğunu, benimle başka bir Philip Roth hakkında telefon görüşmesi yapmadığını ondan duymak için bir dakika bile beklemeye tahammülüm olmadığını hissediyordum. Yine de telefon ederken kimse duymasın diye yataktan çıkıp mutfağa doğru yürürken, kendi kendime sadece rüya görmüş olduğumu söyleyip durmamın da rüya olabileceğini fark ettim. Benim Aharon'a değil, Boston'daki psikofarmakoloğuma derhal telefon edip gerçek olanla olmayanı birbirine karıştırmamın anlamı, üç ay boyunca triazolamla kimyasal bir bombardımana uğrayan beynimde oluşan kalıcı bir hasar mıdır, diye sormam gerekiyordu. Aharon'a telefon ederek sadece vereceği haberleri duyabilecektim. O halde neden Aharon'u atlayıp asıl o sahtekârın kendisinin ne yapma niyetinde olduğunu araştırmayaydım ki? "Makul bir bakış açısı" yaratarak. Kendimi yeni bir hezeyanın tehlikelerine açmaktan başka bir şey yapmıyordum. Saat altıya çeyrek vardı ve sabahın köründe telefon etmem gereken bir yer varsa, o da King David Hotel'in 511 Numaralı süitiydi.

Kimseyi aramadan beşte yatıp uyumayı başardığım için kendimi iyi hissediyordum. Kendi yaşamıma sahip çıkabilmenin getirdiği bir rahatlamaydı bu. İşte, yine gururla dümeni ele alan bir adam olmuştum. Geri kalan her şey hezeyandan ibaret olabilirdi ancak makul bakış açısı duruyordu.

O sırada telefon çaldı. "Philip, sen misin? Sana bir iyi haber daha vereyim. Sabahki gazeteye çıkmışsın." Beni arayan Aharon'du.

"Şahane. Bu sefer hangi gazete?"

"Bu seferki İbranice bir gazete. Lech Walesa'yla yaptığın görüşmeyle ilgili bir makale. Gdansk'ta. Yani Demjanjuk duruşmasına gelmeden önce gittiğin yer."

Aharon değil de başka birisiyle konuşuyor olsaydım, benimle dalga geçtiğine ya da takıldığına inanabilirdim. Ama Aharon her ne kadar yaşamın gülünç taraflarından zevk alan birisi olsa da azıcık bi-

le olsa sersemleten bir çeşni katarak kasten komik bir haylazlık yapmak, onun sofu, ağırbaşlı ve nazik tabiatıyla hiç uyuşmuyordu. Olayın gülünç yanını yakaladığı açıktı fakat konuya benden daha fazla hâkim değildi.

Claire, karşımda kahvesini yudumlarken Guardian gazetesine göz gezdiriyordu. Kahvaltımızı bitirmek üzereydik. New York'tayken rüya görmemiştim ve şimdi de görmüyordum.

Aharon'un sesi yumuşaktı, çok hafif ve yumuşak. Kulağı hassas olanlara göre ayarlı bir sesti. İngilizce'si ise çok netti: Sözcükleri İsrailli olduğunu kadar Eski Dünyalı olduğunu da hafifçe belli edercesine telaffuz ederdi. Dinlemesi hoş bir sesti. Hikâye anlatıcılarında görülen ritmiyle capcanlı ve kendi sakin tarzında albenili bir sesi olmasına karşın onu zor duyuyordum. "Söylediğin sözleri sana tercüme edeyim" diyordu bana. " 'Walesa'yı ziyaret etmemin nedeni, Solidarity* iktidara geldiğinde, ki gelecektir, Yahudilerin yeniden Polonya'ya yerleştirilmesini görüşmekti.' "

"Sen en iyisi bana hepsini tercüme et. En baştan başla. Hangi sayfada çıkmış? Uzun mu?"

"Ne uzun ne de kısa. Arka sayfada çıkmış. Yanında başka köşe yazıları ve bir de fotoğraf var."

"Kimin fotoğrafı?"

"Senin."

"Fotoğraftaki ben miyim gerçekten?" diye sordum.

"Bence öyle."

"Hikâyeye ne başlık verilmiş?"

" 'Philip Roth, Dayanışma Lideri'yle Buluşuyor.' Daha küçük harflerle de şöyle diyor: 'Walesa, Gdansk'a Gelen Yazara, 'Polonya'nın Yahudilere İhtiyacı Var' dedi.' "

"Polonya'nın Yahudilere İhtiyacı Var" diye tekrarladım. "Dedelerim yaşasa da bunu duysaydı."

" 'Walesa Roth'a, "Herkes Yahudileri konuşuyor" dedi. 1980 yılında Solidarity'nin kurulduğu yer olan Gdansk Tersanesi'ndeki iki saatlik görüşmede Solidarity lideri, "İspanya, Yahudilerin ülke dışına çıkarılması yüzünden mahvoldu" dedi. Solidarity lideri Roth'a, "Eğer bana 'Yahudiler için buraya gelmek çılgınlık demek değil midir?' di-

* "Solidarity" (Dayanışma), 1980'de Polonya'da kurulan bağımsız işçi sendikası. (y.h.n.)

ye sorarlarsa, Yahudiler ile Polonyalıların yüzlerce yılı aşan uzun birlikteliğinin antisemitizm ifadesiyle özetlenemeyeceğini söylerdim. Gelin de dört yıllık bir savaşı değil, binlerce yıllık şanımızı konuşalım " dedi. Walesa, Amerikalı Yahudi yazara, "Avrupa Yahudi kültürünün tarihsel en büyük patlaması hatta modern Yahudi yaşamındaki büyük entelektüel akımlar Polonya topraklarında gerçekleşmiştir" diyerek, "Yidiş kültürü Yahudi olduğu kadar Leh kültürüdür. Yahudilerin olmadığı bir Polonya düşünülemez. Polonya'nın Yahudilere ihtiyacı var" diye açıkladıktan sonra, "Yahudilerin de Polonya'ya ihtiyacı vardır" diye ekledi.' Philip, bana sanki senin yazdığın bir öyküyü sana okuyormuşum gibi geliyor."

"Keşke dediğin gibi olsaydı."

" *'Portnoy's Complaint*" ve diğer İbranice tartışmalı romanların yazarı Roth, kendisini "ateşli bir diasporacı" olarak tanımladı. Diasporacılık ideolojisinin kitap yazmanın önüne geçtiğini söyleyen yazar, "Walesa'yı ziyaret etmemin nedeni, Solidarity iktidara geldiğinde, ki gelecektir, Yahudilerin yeniden Polonya'ya yerleştirilmesini görüşmekti" dedi. Yahudilerin yeniden yerleştirilmesi fikrinin İsrail'de, Polonya'dakinden daha büyük bir nefretle karşılandığını gördüğünü söyleyen yazar, bir zamanlar Polonya'da derin bir Yahudi düşmanlığı olmuşsa da "İslam toplumlarında yayılan Yahudi nefreti çok daha köklü ve tehlikelidir" diyen Roth şöyle devam etti: "Yahudilerin sözde normalleştikleri fikri en başından beri trajik bir yanılgıdır. Üstelik siz gidip bu normalleşmenin tam da İslam'ın merkezinde serpilmesini beklerseniz, durum trajik olmaktan da öteye gider ki bu bir intihardır. Hitler bize korkunç şeyler yaşattı ama bu yalnızca on iki yıl sürdü. On iki yıl Yahudiler için nedir ki? Yüzyıllardır Yahudilerin asıl yuvası olan, hâlâ da bu niteliğini koruyan ve Yahudi hahamlığının, Hasidik Yahudiliğinin, Yahudi sekülarizminin, sosyalizminin ve daha pek çok şeyin doğduğu yer olan Avrupa'ya dönme zamanı gelmiştir. Hatta Siyonizmin doğduğu yer de Avrupa'dır. Ne var ki Siyonizmin tarihsel işlevi sona erdi. Avrupa diasporasında en mühim manevi ve kültürel rolümüzü yeniden oynamamızın zamanı geldi." Ortadoğu'da meydana gelecek ikinci bir Yahudi katliamından

*Roth, Philip, *Portnoy'un Feryadı*, Çev. Özden Arıkan, Ayrıntı Yay., İst., 1999. (y.h.n.)

korktuğunu söyleyen Roth, "Yahudilerin yeniden Avrupa'ya yerleşimine" Yahudilerin hayatta kalmasının "Hitler ile Auschwitz'e karşı kazanılacak tarihi ve manevi bir zaferin tek yolu olarak" bakıyor. "Ben korkunç şeyler karşısında duyarsız biri değilim" diyen Roth şöyle devam etmiştir: "Ama Demjanjuk davasına katılıyorum, o Yahudi işkencecisine, sadizm suçunun Nazilerce serbest bırakılmasının insan şeklindeki tezahürüne bakıyor ve kendi kendime şunu soruyorum: Avrupa'da hüküm sürecek olan kim ve nedir: Aşağılık bir zalim katilin iradesi mi yoksa insanlığa Shalom Aleichem'i, Heinrich Heine'yi ve Albert Einstein'ı armağan eden uygarlık mı? Varşova'da, Vilna'da, Riga'da, Prag'da, Berlin'de, Lvov'da, Bükreş'te, Selanik'te ve Roma'da serpilen Yahudi dünyalarını besleyen kıtadan, sırf o adam yüzünden, büsbütün kopacak mıyız? " Roth, sözlerini şöyle tamamladı: "Ait olduğumuz yere, Demjanjuk gibi katiller yüzünden bozulan o büyük Yahudi Avrupalı yazgımızı yeniden toparlamak için her hakka sahip olduğumuz yere dönme zamanı gelmiştir." ' "

Makale burada sona eriyordu.

"Ne iddialı fikirlerim varmış" dedim. "Siyonistlerin anavatanından bir sürü yeni arkadaş edinirim artık."

"Siyonistlerin anavatanında" dedi Aharon, "bunu okuyan birisinin düşüneceği tek şey şudur: Al sana çatlak bir Yahudi daha."

"Oteldeki kayıt defterini de 'Philip Roth' diye değil, 'Çatlak bir Yahudi daha' diye imzalasa daha çok işime gelirdi."

"Çatlak bir Yahudi daha" ifadesi bu adamın mişigalarını anlatmaya yetmez."

Claire'in gazete okumayı bırakıp söylediklerimi dinlediğini fark ettiğimde ona, "Arayan Aharon" dedim, " İsrail'de delinin teki adını kullanıp her yere benmişim gibi girip çıkıyormuş." Sonra, Aharon'a döndüm, "Claire'e ben olduğunu söyleyerek dolaşan bir deli var diyordum."

"Evet, o deli de mutlaka New York, Londra ve Connecticut'ta kendisiymiş gibi dolaşan bir deli olduğuna inanıyordur."

"Eğer büsbütün deli değilse ve ne yaptığını gayet iyi biliyorsa..."

"Hangisi neyi biliyorsa?"

* İbr.: Delilik. (ç.n.)

"Ben değil, o biliyorsa, dedim. İsrail'de beni görüp tanıyan bir sürü insan var. Adam nasıl olur da İsrailli bir gazeteciye kendisini Philip Roth olarak tanıtıp, bundan kolayca yakayı sıyırabileceğini düşünebilir?"

"Galiba bu yazıyı çok genç bir kadın yazmış. Bence yirmilerinde falan olmalı. Herhalde tecrübesizliğine geldi."

"Ya resim?"

"Dosyalarından bir resim çıkarıp koymuşlardır."

"Bu yazı haber ajanslarının eline geçmeden o kadının çalıştığı gazeteyle görüşsem iyi olacak."

"Peki, ben ne yapabilirim? Yapmamı istediğin bir şey var mı?"

"Şimdilik yok. Gazeteyi aramadan önce avukatımla da görüşebilirim. Belki de gazeteyi avukata arattırırım." Ancak, saatime bakınca New York'a telefon etmek için çok erken olduğunu fark ettim. "Aharon, ben kafamı toplayıp işin hukuki yönlerini de gözden geçirinceye kadar hiçbir şey yapma. Bir adamın sahtekârlıkla nasıl suçlanacağını bile bilmiyorum. Mahremiyete tecavüz mü? İsim karalama mı? Dikkatsizlik mi? Başka bir kişiymiş gibi davranmak suç mudur acaba? Bu yaptığını, yasalara aykırı olabilecek hangi noktalara kadar taşımıştır ve vatandaşı bile olmadığım bir ülkede onu durdurmak için ne yapabilirim? Aslında İsrail yasalarına bakmam gerek ama henüz İsrail'e gelmedim. Şöyle yapalım: Bir şey bulunca seni arayayım, olur mu?"

Böyle söylememe rağmen telefonu kapatır kapatmaz, dün gece yatarken düşündüklerimle çok da bağlantısız olmayan bir açıklama geldi aklıma. Gerçi bu fikir, Aharon'un okuduklarının benim yazdığım bir hikâyeye benzediğini söylemesi üzerine aklıma gelmiş olmakla birlikte, bu da bir kez daha oldukça nesnel bir gerçeklikle kurulmuş olanı, mesleki olarak fazlasıyla iyi bildiğim bir şeye dönüştürmek adına gösterilen saçma ve öznel başka bir çabaydı. Saçma, aptalca ve gerçeklerden kaçarcasına bu, Zuckerman, diye düşündüm. Kepesh, Tarnopol ve Portnoy karakterlerinin hepsi bir araya gelmiş, yazıdan iplerini koparmış, matbaadan fırlayıp alaycı bir tarzda yeniden kurulmuş bir hiciv yazısı oluşturmuşlar. Diğer bir deyişle, mesele Halcion ya da bir rüya değilse, o zaman bu, edebiyatla il-

gili bir meseleydi. Kafamın içindeki yaşamdan bin kat daha anlaşılmaz bir dış dünya olamaz mıydı sanki?

"İşte böyle" dedim Claire'e. Kudüs'te ben olduğunu iddia eden bir adam, Korkunç İvan'ın duruşmasına katılıyormuş. Kendini benim adımla tanıtıyormuş. İsrail gazetelerinden birine demeç vermiş. İşte, Aharon telefonda bana bunları anlatıyordu."

"Bunu şimdi mi öğrendin?" diye sordu Claire.

"Hayır. Aharon geçen hafta New York'tayken de aramıştı. Kuzenim Apter de öyle. Apter'in ev sahibesi beni televizyonda gördüğünü söylemiş. Sana söylemedim çünkü olanların –yani gerçekten olan bir şey varsa– nereye varacağını bilemedim."

"Yüzün yemyeşil oldu, Philip. Korkunç bir renk oturdu yüzüne."

"Öyle mi? Yorgunum da ondan. Bütün gece dönüp durdum."

"O ilacı kullanmıyorsun..."

"Ciddi olamazsın."

"Hemen kızma. Sadece sana bir şey olmasını istemiyorum. Çünkü yüzünün rengi çok korkutucu ve sanki yıkılmış gibi görünüyorsun."

"Öyle miyim? Öyle mi göründüm? Öyle göründüğümü bilmiyordum. Aslında yüzünün rengi değişen sensin."

"Ben endişeleniyorum. Sebebi bu. Sanki sen..."

"Ne? Sanki ne?" Bence ta Kudüs'teki birisinin onun adına gazetelere demeç verdiğini öğrenen biri gibi duruyorum. Aharon'a ne dediğimi duydun. New York'ta gün ağarır ağarmaz Helene'ni arayacağım. Şu anda düşündüğüm kadarıyla onun yapacağı en iyi şey gazeteye telefon edip yarın bir tekzip yayımlamalarını istemek olacak. Onu durdurmak için bir başlangıç bu. Bir kez tekzip yayımlansın, göreceksin bak hiçbir gazete o adamın yanına yaklaşmayacak. Bu, atılacak birinci adım."

"İkinci adım nedir?"

"Bilmiyorum. Belki de ikinci adıma gerek kalmaz. Yasaların bu konuda ne dediğini bilmiyorum. İhtiyati tedbir kararı koydurtabilir miyim? İsrail'de yani. Belki de Helene oradan bir avukatla konuşur. Bakalım onunla konuşunca göreceğiz."

"Belki de ikinci adım İsrail'e artık gitmemek olur."

"Bu çok saçma. Bak, ben yıkılmadım. Değişmesi gereken de benim planlarım değil, onun planları."

Sabahki sözlerime rağmen öğleden sonra olduğunda şimdilik hiçbir şey yapmamanın çok daha mantıklı, makul hatta uzun vadede daha tatmin edici bir acımasızlık olacağını düşünmeye başladım. Sağlığımla ilgili endişelerini göz önüne alacak olursam Claire'e bir şey söylemek elbette hata olurdu ve Aharon telefon ettiğinde kahvaltı masasında tam karşımda oturuyor olmasaydı zaten bu hatayı asla yapmazdım. Hatta şu aşamada iki kıtada da benim yapabileceğimden daha az zararlı bir sonuca ulaşamayacak olan avukatları devreye sokmak, çok daha büyük bir hata olurdu. Yani eğer dengesiz ve asabi olmak yerine bu durumda yardımı dokunacak daha dengeli bir ruh halini koruyabilirsem, eninde sonunda bu sahtekâr kendi sonunu getirecek felaketi mutlaka yaşayacaktı. Tekzip yazmak, gazetenin yaptığı ilk hatanın yol açtığı zararı yok edemezdi. O hikâyedeki Philip Roth'un büyük bir hararetle benimsediği fikirler artık benim fikirlerimdi ve yarın yayımlanacak bir tekzibi okuyanların anılarında yine benim fikirlerim olarak kalacaklardı. Yine de bunun hayatımın en büyük kargaşası olmadığını kendime sert bir şekilde hatırlattım. Öyleymiş gibi davranmamı da engelleyecektim. Alelacele gidip bir ordu dolusu yasal danışman tutmak yerine kenarda rahat rahat oturup, adamın İsrail gazeteleri ve halkı için kesinlikle bana benzemeyen bir ben imal etmesini beklemeliydim. Böylece ne hukuki bir müdahaleye ne de gazete tekziplerine gerek kalacak, insanların kafası karışmayacak, adamın da neyin nesi olduğu ortaya çıkacaktı.

Kaldı ki ben her ne kadar adamı Halcion'un üzerimdeki geç etkilerine bağlamaya çabalıyorsam da o, benim değil, adamın kendi halüsinasyonuydu. 1988 yılının Ocak ayına geldiğimde, onun bu durumdan benden daha çok korkması gerektiğini anlamış bulunuyordum. Gerçeklikle yüz yüze gelme konusunda, uyku ilaçlarıyla yüz yüzeyken olduğumdan daha iyiydim: Gerçeklikle yüz yüzeyken bir insanın sahip olabileceği en büyük cephaneye, kendi gerçekliğime sahiptim. Benim için, onun yerimi alması diye bir tehlike yoktu ama onun, benim tarafımdan silinip yok olma tehlikesi kesinlikle vardı: İpliğinin pazara çıkması, silinmesi ve ortadan kaldı-

rılma tehlikesi. Bu bir an meselesiydi. Doğal olarak, Panik duygusu insanı ürperten, hezeyan ve telaşa kaptıran tarzıyla bana, "Adam fazla ileri gitmeden bir şeyler yap!" diyor ve Çaresiz Korku da bağıra bağıra onu destekliyordu. Bu arada temkinli ve dengeli Akıl, Akıl'ın o göklere yükselen sesi de şöyle diyordu: "Bütün kozlar sende, onda hiçbir şey yok. Neyin peşindeyse onu tamamen ortaya çıkarmadan önce adamı şimdi bir gecede kökünden silip atabilirsin ama bu sefer de adam başka bir yerde karşına çıkacak ve bütün bunlara yine en başından başlayacaksın. Bırak, adam açılabileceği kadar açılsın. Onu durdurmak için yapabileceğin en büyük kurnazlık bu. Kaybedeceği kesin."

Söylemeye hacet yok, o akşam Claire'e sabahki fikrimi değiştirdiğimi ve bir sürü avukatla kuşanarak adama savaş açmak yerine yaptığı numarayı yüzünde patlayana kadar şişirmesine izin vermeyi düşündüğümü anlatsaydım, bunun, daha yeni toparlanan sağlığımı bozabilecek ve biraz tuhaf olsa da önemsiz bir musibet yüzünden çektiğimizden potansiyel olarak daha tehlikeli bir belayı davet etmek demek olduğunu söyleyecekti. Kahvaltıda bile belli ettiğinden daha büyük kaygıyla –üç aydır bu kadar yakınımda benim çöküşümü izlemek, bana olan inancını derinden sarsmış, kendi dengesini koruyabilmesine de pek yardımcı olmamıştı– benim bu kadar imkânsız ve karmaşık bir sınavdan geçmeye hiç mi hiç hazır olmadığımı söyleyecekti. Üstelik kendime hâkim olma stratejimin verdiği tatmin duygusuyla dopdolu, acil bir durumu gerçekçi bir değerlendirme ve aklı başında, dengeli bir şekilde ele almayı reddetmekten kaynaklanan o kişisel özgürlük duygusuyla coşmuş bir haldeyken Claire, düşündüklerimin tam tersine inanıyordu. Bu sahtekârla tek başıma uğraşmaya karar vermek bana muazzam bir heyecan vermişti. Zaten her şeyi daima kendi başıma, kendi imkânlarımla halletmeyi tercih ederdim. Tanrım, diye düşündüm, işte bu yine benim. Tam dibe vurmuşken bu, hastalıklı ve sakat bir gerçekdışılıktan daha öte olmayan asılsız bir rakibe karşı yarışa geri katılan ve nihayet bir süredir özlemi çekilen inatçı, enerjik, bağımsız benliğimin doğal olarak yaptığı çıkıştı. Pekâlâ, dostum, şimdi teke tekiz, hadi savaşalım bakalım! Senin kaybedeceğin kesin.

O akşam yemekte Claire'e bana bir şey sorma fırsatı bırakmadan yalan söyledim: Avukatımla konuştuğumu, kadının New York'tan telefon edip o İsrail gazetesiyle konuştuğunu ve ertesi gün bir tekzip yayımlanacağını anlattım.

"Bu iş yine de hoşuma gitmiyor" diye cevap verdi.

"Ama başka ne yapabiliriz? Yapmamız gereken daha ne kaldı?"

"Bu adam ortalarda dolaşırken senin orada yalnız olman fikri hoşuma gitmiyor. Bu hiç mi hiç iyi bir fikir değil. Adamın ne olduğu, kim olduğu hatta neyin peşinde olduğu belli değil! Ya adam delinin biriyse? Daha bu sabah adamın kaçık olduğunu sen söyledin. Ya bu kaçık bir de silahlıysa?"

"Adam için ne demiş olursam olayım, aslında hakkında hiçbir şey bildiğim yok."

"Ben de bundan söz ediyorum."

"İyi de neden silah taşısın ki? Beni taklit etmek için elinde bir tabanca olması gerekmiyor."

"Orası İsrail, herkes silahlı. Sokaktaki insanların yarısı ellerinde silahla başıboş gezip duruyor. Ben hayatımda o kadar çok silah görmedim. Ortalık bu kadar karışıkken senin böyle bir zamanda oraya gitmen, korkunç hem de çok korkunç bir hata."

Claire'in sözünü ettiği, bir ay önce Gazze ve Batı Şeria'da başlayan ayaklanmaları ben de New York'tayken gece haberlerinde izliyordum. Doğu Kudüs'te sokağa çıkma yasağı ilan edilmiş, taş atma olaylarının yaşandığı ve orduyla yerli Araplar arasında tırmanan şiddetli çatışmalar nedeniyle turistler, özellikle Eski Kent'e (Doğu Kudüs'e) gitmemeleri konusunda uyarılmıştı. Medya, Filistin ayaklanması başlığı altında, İşgal Altındaki Topraklar'da neredeyse her gün yaşanan olaylara bol bol yer veriyordu.

"Neden İsrail polisini aramıyorsun?" diye sordu Claire.

"Bence İsrail polisi, uğraşması gereken daha ağır problemleri olduğunu söyleyebilir. Hem ne diyeceğim onlara? Onu tutuklayın mı? Sınır dışı edin mi? Hangi gerekçeyle? Bildiğim kadarıyla, adıma sahte çek düzenlemiş, benim adıma bir hizmet almış da değil."

"Ama belli ki İsrail'e senin adına düzenlenmiş evraklarla birlikte sahte bir pasaportla girmiş. Bu yasal değil."

"Nereden bileceğiz? Bilemeyiz. Bu yasal değil ama pek mümkün gibi görünmüyor. Sanırım benim adıma yaptığı tek şey, ağzına geleni söyleyip durmak."

"Ama bazı yasal önlemler mutlaka vardır. Her isteyen, yabancı bir ülkeye girip, olmadığı bir kişi gibi dolaşıp duramaz."

"Herhalde bu, sandığından da sık oluyordur. Biraz gerçekçiliğe ne dersin? Sevgilim, olaya makul bir bakış açısından yaklaşmak istemez misin?"

"Sana bir şey olmasını istemiyorum. İşte, benim makul bakış açım bu."

"Bana 'olanlar' bundan aylar önce oldu zaten."

"Bu işin peşine düşmeyi düşünüyor musun? Bunu sormak zorundayım, Philip."

"Burada benim 'yapabileceğim' bir şey yok. Bana olanlar o ilaçtan önce de oluyor muydu? Peki, o ilaçtan sonra öyle bir şey oldu mu? Yarın bir tekzip basıyorlar. Bir kopyasını da Helene'e fakslayacaklar. Şimdilik bu kadar yeter zaten."

"Doğrusu hem senin hem de onun bu sakinliğini aklım almıyor."

"Şimdi de sakin olmak rahatsız ediyor. Sadece bu sabah epey canım sıkılmıştı duruma."

"Evet ama bir türlü inanamıyorum."

"Evet, bu konuda yapabileceğim bir şey yok."

"Saçma sapan bir şey yapmayacağına söz ver bana."

"Ne gibi?"

"Bilmiyorum. Bu adamı bulmaya çalışmak gibi. Bu adamla savaşmaya çalışmak gibi. Kiminle karşı karşıya olduğun hakkında en ufak bir fikrin yok. Sakın onu aramak ve bu aptalca durumu çözmeye kalkmak gibi bir şey yapma. En azından bunları yapmayacağına dair söz ver."

Söylediklerine güldüm. "Bence" diyerek bir yalan daha söyledim, "Kudüs'e gittiğimde, adam çoktan ortadan kaybolmuş olacak."

"Adamı aramaya kalkma."

"Gerek olmayacak. Peki, duruma şöyle bak, tamam mı? Bütün kozlar benim elimde, onun elinde hiçbir şey yok, sıfır."

"Ama yanılıyorsun. Onun elinde ne var, biliyor musun? Senin ağzından çıkan her sözden anlaşılıyor zaten: Adam seni ele geçirmiş."

O akşam yemekten sonra Claire'e evin en üst katındaki çalışma odama çekilip, Kudüs görüşmemiz için Aharon'un kitaplarından notlar almaya devam edeceğimi söyledim. Fakat daha masaya oturalı beş dakika bile olmadan aşağıda televizyonun açıldığını duyar duymaz, telefonu kaptığım gibi Kudüs'teki King David Hotel'in 511 Numaralı süitini aradım.

Sesimi değiştirmek için Fransız aksanı kullandım ama kullandığım aksan; yatak odası ses tonuyla, komik veya televizyondaki sofra şarabı, seyahat çeki reklamlarında önce Danny Kaye sonra Charles Boyer tarafından kullanılan Fransız aksanı değil, yazar arkadaşım Philippe Sollers gibi çok düzgün konuşan kozmopolit bir Fransız'ın aksanıydı. Yani zeki bir yabancının kendi dilinin ritmi ve tonlamalarıyla belirginleşen akıcı İngilizce'siyle, "zis", "zat" ya da sözcük başlarındaki h'lerin yutulmadığı bir İngilizce'yle konuşacaktım. Bu dili taklit etmekte hiç de fena değilimdir –bir keresinde telefonda o haylaz Sollers'ı bile kandırmıştım– ve bu, daha Claire'le akşam yemeğinde seyahatimin akla uygunluğunu tartışırken, itiraf etmeliyim ki daha erken saatlerde Akıl'ın göklere yükselen sesi, adamı temizlemenin en iyi yolunun hiçbir şey yapmamak olduğunu bana söylerken bile karar verdiğim bir şeydi. O gece saat dokuza geldiğinde, meraktan çatlamak üzereydim ve merak hiç de akılcı bir heves değildir.

"Alo, Bay Roth? Bay Philip Roth'la mı görüşüyorum?"

"Evet."

"Yazar Philip Roth'la görüşüyorum, değil mi?"

"Evet, benim."

"Portnoy et son complexe'in yazarı yani?"

"Evet, evet. Ben kiminle görüşüyorum?"

Kalbim, Jean Genet kadar zeki bir yardımcıyla ilk soygununa çıkan biri gibi güm güm atıyordu ki bu hem kalleşçe hem de çok ilginç bir şeydi. Hattın öbür ucundaki adam benmişim gibi davranıyordu, bense ben değilmişim gibi... Böyle davranmak bana müthiş, beklenmedik, Mardi Gras tarzı bir heyecan vermişti ve galiba o anda yaptığım aptalca hatanın kaynağı da bu oldu. "Ben Pierre Roget"

dedim ve uygun bir isim bulayım derken kim bilir nereden uydurduğum bu takma isim ağzımdan çıktığı an, baş harflerinin hem kendi ismimdekiler hem de onun ismindekilerle aynı olduğunu fark ettim. Daha da kötüsü, seçtiğim isim, abartısız herkes tarafından o ünlü "Thesaurus"in* yazarı olarak tanınan, on dokuzuncu yüzyılda yaşamış sözcük derleyicisinin isminin pek az değiştirilmiş haliydi. Evet, bunu da fark etmemiştim ve bula bula kusursuz bir eşanlamlılar sözlüğünün yazarının ismini bulmuştum!

"Ben Paris'te yaşayan bir Fransız muhabirim" dedim. "Kısa bir süre önce İsrail basınında Lech Walesa'yla Gdansk'ta yaptığınız röportajı anlatan yazıyı okudum."

Bu da ikinci hata: İbranice bilmeden İsrail basınında çıkan röportajı nasıl okuyacaktım? Ya şimdi benimle, on üç yaşımdayken ancak "Bar Mitzva" törenini çıkaracak kadar bildiğim ve artık hiç anlamadığım bir dilde konuşmaya başlarsa?

Akıl: "Tam da adamın planına göre hareket ediyorsun. Suç işlemek için iştahını kabartacak en iyi şey bu işte. Telefonu kapat."

Claire: "Sen iyi misin gerçekten? Bu işin peşine gerçekten düşecek misin? Yapma."

Pierre Roget: "Doğru anladıysam, geçmişte Avrupalı olan Yahudileri yeniden Avrupa'ya yerleştirme amaçlı bir hareketin liderliğini yapıyorsunuz. İşe de Polonya'dan başlıyorsunuz."

"Doğru" dedi.

"Ama aynı zamanda romanlarınızı yazmaya devam ediyorsunuz, değil mi?"

"Yahudiler böyle bir dönüm noktasına gelmişken roman yazmak mı? Artık bütün yaşamımın odağında yalnızca Yahudilerin Avrupa'ya yeniden yerleştirilmesi hareketi, diasporacılık var."

Adamın konuşması hiç bana benziyor muydu? Bence, Sollers gibi birinin İngilizce konuşması, onun konuşmasından çok daha fazla benzerdi bana. Her şeyden önce bu adamın konuşmasında benimkinden daha fazla Jersey aksanı vardı ve bunu kendisine çok doğal geldiği için mi yapıyordu yoksa taklidini daha inandırıcı kıl-

* Çeşitli sözcük, bilgi ya da kavram gruplarını içeren bir tür kelime hazinesi, ansiklopedi. (y.h.n.)

mak için mi, pek anlayamamıştım. Ama bu ses benimkinden daha güçlü tınıları olan, çok daha zengin ve gür bir sesti. Belki de on altı kitap yayımlamış birinin telefondaki muhabirlerle böyle konuşması gerektiğini düşünüyordu; oysa ben böyle konuşsam on altı kitap yazmama gerek kalmayabilirdi. Bunu ona da söylememek için kendimi zor tuttum; zira ikimizden birinin kendini zapt ettiğini düşünerek pek eğleniyordum.

"Siz geçmişte çeşitli Yahudi gruplar tarafından 'kendinden nefret etmekle' ve 'antisemitizmle' suçlanan bir Yahudi'siniz. Acaba şöyle desek, örneğin..."

Aniden sözümü keserek, "Bakın" dedi. "Ben bir Yahudi'yim, nokta. Başka bir şey olsaydım, Polonya'ya gidip Walesa'yla görüşmezdim. Başka bir şey olsaydım, kalkıp İsrail'e gelmez, Demjanjuk duruşmasına giriyor olmazdım. Yeniden Avrupa'ya yerleşme meselesi hakkında bilmek istediğiniz her şeyi size seve seve anlatırım. Aksi halde bir grup budalanın benim hakkımda söylediği şeylerle harcayacak zamanım yok."

"Ama" diye üsteledim, "budala dediğiniz insanlar bu yeniden Avrupa'ya yerleşme fikri yüzünden sizin, İsrail'in ve İsrail misyonunun düşmanı olduğunuzu söylemezler mi? Bu da teyit eder ki..."

"Ben İsrail düşmanıyım" diye araya girdi yine. "Daha sansasyonel olacaksa böyle deyin. Bunun nedeni de benim Yahudi taraftarı olmam ve artık İsrail'in de Yahudilerin çıkarlarına hizmet etmemesidir. İsrail, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, Yahudilerin yaşamına karşı en büyük tehdit haline geldi."

"Sizce İsrail, Yahudilerin çıkarlarına hiç hizmet etmiş miydi peki?"

"Elbette. Soykırım'ın ardından İsrail, Yahudilere verilen o korkunç tahribatın yaralarının sarıldığı bir Yahudi hastanesi oldu. Bu kadar tüyler ürpertici bir şekilde insanlıktan çıkarıldıktan sonra Yahudi ruhu ya da Yahudilerin kendisi bu öfkeye, aşağılanma ve kederle dolu mirasa kendini teslim etmiş olsaydı kimse şaşırmazdı. Ama böyle olmadı. Artık yaraların sarılma dönemi de geride kaldı. Hem de yüzyıldan az bir zaman içinde. Mucizevi bir şey bu hatta mucizeden de öte; ama gerçek şu ki artık Yahudilerin yaraları iyileşti,

gerçek yaşamımız ve yuvamıza, atalarımızın yaşadığı Yahudi Avrupa'ya dönmemizin zamanı geldi."

"Gerçek yuva mı?" diye cevap verdim. Bu telefonu etmemeyi aklımdan nasıl geçirebildim diye düşünüyordum artık. "Hakiki yuva diye bir şey var yani."

"Ben laf olsun diye konuşmuyorum, diye sert bir cevap yapıştırdı. "Ortaçağdan bu yana Yahudilerin büyük çoğunluğu Avrupa'da yaşadı. Kültürel anlamda Yahudi diye tanımladığımız her şeyin ama her şeyin kökeninde Avrupa Hıristiyanları arasında geçirdiğimiz yüzlerce yıllık yaşamımız var. Müslüman coğrafyadaki Yahudilerin kendilerine has, çok farklı bir yazgısı var. Ben İslam ülkeleri kökenli İsrailli Yahudilerin Avrupa'ya dönmelerini önermiyorum; çünkü böyle bir şey onlar için yuvaya dönmek değil köklerinden koparılmak olur."

"Peki, bu olduktan sonra onlarla ne yapacaksınız? Yahudi konumlarına yakışan bir şekilde davransınlar diye Araplara geri mi yollanacaklar?"

"Hayır. İsrail, o Yahudilerin ülkesi olmaya devam edecek. Avrupa Yahudileri ve aileleri Avrupa'ya yerleştirilir yerleştirilmez, ülke yine 1948'deki sınırlarına dönecek şekilde küçülür, nüfus yarı yarıya iner, ordu terhis edilebilir. Zaten yüzyıllardır İslami bir kültür matrisi içinde yaşamakta olan Yahudiler bağımsız, özerk ama bu kez Arap komşularıyla barış ve uyum içinde yaşamaya devam edebilirler. Bu insanlar için o bölgede kalmak gayet doğal bir şey; çünkü burası onların doğal yaşam alanıyken, Avrupalı Yahudiler için İsrail bir sürgünden, Avrupa efsanesinde artık toparlanması gereken geçici bir fasıladan, bir konukevinden başka bir şey değildir.

"Bayım, gelecekte Avrupa'da Yahudilerin geçmişten daha büyük bir başarı kazanacaklarına inanmanızı sağlayan şey nedir, söyleyebilir misiniz?"

"Bizim Avrupa'daki uzun tarihimizi Hitler'in on iki yıllık rejimiyle karıştırmayın. Hitler hiç var olmamış olsaydı, on iki yıllık bu dehşet bizlerin geçmişinden silinebilseydi, Yahudilerin Amerikalı olabildikleri gibi Avrupalı da olabilmeleri sizin için düşünülmesi zor bir şey olmayacaktı. Budapeşte'deki Yahudiler ile Prag'daki Yahudiler

arasında bağlantı, Cincinnati'deki Yahudiler ile Dallas'taki Yahudiler arasındakinden çok daha gerekli ve derin bir bağlantı gibi de görünebilir."

O büyük bir ukalalıkla bu çizgide konuşmaya devam ederken ben kendi kendime şu soruyu soruyordum: Silmeye bu kadar hevesli olduğu tarih, kendi tarihi olabilir miydi? Acaba gerçekten benim tarihimin kendi tarihi olduğuna inanacak kadar zihinsel özürlü olabilir miydi? Acaba numara falan yapamayan bir psikopat, hafızasını yitirmiş bir hasta mıydı aslında bu adam? Ya söylediği tüm sözlerde gerçekten ciddiyse ya şu anda numara yapan tek kişi bensem?.. Bunların durumu daha mı iyiye yoksa daha mı kötüye götüreceği hakkında bir fikir yürütemiyordum. Az sonra kendimi onunla tartışır bulduğumda, coşup da samimi duygularımla konuşmaya devam etmemin bu konuşmanın saçmalığını azaltıp azaltmayacağını da kestiremiyordum.

"Ama Hitler gerçekten vardı" diye duygusallık içinde fikir veren Pierre Roget'yi duyuyordum. "Bu on iki yıl ne tarihten bir kalemde silinip atılabilir ne de hafızalardan çıkarılabilir. İnsan ne kadar yufka yürekli ne kadar unutkan olmak isterse istesin, bunu yapamaz. Avrupalı Yahudilerin yok edilmesinin anlamı, süresinin kısalığıyla ne ölçülebilir ne de yorumlanabilir. "

"Soykırım'ın anlamını" diye ciddiyetle karşılık verdi, "belirleyecek olan bizleriz ama kesin olan bir şey varsa o da şudur: Eğer ikinci bir soykırım olursa ve görünüşte daha güvenli bir sığınak bulduklarına inanarak Avrupa'yı terk eden Avrupalı Yahudilerin çocukları yarın Ortadoğu'da bir toplu imhaya kurban giderse, bunun anlamı bugün olduğundan daha az trajik olmayacak. İkinci bir soykırım olacaksa kıta Avrupa'sında olmayacak çünkü orası birinci soykırım bölgesi. Ama ikinci soykırım olasılığının en yüksek olduğu yer burasıdır ve Araplarla Yahudiler arasındaki çatışma daha da uzarsa, bu olacak, olması mümkündür. Bugün nükleer bir bomba atılmasıyla İsrail'in yok edilmesi, elli yıl önce yaşayan birinin o yıllarda Soykırım olacağını düşünmesinden çok daha gerçekçi bir tahmin."

"Bir milyondan fazla Yahudinin Avrupa'ya yeniden yerleşmesi. İsrail ordusunun terhis edilmesi. 1948'deki sınırlara dönmek. Bana

öyle geliyor ki siz, Yaser Arafat'a Yahudi probleminin nihai çözümünü öneriyorsunuz."

"Hayır. Arafat'ın nihai çözümü Hitler'in imha çözümüyle aynı. Benim imhaya alternatif olarak önerim, Arafat'ın Yahudi sorununa değil bizim sorunumuza getirilen, Siyonizm denilen geçersiz çözümün kapsam ve büyüklüğüyle karşılaştırılabilir bir çözümdür. Ama ne Fransa'da ne de dünyanın başka bir yerinde yanlış anlaşılmak istemiyorum. Tekrar ediyorum: Savaş sonrası dönemde Yahudiler bariz nedenlerle Avrupa'da ikamet edemezken, Siyonizm, Yahudileri umutlandırmaya veya morallerini düzeltmeye yarayan tek ve en büyük kuvvetti. Fakat Yahudileri sağlıklarına kavuşturmayı başaran Siyonizm, trajik bir şekilde kendi sağlığını mahvetti ve artık çetin bir diasporacılığı kabul etmek zorundadır."

"Okurlarım için diasporacılığı tanımlar mısınız, lütfen?" diye sorarken bir yandan da düşünüyordum. Bu keskin konuşma tarzı, profesörlere yakışır sunum, tarihsel bakış açısı, hararetli azim, kasvetli duygular... Bu oyun, ne tür bir oyundu böyle?

"Diasporacılık Yahudilerin Batı'ya yayılması, özellikle de Avrupalı geçmişe sahip İsrailli Yahudilerin, İkinci Dünya Savaşı'ndan önce Yahudi nüfusunun kalabalık olduğu yerlere yeniden yerleştirilmeleri fikrini destekler. Diasporacılık her şeyin yeniden kurulmasını planlar ama bu yabancı ve tehditkâr Ortadoğu topraklarında değil, bir zamanlar her şeyin serpildiği işte bu topraklarda. Aynı zamanda, siyasi ve ideolojik bir güç olan Siyonizmin tükenmesi yüzünden çıkabilecek ikinci bir soykırım felaketinin önüne geçmeyi de hedefler. Siyonizm, Yahudi yaşamını ve İbranileri iki bin yıldır hiç göstermedikleri gerçek bir kuvvetle yeniden var olabilecekleri yere taşıma görevini üstlenmiştir. Diasporacılığın düşü ise daha mütevazıdır: Hitler'in yok ettiği şeyden bizi ayıran, yalnızca yarım asırdan ibaret. Siyonizmin kendi amacına zarar verip, Yahudilerin en büyük problemi haline gelmesini göz önüne alalım: Eğer Yahudi kaynakları Siyonizmin muhteşem görünen bu hedeflerini elli yıldan bile daha az bir zamanda gerçekleştirebiliyorsa, eminim dünya Yahudilerinin kaynakları diasporayı, bunun onda biri değilse de yarısı kadar bir zamanda hedeflerine ulaştırabilir."

"Polonya, Romanya ve Almanya Yahudilerinin Avrupa'ya geri yerleştirilmelerinden mi söz ediyorsunuz? Slovakya, Ukrayna, Yugoslavya ve Baltık ülkelerinde yaşamış olanlar da mı? Ve bu ülkelerde" diye devam ettim, "Yahudilerden hâlâ ne kadar çok nefret edildiğini de biliyorsunuzdur, değil mi?"

"Avrupa'da Yahudilere karşı bir nefret varsa bile ki bu nefretin hâlâ sürmesini önemsemekle birlikte, o yıllardan kalma antisemitizme karşı, ne kadar kin dolu olursa olsun, Avrupa antisemitizmine karşı artık bir siper görevi gören bir dehşetin yani Soykırım'ın anılarıyla beslenen çok güçlü ahlaki hareketler ve aydınlanma akımları yayılıyor... İslam'ın böyle bir siperi yok. Yahudi milletini yok etmekle İslam'ın bir gece bile uykusu kaçmaz, kaçarsa yapacağı kutlama törenleri yüzünden kaçar. Bence siz de Berlin'de başıboş gezen bir Yahudinin Ramallah sokaklarında gezen bir Yahudiden daha emniyette olduğunu kabul edersiniz."

"Ya Kudüs sokaklarında gezen Yahudiler?"

"Şam'daki kimyasal başlıklı füzelerin hedefi Varşova şehir merkezine değil, doğrudan doğruya Dizengoff Caddesi'ne çevrilmiştir."

"O halde diasporacılığın gelip dayandığı nokta, yine göç eden, yine korku içinde oradan oraya kaçan Yahudiler."

"Eli kulağında olan bir felaketi atlatmak, yok olmaktan "kaçmak" demektir. Yaşama doğru koşmak demektir. 1930'larda Almanya'da korku içindeki Yahudilerden birkaç bin daha fazlası kaçabilseydi..."

"Binlercesi daha kaçardı" dedim, "kaçacak bir yerleri olsaydı, tabii. Yahudilerin gittikleri yerlerde hoş karşılanmadıklarını hatırlıyorsunuz herhalde. Arap saldırısından kaçan bir yığın Yahudi, Varşova tren istasyonuna geldiğinde yine aynı şeyler olacaktır."

"Yahudilerin döndüğü ilk tren Varşova tren istasyonunda belirdiğinde ne olacağını size söyleyeyim mi? Herkes onları karşılamaya gelecek. İnsanlar sevinçten coşacak. Gözyaşlarına boğulacaklar. 'Yahudilerimiz döndü! Yahudilerimiz döndü!' diye bağıracaklar. Bu muhteşem manzara bütün dünya televizyonlarından yayımlanacak. Yahudileri ölüm kamplarına taşıyan sığır vagonları, diaspora hareketi sayesinde on binlerce Yahudiyi ait oldukları kentlere ve kasabalara taşıyan konforlu yolcu vagonlarına dönüştüğünde Avrupa için,

Yahudi halkı için, insanlık için tarihi önem taşıyan büyük bir gün olacak. İnsan belleği için, insan adaleti için ve elbette kefareti için de tarihi bir gün olacak. Ancak insanların toplanıp ağlaştığı, şarkı söylediği, bu büyük günü kutladığı, Hıristiyan duaları okuyan insanların Yahudi kardeşlerinin önünde diz çöktüğü o tren istasyonları, Avrupa'nın vicdan temizliğinin başladığı yer olacaktır." Bu noktada biraz durup hayaline son noktayı koyacak cümlesini sakin ve sert bir şekilde söylemeye hazırlandı. "Ve Lech Walesa da buna en az Philip Roth kadar inanıyor."

"Öyle mi? Philip Roth, size saygısızlık ettiğimi düşünmenizi istemem ama bu kehanetiniz pek saçma duruyor. Kitaplarınızdan fırlama gülünç bir senaryo gibi geldi bana. Polonyalılar Yahudilerin ayaklarına kapanıp sevinçten ağlayacak ha! Ve siz son zamanlarda roman yazmıyorum, demiştiniz değil mi?"

"Bu olacak" derken bir kehanet bildiriyor gibiydi. "Çünkü olmak zorunda. 2000 yılına kadar Yahudiler Avrupa'ya yeniden katılacak ve bu kez sığınmacı olarak değil, uluslararası hukuk temeline dayanan düzenli bir nüfus transferiyle mülklerini, vatandaşlıklarını ve tüm milli haklarını geri alarak gidecekler. İşte o zaman yani 2000 yılında Yahudilerin yeniden katılımıyla bütünleşen Avrupa için, Berlin kentinde kutlamalar yapılacak."

"Bakın işte en güzel fikir bu" dedim. Almanlar, Hıristiyanlığın üçüncü bin yılına, birkaç milyon Yahudi için Brandenburg Kapısı'nda bir eve hoş geldin partisi vererek girmekten müthiş bir keyif alacaklardır."

"Herzl zamanında bir Yahudi devleti kurmaktan söz ettiğinde hiciv yapmak ve dalga geçmekle suçlanmıştı. Pek çok insan Herzl'in planının gülünç ve saçma bir hayal olduğunu söyleyip onu küçümsemişti. Fakat benim Walesa'yla yaptığım görüşme saçma bir kurmaca değildi. Romanya'da hahambaşının aracılığıyla Başkan Çavuşesku'yla görüşme ayarlamam da gülünç bir hayal değil. İşte, tarihsel adalet ilkelerine dayalı yeni bir Yahudi gerçekliğinin ilk adımlarıdır bunlar. Başkan Çavuşesku yıllarca Yahudileri İsrail'e sattı. Evet, doğru duydunuz: Çavuşesku, İsraillilere adam başı on bin dolara yüz binlerce Yahudi Romen sattı. Bu bir gerçek. Eh, ben de geri alacağı

her Yahudi için on bin dolar teklif edeceğim. Gerekirse adam başı on beş bine de çıkabilirim. Herzl'in yaşamını dikkatle inceledim ve tecrübeleri sayesinde bu gibi adamlarla nasıl başa çıkacağımı öğrendim. Ne Herzl'in İstanbul'da padişahla yaptığı başarısız görüşme gülünç bir hayaldi ne de Bükreş'teki sarayda Romanya diktatörü ile benim yakında yapacağım görüşme hayal."

"Ve diktatöre yapacağınız ödeme de öyle. Bence bu çabalarınıza mali destek bulabilmek için FKÖ'ye başvurmak zorunda kalabilirsiniz."

"Bana gereken mali desteğin, son derece soyut bir duygusallıkla bağlandıkları bir ülkenin ayakta kalması için yıllardır muazzam para yardımı yapan Amerikalı Yahudilerden geleceğine inanmak için pek çok nedenim var. Amerikalı Yahudilerin kökeni Ortadoğu değil Avrupa'dır. Yahudi tarzları, Yahudi sözcükleri, güçlü özlemleri ve gerçek, ölçülebilir Yahudi tarihi gibi meselelerin hepsi Avrupa'daki kökenlerine dayanır. Büyükbabam Hayfa'dan değil, Minsk'ten gelmişti. Büyükbabam Yahudi milliyetçisi değildi, Yahudi bir hümanisti. İbranice denen çok eskilerden kalma bir dilde değil renkli, zengin, yerel Yidiş dilinde şikâyetlerini sıralayan, dindar ve inançlı bir Yahudiydi."

Biz konuşurken otelin telefon santrali araya girerek Frankfurt'un hatta beklediğini haber verdi.

"Pierre, bir saniye bekle."

Pierre, bir saniye bekle. Olur. Onu bekledim elbette ama ses çıkarmadan geri gelmesini beklemek, görüşmemizde geçen sözleri hatırlamaktan daha da gülünç geliyordu bana. Birden aklıma geldi. Kanıt için bu konuşmayı kaydetmeliydim. Peki, neyi ispatlamak için? Onun ben olmadığını mı? Bunun ispatlanmaya ihtiyacı var mıydı?"

"Alman bir meslektaşınız arıyor" dedi tekrar bana döndüğünde. "*Der Spiegel*'den bir muhabir. Kusura bakmayın, onunla konuşmak için sizden ayrılmam gerekecek. Günlerdir bana ulaşmaya çalışıyor. Güzel, çetin bir röportaj yaptık. Sorularınız saldırgan ve nahoş da olsa zekiceydi; bu yüzden size teşekkür ederim."

"Son bir nahoş soru daha sormak isterim. Bana söyler misiniz" diye başladım, "Çavuşesku'nun Romanya'sına geri dönmek için kuyru-

ğa giren Romanyalı Yahudiler var mı? Polonyalı Yahudiler, Komünist Polonya'ya dönmek için mi kuyruğa girecekler? Sovyetler Birliği'ni terk etmeye çalışan Rusları, Tel Aviv havaalanından döndürüp ilk uçakla Moskova'ya zorla geri mi yollamayı planlıyorsunuz? Antisemitizmi bir yana bırakalım, bu korkunç bölgelerden zar zor kaçan insanların, sırf Philip Roth istedi diye geri dönmeye gönüllü olacaklarını mı sanıyorsunuz?"

"Bu konuda ne düşündüğümü yeterince anlattığımı sanıyorum" dedi, son derece nazik bir şekilde. "Röportajımız hangi dergide yayımlanacak?"

"Ben serbest çalışan bir muhabirim, Bay Roth. *Le Monde*'dan *Paris-Match*'e kadar her yerde olabilir."

"Peki, yayımlandığında bir nüshasını da bana göndermenizi rica edebilir miyim?"

"Ne kadar kalacaksınız orada?"

"Parçalanmış Yahudi kimliği, halkımın refahını tehdit ettiği sürece buradayım. Diasporacılık, bölünmüş Yahudi varlığını son kez yeniden toparlayana kadar. Soyadınız ne demiştiniz, Pierre?"

"Roget" dedim. "Meşhur sözlükteki gibi."

Öyle gürültülü bir kahkaha patlattı ki küçük esprime güldüğüne inanamadım. Telefonu kapatırken, biliyor, diye düşündüm. Kim olduğumu gayet iyi biliyor."

2

Benim Olmayan Bir Yaşam

Treblinka'dan kurtulan altı yaşlı tanığın ifadelerine göre, 1942 Temmuz'undan 1943 Eylül'üne kadar on beş ay boyunca yaklaşık bir milyon Yahudinin öldürüldüğü Treblinka'daki gaz odası, Yahudiler tarafından Korkunç İvan olarak tanınan bir gardiyan tarafından idare ediliyordu. İşinin yanı sıra en sevdiği şey, gaz odasının dışında boğulmak için sürü halinde bekletilen çıplak erkek, kadın ve çocukları tercihen kılıçla yaralamak ve işkence etmekti. Yirmili yaşlarının başındaki Ukraynalı İvan güçlü, haşin, eğitimsiz bir Sovyet askeriydi. Almanlar diğer yüzlerce Ukraynalı savaş esiri gibi onu da Doğu Cephesi'nde yakalamış, Polonya'daki Belsec, Sobibor ve Treblinka imha kamplarında çalıştırmak üzere işe alıp eğitmişlerdi. John Demjanjuk'un avukatları, bir tanesi de İsrailli Yoram Sheftel'di, ne

Korkunç İvan'ın varlığına ne de işlediği korkunç suçlara itiraz ediyordu. Demjanjuk ve Korkunç İvan'ın aynı kişi olmadığını ve buna karşı getirilen kanıtların kesinlikle geçersiz olduğunu iddia ediyorlardı. İsrail polisi tarafından Treblinka'dan kurtulanlara dağıtılan tanıtıcı fotoğraflara ise güvenilmemesi gerektiği söyleniyordu; çünkü hatalı ve amatör bir işlemle yapılmışlardı ve bu işlemler Treblinka'dan sağ kalanları yanlış yönlendiriyor, Demjanjuk'u İvan sanmalarına yol açıyordu. Kanıt olarak gösterilen tek belge, Treblinka gardiyanlarının eğitildiği SS eğitim kamplarından biri olan Trawniki'ye ait bir kimlik kartıydı. Demjanjuk'un ismi, imzası, kişisel bilgileriyle bir fotoğrafını taşıyordu. Avukatlara göre bu, aralarından birini korkunç bir savaş suçlusu gibi göstererek Ukraynalı milliyetçileri karalamak için KGB tarafından ayarlanmış bir karttı. Korkunç İvan'ın Treblinka'daki gaz odasını idare ettiği dönemde, Demjanjuk'un Polonya'daki ölüm kampıyla hiç alakası olmayan bir bölgede, Alman savaş esiri olarak tutulduğunu öne sürüyorlardı. Savunmanın Demjanjuk'u, 1952 yılında Avrupa'daki bir tehcir kampından çıkıp Ukraynalı genç karısı ve küçük çocuğuyla Amerika'ya gelen, çalışkan, kiliseye giden bir aile erkeğiydi. Üç yetişkin Amerikalı çocuğun babası, Ford'da çalışan nitelikli bir araba tamircisi, terbiyeli, yasalara uyan bir Amerikan vatandaşıydı. Cleveland'daki banliyöde yaşayan Ukraynalı Amerikalılar arasında muhteşem sebze bahçesiyle ve Aziz Vladimir Ortodoks Kilisesi'ndeki törenlerde kadınların çörek pişirmesine yardım etmesiyle tanınıyordu. Tek suçu, ilk ismi eskiden İvan olan bir Ukraynalı olarak doğup, Treblinka'dan kurtulan bu ihtiyarların en son ta kırk yıl önce şahsen gördükleri Ukraynalı İvan'la aynı yaşlarda olmak ve belki biraz da ona benzemekti. Demjanjuk da duruşmanın başlarında mahkemeye şunu beyan etmişti: "Ben sözünü ettiğiniz o korkunç adam değilim. Ben masumum."

Bütün bunları, İsrail gazetesinin İngilizce nüshası olan *The Jerusalem Post*'un bürosundan aldığım Demjanjuk duruşması ile ilgili kupürlerin fotokopilerinden oluşan kalın bir dosyadan öğrendim. Havaalanından dönerken yolda, gazetenin o günkü sayısında bu dosyanın reklamını görmüştüm. Otele kaydımı yaptırdıktan sonra Apter'i arayıp daha sonra bir ara onunla buluşma ayarlamak yerine, yüzlerce

kupürü dikkatle okumayı tercih ettim. Haberlerin bazıları ta on yıl öncesine, ABD hükümetinin Demjanjuk'u vatandaşlıktan çıkarmak için açtığı davaya kadar gidiyordu: Davada, Demjanjuk'un vize başvurusunda İkinci Dünya Savaşı sırasında nerelerde olduğu hakkında yanıltıcı detaylar verdiği iddia ediliyordu.

American Colony Hotel'in bahçesinde bir masaya oturmuş, okuyordum. Genelde Mishkenot Sha'ananim Jerusalem Foundation'da kalırdım. Orası, belediye başkanının kurduğu Kudüs Vakfı tarafından işletilen, ülkeye gelen sanatçılarla akademisyenlerin kaldığı bir konukeviydi ve King David Hotel'in birkaç yüz metre aşağısında kalıyordu. Aylar önce, ocak ayında kalmak üzere bir daire ayırtmıştım ama Londra'dan ayrılmama bir gün kala rezervasyonumu iptal edip, American Colony'de bir oda ayarladım. Arap personel tarafından işletilen American Colony Hotel, Kudüs'ün öteki ucunda, 1968'den önceki Ürdün Kudüs'ü ile İsrail Kudüs'ü arasındaki sınırın tam üstünde, geçtiğimiz haftalarda çeşitli şiddet olaylarının yaşandığı Araplaın Eski Kent'inden birkaç sokak ötedeydi. Claire'e durumu izah ederken, King David Hotel'de adıma kayıt yaptıran öteki Philip Roth, olur da gazetede tekzip çıkmasına rağmen Kudüs'te kalmaya devam ederse, ondan mümkün olduğu kadar uzak durmak için rezervasyonu değiştirdiğimi anlatmıştım. Bir Arap otelinde kalırsam, demiştim, bir yerlerde karşılaşma olasılığımız düşer. Hem zaten o da beni bu konuda aptalca bir girişimde bulunmama yönünde uyarmış, "Oralarda ölüp gitme olasılığın da yükselir" demişti. Ben de ona, "Merak etme, American Colony'de farklı bir isimle kalıyorum" demiştim, " şu anda farklı bir kimlikte olmak en dertsiz, en akılcı strateji." "Hayır" demişti, "en iyi strateji, Aharon'dan buradaki konuk odasına gelip seninle Londra'da kalmasını rica etmek." İsrail'e gittiğim gün Claire de bir film yapımına başlamak üzere Kenya'ya uçacaktı. Heathrow havalında birbirimizden ayrılırken ona, Nairobi caddelerinde bir aslan tarafından yenme riski ne kadarsa Doğu Kudüs'ün bir ucundaki birinci sınıf otelde kalma riskinin de o kadar olduğunu söylemiştim. Ümitsiz bir ifadeyle bana hak verdi ve ayrı ayrı yollarımıza gittik.

Kupür dosyasında bir hafta önce yazılan bir makaleye kadar gelmiştim. Makalede, savunma avukatı Yoram Sheftel'in, davanın bu

kadar geç aşamasında on tane daha belgeyi yeni kanıt olarak sunma talebinden söz ediliyordu. Bunu okuduktan sonra, acaba dedim, benim yerime geçme fikri bu adamın aklına Demjanjuk duruşması başladığında mı gelmişti? Öyle ya davanın en önemli konusunun kimlik meselesi olmasından feyz almış olabilirdi. Yoksa, davanın medyada bol bol yer almasından faydalanıp kendi icraatını gösterebilmek için bile bile mi bu duruşmaları seçmişti? Böylesine ciddi ve trajik bir meseleyi bu çılgınca numaraya alet etmiş olabileceği düşüncesi midemi bulandırdı ve ilk kez, bunun gibi bir maskaralığa mesleki ilgi duymayan birinin işin ta en başında duyabileceği türden bir öfkeye kapıldım. Hem iki alınyazısını, ona göre kim bilir ne sebeple, herkesin ortasında birbirine karıştırmaya karar vermesine hem de onları burada karıştırmayı seçmiş olmasına sinirlenmiştim.

O akşam yemekte aklımdan sürekli Aharon'a bu sorunu danışabileceğim Kudüslü bir avukatı tanıyıp tanımadığını sormayı geçirdim ama bunu yapmak yerine, Aharon konuşurken genellikle susup dinlemeyi seçtim. Aharon yakın zamanlarda onu ziyaret eden Fransız bir kadından söz ediyordu. Şimdi evli ve iki çocuklu bir üniversite profesörü olan kadın, uzun yıllar önce, müttefiklerin Paris'i kurtarmasına yalnızca birkaç ay kala kentteki bir kilisenin avlusunda yeni doğmuş bir bebekken bulunmuş. Ona bakan aile tarafından Katolik olarak büyütülmüş ama savaş sırasında Paris'te bir yerlerde saklanan bir Yahudi ailenin, Yahudi olduğu anlaşılmasın ya da Yahudi olarak büyütülmesin diye doğar doğmaz bir kilisenin avlusuna bıraktığına bir süredir inanır olmuş. Bu fikir Lübnan savaşı sırasında aklına gelmiş: Kocası ve çocukları dahil tanıdığı herkes İsraillileri yasadışı katiller olarak görüp kınarken o, tek başına kendisini, İsraillileri şiddetle savunduğu çatışmanın içinde bulmuş.

Aharon'u ise yalnızca kitaplarından tanıyormuş ve ona bu keşfiyle ilgili ilginç, ateşli bir mektup göndermiş. Aharon da anlayış göstererek cevap yazdığında bir de bakmış ki birkaç gün sonra kadın onun evine din değiştirmek için bir haham bulmasına yardım etmesini istemek için gelmiş. Kadın o akşam Aharon ve karısı Judith'le yemeğe kalmış ve dillerini kusursuz konuşmasına, tavırları ve görünüşüyle herkese bir Fransız kadar Fransız görünmesine rağmen, hayatında bir

kez bile kendini Fransa'ya ait hissetmediğini anlatmış. O bir Yahudiymiş, Yahudilere aitmiş. Buna da bütün kalbiyle inanıyormuş.

Aharon ertesi gün kadını bir hahama götürüp, din değiştirme işlemini yapıp yapamayacağını sormuş. O da gittikleri diğer üç haham da bunu yapmayı reddetmiş. Hepsinin de hayır demesinin sebebi aynıymış: Kadının ne kocası ne de çocukları Yahudiymiş ve hahamlar bir ailenin din çizgisiyle ayrılmasını doğru bulmamışlar. "Diyelim ki kocamdan boşandım, çocuklarımı da evlatlıktan reddettim..." demiş kadın ama, bu teklifi yaptığı haham, böyle şeylerin ancak lafta kalabileceğini düşünerek onu ciddiye almamış.

Kudüs'teki bir haftalık bu başarısız girişiminden sonra kadın, yine bir Katolik olarak Fransa'daki eski yaşamına dönmek zorunda kalmış ama gitmeden önce Appelfeld'lerin evinde akşam yemeğindeymiş. O akşam kadının çektiği sıkıntıya daha fazla dayanamayan Aharon ve Judith ansızın ona şöyle demişler: "Sen bir Yahudisin! Biz, Appelfeld'ler, seni Yahudi ilan ediyoruz! İşte, artık dinini değiştirdik!"

Lokantada oturup, iyilik yapmak için gösterdikleri bu cürete kahkahalarla gülerken, küçük, gözlüklü, tıknaz, yusyuvarlak suratlı, tam bir dazlak olan ve adını aldığı hokkabazlıkta usta Musa'nın kardeşine yakışır bir adam olan Aharon, o sırada bana şefkatli bir sihirbaz gibi görünmüştü. Yaptığımız söyleşinin önsözüne daha sonra şöyle yazdım: "Onu gören, doğum günlerinde şapkasından tavşan çıkararak çocukları eğlendiren bir sihirbaz olduğunu sanabilir. İçten, cana yakın ve nazik görünüşünü bu meslekle bağdaştırmak, kaçınılmaz bir şekilde onu harekete geçiren bir sorumlulukla bağdaştırmaktan daha kolaydır: Yani akıl almaz, mucizelerle dolu meşum hikâyelerde, kendi ailesi de dahil olmak üzere kıta Avrupa'sındaki Yahudilerin neredeyse tamamının yok edilişine tepki gösterme sorumluluğundan..." Aharon dokuz yaşındayken Transnistria toplama kampından kaçmış, kâh ormanda saklanıp ne bulduysa yiyerek kâh yöredeki yoksul köylülerin ayak işlerini yaparak hayatta kalmayı başarmış ve ancak üç yıl sonra Ruslar onu serbest bırakmışlar. Toplama kampına gitmeden önce varlıklı ve bölgeyi epey özümsemiş Bukovina Yahudilerinden biri olarak özel öğretmenler tarafından eğitilmiş, da-

dılarla yetiştirilmiş, en güzel elbiselerin giydirildiği el bebek gül bebek büyütülmüş küçük bir oğlan çocuğuymuş.

"Appelfeld'ler tarafından Yahudi ilan edilmek" dedim, "öyle küçümsenecek bir şey değil. Senin içinde var bu. Sen böyle bir kisve ihsan edebilecek bir insansın. Bunu bana bile yapabilirsin."

"Sana olmaz, Philip. Ben ortaya çıkmadan önce de kusursuz bir Yahudi'ydin sen."

"Hayır, hayır, senin hevesle inandığın kadar fevkalade, her açıdan ve sadık bir Yahudi hiç değilim."

"Evet, fevkalade, her açıdan, sadık ve indirgenemez bir Yahudi'sin. Bunu inkâr etmek için böyle mücadele edip durman benim için en büyük kanıt."

"Böyle akıl yürütürsen" dedim, "bana müdafaa edecek bir şey kalmıyor."

Hafifçe güldü. "İyi."

"Sen bana bu Katolik profesörün kendisiyle ilgili fantezisine inanıp inanmadığını söyle asıl."

"Beni ilgilendiren, benim neye inandığım değil."

"Peki ya onun inandığı? Aslında Yahudi olmadığı için kilise avlusuna bırakılmış olabileceği aklına gelmemiş midir? Farklılık hissinin kaynağı Yahudi olarak doğması değil de yetim olması ve kendi ailesi tarafından yetiştirilmemesi olamaz mı? Ayrıca hangi Yahudi anne, kentin kurtuluş arifesinde yani Yahudilerin hayatta kalma şansının arttığı bir dönemde bebeğini terk edebilir? Yok, yok, bulunma zamanı bu kadının ailesinin Yahudi olma olasılığını en düşük olasılık haline getiriyor."

"Ama yine de bir olasılık. Müttefiklerin onları kurtarması birkaç günlük mesele olsa bile o günleri saklanarak geçirmek zorundaydılar. Düşün, ağlayan bir bebekle saklanarak hayatta kalmak pek akıl kârı değil."

"Bu, o kadının düşüncesi."

"Bu onun düşündüğü şeylerden biri."

"Evet, elbette insan istediği her şeyi düşünebilir..." Öyle ya, ben de insanları ben olduğuma inandırmak isteyen bir adamı düşünüyordum. Acaba o da ben olduğumu mu düşünüyordur?

"Yorgun gibisin" dedi Aharon. "Tedirgin görünüyorsun. Bu gece kendinde değil gibisin."

"Kendimde olmasam da olur. Nasılsa benim yerime başkası yapıyor bu işi."

"Ama gazetelerde bir şey yok, o gün gördüklerimin dışında bir haber çıkmadı."

"Ama ben hâlâ onun iş üstünde olduğuna eminim. Onu durduracak ne var? Benim varlığımın onu durdurmadığı belli. En azından denemeli miyim? Sen denemez miydin? Aklı başında olan herkes bunu denemez miydi?" Artık kendimi şimdi uzaklarda olan Claire gibi konuşurken duyuyordum. "*The Jerusalem Post*'a ilan verip İsrailli vatandaşların ortalıkta bir sahtekârın dolaştığını ve o adamın benim adıma söylediği ve yaptığı şeylerin hiçbir şekilde benimle ilgisinin olmadığını söylemem gerekmez mi? Tam sayfa ilan bu işi bir gecede bitirir. Televizyona da çıkarım. Daha da iyisi, kalkıp doğrudan polise gidebilirim çünkü büyük ihtimalle sahte belgelerle dolaşıyor. Bir şekilde yasaları ihlal ettiğinden eminim."

"Yine de hiçbir şey yapmıyorsun."

"Aslında, bir şey yaptım. Seninle konuştuktan sonra ona telefon açtım. Londra'dan arayıp muhabir olduğumu söyledim ve telefonda bir söyleşi yaptım."

"Evet, bu da seni memnun etmiş görünüyor. İşte, şimdi kendin gibi duruyorsun."

"Aslında o kadar da keyifli bir şey değildi. Ama Aharon, başka ne yapabilirdim ben? Bu ciddiye alınamayacak kadar gülünç ve gülünç olamayacak kadar ciddi bir şey. Ayrıca aylardır kurtulmaya çalıştığım bir ruh halini tekrar tekrar yaşatıyor bana. Bir sinir krizinin yol açtığı ıstırabın tam ortasında yer alan nedir, biliyor musun? Ben-im. Mikroevren. Kendi minik kabında boğulan ben. Buraya gelmemle her şey yerine oturdu: Kudüs'te öznesizleşen, Appelfeld içinde kapsanan, öteki ben'in denizinde yüzen bir ben var, üstelik senin olan. Oysa burada, bana dert olan, kafayı taktığım bir ben var; gece gündüz bana musallat olan ama ben bile olmayan bir ben. O ben olmayan ben, Yahudi Kudüs'ünde kamp kuruyor, bense Araplarla yeraltına iniyorum.

"Demek o yüzden orada kalıyorsun."

"Evet çünkü buraya onun için gelmedim. Buraya senin için geldim. Plan buydu, Aharon ve hâlâ da bu. Bak." Ceketimin cebinden, Aharon'a soracağım ilk soruyu yazdığım kâğıdı çıkardım. "Haydi, başlayalım" dedim. "Boş ver o adamı. Bunu oku."

Şöyle yazmıştım: Kurgularınızda, önceki kuşaktan Orta Avrupalı iki yazarın yankılarını görüyorum. Biri Lehçe yazan, lisede öğretmenlik yapan, ailesiyle birlikte oturan ve ağırlıklı olarak Yahudilerin yaşadığı bir Galiçya kenti olan Drogobych'te Naziler tarafından elli yaşındayken vurulup öldürülen Polonyalı bir Yahudi olan Bruno Schulz; diğeri ise Almanca yazan ve Max Brod'a göre, kırk bir yıllık yaşamının çoğunda "bir büyünün tesirindeymişçesine aile çevresinin içinde kalan" Praglı bir Yahudi olan Kafka. Söyler misin, Schulz ve Kafka'yı senin imgeleminle hangi açılardan ilişkilendiriyorsun?"

Çayımızı içerken ne benden ne de ben olmayan benden söz ettik artık. Nihayet yorulup eve gitme zamanı gelene kadar daha verimli bir konudan, Schulz ve Kafka'dan konuştuk. Evet, diye düşündüm, böyle devam edecektim. O gölgeyi unut, işine bak. Başta Claire, Bernie ve psikofarmakoloğum olmak üzere gücümü toplamama yardımcı olan kişiler arasından Aharon'u seçmiş, son çare olarak onunla konuşmayı tercih etmiştim. Kaybolduğunu sandığım parçama, araştırma ve düşünme yeteneği olan parçama, Halcion kıyımının ortasında bir daha asla aklımı başıma alamayacağıma kesin gözüyle baktığım dönemde varlığı birden sona ermiş olan o parçama tekrar sahip olmanın yoluydu bu. Halcion yalnızca sıradan varlığımı yok etmekle kalmamış, o kadarı bile fazlayken bununla yetinmeyip beni ben yapan şeyleri de mahvetmişti. Aharon ise olabilecek en kötü zulümle olgunluğu sarsılmış ama buna rağmen sıradanlığını sıradışılığı yoluyla kazanmayı başaran birini; yararsızlık ve karmaşıklığın üstesinden gelişiyle, uyumlu insan ve üstün bir yazar olarak yeniden doğuşuyla, özellikle de bunları çıplak gözle asla görülemeyecek bir kuvvetle yaptığı için, bana göre, mucize kabilinden bir başarıya imza atmış birini temsil ediyordu.

O gün akşama doğru, Aharon yatmadan önce lokantada söylediklerini yeniden düzenleyip cevabını İbranice olarak daktiloya ge-

çirdi; ertesi gün çevirmene gönderecekti. Kafka'dan ve kendinden söz ederken şöyle demişti: "Kafka içerilerdeki bir dünyadan çıkıp gerçekliğe hâkim olmaya çalışır, bense ayrıntılı ve tecrübe edilmiş bir gerçeklikten, kamplardan ve ormanlardan çıktım. Benim gerçek dünyam imgelem sınırlarının çok daha ötesinde ve bir sanatçı olarak benim görevim imgelemimi geliştirmek değil dizginlemek; oysa bunu yapmak bile imkânsız geliyor çünkü oradaki her şey o kadar inanılmaz ki insan kendini bile kurgu zannediyor... Önceleri kendimden ve anılarımdan kaçmaya çalıştım; böylece benim olmayan bir yaşamı yaşayabilecek, benim olmayan bir yaşamı yazacaktım. Ama gizli bir his bana kendimden kaçamayacağımı ve Soykırım'daki çocukluk tecrübelerimi inkâr edersem ruhsal bir bozulmaya uğrayacağımı söylüyordu..."

Minik kuzenim Apter, o doğmamış yetişkin, Kutsal Topraklar'ın resmini yapıp turistlere satarak hayatını kazanır. Resimlerini, Eski Kent'in Yahudi tarafında bir deri ustasıyla paylaştığı –bir hediyelik eşya dükkânıyla pastacı arasına sıkışmış– bir büfede satar. Ona fiyat soran turistler cevabı kendi dillerinde alırlar. Apter her ne kadar gelişmemiş bir erkek olsa da yaşadığı geçmişi sayesinde İngilizce, İbranice, Aşkenazca, Lehçe, Rusça ve Almanca'yı akıcı bir şekilde konuşabilir. Hatta Goyca dediği Ukrayna dilini de biraz bilir. Apter'e fiyat soran turistler şu cevabı alır: "Karar verecek olan kişi ben değilim." Ne yazık ki kalender davranıp da saklamadığı bir duygudur bu. Apter resimlerini övemeyecek kadar kültürlü biridir. "Cézanne'ı seven, onun tabloları önünde ağlayıp dua eden ben, idealleri olmayan zevksiz biri gibi resim yapıyorum." "Zevksiz birine göre" diyorum ona, "gayet güzel resim yapıyorsun." "Peki, bu resimler neden bu kadar kötü?" diye soruyor. "Bu da mı Hitler'in suçu?" "Seni rahatlatacaksa, Hitler daha kötü resim yapıyordu." "Hayır" diyor Apter, "Onun resimlerini gördüm. Hitler bile benden daha güzel resim yapıyordu."

Apter'in doksana yüz elli santimetrelik manzara resimlerini haftada yüz dolara da sattığı olurdu, beş dolara da. Her nasılsa Apter'in yaşam öyküsünü bilen, Kudüs'te bir gökdelende konut sahibi ve

Manchester'lı hayırsever İngiliz Yahudisi bir imalatçı, bir keresinde tek bir tablo için kuzenime bin poundluk çek vermişti ve o günden beri Apter'i bir nevi koruması altına almış, her sene bir adamını gönderip aynı resmi neredeyse yine o acayip fiyata aldırır olmuştu. Öte yandan, yaşlı bir Amerikalı Apter'e hiçbir şey vermeden bir tablosunu alıp gitmişti ya da o böyle anlatıyordu. Aldığı tablo, Apter'in her hafta resmini yaptığı Aziz Stephen Kapısı'nın oradaki Kudüs havyan pazarını gösteren bir düzine tablodan biriymiş. Apter, hırsızlıkla karşılaşır karşılaşmaz gözleri yaş içinde kendini yollara atıp, "Polis!" diye bağırmış. "İmdat! Biri bana yardım etsin!" Gelgelelim, kimse yardımına koşmayınca kadının peşine kendisi düşmüş ve bir sonraki köşede, ayağının dibinde tabloyla bir duvara yaslanıp duran kadına yetişip, "Ben açgözlü bir adam değilim ama" "benim de yemek yememem gerek" demiş. Apter ona hikâyesini anlatırken kadın, ellerini dilenircesine uzatmış gözyaşları içindeki bir ressamla kendisinin etrafına toplanıveren küçük kalabalığa dönüp, ısrarla ressama zaten bir peni ödediğini, böyle bir tablo için bu paranın çok bile olduğunu söylüyormuş. Kadın öfkeyle Aşkenazi dilinde bağırmış: "Cebine bakın! Yalan söylüyor!" Apter olayı bana anlatırken, "Umacı gibi çarpık ağzını gördüğümde" demişti, "o korkunç, tüyler ürpertici çığlığını duyduğumda kuzen Philip, neyle karşı karşıya olduğumu anlayıp ona dedim ki, 'Madam, hangi kamptaydınız?' 'Hepsinde!' diye bağırıp yüzüme tükürdü."

Apter'in hikâyelerinde insanlar düpedüz her gün ya ondan bir şey çalar ya ona tükürür ya da ona hakaret edip küçük düşürür. Üstelik kuzenimi kurban eden bu insanların çoğu toplama kamplarından kurtulan kişilerdir. Anlattığı hikâyeler eksiksiz ve doğru mudur? Şahsen bunların doğruluğunu hiç araştırmam. Bunların daha çok bir kurmaca olduğunu ve kurmacaların çoğunda olduğu gibi hikâyecinin başka türlü asla söyleyemeyeceği gerçeği gün ışığına çıkarmasına yarayacak yalanı, bu şekilde elde ettiğini düşünürüm. Bu hikâyeleri, Aharon'un Katolik "Yahudi"sinin uydurduğu hikâyeyi anladığı şekilde ele alırım.

Aharon'la akşam yemeği yememizin ardından ertesi sabah, otele bir taksi çağırıp doğruca Apter'in eski Yahudi mahallesindeki bir

göz dükkânına gidip onunla birkaç saat geçirdikten sonra, öğlen yemeğinde Aharon'la buluşup kaldığımız yerden devam etmeye kesinlikle kararlıydım. Gelgelelim, onun yerine, taksiye atlayıp yerime geçen sahtekârı alaşağı etmek için Demjanjuk davasının sabah duruşmasına gittim. Orada yoksa King David Hotel'e gidecektim. Yirmi dört saat daha hiçbir şey yapmadan durursam başka hiçbir şey düşünemez hale geleceğimden bunu yapmak zorundaydım. Zaten geceyi ayakta geçirmiştim: Neredeyse her saat başı kalkıp kapının kilitli olup olmadığını kontrol etmiş, sonra da yatıp, adamın Magritte'in tablolarındaki gibi havada asılı bir halde yatağımın başucunda ortaya çıkıvermesini beklemiştim. Hani sanki yatağımın başucu mezar taşı, otel odası mezarlık, ikimizden biri ise hayaletti. Adeta korkunç birer felaket önsezisine dönen rüyalarım ise anlatılamayacak kadar uğursuz rüyalardı ve uyandığımda o namussuzu kendi ellerimle öldürmek gibi acımasız bir kararlılık hissediyordum. Evet, sabahı edince anlamıştım ki hiçbir şey yapmazsam olayları abartmaya devam edecektim. Yine de hâlâ tereddüt içindeydim, ta taksi Yahudi mahallesinin girişinde durduğunda şoföre dönüp kentin öteki ucundaki kongre merkezine gitmesini söyleyene kadar. Yani Knesset'i ve müzeyi geçince, genelde konferans ve sinema gösterileri için kullanılan bir salonda on bir aydır Demjanjuk'un davasının görüldüğü yere. Sabah kahvaltıda adresi kopyalayıp Jerusalem sokak haritasından gideceğim yeri zaten işaretlemiştim. Artık bir tereddüdüm kalmamıştı.

Binanın girişinde silahlı dört İsrailli asker, üzerinde el yazısıyla İbranice ve İngilizce "Silahlarınızı Burada Kontrol Ettirin" yazılı bir kabinin yanında gevezelik ediyordu. Fark ettirmeden yanlarından yürüyüp geçtim. İçeri girmek için girişteki bekleme salonunun önünde duran kadın polise sadece pasaportumu göstermem ve kayıt defterine adımı yazmam gerekiyordu, içerideki bekleme salonuna gitmek içinse metal dedektörden geçecektim. Defteri imzalarken acele etmedim, sayfayı yukarıdan aşağı kontrol edip adımın daha önceden yazılı olup olmadığına bakıyordum. Adımı bulamasam da fark etmezdi elbette, mahkeme bir saattir devam ediyordu ve kayıt defterinin sayfalarında bir sürü isim yazılıydı. Hem, diye düşündüm, elin-

deki pasaport büyük ihtimalle benim değil kendi ismine kayıtlı da olabilirdi. (Ama pasaportu benim adıma değilse otele ben olarak nasıl kayıt yaptırmış olabilirdi?)

Bekleme salonuna girdiğimde yine pasaportumu göstermek zorunda kaldım, bu seferki dinleyicilere verilen kulaklıklar için güvenlik tedbiriydi. Yine genç bir kadın olan görevli asker, İbranice yapılan duruşmanın eş zamanlı İngilizce çevirisi için aleti nasıl ayarlayacağımı gösterdi. Daha önce duruşmaya gelen biri olduğumu hatırlayıp, beni tanımasını bekledim ama kız işini yapar yapmaz dönüp, dergisini okumaya devam etti.

Mahkeme salonuna girip son sırada oturan izleyicilerin arkasından tam olarak neler olduğunu gördüğümde, oraya gelme nedenimi tamamen unuttum: Mahkeme salonunun ön tarafındaki yüksek platformdaki on, on iki kişiyi seçip de hangisinin sanık olduğunu anlayınca, kopyamın varlığı hatta o anda kendi varlığım da sona ermişti.

İşte oradaydı. Adam oradaydı. Bir zamanlar, elli kişinin bile zor sığacağı bir odaya yüzlerce insanı tıkarak kapının sürgüsünü çekip motoru çalıştıran adam. Yarım saat boyunca karbonmonoksit pompalayan, çığlıkların dinmesini bekledikten sonra hâlâ yaşayan Yahudileri gönderip ölüleri toplatan ve bir sonraki parti için onlara odayı temizleten adam. "Şu pisliği temizleyin" demişti onlara. Oralara taşınan insan sayısı iyiden iyiye kabardığında adam bunu günde on, on beş kez, kimi zaman büyük bir ciddiyetle ama her seferinde büyük bir zevkle yapmıştı. Güçlü kuvvetli, sağlıklı delikanlı. İyi işçi. Asla hastalanmaz. İçse bile yavaşlamaz. Hatta tam tersi. Demir bir boruyla namussuzların hakkından gelir, kılıcıyla hamile kadınların karnını deşer, gözlerini oyar, kamçılar, kulaklarına çivi çakar. Bir keresinde bir matkap alıp birinin kalçasına delik açmıştı. O gün canı öyle istemiş, öyle yapıvermişti. Ukraynaca haykırır, Ukraynaca bağırır, karşısındakiler Ukraynaca anlamayınca kafalarına kurşunu sıkardı. Ne günlerdi! Geçip gidiverdi işte! Daha yirmisindeydi ama bir yerin sahibiydi ve oradakilere canı ne isterse yapabilirdi. İster elinde kırbacı ister tabancası, kılıcı, sopasıyla genç, sağlıklı, güçlü, sarhoş ve iktidar sahibi olmak, üstelik sınırsız iktidar sahibi olmak, tanrıymışçasına! Neredeyse milyonlarcasında, milyonlarcasından her

birine baktığında dehşet içindeki bir Yahudi suratı görebiliyordu. Ona karşı duyulan dehşeti. Ona karşı! Yirmi iki yaşındaki bir köylü çocuğuna! Hayatta böyle tek başına bu kadar insanı, hem de birer birer öldürme fırsatını bir daha nereden bulacaktı? Amma işti bu! Her gün cümbüş! Sonu olmayan bir parti! Kan! Votka! Kadınlar! Ölüm! İktidar! Bir de çığlıklar! O bitmek bilmeyen çığlıklar! Üstelik bu bir işti, iyi, zor bir iş ama çılgıncasına, saf bir haz veren bir iş; pek çok insanın ancak rüyasında görebileceği bir haz, adeta vecde varan bir zevk! Bir yıl boyunca, yarısı bile bir insanı bir ömür boyu doyurmaya yeten bir yıl boyunca... Böyle bir yıl geçirdikten sonra bir daha asla hayatımı yaşayamadım diye sızlanmayacağın, artık ender olarak, olsa olsa fabrikada bir kaza sonucu kan döküldüğünü göreceğin, dokuz-beş arası, yeknesak, düzenli bir işle yetinebileceğin bir hayat. Dokuzdan beşe kadar iş, sonra eve dönüp karın ve çocuklarınla yemeğe oturmak, böyle bir yıldan sonra tek ihtiyacın bu. Yirmi ikisinde, kimsenin göremeyeceği şeyleri görmüş biri olmak. Oradayken her şey muhteşemdi; genç ve korkusuz olduğu, her şeyin dibine vurduğu, hayvani bir coşkuyla her şeyi ezip geçtiği ama sonunda geride bırakacağı bir çağdaydı, tıpkı onun da bıraktığı gibi. Böyle bir işi bırakacağı zamanı bilmeli insan ve neyse ki o da bunu yapabilecek kadar şanslıydı.

İşte, oradaydı adam. İşte, oradaydı. Şimdi saçı dökülmüş, kilo almış, altmış sekizlik, neşeli koca bir boksör bozuntusu, ailesi ve tüm dostları tarafından sevilen iyi bir baba, iyi bir komşu. Her sabah hatta hücresindeyken bile hâlâ şınav çeken, hani avuçlar üzerine düşmeden önce ellerin bir kez çırpıldığı türden şınav çeken, (uçakla getirilirken) sıradan kelepçelerin halen giremeyeceği kadar kalın ve güçlü bilekleriyle övünen adam. Ne var ki en son elli yıl kadar önce birinin kafasını patlatmıştı ve artık eski bir boks şampiyonu gibi iyi yürekli ve korkutucu olmaktan uzak biri haline gelmişti. Bizim Johnny. İblis bizim Johnny'imize dönüşmüştü. Bahçesini çok sever, diyorlardı. Şimdilerde birinin kıçına matkapla delik açmayı değil, domates ve çalı fasulyesi yetiştirmeyi yeğliyor. Olmaz elbette, birinin tombul poposuyla birazcık eğlenmek gibi basit bir şeyi becermeye heves etmek için bile genç ve en zinde çağında olmak, her şeyin

üzerine çıkabilmek gerek. Artık ununu eleyip eleğini asmış, ev kurmuş ve bütün bu kaba saba şeyleri epey geri de bırakmış. Sebep olduğu felaketleri bile zar zor hatırlıyor. Onca yıl geçmiş! Onca yıl uçup gitmiş! Hayır, o artık bambaşka biri. O cehennem zebanisi değildi artık.

İşte oradaydı, savunmasını yapan üç avukatının oturduğu uzun masanın arkasındaki küçük masada, iki polis muhafızının arasında duruyordu. Yakası açık bir gömleğin üstüne soluk mavi takım elbise giymişti ve kocaman kel kafasını çevreleyen bir kulaklık takmıştı. Duruşmanın Ukrayna diline çevirisini dinlediğini hemen anlayamamıştım çünkü en sevdiği pop şarkılarını dinleyerek vakit geçiren bir adam gibi duruyordu. Kollarını rahatça göğsünde kavuşturmuş, çenesini o kadar hafif hareketlerle oynatıyordu ki gören de kırlara yayılıp geviş getiren bir hayvan zannederdi. Ben bakarken adamın yaptıkları bundan ibaretti. Bir ara kayıtsız bakışlarla izleyicilere döndü, son derece rahat bir tavırla neredeyse hiç seçilemeyecek bir şekilde bir şeyler geveliyor gibiydi. Bir kez masadaki bardaktan bir yudum su aldı. Bir kez de esnedi. Bu esnemenin anlamı şuydu: Siz yanlış adamı karşınıza aldınız. Saygısızlık etmek istemem ama Demjanjuk'u korkunç İvan olarak teşhis eden bu ihtiyar Yahudiler ya bunamışlar ya yanılıyorlar ya da yalan söylüyorlar. Ben bir Alman savaş esiriydim. Treblinka'daki kamp hakkında bir öküz ya da inek ne biliyorsa ben de o kadar biliyorum. Bu duruşmaya dört ayaklı bir hayvan getirip Yahudileri öldürmekle suçlamanızla beni getirip suçlamanız arasında en ufak bir fark yok. Ben salağım. Ben zararsızım. Ben önemsiz biriyim. O zamanlar da bir şey bilmiyordum, şimdi de bilmiyorum. Çektikleriniz için benim de yüreğim yanıyor ama sizin istediğiniz İvan'ın, Ohio Clevand'dan gelen bizim bahçıvan Johnny gibi basit ve masum biriyle hiçbir ilgisi olamaz.

Okuduğum kupür dosyasında, Amerika Birleşik Devletleri tarafından iade edilen mahkûm İsrail'e gelip de elleri büyük boy kelepçelerle bağlı bir halde uçaktan indirildiğinde, adamın dizlerinin üzerine çöküp pisti öpmek için İsrail polisinden izin istediğini yazdığını hatırlıyordum. Kutsal Topraklar'a gelmiş dini bütün bir hacı, iman dolu, dindar bir ruh. Adam buydu işte. İstediği izin verilmemişti.

Sonunda adam oradaydı. Ya da oradaki adam o değildi.

Boş yer bulabilmek için göz gezdirdiğim kalabalık mahkeme salonundaki yaklaşık üç yüz izleyicinin en az üçte birinin lise öğrencisi olduğunu gördüm, herhalde sabah duruşmasına otobüslerle getirilmişlerdi. Kalabalık bir asker grubu da vardı ve salonun orta taraflarında, askerlerin arasında oturacak bir yer buldum. Bunlar on sekiz on dokuz yaşlarında kız ve erkek çocuklardı, orada bulunmalarının nedeni "eğitimle" ilgili olsa da değişik yerlerden toplama oldukları anlaşılıyor, bu nedenle de İsrail askeri oldukları belli oluyordu. Olsa olsa bir avuç kadarının duruşmayla ilgili olduğunu görebiliyordum. Çoğu koltuklara yayılmış ya huzursuzca kıpırdanıyor ya önündekiyle, arkasındakiyle fısıldaşıyor ya da katatonik bir halde hulyalara dalıyordu. Uyuyanların sayısı da az değildi. Öğrenci grubu için de aynı şey söylenebilirdi, bazıları öğretmenin götürdüğü bir geziden çok sıkılan bütün çocuklar gibi elden ele notlar gönderiyordu. İki kızın, arka sıradaki bir oğlandan aldığı bir nota bakıp kıkırdaştıklarını gördüm. Ciddi suratlı, gözlüklü, ince uzun genç bir adam olan öğretmenleri hişt diyerek onları susturmak istedi; ama o iki kız öğrenciye bakarken ben şöyle düşünüyordum: Hayır, hayır, bu doğal. Treblinka onlara, Samanyolu Galaksisi'nde bilinmeyen bir yer gibi geliyordur. İlk yıllarında yalnızca kamplardan kurtulanlarla dolu olan bir ülke için, bu genç çocukların sanığın ismini bile hatırlamamaları aslında sevinilecek bir şey diyordum kendi kendime.

Sahnenin ortasındaki kürsüde cüppeli yargıçlar oturuyordu; ama benim onları algılamam hatta onların bulunduğu tarafa bakmam için birkaç dakika geçecekti. Çünkü ben yine John Demjanjuk'a, göründüğü gibi alelade bir adam olduğunu iddia eden Demjanjuk'a bakıyordum: Bakın yüzüme, diyordu, komşularıma, işime, bilgisizliğime, kilise faaliyetlerime, Ohio'lu sıradan bir aile erkeği olarak yaşadığım yıllardaki uzun, lekesiz geçmişime bakın. Tüm zararsızlığıyla karşınızda duran bu adam, deli saçması suçlamaları binlerce kez çürütüyor. Ben nasıl bu ikisi birden olabilirim ki?

Çünkü sen osun. Çünkü verdiğin görüntünün kanıtladığı tek şey hem sevgi dolu bir büyükbaba hem de toplu katliam yapan biri ol-

manın hiç de o kadar zor olmadığı. Senden gözümü alamamamın tek sebebi bu ikisini de çok iyi yapabilmen. Avukatların aksini düşünüyor olabilir ama senin, Ohio'daki imrenilesi önemsizlikteki Amerikan yaşamının aslında yapabileceğin en kötü savunma olduğunu düşünüyorum. Ohio'da yaşadığın o küçük, sıkıcı, harikulade yaşamın var ya, işte, seni burada böylesine iğrenç gösteren de bu. Senin yaptığın sadece –söylemekte hiç sakınca yok– Nazilerin aynı anda iki hayatı sürdürdüğü gibi görünüşte birbiriyle taban tabana zıt, birbirinden apayrı iki hayat yaşamış olmaktan başka bir şey değildi. Ne yani, sonuçta bunda ne var? Almanlar tüm dünyaya açık bir şekilde kanıtladılar ki biri hoş, biri hiç de hoş olmayacak şekilde birbirinin tam tersi kişiliklere sahip olmak, yalnızca psikopatlara özgü bir ayrıcalık değil. Asıl muamma, Treblinka'da muhteşem bir zaman geçiren senin böyle sevimli, çalışkan, alelade bir Amerikalı haline gelmen değil; asıl muamma, sen istedin diye ceset temizleyenlerin, burada seni suçlayan bu insanların, senin gibilerin onlara yaptıklarından sonra alelade denilebilecek şeylerle uğraşabilmeleri, asıl onların sıradan bir yaşam sürdürmeyi becerebilmeleri, işte inanılmaz olan bu!

Demjanjuk'un yalnızca birkaç adım ötesinde, yargıçların kürsüsünün dibindeki masada simsiyah saçlı genç bir kadın vardı. İlk bakışta onun orada ne yaptığını kestirememiştim. Daha sonra onun başyargıcın kâtibesi olduğunu anladım ama bu tablonun merkezinde bu kadar hoş bir şekilde durduğunu ilk gördüğümde aklıma gelen tek şey, sığır vagonlarının etrafını saran "tüp" denilen o dar geçitte Demjanjuk'un gaz odalarına sokmadan önce kılıç, kırbaç ya da sopayla zulmetmekle suçlandığı Yahudi kadınlar olmuştu. Bu genç kadın, tüp geçitte pek çok kez karşılaştığı ve üzerlerinde mutlak iktidar sahibi olduğu kadınlarla muhtemelen aynı fiziğe sahipti. Oysa şimdi, savunma masasının oradan yargıç kürsüsüne ya da tanık kürsüsüne her baktığında, saçları tıraşsız, adamakıllı giyinmiş, kendine güvenli ve korkusuz, çekici ama hiçbir şekilde ulaşamayacağı bu genç Yahudi kadını görebiliyor olmalıydı. İşinin ne olduğunu anlamadan önce, genç kadının tam da oraya oturtulma sebebinin bu olabileceğini bile düşünmüştüm. Acaba, dedim, hapisteyken rüyalarında bu kâtibe-

yi mahvettiği genç kadınların hayaleti olarak görüyor, rüyalarında ufacık da olsa pişmanlık duyuyor muydu ya da daha büyük ihtimalle, rüyalarında veya uyanıkken kurduğu hayallerinde bu genç kâtibe de keşke Treblinka'daki tüp geçitte olsaydı mı diyordu? O kadın, üç yargıç ve mahkeme salonu muhafızları, savcılar, çevirmenler ve en az onlar kadar önemli olan, her gün mahkeme salonuna gelip gözlerini benim gibi ona dikenler için de aynı şeyi mi diliyordu acaba?

Mahkemeye çıkması bu adam için hiç sürpriz olmamıştı; ne mahkemeye çıkması ne Yahudilerin uydurduğu bu propaganda ne de güzelim yuvasından ve sevgili ailesinden demir kelepçelerle koparılıp getirildiği bu haksız ve asılsız mahkeme onu şaşırtmamıştı. Uzak bir geçmişte kalan o tüp geçitte bu insanların onun gibi basit bir oğlan çocuğuna biçtiği sıkıntıları iyi bilirdi. Çocukluğundaki yiyecek kıtlığının müsebbibi kimdi peki? Ülkesini yedi milyon insanın mezarı haline getiren kimdi? Komşularını fare ve sıçan yiyecek kadar insanlıktan çıkaran kimdi? Daha küçücük bir çocukken köyünde hatta kendi ailesinde görmediği şey kalmamıştı: evin kedisinin mide ve bağırsaklarını yiyen anneler, çürük bir patates için kendilerini satan küçük kız kardeşler, yamyamlıktan başka çaresi kalmayan babalar. O feryatlar. O çığlıklar. Yaşadıkları o ıstırap. Ve her yere saçılmış ölüler. Yedi milyonu birden! Yedi milyon ölü Ukraynalı! Peki, kimin yüzünden? Kim sebep oldu buna?

Ne pişmanlığı? Pişmanlığınıza başlatmayın beni!

Yoksa Demjanjuk konusunda yanılıyor muydum? Orada öyle kara kara düşünüp suyundan yudumlanır ve duruşmanın sıkıcı işlemlerinden bunalıp esnerken, aklından geçen sözcükler belki de sadece şunlardı: "O ben değildim." Geçmişi unutmak için bundan daha fazlasına ihtiyacı yoktu. "Ben kimseden nefret etmiyorum. Ölmemi isteyen siz pislik Yahudilerden bile nefret etmiyorum. Ben masum bir adamım. O adam başka biriydi."

Acaba o adam gerçekten başka biri miydi?

İşte adam oradaydı ya da değildi. Ona baktım, baktım ve okuduğum aleyhine onca delile karşın acaba masum olduğu doğru olabilir mi, onu teşhis edenlerin hepsi de yalan söylüyor ya da yanılıyor olabilir mi, diye düşündüm. Üniformalı toplama kampı muhafızlarına

verilen, Kiril alfabesiyle onun imzasını ve gençliğindeki fotoğrafını taşıyan kimlik kartı gerçekten sahte olabilir mi; savcının sunduğu delillere göre Treblinka'da olduğu sanılan aylarda bir Alman savaş esiri olarak bulunduğu yer hakkındaki çelişkili hikâyeler, ilk suçlama yapıldıktan sonra ve önce anlattığı karmakarışık hikâyeler, aslında o sıralarda başka yerlerde olduğuna dair inanılır bir kanıt olabilir mi; 1945'ten bu yana mülteci bürolarının ve göçmenlik yetkililerinin sorularını cevaplarken söylediği suçlayıcı gibi duran yalanlar, Amerika Birleşik Devletleri vatandaşlığından çıkarılıp, ülkeden ihraç edilmesine yol açan o yalanlar her nasılsa suçlu değil de masum olduğunu gösteriyor olabilir mi, diye düşündüm.

Fakat sol koltukaltındaki dövme, kan grubunu kaydetmek için SS personelinin herkese teker teker yaptığı dövme de mi onlar için çalışmasından ve bu mahkeme salonunda yalan söylemesinden başka bir şeyi gösteriyor? Gerçeğin keşfedileceğinden korkmuyorsa, tehcir kamplarındayken neden gizli gizli o dövmeyi yok etmeye girişmişti? Gerçeği saklamak değilse amacı, bir taş parçasıyla kolu kanlar içinde kalana kadar o dövmeyi kazıdıktan sonra yaranın iyileşmesini bekleyip, tekrar taşla kazıya kazıya o gammaz dövme kaybolup da derisi bu kadar korkunç bir yaraya dönüşene dek neden böyle bir işkence yapmıştı kendisine? Demjanjuk, "Benim en büyük hatam" demişti mahkemeye, "doğru düzgün düşünemiyor ve doğru düzgün cevap veremiyor olmam." Salaklık: On bir yıl önce Cleveland'da ABD Başsavcılığı tarafından Korkunç İvan olduğu iddiasıyla hakkında dava açıldığından beri itiraf ettiği tek şey bu olmuştu. Bir insanı da salak diye asamazsınız ya. KGB ona iftira etmişti. Korkunç İvan başka birisiydi.

Atmışlarında, ağırbaşlı, kır saçlı, Dov Levin isimli başyargıç ile İsrailli savunma avukatı Yoram Sheftel arasındaki anlaşmazlık büyüdükçe büyüyordu. İhtilaf konusunun ne olduğunu anlayamıyordum çünkü kulaklığımı bozuk çıkmıştı ve yenisini almak için kalkıp yerimi kaybedeceğime, koltuğumda kalıp ne konuda çekiştiklerini anlamadan büyüyen İbranice tartışmayı dinlemeyi tercih ettim. Kürsüde Levin'in solunda orta yaşlı, gözlüklü, kısa saçlı bir kadın hâkim oturuyordu; erkek gibi cüppesinin altına gömlek giyip kravat takmıştı.

Levin'in sağında oturan ben yaşlarda, ufak tefek, kel kafasına takke takmış, bilge görünüşlü, sakallı yargıç ise panelin tek Ortodoks üyesiydi.

Levin ona her ne diyorsa Sheftel'in giderek hiddetlendiğini görebiliyordum. Önceki gün, Demjanjuk'la ilgili gazete kupürlerinde avukatın ateşli ve aceleci bir tarzı olduğunu okumuştum. Müvekkilinin masumiyetini, özellikle de derin bir keder içinde görgü şahitlerinin önünde savunurken gösterdiği teatral gayret, yurttaşları tarafından sevilmemesine neden oluyor gibiydi. Nitekim mahkeme ulusal radyo ve televizyonlardan yayımlandığından beri, bu genç İsrailli avukatın Yahudi tarihinin en sevimsiz insanı olma olasılığı ortaya çıkmıştı. Birkaç ay önce öğle tatilinde duruşmaya ara verildiği sırada, Treblinka'da ailesi öldürülen izleyicilerden biri Sheftel'e şöyle bağırmıştı: "Böyle bir suçluyu bir Yahudi nasıl savunur, anlamıyorum. Bir Yahudi nasıl olur da bir Naziyi savunur? İsrail buna nasıl izin verir? Bırakın da size aileme neler yaptıklarını anlatayım, bırakın da vücuduma neler yaptıklarını göstereyim!" Avukatın başyargıçla girdiği tartışmadan anladığım kadarıyla, Yahudi sadakatine getirilen ne bu ne de diğer itirazlar Demjanjuk'u savunmak için ortaya koyduğu kuvvet ve güveni sarsmaya yetmişti. Bu ufak tefek, tuttuğunu koparana dek durmayan keçi inatlı, ince sakallı adamın, bu meydan okuma makinesinin, mahkeme salonundan dışarı çıktığında kendini nasıl tehlikeye atabildiğini merak ettim. Mahkeme salonunun duvarları dibinde düzenli aralıklarla sıralanmış silahsız, üniformalı ve telsiz taşıyan polisler vardı ama salonda silahlı sivillerin olduğu da açıktı. Sheftel burada en az nefret edilen müvekkili kadar güvendeydi. Ama ya gün sona erdiğinde lüks Porsche'siyle evine dönerken? Ya kız arkadaşıyla plaja veya sinemaya gittiğinde? İsrail'in dört bir yanında şu an televizyon izleyen bir sürü insan, onu susturmak için ne gerekiyorsa seve seve yapmaya hazırdı herhalde.

Sheftel'in yargıçla yaşadığı ihtilafın sonucunda Levin, erken bir öğle yemeğiyle duruşmaya ara verdi. Yargıçlar ayağa kalkıp kürsüden ayrıldıklarında ben de herkesle birlikte kalktım. Çevremi çıkışa doğru koşturan öğrenciler sarmıştı; bir o kadar hevesli asker de onları takip ediyordu. Birkaç dakika içinde içeride ancak otuz kadar

insan kalmıştı. Salonun çeşitli yerlerine dağılmış bu insanların çoğu birbirine sokulup kısık sesle bir şeyler söylüyor, gerisi ise sanki hareket edemeyecek kadar dermansız veya derin düşüncelere dalmışçasına tek başına sessizce oturuyordu. Hepsi de yaşlıydı. Önce onların düzenli olarak duruşmalara gelmeye vakti olan emekli insanlar olduğunu sanmıştım. Daha sonra ise bu yaşlı insanların kamplardan kurtulanlar olabileceğini kavradım. Peki, gazetede çıkan fotoğraflarından Demjanjuk'un yirmi iki yaşındaki küçük oğlu John olduğunu şimdi fark ettiğim, babasına komplo kurulduğunu söyleyerek itirazlarıyla ortalığı birbirine katan, burada yaptığı medya söyleşilerinde babasının tüm o suçlamalarla ilgisi olmayan, kesinlikle ve tamamen masum olduğunu iddia eden güzel bir gri takım elbise giymiş olan bıyıklı gencin yalnızca birkaç metre ötesinde olmak, bu ihtiyarlar için nasıl bir duyguydu acaba? Ölümden dönen bu insanlar onun kim olduğunu elbette anlamış olmalıydılar. Okuduklarıma gör mahkemenin başlarında, ailenin isteği üzerine, oğul sahnedeki babasının tam hizasında göze çarpacak bir yere oturtulmuştu ve benim gibi duruşmalara yeni gelen biri bile Demjanjuk'un, o sabah birkaç kez küçük John'un oturduğu en öndeki sıraya doğru bakıp durmasından onun oğlu olduğunu anlayabilmiştir. Demjanjuk, oğluna her bakışında bilerek ya da bilmeyerek gülümseyip bu sıkıcı hukuki münakaşalardan ne kadar sıkıldığının işaretlerini gönderiyordu. Hesaplarıma göre, babası ABD göçmen bürosu tarafından Korkunç İvan damgası yediğinde küçük John en fazla on bir ya da on iki yaşlarında olmalıydı. Pek çok şanslı çocuk gibi onun da çocukluğu, olsa olsa herkesinki kadar farklı bir ismi ve herkesinkiyle karşılaştırılabilecek bir yaşamı olduğunu düşünerek geçmişti. Oysa bir daha asla böyle düşünemeyecekti: Başka birisinin işlediği korkunç bir suç yüzünden Yahudiler tarafından tüm insanlık önünde yargılanan Demjanjuk ismiyle anılacaktı. Bu mahkeme sonucunda adalet yerini bulabilirdi ama sanırım şimdi de onun çocukları nefrete boğulmuş, lanet yeniden uyanmıştı.

İsrail'in bir yerlerinde, kamplardan kurtulan kişilerden birinin, tamamen masum olan oğul John Demjanjuk'u öldürerek suçlu babadan intikam almayı düşünmemesi ihtimali var mıydı? Treblinka'da ailesi

katledilenler arasında, oğlanı kaçırıp, Demjanjuk daha fazla dayanamayıp mahkemeye gerçek kimliğini açıklayana kadar her seferinde yeni bir organını kesip göndermeyi düşünen hiç kimse yok muydu? Sanık sandalyesinde oturan bu adamın öyle rahat rahat esneyebilmesine ve kayıtsızca hulyalara dalmasına öfkelenip deliye dönen bir tane bile kamp kurbanı yok muydu? Gazaba gelip de bu oğlana yapılacak işkencenin ötekinden bir itiraf koparmanın yolu olduğuna, halefinin düpedüz katledilmesiyle tam da layığını bulacağına inanacak kadar kudurup köpürecek bir tane bile enkaza dönmüş toplama kampı kurbanı yok muydu?

Ben kendi kendime bu soruları sorarken uzun, ince, düzgün giyimli genç delikanlının, yanındaki üç savunma avukatıyla birlikte çıkış kapısına doğru hızla ilerlediğini gördüm. Demjanjuk'la aynı adı taşıyan, onun erkek halefi ve tek oğlunun Sheftel gibi Kudüs sokaklarına tamamen korumasız şekilde adım atmak üzere oluşuna hayret ediyordum.

Biz mahkeme salonundayken, dışarıdaki ılık kış havası ansızın değişmişti. Sanki bambaşka bir gündü. Yağmur, korkunç bir sağanak halinde, kongre merkezinin etrafındaki araba parkının ön sırasında duran arabalardan ötesini görmeye izin vermeyen güçlü bir fırtınayla yatay dalgalar halinde yağıyordu. Binadan nasıl çıkacağını düşünen insanlar, salonun dışındaki fuayeye ve dışarıdaki üstü sadece asma tavanla kapalı geçide yığılmışlardı. Ancak kalabalığın içine doğru ilerleyince buraya kimi bulmaya geldiğimi hatırlayabildim. Benim minik şahsi problemim, gerçek bir felaketin yoğun dehşetiyle unutulup gitmişti. Onun foyasını ortaya çıkarmak, rezil etmek gibi düşünceler bana artık fevrilikten bile daha kötü bir şey gibi geliyordu. Bu, bir çeşit kaçıklığa bir an yenik düşmekten başka bir şey değildi. Kendimden fena halde utanıyor ve bu musibetle diyaloğa girmiş olmaktan iğreniyordum. Bu yemi ancak bir kaçık ve budala yutabilirdi! Neyse, artık onu bulmanın benim için en ufak bir aciliyeti kalmamıştı. Burada tanık olduğum bunca şey, artık kendime yakışan şekilde davranmaya karar vermemi sağlamıştı.

Yafa Caddesi'nin ilerisindeki Ticho House'da Aharon'la buluşup öğle yemeği yiyecektik ama giderek şiddetlenen bu yağmurda oraya zamanında yetişmenin bir yolunu düşünemiyordum. Yine de hazır kendi yoluna kendi çıkan biri olmaktan kurtulmuşken, artık hiçbir şeyin, en azından soğuk hava gibi bir şeyin beni engelleyemeyeceğine karar vermiştim. Yağmur damlalarının arasında yoldan geçen bir taksi seçmeye çalışırken birden, yoldaki bir arabanın kapısı açıldı. Kendisini bekleyen avukatlardan birini izleyen genç Demjanjuk'un asma tavanın altından dışarı fırladığını gördüm. Bir an içimden bir ses, onun peşinden koşup Kudüs'e kadar beni de bırakır mı diye sor, dedi. Ama elbette bunu yapmadım; yapsaydım kendi başına harekete geçen bir Yahudi intikamcı gibi algılanıp oracıkta vurulup yere mi serilirdim acaba? İyi de kimin tarafından? Genç Demjanjuk kapıp götürülmeyi bekliyordu. Bu kadar insanın arasından bir ben mi onu kapıp götürmenin bu kadar kolay olduğunu görüyordum?

Oraya gelirken, park yerinden çeyrek mil uzaklıktaki yokuşun tepesinde bir otel görmüştüm. Çaresiz, kalabalığın içinden sıyrılıp sağanak yağmur altına kendimi atıp otele koşturdum. Birkaç dakika içinde bütün giysilerim ıslanmış, ayakkabılarım suyla dolmuş halde otel lobisinde taksi çağırabileceğim bir telefon ararken birisi omzuma dokundu. Arkamı döndüğümde bir de ne göreyim: Karşımda öteki Philip Roth duruyor.

3

Biz

Dilim tutuldu" dedi. "Karşımdaki sensin. Geldin ha!"

Oysa asıl dili tutulan bendim. Nefesim kesilmişti ve kamçı gibi inen fırtınaya karşı yokuş yukarı koşmuş olmam bunun nedenlerinden yalnızca biriydi. Galiba telefonda böbürlenen o ses ve bir iki tane aleni saçma gazete safsatası dışında, şu ana kadar onun gerçekten var olduğuna bütün samimiyetimle inanmamıştım. Adamın boyuyla bosuyla karşıma dikilmesi, bir kıyafet mağazasındaki müşteri kadar ölçüp biçilebilir, ringde altın madalyaya dövüşen bir boksör gibi elle tutulup gözle görülür bir halde karşıma çıkıvermesi, buğulu bir hayalet görmek kadar ürkütücüydü. Üstüne üstlük o anda ben şiddetli fırtınaya dalarak sırılsıklam olmuştum ve yüzüne bir kova soğuk su yiyip düşlerinden sıyrılan şaşkın bir çizgi film kahramanına benzi-

yordum. Hem gerçekdışı büyüleyici gerçekliğiyle hem de bunun insanın zihnini muazzam karıştıran antiteziyle sarsıldığım için, o sabah taksideyken onu rezil etmek için nasıl davranacağıma, ne diyeceğime dair yaptığım planları artık hatırlayamıyordum. Kafamın içinde maskelerin düştüğü anı gözümün önüne getirirken, maskeler gerçekten düştüğünde, maske düşürme anının artık kafamdan geçen bir simülasyon olmayacağını hatırlamayı beceremiştim. Adam ağlıyordu. Yağmurdan sırılsıklam olan bana sarılıp ağlamaya başlamıştı ve bunu da bayağı etkileyici bir tavırla yapıyordu. Sanki birimiz gece yarısı Central Park'tan sağ salim geçebilmişti de o da sarılıp bunu kutluyor gibiydi. Rahatlamayla dökülen sevinç gözyaşları. Oysa ben, ben olarak karşısına dikilince, adamın korkup teslim olacağını düşünmüştüm.

"Philip Roth! Gerçek Philip Roth, onca yıldan sonra nihayet!" Vücudu heyecanla, sırtımı sıkıca kavramış olan ellerinden bile hissedilecek kadar muazzam bir heyecanla titriyordu.

Üzerimdeki baskısından kurtulabilmek için dirseklerimle birkaç kez itmek zorunda kaldım. "O halde" dedim, bir adım gerilerken onu yine iteliyordum, "sen de sahte Philip Roth olmalısın."

"Sahte mi, eh tabii, seninle karşılaştırılınca ben tamamen sahteyim. Seninle kıyaslandığımda ben bir hiçim, solda sıfırım. Bunun nasıl bir şey olduğunu anlatabilmenin imkânı yok! İsrail'deyiz! Kudüs'te! Ne diyeceğimi bilemiyorum! Nereden başlayacağımı bilemiyorum! Hah, kitaplar! O kitaplar! *Letting Go*'yla* başlayabilirim, en sevdiğimdir o! Libby Herz ve o psikiyatrist! Paul Herz ve o palto! O eski Dial'daki 'Aşk Gemisi'nden başlayabilirim! Nasıl bir iş çıkarmışsın! Getirdiğin o eleştiriler! Kadınların! Ann! Barbara! Claire! O müthiş kadınlar! Kusura bakma ama kendini benim yerime koyarsan anlarsın. Benim için seninle Kudüs'te karşılaşmak ne demek, bir bilsen! Seni buraya hangi rüzgâr attı?"

Ustalıkla sorulan bu küçük ama tuhaf soru karşısında şöyle demişim: "Öylesine geçiyordum."

"Kendime bakıyorum" dedi kendinden geçmiş bir halde, "ama aslında baktığım sensin."

* Roth, Philip, *Liby*, Çev. Seçkin Selvi, Sander Yay., İst., 1973. (y.h.n.)

Abartıyordu ama o zaten abartmaya meyilli biriydi. Karşımdaki yüz, o sabah aynaya baktığımda gördüğüm yüzün aynısı diyemeyeceğim bir yüzdü. Başka biri, bir yabancı, fotoğrafımı ya da gazetede çıkan bir karikatürümü görmüş biri bu benzerliğe kanabilirdi, hele de bu yüz kendini benim ismimle tanıtıyorsa. Fakat bu yüz Bay Nusbaum ya da Dr. Schwartz olarak iş yapmaya kalkmış olsaydı, "Beni kandıramazsın, sen o yazar değilsin" diyecek biri olabileceğine inanamazdım. Aslında bu yüz beklentilere uygun, daha hoş görünen, benimkinden biraz daha düzgün bir yüzdü: Çenesi benimkinden daha belirgindi, burnu ise hem benimki kadar büyük değildi hem ucu da benim o tipik Yahudi burnum gibi düzleşmiyordu. Estetik cerrahın reklamındaki "ameliyattan önceki" hal ben, "ameliyattan sonraki" hal ise oydu desem yeriydi.

"Adın nedir senin dostum?"

"Oyun oynamayalım" diye cevap verdi, sinirli ses tonuma şaşırmış, alınmıştı. "Ben sahte değilim. Sana 'gerçek' derken ironi yapıyordum."

"Demek öyle; oysa ben senin kadar hoş, senin gibi ironik biri değilim ve sana 'sahte' derken sözcüğü tam da kendi anlamında kullanıyordum."

"Bir dakika, sakin ol, ne kadar güçlü olduğunun farkında değilsin. Hakarete gerek yok, tamam mı?"

"Etrafta benmişim gibi dolaşıyorsun."

Bu cümle onun yeniden gülümsemesine yaramıştı. "Sen etrafta benmişim gibi dolaşıyorsun" dedi utanmadan.

"Aramızdaki fiziksel benzerliği kötüye kullanıyorsun" diye devam ettim, "herkese benim kitaplarımın yazarı olduğunu söylüyorsun."

"Onlara bir şey söylememe gerek yok ki. O kitapların yazarı olduğuma inanmaya dünden hazırlar. Bu hep oluyor."

"Ve sen de yanlışlarını düzeltmeye tenezzül etmiyorsun."

"Baksana, sana yemek ısmarlayabilir miyim? Sana hem de burada! Sistemi şoka uğratan bir şey bu! Ağız dalaşını bıraksak da bu otelde oturup öğlen yemeği yerken bunları ciddi ciddi konuşsak? Bana bir açıklama yapma şansı verir misin?"

"Neyin peşinde olduğunu bilmek istiyorum arkadaş!"

"Ben de senin bilmeni istiyorum" dedi yumuşak bir sesle. Bir yandan da iki eliyle birden havayı bastırarak Marcel Marceau'nun o klişe hareketini yapıyor, bağırmamaya çalışmamı, onun gibi makul davranmamı anlatmaya çalışıyordu. "Senin her şeyi bilmeni istiyorum. Bütün hayatım boyunca düşlediğim şey..."

"Yo, yo, yo, bana 'düşler' deme" dedim. Beni çileden çıkaran şey yalnızca güya saf tavırları ve telefonda benim için canlandırdığı o güçlü diasporacı, Herzl'e hiç benzemeyen tarzıyla üstüme gelişi değil, yüzümün, beni sakinleştirmek için zavallı bir halde yalvaran Hollywood modeliydi. Tuhaf ama o an, benim yüz hatlarımın en kötü yanlarının bu yumuşatılıp düzeltilmiş hali fena halde sinirime dokunmuştu. Fiziği bize benzeyen birinde en çok neye kızarız? Bence, o içten çekiciliğine. "Lütfen, bana kibar Yahudi çocuğu gibi ağlamaklı gözlerle bakma. 'Düşlerin' ha! Neyin peşinde olduğunu biliyorum, sen ve basın arasında neler geçtiğini biliyorum, bu yüzden karşımda zararsız zavallı numarası yapma."

"Ama aslında sen de yufka yürekli birisin. İnsanların iyiliği için neler yaptığını biliyorum. Sevimli tarafını halktan saklıyorsun: O sert bakışlı fotoğrafların, ben kimsenin suyuna gitmem dediğin söyleşiler falan. Ama sahne arkasında benim de öğrendiğim gibi sen aslında çok yumuşak bir adamsın, Bay Roth."

"Bırak bunları da sen nesin ve kimsin, bana onu söyle!"

"Senin en büyük hayranınım."

"Olmadı, bir daha dene."

"Bundan daha iyisini yapamam."

"Yine de dene. Sen kimsin?"

"Bu dünyada eşine rastlanmayacak bir şekilde kitaplarını okuyup seven kişi. Bir kere değil, iki kere değil, o kadar çok okudum ki söylemeye utanıyorum."

"Ya, bunu benim önümde söylemek mi seni utandırıyor? Ne kadar da hassas bir çocuk."

"Sanki sana yaltaklanıyormuşum gibi konuşuyorsun ama doğru söylüyorum. Kitaplarını adım gibi biliyorum. Hayatını adım gibi biliyorum. Senin biyografini yazabilirdim. Aslında senin biyografinin

yazarıyım da. O ettiğin hakaretler, onlar beni deli ediyor ama senin adına üzülüyorum. *Portnoy'un Feryadı*, nasıl olur da Ulusal Kitap Ödülü'ne aday bile olmaz! Son on yılın en müthiş kitabı nasıl olur da aday bile olmaz! Demek ki Swados'ta hiç dostun yok, komisyonun denetimi onda ve elinden gelen her kötülüğü yaptı. Bu kadar garezi hiç anlamıyorum. Podhoretz. Adını ağzıma aldığımda bile midem bulanıyor. Ya Gilman'a ne demeli? *When She Was Good*'a, o kitabın dürüstlüğüne nasıl saldırırlar? Womrath Kitabevi için yazmışmışsın. O saygıdeğer kitaba hem de! Ya o Profesör Epstein, orada bir deha var. *Ms*'deki kadınlar. Ve o teşhirci Wolcott..."

Arkamdaki sandalyeye çökmüştüm, o otel lobisinde, yağmurdan sırılsıklam giysilerim içinde yapış yapış ve titrer bir halde, yazdıklarıma ve bana dair gazetelerde çıkan her yergiyi hatırlayıp anlatan adamı dinliyordum. Bu konuda yazılan aşağılamalar o kadar ufak tefek şeylerdi ki mucizevi bir şekilde ben bile unutmuştum ama çeyrek yüzyıl önce bunlara bayağı öfkelenmişimdir herhalde. Sanki bir yazarın yaşadığı tüm o eski küskünlükler, bir şişede salamuraya yatırılıp saklanmış da defalarca yalanmış eski yaralarımın kendi aralarında çiftleşmesinin şaka gibi bir ürünü olarak kopyam şekline bürünmüş ve mağduriyet cini olarak şişeden fırlamış gibiydi.

"Carson'ın programında Capote, güya ta 'Columbia Üniversitesi'nden Columbia Film Şirketi'ne kadar Yahudi Mafyası var' falan gibi laflar ediyor."

"Yeter" diyerek hırsla iskemleden fırladım. "Artık burama kadar geldi!"

"Senin hayatın piknik yaparak geçmedi, işte bütün söylemek istediğim bu. Nasıl bir yaşam mücadelesi verdiğini biliyorum, Philip. Sana Philip diyebilir miyim?"

"Neden demeyesin? Benim adım bu. Peki, seninki ne?"

Üzerine bir tuğla indirmek istediğim o kanka gülümsemesiyle cevap verdi: "Kusura bakma, gerçekten kusura bakma ama benimki de aynı. Hadi gel, yemek yiyelim. Acaba..." derken ayakkabılarımı gösteriyordu, "tuvalete gidip şunların içini boşaltmak ister misin? Su içinde kalmışsın, baksana."

"Oysa sen hiç ıslanmamışsın" dedim ona bakarak.

"Yukarı kadar biri bıraktı."

Bu mümkün müydü? Yukarı biri bıraktı derken Demjanjuk'un oğlunu mu kastediyordu?

"Demek ki sen de mahkemedeydin" dedim.

"Hem de her gün" diye cevap verdi. "Hadi, git de kurulan" dedi, "Ben de yemek salonunda bize bir masa ayarlayayım. Öğle yemeğinde biraz daha rahatlarsın belki. Konuşacak çok şeyimiz var ikimizin de."

Banyoya gittiğimde kurulanırken bilerek epey oyalandım ki adam taksi çağırıp beni bir daha görmeden sıvışıp gidebilecek fırsatı bulabilsin. Adamın yaptıkları mide bulandırıcı da olsa övgüye değerdi, zekice inisiyatifi eline almış olsa da lobide neredeyse benim kadar hazırlıksız yakalanmış olması gerekirdi. İyi huyu, masumiyeti ve alçakça yaltaklanmayla gözyaşları arasında gidip gelmesiyle benim sıradan öfkeli kurban icraatımdan şaşırtıcı ölçüde çok daha iyisini çıkarmıştı. Fakat benim onun karşısına çıkıvermemin onun benim karşıma çıkmasından çok daha çarpıcı bir etki yaptığından emindim. Şimdi kara kara bu işi daha ileri götürmenin tehlikesini düşünüyor olmalıydı. Aklını başına toplayıp çekip gidebilmesi ve bir daha ortaya çıkmaması için bol bol zaman verdim ve saçlarımı tarayıp ayakkabılarımın her birinden birer fincan su boşalttıktan sonra lobiye çıktım. Telefonla taksi çağırıp Aharon'la sözleştiğimiz yerde yemek yemeye gidecektim, şimdiden yarım saat geç kalmıştım ki adamı lokantanın girişinde bekler buldum. O yağcı gülümseme hâlâ suratındaydı ve öncekinden çok daha fazla benziyordu bana.

"Bay Roth'un gizlice kaçıp gittiğini düşünmeye başlamıştım."

"Ben de senin öyle yapmış olmanı umuyordum."

"Neden öyle bir şey yapayım ki?" diye sordu.

"Çünkü aldatma üstüne kurulu bir işe bulaştın. Çünkü yasalara karşı geliyorsun."

"Hangi yasalara? İsrail yasaları mı, Connecticut eyalet yasaları mı yoksa uluslararası yasalar mı?"

"Kişilerin kimliğinin özel mülkiyetleri olduğunu ve başka biri tarafından ihlal edilemeyeceğini söyleyen yasalar."

"Bak sen, demek Prosser'e çalışıyorsun."

"Prosser mi?"

"Profesör Prosser'in *Handbook of the Law of Torts* [Haksız Fiil Yasaları Elkitabı]."

"Hiçbir şeye çalıştığım yok. Böyle bir durumda bilmem gereken her şeyi sağduyum bana söylüyor zaten."

"Peki, bence yine de Prosser'e bir bak. 1960'ta Prosser, *California Law Review*'de yayımladığı uzun makalede, Warren ile Brandeis'in 1890 tarihinde *Harvard Law Review*'de çıkan özgün makalesinde Yargıç Cooley'in "rahat bırakılma hakkı" ifadesinin kullanımlarını ve mahremiyet hakkının sınırlarını ele almış. Prosser mahremiyet durumlarının dört ayrı dala ve eylem sebebine ayrılacağını söylüyor: bir, inziva ihlali; iki, kişisel gerçeklerin kamuya açıklanması; üç, kamuoyunu yanlış yönlendirme ve dört, kimlik sahteciliği. Yasal işleme gerek duyulacak kadar ciddi durumlar ise şöyle tanımlanmış: 'Bir kişinin, başka bir kişinin ismini ve kendisiyle benzerliğini kendi adına ve çıkarına kullanarak sahtecilik yapması, o kişinin mahremiyetinin ihlali kapsamına girer.' Hadi yemek yiyelim."

Yemek salonu bomboştu. Hatta bize yer gösterecek bir garson bile yoktu. Bizim için seçtiği salonun tam ortasındaki masaya gittiğimizde sanki garson kendisiymiş gibi sandalyemi çekti ve ben oturana dek arkamda bekledi. Bunun doğrudan bir taşlama mı yoksa içten gelen bir hareket mi olduğunu bilemiyordum ama daha da tapınırcasınaydı. Hatta ilkokuldaki küçük sadist çocuklar gibi tam oturmama birkaç santim kala, sandalyeyi altımdan çekiverip beni yere düşürmeyeceğinden bile emin değildim; bu yüzden tedbirimi aldım ve sandalyenin kenarına yapışıp altıma çektim, öyle oturdum.

Gülerek, "Bak sen" dedi, "bana o kadar bile güvenmiyorsun." Masanın karşısına geçip sandalyeyi çekti.

Meğer, otelin lobisindeyken ben bayağı şaşkın bir haldeymişim. Hatta banyodayken bile, sonunda zaferin benim olduğunu düşünürken, adamın kaçıp gideceğini ve bir daha asla dönmeye cesaret edemeyeceğini sanırken hâlâ ne kadar sersemmişim ki ancak karşılıklı otururken benimle tıpatıp aynı giysileri giymiş olduğunu fark ettim: Benzer değil tıpkısının aynısı. Soluk renkli, boydan boya düğmeli, açık yakalı Oxford tarzı mavi gömlek, epeydir giyildiği belli olan sa-

rımsı kahverengi V yaka kaşmir süveter, aynı düz paça hâki pantolon, aynı gri ve dirsekleri yıpranmış Brooks Brothers balıksırtı spor ceket. Yani uzun zaman önce yaşamımdaki kılık kıyafet problemini sadeleştirmek için uydurduğum ve ellili yılların ortalarında Chicago Üniversitesi'nde beş parasız birinci sınıf öğretmeni olarak çalıştığım yıllardan beri on kez bile giymediğim o sıkıcı tek tip kıyafetimin kusursuz bir kopyası. İsrail'e gelirken bavulumu hazırladığım sırada artık eski püskü giysilerimi elden geçirmemin zamanının geldiğini düşünmüştüm ve gördüğüm kadarıyla o da aynı durumdaydı. Ceketinin ön taraftaki orta düğmesi kopmuş, düğmenin olması gereken yerdeki iplik parçaları minik bir yumru yapmıştı: Bunu fark ettim çünkü benim ceketimin önündeki orta düğme yine koptuğu için ben de aynı şekilde bir yumruyla dolaşıyordum. Bu da eklenince zaten açıklanamaz olan her şey daha da açıklanamaz bir hale döndü. Sanki ikimizde de eksik olan şey, göbek deliğimizdi.

"Demjanjuk olayına ne diyorsun?"

Şimdi de sohbet mi edecektik? Tek konumuz Demjanjuk muydu yani?

"Seninle benim konuşmamız gereken başka ve daha acil bir konu yok mu? Profesör Prosser'in dördüncü maddesi diye özetlediğin kimlik sahteciliğinde işleme gerek duyulacak bir vakayı konuşmamız gerekmez mi?"

"Fakat bu sabah mahkemede gördüğünden beteri olabilir mi sence?"

"Bu sabah ne gördüğümü nereden biliyorsun?"

"Çünkü senin gördüğünü gördüm. Ben yukarıda, basın ve televizyonla beraber balkondaydım. Gözlerini ondan alamıyordun. İlk gelen herkes böyle oluyor. O mu, değil mi? O muydu, değil miydi? İlk geldiğinde herkesin kafasında bir tek bu soru oluyor."

"Madem balkondan beni gördün, o zaman lobideki heyecan nedendi? Nasılsa buralarda olduğumu biliyordun."

"Sen, kendi anlamını hiç önemsemiyorsun. Ne kadar mühim bir şahsiyet olduğunu görmezlikten gelme mücadelesi veriyorsun. Daha kim olduğunu kabul etmiş değilsin."

"Bu yüzden kabul etme işini benim yerime sen yapıyorsun, olay bu mu?"

Cevap verirken başını eğdi, sanki bir münasebetsizlik yapıp, konuşmayacağız diye anlaştığımız bir konuyu açmıştım. Başını eğince saçlarının ciddi oranda seyrelmeye başladığını ve tıpkı benim saçım gibi yol yol kırlaştığını gördüm. İlk bakışta, ikimizin genel hatlarındaki insanı ferahlatacak kadar belirgin farklar, adamın görünüşüne alıştıkça ürkütücü bir şekilde buhar olup uçuyordu. Pişmanlıkla öne doğru eğilmiş haldeki adamın seyrelen saçları da şaşılacak ölçüde benimkine benziyordu.

Sorumu tekrarladım: "Olay bu mu? Ben güya ne kadar mühim bir şahsiyet olduğumu kabul etmediğim için sen, bir lütufta bulunup bu büyük şahsiyeti benim adıma kabul etme işini devralıyorsun, öyle mi?"

"Menüye bakmak ister misin, Philip? Yoksa bir şey mi içmek istersin?"

Ortalarda garson falan yoktu hâlâ ve bu yemek salonunun henüz işletmeye açılmamış olabileceği aklıma geldi. O anda, "rüyadan" uyanmak gibi bir kaçış yolumun da olmadığını hatırlattım kendime. Zira yemek bulma olasılığının olmadığı bir yemek salonunda oturuyorum; zira tam karşımda, artık itiraf etmem gerek, her açıdan benim kopyam olan bir adam oturuyor, ceketinden kopan düğmeden, az önce anlamlı bir şekilde gözlerimin önüne serilen gümüşe çalan kır saçlarına kadar hem de. Zira mertçe işin tehlikesini saptayıp içgüdüsel bir gayretle kontrol altına almak yerine, aptalca ilerleyen bu katlanılmaz komedide kim bilir nasıl bir taşkınlığın içine santim santim itiliyorum. Belli ki bütün bunlar, gördüklerimin düş falan olmadığı anlamına geliyor. Şu anda yaşam gelgelelim bu kadar ağırlıksız, tinsel bir his veriyor olsa da ve ben bile kendimi her ne kadar kendi zerresinden öte bir şey içermeyen bir zerre hatta bundan daha tiksindirici minik bir varlık olarak algılıyorsam da burada üretilenler düş değil.

"Seninle konuşuyorum" dedim.

"Biliyorum. Ne ilginç. Ben de seninle konuşuyorum. Hem de sadece kafamın içinde değil. Bu daha da ilginç."

"Yani senden bir cevap bekliyorum. Ciddi bir cevap."

"Pekâlâ, sana ciddi bir cevap vereceğim. Ben de dobra dobra ko-

nuşacağım. Saygınlığını biraz boşa harcıyorsun. Bununla yapabilecek olup da yapmadığın pek çok iyi şey var. Bu bir eleştiri değil, yalnızca doğruları söylüyorum. Sadece yazman yeter. Tanrı bilir ya, senin gibi bir yazarın kimseye bundan başka borcu yoktur. Elbette her yazar tanınmış bir kişi olamayabilir."

"Bu yüzden sen mi tanıtıyorsun beni?"

"Sence bunu söyleyiş biçimin biraz alaycı değil mi?"

"Evet! Alaycı olmayan biçimi nedir bunun?"

"Bak, altı üstü –ve bunu saygısızlık etmek için değil, dobra dobra konuşma tarzından esinlenerek söylüyorum– altı üstü sen sadece bir araçsın."

Adamın gözlüğüne bakıyordum. Sıranın adamın gözlüğüne, hem de tıpkı benimki gibi dar ve altın, yarım çerçeveli gözlüğüne gelmesi bu kadar uzun sürmüştü... Bu arada o, ceketinin iç cebine uzanmış, eski ve yıpranmış (evet, yine tıpkı benimki gibi yıpranmış) cüzdanını çıkartmıştı. İçinden bir Amerikan pasaportu çıkartıp bana uzattı. Fotoğraf, benim on yıl önceki fotoğrafımdı. İmza ise benim imzamdı. Sayfalarını karıştırdığımda buradaki Philip Roth'un bir kez bile gitmediğim altı ülkeye gittiğini gösteren giriş çıkış damgalarını gördüm: Finlandiya, Batı Almanya, İsveç, Polonya ve Romanya.

"Bunu nereden aldın?"

"Pasaport idaresinden."

"Bu ben oluyorum, biliyorsun." Fotoğrafı gösteriyordum ona.

"Hayır" dedi sakin bir sesle. "Oradaki benim. Kanser olmadan önceki halim."

"Söylesene, bunları önceden mi düşündün yoksa ayaküstü mü uyduruyorsun?"

"Ölümcül derecede hastayım" diye cevap verdi. Bu o kadar şaşırtıcı bir cevaptı ki pasaportu yani işlediği sahtekârlık suçunun en güçlü ve en iyi kanıtını geri almak için uzandığında, ben pasaportu elimde tutup ona çatarak kıyameti koparacağıma salak gibi geri verdim. Öne doğru eğilerek, "Bak" dedi, benim konuşurken yaptığım hareketleri taklit ettiği gözümden kaçmamıştı, "ikimiz ve aramızdaki bağlantı hakkında gerçekten daha fazla konuşmaya gerek olduğunu düşünüyor musun? Belki de sorun senin yeterince Jung okumamış ol-

mandır. Belki de her şey bundan ibaret. Sen Freud'cusun. Bense Jung'cu. Jung oku. Yararı olacaktır. Jung okumaya, seninle uğraşmak zorunda kaldığım ilk zamanlarda başladım. O bana açıklaması olmayan paralellikleri açıkladı. Sense bir Freud'cu olarak nedenselliğin egemen gücüne inanıyorsun. Senin dünyanda nedensiz olaylar yok. Sana göre bir şey zihinsel açıdan düşünülemeyecek bir şeyse, onu düşünmeye değmez. Zeki Yahudilerin çoğu böyledir. Zihinsel açıdan düşünülebilir olmayan şeyler düşünmeye değmez. Ben nasıl var olabilirim yani nasıl olur da senin bir kopyan olabilir? Sen nasıl var olabilirsin yani nasıl olur da benim bir kopyam olabilir? Sen ve ben nedensel açıklamalara meydan okuyoruz. Jung'un "eşzamanlılık" üzerine yazdığı yazıyı oku. Nedensel açıklamalara meydan okuyan anlamlı düzenlemeler var ve bunlar her daim olan şeyler. Biz eşzamanlı bir olay, eşzamanlı bir olguyuz. Sırf huzur vermesi için olsa bile biraz Jung oku, Philip. 'Gerçek şeylerin kontrol edilemezliği.' Carl Jung bu konuda her şeyi biliyor. 'Altın Çiçeğin Gizi'ni oku. Gözlerini açacak, öteki dünyayı olduğu gibi görmeni sağlayacak. Sersemlemiş görünüyor, nedensel açıklama yoksa kendini kaybolmuş hissediyorsun. Nasıl olur da bu gezegende birbirine tıpatıp benzemekle kalmayıp aynı ismi de taşıyan ve aynı yaşta iki adam olabilir? Pekâlâ, bir nedene mi ihtiyacın var? Ben sana bir neden vereyim: Senle beni unut. 1939 ile 1945 yılları arasında Avrupa'daki trajik olaylar olmamış olsaydı, bizim yaşlarımızda ve büyüyünce bize benzeyecek elli tane daha Yahudi çocuk olacaktı. Peki, bunların altı tanesinin Roth olması imkânsız mı? Soyadımız bu kadar ender mi? Bu küçük Roth'lardan bir iki tanesine, Philip, senin ve benim gibi büyükbaba Fayvel'in adının verilmesi imkânsız mı? Sen mesleki açıdan düşündüğün için bizden iki tane olması ve eşsiz olmaman korkunç bir şey olabilir. Benim Yahudi perspektifime göre ise geriye sadece iki tanemizin kalmış olmasının korkunç bir şey olduğunu söylemem gerek."

"Yo, yo, korkunç bir şey değil ama dava konusu edilebilir bir şey. Geriye ikimizin kalması ve birimizin diğerinin üzerinden sahtecilik yapması dava konusu edilebilir. Dünyada geriye bizden yedi bin tane kalmış olsaydı bile senin de bildiğin gibi yalnızca bir tanemiz benim kitaplarımı yazmış olacaktı."

"Philip, hiç kimse senin kitaplarına benim kadar değer veremez. Fakat şu anda Yahudi tarihinin öyle bir noktasındayız ki ikimizin senin kitaplarından daha fazla konuşması gereken konu var. Hele de sonunda burada, Kudüs'teyken. Doğru, insanların beni seninle karıştırmasına sesimi çıkarmadım. Ama söyler misin lütfen, başka nasıl Lech Walesa'ya ulaşabilirdim?

"Bu soruyu bana cidden soruyor olamazsın."

"Soruyorum ve ciddiyim, ayrıca iyi bir sebebim var. Lech Walesa'yla görüşerek, o verimli görüşmeyi yaparak sana ne zarar verdim? Kime ne zarar verdim? Tek zarar senin, başka bir şey değil de sırf kitapların yüzünden, yasalara kafayı takıp harekete geçmen ve Gdansk'ta başardığım her şeyi mahvetmenle gelecektir. Evet, yasalar senden yana. Tersini söyleyen kim? Karşı çıktığım yasaya dair her şeyi en ince ayrıntılarına kadar öğrenmeden bu ölçekte bir harekâta girişmezdim zaten. Onassis ile Christian Dior-New York Şirketi arasındaki davanın sebebi, Dior kıyafetlerinin reklamlarında Jackie Onassis'e benzeyen profesyonel bir model kullanılmasıydı. Mahkeme fiziksel benzerlik taşıyan birinin kullanılmasının, Jackie Onassis'in o ürünle bağlantılı olarak temsil edilmesi demek olduğuna karar verdi ve dava Dior'un aleyhine sonuçlandı. Carson ile 'İşte Johhny Portatif Tuvaletleri' davasında da benzer bir karar verildi. Çünkü 'İşte Johhny' ifadesi Carson'ı ve onun televizyon programını çağrıştırıyordu ve mahkemeye göre tuvalet şirketinin kendi ürünü üzerinde bu ifadeyi teşhir etmeye hakkı yoktu: Davalı kendi ismini kullanıyor olsa bile yaptığı şey, aynı isimdeki bir başka ünlü kişiyi akla getirmesi durumunda, sahtekârlık suçuna girerdi. Gördüğün gibi neyin dava konusu olup olmayacağı hakkında senden daha fazla bilgi sahibiyim. Ama yüksek sosyetenin ıvır zıvır saçmalıklarıyla, hele de portatif tuvalet satma ve kiralama işiyle benim hayatımı vakfettiğim görev arasında ciddi bir benzerlik olduğunu düşündüğüne gerçekten inanamıyorum. Senin başarılarını kendi üzerime aldım, pekâlâ, dediğin gibi olsun, kitaplarını çaldım. Ama hangi amaçla? Yahudi halkı yine bir dönüm noktasına daha geldi. İsrail yüzünden. İsrail ve İsrail'in bizi attığı tehlike yüzünden. Yasaları filan bırak da söylemem gereken şeyleri dinle lütfen. İsrail, Yahudilerin çoğunlu-

ğunun seçimi değil. Bu ülkenin varlığı Yahudi olanların da olmayanların da aklını karıştırmaktan başka işe yaramıyor. Tekrar ediyorum: İsrail herkesi tehlikeye atmaktan başka bir şey yapmıyor. Pollard'a olanları bir düşün. Jonathan Pollard aklımdan çıkmıyor. İsrail istihbaratı tarafından kendi ülkesinin askeri kurumlarına karşı casusluk yapması için para ödenen Amerikalı bir Yahudi. Jonathan Pollard beni korkutuyor. Korkutuyor çünkü A.B.D deniz istihbaratında çalışıyor olsaydım, ben de tamı tamına aynı şeyi yapardım. Haddim olmayarak sana şunu da söyleyeyim ki Pollard gibi sen de Arapların silah sistemleri hakkında A.B.D'nin sahip olduğu gizli bilgileri İsrail'e satarak Yahudilerin hayatını kurtardığına inanan biri olsaydın, sen de aynı şeyi yapardın. Pollard, Yahudilerin hayatını kurtardığını düşlüyordu. Ben bunu anlarım, sen de şunu anlarsın: Yahudilerin hayatı kurtarılmalı hem de mutlaka ve ne pahasına olursa olsun. Fakat bunun bedeli vatanına ihanet etmek değil, bundan da büyük: Bunun bedeli, bugün Yahudilerin hayatını tehlikeye atan ülkeyi ortadan kaldırmak ve bu ülkenin adı da İsrail! Bunu herkese söylemem, yalnızca sana söylüyorum. Ama bu artık söylenmeli. Pollard, İsrail'in varlığına kurban gidenlerden yalnızca biri; çünkü Pollard İsrail'in diaspora Yahudilerinden her daim yaptığından daha fazlasını yapmadı. Ben Pollard'ı sorumlu tutmuyorum. İsrail'i sorumlu tutuyorum. Herkesi saran Yahudi totalizmiyle, dünyadaki bütün Yahudilerin karşısındaki en büyük tehdidin Yahudi olmayanlar olmasını sağlayan İsrail; Yahudilere duyduğu açlıkla, ancak antisemitik düşmanlarımızın gücü eline geçirdiği an yapacağı gibi pek çok korkunç yolla Yahudileri bozup çirkinleştiren İsrail. Pollard, Yahudileri seviyor. Ben Yahudileri seviyorum. Sen Yahudileri seviyorsun. Ama artık başka Pollard'lar olmasın, ne olur. Tanrım, ne olur başka Demjanjuk'lar da olmasın. Daha Demjanjuk'u konuşamadık bile. Bugün mahkeme salonunda ne gördüğünü duymak istiyorum. Artık birbirimizi daha iyi tanıdığımıza göre, dava edilebilecek meselelerden konuşmak yerine, gel de şimdi..."

"Hayır. Hayır. O mahkeme salonunda olanlar ikimizin arasında konuşulacak bir mesele değil. Orada olan bitenlerin, kendini benim yerime koyarak yaptığın sahtekârlıkla en ufak bir ilgisi yok."

Üzüntülü bir halde, "Yine sahtekârlığa döndük" diye mırıldanırken komik bir Yahudi tonlaması kullanmıştı. "O mahkemedeki Demjanjuk'un bizimle çok ilgisi var. Demjanjuk olmasaydı, Soykırım olmasaydı, Treblinka olmasaydı."

"Bu bir şakaysa" diyerek sandalyemden kalktım, "son derece aptalca bir eşek şakası ve derhal buna son vermeni öneriyorum! Treblinka'dan söz etme, olmaz, lütfen. Bana bak, kimin nesi olduğunu, neyin peşinde olduğunu bilmiyorum ama seni uyarıyorum. Pılını pırtını topla ve buradan çek git. Pılını pırtını topla ve kaybol!"

"Uf, garson nerede kaldı? Üstün başın sırılsıklam, bir şey de yemedin" dedikten sonra beni sakinleştirmek için masanın üzerinden uzanıp elimi tuttu. "Biraz bekle, garson!"

"Çek ellerini, soytarı! Yemek falan istemiyorum. Hayatımdan çıkıp gitmeni istiyorum! Christian Dior, Johhny Carson ve portatif tuvaleti gibi, çık git!"

"Tanrım, sen ne kadar çabuk öfkeleniyorsun, Philip. Tam kalp krizine aday birisin. Sanki seninle dalga geçiyormuşum gibi davranıyorsun; oysa hiç kimse sana benim kadar değer veremez."

"Yeter, sen sahtekârın tekisin!"

"Ama" diye yalvardı, "benim yapmaya çalıştığım şeyi henüz bilmiyorsun."

"Çok iyi biliyorum. Sen İsrail'i Aşkenazlardan temizlemeye çalışıyorsun. Yöre köylüleri tarafından pek sevildikleri tüm muhteşem bölgelere yeniden yerleştirilsinler istiyorsun. Sen ve Walesa, sen ve Çavuşesku ikinci bir soykırımı önlemeye çalışıyorsunuz!"

"Ama –demek ki– o sendin" diye bağırdı. "Pierre Roget sendin! Bana numara yaptın!" Yaptığı bu keşif üzerine dayanamayıp sandalyesine yığıldı kaldı. İtalyan komedilerinde gibiydik.

"Tekrarla bakayım, ben ne yapmışım?"

O sırada tanıştığımızdan bu yana ikinci kez ağlamakla meşgul olduğundan cevap veremedi. Bu adamın nesi var? Onun böyle utanmazca kendini kapıp koyuvermesini izlerken, Halcion alırken girdiğim ani ağlama nöbetlerini hatırladım. Acaba bu benim aczimin bir parodisi miydi (gerçi bu daha ziyade, aczimin komik bir doğaçlamasıydı); yoksa bu adam da Halcion mu kullanıyordu? Zeki ve yaratıcı

bir 'ünlü benzerleri' gösterisiyle mi karşı karşıyaydım; yoksa bu adam düpedüz bir 'ünlü benzerleri' manyağı mıydı? Bırak bunu Oliver Sacks çözsün, sen taksiye atla git, dedim kendime ama içimde bir yerlerde bir kahkaha başladı ve bir gülmedir aldı beni. Korkularımdan bile daha derinlerde bir yerdeki mağaranın ta dibinden kopan bir kahkaha beni esir alıvermişti. Tüm o cevapsız sorulara karşın, hiç kimse doğuştan gelen haklarıma hiç bu kadar küçük bir tehdit oluşturmamış, hiç bu kadar acınası bir rakip olmamıştı. Tanı tersine bu adam bana müthiş bir fikir vermişti... Evet, capcanlı, müthiş bir fikir!

Sonunda, randevumuza bir saatten fazla geç gitmeme karşın Aharon'un Ticho House Café'de hâlâ beni beklediğini gördüm. Yağmur yüzünden geciktiğimi düşündüğü için önünde bir bardak suyla yalnız başına oturduğu masada kitap okuyarak sabırla beni beklemişti.

Sonraki bir buçuk saat içinde öğle yemeğimizi yiyerek Aharon'un *Tzili* adlı kitabından söz ettik. Ama konuşmaya diğer romanlarında da gizli bakış açısının çocuğun bilinci olarak anlatıldığını düşündüğümden başladık. Ona başka hiçbir şeyden söz etmedim. Hevesli Philip Roth'u boş yemek salonunda, kopardığım kahkahayla küçük düşmüş ve ezilmiş bir halde ağlarken bıraktıktan sonra ne olacağını artık bilmiyordum. Onu alt etmiştim, daha ne olsun ki?

İşte bu, dedim kendi kendime: bu. İşine bak!

Bu uzun öğle yemeği sohbetimizden sonra Aharon'la görüşmemizin bir sonraki dilimini yazıya geçirdik.

ROTH: Kitaplarınızda kamusal alandan kurban Appelfeld'e uyarı niteliği taşıyan bir haber gelmediği gibi, kurbanın başına geleceklerin Avrupa'daki felaketin bir parçası olduğundan da söz edilmiyor. Kitaptaki tarihsel odak okura bırakılmış: Böylece kurbanların anlayamadığı, her yeri kuşatan felaketin büyüklüğünü ancak okurlar anlayabiliyor. Bir tarihçi olarak bu suskunluğunuz bilgili okurların tarih algılayışlarıyla birleştiğinde eserinizin bıraktığı etkiyi açıklıyor. Öykülerin oldukça büyük bir alçakgönüllülükle anlatılmasından doğan bir güç bu. Ayrıca, olayla-

rı tarihsellikten arındırıp arka planı bulanıklaştırdığınızda, galiba büyük bir felaketin eşiğinde olduğundan bihaber insanların hissettiği kaybolmuşluk duygusuna da yaklaşmış oluyorsunuz.

Romanlarınızdaki yetişkinlerin bakış açılarındaki sığlığın bir çocuğun görüşlerini andırdığını görüyorum, elbette, gözlerinin önünde gelişen olayları yerleştireceği bir tarih takviminden yoksun, bu olayların anlamını derinleştireceği entelektüel araçlara sahip olmayan bir çocuğun görüşlerini. Romanlarınızdaki eli kulağında bir dehşetin basit bir tarzda algılanışında, Soykırım'ın eşiğindeyken kendi çocuk bilincinizin yansıtılıp yansıtılmadığını merak ediyorum.

APPELFELD: Haklısın. *Badenheim 1939*'da, tarihe dair açıklamaları tamamen göz ardı ettim. Tarihsel gerçeklerin bilindiğini ve eksik olan yerleri okurların dolduracağını varsaydım. Ayrıca galiba, İkinci Dünya Savaşı'nı anlatışımda bir çocuğun bakışına dair şeyler olduğu konusunda da haklısın. Ne var ki bir sanatçı olduğumun bilincine vardığımdan bu yana tarihsel açıklamalardan uzak kaldım. Bunun yanında İkinci Dünya Savaşı'ndaki Yahudi deneyimi, "tarihsel" değildi. Geçmişin söylencelerindeki güçlerle, anlamını ne o zamanlar ne de bugün bildiğimiz karanlık bir bilinçaltından gelen güçlerle ilişkiye girdik. İçinde yaşadığımız dünya (trenleri, kalkış saatleri, istasyonları ve mühendisleriyle) bize rasyonel görünüyor; oysa bunlar sadece çok derinlerdeki, irrasyonel dürtülerin uydurabileceği yalan, hile ve hayal dünyasının yolculukları. Katillerin gerekçelerini hiç anlamadım, bugün de anlamıyorum.

Ben bir kurbandım ve kurbanları anlamaya çalışıyorum. Bu, yaşamın otuz yıldır halletmeye çalıştığım çok geniş bir bölümünü oluşturuyor. Kurbanları idealleştirmiyorum. *Badenheim 1939*'da da idealleştirme olduğunu sanmıyorum. Bu arada, Badenheim oldukça gerçek bir yerdir ve o kaplıcalardan Avrupa'nın her yanında var. Formaliteleri de insanı hayrete düşürecek kadar küçük burjuva ve budalaca. Bir çocuk olarak bile ne kadar gülünç olduğunu görebiliyordum.

Bugüne kadar Yahudilerin genelde becerikli, kurnaz ve ukala oldukları, dünya hikmetinin onlarda toplandığı düşünülmüştür. Fakat Yahudileri kandırmanın ne kadar kolay olduğunu görmek de çok şaşırtıcı değil mi? En basit, neredeyse çocukça diyebileceğimiz hilelerle gettolara yığıldılar, aylarca aç kaldılar, sahte ümitlerle kandırılıp sonunda trenlerle ölüme yollandılar. *Badenheim*'ı yazarken, o saflık gözümün önünden gitmedi. O saflığın içinde damıtılmış denilebilecek bir insanlık vardı. Körlük ve sağırlıkları, kendi kendileriyle meşgul olmaları, saflıklarının ayrıl-

* Appelfeld, Aharon, *Badenheim 1939*, Çev. Nazmi Ağıl, Yapı Kredi Yay., İst., 2007. (y.h.n.)

maz bir parçası. Katillerse pratik zekâya sahipti ve ne istediklerini çok iyi biliyorlardı. Saf insanlar hep bahtsız olur, şanssızlığa budalaca kurban giderler, tehlike sinyallerini asla zamanında duymazlar, kafaları karışık, bir şeye takılmışlardır ve eninde sonunda tuzağa düşerler. Bu zaafları beni büyülemişti. Onlara âşık oldum. Yahudilerin hile ve kurnazlıklarıyla dünyayı yönettikleri masalının abartılı olduğu ortaya çıktı.

ROTH: *Tzili*, çevirisi yapılmış kitaplarınız arasında en acımasız gerçeklerle uç noktalardaki acıların anlatıldığı kitap. Yoksul bir Yahudi ailesinin basit çocuğu Tzili, ailesi Nazi işgalinden kaçınca tek başına kalıyor. Roman bu kızın hayatta kalmak için girdiği tüyler ürpertici maceraları ve kendisini çalıştıran vahşi köylülerin arasında yaşadığı ıstıraplı yalnızlığını anlatıyor. Bu kitabın, Jerzy Kosinsky'nin *The Painted Bird*'ünü* tamamladığını görmek beni şaşırttı. Gerçi o kadar grotesk olmasa da *Tzili*, Kosinski'ninkinden çok daha kasvetli ve kıraç bir dünyada, korku içindeki bir çocuğu, yalnızlığın içinden geçerek Beckett'in *Molloy*'undaki** kadar yaşama ters düşen bir manzaraya ilerlerken resmediyor.

Sen de dokuz yaşında bir oğlan çocuğuyken kamptan kaçtıktan sonra Tzili gibi tek başına dolaştın. Saldırgan köylülerin arasında saklanarak bilinmeyen bir yerde kendi yaşamını dönüştürmek zorunda kaldın; ama burada o ateşten gömlekten çıkıp ayakta kalan kişiyi bir kız çocuğu olarak hayal etme nedenini merak ediyorum. Bir de elindeki bu malzemeyi kurgulaştırmayıp, anımsadığın deneyimler olarak, mesela Primo Levi'nin kendi Auschwitz günlerini anlattığı gibi, ölümden kurtulan birinin hikâyesi şeklinde yazmak aklından hiç geçti mi?

APPELFELD: Ben hiçbir zaman olayları olduğu gibi yazmadım. Aslında bütün eserlerim, en kişisel deneyimlerimden bölümler içeriyor ama yine de bunlar benim "hayat hikâyem" değil. Benim hayatımda olanlar çoktan olup biçimlendi, zaman onları yoğurup şekil verdi. Bir şeyleri olduğu gibi yazmak, hafızaya esir olmak demektir; oysa böyle bir şey, yaratıcı süreçte pek de önem taşımayan bir unsurdur. Bana göre, yaratmak demek, esere yakışan sözcükleri ve tempoyu düzenlemek, ayırmak ve seçmek demektir. Bu malzeme aslında kişinin kendi hayatından gelen malzemedir ama son kertede yaratılan şey bağımsız bir yaratıktır.

Kamptan kaçtıktan sonra ormanda geçen "hayat hikâyemi" birkaç kez yazmaya çalıştım. Ama bütün çabalarım boşa gitti. Gerçekliğe ve gerçekten olan bitene sadık kalmaya çalıştım. Gelgelelim ortaya çıkan bu tarihi kaydın çok zayıf bir iskelet oluşturduğunu gördüm. Sonunda

* Kosinski, Jerzy, *Boyalı Kuş*, Çev. Aydın Emeç, E Yay., İst., (y.h.n.)

** Beckett, Samuel, Üçleme: *Molloy/Malone Ölüyor/Adlandırılamayan*, Çev. Uğur Ün, Ayrıntı Yay., İst., 1997. (y.h.n.)

ortaya çıka çıka cılız, inandırıcılıktan uzak, hayali bir hikâye çıktı. En doğru olan yanları bile kolayca yalanlanabilirdi.

Gerçeklik, bildiğin gibi, insanın hayal gücünden de güçlü bir şeydir. Gerçeklik, bununla da kalmayıp kendini inanılmaz, açıklanamaz ve tüm orantılara aykırı kılabilir. Maalesef, yaratılan eser bütün bunlara maruz kalabilir.

Soykırım'ın gerçekliği hayal gücünün sınırlarını aşan bir şeydi. Eğer olup bitenlere gerçekten sadık kalmış olsaydım, bana kimse inanmazdı. Ama benim o zamanki yaşımdan bir iki yaş büyük bir kız çocuğunu seçtiğim an, "hayat hikâyemi" hafızanın koca kıskacından çıkarıp yaratıcı laboratuvara teslim etmiş oldum. Burada her şey hafızanın tasarrufunda değildir. Burada insanın neden-sonuç ilişkilerini açıklaması, olayları birbirine bağlaması gerekir. İstisnai durumlara ise sadece bütün bir yapının parçası ve o yapıyı anlamaya yardımcı olduğu takdirde yer verilebilir. Oysa "hayat hikâyem"den o bölümleri çıkarıp daha inandırıcı bir hale getirmem gerekirdi.

Tzili'yi yazdığımda kırk yaşlarındaydım. O sıralarda sanatta çocuksu bir saflığın mümkün olup olmadığıyla ilgilenirdim. Çocuksu sanat diye bir şey olabilir mi? Çocuklarda, yaşlılarda ve bir ölçüye kadar bizlerde de hâlâ görülen o saflık olmasaydı, sanat eserleri kusurlu olurdu. Ben o kusuru düzeltmeye çalıştım. Artık ne kadar başarılı olduğumu Tanrı bilir.

Sevgili Philip,

Seni kızdırdım/beni yıktın. Söylediğim her söz aptalca/yanlış/yapaydı. Öyle de olmalıydı. Bu buluşmayı 1959'dan beri bekliyor, bu buluşmadan 1959'dan beri korkuyordum. Fotoğrafını *Goodbye, Columbus*'ta* gördükten sonra hayatımın artık hiçbir zaman eskisi gibi olamayacağını anladım. Herkese bizim iki farklı insan olduğumuzu açıklamaya çalıştım/kendimden başka birisi olmaya hiç niyetim yoktu/kendi kaderimi istedim/ilk kitabının sonuncu olmasını umdum/başarısız olup gözden kaybolmanı istedim/hep ölmeni düşündüm. ROLÜMÜ KABUL ETMEDEN ÖNCE ÇOK DİRENDİM: ÇIPLAK OLAN SEN/KURTARICI OLAN SEN/FEDAKÂR OLAN SEN. BENİM YAHUDİLİĞE DAİR İHTİRASLARIMIN KALKANI YOK. BENİM YAHUDİ AŞKIM DİZGİNSİZ.

BIRAK DA VAR OLAYIM. Güzel ismini korumak için beni yok etme. BEN SENİN GÜZEL İSMİNİM. Ben yalnızca senin biriktirip de

* Roth, Philip, *Kucak Dolusu*, Çev. Ülkü Tamer, Sander Yay., İst., 1971. (y.h.n.)

kullanmadığın şanını harcıyorum. Sen kendini yalnız başına odalarda/kır inzivalarında/isimsiz sürgünlerde tavan arası keşişi gibi saklıyorsun. O şanı olması gerektiği/olabileceği gibi YAHUDİ HALKININ İYİLİĞİ İÇİN harcamadın, yapmazdın/yapamazdın. Lütfen! İzin ver de sen ve halk arasında, yazdığın her sözcükte var olan o Yahudi sevgisini/Yahudi düşmanlarına nefreti yasal müdahaleler olmadan anlatan bir araç olayım.

Beni sözcüklerimle değil, bu mektubu taşıyan kadına bakarak yargıla. Sana kalırsa söylediğim her şey aptalca. Hissettiğim/bildiğim her şeyi saptıran hantal sözcüklerle yargılama beni. Senin gibi birinin yanında ben sözcükleri demir gibi dövüp işleyebilen biri asla olamam. Sözcüklerin ötesini gör. Ben o yazar değilim/ben başka bir şeyim. BEN SÖZCÜKLERDEN OLUŞMAYAN SENİM.

Saygılar
Philip Roth

Kadının ansızın ortaya çıkan fiziksel gerçekliği o kadar güçlü, heyecan verici ve rahatsız ediciydi ki insan kendini gökteki ayla masada karşı karşıya oturmuş gibi hissedebilirdi. Otuz beş yaşlarında, seksi denilebilecek kadar sağlıklı görünen, ilçe panayırının birincilik ödülünü takmanın az geleceği gergin pembe boyunlu, yaratılıştan dişi bir kadın: Bu kadın biyolojik olarak kazananlardan, gerçekten iyi olanlardandı. Beyaza yakın sarı saçlarını dağınık bir topuzla arkaya toplamıştı. Geniş bir ağzı vardı, içine kadar gösterdiği o ağzın ılıklığı nefes nefese bakan mutlu bir köpeğinki gibiydi; sanki sizden çıkan sözleri ağzı aracılığıyla beynine alıyordu ve karşısındaki insanın sözleri beyinle alınmazmış da önce bir bütün olarak o küçük, pırıltılı, mutlu ve kaygısız şeyden –o küçük, düzgün, muhteşem beyazlıktaki dişlerden ve pembe, kusursuz damaktan geçirilip– işlenmesi gerekiyormuş gibiydi. O şen capcanlı atikliği hatta yoğunlaşma yeteneği bile çenesine yakın bir yerlere yerleşmiş gibiydi: O güzel ve dupduru gözleri her ne kadar büyük bir güçle odaklanmış olsa da burada bulunmanın o muazzam hazır oluşunun bu kadar derinine ulaşamıyormuş gibi görünüyordu. Göğüsleri diriydi, çok daha ağır olan ve öyle pek şen şakrak da görünmeyen kadının kalçalarıysa genişti: Başka bir hayatta, Polonya'nın iç bölgelerinde yaşayan doğurgan bir

sütanne olabilirdi. Nitekim aslında onkoloji hemşiresiydi ve adam onunla beş yıl önce, Chicago'daki bir hastanede kanser hastasıyken tanışmıştı. Adı Wanda Jane "Jinx"* Possesski olan bu kadın bende, buz gibi bir kış gününde gösterişli ve sıcak bir kürk fikrinin kışkırttığı bir tür özlem, daha ziyade sarılıp sarmalanmak için duyulan dayanılmaz bir arzu uyandırmıştı.

Adamın beni onunla yargıla dediği bu kadın, Amerikan Colony'nin avlusundaki bahçede, bu eski otelin güzelim kemerli pencerelerinin altındaki küçük bir masada tam karşımda oturuyordu. Sabahki şiddetli yağmur fırtınası Aharon'la yemek yediğim sırada yerini, hafif ve güneşli bir yağmura bırakmıştı; ama şimdi, saat üç olmak üzereyken gökyüzü açıktı ve avlunun taşları güneşten parlıyordu. Mayıs ayında geçen bir öğleden sonraydı sanki: Ilık, biraz esintili ve uykuya daldıracakmışçasına dingin. Oysa 1988 yılının Ocak ayındaydık ve daha dün, taş fırlatan bir grup Arap gencine göz yaşartıcı bomba atan İsrail askerlerinden sadece birkaç yüz metre uzaktaydık. Demjanjuk, Treblinka'da bir milyona yakın Yahudi'yi öldürmekle suçlanarak mahkemeye çıkıyor, İşgal Altındaki Topraklar'da Araplar, Yahudi yetkililere karşı ayaklanıyordu; ama bir limon ağacı ile bir portakal ağacının arasında zengin bitkilerle bezeli oturduğum bu yerden bakınca, dünya bundan daha baştan çıkartıcı görünemezdi. Sevimli Arap garsonlar, şakıyan kuşlar, güzel soğuk bir bira ve o adamın hiçbir şeyin bizleri oluşturan bu dayanıksız maddeden daha sağlam olamayacağı hissini veren kadını.

Ben adamın tüyler ürpertici mektubunu okurken kadın da sanki doğrudan doğruya Başkan Lincoln tarafından eline teslim edilen Gettysburg Söylevi'ni otele getirmiş gibi bana bakıyordu. Ona, "Bu, hayatımda gördüğüm en deli saçması metin" demeyip, orada yırtarak küçük parçalara ayırmamamın tek nedeni kadının kalkıp gitmesini istemiyor olmamdı. Neler söyleyeceğini sırf şu yüzden duymak istiyordum: Bu, bana daha çok keşfetme fırsatı verecekti; duyacaklarım yalan da olsa, yeterince yalandan sonra belki gerçek de yavaş yavaş kendini ortaya çıkaracaktı. Neler söyleyeceğini duymak istiyordum çünkü sesindeki o çeldirici muğlak ton, bana bir o kadar uyumlu bir

* Ing.: Uğursuz. (ç.n.)

bulmaca gibi geliyordu. Sesi, sanki dondurucudan çıkarıp da tatlı tatlı çözülmeye bıraktığınız bir şey gibiydi: Yani ıslak ve kenarından yiyebileceğiniz kadar yumuşak. Aksi halde itici bir şekilde buzdolabında, dondurulacağı yerde kalacaktı. Kaba sabalığını, içinde neler olup bittiğini ise tarif edebilmek çok zordu; belki de içinde olup biten hiçbir şey yoktu ve kadın sadece adi bir suçlunun itaatkâr metresiydi. Belki de sırf böyle bir dişinin varlığı yüzünden duyduğum heyecan verici doluluk duygusu aklımı başımdan almış ve onun cesur cismaniliğini beni bir yerlere götürecek bir masumiyet bulutunun sardığını düşünür olmuştum. Kâğıdı üçe katladım ve iç cebime koydum yani adamın pasaportunu alıp da koymam gereken yere.

"İnanılmaz" dedi kadın. "İnsanı altüst eden bir şey bu. Okuma tarzınız bile aynı."

"Evet, soldan sağa."

"Yüz ifadeleriniz, tepki verme biçiminiz hatta giysileriniz. Bu gerçekten tuhaf.

"Ama zaten her şey çok tuhaf, öyle değil mi? Aynı ismi taşımamıza kadar."

"Ayrıca" dedi kocaman bir gülümsemeyle, "aşağılama biçiminiz de."

"Benden, kendisini bu mektubu taşıyan kadınla yargılamamı istedi. Ama bunu ne kadar istesem de şu anda içinde bulunduğum durumda onu önce başka şeylerle yargılamamam oldukça güç."

"Üstlendiği görevle yani. Biliyorum. Yahudiler için muazzam bir şey bu. Yahudi olmayanlar için de. Kurtaracağı canlar. Kurtardığı canlar."

"Şimdiden can mı kurtardı? Öyle mi? Kimin?"

"Mesela, benimkini."

"Anladığım kadarıyla hemşire olan sendin, hasta olan da o. Kurtarmaya yardım edenin sen olduğunu düşünmüştüm."

"Ben iyileşmekte olan bir Yahudi aleyhtarıyım. Beni A.A-S kurtardı."

"A.A-S de nedir?"

"Anonim antisemitisler. Philip'in kurduğu bir iyileşme grubu."

"Philip'in beyin fırtınalarından biri daha" dedim. "Bana A.A-S'den söz etmemişti."

"Size daha hiçbir şey söylemedi. Söyleyemezdi. Size o kadar üzülmüş ki tıkanıp kalmış."

"Öyle mi, ben ona tıkanıp kalmış demezdim. Ben olsam, aşırı derecede taşmış kaptırmış derdim."

"Tüm bildiğim döndüğünde korkunç bir durumda olduğu. Hâlâ yataktan çıkamadı. Kendini rezil ettiğini söyledi. Sizin ondan nefret ettiğinizi düşünerek geldi."

"Neden Philip'ten nefret edecekmişim ki?"

"O mektubu bu yüzden yazdı."

"Ve avukatı olarak seni yolladı."

"Ben çok iyi bir okur değilim, Bay Roth. Hatta hiç kitap okumam. Philip benim hastamken, bırakın sizin neye benzediğinizi, var olduğunuzu bile bilmiyordum. İnsanlar onu hep –nerede olursa olsun, hem de herkes– sizinle karıştırıyor. Okuma-yazma bilmeyen ben hariç. Bana göre o, sadece şimdiye dek karşılaştığım en derinlikli insandı. Hâlâ da öyle. Onun gibisini görmedim."

"Kim hariç?" diyerek göğsüme dokundum.

"Onun dünyayı değiştirme girişiminden söz ediyordum."

"Eh, bu iş için doğru yere gelmiş. Burada her yıl, Mesih olduğunu söyleyip insanlığı tövbe etmeye çağıran bir sürü turist tedavi ediyorlar. Akıl hastanesinde bu çok bilinen bir durumdur. Buranın psikiyatristleri ona 'Kudüs sendromu' diyor. Oradakilerin çoğu kendisini Mesih ya da Tanrı sanıyor, geri kalan ise kendisinin şeytan olduğunu iddia ediyor. Sen yine Philip'ten yana şanslı sayılırsın."

Fakat onun hakkında söylediğim bu kadar küçümseyen veya açıkça aşağılayan sözler bile kadının sarsılmaz inancı üzerinde gözle görünür bir etki bırakmıyor, onu bu arsız dolandırıcının kazanımlarını methetmekten alıkoyamıyordu. Yoksa Kudüs sendromu diye bilinen yeni histeri biçiminden asıl mustarip olan bu kadın mıydı? Bundan birkaç yıl önce bir devlet psikiyatristi bu konuda anlattığı şeylerle beni pek eğlendirmişti. Dediğine göre kendisini vaftizci Yahya zannedip çöllerde dolaşan Hıristiyanlar da varmış. Ben de şöyle düşünüyordum: Kadın da kurtuluşu ve yaşamının yüce amacı-

nı bu Mesih'te bulup onun habercisi Vaftizci Jinx olmuştu. "Onun düşündüğü tek şey Yahudiler" diyen kadın, o dehşet veren çeldirici gözleriyle dosdoğru gözlerimin içine bakıyordu. "Kanser olduğundan beri gece gündüz bütün yaşamını Yahudilere adadı."

"Ya siz" diye sordum, "ona böylesine inanan siz de artık Yahudi sevdalısı mı oldunuz?"

Fakat ne söylersem söyleyeyim neşesi hiç kaçmıyordu. O anda ilk kez acaba kadın uyuşturucu bir maddenin etkisinde mi diye düşündüm. Eğer ikisi birlikte uyuşturucu etkisinde ise ve keskin sözlerimin sonucunda ortaya çıkan bu duygulu gülümseme de dahil olmak üzere her şeyin açıklaması buysa ya bu ikisinin küstah sırrının ardında yatan şey yarım kiloluk esrardan ibaretse.

"Philip sevdalısı, evet; Yahudi sevdalısı, hayır. I-ıh. Uğursuzlar da sever ve bu olanlar hiç de az şey değil: Artık bu uğursuz, Yahudilerden nefret etmiyor, Yahudileri suçlamıyor, Yahudilerin görünüşünden tiksinmiyor. Hayır, hayır Uğursuz Jinx Possesski'nin Yahudi sevdalısı olduğunu ya da bundan sonra olacağını söyleyemem. Söyleyebileceğim tek şey –iyi dinleyin– söylediğim şeydir: Ben iyileşmekte olan bir antisemitistim."

"Peki, bu nasıl bir şey?" diye sordum. Artık kadının sözlerinde büsbütün inanılmaz olmayan bir şeyler olduğunu ve sessiz kalıp dinlemekten başka bir çarem olmadığını düşünüyordum.

"Bunun bir hikâyesi var tabii."

"Ne zamandır iyileşme sürecindesiniz?"

"Aşağı yukarı beş yıldır. Beni zehirlemişti. Şimdi düşünüyorum da çoğu işim yüzündendi. Mesleğimi suçlamıyorum, Jinx uğursuzunu suçluyorum; ama yine de kanser hastanesinin bir özelliği vardır: Çekilen acıları tahmin edemezsin. Birisi acı içindeyse, ağrı kesici ilaç almak üzere çığlık çığlığa odadan kaçıp gitmek istersin. Böylesine bir acı çekmenin ne demek olduğunu kimse bilemez, bilmelerinin imkânı yok. Bu insanların çektikleri acı tahammül edilemez bir acıdır ve hepsi de ölmekten korkar. Kanser tedavilerinin çoğu başarısız olur. Yani orası doğumhane gibi değildir. Doğumhanede çalışsaydım asla kendimle ilgili gerçeği keşfedemezdim. Böyle bir şey asla başıma gelmezdi. Hepsini anlatmamı ister misin?"

"Anlatmak istiyorsan, tabii" dedim. Ben daha çok o dolandırıcıya neden âşık olduğunu duymak istiyordum.

"İnsanların acılarına batıp kalmıştım" dedi. "Elimden bir şey gelmiyordu. Ağladıklarında ellerini tutarım, onlara sarılırım. Onlar ağladıklarında ben de ağlarım. Onlara sarılım, onlar da bana sarılır. Bence bunu yapmamak mümkün değil. Onların kurtarıcısı olamam. Uğursuz yanlış bir şey yapamazdı. Ama onların kurtarıcısı da olamam. Bir süre sonra sinirlerim bozulmaya başladı." Aniden Jinx uğursuzunun yüzündeki o saçma sapan mutlu bakış siliniverdi ve bu apansız hücum eden duygusallıkla yüzü allak bullak olurken bir an için dili tutuldu. "Bu hastalar..." derken sesi artık iyice gitmiş, her yönüyle bir çocuk sesini andırır olmuştu, "...sana öyle bir bakışla bakarlar ki..." Kapıldığı duygusallığın büyüklüğü beni de hazırlıksız yakalamıştı. Eğer rol yapıyorsa, bu kadın Sarah Bernhardt'tı. "Sana o kocaman açılmış gözleriyle bakarlar –ve seni sıkı sıkı yakalarlar, seni yakalarlar– ve ben de karşılık veririm ama onlara can veremem... Bir süre sonra" konuşmasına devam ederken duygular daha hüzünlü ve acıklı bir hale dönüşmüştü, "sadece insanların ölmesine yardımcı oluyorum. Onları rahatlatıyorum. Daha çok ağrı kesici veriyorum. Sırtlarına masaj yapıyorum. Yatarken şu tarafa ya da bu tarafa döndürüyorum. Ne gerekiyorsa işte. Hastalar için çok şey yaptım. Hep tıbbi olanın ötesine geçtim. 'İskambil oynamak ister misin, azıcık marihuana içmek ister misin?' Hastalar benim için anlamlı olan tek şeydi. Bazen belki üç kişi birden öldüğü gün, son kişinin de cesedini kaldırdıktan sonra 'Buraya kadar' diyorsun, 'bir kişinin daha ayak parmağına etiket koymaktan bıktım usandım!" ' Girdiği ruh halleri o kadar büyük bir hızla değişiyordu ki! Bir tek küçük söz bile onu başka bir yöne savuruyordu ve bu kez o küçük söz "Buraya kadar" olmuştu: Ve az önceki tüm o ıstırap ve kederle ne kadar çökmüşse, şimdi de ham, cüretkâr, kaba bir kuvvetle bir o kadar canlanmıştı. Bu kadının adama bağlanmasının nedenini anlayamamıştım ama bir erkeğin ona boyun eğmesinin nedenlerini anlamak zor değildi: Vücudunun o cömert oranlarında her şey mevcuttu. Strindberg'i son okuduğumdan bu yana, bu kadar tahrik edici, kremalı pasta kıvamında bir dişi heyecanıyla karşılaştığımı hatırlamıyorum. O sırada bastırdı-

ğım o arzu –uzanıp göğüslerini avuçlama arzusu– herkesin ortasında aniden içinde bir yangın hisseden erkeklerin o sürekli bastırdığı dürtüydü; ama bu, arzu ettiğim şeyin yalnızca bir kısmıydı: Ben avucumun tam ortasında o yüreğin gücünü hissetmek istiyordum.

"Anlıyorsunuz değil mi" diyordu, "Birilerinin bedenlerini çevirmekten bıkıp usanmış, bunun artık beni etkilemeyeceğini düşünmeye başlamıştım! 'Etiketle ve örtüye sar. Onları etiketleyip örtüye sarmadın mı daha? Etiketle ve sar.' 'Hayır. Çünkü ailesi daha gelmedi. Git o lanet olası ailesini getir de etiketleyip sar ve buradan defolup git!' Ben ölümden fazla doz aldım, Bay Roth. Çünkü" ve yine konuşamayacak durumdaydı, işte bu anıların onun üzerindeki etkisi böylesine yıkıcıydı. "...çünkü çok fazla ölüm görüyordum. Çok fazla ölüyorlardı, anlatabiliyor muyum? Artık kendimi kontrol edemiyordum. Yahudilere çevirdim dikkatimi. Yahudi doktorlara. Karılarına. Çocuklarına. Bunlar iyi doktorlardı. Mükemmel doktorlar, mükemmel cerrahlardı. Ama masalarının üzerindeki çerçeveli resimlerde elinde tenis raketli çocuklarını ve havuz kenarında oturan eşlerini görür, o katta kimse ölmüyormuş gibi akşam randevularını ayarlayışlarını dinlerdim: Tenis, tatil, Londra ve Paris'e gitme planları, 'Biz Ritz'de kalacağız, yemeği Schmitz'de yiyeceğiz, yanımıza kamyon alacağız, Gucci'yi boşaltacağız' ve ben çılgına dönüyordum; yani Yahudi aleyhtarı gerçek bir gösteri olsa zevkten kendimden geçebilirdim. Ben mide kanseri katında çalışıyordum, mide-karaciğer-pankreas katında yani. Benim yaşlarımda iki hemşire daha vardı ve benden ötekilere enfeksiyon gibi yayılıyordu. Bizim harika bir hemşire katımız vardı, hep müzik çalar, bol bol rock'n' roll dinler, birbirimize olağanüstü destek verirdik ama hepimiz sık sık izin alıyorduk ve ben her geçen gün Yahudiler hakkında daha fazla atıp tutuyordum. Hepimiz gençtik, birimiz yirmi üç, birimiz yirmi dört, birimiz yirmi beş yaşındaydı. Haftada beş gün çalışıyor, her gece geç çıkıyorduk. Geç çıkıyorduk çünkü o insanlar çok hastaydı ve ben o Yahudi doktorları düşünüyordum: Evlerinde eşleri ve çocuklarıyla oturuyorlar. Hatta o kattan uzak bir yerde olsam da bu düşünceler peşimi bırakmıyordu. Bir kere içime bir ateş düşmüştü. Yahudiler, Yahudiler. Üçümüzün birlikte çalıştığı akşamlar eve döner bir esrarlı sigara sa-

rardık, bir an önce esrarlı sigara içmeden katiyen duramazdık, sigarayı sarmak bile çok uzun sürerdi sanki. Piña colada* yapardık. Artık her neyse. Bütün gece içerdik. Evde içmediğimiz zamanlar giyinip süslenir dışarı çıkar, Near North, Rush Street'e gider eğlenirdik. Bütün barlara girerdik. Oralarda biriyle tanışır, onlarla çıkmaya başlar, yatardık falan –anlıyorsun değil mi?– ama içindekileri boşaltmak için değil. Ölmekte olan insanların boşalmasını esrar sağlardı. Ölmekte olanların boşalmasını Yahudiler sağlardı. Benim durumumda antisemitizm aileden geliyordu. İrsi mi, çevresel mi yoksa tamamen ahlaki bir kusur mu? A.A-S'de bu bir tartışma konusudur. Cevabı nedir? Bu niçin bizde var umurumuzda değil, önemli olan bizde böyle bir şey olduğunu kabul etmemiz ve bundan kurtulmak için birbirimize yardım etmemiz. Ama galiba bende olması için her türlü nedenim vardı. En başta babam Yahudilerden nefret ederdi. Ohio'da kazan teknisyeniydi babam. Babamın sözleriyle büyüdüm; ama o sıralar bu sözler bir duvar kâğıdı gibiydi, kanser hemşiresi olana kadar bana hiçbir şey ifade etmemişti. Ama işe başladığım an –anlıyor musun?– durduramadım. O Yahudilerin paraları. Karıları. O kadınlar, o kadınların suratları, o iğrenç Yahudi suratları. Çocukları. Kılık kıyafetleri. Sesleri. Ne olursa işte. Ama en başta görünüşleri, o Yahudi görünüşleri. Durmak bilmiyordu. Ben durduramıyordum. Sonunda o stajyer doktor olayında patladı. Adı Kaplan'dı. İnsanların gözlerinin içine bakmaktan pek hoşlanmazdı. Hastalar hakkında bir iki laf ederdi; ama benim tek görebildiğim şey, onun Yahudi dudakları olurdu. Genç olmasına rağmen yaşlı Yahudiler gibi aşağı sarkık bir çenesi vardı. Bir de uzun kulaklarıyla ciğer kırmızısı dudakları. Tam da tahammül edemediğim şeyler. İşte, bu kadar deliye dönmüştüm. Burama kadar gelmişti. Adam korkuyordu çünkü bu kadar çok ağrı kesici vermeye alışık değildi. Hastanın solunumunun durması yüzünden ölmesinden korkuyordu. Ama hasta, benim yaşlarımda bir kadındı: O kadar genç, o kadar gencecikti ki. Kanser vücudunun her tarafına yayılmıştı. Ve inanılmaz acılar çekiyordu. Bay Roth, anlatamam onun ne kadar korkunç bir acı çektiğini." Gözyaşları oluk oluk yanaklarından aşağı süzülüyor, rimeli akıyordu. O anda içimde bas-

* Bir çeşit içki. (y.h.n.)

tırdığım dürtü onun kocaman, sıcak göğsünü elimle yoklamak veya o göğsün altındaki yüreğin savaşçı gücünü ölçmek değil, masanın üzerinde duran ellerini benimkilerin içine almaktı; onun günahkâr, tabu tanımaz hemşire ellerini, onun aldatıcı bir temizliğe ve masumiyete sahip ellerini, gerçekte her yere giren, sargılar saran, su tutan, silen, pençesini fareye uzatan bir kedi doğallığıyla her yere dokunan, her şeyi tutan, açık yaralara, idrar torbalarına, içinden bir şeyler akan her yere soktuğu ellerini. "Kanserden çıkmak zorundaydım. Kanser hemşiresi olmak istememiştim, ben sadece hemşire olmak istemiştim, her neyse işte. Ona bağırdım, o Kaplan denen doktora, kahrolası Yahudi dudaklara, "İstediğimiz o lanet olası ağrı kesicileri verirsen iyi edersin! Yoksa hastanın doktorunu ararım, o da bu saatte uyandırdığın için seni iyi bir fırçadan geçirir! Ver hadi! Hadi ver dedim, hemen!" derken şaşırtıcı bir çocuksuluk vardı üzerinde. "Ne bileyim, böyle işte. Anlıyorsun ya?"

"Anlıyorsun ya" demek "tamam mı" gibiydi ve her şeye rağmen insanın anlamasını sağlayan bir inandırıcılığı vardı.

"Gençti" diye devam etti kadın, "güçlüydü. İradeleri çok güçlü oluyor. Kaldırabilecekleri kadar büyük acılara rağmen onları sonsuza dek idare edecek kadar iradeleri var. Hatta kaldırabileceklerinden daha büyük acılara rağmen dayanıyorlar. Korkunç bir şey bu. İşte bu yüzden onlara daha fazla ağn kesici verebilirsin; çünkü yürekleri o kadar güçlü, iradeleri o kadar güçlü ki. Acı çekiyorlar, Bay Roth, onlara bir şey vermek zorundasın! Anlıyorsun ya? Anlıyorsun ya?"

"Artık anlıyorum, evet."

"Nerdeyse bir file yetecek kadar morfine ihtiyaçları vardı, öyle gencecik insanlar." Ve omuzların titremesini saklamak, duraklamak ve kendini toparlamak için az önce gösterdiği çabadan bir nebze bile göstermedi. "Gencecikler. Bu daha da beter! Dr. Kaplan'a şöyle bağırdım: 'Hiç kimsenin ölmekte olan birine kötü davranmasına izin vermem!' Bunun üzerine bana ağrı kesici buldu. Ben de hasta kadına verdim." Bir an için o sahneyi tekrar yaşıyormuş kendisini o kadına ilaç verirken görüyormuş gibiydi, kendisiyle yaşıt o kadına. "O kadar genç, o kadar genç ki." Yine oraya dönmüştü. Belki de zaten hep ordaydı ve işte bu yüzden o adamla beraber oluyor, diye düşündüm.

"Sonra ne oldu?" diye sordum ona.

Sonunda güçlükle –ama bunun zayıflıkla bir ilgisi yoktu– hem de bayağı güçlükle cevap verirken, her yere girdiğini hayal ettiğim ellerine bakıyordu, bir zamanlar günde iki yüz kere yıkadığı ellerine. "Öldü" dedi.

Başını tekrar kaldırdığında yüzünde hüzünlü bir gülümseme vardı; bu gülümseme onun artık kanser konusundan uzaklaştığını belgeliyordu. O ölümler durmamışsa da hastalar hâlâ ölmeye devam etseler de tüm o ölümler yüzünden artık esrar çekmeye, piña colada içmeye ve Dr. Kaplan ve benim gibilerin görünüşünden nefret etmeye gerek kalmadığını gösteriyordu. "Zaten ölecekti, ölmeye hazırdı ama ölümü benim yüzümden oldu. Cildi çok güzeldi. Düşünebiliyor musun? Garsonluk yapıyormuş. İyi bir insan. Gezip tozmayı seven bir insan. Altı tane çocuk yapmak istediğini söylemişti. Ama ben ona morfin verdim ve öldü. Aklım başımdan gitmişti. Tuvalete gittim, delirmiştim adeta. Yahudiler! Yahudiler! Başhemşire geldi yanıma. İşte, beni hapishanede değil de burada görmenin nedeni bu başhemşiredir. Çünkü kızın ailesi çok berbat bir durumdaydı. Çığlıklar içinde geldiler. 'Ne oldu? Ne oldu?' Aileler hiçbir şey yapamadıkları için o kadar büyük bir suçluluk duyuyorlar ki! Ama onun ölmesini de istemiyorlar. Onun korkunç acılar çektiğini, hiçbir ümit olmadığını biliyorlar ama ölünce, 'Ne oldu? Ne oldu?' diye soruyorlar. Fakat başhemşire çok iyi, çok muhteşem bir kadındı; beni tuttu ve dedi ki, 'Possesski, seni buradan çıkarmamız lazım.' Bir yıl geçirmiştim. Yirmi altı yaşındaydım. Başka bir yere nakledildim. Cerrahi katına verildim. Cerrahi katında her zaman bir ümit vardır. Ancak orada da 'aç ve kapa' prosedürü vardır. Yani hastayı ameliyata alır ve açarsın; ama doktor tek bir cerrahi işlem bile yapmaz. Hastalar da orada kalır ve ölürler. Ölürler! Bay Roth, ölümden kurtulamıyorsun. Sonra Philip'le tanıştım. Kanser hastasıydı. Ameliyat edilmişti. Ümit! Ümit! Sonra patoloji raporu geldi. Üç lenf düğümünde daha kanser vardı. Ben tabii, hemen, 'Aman Tanrım' dedim. Bir de buna dahil olmak istemiyordum. İnsan kendini engellemeye çalışıyor. İşte, lanet denilen şey böyle bir şey. Sert sözler o kadar da sert olamıyor, anlıyorsunuz ya? Siz soğuk olduğunu sanıyorsunuz. Ama aslında hiç de

soğuk değil. Tamam, bu adamdan nefret etmek istedim. Öldürdüğüm o kadın bana ders olmalıydı. Uzak durmalı. Adamın haline bir bak. Ama bir de baktım ki adama âşık olmuşum, adamın her haline âşık oldum, kahrolası Yahudi olan her şeyine âşık oldum. O sözlere. O şakalara. O derinliğe. Taklitlere. Yaşama duyduğu coşkuya. Bana, benim onlara verdiğimden daha fazla güç veren tek hastaydı. Birbirimize âşık olduk."

Tam o sırada, karşımdaki büyük pencereye baktığımda Demjanjuk'un mahkeme grubunun avlunun öte tarafındaki lobide oturduğunu fark ettim. Herhalde onlar da burada East Jerusalem Hotel'de konuk olarak kalıyorlardı ve mahkemeye gitmek üzereydiler ya da yeni dönmüşlerdi. İlk önce İsrailli avukat Sheftel'i, sonra öteki ikisini fark ettim. Yanlarında hâlâ iki dirhem bir çekirdek, takım elbisesi ve kravatıyla, dört numaralı avukatmış gibi duran Demjanjuk'un uzun boylu genç oğlu duruyordu. Uğursuz Jinx, yürek parçalayıcı ölüm ve aşk dramından oluşan yaşam öyküsüne verdiğim dikkati dağıtan şeyin ne olduğunu görmek için baktı.

"Demjanjuk neden yalan söylüyor biliyorsun, değil mi?" diye sordu.

"Yalan mı söylüyor?"

"Yalan mı söylüyor, ne demek? Savunmanın elinde hiçbir şey yok."

"Sheftel bana çok bilmiş bir adam gibi geldi."

"Blöf, hepsi blöf, bir tane bile tanığı yok. Tanıkların sahteliği defalarca ortaya çıktı. Bir de o kart, Trawniki kartı. Belli, Demjanjuk'un kartı o. Kartta adamın resmi var, imzası var."

"Sahte olamaz mı?"

"Savcılık kartın sahte olmadığını kanıtladı. Ve tanık sandalyesinde duran yaşlı insanlar, onun emriyle gaz odalarını temizleyen insanlar, onunla her gün yan yana çalışan insanlar var; daha ne olsun, dava onun aleyhinde. Her neyse, zaten Demjanjuk da onların bildiğini biliyor. Aptal köylüyü oynuyor ama aslında kurnaz bir alçak, budala falan değil. Asılacağını biliyor. Başına ne geleceğini o da biliyor."

"Peki, neden yalan söylemeye devam ediyor?"

Kadın başparmağını lobiye doğru salladı. Bu küçük ama kaba ha-

reketi, az önceki hassas ve hararetli arıyasından sonra beni şaşırtmıştı, herhalde Yahudi aleyhtarlığı gibi bu hareketi de kazan teknisyeni babasını taklit ederken kapmıştı. Mahkemeye dair söylediği sözlerde de taklitler yaptığını düşündüm. Çünkü bu seferkiler kendi kanının bulaştığı sözcükler değildi artık, bunlar anlamına bile inanmadığı halde tekrarladığı sözcüklerdi. Kahramanına hayranlık duyan her eş gibi o da kahramanının sözlerini papağan gibi tekrarlıyordu.

"Oğluna gelince" diye açıklamaya başladı, "Oğlunun iyi biri olmasını, bunları bilmemesini istiyor. Demjanjuk oğlu için yalan söylüyor. Demjanjuk itiraf ederse, o oğlan mahvolur. Tek bir şansı kalmaz." Ellerinden birini rahatça koluma yerleştirmişti, türlü vücut sıvısıyla kirlenme tarihini düşünmeden duramadığım o ellerden birini. Ve bana göre, o ham temasta, kadının varlığına nüfuz eden ani bir samimiyet vardı; hani yeni doğmuş bir bebeğin, annesinin ellerinin artık bir uzantıdan ibaret değil de o ılık, muhteşem koca vücudunun bir parçası olduğunu hissettiğindeki gibi bir duyguydu. Bu ayartıcı duruma diren, dedim kendi kendime. Bu ikisi aslında seninle ilgili güzel duygular besleyen insanlar değil!

"Onunla konuşun. Oturup Philip'le konuşun, lütfen."

"Philip ile benim konuşacak bir şeyimiz yok."

"Ah, yapmayın, ne olur" diye yalvardı. Bu arada kolumdaki parmaklarını daha da bastırıyordu; dirseğimin üzerindeki başparmağının baskısı, içimde büyüyen dürtüyü yanlış tarafa sevk etmeye başladı, "lütfen, yapmayın..."

"Neyi yapmayayım?"

"Yaptıklarını bozmayın!"

"Bir şeyleri bozma işini yapan ben değilim."

"Ama bu adam şu anda" diye bağırdı, "hastalığının hafifleme evresinde."

Daha sakin durumlarda bile hastalığın "hafifleme evresi" kolayca göz ardı edilecek bir sözcük değildi. Bu da tıpkı "suçlu" veya "suçsuz" gibi mahkeme salonunda jüri başkanı tarafından yargıca söylendiğinde göz ardı edilemeyecek sözcüklerdendi.

Şöyle dedim: "Kanserin hafiflemesi, ne onunla ne de başka biriyle ilgili olarak, benim karşı çıktığım bir şey değil. Onun diasporacı-

lık dediği şeye bile karşı değilim. Ne açıdan olursa olsun bu tür fikirlerle ilgilenmiyorum. Benim karşı çıktığım şey, iki ayrı yaşamı birbirine dolaması ve kimin kim olduğuna dair insanların kafasını karıştırması. Benim izin veremeyeceğim ve de izin vermeyeceğim şey, onun insanları ben olduğuma inandırması. Bunun artık son bulması lazım!"

"Öyle olacak. Tamam mı? Son bulacak."

"Öyle mi? Nerden biliyorsun?"

"Çünkü Philip sana bunun sona erdiğini söylememi istedi."

"Ya, öyle mi dedi? O halde sen neden söylemedin? Mektupta, herşeyiyle budalaca olan o mektupta neden söylememiş bunu?" Bunları söylerken, saçma sapan yorumlarını, anlamsız uyumsuzluğu, isterik ve tutarsız ölüm-kalım yazısını hatırlayarak sinirlenmiştim. Tüm o aptalca hamleleri, yakında benimle ilgili atacağı adımları belli belirsiz sakladığını hatırladıkça sinirleniyorum.

"Onu yanlış anlıyorsunuz" diye yalvardı. "Son bulacak. Bunun sizi ne kadar sinirlendirdiğini görünce üzüntüden hastalandı. Bu olanlar onda şok etkisi yarattı. Başını döndürdü demek istiyorum. Kelimenin tam anlamıyla bunu kaldıramaz demek istiyorum. Ben gelirken o yataktaydı. Tamamen yıkılmış bir halde Bay Roth."

"Anlıyorum. Benim için sakıncası olmayacağını düşünüyor. Arkamdan gazetecilerle yaptığı söyleşilerin yanına kâr kalacağını sanıyor."

"Onunla bir kez daha görüşseniz!.."

"Onunla görüştüm ben. Şimdi de seninle görüşüyorum" dedim ve kolumu elinden kurtardım. "Bayan Possesski, ona âşıksanız, kendinizi ona adamışsanız ve hastalığı hafiflemekte olan bir kanser hastasının sağlığını tehlikeye atacak bir sorun çıkarmak istemiyorsanız, size onu hemen durdurmanızı tavsiye ederim. Adımı kullanmaya hemen son vermeli. Görüşmelerle gelebileceğim tek nokta budur."

"Ama" dedi, sesindeki hararet artıyor, parmakları öfkeyle bükülüyordu, "bu ona kendi adını kullanmayı bırak demek gibi bir şey."

"Hayır, hayır, hayır hiç de değil! Senin o iyileşmekte olan hastan bir yalancı. Hangi yüce dürtülerle hareket ederse etsin, gerçekte korkunç yalanlar söylüyor! Onun adıyla benimki aynı değil, eğer sana öyle demişse, sana da yalan söylemiş demektir."

Ağzı öyle bir şekle girmişti ki gelecek darbeyi önlemek için içgüdüsel olarak elimi kaldırdım. Ve o elimle yakaladığım şey, burnumu bile kıracak güçte bir yumruktu. "Alçak herif!" diye hırladı. "Senin adın! Senin adın! O kahrolası adından başka bir şey düşünmez misin sen?"

O anda masanın üzerindeki parmaklarımız birbiriyle dövüşmeye başlamıştı, tam da bir kız edasıyla beni yakalamaya çalışıyordu ve tüm gücümle bastırmama karşın beş parmağını bir arada zor tutuyordum. Bu arada öteki elinden de gözümü ayırmıyordum.

"Bu soruyu yanlış adama soruyorsun" dedim. "Asıl mesele, o düşünür mü?"

Mücadelemizi otelin garsonları da seyreder olmuştu. Bir grup garson lobiye açılan camlı kapının iç tarafına toplanmış, iki sevgilinin kavgası sandıkları bu tehlikesiz mücadeleyi seyre dalmışlardı. Hem ne de olsa eğlenceliydi ve onları pornografik açıdan hiçbir çekiciliği olmayan sokaktaki vahşetten bir an için uzaklaştırabiliyordu.

"Bunun onda biri kadar, yüzde biri kadar başkalarını da düşünen biri olman lazım! Böyle ölmekte olan kaç kişi tanıyorsun? Ölmekte olduğu halde, yalnızca başkalarını kurtarmaktan başka bir şey düşünmeyen kaç kişi tanıyorsun? Günde yüz elli hapla hayatta kalabilen ve onun yaptığını yapmaya başlayan kaç kişi tanıyorsun? Sırf Walesa'yla görüşebilmek için Polonya'da neler çektiğini biliyor musun? Ben bitap düşmüştüm ama Philip'i hiçbir şey durduramadı. Bir atı bile yıkacak kadar başı döndüğü halde o yine de durmuyor! Düşüyor, kalkıyor ve devam ediyor. Ya o çektiği acı? Tuvalete çıktığında dışkı olarak adeta iç organlarını boşaltıyor. Walesa'ya ulaşmadan önce görüşmek zorunda kaldığımız onca insan! Onunla görüştüğümüz yer rıhtım değildi. Bu sadece gazetelere böyle geçti. Onunla cehenneme ve ötesine giden yolda görüştü. O araba yolculukları, parolalar, saklandığımız yerler... Bu adam yine de vazgeçmedi! On sekiz ay önce gittiğimiz her doktor ona en fazla altı ayı kaldığını söylüyordu ve işte burada şimdi, Kudüs'te ve capcanlı! Bırak da bu adamı hayatta tutan neyse elinde kalsın! Bırak da adam hayalleriyle yaşamaya devam etsin!"

"Kendisinin ben olduğu hayaliyle mi?"

"Sen! Sen! Senin dünyanda senden başka bir şey yok! Elimi okşamayı bırak! Bırak elimi! Bana sarkıntılık etmeyi kes!"

"O elle bana vurmaya kalktın."

"Bana sarkmaya çalışıyorsun! Bırak, gideceğim!"

Üzerinde kemerli mavi poplinden bir pardösü, kısa kot etek ve beyaz fitilli bir kazak vardı. Tam gençlere özgü bir kıyafetti ve ellerimiz ayrılıp da öfkeyle sandalyesinden fırladığında bir heykel güzelliğinde bir ergen gibi görünüyordu. Bakire taklidi Amerikan görünüşünde bir kadının diriliği bütün endamıyla sergileniyordu.

Lobiye açılan camlı kapının oraya yığılmış genç garsonlardan birinin yüzünde, tüm kalbiyle nicedir beklediği striptizin başlamasını uman bir erkeğin sabırsız bakışını görebiliyordum. Ya da belki, elini pardösüsünün cebine atan bu seksi kadının tabancasını çekmek üzere olduğunu, kendisinin ise bir adam vurma olayına tanık olacağını sanmıştı. Öte yandan ben hâlâ bu çiftin neyin peşinde olduğu, gerçekte nasıl bir plan kurdukları hakkında tek bir ipucu bile yakalayamamıştım ve bu açıdan benim beklentilerim o garsonunkilerden daha gerçekçi değildi. Bir sahtekârın ne kadar büyük bir tehlike anlamına geleceğini hesaplamadan, sırf dokunulmamış ve bütün kalmak uğruna ve o korkunç sinir bozukluğundan hiç yara almadığımı, hâlâ turp gibi güçlü kuvvetli ve sağlam olduğumu kanıtlamak için Kudüs'e bu şekilde gelmekle en aptalca, en büyük hatayı işlemiştim. Yaptığım ilk korkunç evlilikten bile daha talihsiz ve göründüğü kadarıyla da hiçbir kaçış şansı olmayan bir hataydı. Claire'i dinlemeliydim.

Gelgelelim bu seksi kadının cebinden çıkardığı şey sadece bir zarftı. "Seni alçak! O iyileşme işte buna bağlı!" Zarfı masaya fırlatarak avludan koşarak çıktı ve lobiden geçip oteli terk etti. Artık büyülenmiş gibi bakan garsonların olmadığı bir yere gitmişti.

Ancak onun tarafından ve ilki gibi yine el yazısıyla yazılan ikinci mektubu okumaya başlayınca el yazısını benimkine benzetmek için ne kadar ustalıkla çalışılmış olduğunu fark edebildim. Artık yalnız kalmıştım, kadının göz alıcı gerçekliği yüzünden dikkatim dağılmıyordu ve elimdeki sayfada tıpkı kendi yazımdaki o sabırsız, hızlı, solak tarzla yazılan sıkışık ve kargacık burgacık harfleri, tıpkı be-

nimki gibi yukarı doğru çarpılarak yükselen yazı şeklini, i'lerden ayırt edilemeyecek kadar sıkışık yazılan o'ları ve e'leri; i'lerin kendisinin aceleyle noktasız yazıldığını, t'lerin yatay çizgisinin atlandığını, sayfanın en tepesindeki "The" sözcüğünün tıpkı ilkokuldan beri yaptığım gibi, "The"dan çok "fli"ye benzeyişinin kusursuz bir şekilde kopyalandığını gördüm. Sağ elle yazarken rahatça kaçılabilen ama tıpkı benimki gibi sol elle yazarken kendine sekte vuran gövde engeline çarpan anormal yazma işini bir an önce bitirmek için acele eden bir eldi. Sahte pasaport da dahil olmak üzere, şimdiye dek bildiğim tüm sahtekârlıkların içinde bu belge hepsini solda sıfır bırakacak kadar profesyoneldi ve adamın suçlarına göz yuman yüzündeki sahtekârlığı görmekten bile daha çok çileden çıkartan bir şeydi. Bir kere, eğer kadının bana ilk gösterdiği ve tam bir kaçık gibi ne dediği belirsiz, eğik çizgilerle bezeli o mektuptaki yazı, bu kalpazanın kaleminden "doğal" olarak çıkmış bir örnekse, bu belgedeki tarz ona ait değildi.

ANONİM ANTİSEMİTİSTLERİN ON İLKESİ

1. Biz önyargıya meyilli, nefret dolu insanlar olduğumuzu ve nefretimizi kontrol altına almaktan âciz olduğumuzu kabul ediyoruz.

2. Bize haksızlık edenlerin Yahudiler olmadığını, kendi dertlerimizden ve dünyadaki kötülüklerden Yahudileri sorumlu tutanların kendimiz olduğunu biliyoruz. Buna inanarak onlara haksızlık eden biziz.

3. Her insanın olduğu gibi Yahudilerin de kusurları olabilir ama bu noktada bizim de açıkyüreklilikle söyleyebileceğimiz kusurlarımız var. Örneğin, paranoya, sadizm, yadsımacılık, yıkıcılık, kıskançlık.

4. Parasal sorunlarımız Yahudilerin yaptığı şeylerden değil, kendi yaptığımız şeylerden kaynaklanıyor.

5. Mesleğimizle ilgili sorunlar Yahudilerin yaptığı şeylerden değil, kendi yaptığımız şeylerden kaynaklanıyor (tıpkı cinsel sorunlarımız, evliliğe ilişkin sorunlarımız, toplumla ilgili sorunlarımızda olduğu gibi)

6. Antisemitizm bir çeşit gerçeklerden kaçma biçimidir, kendi-

miz ve toplumumuz hakkında açık yüreklilikle düşünmeyi reddetmektir.

7. Antisemitistler nefretlerini kontrol edemediği sürece, diğer insanlara benzer. Bizler, neden-sonuç ilişkisi gösteren antisemitist bir iftiranın bir damlasının bile bu hastalıktan kurtulma mücadelemizi tehlikeye atacağını biliyoruz.

8. Diğer insanları da bu zehirden arındırmak, iyileşmemizin temel taşıdır. Antisemitist hastalığına karşı bağışıklık sağlamanın en etkin yolu, diğer antisemitistlerle yapacağımız yoğun çalışmalardır.

9. Bizler bilim insanları değiliz, bu korkunç hastalığın neden bizde olduğu ile ilgilenmiyoruz. Buraya bu hastalığın bizde olduğunu kabul etmek ve bundan kurtulmak üzere birbirimize yardım etmek için toplanmış bulunuyoruz.

10. A.A-S kardeşliğinde, Yahudi nefretine yol açan her türlü dürtüyle baş etmek için çaba gösteriyoruz.

4

Yahudi Fesadı

Ertesi gün öğle yemeğinde çalışmamızı gözden geçirmek için buluştuğumuzda, "Şimdi, diyelim ki" dedim Aharon'a, "diyelim ki bu budalaca bir eşek şakası değil, çılgınca bir macera değil, kötü niyetli bir komplo da değil; bütün göstergelerin aksine, diyelim ki bu ikisi üçkâğıtçı ya da zirzop insanlar değil; bu faraziye ne kadar şaşırtıcı olursa olsun, diyelim ki bunlar aynen kendilerini tanıttıkları gibiler ve söyledikleri her söz doğru." Taklitçimi ayrı ayrı bölümlere ayırma, sakin olup fazla kaptırmama ve Kudüs'teyken sadece Aharon'la ilgili işime yoğunlaşma yönünde vardığım çözüm, Wanda Jane'in kışkırtıcı ziyaretinden önce kesinlikle çökmüştü. Claire'in ümitsizce tahmin ettiği gibi (ama fevri bir kararla Pierre Roget ismiyle adama telefon eden ben aksini hiç düşünmemişken), adamın beni

taklit etmesi gibi bir saçmalık insanın aklını başından alan, fena halde iştah kabartıcı bir durumdu. "Farz edelim ki durum böyle. XYZ adında bir adam, çok şaşırtıcı olsa da yine XYZ adında çok tanınmış bir yazara ikizi denecek kadar çok benziyor. Milyonlarca Yahudi, kalabalık kitleler halinde Amerika'ya göç etmeden üç dört kuşak önce, bunlar belki de aynı Galiçya boyundan gelmiştir. Belki de gelmemiştir. Fark etmez. Ataları bir olmasa da –aralarında benzerlik olması olasılığı çok düşük olsa da– böyle bir tesadüf olabilir ve bu durumda da bu tesadüf gerçekleşmiş. Kopya XYZ, sürekli esas XYZ ile karıştırılıyor ve doğal olarak normalden daha fazla ilgi topluyor. Yahudilerle ilgili bazı çelişkilere duyduğu ilgi o zaman mı gelişiyor –çünkü bu konu yazarın kitaplarında öne çıkan bir konu– yoksa kendi hayatıyla ilgili bir nedenle mi konuya dalıyor, bilmiyoruz ama bizim kopya Yahudi, asıl Yahudi'den hiç de altta kalmayan aşırılıklarla dolu bir fantezi kaynağı yakalayıveriyor. Örneğin, Kopya XYZ, şu andaki kuruluş şekliyle İsrail'in, Arap düşmanları tarafından nükleer bombalarla yok olmaya mahkûm olduğuna inandığı için diasporacılığı ortaya atıyor ve bu programla Avrupa kökenli bütün Yahudileri, İkinci Dünya Savaşı'ndan önce kendilerinin ya da ailelerinin yaşadığı eski ülkelerine yerleştirmek ve böylece 'ikinci soykırımı' engellemek istiyor. Bu uygulamayı gerçekleştirme yolunda ise Theodor Herzl'in örneğinden esinlenmiş: Herzl'in Yahudi milletine ait bir devlet kurma planı da elli yıl önce eleştirmenlerine en az bu kadar ütopik, bu kadar tarihselliğin dışında bir şey gibi görünüyordu ama şimdi meyvesini verdi. Onun ütopyasının aleyhinde çok güçlü bir sürü iddia var ama bunların içinde en büyük engeli teşkil edecek şey, bu ülkelerin hepsinde ve Avrupa'da da hâlâ devam eden antisemitizm yüzünden Yahudilerin güvenliğinin ve refahının her daim tehdit altında olacağı gerçeğidir. Kanser hastası olarak hastaneye yatıp da Uğursuz Possesski tarafından bakıldığı sıralarda, kendisini engelleyen bu sorun da onunla birliktedir. Adam hasta, Yahudi ve ölüm kalım savaşı veriyor; kadın ise hem arzu ve hayat dolu hem de adamakıllı antisemitik. Yanardağ misali bir itme-çekme tiyatrosu başlıyor. Can yakan kırılmalar, pişmanlık dolu özürler, ani çatışmalar, uysal uzlaşmalar, eğitsel tiratlar, kaçamak okşamalar, ağlamalar, sarılmalar,

baskı yaratan duygusal karışıklıkların ardından bir gece o yepyeni, bambaşka, apaçık şey keşfedilir. Karanlık hastane odasındaki yatağın dibinde, çaresiz bir halde kuruyup gitmeye karşı mücadele eden adam, damarlarına damla damla inen kemoterapinin bitmesini beklerken hemşire de bu acı içindeki hastasına yaklaşıp kendisini yiyip bitiren hastalığıyla ilgili sırları döker. Hemşire bunları daha önce hiç anlatmaktadır ve kadın hikâyesini anlatırken XYZ, etrafta alkolikler misali dönüp dolaşan antisemitistler olduğunu ve bunu durdurmak isteseler de nasıl yapacaklarını bilemediklerini görür. Kadını dinledikçe bu alkolizm benzetmesini daha da derinleştirir. Ama elbette sosyalleşme uğruna partilerde ve iş toplantılarında birazcık antisemitizm kullanmaktan başka bir şey yapmayan, sadece ara sıra antisemitist olanlar da var. Antisemitizmini kontrol etmeyi becerebilen hatta mecbur kaldıklarında bunu sır olarak saklayabilen orta derecede antisemitistler var ve bir de muhtemelen orta dereceli antisemitistken hastalığın içten içe kemirmesi sonunda buna tamamen teslim olan ve sapına kadar antisemitist olan kariyer düşmanları var. Uğursuz Jinx üç saat boyunca ona, Yahudilere karşı duyduğu o korkunç duygu ve düşüncelerin karşısında düştüğü çaresizliği, sadece bir Yahudi'yle konuşmakla bile canice bir kötülük yapma hissine kapıldığını hissettiğini itiraf ederken adam bir yandan onu dinlemekte, bir yandan da düşünmektedir: Bu kadın kurtulmalı. Bu kadın kurtulursa hepimiz kurtuluruz! Onu kurtarabilirsem, Yahudiler de kurtulur! Ben ölmemeliyim! Ölmeyeceğim! Kadın hikâyesini bitirdiğinde adam ona yumuşak bir sesle şöyle der: 'Neyse, hiç olmazsa içini dökebildin.' Gözyaşlarından helak olan kadın, 'Ama bu bile iyi hissetmemi sağlamıyor' der. 'Merak etme, iyi hissedeceksin' diye söz verir adam ona. 'Ne zaman? Ne zaman?' 'Zamanla' der XYZ. Sonra da ona antisemitizmden vazgeçmeye hazır başka bir kişiyi daha tanıyıp tanımadığını sorar. Kadın bu sorunun cevabından emin değildir. Uysalca ona kendisinin vazgeçmeye hazır olduğunu söyler; ama buna hazır olduğunu düşünmesi başka, bunu yapması başka şeydir, acaba yapabilecek midir? Onunlayken öteki Yahudilerin yanında hissettiklerini hissetmemektedir, kadın adama âşık olmuştur ve dolayısıyla mucizevi bir şekilde yüreğinde ona karşı en ufak bir nefret bile yoktur. Gelgele-

lim, başka bir Yahudi'nin sadece yüzünü görmekle bile o nefret otomatik olarak ortaya çıkmaktadır. Acaba bir süre Yahudilerden uzak dursa... Ama bu hastanede, onca Yahudi doktorla, Yahudi hastayla, Yahudi aileyle, Yahudi ağlamalarla, Yahudi fısıltılarıyla, Yahudi feryatlarla dolu hastanede... Kadına der ki, 'Yahudilerle yüz yüze gelemeyen, onların arasına karışamayanlar hâlâ zihnen antisemitik demektir. Yahudilerden ne kadar uzağa kaçarsan kaç, bunu da hep yanında götürürsün. Yahudilerden kaçarak antisemitik düşüncelerden sıyrılmayı ummak, dünyada ne kadar Yahudi varsa hepsini yok ederek bu duygulardan kurtulmayı istemekten farksızdır. Duyduğun nefrete karşı seni koruyacak tek kalkan, bu gece bu hastanede başladığımız programdır. Yarın gece yanında bir antisemit daha getir; örneğin, antisemitizmin hayatını nasıl etkilediğini bilen hemşirelerden birini.' Zira artık adam şöyle düşünüyor: Alkolikler gibi antisemit de ancak başka bir antisemit tarafından tedavi edilebilir; oysa kadın başka bir antisemit kadının, antisemitizmden kurtulmasını istiyor falan değil, onun şiddetle arzuladığı tek şey bu sevgi dolu bağışlayıcılığın yalnızca kendine uygulanması. Antisemitik bir kadın yetmiyor mu? Bu dünyada onun Yahudi bağışlayıcılığı için yalvaran, Yahudi olmadıkları için ne kadar kokuşmuş olduklarını itiraf eden, adama onun üstün bir varlık, kendilerinin ise birer zavallı sürüngen olduğunu söyleyen bütün antisemitik kadınları o mu almak zorunda? Hadi bakalım kızlar, anlatın bana goy sırlarınızı. İşte, Yahudileri zevkten dört köşe eden şey bu. Fakat ertesi akşam, muhteşem rock'n'roll şarkıları çalınan hemşire odasından kendisi hariç sadece bir tane değil, iki tane daha antisemitik kadın getirir. Oda karanlıktır ve adam hasta yatağının yanı başındaki gece lambasının ışığında bir deri bir kemik, sessizlik içinde, yeşile çalan sarı bir yüzle yatmaktadır. Öyle perişan bir haldedir ki bilinçli mi yoksa komada mı olduğundan, yatağının başında oturan bu üç hemşirenin söylediklerini sandığı şeyi söyleyip söylemediklerinden emin değildir: Bu ölüm döşeği nöbetlerinden biri midir ve bu üç hemşire yaşamın o korkunç son anlarında ona bakmak üzere mi oradadırlar, bilememektedir. Ağlaşan hemşirelerden biri 'Ben de Wanda Jane gibi bir antisemitim' diye fısıldar. 'Yahudilere karşı duyduğum nefreti anlatmak zorundayım...' "

Tam o anda, tıpkı önceki gün otelin yemek salonunda Uğursuz Jinx'in kurtarıcısı olacak o sahtekârı orada bıraktıktan sonra yaptığım gibi kahkahalara boğuldum. Bir an, gülmekten konuşamaz olmuştum.

Kahkahalarımı karşısında gülümseyen Aharon, "Bu kadar komik olan ne?" diye sordu. "Senin yaptığın fesatlık mı, onunki mi? Onun seni taklit etmesi mi yoksa artık senin de onu taklit ediyor olman mı? "

"Bilmiyorum. Galiba en komik olan şey benim çektiğim sıkıntılar. Bana "fesatlığı" tanımla lütfen."

"Senin gibi fesat birine mi? Fesatlık, Yahudilerin yaşama dahil olma şeklidir."

"Al, bak" dedim; bir yandan da hâlâ gülüyordum. Hani, çocukların o aptalca, kontrol edilemez türden gülmeleri vardır ya, neye gülmeye başladıklarını bile unuturlar; işte öyle gülüyordum. Ona A.Y-S'nin "On İlkesi"ni uzattım. "Giderken bunu bana bıraktı."

Aharon, kenarları benim notlarımla dolu kâğıdı aldıktan sonra, "Bakıyorum da" dedi, "Sen de editörlüğünü yapmışsın."

"Aharon, kimdir bu adam?" diye sordum ama hâlâ kahkahalarımın önüne geçememiştim. Neden sonra konuşabilecek kadar toparlandığımda, "Neyin nesidir bu adam?" diye devam ettim. "Sanki gerçek bir insan değilmiş hissi veriyor. Gerçek bir insanın tutarlılığı yok adamda. Hatta gerçek bir insanın tutarsızlığı da yok. Yani aslında fazlasıyla tutarsız ama son derece yapay bir tutarsızlık bu: İnsanda baştan aşağı sahteymiş izlenimi bırakıyor, hani aynı Nixon gibi. Adamın Yahudi olması bile beni etkilemedi, yaptığı diğer şeyler gibi bu da sahte dedim; her şey dönüp dolaşıp buna dayanıyor. Bütün mesele, ismimle çağırdığı şeyin benimle hiçbir ilgisi olmaması değil, bunun onunla da bir ilgisinin olmaması. Adam adeta bir tür işlem hatası. Yo, bu bile fazla olumlu bir yaklaşım."

"Bir boşluk" dedi Aharon, "senin aldatma yeteneğini kendine doğru sürükleyip içine çeken bir boşluk."

"Mübalağa etme. Bir kere, daha çok tozlarımı içine çeken bir elektrik süpürgesine benziyor."

"Seni kişiselleştirme konusunda senin kadar yetenekli değil, belki bundan rahatsız oldun. Yoksa benliklerin birbirinin yerini alma-

sından mı? İkinci kişiliklerden mi? Yazarların ortamı. Bildiğin o ağırlıklar ve maddeler yok; bu yüzden bunlar sana çok sığ, çok geçirgen geliyor. Benim yerime geçecek olan ikizim bu mudur yani? Sanatçı öfkesi. Prag'lı Haham Liva'nın golem* ile yarattığı mucizeleri sen de onun üzerinde mi yaratacaksın? Neden? Çünkü sen bu işten ondan daha iyi anlarsın. Haham Liva işe çamurla başladı; sense cümlelerle. Bu çok iyi" dedi Aharon neşeyle. Bir yandan da On İlke'nin kenarlarına yazdığım yorumlarımı da okuyordu. "Adamı neredeyse baştan yazacakmışsın."

Kenarlara aldığım notlar şunlardı: "Antisemitler toplumun herhangi bir sınıfından geliyor olabilir. Bu, bazılarına göre çok karmaşık. 1. Her ilke en fazla bir fikir iletmeli. İlk prensipte hem nefret hem de önyargı bir arada olmamalı. Kontrol altına almaktan aciz demek gereksiz, kontrol edemediğimiz ya da âciz kaldığımız dese yeter. 2. Fikirler düzgün bir sırada ilerlemiyor. Adım adım genelden özele, sorunun teşhisinden iyileşme programına, HOŞGÖRÜLÜ yaşamanın verdiği keyfe gitmeli. 3. İddialı sözcükler kullanmaktan kaçınmalı. Ukalalık gibi duruyor. Olumsuzluğu, tehlikeye atmaları, yoğunluğu, bağışıklığı bırak. Kitabi olan bir şey senin amacına uymuyor demektir (yaşam boyu geçerli bir laftır bu)." Aharon kâğıdın arka tarafını çevirip okumaya başladı: Burada ilk birkaç A.Y-S ilkesini daha sade bir tarzda yeniden cümlelere dökmeye çalışmıştım, hani A.A-S üyeleri (sanki A.A-S üyeleri diye bir şey var da!), bunları daha iyi kullanabilsin diye. Bana esin veren de Uğursuz Jinx'in söylediği bir sözdü: "Neden bizde böyle bir şey var diye üzülmüyoruz, buradayız çünkü bizde böyle bir şey olduğunu kabul ediyoruz ve bundan kurtulmak için birbirimize yardımcı olacağız." Jinx'in ve kolay anlaşılır sözlerinin kafamdaki tonu yakaladığını düşünmüştüm. Toplumun her kesiminde antisemitler var.

1. Nefret dolu olduğumuzu ve bu nefretin hayatımızı mahvettiğini kabul ediyoruz (diye yazmıştım).

* Golemler, Yahudi halk kültüründe çamurdan yapılarak insan şekli verilmiş, ruhu olmayan canlılardır. Talmud'da embriyo ya da tamamlanmamış madde olarak söz edilir. 17. yüzyılda Prag Musevileri, golemlerin antisemitlere karşı adaleti sağladıklarına inanırdı. (ç.n.)

2. Nefretimizin hedefi olarak Yahudileri seçtiğimiz an, antisemit oluyoruz ve bu önyargı, düşüncelerimizle eylemlerimizi etkiliyor.

3. Sıkıntılarımızın nedeninin Yahudiler değil, kendi eksikliklerimiz olduğunu anladığımızda bunları tamamlamaya hazırız demektir.

4. Kusurlarımızı aşabilmek için bizim gibi antisemit olan dostlarımızdan ve Hoşgörü Ruhu'ndan yardım istiyoruz.

5. Antisemitizm yüzünden sebep olduğumuz zararlar için gönülden özür dilemeye hazırız.

Aharon benim düzeltmelerimi okurken, yanımızdaki masada yemek yiyen çok zayıf, yaşlı ve sakat bir adam alüminyum koltuk değneklerinin üzerinde ileri geri sallanarak bize doğru gelmeye başladı. Pembemsi taş duvarlı dehlizin arkasında kalan ve Yafa Caddesi'nin yoğun trafiğinden kaçabilen bu temiz ve sessiz Ticho House Cafe'de öğle yemeği yiyen yaşlı insanlara rastlamak mümkündü. Nasıl olsa buraya basit ve ucuz yollarla gelinebiliyordu. Kahvenizi ya da çayınızı alıp dışarıdaki taraçada yahut bahçedeki koca ağaçların altındaki bir banka oturarak içebilirdiniz. Aharon, kentin gürültüsünden rahatsız olmadan rahat rahat konuşabileceğimiz sessiz sakin bir yer olduğunu düşünerek burayı seçmişti.

Yaşlı adam en sonunda masamıza ulaştığında hemen konuşmaya başlamadı, önce adeta yüzlerce kilo ağırlığındaki uzuvlarının ve gövdesinin yükünü benim yan tarafımdaki iskemleye indirip oturdu; dörtnala koşturan kalp atışlarının sakinleşmesini bekler gibiydi. Bir yandan da kemik çerçeveli gözlüğünün ağır camlarının ardından yüzümü okumaya çalışıyordu. Yüzünde deri hastalığından mustarip bir adamın ürkütücü bakışı vardı ve yüzünü ifade etmek için kullanılabilecek en iyi sözcük herhalde "çile" olurdu. Düz mavi takımının içine kalın bir hırka giymişti, hırkasının içinde de kolalı beyaz gömleğiyle papyon kravatı vardı. Temiz düzgün bir işadamı. Mahallenin pek iyi ısınmayan alet edevat dükkânının efendi tüccarı nasıl giyinirse, o da öyle giyinmişti.

"Roth" dedi. "Yazar."

"Evet."

Adam o sırada şapkasını çıkartınca üzerinde mikroskobik bal petekleri görünen kafatası ortaya çıktı. Bu kusursuz kel yüzeyde, çay kaşığının arkasıyla kubbesi hafifçe çatlatılmış katı bir yumurtanın kabuğunun üzerindeki gibi hafif çizgiler yol yol ilerliyordu. Sanki adam düşmüş de parçaları yeniden birleştirilmiş gibi gelmişti bana; macunlanmış, dikilmiş, teller ve vidalarla toplanmış parçalardan bir mozaik...

"Çıkın gidin" dedi adam Aharon'a. "Başımıza bir şey gelmeden çıkıp gidin. Philip Roth haklı. Adam o çılgın Siyonistlerden korkmuyor. Dinleyin bu adamı. Aileniz var mı? Çocuklarınız var mı?"

"Üç çocuğum var" dedi Aharon.

"Burası Yahudi çocukları için uygun bir yer değil. Zaten yeterince Yahudi çocuk öldü. Hiç olmazsa bunlar hâlâ yaşıyorken alın götürün."

"Sizin çocuklarınız var mı?" diye sordu Aharon.

"Benim kimsem yok. O kamplardan sonra New York'a geldim. Kendimi İsrail'e adadım. Benim çocuğum da oydu. Brooklyn'de aç biilaç yaşadım. Çalışıp kazandığım her doların doksan sentini İsrail'e verdim. Sonra emekli oldum. Kuyumcu dükkânımı sattım. Buraya geldim. Ama şimdi her gün buradan kaçıp gitmek istiyorum. Polonya'daki Yahudilerimi düşünüyorum. Polonya'daki Yahudilerin de korkunç düşmanları vardı. Ama korkunç düşmanları var diye Yahudi ruhunu bir kenara bırakmadılar. Ama buradakiler Yahudi ülkesinde yaşayan ve Yahudi ruhu olmayan Yahudiler. İşte, yine İncil'de anlatılanlar çıkıyor karşımıza. Tanrı bu ruhsuz Yahudilere bir felaket hazırladı. Eğer İncil'e yeni bir bölüm yazılsaydı, eminim o bölümde Tanrı'nın günahkâr İsrail halkını yok etmek için nasıl yüz milyonlarca Arap'ı gönderdiğini okuyacaktık."

"Öyle mi? Peki sence Tanrı Hitler'i de mi Yahudilerin günahları yüzünden gönderdi?" diye sordu Aharon.

"Tanrı Hitler'i gönderdi çünkü Tanrı bir çılgın. Tanrı'yı en iyi Yahudiler tanır, onun ne yaptığını en iyi Yahudiler anlar. Yahudiler Tanrı'yı tanır ve insanı yarattığı ilk günden itibaren Tanrı'nın insan yüzünden nasıl da sabah akşam huzurunun kaçtığını iyi bilir. İşte Yahudilerin seçilmiş olmasının anlamı budur. Yahudi olmayanlar gü-

lümser: Onlara göre Tanrı insaflıdır, Tanrı sevgi doludur, Tanrı iyidir. Yahudilerse gülümsemez çünkü onlar Tanrı'yı Yahudi olmayanların yaptığı gibi hayal kurarak değil, tüm yaşamlarını bir an bile durup sevgi dolu çocuklarını düşünmeyen, akıl yürütmeyen ve onlara kafasını yormayan bir Tanrı'yla geçirdikleri için iyi tanırlar. Çılgın ve huzursuz bir babadan medet beklemek! İşte, Yahudi olmanın anlamı bu. Çılgın ve zorba bir babadan, hem de üç bin yıldır medet ummak, çılgın Yahudi olmak bu demek!" Bir yerlerde doktor müşahedesi altında, etrafında ailesi, başı temiz beyaz bir yastığa gömülü bir halde huzur içinde ölümü beklemesi gereken bu hayalet kılıklı sakat ve ihtiyar adam, Aharon'u hallettikten sonra bana döndü. "Bay Roth, çok geç olmadan, Tanrı bu ruhsuz Yahudileri kıyımdan geçirmek üzere Allah Allah nidalarıyla gelecek yüz milyon Arap'ı üzerimize salmadan ben de bir katkıda bulunmak istiyorum."

Niyeti buysa yanlış Bay Roth'a geldiğini söylemenin tam zamanıydı. "Beni nasıl buldunuz?" diye sordum.

"King David'de yoktunuz, ben de öğle yemeğine buraya geldim. Öğle yemeğimi her gün burada yerim. Bugün de bir baktım, siz buradasınız." Sonra da kendinden söz ettiğini göstererek zalim bir ifadeyle ekledi: "Şansım hep yaver gitmiştir." Göğüs cebinden bir zarf çıkardı ama fena halde titreyen elleri yüzünden bunu yapması epey bir zaman almıştı. Ağzından intikam sözcüğünü çıkarmaya çalışan bir kekeme misali, yaptığı işlemi bitirmesi için sabırla beklemek gerekiyordu. Adamcağızı durdurmak ve katkısını doğru ellere yönlendirmesini sağlamak için yeterince zaman vardı ama ben bunu yapmayıp adamın zarfı bana uzatmasına izin verdim.

"Peki, isminiz nedir?" diye sordum yine. Aharon'un bakışları altında, ellerim pek de titremeden zarfı alıp göğüs cebime yerleştirdim.

"Adım Smilesburger" dedi ve ardından acıklı, şapkayı başa geçirme dramı hem de başı, ortası ve sonu olan o dram başladı.

"Valizin var mı?" diye sordu Aharon'a.

"Attım" dedi Aharon kibarca.

"Hata etmişsin." Bunu dedikten sonra, zar zor kendini yukarı çekip ayağa kalktı, sandalyeden çözülüp nihayet koltuk değneklerinin

üzerinde tehlikeli bir şekilde sallanır pozisyona geldi. "Ortada valiz kalmadıysa" dedi, "Yahudi de kalmaz."

Ne bacağı ne de gücü olan adamcağızın kafeden çıkışı da başka bir acıklı dram oldu. Bu seferki kırık dökük, ilkel bir sabanla balçık tarlasını süren yapayalnız bir köylünün dramını anımsatıyordu.

Smilesburger'ın "katkısını" koyduğu uzun beyaz zarfı ceketimin cebinden çıkardım. Zarfın ön yüzünde, çocukların top, at gibi sözcüklerle yazıyı ilk söktükleri zamanlardakine benzer, güç bela çiziktirilen titrek ve kocaman harflerle hayatım boyunca çağrıldığım isim, uğursuz Jinx'in kurtarıcısı, benimse taklidim olan adamın şimdilerde Kudüs ve Gdansk gibi dünyanın ta nerelerindeki kentlere gidip yazarı olduğunu iddia ettiği kitaplarımın üzerindeki ismim yazıyordu.

"İşte bütün olay bu" dedim. İhtiyar bunakların paralarını cebe indirmek, yaşlı Yahudilere duygu sömürüsü yapıp para sızdırmak. Aman ne dümen." Masadaki bıçakla zarfı açarken Aharon'a sordum, "Sence ne kadar?"

"Bir milyon dolar" diye cevapladı.

"Ben elli diyorum. İki yirmilik, bir onluk."

Ne demeli, Aharon haklı çıktı, ben yanıldım. Ben Newark oyun parkında ebelemece oynarken, Aharon küçük bir çocuk olarak Ukrayna ormanlarında katillerden kaçıyordu. Bu yüzden çok daha izansız tezahürlerle tecrübe ettiği hayata benden daha az yabancı kalmıştı. Evet, Aharon haklıydı: New York'taki Bank of Israel'e ait çekin üzerinde, benim adıma düzenlenmiş tam bir milyon dolar yazıyordu. İşlem tarihinin 3000 yılı gibi ileri bir tarihi taşıyıp taşımadığından emin olmak için bir kez daha baktım ama hayır, çek geçen haftaki 21 Ocak Perşembe 1988 tarihini taşıyordu.

Çeki masanın üzerinden Aharon'a uzatırken "Bu bana" dedim, "Dostoyevski'nin o muhteşem satırını hatırlattı."

Çekin bir önünü bir arkasını çevirip kontrol eden Aharon, "Hangi satırmış o?" diye sordu.

"Hatırlarsın, *Suç ve Ceza*'da Raskolnikov'un kız kardeşi Dunya, Svidrigailov'un dairesinde tuzağa düşürülür. Adam onu içeri kilitleyip anahtarı cebine atar, sonra sinsi bir yılan gibi onu baştan çıkar-

maya başlar hatta gerekirse zor kullanır. Gelgelelim tam kızcağızı köşeye sıkıştırmışken, bu güzel, iyi eğitimli Dunya çantasından bir tabanca çıkarıp adamın kalbine doğrultur. İşte, Svidrigailov'un silahı gördüğü an, Dostoyevski'nin o muhteşem satırı gelir."

"Söylesene" dedi Aharon.

" 'İşte bu' " der, Svidrigailov, 'her şeyi değiştirir.' "

ROTH: *Badenheim 1939*, fabl tarzında, düşsel, kâbusvari vs gibi sıfatlarla anıldı. Ama bu nitelendirmelerin hiçbiri benim gözümde bu kitabı daha az tedirginlik veren bir kitap yapmıyor. Okurlardan özel olarak, Yahudilerin gittiği sevimli bir Avusturya tatil beldesinin, nasıl olup da Hitler'in soykırımı öncesindeki olayları andırır bir şekilde Yahudilerin Polonya'ya "tehcir" edildiği ürkütücü bir sahneye dönüştüğünü anlamaları isteniyor. Bu arada, Badenheim'ı ve orada oturan Yahudileri anlatışında, anlık tuhaflıklar, nedensellik ilişkisine karşı bir kayıtsızlık var. Mesele, genelde hayatta da olduğu gibi, tehlikeli bir durumun bir uyarı ya da mantık olmaksızın gelişmesi değil ama senin bu olayların üzerinden, bana göre neredeyse düş kırıcı bir esrar perdesiyle, veciz bir şekilde geçmen. Bunca övgü toplayan, belki de Amerika'daki en ünlü kitap olan romanında benim anlamakta güçlük çektiğim bu noktalara bir açıklık getirebilir misin? *Badenheim*'ın kurgusal dünyası ile tarihsel gerçeklik arasındaki ilişki nedir?

APPELFELD: *Badenheim 1939*'un ardında gayet iyi hatırladığım çocukluk anılarım yatıyor diyebilirim. Her sene, diğer küçük burjuva ailelerin yaptığı gibi biz de bir tatil beldesine giderdik. Her yaz, koridorlarında insanların dedikodu yapmadığı, köşe bucakta birbirine günah çıkartmadığı, sana karışmadığı ve elbette Yidiş dili konuşmadığı sakin bir yer bulmaya çalışırdık. Fakat her yaz inadına etrafımızı yine Yahudiler sarardı, ailem bu durumu pek hoş karşılamazdı hatta buna sinirlenirdi.

Soykırım'dan uzun yıllar sonra Soykırım'dan önceki çocukluğumu hatırlamaya çalıştığımda, bu tatil beldelerinin anılarımda özel bir yer kapladığını gördüm. Gözümün önünde bir sürü yüz ve kıpırdayan beden canlandı. Bir de baktım ki trajik şeyler gibi grotesk olan şeyler de beynime kazınmış. Ormandaki yürüyüşler, Badenheim'da insanları bir araya getiren o zengin yemek sofraları, insanların birbiriyle konuşması, birbirine içini dökmesi. Giyinişlerinde savurgan olmakla kalmıyorlar, özgürce hatta bazen çok da güzel konuşuyorlardı. Erkekler güzel karılarını kaybediyorlardı, kimi zaman akşamları bir silah sesi çınlardı.

Ümitsiz bir aşkın keskin işaretiydi bu. Yaşamın bu değerli kırıntılarını kendi başlarına duracak şekilde düzenleyebilirdim elbette. Ama bunu nasıl yapacaktım? Ne zaman unutulmuş tatil beldelerini yeniden kurmaya çalışsam, gözümün önüne trenler ve kamplar geliyor, çocukluğuma dair en derindeki anılar, o trenlerden çıkan kurumlarla lekeleniyordu.

Kader, adeta ölümcül bir hastalık gibi o insanların aralarına sızmış saklanıyordu. Asimile olmuş Yahudiler insancıl değerlerden oluşan yapılar kurmuşlar, dünyaya bu yapıların içinden bakmaya başlamışlardı. Artık Yahudi olmadıklarından, "Yahudiler" için geçerli olan şeylerin onlarla ilgisi olmayacağından emindiler. Bu tuhaf güven onları kör ya da yarı kör yaratıklara çevirmişti. Ben asimile olmuş Yahudileri hep sevmişimdir; çünkü Yahudi karakterinin ve belki de Yahudi kaderinin en büyük kuvvetle yoğunlaştığı yer orasıdır.

Ancak konuya biraz daha devam edip, benim ısrarım üzerine Smilesburger'ın çekini görmezden gelmek ve yukarıda şekliyle yazıya geçirilen *Badenheim 1939* söyleşisine başlamak için elimizden geleni yaptıktan sonra Aharon saat iki civarında bir otobüse binip evine gidebilmişti. Ben de merkezdeki çarşıya ve hemen arkasındaki işçi sınıfının oturduğu bakımsız mahalleye doğru yürüdüm. Yakınlarda Ohel-Moshe'de, küçük bir sokakta bir kadının pansiyonunda kalan kuzen Apter'le odasında buluşacaktım. Yürürken Bay Smilesburger'ın verdiği paranın, varlıklı bir Yahudi tarafından bir Yahudi davasına verilen ilk bir milyon dolar olmadığını, Yahudi hayırseverliğini düşünürsek o bir milyonun sadece çerez olduğunu; Tanrı bilir ya tam da bu şehirde, emlak veya alışveriş merkezi işinde köşeyi dönmüş Amerikalı Yahudilerin belediye başkanının makamına uğrayıp biraz gevezelik yaptıktan sonra, çıkarken adama benimkinin iki katı bir çeki memnuniyetle uzatmadığı bir haftanın bile geçmediğini düşünüyordum. Sadece böyle yağlı kalantorlar değil, Smilesburger gibi kimsenin tanımadığı ihtiyarlar da İsrail'e sürekli küçük servetler bırakıyordu. Tehlikedeki veya muhtaç durumdaki Yahudilere yazılan böyle şaşırtıcı miktarlardaki çekler ta Rothschild'lere hatta daha gerilere giden bir bağış geleneğiydi. Bunları alan şanslı lehtarlar ya hayatta kalmış ya da mucizevi bir şekilde tarihin bütün cilvelerine karşın paçayı sıyırmıştır. Evet, şahsi temellerde bile olsa hem

vericisinin hem de verdiği şeyin son derece anlamlı olduğu ve iyi bilinip tanınan bir bağlamı vardı. Peki ama neden bu durum beni hâlâ rahatsız ediyordu, bilemiyordum.

Karmakarışık ve çelişkili düşünceler içindeydim. Artık avukatımla görüşmemin zamanının geldiği kesindi. Yerel hukuk müşavirleriyle (ya da yerel polisle) temasa girmeli ve Ticho House'daki milyon dolarlık yanlış anlama olayını bile aratacak yeni bir gelişme olmadan önce bu öteki adamı benden çözecek bir şeyler yapılmaya başlanmalıydı. Kendi kendime, hemen bir telefon bulup New York'u ara, dedim ama onun yerine, sağduyudan daha güçlü, kaygı veya korkudan bile daha mecbur edici, bu hikâyeyi benim değil kendi ayrıntılarıyla çözmeyi tercih eden bir kuvvetin himayesinde dolana dolana Agrippas Caddesi'ndeki eski pazara doğru yürüdüm. Bu kez hikâye benim müdahalem olmaksızın belirleniyordu. Belki de eski aklı başında halim yeniden yapılanmış ve yine dizginleri eline almıştı; altı ay kadar önce sonsuza dek kaybolduğuna kesin gözüyle baktığım çalışkan yazarın özenli tarafsızlığı, planlı mesafe bırakmalarıydı bunlar. Önceki gün Aharon'a da anlattığım gibi, sinir bozukluğunun özneci girdabında ufacık bir çöp gibi döndüğüm o aylardan sonra artık öznesizleştirilmekten daha fazla istediğim bir şey yoktu: Vurgular benim durumuma yapılmasın da neye yapılırsa yapılsındı. Bırak onun kendiliği, onu delirtsin; benimki bir gemiye bindirilmiş ve uzun bir gecikmeden sonra hak edilmiş bir tatile çıkmak üzere uzaklara açılmıştı. Aharon'layken kendini silmenin zaten çok kolay olduğunu düşünüyordum ama öteki, ortalarda canı istediği gibi dolaşırken kendini yok etmek... Eh, bunu başardığında salt nesnellik yuvasında sonsuza dek oturmayı da başarırsın demektir.

Madem hedef "özenli tarafsızlık"tı, o halde sadece bela getireceği belli bir çeki neden kabul eder insan?

Öteki. Benzer. Düzenbaz. Tüm bu sıfatlar nasıl olup da bu adamın gasp amaçlı iddialarına bir tür meşruluk getiriveriyordu, şimdi anlıyordum. "Öteki" diye bir şey yoktu. Burada bir, yalnızca bir kişi vardı, diğer tarafta ise şeffaf bir taklit. Delilik ve tımarhanelerin bu yönü yani birbirine tıpatıp benzer karakterler, en çok kitaplarda görülür, diye düşündüm. Kitaplardaki bu karakterler, saygın olan özgün

kişinin düştüğü gizli dalaletin cisimleşerek baştanbaşa maddeleştiği kopyalardır, canlı canlı gömülmek istemeyen ve on dokuzuncu yüzyıldan bir beyefendinin ahlaksız sırrını ortaya dökmek üzere uygar toplumun içine sızan kişilikler ya da eğilimlerdir. Benlik bölünmesi kurgusuyla ilgili romanları biliyordum; bunları, kırk yıl kadar önce üniversitedeyken öteki zeki çocuklar kadar ustaca çözebiliyordum. Oysa bu, okuduğum ya da yazdığım bir kitap değildi ve bu benzerim de sözcüğün kitaplardaki anlamını taşıyan bir karakter değildi. King David Hotel'in 511 Numaralı süitinde kalan kişi, benim iğrenç fantezilerimi maddeleştiren öteki ben, ikinci ben, sapkın ben, muhalif ben, ahlaksız ben, alçak ben değildi. En basit anlamda ben olmayan, benimle uzaktan yakından ilgisi olmayan, kendisine benim ismimi koyan ama benimle bağlantısı olmayan bir adam tarafından allak bullak edilmiştim. Onu kopya olarak kabul etmek, adı sanı bilinen gerçek ve saygın arketipine zarar vermek demek olurdu ve taklitçi demekle durumda herhangi bir iyileşme falan da olmuyordu. Sadece Dostoyevski tarzı bir yakıştırmayı uygun bulduğum bir tehditkâr tavrı derinleştirmişti, o kadar; yani ikiyüzlü şeytanlıklarına mesleki değerler atfetmiştim bu şeye... bu neye? Bu adama bir isim bulmalı. Evet, hemen bir isim bulmalı! Uygun bir isim koyarsam adamın ne olup ne olmadığı anlaşılırdı, isim koyarsam onu aynı zamanda hem ele geçirilebilir hem de içi dışına çıkarılabilir kılabilirdim. Ona isim ver! Sahte ismiyle kaldıkça bilinmezliğini de korumuş oluyor; zaten beni çileden çıkaran da adamın bu bilinmezliği. Ona isim ver! Kimdir bu akla, havsalaya sığmayan temsilci? Ortada fol yok yumurta yokken isimsizliği yüzünden bir esrar kazanıyor. Ona isim ver! Burada tek Philip Roth ben isem o kim?

Moishe Pipik.

Tabii ya! İşte, bir bulabilsem bu ıstıraptan kurtulurum dediğim şey bu. Moishe Pipik. *Dr. Jekyll ve Mr. Hyde'ı** veya *Birinci Golyadkin* ve *İkinci Golyadkin*'i okumadan çok daha önce tanıyıp bildiğim bir isim; çocukluğumdan bu yana pek duymadığım, çabalayıp duran akrabalarımızın başlarındaki sıkıntıların, işlerinde yükselmelerinin, hasta-

* Stevenson, Robert Louis, *Dr. Jekyll ve Bay Hyde*, Çev. Kaya Genç, İletişim Yay., İst. 2006. (y.h.n.)

lıklarının, tartışmalarının vb bizi etkileyeceği kadar küçük bir çocukken, ben ya da öteki bacaksızlardan biri haylaz bir özü olduğunu belli eden bir şey söylediğinde ya da yaptığında, sevgi dolu bir hala veya şakacı bir amcanın, "Moishe Pipik midir nedir bu?" dediği zamanlardan kalma bir isim. Hep kısacık, hep neşeli zamanlardan... bir kahkaha, bir gülücük, bir yorum, bir açıklama ve birden dikkatleri üzerine çekip kendini aile sahnesinin merkezinde bulan şımarık ufaklık, gururla karışık bir mahcubiyetle dolar, süperstar ilan edilmesinden hoşlanmaktadır ama bir oğlan çocuğunun kendini görmek istediği role tam uymayan bu durumdan da utanmıştır. Moishe Pipik! Kelimesi kelimesine tercüme edildiğinde Musa Göbekdeliği demek olan ve bir apartmandaki her Yahudi ailesine biraz da olsa farklı bir şey çağrıştıran, kodamanlığa soyunan küçük çocuk, altına işeyen çocuk, biraz gülünç, biraz komik, biraz çocuksu olan biri. Hepimizin büyürken rastladığı tuhaf komik tipler; çocukların gözünde ne orada ne burada olmayan, ne bir şeyin parçası ne de deliği olmayan, bir şekilde hem çukur hem de tümsek anlamına gelen; ne yukarıya ne de aşağıya ait, ne müstehcen ne de saygın olan, üreme organlarıyla kendisi arasında yeterince kuşku ve ilgi çekecek bir mesafeye sahip olan ama bu dikkat çekici yakınlığa, bu gözle görünen, şaşırtıcı merkezi konumuna rağmen ne anlamı ne de işlevi olmayan şey anlamına gelen bir soyada sahip olan ve halk kültüründe herkesin dalga geçtiği küçük adamı çağrıştıran, küçültücü, alaycı uyduruk isimdi Moishe Pipik. Göbekdeliği. Birilerinin kökenini anlatan peri masalının tek arkeolojik kanıtı, henüz belli birisi olmadığı zamanlarda bir şekilde kendi kendisi olabilmiş ceninin bıraktığı kalıcı iz; ancak bizimki gibi bir beyne sahip canlı türü için yaratıldığı muhtemel, en aptalca, en anlamsız, en salakça işaret. Pipik'in temsil ettiği muamma, Yunan mitolojisinde dünyanın merkezini temsil ettiğine inanılan Delphi'deki göbektaşından da geliyor olabilirdi. Sizce Pipik tam olarak ne anlama geliyor? Daha kimse bunu çözebilmiş değil. Elinizde bir tane sözcük var, o kadar: Pipik. Sevimli bir sözcük oyunu, patlamalı iki hecesi, tık diye bitişi olan ve cikcik gibi yumuşak, kendi halinde iki şapşal ünlünün bir pakete konduğu ses muzipliği. Yine de nedense Moishe yani Musa ile yan yana gelince daha da gülünçleşiver-

mişti. Keza, eve ekmek getiren, şakacı büyükleri tarafından gölgede bırakılan küçük cahil çocuklara göre bile göçmen dedelerimizin ve onların ne olduğu belirsiz atalarının halk dilinde, kavmimizin üstün insanlarının her an acınası bir hale düşme olasılığının yakın olduğunun işaretini veriyordu bu kez de. Yahudi olmayanların Paul Bunyan'ı, bizimse Moishe Pipik'imiz vardı.

Kudüs sokaklarında kahkahalar ata ata yürüyordum, bir sıkıntıyı gülmeceye döndüren bu keşfin düpedüz basitliği karşısında bir kez daha kendimden geçercesine kahkahalara boğulmuştum. "Moishe Pipik midir nedir bu?" cümlesini geçirdim aklımdan ve o anda aylardır yeniden büyük bir güçle canlanmasını sabırsızlıkla beklediğim sebat ve ustalığın, Halcion'a başlamadan önce sahip olduğum o etkileyiciliğin, bir musibetin beni sakatladığı zamanlardan çok daha önce, tutarsızlık, reddedilme ve pişmanlık gibi şeyleri işitmeden çok çok daha önce benim olan hevesin geri döndüğünü hissediyordum. Mutlu bir çocukluk gibi şanslı bir tesadüf eseri, herhangi bir şeyin beni alt edebileceğini bilmediğim zamanlardaki gibi hissediyordum. Eskiden tamamen bana ait olan, suçluluk duyguları bana köstek olmadan önce doğuştan sahip olduğum şeyleri ve güçlü büyüleri haiz dört dörtlük insanı hissediyordum. Bu ruh halini korumak bambaşka bir meseleydi elbette ama gittiği yere kadar bunu yaşamak ise muhteşem bir şeydi. Moishe Pipik! Harika!

Merkez pazara vardığımda, ortalık hâlâ alışveriş yapanlarla doluydu. Birkaç dakika kadar durup, pazarcıların zerzevat yığdığı, her zamanki iş güç yüzünden telaşlı koşuşturmalara mecbur koridorlardan geçmek için durdum. Açık hava pazarları, nerede olursa olsun, hele de bir bunalımdan çıktığın zamanlarda dolaşması pek keyifli yerlerdir. Ne tezgâhlarının başında bir yandan az önce sattıkları malları torbalara tıkıştırırken bir yandan da düşürdükleri fiyatları İbranice bağıran pazarcıların, ne de mümkün olan en kısa zamanda bu pazardan en ucuza en iyi şekilde yararlanmaya kararlı insanların iyice odaklanmış çevikliğiyle tezgâhların arasında koşturan alıcıların bir patlamayla gökyüzüne uçacakları konusunda en ufak bir kaygıları yok gibiydi. Oysa aşağı yukarı iki üç ayda bir, zerzevat kasalarının birinde ya da oraya bir yere atılmış yığının içinde FKÖ'nün sak-

ladığı patlayıcı maddenin bomba ekibi tarafından bulunup imha edildiği ya da infilak edip yakınlarda kimse varsa öldürdüğü yer, tam da bu pazardı. Bir yandan öfkeli Arap çeteleri ile silahlı İsrail askerleri arasında İşgal Altındaki Topraklar'da patlak veren şiddet, bir yandan da birkaç kilometre ötedeki Eski Kent'te havaya fırlatılan gözyaşı bombaları söz konusuyken, alışveriş yapan insanların, teröristlerin en sevdiği hedef kabul edilen bir yerde hayatını veya uzvunu tehlikeye atmaktan korkması son derece anlaşır, insanca bir şey olurdu. Gelgelelim, her zamanki gibi yoğun bir canlılık var gibi geliyordu bana; bu bildik alıp satma koşturmacası, insanın sofrasına yemek getirebilmek gibi temel bir şeyi göz ardı etmesi için kötü bir yaşamın ne kadar hissedilir hale gelmesi gerektiğinin göstergesiydi. Nefis patlıcanlar, olgun domatesler ve insanın çiğ çiğ mideye indirmek isteyeceği kadar güzel görünen pembe tazecik etlerle çevrili olduğunuz sürece, yeryüzünden silinip gitme olasılığına inanmamaktan daha insanca bir şey olamaz. Herhalde terörist okullarında ilk derste, insanların güvenliklerini en az düşündükleri zamanların sokakta yiyecek alışverişi yaptıkları zamanlar olduğu öğretiliyordur. Bomba konacak en iyi ikinci yer ise genelevler.

Kasap tezgâhlarından oluşan sıranın sonunda, kasapların artıklarını boşalttığı metal çöp bidonunun yanı başında dizlerinin üzerinde bir kadın gördüm. Kırk yaşlarında, gözlüklü, geniş ve yuvarlak yüzlü bir kadındı. Kıyafeti hiç de dilenci kıyafetine benzemiyordu. Dikkatimi çeken şey böyle temiz ve sıradan giyinmiş olmasıydı; tezgâhlardan atılan et parçalarının kokmuş sızıntıları ve ikindi vaktinde cıvık bir halde akan ince bir çöp balçığıyla ıslanmış olan o yapış yapış parke taşlarına dizüstü çökerek bir eliyle vıcık vıcık et artıklarını karıştırırken, diğer eliyle son derece saygıdeğer bir el çantası tutuyordu. Onu izlediğimi görünce başını kaldırdı ve en ufak bir mahcubiyet hissi olmaksızın bana açıklama yaptı: İbranice değil, aksanlı bir İngilizce konuşuyordu, "Kendim için değil." Sonra aramaya devam etti. Bu arayışta beni altüst eden öyle bir hararet, nöbet geçirircesine sarsılan el kol hareketleri ve sabitlenmiş gözler vardı ki yürüyüp geçemedim.

"O halde kimin için?" diye sordum.

"Arkadaşım için" dedi. Bidonun dibini eşelerken konuşmaya devam etti. "Altı çocuğu var. Bana dedi ki, 'işe yarar bir şey görürsen...' "

"Çorba yapmak için mi?" dedim.

"Evet. İçine bir şeyler daha koyup çorba yapıyor."

O anda kadına al sana bir milyon dolarlık bir çek, demek geldi içimden. Arkadaşının ve çocuklarının karnını doyur bununla. Çeki kadına ciro et ve ver, dedim kendi kendime. Kadının deli ya da aklı başında olup olmadığının, gerçekten böyle bir arkadaşı olup olmadığının önemi yok. Yardıma muhtaç, çek de elinde, ver ve git. Bu çekten sorumlu değilim ben!

"Philip! Philip Roth!"

İlk düşüncem, arkamı dönmeyip beni tanıdığını zanneden her kimse onu duymazlıktan gelmek ve hızla uzaklaşıp kalabalığa karışmaktı. Yok artık, diye düşünüyordum, bir kez daha bir milyonluk çek istemiyorum. Ama ben daha kıpırdayamadan yabancı yanı başımda bitivermişti bile. Yüzünde kocaman bir gülümsemeyle benimle tokalaşmak üzere elini uzatmış, ufak tefek, tıknaz, orta yaşlı, koyu tenli, kalınca koyu renk bıyıklı, epey kırışık yüzlü ve bir anda inmiş kar gibi bembeyaz saçlı bir adam.

"Philip" dedi sevgiyle ama ben temkinli davranıp elimi çekmiş, gerilemiştim. "Philip!" Güldü. "Beni tanıyamadın ha. O kadar şişmanladım, yaşlandım ve yüzüm üzüntülerden kırış kırış oldu ki beni hatırlayamıyorsun bile! Senin sadece alnın açılmış, benim de bu gülünç saçlarımın rengi! Ben Zee, Philip. Ben, George."

"Zee!"

Kollarımı onun boynuna sardığımda çöplüğün başındaki kadının gözleri bir anda kucaklaşan bize mıhlandı, yüksek sesle bağırıp İngilizce olmayan bir dilde öfkeyle bir şeyler söyledi ve fırladığı gibi gitti. Ne arkadaşı için bir çöp ne de bir milyonu alamadan gitmişti. Birkaç metre uzaklaştıktan sonra bize doğru döndü ve bulunduğu güvenli mesafede öyle yüksek sesle bağırarak bir şeyler söyledi ki herkes dönüp neler oluyor diye bakmaya başladı. Zee de bakıp kadının söylediklerini dinledi. Sorunun kendisi olduğunu anlayınca pek de keyifli olmayan bir gülümsemeyle, "Al sana bir uzman daha" diye durumu açıkladı, "Arap zihniyeti uzmanı. Bizim zihniyetimiz üzeri-

ne uzman olan insanları her yerde bulabilirsin; üniversitede, orduda, sokağın köşesinde, pazar yerinde..."

Ziad yerine "Zee" dediğimiz George Ziad'ı, ellili yılların ortalarından bu yana yani otuz yıldır görmemiştim. O yıllarda ben Chicago Üniversitesi'nde İngilizce yüksek lisans yapıyordum, George ise üniversiteden mezun olduktan sonra Din ve Sanat isimli bir programa katılıyordu. İlahiyat öğrencilerinin kaldığı yurtta, aynı koridor üzerinde bir yıl kadar yaşamıştık. Üniversitenin ana kampusunun çaprazında kalan, neogotik tarzda inşa edilmiş nispeten küçük bir yapı olan İlahiyat Öğrencileri Yurdu'ndaki yirmi kadar odanın çoğu Hıristiyan Kilisesi Öğrencileri tarafından tutulmuştu; ama sayıları binayı doldurmaya yetmediği için Zee ve benim gibi dışarıdan gelenlerin de oda tutmasına izin veriliyordu. Kaldığımız kattaki odalar bol güneş alan ucuz odalardı; o zamanlar üniversitenin yaşam alanlarının hepsinde geçerli olan yasaklamalara rağmen, cesaretiniz varsa akşam geç saatlerde içeriye kız atmak imkânsız sayılmazdı. Zee'nin cesareti vardı, üstelik buna şiddetle ihtiyaç da duyuyordu. Yirmili yaşlarının başındayken, ufak tefek ama romantik bir yakışıklılığı olan, kıvrak, güzel giyinen genç bir adamdı. Chicago'ya Dostoyevski ve Kierkegaard okumak için gelen Harvard mezunu bir Mısırlı olmak gibi nitelikleri, kültürler arası maceralara hevesli kız öğrencilerin gözünde onu dayanılmaz kılıyordu.

Ona İsrail'de ne yaptığını sorunca, "Burada yaşıyorum" diye cevap verdi George. "İşgal Altındaki Topraklar'da, Ramallah'ta oturuyorum."

"Kahire'de değil miydin sen?"

"Kahireli değilim ben."

"Öyle mi? Ama oradan geliyorum demiyor muydun?"

"Biz Kahire'ye kaçmıştık. Buradan gitmiştik. Ben burada doğdum. Büyüdüğüm ev hâlâ aynı yerde duruyor. Bugün her zamankinden daha aptal bir durumdaydım. O eve bakmaya geldim. Sonra daha aptalca bir şey yaparak, zalimi doğal ortamında izlemek için buraya geldim."

"Bunları bilmiyordum, anlatmamıştın ki. Yani Kudüslü olduğunu hiç söylememiştin, değil mi?"

"1955'te bu konulardan söz etmezdim. Bütün bunları unutmak istiyordum. Babam unutamamıştı ama ben unutacaktım. Babam her Allahın günü bütün gün ağlayıp sızlanarak Yahudilerin evini, işini, hastalarını, kitaplarını, sanatını, bahçesini, badem ağaçlarını nasıl elinden aldığını anlatırdı. Bir yandan ağlar, bir yandan bağırıp çağırırdı; bense çok iyi bir evlattım, Philip. Badem ağaçları yüzünden nasıl yakındığını düşündükçe onu affedemiyordum. Özellikle o ağaçları beni çileden çıkarıyordu. Kalp krizi geçirip öldüğünde rahatladım. O sıralar Chicago'daydım ve şöyle düşünmüştüm: 'Artık hayatımın geri kalanında badem ağaçlarından söz edildiğini duymak zorunda kalmayacağım. Artık neysem o olabilirim.' Oysa şimdi o ağaçlardan, bahçeden ve evden başka bir şey düşünemiyorum. Aklıma sadece babam ve yakınmaları geliyor. Her gün onun nasıl gözyaşı döktüğünü düşünüyorum. Sonunda bir de baktım ki ben buymuşum işte."

"Burada ne yapıyorsun, Zee?"

Bana hoş bir şekilde gülümseyerek cevap verdi, "Nefret ediyorum."

Ne diyeceğimi bilemedim, bu yüzden karşılık vermedim.

"O kadın var ya, benim zihniyet uzmanım olan. Söylediği şey doğru. Ben nefretin yiyip bitirdiği, taş fırlatan Araplardan biriyim."

Yine cevap vermedim.

Daha sonraki sözlerini ağır ağır söyledi, adeta tatlı tatlı teessüf eder gibiydi. "İşgalcilere ne atmamı bekliyorsun? Gül mü?"

"Hayır, hayır" dedi benim hâlâ konuşmadığımı görünce, "bunu çocuklar yapıyor, yaşlı adamlar değil. Merak etme Philip, ben bir şey atmıyorum. İşgalcilerin benim gibi medeni birinden korkması için bir neden yok. Geçen ay yüzlerce delikanlıyı alıp götürdü bu işgalciler. On sekiz gün bir yerde tuttular. On bir, on iki, on üç yaşındaki çocukları Nablus yakınlarında bir kampa götürmüşler. Hepsi beyin hasarıyla döndü. Kulakları duymuyor. Sakatlanmışlar. Bir deri bir kemik kalmışlar. Yok, bu bana göre değil. Ben şişman olmayı tercih ederim. Ne mi yapıyorum, diye sordun? Kapanmadığı zamanlarda bir üniversitede çalışıyorum. Kapanmadığı zamanlarda bir gazetede çalışıyorum. Bana daha incelikli yollardan beyin hasarı veriyorlar. Ben işgalcilerle sözcükleri kullanarak savaşıyorum, sanki söz-

cükler onların topraklarımızı çalmasını engelleyecekmiş gibi. Efendilerimize fikirlerle muhalefet ediyorum. Bu, benim hem alçalmamı hem de utancımı temsil ediyor. Benim bu şartlı teslimiyetim, zekice düşünme tarzımın yerini almış durumda. Durum üzerinde sonsuz incelemeler yapıyorum, bu da aşağılanmamın dilbilgisi oluyor. Ama ne yazık ki taş fırlatan bir Arap değilim; ben sözcükleri fırlatıyorum, babam gibi yumuşak, duygusal ve etkisiz. Kudüs'e çocukluğumu yaşadığım eve bakmaya geldim. Babamı ve hayatın nasıl yok edildiğini hatırlıyorum. Eve baktıkça öldüresim geliyor. Sonra arabaya atlayıp Ramallah'a gidiyor ve babam gibi yitirdiklerimin ardından ağlıyorum. Ya sen... senin neden burada olduğunu biliyorum. Gazetelerde okudum, karıma dedim ki, 'Hiç değişmemiş.' İki gece önce senin 'Yahudilerin İhtidası' adlı hikâyeni oğluma yüksek sesle okuyordum. Dedim ki, 'bunu yazdığında onu tanıyordum, bunu Chicago Üniversitesi'nde yazdı, yirmi bir yaşındaydı ve hiç değişmemiş.' *Portnoy'un Feryadı*'na bayıldım, Philip. Muhteşemdi, muhteşem! Üniversitede öğrencilerime ödev olarak verdim. 'Alın bakalım' dedim, 'işte size Yahudileri anlatmaktan hiçbir zaman korkmamış bir Yahudi. Bağımsız bir Yahudi ve bu yüzden acı çekmiş bir Yahudi.' Buradaki Yahudilere hiç benzemeyen Yahudiler de olduğuna inandırmaya çalışıyorum onlara. Ama onlara göre İsrailli Yahudiler o kadar kötü ki buna inanmakta güçlük çekiyorlar. Etrafa bakıp düşünüyorlar. Ne yaptılar bugüne kadar? İsrail toplumunun bugüne kadar yaptığı tek bir şey söyle! Ama Philip, öğrencilerim haklı. Bunlar kim? Neler yaptılar? Bu insanlar kaba ve gürültücü; sokakta seni ite ite gidiyorlar. Ben Chicago'da, Newyork'ta, Boston'da yaşadım; Paris'te, Londra'da da yaşadım ama hiçbir yerde sana sokakta böyle davranan insanlar görmedim. Kibirlerine bir bak! Senin gibi Yahudi olan bu insanlar dünyada ne yarattı bugüne kadar? Kesinlikle hiçbir şey! Güç ve hâkimiyet kullanmak üzere kurulmuş bir devletten başka yaptıkları bir şey yok. Kültür dersen, bunu hiçbir şeyle karşılaştıramayacağın kesin. Kasvetli resimler, heykeller, hiçbir müzik eseri yok, kıyıda köşede biraz edebiyatı var, o kadar. O kadar kibirle ürettikleri bundan ibaret. Bunları Amerikalı Yahudi kültürüyle karşılaştır, gülersin ağlanacak hallerine! Bir de Arapları ve Arap kafasını beğenmez-

ler hatta Yahudi olmayanları ve Yahudi olmayan kafaları beğenmezler, bununla da kalmayıp seni ve senin kafanı da beğenmezler. Bu ne olduğu belirsiz taşralılar sana tepeden bakarlar. Düşünebiliyor musun? Manhattan'ın batı yakasının üstündeki Yahudi ruhu, Yahudi neşesi, Yahudi zekâsı bu ülkenin tamamından bile daha fazla. Ha, Yahudi vicdanına, Yahudi adalet duygusuna, Yahudi yüreğine gelince... Zabar'ın fırında patates tezgâhında, bütün Knesset'te olduğundan daha fazla yürek var! Ama dur sana bir bakayım! Çok iyi görünüyorsun! Hâlâ incesin! Yahudi baronu gibisin, Rothschild kalkmış Paris'ten gelmiş gibi."

"Gerçekten öyle mi görünüyorum? Yok, canım, New Jersey'li sigortacının oğluyum ben hâlâ."

"Baban nasıl? Annen nasıl? Kardeşin nasıl?" diye sordu heyecanla.

Chicago'da tanıdığım delikanlıyı fiziksel olarak silip geçen başkalaşım, bu sarsıcı ve ciddi duygusal değişimin ya da deformasyonun yanında solda sıfır kalırdı. Ağzından çıkan her lafta hissedilen o hararet, galeyan, akıcılık, taşkınlık, aynı anda hem canlanan hem de dağılıp aniden felç inmiş biri hissini veren o sinir bozucu duygu... Zee nasıl bu hale gelmişti? Bu yağ ve sinir küpü olmuş insan nasıl olur da bir zamanlar hepimizin zarafetine ve nezaketine hayran olduğumuz iyi eğitimli genç beyefendi olabilmişti? O yıllarda ben hâlâ bir kişilikler kavşağı, ham niteliklerle dolu bir kova, sokak köşesindeki oğlan çocuğunun henüz filizlenmekte olan asaletle çözülemez bir biçimde örülmekte olduğu biriyken, George bana serinkanlılığını yitirmemekte gayet usta, nerede ne yapacağını çok iyi bilen, tüm bütünlüğü ve etkileyiciliğiyle biçimlenmiş biri gibi gelirdi. Şimdi anlattıklarını duyunca, onu tamamen yanlış değerlendirmiş olduğumu anladım: O, harikulade tavırları ve zarif erkek davranışlarının ardındaki maskeyle sadece mülksüzleştirilmenin ve sürgünün acısını değil, belki de babasından daha fazla hissettiği utançla nasıl kavrulduğunu kendisinden bile gizleyen ve gerçekte bir buzulun altında yaşarken haksızlığa uğrayıp yıkılmış bir babanın kanayan yaralarını durdurmak için nafile çabalayan bir erkek evlatmış.

Duygusallıkla sesi titreyen Zee, "Chicago'yu düşlüyorum. Chicago'da öğrenci olduğum zamanlar aklıma geliyor" dedi.

"Evet, hayat dolu çocuklardık."

"Walter Schneeman'ın Red Door Kitabevi aklıma geliyor. Üniversite barı aklıma geliyor. Tropical Hut aklıma geliyor. Kütüphanedeki çalışma masam aklıma geliyor. Preston Roberts'la yaptığım dersler aklıma geliyor. Herb Haber, Barry Targan, Art Geffin ve senin gibi Yahudi dostlarım aklıma geliyor, buradaki Yahudiler gibi olmayı tasavvur edemeyen Yahudiler aklıma geliyor! Öyle zamanlar oluyor ki Philip, Chicago'yu düşünmeden bir gece bile geçiremiyorum!" Ellerimi tutup onları dizgin gibi sallayarak birdenbire, "Sen ne yapıyorsun? Tanı şu anda ne yapıyorsun?" diye sordu.

Ben elbette Apter'i görmeye, pansiyondaki odasına gidiyordum ama o sırada aşırı heyecan içindeki George Ziad'a bunu söylememeye karar verdim. Önceki akşam Apter'le kısa bir telefon görüşmesi yapmış, Demjanjuk duruşmasında ben olarak teşhis edilen adamın sadece bana benzeyen biri olduğunu bir kez daha anlatmış, Kudüs'e daha bir gün önce vardığımı ve tam da bu öğleden sonra Eski Kent'teki tezgâhının oraya onu görmeye geleceğimi söylemiştim. O anda, Kudüs'te karşılaştığım neredeyse herkesin yaptığı gibi Apter feryat etmeye başlamış, sokaklardaki şiddet ve taş fırlatan Araplar yüzünden odasından çıkmaya korktuğunu, kendisiyle odasında buluşmam gerektiğini söylemişti.

George'a Soykırım'dan kurtulmuş, duygusal hasarlı bir kuzenim olduğunu söylemek istemedim; çünkü bana soykırım patolojilerinden zehirlenen soykırımzedelerin "hâkimiyet kurma hevesleri" yüzünden Filistinlilerin kırk yılı aşkındır hayatta kalma mücadelesi verdiğini anlatmasını duymak istemiyordum.

"Zee, bir yerde kahve içmek için azıcık vaktim var ama ondan sonra hemen kalkmam lazım."

"Nerede içeceğiz kahveyi? Burada mı? Babamın şehrinde? Babamın şehrinde bunlar tam yanımızda, gelip kucağıma otururlar." Bunları söylerken üç dört metre ilerideki meyve satıcısının önünde dikilen iki delikanlıyı gösteriyordu. Zee, "Bunlar İsrail güvenliğinden" demese, birbiriyle konuşmakta olan kot pantolonlu, kısa boylu, yapılı bu iki gencin sigara molası veren iki pazarcı olduğunu düşünürdüm. "Shin Bet" [İsrail Dahili İstihbaratı] dedi Zee. "Babamın şehrin-

de tuvalete bile gitsem bunlar yanımda bitip ayakkabılarıma işerler. Nereye baksan oradalar. Havaalanında beni sorguya çekerler, gümrükte üstümü ararlar, mektuplarıma el koyarlar, arabamı takip ederler, telefonumu dinlerler, evime dinleme cihazı yerleştirirler hatta sınıfıma bile sızarlar." Yüksek sesle gülmeye başladı. "Geçen yıl, en iyi öğrencim *Moby Dick** üzerine Marksist bir inceleme yazdı. O da Shin Bet'tendi. Verdiğim tek 'A' notuydu. Philip, ben burada oturup kahve içemem. Muzaffer İsrail, kahve içmek için berbat, korkunç bir yer. Bu muzaffer Yahudiler korkunç insanlar. Sadece Kahane'leri, Şaron'ları kastetmiyorum. Yehoşua'lar ve Oz'lar da dahil olmak üzere hepsini kastediyorum. Batı Şeria'nın işgaline karşı olup da babamın evinin işgaline karşı olmayanlar, Siyonist hırsızlıklarının yanında bir de temiz vicdan isteyen bu "güzel İsrailliler" de buna dahil. Bunlar da ötekiler kadar üstün hatta bu güzel İsrailliler daha da üstün. Sana yani diaspora nörotiklerine tepeden bakan Yahudiler hakkında, 'sağlıklı, güvenli' Yahudiler hakkında ne biliyorlar? Sağlık bu mudur? Güvenli olmak bu mudur? Bu kibirdir. Erkek evlatlarından vahşi askerler yaratan bu Yahudiler silahlara dair hiçbir bilgisi olmayan sizin gibi Yahudiler karşısında ne kadar da üstün hissediyorlar kendilerini! Arap çocukların ellerini kırmak için sopa kullanan Yahudiler, böyle bir vahşete kalkışamayacak siz Yahudiler karşısında nasıl da üstün hissediyorlar! Tahammülsüz Yahudiler, her şeye yalnızca siyah ya da beyaz diye bakan Yahudiler, saçma sapan parçalanmış tek adam partisi olan, birbirine bile tahammülü olmayan Yahudiler. Bunlar mı diasporadaki Yahudilerden üstün? Alıp vermenin anlamının iliklerine kadar işlediği insanlardan mı üstün bunlar? Birbirine ters bir sürü akımın ve farklı insanların var olduğu bu koca dünyada hoşgörülü insanlar gibi, başarılarla yaşayan Yahudilerden mi üstün? Gelip burada kendilerini Yahudi gettolarına kapatarak tepeden tırnağa silahlanan bu Yahudiler mi hakiki? Diğer tüm insanlarla özgürce yaşayan sen 'hakiki olmayan' mısın? Bu kibir, Philip, tahammül edilemez olan şey bu işte! Çocuklara okulda diaspora Yahudilerinden nefret etmeyi öğretiyorlar, İngilizce konuşan, İspanyolca konu-

* Melville, Herman, *Moby Dick*, Çev. Sabahattin Eyüboğlu, Mina Urgan, Yapı Kredi Yay., İst., 2006. (y.h.n.)

şan, Rusça konuşan Yahudilere kafadan çatlakmış, birer solucanmış, dehşet içindeki nörotiklermiş gibi bakmayı öğretiyorlar. Sanki artık İbranice konuşmaya başlayan bu Yahudi yalnızca başka bir tür Yahudi değilmiş gibi, sanki İbranice konuşmak insanların başarıları sonucunda elde edilen bir şeymiş gibi! Şöyle düşünüyorlar: Ben buradayım, İbranice konuşuyorum, benim dilim bu, yuvam burası ve etrafa bakıp sürekli 'Ben bir Yahudiyim ama Yahudi ne demektir?' diye düşünmek zorunda değilim; böyle kendini sorgulayan, kendinden nefret eden, yabancılaşmış, ürkmüş nörotiklerden biri olmak zorunda değilim. Oysa nörotik dedikleri bu insanların, beyin gücü, bilim, beceri ve uygarlık idealleri açısından dünyaya neler verdiğinin farkında bile değiller. O halde dünyanın da farkında değil bunlar. Bütün dünya için kullandıkları tek sözcük var: goy! 'Ben burada yaşıyorum, İbranice konuşuyorum, burada tek görüp bildiğim şey benim gibi olan diğer Yahudiler, ne harikulade değil mi?' Oysa ne kadar da cılızlaşmış bir Yahudidir bu kibirli İsrailli! Evet, Yehoşua'lar, Oz'lar hakikidir ama onlara, peki, Saul Alinsky, David Riesman, Meyer Schapiro, Leonard Bernstein, Bella Abzug, Paul Goodman, Allen Ginsberg vs vs vs ve vs nedir, diye sorsam ne derler? Bunların kim olduğunu düşünüyorlar acaba, bu taşralı hiçlerin? Zindancı bunlar! İşte, en büyük Yahudi kazanımı budur: Yahudileri zindancılara ve bombacı jet pilotlarına dönüştürmek! Bir de başardıklarını düşün, diyelim ki kazandılar, istedikleri gibi yaptılar, Nablus'taki, Hebron'daki, Galile'deki, Gazze'deki Arapları hatta dünyadaki bütün Arapları bir Yahudi nükleer bombasıyla yok ettiler. Bundan elli yıl sonra burası nasıl bir yer olacak? Hiçbir önemi olmayan gürültücü, küçük bir devlet. İşte, onca Filistinli böyle bir şey yüzünden zulüm görüyor, yok ediliyor, Brüksel'i bile olmayan bir Yahudi Belçika'sı yaratmak için. İşte bu 'hakiki' Yahudilerin uygarlığa getirdikleri katkı bu: Yahudileri diğerlerinden ayıran tüm o niteliklerden yoksun bir ülke! O şeytani işgalleri altında yaşayan diğer Araplara 'üstünlüklerini' göstererek korku ve saygı uyandırmayı beceriyor olabilirler ama ben sizin gibilerin arasında yetiştim, sizlerle birlikte eğitim gördüm, sizlerden eğitim aldım. Ben gerçek Yahudilerle Chicago'da, Harvard'da, sahiden de üstün insanlarla birlikte yaşadım; onlara hayran oldum, onla-

rı sevdim, onların karşında kendimi gerçekten aşağıda hissettim ve haklıydım da. Bu insanlardaki canlılık, insan sevgisi, insanlara gösterdikleri hoşgörü, yüreklerindeki iyilik içgüdüsel bir şeydi; ayakta kalmanın Yahudi tarzını uygulayan insanlardı bunlar, insanca, esnek, uyum sağlayan, mizahi, yaratıcı insanlar; oysa burada bütün bunların yerini alan şey bir sopa! Altın Buzağı, Ariel Şaron'dan, Judea ve Samiriye Tanrısı'ndan ve Kutsal Gazze Şeridi'nden bile daha Yahudi! Getto Yahudilerinin en kötüleri, en kavgacı, en saldırgan goylarla birleşiyor ve bu insanlar bu bileşime 'hakiki' diyorlar! Yahudiler zekâlarıyla tanınır ve zekidirler de. Bütün Yahudilerin salak olduğunu, bir tek bu ülkede, İsrail'de gördüm. Yüzlerine tüküreyim! Yüzlerine, gözlerine tüküreyim!" Ve arkadaşım Zee bu dediğini de yapıp, o sırada başka tarafa bakan ya da kendilerinden başka hiçbir şeyle ilgilenmiyormuş gibi görünen iki külhanbeyine meydan okurcasına gözlerini dikerek pazaryerinin ıslak ve kumlu kaldırımına tükürdü.

Neden o öğleden sonra Apter'le buluşma fikrinden cayıp onunla Ramallah'a gittim? Bana defalarca gitmen gerek dediği için mi? İşgalcinin adalet rezaletini kendi gözlerimle görmem gerektiğini, işgalcinin baskıcı sömürgeciliğini saklamaya kalktığı hukuk sistemini kendi gözlerimle görmem gerektiğini, her ne yapıyorsam bırakıp onunla mahkemeye gitmemi, arkadaşlarından birinin en küçük kardeşinin uyduruk bir suçlamayla yargılanmasını ve diasporadaki düzgün Yahudilerin sahip çıktığı bütün Yahudi değerleriyle alay edilip yozlaştırılmasını izlememi söylediği için mi?

Arkadaşının kardeşi, İsrail askerlerine molotofkokteyli atmak gibi "en ufak bir kanıtla bile desteklenmemiş, mesnetsiz" bir iddiayla, "rezil yalan"lardan biriyle suçlanıyordu. Oğlan bir gösteri sırasında yakalanmış, sonra da "sorgulamaya" alınmıştı. Sorgulama demek başına bir kukuleta geçirip, ardı ardına sıcak ve soğuk suya tutmak, sonra hava nasıl olursa olsun gözlerini, kulaklarını, burnunu ve ağzını kapatan bir kukuletayla dışarıda bekletmek ve oğlan "itiraf edene" kadar onu kafasında bu torbayla kırk beş gün, kırk beş gece tutmaktı. O kırk beş gün ve kırk beş geceden sonra oğlanı görmem gereki-

yormuş. İşgalin en yiğit muhafızlarından biri, avukat, şair, lider ve tabii ki işgalcilerin ancak çok sevdiği küçük kardeşini tutuklayıp işkence ederek susturmaya çalıştıkları arkadaşını görmem gerekiyormuş. Kablo gibi gergin boyun damarları, her iki avucunun içinde hayatının son parçasını sıkı sıkı tutmasını sağlayan bir şey varmışçasına hızla açıp kapattığı kıpır kıpır elleriyle George beni görevlendirmişti, görmek zorundaydım.

George'un, pazarın birkaç sokak ilerisindeki küçük bir yan sokağa park ettiği arabasının yanında duruyorduk. Arabaya trafik cezası kesilmişti. Az ötede bekleyen iki polis, George'un kimliğini, araba ruhsatını ve ehliyetini görmek istedi. Adeta bir kayıtsızlık gösterisi sunan George, Batı Şeria plakasının kendisine ait olduğunu söyledi. Polisler George'un anahtarını kullanarak bagajı, koltukların altını sistemli bir şekilde araştırdı, torpido gözünü açıp içindekilere baktı. Bütün bunlar olup biterken onların hiç farkında değilmiş gibi hareket eden George, hiç taciz edilmiyormuş, korkmuyormuş, utandırılmıyormuş, hiçbir şekilde yıldırılmıyormuş, tutuklanmanın eşiğinde biri değilmiş gibi duran George, hâlâ benim neler yapmam gerektiğini anlatmaya devam ediyordu.

Diasporadaki düzgün Yahudilerin sahip çıktığı bütün Yahudi değerlerinin yozlaşması... Diaspora Yahudileriyle ilgili, ardı arkası kesilmeyeceği belli bu dalkavukça iltifat, sonunda pazaryerinde karşılaşmamızın sadece bir tesadüften ibaret olmadığına ikna etmişti beni. İşgalcinin mahkeme maskaralığına giderken ona eşlik etmem konusunda gösterdiği inatçı ısrar, pazaryerindeki meyve tezgâhının önünde sigara içip gevezelik eden iki kişinin onu izleyen Shin Bet ajanları olduğuna değil, asıl George Ziad'ın beni –beni derken, onun gözünde bu hale gelen beni– izlediğine inanıyordum. Ve tamı tamına da bu, yani, yapmam gerektiğini söylediği şeyleri yapmamamı gerektiren neden, bunu niçin yapmam gerektiğini bilmemin de nedeniydi.

Cahil cesareti mi? Yazar merakı mı? Sapkınlık emareleri mi? Yahudi fesadı mı yoksa? Kötü kararlar vermeme yol açan dürtü neydi bilmem ama bir saat içinde iki defa Moishe Pipik'le karıştırılmak, başımın etinin yenmesi, öğle yemeğinde Smilesburger'ın bağışını alır-

ken yaptığım gibi doğallıkla, karşı konulamaz bir şeymiş gibi boyun eğdirmişti bana.

George'un çenesi durmuyor, kendini tutamıyordu. Makaraları boşalmışçasına anlatan bir konuşmacı. Usanmaz bir konuşmacı. Tüyler ürperten bir konuşmacı. Ramallah'a gidene kadar hatta her yol barikatında, artık askerlerin hem benim hem de onun kimlik belgelerini kontrol ettiği, arabanın bagajının tekrar arandığı, koltukların kaldırılıp altına bakıldığı, torpido gözünün yere boşaltıldığı zamanlarda bile Siyonistlerin hırsızlıklarını desteklemek için kötü emellerine alet edip sömürdüğü Amerikan Yahudileri ile İsrail arasındaki günah yüklü ilişkinin evrimine dair bana nutuk çekmeye devam etti. Bu konuyu anlamış, bitirmiş, halletmiş hatta Marksist bir Britanya dergisinde "Amerikan Yahudilerine Siyonist Şantaj" üzerine bir yazı yazmış ve anlaşılan bu yazıyı yayımlamasıyla birlikte şimşekleri daha beter çekip aşağılanmıştı. Kudüs'ün kuzeyindeki Yahudi banliyölerindeki yüksek apartmanlardan ("Beton ormanı, bundan daha iğrenç bir şey inşa edemezlerdi! Bunlar ev değil, kale! Aynı zihniyet bu işte! Elektrikli testereyle kesilmiş taşlardaki o zihniyetin bayağılığı!") sonra, İsrail işgalinden önce zengin Ürdünlülerin yaptırdığı ne idüğü belirsiz büyük modern evlerin önünden geçtik. Her birinin tepesinde Eiffel Kulesi'nin kötü ve zevksiz taklidini andırıcasına yükselen TV antenleri bana hepsinden çok daha bayağı gelmişti. Sonunda kent dışındaki kurak, taşlı vadiye girdik. Yolda George'un Yahudi tarihi, Yahudi mitolojisi, Yahudi psikozu ve sosyolojisi üzerine nefret dolu analizleri hiç durmadan sel gibi boşanıyordu. Her cümle tüyler ürperten bir entelektüel sorumsuzlukla dökülüyor; abartılar ve açıklamalardan, kavrayış ve aptallıktan, titiz tarihsel bilgiler ve kasıtlı tarihsel cehaletten mürekkep haşin bir ideoloji yığınının altından çıkan, tutarlı desen tutarlı değil, kopuk desen kopuk değil, sığ desen sığ değil, derin desen derin değil ama sonuçta dağınık bir gözlem dizisi halinde akıyordu. Bir zamanlar herkesinki kadar iyi bir beyne sahip olan bu adamın kurnaz ve saçma sapan taşlamaları, işgalin yirmi, Yahudi devletinin kırk yılını doldurduğu 1988 yılına gelene dek, George'da itidalli, becerikli ve isabetli olan her şeyi aşındıran öfkesiyle nefreti kadar bela olmuştu başına. İnsana aklı-

nı kaybettiren tartışmalar, bitmek bilmez olağanüstü durumlar, arşı alaya uzanan mutsuzluk, kırık gurur ve direnişle kendinden geçme halleri, hâlâ zeki olsa da hakikati bir nebze bile kavrayamaz hale getirmişti onu. Fikirleri tüm bu duygusal kanallardan süzülüp ortaya çıkana kadar o denli çarpılıyor, o denli yoğunlaşıyordu ki insan fikirleri olmaktan çıkıyordu. Sanki ümitlerini düşmanı anlamaya bağlamış gibi durmaksızın düşmanı anlamaya azmetmesine, en güvenilmez ve saçma fikirlerine bile entelektüel bir ışıltı veren profesörlüğünün parlak ama ince cilasına rağmen, her şeyin merkezinde artık sadece nefret ve onu felç eden büyük bir intikam fantezisi vardı.

Bense George'un neden söz ettiğini bilmediğini bildiğim bu durumda ona hiçbir şey söylemiyor, abartılı iddialarına karşı çıkmıyor, düşüncelerini netleştirmek için herhangi bir şey yapmıyor, itiraz etmiyordum. Kendi yüzümle adımın kisvesi altında saklanmaya devam ederek, dayanılmaz mağduriyetinden filizlenen varsayımlarını, ağzından çıkan her sözcükle taşınan şikâyetleri dikkatle dinliyor; kendine çok iyi yer bulmuş bir casus gibi soğukkanlı bir merak ve büyük bir heyecanla onu inceliyordum.

İddialarının bir özetini veriyorum ama aslında özetlenemeyecek kadar yoğun. George bu nutukları çekerken kıl payı kurtulduğumuz çarpışmaları ve zincirleme kazaları da anlatmayacağım. Sadece, bir ayaklanmayla karşı karşıya kalınmasa veya her yerde görülebilen şiddetin içine düşmeseniz bile direksiyonda bu kadar uzun süre nutuk çeken bir adamın yanında oturmanın son derece tehlikeli bir şey olduğunu söylemek herhalde durumu yeterince anlatır. O öğleden sonra Kudüs ile Ramallah arasında yaptığımız araba yolculuğunun bir kilometresi bile heyecansız geçmemişti. George, öfke patlamalarını yaşarken dümdüz önüne bakan şoförlerden değildi.

Kısacası, beni doğumdan ölüme dek böylesine gölgelemesine izin vermemeyi seçtiğimi sandığım konuda George'un çektiği nutuk, saplantılı incelemelerini bir gün arkamda bırakabilirim sandığım, ciddi ya da sıradan meselelerin içine sürekli sokulduğunda ne yapacağınızı öyle her zaman kolayca bilemediğiniz o konuda; etkisi altına girmemek için gösterilen her türlü düzgün çabaya rağmen hayatımın en büyük sorunu ve en şaşırtıcı deneyimini özetleyen, o her

yere yayılan, her şeyi içine alan, yıpratıcı konudaydı. Bu konu, şu anda hayatımı alıp götüren akıldışı bir kuvvet olarak ortaya çıkmıştı ve duruma bakılırsa alıp götürdüğü yalnızca benim hayatım da değildi... Bu konunun adı Yahudilerdi.

George'un, Yahudilerin yozlaşmasına dair yaptığı tarihsel tahlilde en başta, Soykırım öncesi dönem yani 1900 ile 1939 arasındaki göç sonrası devre geliyordu: Yenisi uğruna Eski Ülke'den feragat edilen, yabancılaşmaktan çıkıp yeni bir yurttaşlığın benimsendiği, terk edilen ailelerin ve mahallelerin anılarının solduğu, anne babaların yanlarında kendilerini avutup teselli edecekleri maceraperest evlatları olmadan yaşlanıp ölmeye terk edildiği ve Amerika'da, İngiliz dilinde yeni bir yaşamla Yahudi kimliği oluşturmak için uğraşıp didindikleri o hummalı dönem. Daha sonra 1939-1945 arasındaki kasıtlı hafıza kaybı dönemiyse yani yeni ve henüz evrimini tamamlamadığı için tam Amerikanlaşmamış Yahudilerin en güçlü bağlarını bile isteye kopardığı, aile ve cemaatlerin Hitler tarafından şimşek hızıyla ve kelimenin tam manasıyla yeryüzünden silindikleri zamanki tariflere sığmaz felaketin yaşandığı yıllardı. Avrupalı Yahudilerin yok edilişinin Amerikan Yahudileri üzerinde yarattığı derin şokun ardında, yalnızca yaşanılan dehşet değil, yaşadıkları büyük acılar yüzünden mantıksızca baktıkları bu dehşetin, tarifi imkânsız bir şekilde onlara kendilerinin kışkırttığı bir dehşet gibi gelmesi yatıyordu. Evet, yığınlar halinde yaptıkları dış göçlerle cisimleşen arzularını yani Avrupa'daki Yahudi yaşamını noktalama arzularını bilmelerinden kaynaklanan korkuydu bu. Sanki Hitler'ci antisemitizm ile Avrupa'ya hapsedilmenin verdiği aşağılanmadan kurtulmak için duydukları güçlü tutkunun arasında, suçortaklığına benzer korkunç, akıllara sığmaz karşılıklı bir ilişki varmış gibiydi. Buna çok benzeyen bir kuşku hatta belki de çok daha feci ve ağza alınamayacak kadar korkunç bir özkınama Siyonistlerin, uyguladıkları Siyonizmin üzerine yıkılabilirdi. Hem Siyonistler Filistin'in üzerine yürürken Avrupa Yahudilerinin yaşamını hakir görmüyorlar mıydı? Yahudi devletinin kurulmasına öncülük eden militanlar, Yidişçe konuşan köylü Yahudilere karşı hazır Ben Gurion'un ideolojisine benzer bir şey yüzünden bozulmamışken Amerika'ya kaçmayı başaran pratik zekâlı göçmenler-

den çok daha şiddetli bir tiksinti hissetmiyor muydu? Gerçekte, Siyonizmin önerdiği çözüm kitlesel kıyım değil, göçtü. Ne yazık ki bu Siyonistler kendi kökenlerine karşı binlerce şekilde belli ettikleri bir nefret hissiyle doluydu ve Yahudi devletinin resmi dilini seçerken, sünepe atalarının konuştuğu, Avrupa avamının kaba saba dilini değil, çok eskiye dayanan dinsel kitapların dilini seçmiş olmaları da bunun en iyi örneğiydi.

Böylelikle, bu Yahudilerin yanlışlıkla kaderlerine terk ettiği bu milyonlarca insanın Hitler tarafından katledilmesi, gelecekte bir parçası olmayı istemedikleri aşağılık kültürün yok edilişi, iktidarlarını tehlikeye atan ve gelişmelerini kısıtlayan bu toplumun imhası; bütün bunlar, güvendeki Amerikan Yahudilerine olduğu kadar İsrail'in her şeye meydan okuyan cesur kurucu atalarına, yalnızca acı değil silinmesi imkânsız öyle bir suçluluk duygusu miras bıraktı ki henüz gelecek asırlarda değilse de ondan sonraki yıllarda Yahudi ruhunu çarpıtmaya yetecek bir lanet oldu.

Felaketin ardından savaş sonrası normalleşmenin yaşandığı o muhteşem dönem geldi. Bu dönem, Avrupa Yahudilerinden geriye kalanların sığınağı olacak İsrail'in ortaya çıkışının Amerika'daki asimilasyon sürecinin başladığı dönemle tamı tamına aynı zamana rastladığı bir dönemdi. Halkın Soykırım'ı hâlâ hissettiği ama artık genelde daha az düşündüğü, Soykırım'ın Yahudi söyleminin tümüne akın etmediği zamanlarda esin ve enerjinin tazelendiği; Avrupa Yahudilerinin çektikleri ıstırap, sevgili babası için tavan arasında ödev yapan çalışkan ve sevimli bir ergenle simgelendiği zamanlarda, daha çok dehşet veren bir şeyler düşünme yolları henüz tam keşfedilmemişken ya hâlâ bastırıldığı ya da ölen altı milyon Yahudi'yi anmak için resmi tatil ilan edilen yıldan önceki yani Soykırım'ın ticari bir anlam kazanmasından önceki dönemdi. Yahudilerin hem kendi hem de başkalarının gözünde, bir şeye kurban gitmekten ziyade şeylerle tanınmayı arzu ettikleri dönemdi. O sırada Amerika, burun ameliyatları dönemine, isimlerin değiştirildiği, kota sisteminin getirildiği ve banliyö yaşamının yüceltildiği, büyük şirket reklamlarının, üniversite öğrencisi olarak Ivy League'e kabul edilip hayata 1-0 önde başlamaların, zevku sefa dolu eğlencelerin arttığı, giderek azalan ya-

sakların ve bir kuşak evvelki endişeli Yahudi anne babaların sahip olmayı bile düşleyemediği şekilde kafayı bulmuş, kendine güvenli ve mutlu, tıpkı ötekilere benzeyen bir sürü Yahudi çocuğun baş gösterdiği bir döneme girmişti. George Ziad buna pastörize iman diyordu. "Yemyeşil çim bahçeler, bembeyaz Yahudiler... Sen böyle yazmıştın. İlk kitabında bunu apaçık ortaya koymuştun. İşte, bütün olay bundan ibaretti. Yıl 1959. Yahudilerin en parlak günlerindeki başarı öyküleri, tüm bu yeni ve heyecan verici ve eğlenceli ve komik şeylerden ibaretti. Özgürleşen yeni Yahudiler, normalleşen Yahudiler, hem gülünç hem de harikuladeydiler. Trajik olmayanın zaferi. Brenda Patimkin, Anne Frank'ın saltanatına son vermiş. Ateşli seks, taze meyve ve Big Ten Basketbol Ligi... Yahudi halkı için bundan daha mutlu bir son düşünülebilir mi?"

Derken yıl 1967: Altı Gün Savaşı'ndan İsrail'in muzaffer çıkışı ve bununla birlikte, Yahudilerin yabancılaşmaktan çıkması veya yeni yurttaşlıklarını benimseyişleri ya da Yahudilerin normalleşmesi değilse de Yahudi gücünün onaylanması, Soykırım'ın her şeyi hakir gören kurumsallaşması başlar. Tam bu noktada, Yahudi asker devletinin zafer sarhoşluğuyla ve şeytanca bir zevkle karşısındakinin düştüğü durumu izlemeye başladığı anda, bütün dünyaya dakika dakika, saat saat, gün gün Yahudilerin, zapt eden olmadan önce kurban giden bir halk olduğunu ve sırf kurban oldukları için zapt ettiklerini hatırlatmak, resmi Yahudi politikası haline gelir. Terörist Begin'in zekice uydurduğu halkla ilişkiler kampanyası şudur: İsrail askeri yayılmacılığını sadece Yahudilerin bir zamanlar kurban gitmesine bağlayarak tarihsel bir zemine oturtmak, İşgal Altındaki Topraklar'ı alelacele kapmalarını ve Filistinlileri bir kez daha topraklarından sürmelerini tarihi adalet, hak edilen bir cezayı vermek ya da özsavunmadan ibaret bir şey gibi gösterip gerekçelendirmek. İsrail'in sınırlarını genişletmek için her fırsatı kullanmasının gerekçesi nedir? Auschwitz. Filistinli çocukların kemiklerini kırmanın ve Arap belediye başkanlarının kolunu bacağını koparmanın gerekçesi nedir? Auschwitz. Dachau. Buchenwald. Belsem. Treblinka. Sobibor. Belsec. "Bu nasıl bir sahtelik, Philip, bu nasıl bir vahşet? Ne sinsi bir samimiyetsizlik! Sınırlarına sahip çıkmanın onlar için yalnızca bir tek anlamı var: Toprakları

zapt etmelerini mümkün kılan fiziksel güçlerini sergilemek! Ülkeyi yönetmek, şimdiye dek kendilerine tanınmamış olan bir ayrıcalığı kullanmak, yani, başkalarını ezme ve kurban etme deneyimi, şimdi de onların ötekileri yönetme deneyimi. Bunlar iktidar manyağı Yahudilerden başka bir şey değil; bundan başka bir şey değiller, başka bir yerdeki iktidar manyaklarından tek farkları iktidar bağımlılıklarına ve bizi kurban etmelerine gerekçe olarak kendi kurban mitolojilerini kullanmaları. O meşhur söz her şeyi çok güzel özetliyor: 'Kıyım ticareti bir başkadır.' Normalleşme dönemlerinde, küçük Anne Frank masum bir simgeydi, yeterince dokunaklıydı. Oysa şimdi kendi tarihlerinin en büyük silahlı gücünü elde ettikleri çağda, dayanılmaz kibirlerinin doruklarında, artık dünyanın her tarafında izleyici kitlelerini tarumar eden on altı saatlik kıyım var, artık NBC'de haftada bir 'Soykırım' izleniyor, başrolde de Meryl Streep bir Yahudi'yi oynuyor! Buraya gelen Amerikan Yahudi liderleri de bu kıyım ticaretini gayet iyi biliyorlar. New York'tan, Los Angeles'tan, Chicago'dan Yahudi müessesesi yetkilileri geliyor. Hâlâ biraz dürüst, hâlâ kendine biraz saygısı olan, propaganda ve yalanlardan başka sözler de etmeyi bilen Yahudilere şöyle diyorlar: 'Bana Filistinlilerin uyum göstermeye başladığını falan anlatma. Bana Filistinlilerin meşru talepleri olduğunu falan anlatma. Bana Filistinlilerin ezildiğini, burada bir adaletsizlik olduğunu falan anlatma. Bunu derhal kes! Ben bununla Amerika'da para kazanamam. Bana nasıl tehdit altında olduğumuzu anlat, bana terörizmi anlat, Yahudi düşmanlığını ve Soykırım'ı anlat!' İşte o budala Ukraynalının göstermelik mahkemesinin açıklaması da bu: Kurban ideolojisinin altını çizerek İsrail'in iktidar politikasının temel taşını güçlendirmek. Yo, yo, bunlar kendilerini kurban olarak göstermekten, geçmişle özdeşleşmekten vazgeçmez. Oysa burada hiçe sayılan geçmişin ta kendisi –bu devletin varlığı da bunun en güzel kanıtı. Artık bu saplantılı anlatılarının, kendi gerçeklik duygularını bozmuş olduğu kesin– ama bizimkini de bozduğu bir gerçek. Bize onların kurban edilmelerinden söz etme! Dünyada bunu en son anlayacak olanlar biziz. Elbette Ukrayna'da Yahudi düşmanlığı olduğu doğru. Bunun, hepimizin bildiği gibi bir sürü nedeni var: Mesela ekonomik yapılarında Yahudilerin oynadığı rolle ilgili nedenler, çiftliklerin kamu-

laştırılması sırasında Stalin tarafından Yahudilere verilen olumsuz rolle ilgili nedenler. Bunlar gayet açık. Gelgelelim bu salak Ukraynalının Korkunç İvan olup olmadığı hiç de açık değil; zaten kırk yıl sonra bunun açık olmasının imkânı da yok, madem öyle, dürüst bir ulussanız, hukuka biraz saygınız kalmışsa, bırakın adamı gitsin. İlle de intikam almak istiyorsanız adamı Ukrayna'ya gönderin de Ruslar halletsin, bu da yeterince tatmin eder herhalde. Ama adamı burada mahkemede, radyolarda, televizyonda, gazetelerde yargılamanın tek bir amacı var: Soykırım tüccarı Begin ve gangster Shamir tadında bir halkla ilişkiler marifeti, Yahudi gücünü gerekçelendirmek, Yahudi kurban imgesini bir sonraki yüzyıla taşımak için kullanılan bir halkla ilişkiler numarası. Peki, adalet sisteminin amacı halkla ilişkiler midir? Adalet sisteminin hukuki amaçları vardır, halkla ilişkilere dair amaçları değil. Halkı eğitmek amacıyla yapabilirler mi bunu? Hayır, bu eğitim sisteminin amacıdır. Tekrar ediyorum: Demjanjuk, ülkeye can veren damarı besleyen mitolojiyi ayakta tutmak için burada bulunuyor. Çünkü Soykırım olmasaydı, bunlar nerede olacaktı? Kim bunlar? Dünya Yahudileriyle, özellikle de imtiyazlı ve emin Amerikan Yahudileriyle bağlantılarını Soykırım kanalıyla kuruyorlar. Çünkü onların tehlikeye maruz kalmamış ve başarılar kazanmış olmalarından dolayı duydukları suçluluk duygusunu sömürebiliyorlar. Dünya Yahudileriyle bağlantıları olmasaydı, tarihi kullanıp toprak talebinde bulunabilirler miydi? Bulunamazlardı! Soykırım'ın himayesini yitirseler, her bir yöne dağılma mitolojilerinin yalan olduğu ortaya çıksa, geriye ne kalırdı? Amerikan Yahudileri suçluluk duygusundan kurtulup akıllarını başlarına aldıklarında ne olacak? Amerikalı Yahudiler bu insanların inanılmaz bir kendini beğenmişlik duygusuyla, tamamen saçma sapan, sadece mitolojiden ibaret bir anlam ve misyonla yüklendiklerini anladıklarında ne olacak? Kendilerine külahın ters giydirildiğini ve bu Siyonistlerin, bırak diaspora Yahudilerinden üstün olmayı, uygarlığın neresinden bakarsan bak aşağılık olduklarını fark ettiklerinde ne olacak? Amerikan Yahudileri aldatıldıklarını anladıklarında, İsrail'le kurdukları sadakat bağının mantıksız bir suçun, kin dolu fanteziler temelinde olduğunu, daha da önemlisi, daha da önemlisi, bu devletin manevi kimliğine dair en saçma sapan saplantıları temel al-

dığını keşfettiklerinde ne olacak? Zira bu devlet manevi bir kimliğe sahip değil. Başlangıçta vardıysa da artık manevi kimlik edinme hakkını kaybetmiş, kimliği falan kalmamış. Hatta Soykırım'ı habire kurumsallaştırdığı için Soykırım iddialarında bulunma hakkını bile kaybetti! İsrail devleti, altı milyon ölü Yahudi hesabından son manevi kredisini de çekti. O meşhur savunma bakanlarının emriyle Arap çocukların ellerini kırarken yaptıkları buydu. Dünya Yahudileri bile şunu açıkça görüyor: Bu devlet zor kullanma üstüne kurulmuş ve zor kullanarak ayakta kalan bir devlettir; işgal altına alınmış bir ülkenin ezilen halkının ayaklanmalarını şiddete başvurarak bastırmaya çalışan Makyavelist bir devlet; herkesin bildiği gibi, Makyavelist bir dünyada Makyavelist bir devlet olup da hani neredeyse Chicago Emniyet Müdürlüğü gibi mübarek bir devlet. Kırk yıldır bu devletin Yahudi kültürünün, halkının, mirasının yaşaması için elzem olduğunu söyleyip reklamını yapıyorlar, İsrail'i seçim şansı olmayan bir gerçeklik gibi göstermek için ne kadar şeytanlık varsa kullanıyorlar; oysa İsrail bir seçenektir, nitelik ve değer açısından incelenmesi gereken bir seçenek. Gelgelelim onu bu açılardan incelediğinde karşına ne çıkıyor? Kibir! Kibir! Kibir! Peki, bu kibir neye dayanıyor? Hiçbir şeye! Bu hiçbir şeyin ötesinde ise –daha da büyük bir kibir! Bunu da her gece televizyonlarda görebiliyorsun– sadistçe bir zorbalık barındıran ilkel kapasiteleri, nihayet bütün o mitolojilerinin yalan olduğunu ortaya çıkarıyor! 'Geri dönenlerin hukuku' mu bu? Sanki kendine saygısı olan uygar bir Yahudi böyle bir yere dönmek istermiş gibi! 'Sürgündekileri bir araya toplamak' mı? Sanki Yahudilikten 'sürgün edilmek' demek, Yahudiliklerini en iyi burada ifade edebilmek demekmiş gibi! 'Soykırım mı'? Soykırım geçti gitti. Onların daha haberi olmayabilir ama Siyonistler üç gün önce Ramallah'taki Manara Meydanı'nda bunu resmen ilan ettiler. Seni oraya götürüp bu fermanın yazıldığı yeri göstereceğim. Askerlerin Filistinli masum sivilleri alıp sopalarla döverek pestilini çıkardığı duvarın olduğu yer. Boş versene sen o göstermelik mahkemenin reklam kampanyasını falan. Soykırım'ın geçip gittiği, işte o duvara Filistinlilerin kanıyla yazılı, Philip! Eski dostum! Hayatını Yahudileri kendilerinden kurtarmaya adadın, kendi kuruntularını yüzlerine vurdun. Bir yazar olarak bütün hayatın boyunca,

Chicago'ya dair yazmaya başladığın ilk günden beri, onların kendilerini pohpohladığı klişelere karşı çıktın. Bu yüzden saldırılara uğradın, hakaretler yedin, Yahudi basınında senin aleyhine komplolar ta o zaman başladı ve bugüne kadar da yakanı bırakmadı. Spinoza'dan bu yana hiçbir Yahudi yazarın başına gelmeyen karalama kampanyası senin başına geldi. Abartıyor muyum? Bütün bildiğim, Yahudi olmayan biri, bir Yahudi'ye böyle uluorta hakaret etseydi, Ahit'in Çocukları [Bnai B'rith] her kürsüde, her talk-show'da çığlık çığlığa "Antisemitizm!" diye bağırırdı. Sana onca çirkin şey söylediler, en iğrenç ihanet suçlamalarında bulundular ama sen yine de kendini onlardan sorumlu hissediyorsun, onlar adına korkuyorsun, bütün kendini beğenmişliklerine karşın onların sevgi dolu ve sadık evlatları olmaktan vazgeçmiyorsun. Halkını düşünen büyük bir yurtseversin ve bu yüzden söylediklerimin çoğu seni kızdırıyor, gücendiriyor. Yüzünde görüyorum, sessiz kalmanda duyuyorum. Diyorsun ki içinden, bu adam kafayı yemiş, isterik, umursamaz, yabani. Diyelim ki öyleyim. Sen olsan böyle olmaz mıydın? Yahudiler! Yahudiler! Yahudiler! Sürekli Yahudileri düşünmeden nasıl durabilirim? Beni hapsedenler Yahudiler, bense onların tutsağıyım. Karım da sana söyleyecektir, tutsaklık benim en az yetenekli olduğum alandır. Bende profesör olma yeteneği var ama bir efendiye köle olma yeteneği yok. Bende Dostoyevski'yi anlatma yeteneği var ama yeraltında yaşayan bir adam gibi kin ve öfkeye boğulma yeteneği yok! İçin için kaynayan deli karakterlerinin bitmek bilmez monologlarını izah etme yeteneği var, kendi bitmek bilmez monologlarını uykusunda bile durduramayıp için için kaynayan bir adama dönme yeteneği yok. Madem kendime ne yaptığımı biliyorum, peki, neden bunu engelleyemiyorum? Zavallı karım her gün bu soruyu soruyor. Sürekli bağırıp çağıran babayı öldüren bu kriz, oğlunu da öldürmeden önce neden Boston'a dönmüyoruz? Neden mi? Çünkü teslim olmayan ben, bu yenik düşmüş, sinmiş Filistinlilerine, belki de tıpkı senin kendini beğenmiş, halinden memnun Yahudilerine duyduğun sevgi ve nefreti duyan ben de bir yurtseverim! Hiçbir şey söylemiyorsun. O hoş ve çekici Zee'yi böyle gözü kararmış, öfkeli bir halde görünce dehşete düştün; oysa sen o kadar alaycı, maddeci, kuşkucu bir insansın ki şimdi sana söy-

leyeceğim şeyi pek sıcak karşılamayacaksın ama Philip, sen bir Yahudi peygamberisin ve hep de öyle oldun. Sen bir Yahudi kâhinisin ki Polonya'ya yaptığın yolculukla öngörülü, cesur ve tarihi bir adım attın. Bu yüzden de basından gelen hakaretten daha beter şeyler yaşayacaksın –tehdit edileceksin, gözdağı yiyeceksin hatta fiziksel saldırıya bile uğrayabilirsin. Seni tutuklamaya kalkarlarsa da şaşırmam– üstüne uydurma bir suç atıp çeneni kapatman için içeri atmaya çalışacaklar. Buradaki insanlar çok acımasızdır; ama Philip Roth ta nereden uçup, onların ulusça söylediği bu yalanın doğrudan doğruya kalbine girmeye cesaret etti. Kırk yıldır dünyanın her yerinden Yahudileri buraya sürüklüyorlar; birbirinden farklı on, on beş ülkenin yetkililerine rüşvet vererek, finansman ayarlayarak, anlaşmalar yaparak her gün daha fazla Yahudi'yi bunun içine çekip Yahudilerin memleketi yalanını sürdürmeye çalışıyorlar. Ama şimdi Philip Roth geliyor ve aynı Yahudileri bir başkasının ülkesini gasp etmekten vazgeçirmek ve bu ıslah olmaz, iktidar manyağı, hınç dolu Siyonistlerin dünyadaki bütün Yahudileri kendi vahşetlerine bulaştırıp başlarına asla kurtulamayacakları bir felaket getirmeden önce, bu hayal ürünü ülkeden çıkarmak için elinden geleni yapıyor. Kadim dostum, sana ihtiyacımız var, hepimizin sana ihtiyacı var, gerek işgalcilerin gerekse işgal altındakilerin senin diaspora cesaretine ve diaspora zekâna ihtiyacı var. Sen bu çatışmada tutsak değilsin, bu şeyin pençesine kıskıvrak yakalanmış, çaresiz biri değilsin. Bunu çözecek bir öngörüyle, taze ve parlak bir öngörüyle geldin. Seninkisi kaçık bir ütopyacı Filistinlinin rüyası ya da korkunç bir Siyonistin nihai çözümü değil, son derece iyi düşünülmüş, işe yarar, adil bir tarihsel düzenleme. Kadim dostum, sevgili, sevgili dostum, sana nasıl hizmet edebilirim? Biz sana nasıl hizmet edebiliriz? Bizlerin de bazı olanakları olmadığını sanma. Ne yapmamız gerektiğini söyle yapalım.

5

Ben Pipik

Ramallah Askeri Mahkemesi, İngilizler tarafından manda zamanlarında yapılan cezaevinin duvarları içine inşa edilmiş, alçak, betondan, sığınak tarzında bir yapıydı. Binanın amacını anlamamanın imkânı yoktu, sadece ona bakmak bile insana ceza gibi geliyordu. Cezaevi, kentin kıyısında çıplak, kumlu bir tepenin üzerine kurulmuştu. Tepenin eteklerindeki kavşağı dönüp, cezaevini aşağıdaki yoldan ayıran 2-3 dönümlük dış sahayı çevreleyen çift kat dikenli tel örgülü yüksek ve uzun çitin yanından yukarı çıktık. George'la birlikte arabadan çıkıp nöbetçi kulübesine giderek silahlı üç muhafızdan birine belgelerimizi gösterdik. Muhafız tek bir söz söylemeden belgeleri inceleyip bize geri verdi ve penceresinde yoldan tırmananlara doğrultulmuş hafif bir tüfeğin göründüğü otuz

metre ötedeki ikinci bir kulübeye doğru ilerleyebildik. Biz öteki muhafıza belgelerimizi uzatırken, tüfeği tutan acımasız bakışlı, tıraşsız genç bir asker, bizi ağırbaşlı bir tavırla süzüyordu. Belgeleri alan muhafız, kâğıtları masasına fırlattı ve sert bir el hareketiyle yola devam edebileceğimizi gösterdi.

Cezaevinin kapısından girerken "Sefarad* bu çocuklar" dedi George. "Faslılar. Aşkenazlar bu işlerle ellerini kirletmeyi sevmez. İşkence etme işini koyu tenli kardeşlerine yaptırırlar. Doğulu cahil, Arap düşmanları kibar Aşkenazlara her türlü ayak işlerini gören faydalı işçiler olarak hizmet ediyor. Ama tabii, Fas'ta yaşarken Araplardan nefret etmiyorlardı. Binlerce yıl Araplarla uyum içinde yaşadılar. Ama beyaz İsrailliler onlara Araplardan ve kendilerinden nefret etmesini de öğretti. Beyaz İsrailliler onları kendileri için çalışan katillere döndürdü."

Yan kapı da az önce karşılaştıklarımıza benzer, kent sokaklarının en belalı tiplerinden seçilmiş gibi duran iki askerle korunuyordu. Tek söz etmeden bizi içeri aldılar ve ancak yirmi, yirmi beş kişinin zar zor sığabileceği bakımsız mahkeme salonuna girdik. Sıraların yarısı İsrail askerleriyle doluydu, görebildiğim kadarıyla silahları yoktu ama çıkabilecek bir kargaşayı sadece çıplak elleriyle bile bastırmakta zorlanacak gibi de görünmüyorlardı. Hırpani giysileri, savaş botları, yakaları açık gömlekleri ve sivil kafalarıyla yayıla yayıla oturuyorlardı. Tahta sıraların arkalarına iki yandan uzattıkları kollarıyla mekânın sahipliğini taslar gibiydiler. İlk baktığımda bana, bar fedaisi bulma alanında uzmanlaşmış bir işçi bulma bürosunda aylaklık eden genç kabadayılar gibi görünmüşlerdi.

Mahkeme salonunun önündeki yüksekçe kürsüde, duvara çivilenmiş iki İsrail bayrağının arasında otuz yaşlarında, üniformalı bir subay olan yargıç oturuyordu. Ufak tefek, saçları dökülmeye başlamış, tıraşlı, üstü başı düzgün yargıç yumuşak başlı bir hukuk adamının –"biz"lerden birinin– ferasetli edasıyla davayı dinledi.

Kürsüden iki sıra arkada oturan bir izleyici George'a işaret edince ikimiz sessizce onun yanına doğru kaydık. Geçtiğimiz sırada hiç asker oturmuyordu. Bütün askerler, odanın arkalarında, kapıya yakın

* İspanyol kökenli Yahudi. (ç.n.)

yerlerde grup halinde oturmuşlardı; gördüğüm kadarıyla da kapı, sanıkların tutulduğu bir bölüme açılıyordu. Kapı kapatılmadan önce, bir an için içerde bir Arap çocuğu gördüm. Yüzündeki korku on metre öteden bile anlaşılıyordu.

Kardeşi molotofkokteyli atmakla suçlanan ve George'un İsrail işgalinin müthiş muhalifi olarak tanıttığı şair-avukata katıldık. George beni tanıştırınca elimi tutup samimiyetle sıktı. Adı Kâmil olan, uzun boylu, bıyıklı, bir deri bir kemik denecek kadar zayıf adamın hanımların bayıldığı sıcak ve anlamlı siyah gözleri ve tavırları, eskiden George'un Chicago'da Zee olduğu zamanlarda takındığı inandırıcı zarafetini hatırlattı.

Kâmil, George'a İngilizce olarak kardeşinin duruşmasının hâlâ başlamadığını anlattı. George sanık kürsüsüne doğru hafifçe kaldırdığı parmağıyla kardeşine selam verdi; on altı on yedi yaşlarındaki çocuğun yüzündeki boş ifade bana, en azından o anda, çocuğun yüzünün korkudan ziyade sıkıntıdan çarpıldığını düşündürdü. Sanık kürsüsünde toplam beş Arap sanık vardı; dördü çocuk yaşta, biri de sabahtan beri duruşması görülen yirmi beş yaşlarında bir adamdı. Kâmil bana fısıldayarak, savcılığın iki yüz dinar çaldığı iddiasıyla hırsızlıkla suçladığı yirmi beş yaşlarındaki adamın tutuklama emrini yenilemeye çalıştığını ama savcılık adına ifade verecek olan Arap polisinin mahkemeye daha yeni geldiğini anlattı. Savunma avukatı tarafından çapraz sorguya alınan polisin olduğu tarafa baktığımda avukatın Arap değil, Ortodoks Yahudi olduğunu görünce hayret ettim. Elli yaşlarında, görkemli sakalıyla ayıdan dönme gibi duran adam, siyah resmi bir elbise giymiş, başına da takkesini takmıştı. Kâmil, mahkeme üyelerinin ortasında, yargıcın hemen altında oturan tercümanın Arapça ile İbranice bilen bir asker ve Dürzi olduğunu söyledi. Savcılığın dava vekili ise yargıç gibi resmi üniformalı, zarif görünüşlü genç bir ordu subayıydı; son derece sıkıcı bir davaya bakmakta olduğunu hissettirmesine karşın anlık dahi olsa tıpkı yargıca benzer şekilde o da polisin az önce tercüman tarafından çevrilen sözlerini eğlenceli buluyor gibiydi.

İki gün içinde gittiğim ikinci Yahudi mahkeme salonu. Yahudi yargıçlar. Yahudi yasaları. Yahudi bayrakları. Ve Yahudi olmayan

sanıklar. Yahudilerin yüzlerce yıldır hayalini kurup durduğu, ordu veya devlet konusunda bile akla hayale getirdiklerinin ötesindeki özlemlere cevap veren mahkemeler. Bir gün adaleti biz tayin edeceğiz gibi özlemlere!

Ne tuhaf, işte o gün gelmişti, biz de buradaydık ve adaleti tayin ediyorduk. İnsanların ümit dolu rüyalarının ideallikten uzak bir şekilde gerçekleşmesine bir örnek daha.

Yanımdaki iki arkadaşım, çapraz sorgulama ile çok az ilgilendi. Az sonra George eline bir bloknot alarak not tutmaya, Kâmil ise bir kez daha doğrudan doğruya yüzüme karşı fısıldamaya başladı: "Kardeşimi iğneyle uyuşturmuşlar."

Önce "emre uymuşlar" dediğini sandım.

"Nasıl uymuşlar?" diye sordum.

"İğne, diyorum." Eliyle koluma iğne yapar gibi bir hareket yaptı.

"Ne için?"

"Hiçbir şey yapamasın diye. Bünyesini zayıf düşürmek için. Şu anda her tarafı ağrı içinde. Bak çocuğa. Başını bile dik tutamıyor. On altı yaşında bir çocuk" diyerek ellerini yakınırcasına iki yana açıp kaldırdı, "ve iğneyle hasta etmişler çocuğu." Elleri ona bunu yaptıklarını ve onları durdurmanın imkânsız olduğunu anlatıyordu. "Tıbbi personelleri var. Yarın İsrail Tıp Derneği'ne gidip şikâyet edeceğim. Onlar da beni iftira etmekle suçlayacaklar."

"Belki de tıbbi personelin ona iğne yapmasının sebebi" diye fısıldadım, "hastalık falan geçiriyor olmasıdır."

Kâmil bana, anne ya da babası ölmek üzereyken elindeki oyuncağıyla oynamakta olan bir çocuğa gülümser gibi gülümsedi. Sonra dudaklarını kulağıma yapıştırarak adeta tısladı, "Asıl hasta olan onlar. Milliyetçi nüvenin ayaklanmasını işte böyle bastırıyorlar. İz bırakmayacak şekillerde işkence yaparak." Sanık kürsüsünde duran polise doğru döndü. "Bu da bir numara. Bu dava sürer de sürer, bütün dertleri bize eziyet etmek. Dördüncü güne geldik, değişen bir şey yok. Bizi yeterince bıktırıp usandırırlarsa, buradan kaçıp aya gideceğimizi, orada yaşayacağımızı falan sanıyorlar."

Kâmil gelecek sefer bana dönüp bir şeyler fısıldarken bir yandan da elimi tutuyordu. "Her yerde Güney Afrika'dan gelen insanlara

rastlıyorum, onlarla konuşuyorum. Sorular soruyorum. Çünkü bu iş giderek onlarınkine benzemeye başladı."

Kâmil'in fısıltıları artık sinirlerimi bozmaya başlamıştı; keza kim bilir hangi sapkın ve ne idüğü belirsiz bir nedenle kendimi soktuğum bu rolden de sıkılmıştım. Sana nasıl hizmet edebiliriz? Ya Kâmil beni Yahudi karşıtı biri ve kendisinin bir müttefiki olarak çalıştırmak istiyordu ya da Lech Walesa'yla yaptığım görüşmeyle bağlantılı olarak, George'un anlattığı kadar işe yarayıp yaramayacağımı anlamaya çalışıyordu. Oldum olası kendimi böyle güç durumlara düşürmüşümdür ama bugüne dek bunları genel olarak romanlarımda yapmışımdır. Peki, ben şimdi bu işin içinden nasıl çıkacağım?

Yine omzumda Kâmil'in omzunun baskısını, tenimde de sıcak nefesini hissettim, "Doğru değil mi? İsrail Yahudi olmasaydı..."

Birden hızla vurulan tokmağın sesi duyuldu, yargıcın Kâmil'e belki de artık sussan iyi olur deme yoluydu bu. Kâmil, hiç istifini bozmadan içini çekerek kollarını göğsünde kavuşturdu ve iki dakika kadar o dalgın, meditasyon pozunda kaldı. Ama sonra yine kulağıma eğildi. "İsrail Yahudi olmasaydı, kendilerini bu ülkenin refahıyla bu denli özdeşleştiren bu Amerikalı Yahudi liberaller, Güney Afrika'yı kınadıkları gibi, Arap nüfusuna yaptıklarından dolayı da İsrail'i kınamaz mıydı?"

Ben yine cevap vermemeyi seçtim ama bu da ancak az önce hızla inen tokmak kadar etkiledi Kâmil'i. "Elbette, Güney Afrika'nın ne alakası var? Bunların el kol kırıp, tutuklularına iğne yaptıkları düşünülürse insanın aklına Güney Afrika değil, Nazi Almanya'sı geliyor."

O anda, arabamın önüne bir şey fırladığında aniden frene basmam gibi içgüdüsel olarak kafamı adama çevirivermişim. Karşımda hiçbir düşmanlık taşımadan bana bakan o esrarengiz gözlerini gördüm ama bunların hiçbiri benim için bir anlam taşımaz olmuştu. Oysa tek yapmam gereken onu anladığımı gösterircesine başımı sallamak, başımı sallarken en ciddi halimi takınmak, böylece maskeme uygun bir şekilde durumu idare etmekti. İyi de bu maskenin ardındaki amaç neydi? Bir amacı varsa da beni taciz edip duran bu adamın bıkıp usanmadan konuşup durması, bu amacın ne olduğunu ve rolümü devam ettirme nedenimi unutturacak kadar beni çileden

çıkarmıştı. Bu adamı dinlediğim yeterdi. "Bak" dedim, lafa sakin ve alçak bir ses tonuyla başlamıştım ama sözcükler ağzımdan döküldükçe kontrolü kaybettiğimi şaşkınlıkla fark ettim. "Naziler el kol kırmadılar. İnsanları yeryüzünden silme sanayisi kullandılar. Ölüm imal ettiler. Tanrı aşkına, kayıtlı tarih varken metafor kullanmaya gerek yok!"

Bunları söyler söylemez ayağa fırladım ama George'un bacaklarını itip sıradan geçerken yargıç tokmağını bu sefer iki kez masaya vurunca arka sıralardaki dört asker anında ayağa kalktı, ayrıca benim yöneldiğim taraftaki kapıda duran silahlı muhafızın da önümü kesmek üzere bana doğru seğirttiğini gördüm. Ardından zeki yargıcın İngilizce olarak mahkeme salonuna söylediği sözler yankılandı: "Neo-sömürgeciliğimiz, Bay Roth'a manevi bir sarsıntı yaşattı. Yol verin. Adamın temiz havaya ihtiyacı var." Sonra İbranice bir şeyler söyledi ve kapıyı tutan muhafız kenara çekildi, ben de kapıyı itip kendimi avluya attım. Tam, şimdi kendi başıma Kudüs'e nasıl döneceğim diye düşünmeye başlamıştım ki arkamdan bütün salon dışarı dökülmeye başladı. Kâmil ve George dışında herkes çıkmıştı. Yoksa tutuklanmışlar mıydı? Açık kapıdan içeri göz attığımda tutukluların sanık sandalyelerinden götürülmüş olduğunu, kürsü hariç, bütün salonun boşaldığını fark ettim. Sonra da kayıp iki dostumu gördüm, onlarla özel olarak konuşmak için mahkemeye ara verdiği anlaşılan askeri yargıcın sandalyesinin yanında dikiliyorlardı. Ben baktığım anda yargıç konuşmuyor, onları dinliyordu. Konuşan George'du. Konuşmuyor, köpürüyordu. Elleri ceplerinde, upuzun boylu, saldıracakmış da zor sabrediyormuş gibi duran ve kurnazlığı hücum etmesini engelleyen saldırgan Kâmil ise ses çıkarmadan onun yanında dikiliyordu.

Savunma avukatı olan uzun sakallı, takkeli adam birkaç metre ötede hızlı hızlı sigarasını tüttürüyordu. Onun olduğu tarafa döndüğümde bana gülümsedi ama iğneli bir gülümsemeydi bu. "İşte böyle" dedi, sanki daha önce konuşmuşuz da şimdi sözün tükendiği noktaya gelmişiz gibi. Sigarasının izmaritiyle ikinci bir sigara yaktı ve birkaç kez hararetle dumanı içine çekip bıraktıktan sonra tekrar konuştu. "Demek herkesin sözünü ettiği o adam sensin."

Arap sanıklardan birinin o yörede tanınmış ağabeyiyle beni baş başa gören ve bundan yanlış çıkarımda da bulunarak tuttuğum tarafın onunkiyle taban tabana zıt olmayacağını tahmin eden birinin karşısında düştüğüm bu aleni horlanmaya hiç hazırlıklı değildim. Bir hasım daha. Ama benim hasmım mı, Pipik'in hasmı mı? Anlaşılan, ikisinin de birazcık hasmı denilebilirdi.

"Evet, ağzından bir söz çıkmaya görsün" dedi. "Ne söylersen söyle, bütün dünya dönüp ne dediğine bakıyor. Yahudiler saçını başını yolmaya başlıyor. 'Bu adam niye bize karşı? Neden bizim tarafımızı tutmuyor?' Kimi tutup kimi tutmadığının herkes için bu kadar önemli olması çok güzel bir duygudur herhalde."

"İnan bana bundan da güzeli varsa, o da ücra bir yerde küçük hırsızlık davalarına bakan bir avukat olmanın verdiği duygudur herhalde."

"Yüz on beş kiloluk Ortodoks Yahudi bir avukat. Önemsiz görünsem de o kadar hafife alma."

"Git başımdan" dedim.

"Biliyor musun, buradaki ahmaklar Arapları savunuyorum diye bana çıkıştıklarında dinlemeye bile tenezzül etmiyorum. 'Bu da geçinmek için bir meslek' diyorum onlara. 'Benim gibi bir dalavereciden ne beklenir ki?' Diyorum ki Araplar şişmanlara saygı duyar, şişmanlar onları gayet güzel yolar. Ama George Ziad mahkeme salonuna meşhur solcularını getirdiğinde, kendimi neredeyse onlar kadar aşağılık görüyorum. Senin en azından kendini geliştirme mazeretin var. Üçüncü Dünya sicilin olmadan Stockholm'e nasıl ulaşırsın, değil mi?"

"Elbette. Her şey ödüle doğru yapılan hamlenin bir parçası."

"O pek çekici olan, hani mahkeme ozanı gibi dolaşan adam sana yanan binayı da anlattı mı? 'Yanan bir binadan atlarsan, o sırada tesadüfen yoldan geçmekte olan bir adamın üzerine düşebilirsin. Bu zaten başlı başına berbat bir kazadır. Ama sonra kalkıp adamın kafasına sopa indirmek zorunda değilsin. İşte Batı Şeria'da olan da bu. Önce kendilerini kurtarmak için insanların üzerine indiler, sonra da kafalarına kafalarına vurmaya başladılar.' Aman ne halk efsanesi. Ne kadar gerçekçi. Daha seni avucunun içine almadı mı? Hazır oldu-

ğunda heyecan verici bir şekilde yapacaktır bunu. Kâmil'in Akademi Ödülü'nü aldığı zamansa şu: 'Siz buradan gidip unutursunuz, o da buradan gidip unutur, George da buradan gider ve bildiğim kadarıyla George bile unutur. Ama bu darbeleri alan kişinin yaşadığı şey, darbeleri sayan kişinin yaşadıklarından çok daha farklıdır.' Evet, bunlar sizin bam telinize dokunmuş, Bay Roth. Yahudi bir Jesse Jackson bin Chomsky'ye bedeldir. Bak işte, geldiler" George ve Kâmil'in mahkeme salonundan avluya adım attıklarını görmüştü, "bütün dünyanın sevimli kurbanları. Neyin hayalini kuruyorlar? Filistin'in mi yoksa Filistin-İsrail beraberliğinin mi? Bir ara onlara sor da bu sorunun cevabını dürüstçe versinler" dedi.

Yanımıza geldiklerinde George ve Kâmil'in ilk yaptığı şey avukatın elini sıkmak oldu, o da herkese birer sigara ikram etti, ben almayınca kendine bir tane daha yakıp gülmeye başladı. Güldükçe bronşlarından pek de güzel akıntılar getirmeyen derin, sert, yırtılırcasına sesler geliyordu. Bin paket daha içerse Jesse Jackson ve benim gibi ünlü solcuların mide bulandırıcı saçmalıklarına bir daha asla katlanmak zorunda kalmayacaktı. "Bu saygın yazar" diye anlatmaya koyuldu George ve Kâmil'e, "gösterdiğimiz samimiyete bir anlam veremiyor." Sonra bana dönerek sır verircesine devam etti: "Burası Ortadoğu. Bir gülücükle yalan söylemeyi iyi biliriz hepimiz. Bu dünyada dürüstlüğün yeri yoktur ama bu yerli çocuklar bunu gereğinden de az yapma konusunda uzmanlaşıyorlar. Araplarda görebileceğin bir özelliktir bu. Aynı anda her iki rolü de kusursuz bir doğallıkla oynarlar. Bir bakarsın birinde müthiş inandırıcıdırlar –senin yazı yazman gibi– ama sonra bir de bakarsın az önce senin odandan çıkan adam köşeyi döner dönmez bildiğinin tam tersi biri oluvermiş."

"Peki, sence bunun nedeni nedir?" diye sordum ona.

"Kişi kendi çıkarı için her şeyi yapar. Nedeni bu kadar basit. Çölde yaşamanın gereği bu. O otlak benim, orada hayvanım otlayacak, yoksa ölür. Ya senin hayvanın ölecek ya da benimkisi. İşte, çıkar dediğin şey bu noktada başlar ve bütün ikiyüzlülükleri meşru kılar. İslam'da takiye diye bir inanç vardır. Gerçeği gizleyip başka türlü gösterme anlamını taşır. Özellikle Şii İslam'ında çok sık görülür ama İslam kültürünün yaygın olduğu her yerde rastlanır. Bir öğreti olarak

bakılacak olursa, takiye İslam kültürünün bir parçasıdır, bu yüzden gerçeği gizleyip farklı görünmek çok yaygındır. Bu kültürde kendini tehlikeye atacak şekilde konuşman, aynı şekilde dürüst ve samimi olman da beklenmez. Dürüst ve samimi olmak burada aptallık olarak karşılanır. Adam bir şey söyler, halk önünde kendini belli bir şekilde yansıtır ama içyüzü bundan çok farklıdır ve özel hayatında tamamen bambaşka davranır. Bununla ilgili bir de şu ifadeyi kullanırlar: 'ramel-i muteharrika' yani kayan kumlar. Al sana bir örnek: Bir yandan Siyonizm muhalifi olarak kabadayılık yaparlar ama Manda sırasında Yahudilere toprak satan da onlardır. Bunu yapan da alelade fırsatçılar değil, büyük liderleridir. Ama bunu da gerekçelendiren bir atasözleri vardır: E'z zaruri li-ahkam. 'Zaruretler kendi hükümlerini doğurur.' Takiye, ikiyüzlülük, gerçeği gizleme... Bunların hepsi dostlarının el üstünde tuttuğu değerlerdir" dedi bana. "Başkaları kendi kafalarından geçenleri bilmek zorunda değil diye düşünürler. Gördüğün gibi, durmadan aklından geçenleri önüne gelene anlatan Yahudilerden çok farklılar. Tanrı Yahudilere Arapları verdi, vicdanlarına azap olsun da Yahudiliklerini bozmasınlar diye. Tanrı bize Arapları gönderdi ki yoldan saptığımızda kendimizi düzeltmeyi öğrenebilelim diye."

"Peki, neden Tanrı Araplara Yahudileri verdi?" diye sordu George.

"Onları cezalandırmak için" diye cevapladı avukat. "Sen bunu herkesten daha iyi bilirsin. Allah yolundan saptıkları için ceza olsun diye gönderdi elbette. George büyük bir günahkârdır" dedi bana dönerek. "Yoldan sapmakla ilgili sana çok eğlenceli öyküler anlatabilir."

"Ama Shmuel'in aktörlüğü, benim günahkârlığımı kat kat geçer" dedi George. Bizim cemaatlerimizde Shmuel, aziz rolünü oynar –Arapların medeni haklarını savunan bir Yahudi. Yahudi bir avukat tarafından temsil edilmek demek– ki bu şekilde mahkemede bir şansın olabilir. Demjanjuk bile böyle düşünüyor. Demjanjuk'un Bay O'Brien'ı kovup Sheftel'i tutmasının sebebi, bunun ona daha çok yardımı olacağını düşünecek kadar hayalci olması. Önceki gün Demjanjuk'un Sheftel'e şöyle dediğini duydum: 'Ta başında bir Yahudi avukat tutsaydım, bugün bu duruma düşmezdim.' Shmuel, elbette

Sheftel gibi bir adam değil. Sheftel yerleşik değerler karşıtı bir süperstardır. O, Ukraynalıları sıkıp suyunu çıkarır. Treblinka gardiyanının üzerinden yarım milyon kazanacak. Ama Aziz Shmuel daha alçakgönüllüdür. Aziz Shmuel, yoksul müvekkillerinin ne kadar az para verdiğine bakmaz. Niye baksın ki? Ona maaşını başkaları veriyor. Shin Bet'in her aileden bir muhbir satın alıp hayatımızı zehir etmesi yetmiyor. Zaten ezilmiş ve gördüğün gibi epey aşağılanmış insanlarla birlikte bu şekilde sürüngen yerine konmak yetmiyor, ki düşün, aşağılanmak epey yeterli zaten. Hayır, medeni hakları savunan bir avukat bile casusluk yapmak zorundadır, bunu bile yozlaştırmak zorundalar."

"George, muhbirlerine haksızlık ediyor" dedi Yahudi avukat bana. "Evet, bunun gibi çok sayıda muhbir var ama neden olmasın ki? Bu bölgenin geleneksel mesleğidir muhbirlik, muhteşem bir beceriyle uyguladıkları bir iştir. Muhbirliğin burada uzun ve soylu bir tarihi vardır. Muhbirliğin tarihi sadece İngilizlere, Türklere değil, ta Yehuda'ya kadar gider. George, sen de iyi bir kültürel rölativist gibi davran. Muhbirlik burada bir yaşam biçimidir, herhangi bir topluma özgü bir yaşam biçimi ne kadar saygı hak ediyorsa bu da o kadar saygıyı hak ediyor. Sen yıllarını yurtdışında entelektüel çapkın olarak geçirmiş birisin, kendi halkından o kadar uzak kalmışsın ki onları, deyim yerindeyse, İsrailli bir emperyalist köpeğin küçümseyici bakışlarıyla yargılıyor gibisin. Muhbirlik deyip geçme; muhbirlik yapmak tüm bu horlanmalar arasında azıcık da olsa nefes almanı sağlar. Muhbirlik bir statü verir, ayrıcalıklar kazandırır. İşbirlikçilik senin ait olduğun toplumun en saygın kazanımlarından biriyse, işbirlikçilerin kellesini koparmakta bu kadar aceleci davranamazsın. Aslında ellerini yakmaları ve taşlanarak öldürülmeleri antropolojik suç sayılır. Ayrıca senin yerinde olan biri için bu bir budalalık olur. Ramallah'taki herkes birbirinin muhbir olduğundan kuşkulanıyor, bir gün kafası bozuk ahmağın birini kandırıp senin işbirlikçi olduğunu söylerlerse adam kafanı koparmaya geliverir. Yoksa bu söylentileri ben mi yaysam? Bu bana çok da sevimsiz gelmiyor."

"Shmuel" dedi George, "ne istiyorsan yap, istediğin kadar asılsız dedikodu yay."

Onlar birbirlerine böyle takılırken Kâmil sigarasını içiyor, hiç ses

çıkarmıyordu. Hatta konuşulanları dinliyor gibi bile görünmüyordu, zaten dinlemesi için de bir neden yoktu. Ne de olsa küçük ve acımasız bir vodvile dönen bu konuşma belli ki onun değil, benim eğitimim içindi.

Avlunun öteki ucunda beraber sigara içmekte olan askerler mahkeme salonunun kapısına doğru yürümeye başladılar. Avukat Shmuel bir yandan arkasına dönüp yere balgamını tükürürken, diğer yandan aramızdan birine yeni bir hakarette bulunmadan hızla seğirtti.

Shmuel'in gittiğini gören Kâmil bana dönerek, "Seni başka birisiyle karıştırmışım" dedi.

Acaba bu kez kimle, diye merak ettim. Sözüne devam etmesini bekledim ama bir süre hiçbir şey söylemedi, aklı yine başka bir yere kaymıştı. Sonunda, "Yapılacak çok şey var" dedi, "ama yeterince zaman yok. Hepimiz çok çalıştık, çok da gerildik. Uykusuzluk insanı aptallaştırıyor." Ağırbaşlı bir özürdü bu. O kadar ağırdı ki onunla ilgili diğer şeyler kadar sinir bozucuydu. Bu adamın öfkesi iki dakikada bir insanın yüzüne patlayan türden bir öfke olmadığından, George'un yanında olmaktan daha ürkütücü geliyordu bana. Şehirlerdeki kazılardan çıkan bombalardan birinin yanında durmak gibiydi, hani İkinci Dünya Savaşı'ndan kalma, patlamamış bombalardan. George için böyle düşünmemiştim ama bu adam patladığında çok hasar verir, diye geçirdim aklımdan.

"Beni kiminle karıştırmıştın?" diye sordum.

Buna gülümsemesine şaşırdım. "Kendinle."

Hiç ama hiç lafı dolaştırmadığını tahmin ettiğim bir adamdan gelen bu gülümseme hiç hoşuma gitmemişti. Ne dediğini biliyor muydu yoksa söyleyecek başka bir şeyi olmadığı için mi böyle söylemişti? Tüm bu gösterinin anlamı bir oyun oynanmakta olduğu anlamına gelmiyordu, tam tersi bir anlama geliyordu.

"Evet" dedim sahte bir dostlukla, "neden yanlış bir kanıya kapıldığını anlayabiliyorum. Ama seni temin ederim ki ben de buradaki herkes gibi kendimden daha fazla biri değilim."

Bu cevaptaki bir şey onu ansızın, şeytani gülümsemesinden önceki halinden de sert görünüşlü biri yapmıştı. Adamın neyin peşin-

de olduğunu anlayamıyordum. Kâmil sadece kendisinin bildiği bir şifreyle konuşuyor gibiydi, belki de sadece beni korkutmaya çalışıyordu.

"Yargıç" dedi George, "Kâmil'in kardeşinin hastaneye gönderilmesini onayladı. Kâmil bunu gerçekten yapıp yapmadıklarını görmek için kalacak."

"İnşallah kardeşinin bir sorunu yoktur" dedim ama Kâmil kardeşine iğne veren benmişim gibi bana bakmaya devam ediyordu. Beni biriyle karıştırdığını söyleyerek özür dilemişti fakat şimdi de benim ötekinden çok daha aşağı biri olduğum sonucuna varmış gibiydi.

"Evet" diye cevap verdi Kâmil, "Anlayışlısın. Çok anlayışlısın. Burada işlenen cürümü kendi gözlerinle görünce anlayışlı olmamak zor. Ama sonra bu anlayışına ne olacağını söyleyeyim sana. Sen bir iki hafta ya da bilemedin en fazla iki ay sonra gidip unutacaksın. Avukat Bay Shmuel bu gece evine gidecek ve ön kapıya bile varmadan, akşam yemeğini yiyip çocuklarıyla oynamaya bile başlamadan bunları unutacak. George da gidecek ve belki o da unutacak. Bugün değilse de yarın. George daha önce de unuttu." Öfkeyle cezaevini işaret etti ama sonraki sözlerini söylerken sesinde abartılı bir yumuşaklık vardı: "Ama bu darbeleri alan kişinin yaşadığı şey, darbeleri sayan kişinin yaşadıklarından çok daha farklıdır." Bu sözlerle birlikte kardeşinin Yahudiler tarafından tutsak edildiği binaya geri döndü.

George karısına telefon edip az sonra eve bir konukla geleceğini haber vermek istediği için binanın ön tarafındaki kapıya doğru yürüdük. Bu kapıda muhafızlar yoktu, George öylece kapıyı itip içeri girdi, ben de hemen arkasından onu takip ediyordum. Silahlı olup olmadığımızı görmek için hiç kimsenin bizi aramadığını görünce, George gibi bir Filistinli ve benim gibi hiç bilinmeyen bir yabancının böyle elini kolunu sallaya sallaya, kimse bizi durdurmadan koridordan geçebilmesine çok şaşırmıştım. Koridorun sonunda on sekiz on dokuz yaşlarında üç İsrailli asker kız bir şeyler daktilo ederken radyolarından standart rock parçaları çalıyordu. Kâmil'in kardeşinin intikamını almak için kapıdan içeri bir el bombası atsak yeterdi. Nasıl olur da kimse böyle bir olasılığı düşünmezdi? George İbranice konuşup telefonu kullanabilir miyim, diye sorunca dakti-

loda yazan kızlardan biri başını kaldırdı. Üstünkörü bir şekilde, "Şalom George" dedi ve o anda aklıma gelen şu oldu: George bir işbirlikçi.

George karısıyla İngilizce konuşarak Kudüs'te bana yani 1955'ten bu yana görmediği muhteşem arkadaşına rastladığını anlatırken ben, muhtemelen nerede çalıştıklarını unutmaya çalışan asker-sekreterlerin pis ve kasvetli duvarlara yapıştırdığı posterlere bakıyordum: Kolombiya'yı gösteren turistik amaçlı bir posterde minik ördekler zambaklarla dolu bir gölcükte güzel güzel yüzüyordu, bir diğerinde de huzur dolu kırlarda büyüyen bol bol kır çiçeği görünüyordu. Bütün yaptığım posterlere bakmaktan ibaretmiş gibi görünürken, aslında başka şeyler düşünüyordum. George bir İsrail casusu ve gözetlediği kişi de benim. Ama casus olsa benim doğru ben olup olmadığımı bilmez miydi? Öte yandan, Shmuel de Shin Bet adına çalışıyorsa onu neden açık etsindi ki? Hayır, o halde George FKÖ casusu. Hayır, kimseye casusluk yaptığı falan yok. Casus olan ne o ne de öteki. Casus olan benim!

Her şeyin sözcüklerden ibaret olduğu bir yerde, benim bu konuda usta olduğumu, nasılsa bir yolunu bulacağımı sanıyor olabilirsiniz; ama burası nefretle çalkalanan, herkesin birer sözel idam mangası olduğu, sınırsız kuşkuların, alaycı ve öfke dolu konuşmaların sebil gibi yağdığı, yaşamın kısır bir tartışmaya indirgendiği ve söylenecek bir şeyin olmadığı sohbetlerle dolu bir yerdi... Aman kalsın, balta girmemiş ormana girsem daha iyi, diye düşünüyordum, hiç olmazsa insan orada bir kükreme duyduğunda gerçekten kükreme olduğunu bilir, onu başka bir şeyle karıştırmaya imkân yoktur. Burada, gerek bu mücadelenin gerek perde arkasındaki diğer mücadelenin altında yatanı ne doğru dürüst anlayabiliyordum ne de kendi davranışlarım bana diğerlerinden daha mantıklı geliyordu.

Birlikte tepeden aşağı yürüyüp nöbetçi kulübelerini geçerken George kendi kendini azarlıyor, işgal sefaletini karısına ve oğluna da çektirdiğini, ikisinin de cepheye dönmüş bu yerde yaşamaya tahammül edemediklerini anlatıyordu. Gerçi Amerika'dayken dul babasının kötüye giden sağlığı yüzünden çok endişelenen Anna için şimdi babasının bitişiğinde oturuyor olmak bir teselli olabiliyordu. An-

na'nın seksen yaşındaki babası Ramallah'ta varlıklı bir işadamıydı, ellili yılların ortalarında Beyrut'ta Anna'nın on yaşından itibaren Hıristiyan kızların gidebileceği en iyi okullarda okumasını sağlamıştı. Sonra Anna, Birleşik Devletler'e gidip yine kendisi gibi Hıristiyan olan George'la tanışıp evlenmişti. Anna, Boston'daki bir reklam ajansında yıllarca mizanpaj sanatçısı olarak çalışmış, bir atölye açarak propaganda posterleri, kitapçıklar ve el ilanları yapmıştı. Sürekli yaşadığı sağlık sorunları ve her hafta çektiği migren ağrıları yüzünden el altından yapılan bu gizli işler sona ermişti. Şimdi en büyük korkusu İsraillilerin bir gece yarısı gelip onu değil, on beş yaşındaki oğlu Michael'ı tutuklayıp götürmeleriydi.

Ama George'un başka çaresi var mıydı? Boston'dayken Coolidge Hall'deki Ortadoğu seminerlerinde İsrail'i savunanların karşısında yer almış, kendi yemek davetlerini mahvetmek pahasına da olsa Yahudi dostlarına muhalefet etme inadını sürdürmüştü. Globe'da makaleler yayımlamış, programında yerli Netanyahu ile üç dakika kadar savaşacak birini arayan Chris Lydon'ın her çağrısına uyup WGBH'ye koşarak çene yarıştırmıştı. Ama işgalciye karşı direnişini kadrolu bir Amerikalı profesör olarak gayet rahat bir emniyet sınırının ardından yürütmeyi, mücadeleyle herhangi bir bağlantısı olmadığını söyleyip durduğu tüm o yılları yaşamaktan daha kolay yedirmişti vicdanına. Oysa Ramallah'ta, hep vazife edindiği gibi, kendisiyle birlikte buraya getirdiği şeyin Anna'ya ve daha da önemlisi Michael'a ne yaptığını düşünüp endişeleniyordu ama anlattıklarını dinledikten sonra Michael'ın isyanını George'un önceden nasıl göremediğini de anlayamamıştım doğrusu. Bir zamanlar, Newton banliyösünde evinin yatak odasında duvarları süsleyen yurtsever grafitilerin arasındayken bu dava Michael'a destansı gelmiş olabilir ama şimdi, modası geçmiş bir yaşam tarzını dayatan kalın kafalı bir babanın yetiştirdiği her ergen gibi tüm bunların kendi kişiliğini bulmasına engel olduğunu hissediyordu. George hiç istemeden de olsa kayınpederinin para yardımını ve Anna'nın ısrarı üzerine, Michael'ın liseyi bitirmek üzere New England'daki yatılı okula dönmesini kabul etmek üzereydi. Oğlunun, hayatın acı gerçeklerini göreceği bu ülkede yaşayıp okuyacak kadar büyük olduğuna, mecburen bu çileyi çekip George'un oğlu olmanın

sonuçlarına katlanacak kadar yaşının büyüdüğüne inanan George'a göre Michael ile girdiği tartışmalar, kendi babasından onu koparıp hayata küstüren şiddetli anlaşmazlıkların yeniden yaşanması demekti ve ona verilen en büyük ceza buydu.

Henüz toy bir delikanlı olan Michael'a pek acımıştım. Babaların oğullarının omuzlarına yüklediği utanç verici milliyetçilik yükünü her kuşak diğerine dayatıyor, diye düşündüm. Bu durum, ailenin dramı ve George Ziad'ın sırtında ağır bir yük olmuştu. Bir tarafta Michael vardı, ergen Amerikalı içgüdüleri, bu yeni ve nankör kuşağın gereği olarak ona tarihten bağımsız, özgür bir insan olduğunu söylüyordu. Ve diğer tarafta da babaların yürek parçalayıcı tarihini paylaşan başka bir baba vardı. Bencilliğiyle gücendirdiği kendi babasının hayaletini memnun etmek adına, genç oğlundan körü körüne ve bencilce her şeyiyle, kendisi gibi bir yetişkinin ihtiyaçları karşısında teslim olmasını bekliyordu. Evet, babası konusunda vicdanını rahatlatma duygusu George'u ele geçirmişti ve bunu deneyen herkesin de bildiği gibi babalar konusunda vicdan rahatlatma işi, kişinin kendi suçundan biçilmiş bir hançerle eski bir patolojinin çalılarını temizleme çabası zor bir iştir. Fakat George bu ikiye bölünme meselesini kökünden halletmeye kararlıydı ve bunun anlamı, hep olduğu gibi hınç dolu bir ılımlılık demekti. Bırak, onlar yarım yamalak işler yapsın ama George'a göre onlar zaten hep böyle değil miydi? Başka yaşamlarla kaynaşmış bir yaşam istiyordu. Önce Zee olarak Chicago'da bizim yaşamımıza, şimdi ise sil baştan onların yaşamına kaynıyordu. İçindeki kavgayı acımasızca basite indirgeyip bastırarak yaptığı bu kaynama girişimi hiçbir zaman işe yaramamıştı. Fakat Boston mantığını kullanıp orta yolu tutturması da işe yaramamıştı. Yeni bir kalıba girmek için en sert denemelere kalkışmış olsa da yaşamını, hiçbir yerde hiç kimseyle bir araya getiremiyordu. Ne ilginçtir ki benlik gibi minicik bir şeyin içinde bile birbiriyle çarpışan altbenlikler vardı ve bu altbenliklerin de içinde başka altbenlikler, onların da içinde başka başka altbenlikler vardı ve bu böyle uzayıp gidiyordu. Daha da ilginci, yetişkin bir adam, eğitimli bir adam, esaslı bir profesördü kendiyle bütünleşmeyi arayan!

Halcion nöbetlerimle başlayan ve Moishe Pipik'in ortaya çıkışıy-

la üstüne tuz biber ekilen bu çoğul benlikler meselesi aylardır zihnimi kurcalıyordu. Belki de bu yüzden George konusunda fazla öznel düşünüyordum. Ama derme çatma da olsa asıl anlamaya çalıştığım şey, George'un ağzından çıkanları, neden barda yanındakine açılan bir adamın sözlerine benzettiğim, kendi karısı ve oğlu kadar yakını olan kişilerden ümidini kestiğini söylediğinde bile bana neden hiçbir şey ifade etmediğiydi. Kontrolden çıkmış, en derin sırlarını döken, çelişkilerle altüst olmuş ve bırakın "kendini bulmayı", ait olduğu yere bile erişememeye mahkûm bir adamı dinliyordum. Belki de bütün bunların nedeni, George'daki akademik, araştırmacı alışkanlıkların yerini, tarih yaratmak gibi çılgınca bir öfkenin almış olmasıydı hatta bir de vicdan azabının sıkıştırmasından ziyade zayıf bir mizaca sahip olmasıydı; gördüğüm tüm o bağlantısızlığın, feveranların, makineli tüfek gibi konuşup durmasının, entelektüel ikiyüzlülüğünün, yanlış yargılarının, propagandacı konuşmalarının altında yatan neden bunlardı belki de. Zira o cana yakın, incelikli, sevecen George Ziad tamamen altüst olmuş bir haldeydi ya da bütün bunların altında yatan neden, adaletsizlikti: Bu kadar büyük ve uzun süren bir adaletsizlik, doğru düzgün bir adamı deliye çevirmeye yeter de artardı, öyle değil mi?

İsrail askerlerinin yöredeki insanları çekip kemiklerini kırdığı ve döve döve adam ettiği kan lekeleriyle kaplı duvara yolculuğumuz, merkezdeki meydanı çevreleyen, geçit vermez barikatlarla engellenmişti. Gerçekten de George'un Ramallah'ın öbür yakasındaki evine gitmek için ilerdeki tepeleri dolaşmak zorunda kaldık. "Babam bu tepelerin eski halini de düşünüp ağlardı. Baharda bile, derdi, badem çiçeklerinin kokusunu duyarmışsın. Oysa öyle bir şey yok" dedi George, "baharda değil, şubatta çiçek açar badem. Bu mübalağasını bile düzeltmekten geri kalmazdım. Madem öyle, ağaçları iş edinseydi de böyle ağlayıp durmasaydı, derdim."

Kendini azarlamaya kaptırmış giden George, kente inen arka sokaklardan geçerken, bütün yol boyunca bezgin bir halde hatıralarından oluşan bir iddianame hazırlayıp durmuştu. Belki de ilk dediğimde haklıydım. Her şeyi kirleten bu perişanlığı, çaresizliği derinleştiren, George'u abartılarla hemhal edip bu keskin dönüşümün

derecesini belirleyen şey vicdan azabıydı. Yıkılmış bir babanın duygusal gevezeliklerini bir ergenin kin dolu, hata avcısı diliyle eleştirip laf yarıştırdığı için duyduğu vicdan azabı. Dr. Ziad'ın küçük oğlu şimdi orta yaşlı biri olmanın ağır bedelini hatta biraz da fazlasını ödüyor gibiydi.

Elbette, tüm bunlar bir oyundan ibaret değilse.

George'un evi küçük bir vadi eteğindeki pırıltılı, eski bir zeytin bahçesinin etrafını dağınık bir şekilde çevreleyen ve büyük bahçelerle birbirinden ayrılan beş altı taş evden biriydi. Eskiden, Anna daha küçük bir çocukken, burası erkek kardeşleri ve kuzenlerinin yaşadığı evlerden oluşan bir aile arazisiydi ama artık hepsi başka ülkelere göç etmişti. Hava kararmakta, tüyleri diken diken eden bir akşam hissedilmekteydi. İçeride ise evin dar oturma odasının bir ucundaki minik şöminede yanan birkaç odun parçası düpedüz insanın iliklerine kadar işleyen rutubete karşı etkide bulunmaktan uzaktı. İskemle ve kanepeleri kaplayan capcanlı, parlak kumaş ve pürüzlü taş yüzeye yayılan modern geometrik desenli bir sürü kilimle dolu oda neşeli bir tarzda döşenmişti. Etrafta hiç kitap görmemek beni şaşırttı –belki de George kitaplarının üniversitedeki odasında daha güvende olduğunu düşünüyordu– fakat kanepenin yanındaki masanın üzerine saçılmış bir sürü Arap dergisi ve gazetesi duruyordu. İkisi de kalın kazak giyen Anna ve Michael ile birlikte çayımızı içmek üzere ateşe yakın bir yere oturduk. Üşüyen ellerimi fincanın sıcaklığıyla ısıtmaya çalışırken, Boston gibi bir yerden sonra burası, yer seviyesinin biraz üzerindeki bir mahzen, diye düşünüyordum. Her şey yetmezmiş gibi bu zindanın soğuk nefesini hissediyorsunuz. Bir de ısıtıcıdan gelen gazyağı kokusunu. Isıtıcının çok iyi bakılıp onarılmadığı belliydi ama bu koku başka bir odadan geliyordu. Bu odanın bir sürü küçük cam gözlü Fransız kapısı bahçeye açılıyor ve yaklaşık dört metre yükseklikteki kemerli tavandan aşağı uzun saplı, dört kanatlı bir pervane sarkıyordu. Havalar güzelken burası çok hoş bir yer olmalıydı ama şu anda hiç de sıcak ve rahat bir ruh hali esinleyen bir oda olmadığını hissettirdi bana.

Anna tüy gibi hafif, mini mini bir kadındı; insanı hayrette bırakan gözlere sahipti ve anatomisinin tek amacı, o gözleri doyurabilmek için ev döşemekmiş gibi duruyordu. Derin, küre biçimli gözlerdi bunlar, karanlıkta görebilmek için yaratılmış gözlerdi. Lemurlarda* olduğu gibi ancak bir yumruk kadar küçük, üçgen bir yüze yerleştirilmiş gözlerdi bunlar. Üstünde çadır gibi duran kazağı çöp gibi kalmış bedenini örtüyor, alt tarafında ise bir çift bebek pabucuna girmiş ayakları görünüyordu. Benim tanıdığım George için, Anna'dan daha dolgun, daha diri birini hayal ederdim ama belki de yirmi yıl önce Boston'da tanışıp evlendikleri sıralarda böyle geceleri yaşayıp (buna da yaşamak denirse) gündüzleri ortadan kaybolan bir avdan daha şen şakrak, daha canlı biri olmalıydı.

Mermer gibi cildiyle zarif bir kumral delikanlı olan ama fena halde sıska Michael ise daha şimdiden babasından bir kafa daha uzunsa da utangaçlığı (veya belki de artık sabrının sonuna gelmesi) yüzünden sessiz ve donuk duran, sevimli bir oğlandı. Babası diasporacılığın kırk yıldır bir Yahudi'den duyduğu en özgün fikir olduğunu, en doğru tarihsel ve ahlaki temellere dayanan bir çözüm getirebilecek ilk fikir olduğunu, Filistinlilerin ayrılmasının tek adil yolunun bu topraklara ait bir halkı değil, ta en başından beri bu topraklara yabancı, buralara ters bir halkı başka yerlere göndermek olduğunu anlatıyordu... Michael ise bütün konuşma boyunca gözlerini, dizimden bir ayak yukarıdaki havada bir yerde duran ve bütün dikkatini zorla üstüne toplayan görünmez bir noktaya dikmiş kalmıştı. Anna da Yahudilerin disaporacı liderinin evine çay içmeye gelmiş olmasının bir işe yarayacağına inanmıyor gibi duruyordu. Kendini kaptırmış gidense yalnızca George'tu, çılgınca bir ümitsizlikle yalnızca George... Tüm bunlar bir numaradan ibaret değilse.

Elbette George bu öneriye Siyonistlerin gülüp geçmekten başka bir şey yapmayacaklarını biliyordu, kutsal hükümlerinin sahteliği diasporacılık tarafından ortaya çıkarılmıştı. Benim en ateşli savunucularımı arasında olması gereken Filistinliler arasında bile Kâmil gibi bunun siyasi potansiyelini kavrayabilmekten uzak olanların, diasporacılığı Yahudi nostaljisinin bir uygulaması olarak gö-

* Madagaskar'da yaşayan primat. (y.h.n.)

rüp aptalca yanlış yorumlayanların da olduğunu anlatarak sözlerine devam etti.

"O da böyle yorumlamış" derken, sadece sesiyle bile karısını kendi gözlerinden daha fazla küçülten, oğlunuysa sessizliğe gömen, dizginleri boşalmış bu konuşmacıyı bölmeye cüret etmiştim. "Broadway'in, herkesin Yahudi olduğu bir müzikal komedi köyü olmayı hayal ettiğini hayal eden nostaljik bir Yahudi."

"Evet. Kâmil söylemişti: 'Bir Woody Allen yeter.' "

"Söyledi mi? Mahkemedeyken mi? Niye Woody Allen?"

"Woody Allen *New York Times*'a bir şey yazmış" dedi George. "Bir makale. Anna'ya sor. Okudular ama gözlerine inanamadılar. Aynı yazıyı burada da yayımladılar. Woody Allen'ın şimdiye dek yaptığı en iyi espri diye anılıyor. Philip, bu adam yalnızca sinemada belayı başına toplamıyor. Adam Yahudilerde şiddet becerisi olmadığına inanıyor ve Allen gazetelerin doğruları yazmadığını düşünüyor. Yahudilerin kemik kıracak insanlar olduğuna inanamıyor, o kadar. Sen bize başka espriler yap, Woody. İlk kemiği –en kibar tabirle söyleyecek olursak– savunma esnasında kırarlar, ikinciyi ise kazanırken, üçüncüsü onlara zevk verir, dördüncüsü ise artık sadece bir reflekstir. Kâmil'in bu budalaya tahammülü kalmamıştı, seni de onlardan sanmış. Ama Kâmil'in Ramallah'ta Philip Roth hakkında düşündüklerinin Tunus'ta bir önemi yok. Ramallah'ta da Kâmil'in ne düşündüğünün pek önemi yoktur."

"Tunus mu dedin?"

"Arafat'ın Woody Allen ile Philip Roth'u birbirinden ayırabileceğinden eminim."

Bu kesinlikle ömrümde duyduğum en tuhaf cümleydi. Bunu arttırmaya karar verdim. George bu oyunu böyle oynamak istiyorsa, biz de bu yöne gideceğiz demektir. Bu her neyse ben yazmıyorum. Onlar yazıyor. Bunun içinde yokum bile.

"Arafat'la bir görüşme yapılacaksa bile" dediğimi duydum, "bu kesinlikle gizli kalmalı. Sebepleri aşikâr. Ama bir ara, bir yerde onunla mutlaka görüşeceğim; bu Tunus olur, başka bir yer olur, fark etmez ve yarın bile olabilir. Arafat'a şu da iletilebilir: Lech Walesa'nın yardımlarıyla, önümüzdeki ay Vatikan'da gizlice Papa'yla da görüşebi-

lirim. Walesa'nın davama kendini adadığını biliyorsun. Papa'yı, diasporacılıkla birlikte Arap-İsrail çatışmasını çözmenin yolunun bulunacağına hatta diasporacılığın Avrupa'nın ahlaki rehabilitasyonu ve ruhi uyanışı için araç olabileceğine inandırmaya çalışıyor. Ben Papa'nın bu cesareti gösterebileceği konusunda onun kadar iyimser değilim. Kutsal majestelerinin Filistinlilerin yanında olması ve hakları olmadığı halde başkasının mülküne el koydukları için Yahudileri kınaması başka şey, bu durumun sonucuna inanıp desteklemek ve milyonlarca Yahudiyi Batı Hıristiyanlığının kalbine, kendilerini yuvada hissetsinler diye davet etmesi başka. Evet, Papa Avrupa'ya aleni bir çağrıda bulunup Avrupa Yahudilerini açıkça İsrail'deki sürgünlerinden dönmeye davet etse ve bunda da ciddi olsa, Yahudilerin köklerinden koparılıp yok edilmesinde Avrupa'nın suçortaklığı yaptığını itiraf etmesini istese, binlerce yıldır süren Yahudi düşmanlığından arınmaları için Avrupa'ya çağrıda bulunsa, bu kıtanın tam ortasında hayati bir Yahudi varlığına yer açıp orada çoğalıp serpilmelerini istediğini söylese ve Hıristiyanlığın üçüncü bin yılında Avrupa'nın tüm parlamentolarından, köklerinden koparılan Yahudilerin yeniden Avrupa'ya yerleşmeye hakkı olduğunu, özgür, güvende ve kucak açılan Yahudiler olarak yaşamaya hakları olduğunu ilan etmesini istese gerçekten çok iyi olurdu. Harikulade olurdu. Ama ben kuşkuluyum. Walesa'nın Polonyalı Papa'sı, Avrupa'nın Hitler'in bıraktığı gibi kalmasını bile istiyor olabilir. Kutsal majesteleri Hitler'in yarattığı mucizeyi bozmayı pek de istemiyor olabilir. Ama Arafat başka..." Böyle devam ettim, kimliğimi gasp edenin kimliğini gasp ederek, gerçeklere aldırış etmeden, bütün kuşkulardan ipini koparmış bir halde, kendi davamın çürütülemez haklılığından emin konuştum. Kâhindim, kurtarıcıydım, hani neredeyse Yahudilerin Mesih'iydim.

Demek bu iş böyle yapılıyormuş, diye düşündüm. İşte bunu yapıyorlar. Aklına geleni söyle, gitsin.

Hayır, duraklamam uzun sürmedi. Bastırmak için parmağımı bile kıpırdatmadığım bir dürtüye uyarak, tüm belirsizliklerden şaşalı bir muafiyet duygusuyla ve zırvalıklarımı dizginlememenin en ufak bir vicdani yükünü taşımaksızın zıvanadan çıkmışçasına anlatıyor da anlatıyordum. Aralık ayında yapılacak Dünya Diasporacılık Kon-

gresi'nden, doksan yıl önceki ilk Dünya Siyonist Kongresi'nin yapıldığı yer olduğu için Basel'de düzenlenmesinin yakışık aldığından söz ediyordum. O ilk Siyonist kongresine yalnızca birkaç yüz delege katılmıştı. Benim hedefimse bunun iki katını toplamaktı, İsrail Aşkenazlarının, Hitler'in yakıp yıktığı Avrupalı Yahudi yaşamını yeniden kuracakları bütün Avrupa ülkelerinden Yahudi delegeler gelecekti. Walesa, diyordum onlara, açılış konuşmasını yapmayı veya Polonya'dan çıkmasının güvenli olmayacağı ortaya çıkarsa kendi adına konuşma yapmak üzere karısını göndermeyi kabul etti bile. Ermenilerden söz ediyordum oysa Ermeniler hakkında bir şey bildiğim yoktu. "Ermeniler diasporada oldukları için mi cefa çektiler? Hayır, onlar kendi yuvalarındaydı ve Türkler onları orada katletti." Ardından kendimi dünyanın en büyük diasporacısını, yeni diasporacı hareketin babasını, Irving Berlin'i göklere çıkarırken duyuyordum. "Herkes bu fikrin nasıl aklıma geldiğini soruyor. Bu fikir aklıma radyo dinlerken geldi. Radyoda 'Paskalya Yürüyüşü'* çalıyordu; birden ama bu On Emir'e denk bir Yahudi dehası, diye düşündüm. Tanrı Musa'ya On Emri verdi, sonra da Irving Berlin'e 'Paskalya Yürüyüşü'nü ve 'Beyaz Noel'i verdi. Yani İsa'nın mukaddesliğini yani Yahudilerin Hıristiyanlığı reddetmesinin baş nedenini kutladıkları iki kutsal günü. Peki, Irving Berlin bunları alıp ne yapıyor? İsa'yı her ikisinden de çıkartıveriyor! Paskalyayı moda gösterisine, Noel'i de karlarla kaplı bir tatile çeviriyor. Yaraların kapanışı, İsa'nın öldürülüşüdür bu. Kahrolsun çarmıh, yaşasın bağcıklı başlıklar! Onların dinini alıp ucuz bir safsataya dönüştürüyor. Ama bunu zarafetle yapıyor! Öyle zarafetle yapıyor ki o goyimler neye tosladıklarını anlamıyorlar bile. Bayılıyorlar buna. Hepsi bayılıyor. Özellikle de Yahudiler. Yahudiler İsa'dan nefret eder. Herkes İsa'nın Yahudi olduğunu anlatıyor bana. Onlara hiç inanmıyorum. Cary Grant, Yahudi demişler gibi geliyor bana. Zirva. Yahudiler İsa'dan söz edildiğini duymak istemiyorlar. Peki, onları suçlayabilir misin? Böylece Bing Crosby Tanrı'nın sevilen oğlu olarak İsa'nın yerini alıyor ve Yahudi-

* Easter Parade (Paskalya Yürüyüşü): Paskalya zamanı pazar günü Amerikalılar tarafından düzenlenen, yeni elbiselerin giyilip gayri resmi bir geçit töreni yapılan kültürel etkinlik. 1870'lerde kendiliğinden başlayan bu yürüyüşler daha sonra her yıl tekrarlanmaya başlamıştır. (ç.n.)

ler, evet bu Yahudiler, Paskalya'yı ıslıkla karşılıyorlar! Yüzyıllardır süren husumeti yatıştırmak için çok mu kötü bir yol bu? Bunun birine zararı dokunduğu olmuş mu? Eğer safsataya dönmüş bir Hıristiyanlık, Yahudilere duyulan nefretten arınmış bir Hıristiyanlıksa, o halde bu safsataya üç kere bravo. Eğer İsa Mesih'in yerini karların alması benim halkımın Noel'den keyif almasını sağlıyorsa, bırak yağsın kar, yağsın, yağsın, yağsın! Anlıyor musun ne demek istediğimi?" Onlara dedim ki "Paskalya Yürüyüşü" bana Altı Gün Savaşı'ndaki zaferden daha büyük bir gurur veriyor, "Beyaz Noel"de olmak, İsrail nükleer reaktörünün içinde olmaktan daha güvenli. Onlara dedim ki İsrailliler, varoluşlarının yalnızca kol bacak kırmaya değil de nükleer bir bomba atmaya bağlı olduğuna inanacakları bir noktaya gelirse, İsrail devleti sürse bile Yahudilik sona erer. "Bildiğin Yahudilerin hepsi yok olur. Yahudiler düşmanlarından kurtulmak için nükleer silah kullandıktan bir kuşak sonra, kendini Yahudi olarak tanımlayacak kimse kalmaz. İsrailliler de kendi halklarını yok ederek devletlerini kurtarmış olurlar. Ama ahlaki açıdan bundan asla kurtulamazlar, madem kurtulamayacaklar, Yahudi olarak yaşamanın anlamı ne? Şimdi bile ahlaki açıdan kurtulma imkânları yok denecek kadar az. Bütün Yahudileri böyle minicik bir yere sıkıştıracaksın hem de dört bir yanı düşmanlarla çevrili bir yere. İyi de ahlaki açıdan nasıl ayakta kalabilirsin bu durumda? Marjinal nörotik ol daha iyi, endişeli asimilasyonculardan ol ya da Siyonistlerin burun kıvırdığı ne varsa ondan ol, devleti yitirmen nükleer savaş çıkarıp ahlaki varlığını yitirmenden daha iyi. Irving Berlin olmak, Ariel Sharon olmaktan iyidir. Irving Berlin olmak, Ağlama Duvarı'ndan iyidir. Irving Berlin olmak, Kutsal Kudüs'ten iyidir! Onca yerin içinden Kudüs'e sahip olmanın, 1988 yılının Yahudileri için anlamı ne? Kudüs, bugüne kadar başımıza gelmiş gelecek şeylerin arasında en kötüsü. Geçen yıl Kudüs'te! Ertesi yıl Varşova'da! Ertesi yıl Bükreş'te! Ertesi yıl Vilna'da, Cracow'da! Bakın, herkesin diasporacılığı devrim niteliğinde bir fikir gibi gördüğünü biliyorum; ama benim önerdiğim şey bir devrim değil, bir geri dönüşüm, tam da bir zamanlar Siyonizm dediğimiz şey yani. Kesişme noktasına geri gidiyor ve tekrar bir öncekine, o öteki yola dönüyorsun. Siyonizm, kesişmenin

dağılma noktasına geri döndü, diasporacalık ise Siyonizmin kesişme noktasına geri dönüyor."

George'un karısını çok ama çok iyi anlıyordum. Acaba hangisi ona daha çekilmez geliyordu: Diasporacı gevezeliklerimi anlatışımdaki hararet mi yoksa George'un oturup bunları dinlerken takındığı düşünceli hali mi? Kocası sonunda susabilmişti ama neden? Böyle bir şeyi dinlemek için! Ya ısınabilmek ya da kendini tutabilmek için kollarını bedenine dolamış ve ağıt yakan bir kadın gibi, belli belirsiz bir öne bir arkaya sallanmaya başlamıştı. Ve o gözlerdeki mesaj bundan daha açık olmazdı: Ben onun gibi her şeye tahammül etmiş birinin bile kaldırabileceğinden daha fazla geliyordum. Bu adam sen olmadan da yeterince acı çekiyor zaten. Kapa çeneni. Git buradan. Kaybol.

Pekâlâ, şimdi doğrudan doğruya bu kadının korkularını hedef alacağım. Moishe Pipik olsa böyle yapardı, değil mi? "Anna, senin yerine ben de olsam, tıpkı senin gibi kuşkuyla karşılardım bunu. Bu yazar gerçeklerle bağını koparmış yazarlardan biri, derdim. Hiçbir şey anlamayan bir adamın saçma sapan hayalleri. Bu, bırak siyaseti, edebiyat bile değil. Bu bir fabl, bir peri masalı. Diasporacılığı başarısızlığa uğratacak binlerce neden geliyor aklına, benimse aklıma milyonlarca neden geliyor. Ama buradayken sana, George'a, Kâmil'e, beni dinleyecek kim varsa ona söylemem gereken şey şu: Diasporacılık başarısız olamaz çünkü başarısız olmamak zorunda; çünkü saçma olan diasporacılık değil, onun alternatifi yani yok etme eylemi. Bir zamanlar herkesin Siyonizm için düşündüğü şeyi, şimdi de sen diasporacılık için düşünüyorsun. Gerçekleşmesi imkânsız, boş bir hayal. Sen şimdi benim, iki tarafın deliliğinin kurbanlarından biri daha olduğumu düşünüyorsun. Bu kaçık, çılgın, trajik çıkmazın benim akıl sağlığımı da etkilediğini düşünüyorsun. Ben George'u, senin ütopik ve asla uygulanamaz olduğunu bildiğin şeylerle umutlandırdıkça bana kızıyorsun, biliyorum. Aslında George da yüreğinin derinlerinde bunun ütopik olduğunu biliyor. Madem öyle, düşüncelerinizi değiştirmek için daha birkaç saat önce elime geçen bir şeyi size göstermeme izin verin o halde. Bunu bana Auschwitz'den kurtulan yaşlı bir adam verdi.

Ceketimin cebinden Smilesburger'ın çekinin bulunduğu zarfı çıkarıp Anna'ya uzattım. "Bu bana senin kadar ümitsiz biri tarafından, bu akıllara zarar çatışmanın adil, onurlu ve işe yarar bir şekilde sonlandırılması için verildi. Bu, diaspora hareketine desteği."

Anna çeki görünce hafifçe gülmeye başladı, sanki bu, özellikle onu eğlendirmek için düşünülmüş özel bir şakaydı.

"Bakayım" dedi George. Ama Anna bir süre daha çeki elinden rakmayacaktı. George bezgin bir tavırla ona, "Neden gülüyorsun?" diye sordu. "Gülmeni ağlamana tercih ederim tabii ama neden öyle gülüyorsun?"

"Mutluktan. Sevinçten. Gülüyorum çünkü artık hepsi geçti. Düşünsene, yarın Yahudiler Berlin'e tek gidiş bileti almak için havayolu bürosunun önünde kuyruğa girecek. Michael, bak." Oğlanı yanına çekip çeki gösterdi. "Artık hayatının sonuna dek muhteşem Filistin'de yaşayabileceksin. Yahudiler gidiyor. Bay Roth, onları İsrail'den atan anti-Musa. Uçak biletlerinin parası da burada." Ama o upuzun, solgun, güzel delikanlı, annesinin elindeki çeke bir kez bile bakmaksızın dişlerini sıkıp kendini hızla geriye çekti. Ne var ki Anna bu kadarıyla yetinmeyecek, bu çeki vesile ederek şimdi de bir güzel döşenecekti. "Artık bütün binalara Filistin bayrakları asılabilir, herkes kalkıp günde yirmi kere bunu kutlayabilir. Artık kendi paramız da olur, üstüne de baba Arafat'ın portresini koyarız. Ceplerimizde Abu Nidal'ın yandan görünüşünün resmedildiği bozuk paraları çıngırdatırız. Gülüyorum çünkü" dedi, "Filistin Cenneti yakındır."

"Lütfen" dedi George, "bunlar yine migrenini azdıracak." Sabırsız bir hareketle ona doğru yeltenip çeki uzatmasını işaret etti. Pipik'in çekini.

"Unutamayan bir kurban daha" diyen Anna bir yandan o küresel gözleriyle kaderin kendisini bu sefalete neden düşürdüğüne dair nihayet bir ipucu bulacakmış gibi çeki inceliyordu. "Bu kurbanların hepsi de korkunç yaralar taşıyor. Ama, söyler misin bana" diye başladığı soru, bir çocuğun çimler neden yeşil diye soruşundaki sadeliği taşıyordu, "bu küçücük toprak parçası kaç tane kurbanı içine alabilir?"

"Ama o da seninle aynı fikirde" dedi kocası. "Burada olmasının nedeni de bu."

"Amerika'dayken" dedi Anna, "tüm bu kurban olmuşluk vesaire gibi şeyleri geride bırakan, yaşamı zenginleştiren, dopdolu yapan şeyleri bilecek kadar kültürlü ve dolu bir adamla evlenmiştim. İşgal bitene kadar insan olmaya başlayamayacak başka bir Kâmil'le evlendiğimi düşünmemiştim. Bir başkası üzerlerine gölge düşürüyor diye yaşayamayacaklarını, nefes alamayacaklarını iddia eden bu küçük yapışık kardeşler yok mu? Ve onların ahlaki yönden bu kadar çocuksu oluşları yok mu? George gibi bir beyne sahip adamın vefakârlık gibi düzmece bir mesele yüzünden kendine ket vurması! Neden" diye bağırırken hırsla George'a dönmüştü, "zekâna da vefa borcun olduğunu düşünmüyorsun? Neden edebiyata vefa borcunu ödemiyorsun? Sizin gibi insanlar" –derken beni de kastediyordu– "böylesine tecrit edilmiş taşralardan kaçıp kurtulmak isterler. Siz de kaçmıştınız, kaçmakta haklıydınız da. Taşralılıktan, benmerkezcilikten, yabancı düşmanlığından ve matemlerden kaçmakta ikiniz de haklıydınız. Bu çocukça, bu aptalca etnik mitolojilerin duygusallığıyla zehirlenmemiştiniz; tüm beyniniz ve enerjinizle kocaman, yepyeni, özgür bir dünyaya bırakmıştınız kendinizi. Tam manasıyla özgür genç adamlardınız, sanata adanmıştınız, kitaplara, akla, bilime, ciddiyete..."

"Evet, soylu ve yüce olan her şeye. Bak" dedi George, "sen aslında şu anda yalnızca iki züppe üniversite mezununu tarif ediyorsun, üstelik o zamanlar bu kadar saf, temiz de değildik. O zaman bile bizi güldürecek kadar gülünç, naif bir tablo çiziyorsun."

Anna küçümser bir ifadeyle, "Anlatmak istediğim tek şey" diye cevap verdi, "o zamanlar, şu anda olduğunuz kadar budala olamayacağınızdı."

"Sen yalnızca, asil ruhlu üniversite bönlüğünü, basit bir siyasi mücadeleye tercih ediyorsun. Kimse bunun budalaca ve aptalca olmadığını söylemiyor hatta beyhude bile olabilir. Ama işte, gördüğün gibi, bu dünyada insan olarak yaşamak da böyle bir şey."

"Ne kadar olursa olsun" derken çekimden söz ediyor ama bana hitap etmeye tenezzül etmiyordu, "hiçbir para miktarı buradaki bir tek şeyi bile değiştirmeye yetmez. Kalırsan görürsün. Bu Yahudilerle Arapların geleceğinde daha fazla trajediden, daha fazla acıdan, daha

fazla kandan başka bir şey yok. Her iki tarafın da birbirine duyduğu nefret devasa boyutlarda, her şeyi kaplıyor. Güven diye bir şey yok ve bin yıl da geçse olmayacak. 'Bu dünyada yaşamak.' Boston'da yaşamak da bu dünyada yaşamaktı" diye hatırlattı George'a. "Yoksa büyük, ışıl ışıl bir daireye; sakin, aklı başında komşulara ve iyi bir işe sahip olmak ve çocuklarını yetiştirmek gibi basit medeni zevklere sahip olmak 'yaşamak' demek değil mi artık? Kitap okuyup müzik dinlediğin ve arkadaşlarını köklerini paylaştıkları için değil, niteliklerine bakarak seçtiğin zamanlar, 'yaşam' değil mi? Köklermiş! Mağara adamının yaşam kavramıdır bu! Filistin kültürünün, Filistin halkının, Filistin mirasının yaşamasıymış, bunlar insan evriminde gerçekten 'şart' olan şeyler midir? Oğlumun hayatta kalması değil de tüm bu mitoloji midir şart olan?"

George çabucak, "O dönecek" dedi.

"Ne zaman? Ne zaman? Çeki George'un suratına sallıyordu. "Philip Roth, kaçık Yahudilerden bunun gibi bin çek daha topladığında ve uçakla Polonya'ya nakiller başladığında mı? Philip Roth ile Papa, Vatikan'da baş başa oturup sorunlarımızı çözdüğünde mi? Ben oğlumu ne yeni fanatiklere ne de onların megalomanyak fantezilerine feda edeceğim!"

"O dönecek" dedi George sertçe.

"Filistin bir yalan! Siyonizm bir yalan! Diasporacılık bir yalan! Hem de en büyük yalan! Michael'ı yeni yalanlara feda etmeyeceğim!"

George Ramallah'ın şehir merkezini arayıp beni evinden alıp Kudüs'e götürecek bir taksi çağırdı. Saat daha akşamın yedisiydi ama yaşlı bir adam olan şoför, uzun zaman uykusuz kalmış ve perişan görünüyordu. George'a sesli olarak yapabileceğinin en iyisinin bu olup olmadığını merak ettiğimi ifade ettim.

George önce ona Arapça beni götüreceği yeri anlattı, sonra İngilizce konuştu, "Kontrol noktalarına alışkındır, oradaki askerler de onu tanır. Rahatça gidersin."

"Bu adam yorgun olmaktan daha beter bir haldeymiş gibi geliyor bana."

"Merak etme" dedi George. Aslında beni kendi götürmek istemişti ama Anna karanlıkta uzanmak istediği yatak odasında George'u uyarmış, akşamın bu saatinde dışarı çıkıp arabayla Kudüs'e gidip gelecek olursa, döndüğünde ne kendisini ne de Michael'ı bulabileceğini söylemiş; tabii, ordu tarafından ölesiye dövülmeden ya da intikamcı Yahudiler tarafından vurulmadan dönebilirse, diye de eklemişti. "Migreni yüzünden böyle konuşuyor" dedi George. "Ben de ağrıları artsın istemiyorum."

"Korkarım" dedim, "ben artırdım bile."

"Philip, yarın konuşuruz. Konuşacak çok şeyimiz var. Sabah gelirim. Seni bir yere götürmek istiyorum. Seni biriyle tanıştırmam lazım. Sabah boş musun?"

Aharon'la buluşacaktık ve Apter'i de görmeye gitmem gerekiyordu ama cevabım şu oldu: "Senin için elbette boşum. Michael'a hoşça kal dediğimi ilet. Anna'ya da..."

"Michael içeride annesine yardım ediyor."

"Belki de tüm bunlar Michael için çok fazla gerçekten."

"Artık öyle görünüyor." Gözlerini kapayıp parmaklarını alnına bastırdı. "Benim salaklığım" diye homurdandı. "Lanet olası salaklığım!"

Kapıda beni kucakladı. "Ne yaptığının farkındasın değil mi? MOSSAD, Arafat'la buluştuğunu öğrenirse sana neler olabileceğini biliyorsun, değil mi?"

"Buluşmayı ayarla Zee."

"Sen içlerinde en iyisisin!" dedi, duygulanmıştı. "Hem de en iyisi!"

Kahrolası artist, diye düşündüm, numaracı aktör, yalancı, sahtekâr. Ama tek yaptığım, George'u, bana gösterdiği ikiyüzlü hararetin aynısıyla kucaklamak oldu.

Kent merkezine girişi ve kan lekeleriyle dolu o müzevir duvara erişimi engelleyen Ramallah barikatlarını atlatmak isteyen taksi şoförü, George'un eve giderken kullandığı dolambaçlı arka yollardan gitmeye başladı. Vadideki taş evlerden uzaklaşmamızla etrafta ışık, yollarda araba görmez olduk ve ben arabanın farlarının aydınlatabildiği kadarıyla yola dikmiştim gözümü. Kudüs'e sağ salim dönmekten başka bir şey düşünemeyecek kadar endişeliydim. Şoförün uzunları

yakması gerekmez miydi? Yoksa bu cılız ışık mıydı uzunlar? Bu yaşlı Arap'la geri dönmek hataydı, diye düşündüm, ama ona bakarsanız George'la buraya gelmek ve elbette söylediğim, yaptığım her şey hataydı zaten. Sadece sağduyumdan değil hayatımdan aldığım bu küçük uzaklaşmada yaptıklarımı kendime bile açıklayamıyordum. Sanki gerçeklik durmuş, ben gerçeklikten inip tüm bu yaptıklarımı yapmıştım ama şimdi karanlık yollardan geçip beni beklemekte olan gerçekliğe tekrar binecek ve nerede kalmışsam oradan devam edecektim. Peki, ben hiç var mıydım bu arada? Evet, evet, kesinlikle vardım, şeytanca bir kinizm içinde yapılan bu hafif alıştırmanın en çok bir iki santim arkasında saklanmış duruyordum. Üstelik bu aptalca gösterinin masum olduğuna da yemin edebilirdim. George'u yanlış yönlendirecek kadar ileri gitmiş olmam, kumdan tepelerle oynayan iki çocuğun üçkâğıtlarından daha kötü, daha haince, daha umursamazca gelmiyordu. Çok fazla düşünüyorum diye kendimi kınamadığım ender zamanlardan birindeydim. Kendimi neye teslim etmiştim? Bu noktaya nasıl gelmiştim? Yaylana yaylana giden araba, uykulu şoför, meşum yol... Tüm bunlar benim sahteliğimin onunkiyle, onun ikiyüzlülüğünün benimkiyle birleşmesinin öngörülemeyen sonucuydu... Tabii, George ikiyüzlülük yapmıyorsa, rol yapan tek kişi ben değilsem! Fakat Irving Berlin hakkındaki zırvaları nasıl ciddiye almış olabilirdi? Hayır, hayır, onların peşinde olduğu şey şu: Kendi bölgesinde eşitlikçi diktatörlüğü eline geçirmiş devrimci bir liderin elini sıkarak tarihin büyük sahnesinde anlık bir görüntü sergileyen yazarların çocuksu idealizmini ve ölçüsüz bencilliğini düşünüyorlar. Yazarı pohpohlamaları bir yana, hayatına nasıl bir anlam kattığını, öyle ki buna uygun ifadeyi bir türlü bulamadığını (eğer beş yüz defanın bir tanesinde bile bulacak kadar yaklaşabilmişse) düşünüyorlar. Büyük, özverili ve son derece somut bir davaya üç dört gün boyunca gömülür gibi yapmanın o bencilliğe en büyük yararı sağladığını düşünüyorlar; aynı o avukat Shmuel'in düşündüğü gibi, "dünyanın cici kurbanlar"ının pençesine girip mahkemeye gelmemin tek sebebinin büyük ödülü almak için liyakatimi artırmak olduğunu düşünüyorlar. Haber fotoğraflarında liderleriyle kol kola gülümseyen Vanessa Redgrave'i, Jesse Jackson'ı düşünüyorlar; Yahudilerle girilen

halkla ilişkiler mücadelesinde (ki bu, sonunda tüm o terörizmle elde edilenden daha fazlasının elde edileceğini gösterebilir), *Time*'da onları ünlü bir Yahudiyle birlikte gösteren bir fotoğraf, o liderin değerli zamanının on saniyesine değebilir. Elbette! Bütün istedikleri bir yolunu bulup benimle bir fotoğraf çektirmek, diasporacılığımın kaçık bir fikir olması falan önemli değil. Jesse Jackson da Gramsci sayılmaz zaten. Mitterand'ın Styron'u var, Castro'nun Márquez'i, Ortega'nın Pinter'ı var. Arafat da beni almak üzere.

Hayır, bir insanın karakteri kaderi değildir; insanın kaderi, hayatının onun karakteri üzerine oynadığı bir oyundur.

TV antenlerinin Eiffel Kulesi misali dikildiği evlerin oraya daha gelmemiştik ama tepeleri geride bırakmış, Güney Kudüs'e giden anayola girmiştik. O anda şoför benimle ilk kez konuştu. Pek de hâkim olmadığı belli bir İngilizce'yle, "Sen Siyonist misin?" diye sordu.

"Ben Bay Ziad'ın eski bir dostuyum" diye cevap verdim. "Amerika'da aynı üniversitede okuduk. Eski bir dost."

"Sen Siyonist misin?"

Bu adam da kim oluyor, diye düşündüm. Bu kez de ben onu göz ardı ederek pencereden dışarı bakmaya, beni yanıltmayacak kesin bir işaret aramaya koyuldum: Şu TV antenleri gibi Kudüs'e yaklaştığımızı gösteren bir şey arıyordum. Peki, ya Kudüs'e giden bir yolda değilsek, bambaşka bir yöne gidiyorsak ne olacaktı? İsrail kontrol noktaları nerede kalmıştı? Şu ana dek bir tanesine bile rastlamamıştık.

"Sen Siyonist misin?"

Elimden geldiği kadar sakin bir sesle, "Şöyle yapalım" dedim, "sen bana Siyonistle ne kastettiğini söyle, ben de sana Siyonist olup olmadığımı söyleyeyim."

"Sen Siyonist misin?" diye tekrarladı hiç istifini bozmadan.

"Bak" diye atladım, bir yandan da düşünüyordum: Niye hayır deyip geçmiyorsun? "Bundan sana ne? Sen arabayı sür, lütfen. Bu yol Kudüs'e gidiyor, değil mi?"

"Sen Siyonist misin?"

Araba giderek yavaşlamaya başladı; yol simsiyahtı, yoldan ötesiyse hiç seçilmiyordu.

"Neden yavaşlıyorsun?

"Araba kötü. Çalışmıyor."

"Birkaç dakika önce gidiyordu."

"Sen Siyonist misin?"

Araba neredeyse durma noktasına gelmişti.

"Hızlan" dedim, "hızlandır şu arabayı ve gaza bas."

Ama araba durmuştu.

"Neler oluyor?"

Bana cevap bile vermeyip elinde bir fenerle arabadan indi. Feneri açıp kapatmaya başladı.

"Cevap versene! Niye burada durdun böyle? Neredeyiz? Neden yakıyorsun o feneri"

Arabada mı dursam, ben de mi çıkıp gitsem bilemedim; kalıp gitmemin başıma gelecek şeyi değiştirip değiştirmeyeceğini de bilmiyordum. "Bak" diye bağırarak arkasından yola fırladım, "beni anladın mı sen? Ben George Ziad'ın arkadaşıyım."

Ama adamı bulamadım. Kaybolup gitmişti. Bir iç ayaklanmanın yaşandığı bir yerde poponu gezdirirsen olacağı bu! Claire'i dinlememenin, her şeyi avukatlara bırakmamanın sonucunda olacağı bu! Herkes gibi gerçeklik duygusuna uyacağıma bunun dışına çıkmanın sonu bu işte! Paskalya Yürüyüşü'ymüş! Al sana, kötü şakaların sonu budur işte!

"Hey!" diye bağırdım. "Bana baksana! Neredesin sen?"

Hiç ses gelmeyince şoför kapısını açıp kontağı yokladım: Anahtarları bırakmıştı. Girip kapıyı kapattım ve hiç tereddüt etmeden arabayı çalıştırdım, durmasın diye boş viteste iyice gaz verdim. Sonra yola çıkıp hız kazanmaya çalıştım, bir yerlerde bir kontrol noktası olmalıydı! Ama daha yirmi metre bile gitmemiştim ki farların soluk ışığında şoför belirdi. Bir eliyle bana durmamı işaret ediyor, diğer eliyle de dizlerine kadar inmiş pantolonunu tutuyordu. Ona çarpmamak için direksiyonu kırınca araba savruldu ama daha sonra durup adamı alarak gideceğimiz yere kadar arabayı sürmesine izin vermek yerine gaza basıp pedala asıldım ama ne yaparsam yapayım arabayı hızlandıramıyordum ve birkaç saniye sonra motor sustu.

Arkada, yolun gerisinde fener ışığının bir aşağı bir yukarı sallandığını görebiliyordum ve yaşlı şoför birkaç dakika içinde nefes nefese bir halde arabanın yanına geldi. İnip adama anahtarları verdim. O da arabaya binip iki ya da üç denemeden sonra motoru çalıştırdı, sarsıla sarsıla da olsa hareket etmeye başladık. Çok geçmeden her şey yoluna girmiş, doğru yönde olduğumuza karar verdiğim yola tekrar koyulmuştuk.

"Sıçmaya gideceğini bana söylemeliydin. Arabayı durdurup ortadan kaybolunca ne düşüneceğimi sanıyordun?"

"Hasta" diye cevap verdi. "Mide."

"Bana söylemen lazımdı. Ben başka şey sandım."

"Sen Siyonist misin?"

"Neden ha bire bunu soruyorsun? Meir Kahane gibilerini kastediyorsan, o zaman ben Siyonist değilim. Shimon Peres'i kastediyorsan..." İyi de neden bağırsaklarından rahatsız bu zararsız yaşlı adama cevap vermeye uğraşıyordum, zar zor anladığı bir dilde ciddi ciddi cevap vererek hem de... Sağduyum nereye gitmişti? "Sür lütfen" dedim. "Kudüs'e. Beni Kudüs'e götür yeter. Bir de sus."

Ama Kudüs'e üç dört mil daha yaklaşmıştık ki şoför yine kenara çekip motoru susturdu, feneri alıp dışarı çıktı. Adamcağız tuvaletini yapmak için kendine yoldan uzak bir köşe ararken bu sefer ben arabada sakin sakin oturup bekledim. Hatta yüksek sesle güldüm, her şeyin kötü tarafını düşünüp nasıl da abartmıştım. O sırada aniden taksinin üzerine doğrultulan bir çift far gözlerimi kör etti. Gelen araç ön tamponumuza bir iki santim kala durdu ama ben çoktan darbeye hazırlanmıştım hatta çığlık bile atabilirdim. Birden bir gürültü koptu, herkes bağırıyordu, gelen ikinci hatta üçüncü araç etrafı her şeyi bembeyaz eden bir ışığa boğmuştu. İkinci bir yaygarayla birlikte beni arabadan çekip yola çıkardılar. Dediklerini duyuyor ama hangi dili konuştuklarını anlayamıyordum, o kargaşa içinde hiçbir şeyi ayırt edemiyor ve şu iki seçeneğin hangisinden daha çok korktuğumu bilemiyordum: Yağmacı Arapların vahşi pençesine düşmüş olmak mı, yağmacı İsrail yerleşimcilerinin vahşi pençesine düşmüş olmak mı? Sendeleyip asfalta düşerken bile, "İngilizce!" diye bağırıyordum, "Benim dilim İngilizce!"

Yerden kalkmıştım ama bu kez de iki büklüm arabanın çamurluğuna yapıştım. Beni hızla çekip döndürüvermişlerdi ve o anda yandan gelen bir şey kafamın arkasına çarptı. Ardından tam başımın üzerinde devasa bir helikopterin durduğunu gördüm. "Beni vurmayın. Kahretsin. Ben Yahudiyim!" Bunların beni güvenle otelime götürecek olan insanların ta kendisi olduğunu fark etmiştim.

Silahını bana doğrultmuş bekleyen kaç asker olduğunu sayamazdım ama sayabilecek olsaydım, Ramallah'taki askeri mahkemede olduğundan daha fazla sayıda, zırhlı ve silahlı asker olduğunu söyleyebilirdim. Zaten dillerini bilsem de helikopter gürültüsü yüzünden duyamadığım talimatları bağırıp çağırarak veriyorlardı.

"Bu taksiyi Ramallah'tan tuttum" diye bağırdım arkalarından. "Şoför tuvaletini yapmaya gitti."

"İngilizce konuş!" diye bağırdı biri.

"İNGİLİZCE KONUŞUYORUM ZATEN! ADAM BAĞIRSAKLARINI BOŞALTMAK İÇİN DURDU."

"Ya? Kim?"

"Şoför! Arap şoför!" İyi de neredeydi bu adam? Tek yakaladıkları ben miydim? "Bir şoför vardı!"

"Gecenin bu saatinde mi? "

"Öyle mi? Farkında değilim."

"Tuvaletini mi yapıyor?" diye sordu bir ses.

"Evet, şoför tuvaletini yapsın diye durduk, adamın elinde yalnızca bir fener vardı."

"Tuvaletini yapmak için!"

"Evet!"

Soruyu bana soran her kimse gülmeye başladı. "Hepsi bu mu?" diye bağırdı.

"Bildiğim kadarıyla, bu. Yanılıyor da olabilirim."

"Aynen öyle!"

O anda bir tanesi yanıma yaklaştı, ağır ekipmanlı genç bir askerdi, bir elini bana doğru uzatıyordu. Öteki elinde ise tabanca vardı. "Al" diyerek bana cüzdanımı verdi. "Düşürmüşsün."

"Teşekkür ederim."

"Amma tesadüf" dedi kibar ve mükemmel bir İngilizce'yle. "Daha bugün, öğleden sonra kitaplarınızdan birini bitirdim."

Otuz dakika sonra, tam da o öğleden sonra *The Ghost Writer*'ın tamamını okuyup bitiren genç teğmen Gal Metzler'in kullandığı askeri ciple güven içinde otelime ulaşmıştım. Yirmi iki yaşındaki Gal, Hayfa'da çalışan başarılı bir imalatçının oğluydu, babasının çocukluğu Auschwitz'de geçmişti ve Gal bana babasıyla, tıpkı Nathan Zuckerman gibi bir ilişkisi olduğunu anlatmıştı. Otelin önündeki park yerinde durup cipin ön tarafında yan yana bir süre otururken Gal biraz daha babasından ve kendisinden söz etti. Oysa ben, şimdi daha da Büyük İsrail'de babasıyla iyi geçinen tek erkek evladın, küçük Demjanjuk olduğunu düşünüyordum. Artık her şey yolundaydı.

Gal altı ay sonra ordudaki dört yıllık subaylık görevinin sona ereceğini söyledi. Acaba bunca zamandır akıl sağlığını koruyabilmiş miydi? Cevabı bilmiyordu. Zaten bu yüzden günde iki, bazen üç kitabı yalayıp yutuyordu... Böyle bir hayat yaşayıp delirmemek için ondan kaçabileceği her dakikayı değerlendiriyordu. Geceleri, diyordu, hem de her gece, terhis olunca İsrail'den gitmeyi, NYU'ya gidip sinemacılık okumayı düşlüyordu. Oradaki öğretmenlerin isimlerini söyledi. Herhangi birini tanıyor muydum ben?

"Amerika'da ne kadar kalacaksın?" diye sordum ona.

"Bilmiyorum. Sharon başa geçerse... Bilmiyorum. Şimdi izindeyim, eve gidiyorum. Annem yine hastaneden yeni çıkmışım gibi ya da sakat, özürlü biriymişim gibi parmak uçlarına basa basa etrafımda dolaşıp duracak. Ben de ona şöyle bağıracağım: 'Bak anne, birini dövüp dövmediğimi bilmek istiyorsan söyleyeyim! Dövmedim. Ama bundan kaçmak için de yapmadığım manevra kalmadı!' Bunu duyduğuna sevinip ağlayacak ve rahatlayacak. Sonra babam ikimize de bağıracak: 'Kol bacak kırmak mı? New York'ta böyle şeyler her gece oluyor. Kurbanlar da siyah. Amerika'da kol bacak kırıyorlar diye Amerika'yı terk mi edeceksin?' Babam diyecek ki, 'Diyelim ki İngilizleri aldın buraya getirdin, bizim her gün yüz yüze olduğumuz şeyleri yaşattın onlara, ahlak dışı davranırlar mıydı? Ya da Kanadalılar ahlak dışı davranırlar mıydı? Peki ya Fransızlar? Devletler ahlaki ideolojiyle hareket etmez, devletler özçıkarları doğrultusunda hareket

eder. Devletin amacı varlığını korumaktır.' 'Öyleyse ben galiba devletsiz olmayı tercih ediyorum' diyeceğim ona. O da bana gülecek. "Biz de denemiştik onu" diyecek. 'Ama işe yaramadı.' Bir de bu aptalca aşağılamaya ihtiyacım varmış gibi. Sanki benim de bir yarım onun inandığı şeye aynen inanmıyormuş gibi! Ama ben yine de gözlerimin içine bakıp çığlık atan kadın ve çocuklarla baş etmek zorunda kalacağım. Birliğime onların kardeşlerini, oğullarını almaları emrini verirken bana bakacaklar ve gördükleri tek şey gözünde güneş gözlüğü, ayağında çizmesiyle bir İsrail canavarı olacak. Babama bunları anlattığımda benden nefret ediyor. Yemeğin ortasında tabakları yere fırlatıyor. Annem ağlamaya başlıyor. Ben ağlamaya başlıyorum. Ben ağlıyorum, düşünün! Oysa ben hiç ağlamam. Ama babamı seviyorum Bay Roth, işte bu yüzden ağlıyorum! Hayatta yaptığım her şeyi babam benimle gurur duysun diye yaptım. Zaten bu yüzden subay oldum. Babam Auschwitz'den kurtulduğunda benden on yaş küçüktü. Bense bununla baş edemediğim için aşağılanıyorum. Gerçeklerin farkındayım. Onun bir melek olduğuna, hayatın basit olduğuna inanacak kadar aptal değilim. İsrail'in kaderi Arap sularında yaşamakmış. Yahudiler hiçbir şeyleri olmamasından, hiç kaderleri olmamasındansa bu kaderi yeğlediler. Yahudiler bölünmeyi kabul etti ama Araplar etmedi. Babam bana şunu da hatırlatıyor: Eğer evet, demiş olsalardı, şu anda devlet oluşlarının kırkıncı yılını da kutluyor olacaklardı. Ama karşılarına çıkan bütün siyasi karar anlarında hep yanlış seçimlerde bulundular. Bunların hepsinden haberim var. Yaşadıkları sefil durumun onda dokuzunu siyasi liderlerinin aptallığına borçlular. Bunu biliyorum. Bu arada kendi hükümetime de bakıyor ve baktıkça kusmak istiyorum. Benim için NYU'ya tavsiye mektubu yazar mısınız?"

Belinde tabancası olan bu iri yarı asker, yüzünde birkaç günlük kirli sakalı, üzerinde terden leş gibi kokan muharebe üniformasıyla doksan kiloluk bu birlik lideri, babasıyla arasındaki mutsuz durumdan söz ettikçe gözümde daha da gençleşiyor, daha da savunmasız biri gibi görünüyordu. Zaten sözlerinin sonunda o ricada bulunurken sesi bir çocuk sesi gibiydi. "Yani" diye güldüm, "orada hayatımı kurtarırken amacın buydu. O yüzden kolumu bacağımı kırmalarına izin vermedin. Böylece sana tavsiye mektubu yazabilecektim."

"Hayır, hayır, hayır" dedi hemen. Şakadan anlamayan bu çocuk attığım kahkahayla pek üzgün, öncekinden de ciddi biri olmuştu. "Hayır, size kimse zarar vermeyecekti orada. Çocukların bazıları çok kabadır. Bunun en büyük nedeni de korkuyor olmaları. Başka bir nedeni de orada herkesin ona bakıyor olması, diğerlerinin gözünde korkak biri olmak istemiyorlar. Bir de şöyle düşünenler var: 'Bize bir şey olacağına, bana bir şey olacağına onlara olsun.' Ama hayır, sizi temin ederim ki orada hiç tehlikede değildiniz."

"Asıl tehlikede olan sensin."

"Kendimi kaybetme tehlikesi mi? Bunu anlıyorsunuz değil mi? Görebiliyorsunuz değil mi?"

"Ne gördüğümü söyleyeyim mi sana?" dedim. "Sen bir diasporacısın ama bundan haberin bile yok. Diasporacının ne anlama geldiğini bile bilmiyorsun. Ne gibi seçeneklerin olduğunu bilmiyorsun."

"Diasporacı mı? Diasporacı, diasporada yaşayan Yahudi'dir."

"Hayır, hayır. Hepsi bu değil. Bundan çok daha fazlasıdır diasporacı. Diasporacı, sahici Yahudiliğin diasporada yaşamak olduğuna inanan, diasporanın normal bir koşul, Siyonizmin ise anormal olduğuna inanan Yahudi'dir. Diasporacı, yalnızca diasporada yaşayan Yahudilerin önemli olduğuna, bir tek diasporadaki Yahudilerin hayatta kalabileceğine, Yahudi olan tek Yahudi'nin diasporacı Yahudi olduğuna inanan Yahudi'dir."

Kırk sekiz saat içinde başımdan bunca olay geçtiği halde bu enerjiyi nereden bulduğumu ben de söyleyemiyordum ama burada Kudüs'te bu konuda çok başarılıydım ve Pipik'i oynamak için duyduğum gücü başka hiçbir şey için duymuyordum. O zampara duygu, akışkanlık devreye giriveriyor, konuşma becerilerim zirveye çıkıyor ve bir kez daha hiç durmaksızın Yahudilerin İsrail dışına çıkması çağrısında bulunmaya devam ediyor; zavallı Gal'ın sandığı kadar kendimden emin hissetmeme izin vermeyen o baş döndürücü dürtüye uyuyor, tıpkı bu sadık ve sevgi dolu erkek evladın isyankâr ve suçlu duygularının arasında ikiye bölünmesi gibi ben de ikiye bölünüyordum.

İkinci Bölüm

6

Adamın Hikâyesi

Resepsiyona gidip odamın anahtarını istedim. Genç resepsiyon görevlisi bana gülümseyerek şöyle dedi: "Almıştınız ya, efendim."

"Bende olsa şimdi onu istiyor olmazdım."

"Bundan önce, bardan geldiğinizde anahtarınızı size vermiştim, efendim."

"Ben barda değildim. İsrail'de gitmediğim bir yer kaldıysa o da bardır. Bak, susadım, acıktım. Leş gibiyim, banyo yapmam lazım. Ayakta duracak halim kalmadı. Anahtarı alayım."

Birden, "Evet, anahtar, öyle ya!" dedi neşeyle, kendi aptallığına güler gibi yapıyordu. Çocuk, dönüp bir yerlerden bana anahtar bul-

maya giderken ben de az önce duyduğum şeyin ne anlama geldiğini düşünüyordum.

Elimde anahtarımla lobinin köşesindeki hasır sandalyelerden birine oturdum. Az önce kafamı karıştıran resepsiyon görevlisi, yirmi dakika kadar sonra sessizce yanıma gelip hafif bir sesle odama giderken yardıma ihtiyacım olup olmadığını sordu, hasta olmamdan endişe duyduğu için tepside bir şişe maden suyu ve bardak getirmişti. Suyu alıp sonuna kadar içtim; çocuğun yanımda endişeyle dikilmeye devam ettiğini görünce ona iyi olduğumu, odama kendi başıma gidebileceğimi söyledim.

Saat neredeyse on bir olmuştu. Bir saat daha beklesem adam kendi kendine çekip gitmez miydi; yoksa pijamalarımı giyip yatağıma mı girerdi acaba? Belki de en iyi çözüm bir taksi çağırıp King David Hotel'e gitmek, tıpkı onun gibi rahatça anahtarı alıp odasına girmekti. Evet, oraya gidip, orada uyumalı. Kadınla birlikte. Benim öteki de yarın Aharon'la buluşup söyleşimizi tamamlar, biz de kadınla birlikte davanın tanıtım çalışmalarına devam ederiz. Cipten indiğimde kaldığım yerden aynen devam ederim.

Köşedeki sandalyede yarı uykulu bir halde kalakalmış, sersem sersem hâlâ geçen yazda olduğumu, düpedüz uydurduğum şeyleri gerçek sandığımı düşünüyordum: Ramallah'taki Yahudi mahkemesi, George'un çaresiz oğlu ve karısı, benim onlara Moishe Pipik'i oynayışım, tuvaletini tutamayan taksi şoförüyle yaptığım araba yolculuğu komedisi, İsrail ordusuyla dehşetengiz bir şekilde karşı karşıya geliverişim, Gal'a Moishe Pipik'i oynayışım, bunların hepsi de Halcion'un yol açtığı halüsinasyonlardı. Moishe Pipik zaten başlı başına Halcion halüsinasyonuydu; tıpkı Jinx Possesski gibi, tıpkı bu Arap oteli gibi, tıpkı bu Kudüs şehri gibi. Burası Kudüs olsaydı ben her zaman kaldığım yerde olurdum yani belediyenin konukevinde, Mishkenot Sha'ananim'de. Apter'i ve buradaki bütün dostlarımı görmüş olurdum...

Ansızın titreyip dalgınlıktan sıyrıldım. Evet, her iki yanımdaki büyük saksılarda eğreltiotları vardı; o nazik resepsiyon görevlisi de yanımdaydı. Bana tekrar su getirmeyi öneriyor, yardıma ihtiyacım olup olmadığını soruyordu. Saatimse on bir buçuğu gösteriyordu. "Bana hangi gün, ay ve yılda olduğumuzu söyler misin lütfen?"

"26 Ocak 1988, Salı. Yarım saat içinde 27 Ocak olacak efendim."

"Ve burası Kudüs."

Gülümsedi. "Evet, efendim."

"Teşekkür ederim. Hepsi bu kadar."

Elimi ceketimin iç cebine götürdüm. Bir milyon dolarlık banka çeki de mi Halcion halüsinasyonuydu yani? Ama galiba öyleydi. Çünkü zarf yok olmuştu.

Resepsiyon görevlisine müdürü ya da güvenlik memurunu çağırmasını söylemek ve muhtemelen kaçık hatta silahlı bir mütecavizin benim taklidimi yaparak buraya gelip odama girdiğini anlatmak yerine kalkıp lobiden restorana geçtim, bu kadar geç saatte de olsa belki yiyecek bir şeyler bulabilirdim. Kapıda bir an durdum; belki Pipik ile Jinx de orada oturup yemek yiyor olabilirdi. Öyle ya, adam bardan çıkıp resepsiyona anahtarımı almaya geldiğinde kadın da pekâlâ yanında olabilirdi. Belki de daha odama çıkıp düzüşmeye başlamamışlar, önce restorana inip hesabımdan yemek yemek istemişlerdi. Bu da olabilirdi, değil mi?

Gelgelelim restoranın en uzak köşesindeki yuvarlak masada kahve içerek oyalanan dört kişilik erkek grubundan başka kimse yoktu içeride. Garsonlar bile ortada görünmüyordu. Kısık sesle bir şeylere gülüp duran dörtlü grup, gayet güzel eğleniyor gibiydi. Ancak içlerinden biri ayağa kalktığında onun Demjanjuk'un oğlu, diğerlerinin de babasının hukuk takımı olduğunu fark ettim: Kanadalı Chumak, Amerikalı Gill, İsrailli Sheftel. Herhalde akşam yemeğinde bir sonraki günün stratejilerini belirlemişler, şimdi de küçük John'u uğurluyorlardı. Oğlanın üzerinde mahkemede giydiği tiril tiril koyu renk takım yoktu. Şimdi daha rahat giysiler içindeydi: bol pantolon ve spor bir tişört. Elinde taşıdığı bir şişe suyu görünce, kupür dosyamda, evi ve bürosu buradan kırk beş dakika uzaktaki Tel Aviv'de olan Sheftel dışındaki avukatların ve Demjanjuk'un aile üyelerinin American Colony'de kaldıklarını okuduğumu hatırladım. Oğlan herhalde suyunu odasına götürüyordu.

Yemek salonundan çıkan genç Demjanjuk tam yanımdan geçti. Ben de sanki orada bulunuşumun tek nedeni onu beklemekmiş gibi dönüp takip etmeye başladım. Tıpkı önceki gün onun mahkemeden

sokağa çıkışını gördüğümde düşündüğüm şeyi düşünüyordum yine: Bu çocuk böyle korumasız mı dolaşıyordu? Çocuğu, ablası, ağabeyi, annesi, babası ya da kocası kamplarda öldürülen soykırımzedelerden bir tanesi, orada sakat bırakılıp aklını kaçıran ve baba Demjanjuk'un intikamını oğul Demjanjuk'tan çıkarmaya hazır bir kişi bile çıkmaz denilebilir miydi? Oğlanı rehin alıp, babasını itirafa zorlamayı aklından geçiren bir kişi bile yok muydu? Bu ülkede onun hayatta kalmasını, güvende olmasını sağlayan bir gerekçe bulmak çok zordu. O kuşağın sonuncularıyla dolu ve bunların çoğuna göre çocuğun adaşının soykırıma böylesine yürekten katkı yaptığı için suçlandığı bir ülkede bu çocuğa zarar verecek biri çıkmaz mıydı? Koca İsrail'de bir tane bile Jack Ruby yok muydu?

Sonra da şu aklıma geldi: Peki, ya sen?

Lobiden geçip yukarı çıkan genç Demjanjuk'u birkaç metre arkasında kalarak takip ettim. İçimden onu durdurmak ve şöyle demek geliyordu: "Bak, bir kere her şeyden önce şunu söyleyeyim ki babanın bir komploya kurban gittiğine inanmanı sana karşı kullanmayacağım. Bunun tersini düşünen biri iyi bir Amerikalı olamazdı zaten, değil mi? Babana duyduğun inanç seni benim düşmanım yapmaz. Ama burada farklı düşünen insanlar da olabilir. Bu şekilde çevrede dolaşmakla korkunç bir risk alıyorsun. Sen de yeterince acı çektin, kız kardeşlerin ve annen de. Ama unutma ki birçok Yahudi de yeterince acı çekti. Kendini ne kadar kandırırsan kandır, bunu asla unutamayacaksın ama bir sürü Yahudi kendilerinin ve ailelerinin başına gelenleri atlatabilmiş değil. Oysa bu güzel spor tişörtün, tertemiz pantolonun ve elinde bir şişe maden suyuyla böyle etrafta gezinerek onlardan aslında çok şey istemiş oluyorsun... Senin açından hiçbir tehlikesi yok, bundan eminim. Diyeceksin ki bir şişe suyun bunlarla ne alakası var? Ama gereksiz yere insanların yaşadıklarını onlara hatırlatma, bu kadar öfkeli, bu kadar yaralı yüreği kontrolden çıkarabilecek, pişman olacağı bir şeyi yapabilecek hale getirme..." Ama bu dürtüyü bastırdım.

Avım merdiven sahanlığından koridora dönünce ben de otelin en üst katına çıkan merdivenlere yöneldim. Odam koridorun ortalarında bir yerdeydi. Kapıya doğru mümkün olduğu kadar ses çıkarma-

dan ilerleyerek içeriden gelecek sesleri dinledim. O anda arkamda, merdivenlerin orada birisi duruyor, benim olduğum tarafa bakıyordu. Ben Demjanjuk'un oğlunu takip ederken tam arkamdan da beni takip eden biri vardı. Bir dedektif, öyle ya! Buralarda kol gezen genç John'un güvenliğinden sorumlu bir dedektif. Yoksa bu dedektif beni mi izliyordu, beni Moishe Pipik sanıyor olmasın? Yoksa benim Pipik olduğumu düşünüp Pipik'in peşine düşmüş biri miydi? Yoksa neden bizden iki tane olduğunu araştıran, ne tür bir komplonun peşinde olduğumuzu anlamaya çalışan bir dedektif miydi?

Odanın içinden hiç ses gelmiyordu ama neyin peşindeyse almış, çalacağını da çalmış ve gelip gitmiş de olabilirdi. Adamın hâlâ içeride olma ihtimali çok düşük olsa da oraya tek başına girmenin budalalık olacağını düşünerek dönüp merdivenlere doğru yürüyordum ki odamın kapısı açıldı ve içeriden Moishe Pipik'in kafası uzandı. O sırada koridoru iki kat hızla kat etmeye başlamıştım ama ondan ne kadar korkmaya başladığımı anlamasını istemiyordum. Durdum, durmakla kalmayıp onun olduğu tarafa yani yarısının odanın içinde yarısının da dışında olduğu tarafa doğru bir iki adım attım. Yaklaşınca gördüğüm şey beni öyle dehşete düşürmüştü ki dönüp son sürat yardım çağırmaya gitmek istememe yetti de arttı. Adamın yüzü, tamamen yıkıldığım aylarda aynaya baktığımda gördüğüm yüzdü. Gözlüğünü çıkarmıştı, gözlerinde bir yaz önce benim duyduğum korkunç paniği görebiliyordum; onun gözlerinde, kendimi nasıl öldüreceğimden başka bir şeyi düşünemediğim zamanlardaki korku dolu gözlerimi gördüm. Yüzünde, Claire'i feci halde korkutan o ifade vardı: Müebbet kedere mahkûm ifadem.

"Sensin" dedi. Hepsi buydu. Ama ona göre bu bir suçlamaydı: Ben olan ben.

"İçeri gel" dedi cılız bir sesle.

"Hayır, sen dışarı çık. Ayakkabılarını da al" –ayağında çorapları vardı, gömleği de dışarı sarkıyordu– "pılını pırtını al, anahtarımı ver ve çek git."

Cevap vermeye bile tenezzül etmeden odanın içine girdi. Bense ancak kapıya kadar yaklaşıp içeri baktım, Jinx'in de içeride olup olmadığını merak etmiştim. Ama o tek başına çaprazlamasına yata-

ğa uzanmış, kederli bakışlarla beyaz boyalı kemerli tavana bakıyordu. Yastıklar yatak başlığına dayanmıştı; yatak örtüsü de açılmış, bir ucu yerdeki karoların üstünde sürünüyordu. Adamın yanında yatağın üzerinde açık bir kitap duruyordu: Benim kitabım, Aharon Appelfeld'in romanı *Tzili*. Küçük odada bunlardan başka bozulmuş bir şey göze çarpmıyordu. Otel odasında bile çok düzenli biriyimdir. Bana ait her şey tıpkı bıraktığım gibi yerli yerinde duruyordu. Zaten fazla eşyam da yoktu: Büyük, kemerli pencerenin yanındaki küçük masada Aharon'la söyleşimin notlarını koyduğum klasör, şimdiye dek yaptığımız konuşmaların kaydedildiği üç kaset ve Aharon'un romanlarının İngilizce çevirileri. Teybim bavulumda, bavulum da dolapta kilitli, anahtarı da cüzdanımda olduğu için kasetleri dinlemiş olamazdı. Şifoniyerdeki gömleklerimi, çoraplarımı ve iç çamaşırlarımı karıştırmış olabilirdi; belki de daha sonra onları üzerinde deneyip pislettiğini anlayacaktım ama küvette keçi kurban etmemişse, şimdilik bu kadarıyla kendimi şanslı sayabilirdim.

"Bak" dedim ona kapının eşiğinden, "otel detektifine gidiyorum şimdi. O da polisi çağıracak. Odama izinsiz girdin. Mülküme tecavüz edip kanunlara karşı geldin. Artık neyimi aldıysan bilmiyorum ama..."

"Aldıysam mı?" Bunu derken aniden dönüp yatağın kenarına oturdu. Başını ellerinin arasına aldığı için kederli ve bana benzeyen suratını bir an için göremez olmuştum ama yüzündeki ifadenin etkisiyle hâlâ olduğum yere mıhlanıp dehşete düşmüş bir haldeydim. O da beni göremiyordu, ne beni ne de ayrıntılarına bakınca açıklayıcı olmaktan başka her şeyi gösteren bir sebep yüzünden teslim olduğu benzerliğimizi görecek halde değildi. İnsanların sürekli kendilerini değiştirmeye çalışmalarını anlıyordum: Başka türlü olma dürtüsü evrensel bir dürtüydü. Göründükleri gibi görünmemeyi, konuştukları gibi konuşmamayı, kendilerine nasıl davranılıyorsa öyle davranılmamasını, çektikleri acıları çekmemeyi vs vs istedikleri için saç modellerini, terzilerini, eşlerini, aksanlarını, dostlarını, adreslerini, burunlarını, duvar kâğıtlarını hatta devlet biçimlerini değiştiriyorlar. Bunların hepsini ya daha çok kendileri gibi olmak ya da daha az kendileri gibi olmak için ya yaşamları boyunca öykünmek ya da inkâr et-

mek için kullandıkları bir prototip imgeye benzemek ya da benzememek için yapıyorlardı. Mesele Pipik'in bu tür insanların çoğundan daha ileri gitmiş olması değildi. Ayna karşısında ileri gitmişti, evet, umulmadık bir derecede çoktan başka birine evrilmişti; artık taklit edebileceği ya da düşleyebileceği fazla bir şeyi kalmamıştı. İnsanın her seferinde yeni ve eğlendirici şekilde kendini feshetme, kusurluya dönüşme ve rezil olma dürtüsünü de anlayabiliyordum. Benim de buna yenik düştüğüm olmuştu. Hem de sadece birkaç saat önce Ziad'larla, sonra da sadece Gal ile değil. Kitaplarımda bundan da öteye geçmiştim: Kendim gibi görünüp kendim gibi konuşurken hatta biyografimin uygun parçalarına sahip çıkarken kendi kisvemin altında aslında bambaşka biriydim.

Ama bu bir kitap değildi, olamazdı da. "Yatağımdan çık" dedim, "çık dışarı!"

Gelgelelim adam bu sözlere Aharon'un *Tzili*'sini alıp nereye kadar okuduğunu göstererek cevap verdi. "Bu kitap zehrin ta kendisi" dedi. "Diasporacılığın karşı olduğu her şey var burada. Bu adam ihtiyacımız olan en son şeyken ona neden bu kadar değer veriyorsun? Bu adam Yahudi düşmanlığını asla bırakmaz. Bütün dünyasını bu kayanın üzerine kurmuş. Ezeli ve sarsılmaz Yahudi düşmanlığı. Adam Soykırım'da onulmaz bir yara almış, neden insanların bu tüyler ürpertici şeyleri okumasını isteyesin ki?"

"Konuyu anlamamışsın. Benim tek istediğim senin buradan gitmen."

"Onca insanın içinden senin, hem de bunca kitabı yazan birinin, kurban Yahudi gibi basmakalıp bir fikri güçlendirmeye çalışması beni hayrete düşürüyor. Geçen yıl *Times*'da Primo Levi ile söyleşini okudum. Levi kendini öldürünce sen de fena olmuşsun diye duydum."

"Kimden duydun? Walesa'dan mı?"

"Kardeşinden duydum. Sandy'den."

"Kardeşime de mi gittin? Bana hiç söz etmedi."

"Gir içeri. Kapıyı da kapat. Konuşacak çok şeyimiz var. Onlarca yıldır binlerce şekilde seninle birbiri içine örülü süren bir yaşamımız var. Bunun ne kadar akıl almaz bir şey olduğunu görmüyorsun, değil

mi? Bütün istediğin bundan kurtulmak, o kadar. Ama Philip, tüm bunlar ta Chancellor Avenue Okulu'na kadar gidiyor, biliyor muydun?"

"Sen Chancellor'da mı okudun?"

Hafif, yumuşak, bariton bir sesle bir şarkı mırıldanmaya başladı ki tüylerimi diken diken eden tanıdık bir ezgiydi bu. Chancellor Avenue Okulu'nun, otuzlu yılların başında, "Wisconsin Üzerine"nin melodisine oturtulmuş marşı. "...En iyisini yapacağız... hep muzaffer olacağız... bizi bir sınayın da görün, yaşa, yaşa, yaşa..." Kederli yüzünde solgun bir gülümseme belirdi. "Chancellor ile Summit'in köşesinde duran polisi hatırlıyor musun? Yıl bin dokuz yüz otuz sekiz, anaokuluna başladığın gün. Adamın adını hatırlıyor musun?"

O konuşurken ben de merdiven sahanlığına göz atıyordum. Neyse ki aradığım kişiyi hâlâ görebiliyordum. Sahanlıkta bekleyen adam bodur, tıknaz, çok kısa kesilmiş siyah saçlı, kısa kollu gömlekli, maske gibi ifadesiz yüzlü ya da buradan bakınca yüzü öyle görünen bir adamdı. Şimdi de bana doğru bakıyor, orada olduğunu ve tuhaf bir şeyler yaşandığını kendisinin de anladığını saklayacak bir şey yapmıyordu. Bu bir detektifti.

"Al" dedi konuşmasına devam eden Pipik. Başını yastıklara bırakarak, "Polisin adı Al'dı" diye dalgın dalgın tekrarladı.

Pipik yatakta kendi kendine bir şeyler mırıldanadursun, dedektif, ben ona işaret bile etmeden koridordan benim durduğum kapıya doğru yürümeye başladı.

"Adamın kollarına dokunabilmek için sıçrayıp dururdun" diye anıları hatırlatıyordu bana Pipik. "Al, trafiği durdurmak için kollarını açar, siz küçükler de karşıdan karşıya geçerken onun açık kollarına değmeye çalışırdınız. Her sabah, "Selam, Al!" deyip sıçrar, koluna değerdiniz. Bin dokuz yüz otuz sekiz. Hatırladın mı?"

'Tabii" dediğim anda dedektif de yanıma gelmişti. Ona gülümseyerek kendisine ihtiyaç olduğunu ama durumun kontrolüm dışında da olmadığını gösteren bir ifadeyle baktım. Adam kulağıma doğru eğildi ve bir şeyler mırıldandı. İngilizce konuşuyordu ama aksanı yüzünden söylediği sözleri ilk anda anlayamadım.

"Ne?" diye fısıldadım.

"İndireyim mi suratının ortasına bir tane?" diye cevap verdi fısıldayarak.

"A, hayır, hayır, teşekkürler. Benim hatam." Odaya girip kapıyı iyice kapattım.

"Böldüm, kusura bakma" dedim.

"Al'ı hatırlıyor musun?"

Pencerenin yanındaki koltuğa oturdum ama şimdi odada sadece ikimiz kalmıştık ve ne yapacağımı pek de bilmiyordum. "Pek de iyi görünmüyorsun, Pipik" dedim.

"Pardon?"

"Berbat görünüyorsun. Sen gerçekten hastasın. Bu iş sana hiç yaramıyor, başı fena halde dertte biri gibi duruyorsun."

"Pipik mi?" Şimdi yattığı yerden doğrulup yatağa oturmuştu. Küçümseyici bir ifadeyle sordu, "Bana Pipik mi diyorsun?"

"O kadar da kızma. Sana başka ne diyeceğimi sanıyordun?"

"Kes bu zırvaları, buraya çek için geldim."

"Ne çeki?"

"Benim çekim."

"Senin mi? Yapma lütfen. Sana kimse benim Danbury'de yaşayan büyük halamdan söz etmedi mi? Baba tarafından dedemin ablası. Meema Gitcha'yı anlatan olmadı mı sana?"

"Ben o çeki istiyorum."

"Gittin bir yerlerden Polis Al'ı öğrendin, Chancellor marşını da öğretmişler sana. Ama şimdi sıra geldi ailemizin atalarından Meema Gitcha'ya, onu ziyarete gidişlerimize, dönünce sağ salim geldik diye ona telefon edişlerimize. 1938'le çok ilgilenmişsin. Bu sefer 1940'lara gelelim."

"Sen o çeki çalmakla benden çalmış olmuyorsun, Smilesburger'dan da çalmış olmuyorsun. Yahudi halkından çalmış oluyorsun."

"Lütfen. Lütfen. Yeter. Meema Gitcha da bir Yahudi'ydi, biliyorsun. Beni dinle." Ne yaptığım konusunda bir fikrim olduğunu söyleyemem ama dümeni alıp konuşmaya devam edersem onu iyice yıpratıp tüketirim ve oradan devam ederim diye düşünüyordum... Neye devam edeceğimi bilmiyordum, o başka. "Meema Gitcha, eski dünyadan, çok yabancı görünen bir kadındı. İri yarı, sert ve telaşlı biriydi. Perukla gezer, uzun elbiseler giyer, omzuna bir şal atardı ve Danbury'ye gidip ona yaptığımız her ziyaret müthiş bir gezi olurdu; sanki Amerika'dan çıkmış gibi hissederdik."

"Çekimi istiyorum. Hemen."

"Pipik, kapa çeneni."

"Şu Pipik saçmalığını kes!"

"O zaman dinle. Bu çok ilginç. Altı ayda bir falan hafta sonları iki arabaya doluşur Meema Gitcha'ya giderdik. Kocası Danbury'de şapka satardı. Dedemle birlikte Newark'taki Fishman'da çalışırlardı. Dedem de bir süre şapkacılık yaptı ama şapka fabrikaları Connecticut'a taşınınca Gitcha ile ailesi onlarla birlikte Danbury'e geldi. On yıl kadar sonra Gitcha'nın kocası, mesai saatleri dışında da çalışarak yaptığı şapkaları yükleme odasına götürürken içeride kapalı kaldı ve bir asansör kazasında hayatını kaybetti. Gitcha bir başına kalmıştı, bu yüzden biz de yılda iki üç kez toplanıp kuzeye, onu ziyarete giderdik. O sıralarda arabayla oraya beş saatte gidiliyordu. Halalar, amcalar, kuzenler, büyükannem, hepimiz toplanır gider, gelirdik. Bu benim hayatımın en Yahudi, en Yidiş olayıydı. Danbury'ye yaptığımız o yolculuklarla istesek Galiçya'daki topraklara kadar gidip dönebilirdik. Meema Gitcha'nın evi insana karamsarlık ve karışıklık duygusu verirdi –ışıklar zayıftı, hep yemek pişerdi, hastalık eşikte yeni bir trajediyse eli kulağında beklerdi– yeni Studebaker'lara dönüşüp Amerikanlaşan neşeli, sağlıklı gruplara benzemeyen akrabalarla birlikte. Meema Gitcha kocasının ölümünü hiç atlatamadı. Bir gün, gelirken hepimizin araba kazasında ölüp gideceğinden emindi; bu nedenle pazar günü eve dönüp de kapıdan adımımızı atar atmaz, daha kimse banyoya giremeden ya da paltosunu çıkaramadan Meema Gitcha'ya telefon edip hâlâ hayatta olduğumuzu haber vermek âdet haline gelmişti. Ama tabii, o günlerde şehirlerarası telefon görüşmesi pek alışılmış bir şey değildi, acil durumlar haricinde kimse şehirlerarası arama yapmayı aklından bile geçiremezdi. Ne var ki biz Meema Gitcha'dan döner dönmez, saat kaç olursa olsun annem telefonu eline alır, son derece içtenlikli görünen bir tavırla operatörü çevirir ve Meema Gitcha'nın Connecticut'taki evinin telefon numarasını vererek Moishe Pipik ile kişisel görüşme yapmak istediğini söylerdi. Annem telefonu tutarken ağabeyimle ben kulaklarımızı ahizeye dayardık; çünkü karşı taraftaki goy operatörün Moishe Pipik ismini bir türlü söyleyememesi, bize inanıl-

maz bir heyecan verirdi. Operatör yanlış söylediğinde, annem hepimizin hayran olduğu meşhur soğukkanlılığıyla son derece net bir şekilde tekrarlardı: 'Hayır, bayan, kişisel görüşme yapmak istediğim kişinin adı, "Mo-i-she...Pi-pik. Bay Moishe... Pipik.' Sonunda operatör ismi şu ya da bu şekilde anlayıp telefonu bağladığında, karşı taraftan Meema Gitcha hemen araya girerdi, 'Moishe Pipik mi? Yok evde! Bir saat önce çıktı!' O anda annem, telefon şirketi yaptığımızı anlayıp bizi hapse göndermeden önce hemen küt diye kapatırdı telefonu."

Hikâyemdeki bir şey –uzunluğu da olabilirdi, pekâlâ– onu biraz olsun sakinleştirmiş görünüyordu. Yatakta öylece, şimdilik kendisi de dahil hiç kimse için tehlike arz etmeyen bir şekilde uzanıyordu. Kapalı gözlerle ve son derece bezgin bir sesle şu sözleri söyledi: "Bütün bunların bana yaptıklarınla ilgisi var mı? Herhangi bir şekilde? Bugün bana ne yaptığın hakkında en ufak bir fikrin var mı?"

O anda onu, kabahat işlemiş oğlummuş gibi görmeye başladım. Hiç sahip olmadığım, hayatın kendisinden bile büyük olan babasının yüz hatlarını, soyadını alan ama onun tarafından da pek bunaltılmışa benzemeyen, yaşamayı öğrenmek için gitmediği yer kalmamış ama hâlâ çocuksu ve hayatında işe yarar bir iş yapamamış yetişkin oğlummuş gibi. Motorunun üzerinde geçirdiği onlarca seneden sonra elektrogitar tıngırdatmaktan başka bir baltaya sap olamayınca yaşam boyu süren iktidarsızlığının acısını çıkartmak için baba evinin eşiğine gelip yirmi dört saat boyunca öfke dolu suçlamaların ve korku veren ağlamaların ardından yine çocukluğunu geçirdiği odaya dönen evlat. Ve bir süre karşılıklı şikâyet ve atışmadan sonra yatakta oğlunun yanı başında otururken içinden çocuğunun kusurlarını düşünüp kızan, yüksek sesle ise "Ben senin yaşındayken..." diye başlayan cümlelerle, eğlenceli öyküler ve beyhude çabalarla en azından buraya gelme amacı olan çeki alıp bir yerlere giderek araba tamirciliği yapana dek bu avcı yırtıcıyı değiştirmeyi deneyen iyi niyetli baba.

Çek. O çek halüsinasyon falan değildi ve kaybolmuştu. Bu Halcion'dan beterdi çünkü gerçekten oluyordu.

"Sen Pipik'i şamar oğlanı sanıyorsun" dedim, "günah keçisinin günah keçisi ama hayır, öyle değil. Pipik her kalıba girer, yüzlerce fark-

lı şey olabilir. Bu açıdan son derece insanidir. Moishe Pipik hiç var olmamış biriydi, yine de bizim için o kadar gerçekti ki telefona bile cevap verebilirdi. Yedi yaşındaki bir çocuğun gözünde bu, insanı gülmekten yerlere yatıran bir şeydi. Ama Meema Gitcha, "Pipik bir saat önce çıktı" deyince ben de kendimi operatör kadar salak hissederdim ve ona inanırdım. Pipik'in evden çıkışı gözümün önüne gelirdi. Benim düşümde Pipik biraz daha kalıp Meema Gitcha'yla konuşmak isterdi aslında. Onu ziyarete gitmek Pipik'i rahatlatırdı nedense. Ama yapayalnız biri olduğundan değildi bence. Danbury'de fazla Yahudi yoktu. Acaba Moishe Pipik'i oraya hangi rüzgâr atmıştı? Endişelenmediği tek bir şey bile olmayan Gitcha Hala, her nasılsa insanın içini rahatlatan biriydi. Ejderha avcısı gibi saldırdığı endişelerdi belki de insanı rahatlatan. Onları, Moishe Pipik ile Meema Gitcha'yı Yidiş dilinde konuşurken hayal ederdim. Pipik, göç ettiği ülkenin göçmen kepini takan bir gençti. Meema Gitcha tencerelerinden çıkardığı yemeklerden yedirir, ölen kocasının eski paltosunu verirdi. Ama Pipik'in gelişi New Jersey'den hafta sonu için gelen akrabaların dönüşüne rastlamışsa, Pipik masada oturup sorunlarını anlatırken halam ikide bir mutfak saatine bakar, sonra ansızın yerinden sıçrayıp şöyle derdi: "Git hadi, Moishe! Saat geldi! Aradıklarında burada olmaman lazım!" Ve o anda her şey değişir, in mitn drinen* misali, Pipik kepini kaptığı gibi koşar adım evden çıkıp giderdi. İşte, Pipik koştu, koştu, elli yıl boyunca hiç durmadan, Kudüs'e varana dek koştu ve bunca koşu onu o kadar yordu, o kadar yalnız kıldı ki Kudüs'e vardığında yapabildiği tek şey herhangi bir yatak, başka birinin bile olsa bir yatak bulup yatmak oldu..."

İşte böyle, anlattığım hikâyeyle oğlumu önce uyuşturmuş, sonra da uyutmuştum. Bense pencerenin yanındaki koltukta oturmaya devam ettim, içimden hikâyenin onu öldürmüş olmasını da diliyordum. Gençken benden üstün Yahudi çevrem, beni Yahudilerin yaşamını tehlikeye atan hikâyeler yazmakla suçlardı. Yaptığım buydu demek ki! Bir silah kadar ölümcül anlatılar yazmak!

Ona baktım. O bana bakarken bir türlü fırsatını bulamadığım uzun, aç bakışlarla doyasıya baktım. Zavallı serseri. Aramızda ger-

* Yidiş dilinde, birdenbire, rüzgâr gibi (ç.n.)

çekten şaşırtıcı bir benzerlik vardı. Uykuya dalış pozisyonundan dolayı pantolonu biraz yukarı sıyrılmıştı ve ben cılız ayak bileklerimi ya da onun ayak bileklerini bile görebiliyordum. Sessiz dakikalar birbirini kovaladı. Başarmıştım. Onu tüketmiştim. Yere sermiştim. Gün boyunca yaşadığım en huzurlu andı bu. Demek ki ben de böyle uyuyormuşum diye düşündüm. Kendimin yatakta bu kadar uzun göründüğünü bilmezdim ama belki de yatak kısa olduğu için öyle görünüyordu. Her neyse, demek ki yataktan kalkıp kiminle ne yaptıkları üzerinde düşünen kadınların gördüğü de bu. Demek ki bu gece yatağımda ölürsem işte böyle görüneceğim. Bu benim cesedim. Ölüyüm ama aslında burada capcanlı oturuyorum. Ölümümden sonra burada oturuyorum. Belki de doğumumdan önce. Burada oturuyorum ve Meema Gitcha'nın Moishe Pipik'i gibi aslında yokum. Bir saat önce çıktım. Burada kendi kendimin şiva'sını* tutuyorum.

Bu benim düşündüğümden de garip.

Hayır, o anlamda değil. Hayır, aynı tipte bedene giren farklı bir kişi olmak, şiirde yarım kafiyeyle karşılaştırılabilecek o fiziksel benzerlik. Bundan daha açığa vurucu bir şey değil.

Yanımda duran telefonun ahizesini kaldırıp, çok kısık bir sesle santralden beni King David Hotel'e bağlamasını istedim.

King David Hotel'in santral memurunu duyunca, "Philip Roth, lütfen" dedim.

Odadaki telefonu Jinx açtı.

Kadının ismini fısıldadım.

"Hayatım! Nerelerdesin? Meraktan ölecektim!"

Yorgun bir sesle cevap verdim: "Hâlâ buradayım."

"Nerede?"

"Odasında."

"Tanrım! Bulamadın mı?"

"Hiçbir yerde yok."

"Eh, ne yapalım, o zaman hemen çık oradan!"

"Onu bekliyorum."

"Yapma! Sakın!"

"Benim milyonum o, kahretsin!"

* Yidiş dilinde, Yahudilerin ölülerinin ardından yedi gün boyunca tuttukları yas. (ç.n.)

"Ama sesin berbat geliyor, daha da kötülemiş gibisin. Çok fazla aldın yine. Bu kadar fazla almamalısın."

"Gerektiği kadar alıyorum."

"Ama bu çok fazla. Ne kadar kötü durumdasın? Çok mu kötü?"

"Dinleniyorum.

"Korkunç geliyor sesin! Sen acı çekiyorsun! Geri dön! Philip, geri dön! O adam her şeyi tersine çevirir! Sen ondan çalmış olursun! Kazanmak için her şeyi söyleyebilecek alçak, merhametsiz bir egoist o!"

Bu gülünecek bir şeydi. "O mu? O beni korkutamaz!"

"Ama beni korkutuyor! Geri dön!"

"O mu? Benden korkusundan altına kaçıracak durumda. Bütün bunları bir düş sanıyor. Onunla işim bitip beynini omlete çevirince kendisine neyin çarptığını bile anlayamayacak."

"Hayatım, bu intihar olur."

"Seni seviyorum, Jinx."

"Doğru mu bu? Sana gerçekten hâlâ bir şey ifade ediyor muyum?"

"Şu anda ne giyiyorsun?" diye fısıldadım, gözüm yataktaydı.

"Ne?"

"Üstünde ne var?"

"Yalnızca kot pantolonum. Sutyenim."

"Pantolonunu çıkar."

"Şimdi olmaz."

"Pantolonun."

"Bu çok saçma. Ya adam gelirse..."

"Pantolonun."

'Tamam, tamam."

"Çıkardın mı?"

"Çıkarıyorum."

"Ayak bileklerine kadar indir. Orada kalsın."

"Kaldı."

"Külotun."

"O zaman, sen de."

"Evet" dedim, "ah, evet."

"Evet? Çıkardın mı?"

"Onun yatağındayım şu an."

"Sen delisin."

"Onun yatağında. Çıkardım. Tamamen çıkardım."

"Büyük mü?"

"Büyük."

"Çok mu büyük?"

"Çok büyük."

"Meme uçlarım bir kaya gibi sert. Meme başlarım fırladı. Hayatım, nasıl çıktı bir bilsen..."

"Söyle. Hepsini anlat."

"Ben sadece seninim, sadece senin."

"Sadece benim mi?"

"Sadece senin."

"Her şeyinle."

"Bayılıyorum o sertliğe."

"Her şeyinle."

"Dudaklarım o sertlikte geziniyor."

O sırada Pipik gözlerini açtı, ben de telefonu kapadım.

"Daha iyi misin?" diye sordum.

Bana derin komada yatan bir hasta gibi baktı, hiçbir şey görmüyor gibiydi, sonra yine gözlerini kapadı.

"Çok fazla ilaçtan" dedim.

Jinx'i arayıp işi bitirmemeye karar verdim. Yeterince fikir sahibiydim artık.

Tekrar kendine geldiğinde alnı ve yanakları ter damlalarıyla kaplıydı.

"Doktor çağırayım mı?" diye sordum. Bayan Possesski'ye haber vereyim mi?"

"Benim istediğim sadece senin, sadece senin..." Ama gözlerine hücum eden yaşlar yüzünden devam edemedi.

"Ne istiyorsun?"

"Çaldığın şeyi."

"Bak, sen hasta bir adamsın. Korkunç acılar çekiyorsun, değil mi? O kadar çok ağrı kesici alıyorsun ki beynin sana oyun oynuyor. O ilaçlardan çok aşırı dozlarda alıyorsun, bütün hikâye bu, değil mi? Ben bunun ne demek olduğunu kendi deneyimlerimden biliyorum.

Bunun insana neler yaptırdığını da bilirim. Bak, Demerol* müptelası diye kimseyi hapse göndermek istemem. Ama senden kurtulmanın çaresi buysa ne kadar hasta olduğuna, ne kadar acı çektiğine, ilaçlar yüzünden ne kadar saçmaladığına falan bakmam, seni polise teslim etmeyi kendime vazife edinirim. Mecbur kalırsam sana bir damla merhamet etmem. Mecbur bırakacak mısın? Buradan gidip Bayan Possesski ile huzur ve sükûnet içinde yaşamak için ne kadar istiyorsun? Öteki dediklerin aptalca bir komediden ibaret, hiçbir anlam taşımıyor, tamamen fos çıkabilir ve sen başarısızlığa mahkûm durumdasın. Bunun sonunda ikinizin de kendi kendinizin açtığı kuyuya düşüp felakete sürüklenme ihtimali çok fazla. Gitmek istediğiniz yer her neresiyse bütün yol paranızı vermeye razıyım. Canınızın istediği bir yere iki kişilik birinci sınıf uçak bileti. Bunu atlatıp işleri yoluna koyana kadar idare etmeniz için masrafları da karşılarım. Sence makul değil mi? Hiçbir suçlamada bulunmayacağım. Sadece git, uzaklaş. Lütfen, seninle bir anlaşma yapalım ve buna son verelim artık."

"O kadar kolay, ha." Bu kez, geçen sefer kendine geldiğindeki gibi uykulu görünmüyordu ama üst dudağının üzerinde hâlâ ter damlaları vardı ve yüzünde renk kalmamıştı. "Moishe Pipik'in Hesabı Kapatılmıştır. NBA Şampiyonu Yine Kazandı."

"Sence Yahudi polisi daha insanca bir çözüm mü olur? Ödeme yapılması böyle karışık durumlarda her zaman onur kırıcı bir şey değildir. Sana on bin dolar vereceğim. Bu da iyi bir para. Burada bir yayıncım var" Sahi, neden onu aramak hiç aklıma gelmemişti! "ve yarın öğle saatlerinde eline nakit on bin dolar vermelerini ayarlarım."

"Gece olana dek Kudüs'ten gitmen şartıyla."

"Yarın gece vakitlerinde, evet."

"Ben on bin alacağım, sen bakiyeyi kapatacaksın."

"Bakiye yok. Hepsi bu."

"Bakiye yok mu?" Gülmeye başladı. "Bakiye yok, öyle mi?" Bir anda canlanmıştı, doğrulup yatakta oturdu. Ya ilaçlar etkisini kaybetmişti ya da asıl şimdi etkisini gösteriyordu: Her ne olduysa Pipik kendine (bu kendisi de kimse artık) gelmişti. "Chancellor'da sana

* Pelhidine (meperidine) olarak da adı geçen güçlü bir analjezik ilaç. (y.h.n.)

matematiği Bayan Duchin öğretti ve sen bana bakiye yok diyorsun, hem de böyle bir durumda" Sözlerinin bu noktasında Yahudi bir komedyen gibi iki elini bir sağa bir sola uzatarak elmayı armuttan, armudu elmadan ayırmayı anlatıyordu "çıkarılan bir milyon, çıkan da on bin ise kalan nedir? Chancellor'da matematikten hep B alırdın. Çıkarma işlemi matematikteki dört temel işlemden biridir. İzin ver de hafızanı tazeleyeyim. Çıkarma, toplamanın tersidir. Bir sayıdan diğerini çıkardığında bulduğun sayıya fark denir. Bu işlemin sembolü de dostumuz eksi işaretidir. Yavaş yavaş hatırlamaya başladın mı? Aynı toplama gibi ama bu kez benzer değerler birbirinden çıkartılıyor. Dolardan dolar çıkarıyorsun yani. Çok kolay oluyor. Dolardan dolar, Phil, işte çıkarma işlemi bu işe yarıyor."

Bu adam nasıl bir adamdı? Yüzde elli zeki, yüzde elli salak mı? Yüzde elli kaçık, yüzde elli aklı başında mıydı? Yüzde elli pervasız, yüzde elli hin miydi? Her halükârda çok sıkı bir tartışma açmıştı.

"Bayan Duchin. İtiraf etmeliyim" dedim, "onu unutmuşum."

"Columbus Günü gösterilerinde Bayan Duchin için Christopher Columbus rolünü oynamıştın. Dördüncü sınıfta. Sana tapardı. Gördüğü en iyi Columbus'u oynamıştın. Herkes sana bayılmıştı. Annen, Mimi Teyzen, Honey Halan, büyükannen Finkel Minik bir bebekken hepsi beşiğinin etrafına dizilirdi, annen altını değiştirirken sırayla hepsi tucha'nı öperlerdi. O gün bu gündür kadınlar senin poponu öper durur."

Buna ikimiz de güldük. "Sen nesin Pipik? Adın ne? İşin bu eğlenceli kısmını kendine saklıyorsun, değil mi? Belli ki soytarılıktan daha fazlası var sende. Son derece çarpıcı ve hayat dolu bir arkadaşın var, cesur ve gözü peksin hatta akıllısın da. Bunu söyleyen ben olmak istemezdim ama İsrail'i bu kadar hararetle ve zekice eleştiriyor olman senin sadece bir kaçık olmadığını gösteriyor. Bu yalnızca inançlarla ilgili kötücül bir komedi mi? Diasporacılık tartışmaları her zaman senin gösterdiğin kadar abuk sabuk şeyler barındırmıyor. Çılgınca bir makullüğü de var. Yahudiliğin, daha doğrusu Siyonizmi vesaireyi doğuran Yahudiliğin, Avrupa-merkezciliğini tanımanın ve kabul etmenin içinde gerçeklik payı yok değil. Ama yine de korkarım, bana göre çocuksu bir iyi niyet yankısından öteye gidebilen bir

şey de değil. Lütfen söyle bana, bütün bu olanlar gerçekten ne için? Bu kimlik hırsızlığının sebebi ne? Şimdiye dek yapılan en budalaca sahtekârlık bu. Yakalanacağın muhakkak. Kimsin sen? Buna başlamadan önce neyle geçiniyordun? Bildiğim kadarıyla –yanılıyorsam düzelt– American Express kartıma dadanmış değilsin. Peki, neyle yiyip içiyorsun sen? Sadece fikirlerinle mi?"

"Tahmin et." Bakın hele, bir anda ne kadar canlı ve neşeli oluvermişti, apaçık flört ediyordu. Tahmin et. Sakın bu adam biseksüel falan olmasın! Sakın koridordaki adamın devamı olmasın! Sakın benimle birlikte olmayı falan teklif etmesin, Philip Roth Philip Roth'u düzüyor! Korkarım bu benim bile hayal edemeyeceğim bir mastürbasyon türü olurdu.

"Tahmin edemem. Elimde sana ait anlamlı bir bilgi yok" dedim. "Etrafta ben olmasam senin de kendin için bir anlamın yokmuş gibi bile hissediyorum. Biraz kibar, biraz zeki, biraz kendine güvenli hatta biraz da büyüleyici biri olmalısın –Jinx gibi yaratıklar gökten düşmez– ama daha çok hayatının anlamını yakalayamamış, genelde bütünlüksüz, hüsran dolu, gölge gibi şekilsiz, parçalanmış bir şeysin. Ucu bucağı olmayan bir şey. Ben olmadığım zamanlar seni hayata bağlayan şey nedir? Tabii, biraz da olsa benden gayri bir sen varsa? İnsanların seni bir başkası sanmasından öte bir gayen var mı hayatta?"

"Bundan öte gayen derken neyi kastediyorsun?"

"Evet, ne demek istediğini anlıyorum ama sana sorulan sorunun daha genel bir anlamı da var, değil mi? Gerçek hayatta neler yapıyorsun Pipik?"

"Ben bir kanun uygulayıcısıyım" dedi. "Nasıl geliyor bu sana? Özel dedektifim. Al bak."

Kimlik kartı. Benim kötü bir resmimi taşıyor. Lisans numarası 7794. Son kullanma tarihi 06/01/90. "...Gerçekten lisanslı bir özel dedektif... Kanunun kendisine tanıdığı bütün yetkilere sahip." Ve imzası. Benim imzam.

"Chicago'da bir bürom var" dedi. "Ben ve üç kişi daha çalışıyoruz. Hepsi bu. Küçük bir büro. Diğerlerinin yaptığı işleri yapıyoruz: hırsızlık, beyaz yaka veya mavi yaka suçları, kayıp kişiler, evliliklerle ilgili gözetlemeler. Yalanları araştırırız. Narkotikle ilgili soruşturma-

lar yaparız. Cinayetleri de araştırırız. Kayıp kişilerle ilgili dosyalara hep ben bakarım. Kayıp kişi davalarında Philip Roth, Ortabatı'nın en iyisidir. Ta Meksika ve Alaska'ya gittiğim olmuştur. Yirmi bir yıldır üzerime alıp da çözemediğim tek bir kayıp davam olmadı. Cinayetleri de ben alırım."

Kimliğini geri verdim ve cüzdanına koyuşunu izledim. Acaba o cüzdanda benim adımı taşıyan daha kaç yüz sahte kart vardı? Bunu o anda sormak akıllıca gelmedi, zaten kafam da "Cinayetleri de ben alırım" cümlesine takılmıştı.

"Tehlikeli görevleri seviyorsun" dedim.

"Günde yirmi dört saat, haftada yedi gün bir güçlüğe meydan okumam lazım. Uçlarda yaşamayı seviyorum, adrenalin doruklarda olmalı. Böyle hissettirmeyen şeyleri sıkıcı buluyorum."

"Demek öyle, bayağı şaşırdım."

"Görüyorum."

"Senin bir adrenalin manyağı olabileceğin aklıma geldi ama kanun adamı olabileceğini hiç düşünmemiştim."

"Yahudiler özel dedektif olamaz mı?"

"Olabilir."

"Dedektifler bana benzeyemez mi? Ya da sana?"

"Hayır, bu da değil."

"Sen, benim bir yalancıdan başka bir şey olmadığımı düşünüyorsun. Senin rahat evreninde işler kolay, sen doğruları söyleyen Philip'sin, bense yalan söyleyen Philip. Sen dürüst Philip'sin, bense üçkâğıtçı Philip. Sen mantıklı Philip'sin, bense manik psikopat Philip."

"Kayıp kişiler bölümü ilgimi çekti. Bunda uzman olmanı sevdim. Bu koşullar altında pek de nükteli. Peki, neden dedektiflik işini seçtin? Konu açılmışken anlatsana bana."

"Ben hep başkalarına yardım etmeyi seven biri olmuşumdur. Çocukluğumdan beri haksızlığa dayanamam. Haksızlık oldu mu deliye dönerdim. Hâlâ da öyleyim. Hep de böyle olacağım. Adaletsizlik benim saplantım. Belki de savaş zamanı Amerika'da büyüyen Yahudi bir çocuk olmamla ilgili bir şey bu. O yıllarda Amerika, Yahudilere karşı pek de adil değildi. Lisedeyken dayak yemiştim. Tıpkı Jonathan Pollard gibi. Pollard'ın gittiği yöne de kayabilirdim pekâlâ.

Yahudilere duyduğum sevgiyle bunu yapabilirdim. Pollard fantezilerim vardı, İsrail gönüllüsü olmak, MOSSAD'da çalışmak gibi. Kendi ülkemde FBI da CIA de beni kabul etmedi. Nedenini hiçbir zaman öğrenemedim. Bazen acaba senin yüzünden mi diye kendime soruyorum; çünkü halkın tanıdığı birine tıpatıp benziyor olmamın bir dezavantaj olduğunu düşünmüş olabilirler. Doğrusunu hiçbir zaman öğrenemeyeceğim. Çocukken kendime bir çizgi karakter yaratmıştım. 'FBI'da bir Yahudi.' Pollard benim için büyük önem taşırdı. Dreyfus davası Herzl için ne ise Pollard davası da benim için aynı şeydi. Özel dedektif dostlarımdan öğrendiğime göre FBI, Pollard'ı yalan makinesine bağlamış ve önde gelen Amerikan Yahudilerinin listesini verip ondan casus olanları göstermesini istemiş. Yapmamış. Bunun dışında adamla ilgili her şey midemi bulandırıyor. İkinci bir Pollard çıkacak korkusuyla yaşıyorum. Bunun taşıyacağı anlamdan korkuyorum."

"Yani bütün bunlardan, senin Yahudilere yardım etmek için dedektif olduğun manasını mı çıkarmalıyım?"

"Bak, benim hakkımda hiçbir şey bilmediğini söylüyorsun ve bu da senin için büyük bir dezavantaj; çünkü ben senin hakkında çok şey biliyorum. Sadece seninle değil, herkesle ilgili bu kadar çok şey bilmemin benim mesleğimle alakalı olduğunu anlatıyorum sana. Seninle eşit olalım istiyorsun. Ben de bunu yapmaya çalışıyorum. Ama önüme sürekli bir kuşku seti çekiyorsun. Benim de yalan makinesine bağlanmamı ister miydin? Yıldızlı pekiyilerle geçerdim testi. Tamam, senin karşına sakin, aklı başında biri olarak çıkmadım. Afalladım, ben de hayret ediyorum kendime. Bu yüzden sana yazıp özür diledim. Bazıları, kim olursan ol sana saldırabilir ama sana söyleyeyim ki kendimden sonra bana bu şekilde saldıran ikinci kişisin sen. Mesleğim gereği görmediğim şey kalmadı, artık hiçbir şey beni şaşırtmıyor, her şeyle başa çıkabilmeyi bilmek zorundayım. Buna benzer şekilde bir kez daha afalladım, o da 1963 yılında başkanla tanıştığım sırada oldu. Chicago'ya gelmişti ve o zamanlar özel koruma görevlisi olarak çalışıyordum. Genellikle özel sektöre çalışırdım ama bu kez kamu sektöründen iş almıştım. Belediye başkanlığı makamında çalışacaktım. Kennedy elimi sıktığında konuşamamıştım. Sözcük-

leri ağzımdan çıkarmayı beceremiştim. Bu pek başıma gelmez. Sözcükler benim işimin büyük bir kısmını ve başarımın yüzde doksanını oluşturur. Sözcükler ve akıl... O günlerde su kayağı üzerindeki karısıyla ilgili mastürbasyon fantezilerim vardı, kendimi suçlu hissetmiş, bu yüzden konuşamamıştım. Başkan bana ne dedi, biliyor musun? 'Dostunuz Styron'u tanıyorum. Bir ara Washington'a gelin de bizimle ve Styron'larla akşam yemeği yiyelim' dedi. Sonra da *Letting Go*'nun en büyük hayranlarından biriyim' diye ekledi. 1963 yılının Ağustos'uydu. Üç ay sonra da öldürüldü."

"Yani Kennedy seni benimle karıştırdı. Belediye başkanının bürosundaki koruma görevlisini orada bekleyen bir yazar sandı."

"Adam bir günde bir milyon el sıkıyor. Beni de ileri gelenlerden biri sandı. İmkânsız bir şey de değil: Adam yazıyor, sana da benziyorum; ayrıca insanlar koruma görevlilerini hep birileriyle karıştırır. Bu da işimizin bir parçası. Birisi senden koruma ister. Diyelim ki senin gibi birisi kendini tehdit altında hissediyor. Sen de gider o insanın yanında dolaşırsın. Onun bir dostu ahbabı olduğunu falan sanırlar. Elbette, bazıları senden koruma görevlisi olduğunu belli etmeni ister, o zaman da rolünü ona göre oynarsın. Güzel, siyah bir takım elbise, kara gözlükler, silah falan taşırsın. Kiralık katil kıyafeti. İstedikleri buysa, bunu yaparsın. Bunun açıkça görülmesini isterler, o şaşaayı, pırıltıyı severler. Bir zamanlar bir müşterim vardı: Chicago'da bütün zamanımı yanında geçirdiğim büyük bir müteahhit ve planlamacı. Bir sürü parası, peşine düşecek bir sürü insanı vardı ve gösterişi severdi. Onunla Vegas'a giderdim: O, limuzini ve dostlarıyla. Yaptıklarının olay yaratmasını isterlerdi. Kadınları banyoya giderken izlemem gerekirdi. Onlar bilmeden onlarla banyoya girmek zorundaydım."

"Zor bir şey değil mi?"

"Yirmi yedi yirmi sekiz yaşlarındaydım. Beceriyordum. Şimdi bazı şeyler değişti ama o zamanlar Ortabatı'daki tek Yahudi koruma bendim. Orada bir ilki gerçekleştirdim. Öteki Yahudi gençlerin hepsi hukuk okuyordu. Aileleri öyle istiyordu çünkü. Senin baban da Chicago'ya gidip İngilizce öğretmeni olmanı değil de hukuk okumanı istememiş miydi?

"Bunu sana kim söyledi?"

"Clive Cummis, ağabeyinin arkadaşı. Şimdi New Jersey'de büyük bir avukat. Sen edebiyat yüksek lisansı yapmaya gitmeden önce, baban Clive'den seni bir kenara çekip hukuk fakültesine gitmen için ikna etmesini istemiş."

"Bunu ben bile hatırlamıyorum."

"Tabii. Clive, Leslie Caddesi'ndeki evin yatak odasına çekmiş seni. İngilizce öğreterek asla geçinemezsin demiş. Ama sen ona hukukla hiç ilgilenmediğini, seninle konuşmasının boşuna olduğunu söylemişsin."

"Ya, bunların hepsi aklımdan çıkmış."

"Clive hatırlıyor."

"Clive Cummis'le de görüştün, öyle mi?

"Ülkenin her yanından bir sürü avukatla iş yaparım. Çok yakın çalıştığımız bir sürü hukuk firması var. Chicago'da araştırma gerektiren bir iş olduğunda davaları bize paslarlar. Biz davaları onlara, onlar da bize paslar. İki yüze yakın emniyet müdürlüğüyle çok iyi ilişkilerim var, bunların çoğu Illinois, Wisconsin ve Indiana'da. İlçelerdeki polislerle aramız çok iyidir, her kasabada muazzam bir tutuklama kaydımız vardır. Sayemde pek çok adamı içeri almışlardır."

Size artık ona inanmaya başladığımı söylemem lazım.

"Bak, bütün Yahudilerin yaptığını yapmayı hiçbir zaman istemedim" dedi. "Bu bana en büyük hatamız gibi geliyor. Hukuk fakültesi de bana göre başka bir getto. Senin yaptığın da bundan farklı değil: Kitap yazdın, okullarda çalıştın, yaşamın maddi tarafını küçümsedin. Kitaplar da tam Yahudilere göre, goyim korkusundan kaçmanın başka bir yolundan ibaret. Görüyorsun ya, diasporacı düşüncelere o zamanlardan beri sahibim. Daha hamdı, pek ayrıntılı düşünemiyordum ama o içgüdü ta en başından beri vardı. Bu insanlar onu kötülemek için buna 'asimilasyon' diyor, bense insan gibi yaşamak diyorum. Orduya katılıp Kore'ye gitmek, komünistlerle savaşmak istedim. Ama gönderilmedim. Beni Fort Benning'te askeri inzibat yaptılar. Vücudumu oradaki jimnastik salonunda geliştirdim. Trafiği yönetmeyi öğrendim. Tabanca uzmanı oldum. Silahlara âşık oldum. Savaş

sanatları çalıştım. Sen ROTC'yi* bıraktın çünkü Bucknell'daki askeri faaliyete karşıydın, bense Georgia'nın gelmiş geçmiş en iyi askeri inzibatı oldum. O dar kafalı cahillere günlerini gösterdim. Kendi kendime korkma, dedim, kaçma, kahrolası oyunlarıyla yen onları. Bu teknikle kendime verdiğim değer inanılmaz arttı."

"Peki, şimdi niye böyle oldu?"

"Lütfen, beni fazla aşağılama. Silah taşımıyorum, kanser vücudumu yedi bitirdi. İlaçlar konusunda haklısın, beynime iyi gelmiyor, mizacımı altüst ediyor, hepsinden öte, sen benim gözümde çok yukarılardasın, sana derin bir saygım var ve senden korkuyorum. Bu doğru, her zaman da böyle olacak. Aynen olması gerektiği gibi. Senin karşında yerimi biliyorum. Hayatımda görmediğim tavrı senden görmeye razıyım. Konu sana gelince biraz güçsüzüm. Ama içinde bulunduğun durumu sandığından daha iyi anladığımı da bilmelisin. Sen de afalladın Phil, klasik bir Yahudi paranoyağının kolay baş edebileceği bir durum değil bu. Şu anda hitap ettiğim şey de bu yani senin paranoyak tepkilerin. Bu yüzden sana kim olduğumu, nereden geldiğimi anlatıyorum. Ben uzaydan gelen bir yaratık değilim. Ben şizoid bir halüsinasyon değilim. Öyle düşünmek seni ne kadar eğlendiriyor da olsa, Meema Gitcha'nın Moishe Pipik'i de değilim. Hem de hiç değilim. Ben Philip Roth'um. Chicago'lu bir özel dedektifim, kanser hastasıyım ve bu yüzden öleceğim ama önce bir şeye katkıda bulunacağım. Bugüne dek insanlar için yaptıklarımdan utanmıyorum. Koruma görevlisi isteyen insanlar için koruma görevlisi olmak beni utandırmıyor. Koruma görevlisi bir parça et demektir; ama bunun da en iyisini verdim insanlara. Yıllarca evli insanların eşlerini gözetledim. İnsanları pantolonlarını indirdiğinde yakalamanın bu işin komik tarafı olduğunu, mükemmeliyetiyle ödül kazanan bir romancı gibi olmadığımı biliyorum ama benim olduğum Philip Roth bu değil. Palmer House'a gidip resepsiyon müdürüne rozetini göstererek ya da başka bir kisve altında kayıt defterine bakan ve gerçekten defteri imzalayıp imzalamadıklarını, hangi odada kaldıklarını öğrenen Philip Roth'um. Odaya kadar gidebilmek için kendini çiçekçi çocuk diye tanıtan ve müşteri ona sırf odaya kadar çiçek gel-

* Yedek subay hazırlık eğitimi. (ç.n.)

sin diye yüz dolar verdiği için kendisinin odaya çıkmaya mecbur olduğunu söyleyen Philip Roth'um. Oda hizmetçisinin karşısına çıkan, ona şöyle hikâyeler uyduran Philip Roth'um: 'Anahtarımı unuttum ama aşağıya inip oda benim mi, değil mi kontrol edebilirsiniz.' Ben her zaman gereken anahtara ulaşan, her odaya, hem de daima girebilen, Philip Roth'um."

"Burada olduğu gibi" dedim ama bu onu durdurmadı.

"Minolta'sıyla odaya dalan ve insanlar daha ne olduğunu anlamadan fotoğraflarını çeken Philip Roth'um. Kimse bunun için sana ödül vermez ama ben hiç utanmadım bundan. Buna yıllarımı verdim ve sonunda biraz para kazanınca kendi büromu açtım. Gerisi tarih oldu. İnsanlar kaybolur, Philip Roth onları bulur. Ben vahim durumdaki çaresiz insanlarla sürekli hemhal olan Philip Roth'um; hem de kitaplarda değil, gerçek hayatta. Cinayet vahim bir olaydır. Cinayeti ihbar eden kişi de cinayetten sonra kaçan kişi de vahim durumda ve çaresizdir, işte, benim hayatım gece gündüz bu çaresizlikten oluşur. Çocuklar evden kaçar, onları bulurum. Kaçıp, alçak, rezil insanların dünyalarına çekilirler ama onları bulurum. Kalacak yere ihtiyaçları vardır, bu yüzden insanlar onları istismar ederler. Kansere yakalanmadan önce baktığım son davada Highland Park'tan kaçan on beş yaşında bir kız vardı. Annesi bana geldi. Kadın yıkılmıştı, ağlıyor, haykırıyordu. Donna, eylülde liseye kayıt yaptırıp ilk iki gün okula gitmiş, sonra ortadan kaybolmuştu. Hakkında tutuklama emri olan, tanınmış, rezil bir suçlunun eline düşmüştü. Adam Dominikliydi. Gittim, adamın büyükannesinin yaşadığı Calumet City'deki dairesini buldum ve göz hapsine aldım. Yapmam gereken tek şey buydu. Günlerce gözetledim. Gözümü bile kırpmadan yirmi altı saat aralıksız gözledim. Hiçbir şey yokken hem de. Bu işte sabra, muazzam bir sabra ihtiyacın vardır. Gazete bile okumaman gerekir çünkü saniyenin onda birinde bir şey olabilir ve sen kaçırabilirsin. Orada saatlerce beklerken yaratıcı olmalısın. Bir aracın içine saklanırsın, aracın içinde kendini pek gösterecek şekilde de oturmazsın, arabasıyla dolaşan herhangi bir insan izlenimi uyandırırsın. Bazen aracın içine tuvaletini yapmak zorunda kalırsın, mecbursundur. Bu arada hep suçlunun kafasına girmeye çalışırım, nasıl tepki vereceğini, ne yapmayı

planladığını düşünürüm. Her bir suçlu diğerinden farklıdır ve her seferinde farklı bir senaryo bulurum. Suçlu ve salaksan düşünmezsin ama dedektifsen, aynı o salak gibi düşünemeyen biri olabilecek kadar zeki olmalısın. Neyse, sonunda Dominikli, büyükannesinin evine geldi. Dışarı çıktığında onu yayan takip ettim. Adam bir uyuşturucu teslimatı yapıyordu. Sonra arabasına geldi. Arabanın yanından yürüyüp geçtim; içeride bir kız vardı, kızın Donna olduğunu teşhis ettim. Sonradan ortaya çıktığına göre adam uyuşturucuyu arabada kendisi yapıyormuş. Uzatmayalım, arabayı yirmi beş dakika kadar takip ettim. Saatte seksen mil hızla Indiana'nın dört kasabasının arka yollarından geçtik. Adam on altı suçtan aranıyordu. Polisten kaçmak, tutuklanmaya karşı koymak, çocuk kaçırma, başı fena halde dertteydi yani. Bir ara kızı sorguladım: 'Nasılsın Donna?' dedim. Kız, 'Anlamadım, benim adım Pepper, California'dan geliyorum, bir haftadır bu kasabadayım' dedi. On beş yaşındaki Highland Park'lı liseli kızda kaşarlanmış bir üçkâğıtçı zekâsı vardı ve hikâyesi mükemmeldi. On bir aydır evden uzaktaydı, sahte doğum sertifikası ve ehliyet dahil her türlü sahte kimliğe sahipti. Kızın tavırlarından adamın onu fahişelik için kullandığını anladım. Not defterinin arasında prezervatifler, arabada çeşitli seks aletleri bulduk."

Bu basmakalıp hikâyeyi olduğu gibi televizyondan almış, diye düşündüm. Ben de biraz daha çok "L.A. Law" seyredip, biraz daha az Dostoyevski okusaydım bunu şıp diye anlar, hangi filmden neyi aldığını söyleyebilirdim. Belki de on beş farklı dizi ve beş on dedektif filminden çeşitli motifleri bir araya getirmişti. İşin komik yanı, herkesin cuma günü evde kalıp seyretmeye can attığı popüler televizyon dizileri, hani hem kayıp çocuk vakalarında uzman hem de Yahudi olan özel dedektif dizileri görülmemiş bir şey değildi. Herhalde liseli bir kızın (güzel amigo kız, eski kafalı ebeveyn, burnunun dikine giden kız) uyuşturucu müptelası bir fuhuş tellalı (edepsiz dansçı, folklorik büyükanne, çopur surat) tarafından kaçırılmasının işlendiği bölüm, Pipik'in Tel Aviv uçağına binip beni oynamaya başlamadan önce gördüğü son filmdi. Belki de El Al Havayolları'nın uçağındayken gösterilen filmin konusuydu bu. Amerika'da üç yaşını geçmiş herkes, dedektiflerin arabaya tuvaletlerini yapmak zorunda kaldıkla-

rını, arabaya araç dediklerini bilir ki sadece *Portnoy'un Feryadı*'nın yaşlı yazarının bunlardan pek haberi yoktur. Benimle böyle dalga geçmek onu çok eğlendiriyordur herhalde. Fakat bu insafsız maskaralık sadece bir şantaj uğruna mı yoksa şantaj mı bu maskaralığa ve sahtekârlığa vesile oluyor? Ya bütün bunlar sadece bir sahtekârlık değil de bu adamın benim mesleğim üzerinden yaptığı, hani şimdilerde "tiye almak" denilen parodilerden biriyse? Evet, diyelim ki benim bu Pipik ete kana bürünmüş bir Hiciv Hayaleti'nden başka bir şey değildi ve bütün bunlar benimle dalga geçilen bir bölümün parçasıydı, yazarlığın taşlandığı bir hicivdi! Bunu nasıl akıl edememiştim? Evet, evet, bu adam Hiciv Ruhu'ydu. Benimle, önemli ve gerçek olana tutkun demode insanlarla dalga geçmek, düşünmeye değmeyen Yahudi vahşetini odaktan silmek ve Kudüs'teki bütün sefilleri güldürmek için seyyar gösterileriyle buraya kadar gelmişti.

"Neymiş o seks aletleri?" diye sordum.

"Bir tane vibratörü vardı. Arabada bir de cop bulduk. Başka ne bulduğumuzu unuttum şimdi."

"Cop da nedir, bir çeşit dildo mu? Ben dildoların etrafta sürüsüne bereket, pek revaçta şeyler olduğunu sanırdım. Hani, eskiden hula-hooplar vardı ya, onlar gibi."

"Copları sadomazoşizm için kullanıyorlar. Dövmek, cezalandırmak, bunun gibi şeyler için."

"Donna'ya ne oldu? Beyaz mıydı kız? Ben o bölümü kaçırdım. Seni kim oynuyordu? Ron Liebman mı, George Segal mı? Yoksa sen mi bana onları oynuyorsun?"

"Çok yazar tanıma fırsatım olmadı" diye cevap verdi. "Hepsi senin gibi mi düşünür? Yani hayatta herkes birini mi oynar sanırlar? Tanrı aşkına! Küçükken çocuk programlarını taparcasına dinliyordunuz herhalde, sen ve Sandy fazla kaptırmıştınız kendinizi onlara. Hani cumartesi sabahları olan. Hatırladın mı? Bin dokuz yüz kırk dokuz. Sabahları saat on birde. Standart doğu saati. Da-dum-da-dadada, dum-da-dadada, dum-dada-da-dum."

Otuzlu ve kırklı yıllarda, ağabeyim ve benim gibi medya ağına yeni düşen milyonlarca Amerikalı çocuğun bayılarak dinlediği *Let's Pretend*'in [Hadi Numara Yapalım] müziğini mırıldanmaya başladı.

"Belki de" dedi, "gerçekliği algılama biçimin, *Let's Pretend* seviyesinde takıldı kaldı."

Buna cevap vermeye bile tenezzül etmedim.

"Ah, bu pek klişeydi, değil mi? Sana sıkıcı mı geliyorum? Eh tabii" dedi, "Yaşın geldi altmışa, *Let's Pretend* de yayımlanmıyor artık. Ama birinin seni sıkma pahasına şunları anlatması gerek. Bir, dünya gerçek; iki, riskler yüksek ve üç, senden başka numara yapan da yok. Artık uzun zamandır senin kafanın içindeyim ve bir yazar olmak ne demek, hâlâ anlayabilmiş değilim: Siz yazarlar her şeyi hayal ürünü sanıyorsunuz."

"Ben hiçbirinin hayal ürünü olduğunu düşünmüyorum, Pipik. İnanıyorum hatta biliyorum ki sen, gerçek bir yalancı ve gerçek bir sahtekârsın. Asıl 'ona' dair olduğu iddiasını taşıyanlar hayal ürünü, 'onu' anlatabilme mücadelesi bir hayal ürünüdür. Beş yaşındaki çocuklar bu hikâyeleri gerçek sanabilir ama altmışına merdiven dayadığında, hikâye yazmanın patolojisini çözmek yeni bir orta yaş ihtisası olarak karşına çıkar. Altmışına geldiğinde, 'onun' temsilleri 'o'dur. Onlar her şeydir. Takip edebiliyor musun?"

"Alakasız olması dışında her şeyi takip edebiliyorum. Kinizm yaşla birlikte artar çünkü kafanın içi bir sürü zırvalıkla doludur. Bütün bunların bizimle ilgisi ne?"

Kendimi yüksek sesle şu soruyu sorarken duydum: "Ben bu şahısla sohbet mi ediyorum, gerçekten onu anlamlandırmaya mı çalışıyorum? Neden?"

"Neden olmasın? Neden Aharon Appelfeld'le sohbet edesin de" derken Aharon'un kitabını kaldırıp sallamaya başladı, "benimle etmeyesin!"

"Binlerce sebebi var."

Aharon'la ciddi şekilde konuşup onunla konuşmamam yüzünden kıskançlık nöbeti geçirmeye başlamıştı. "Bir tanesini söyle!" diye bağırdı.

Sessizce sebepleri düşündüm. Aharon ile benim aramda olup da seninleyken hiç yaklaşılamayan o bambaşka ve temel ikilik yüzünden; herkesin senin ve benim olduğuma inandıkları kopyadan başka her şey olduğumuz, Aharon ile benim, karşımızdakinin deneyiminin

tersini vücuda getiren kişiler olduğumuz, her birimiz karşısındakinde kendisi olmayan bir Yahudi bulabildiği, birbirinden çok farklı yaşamlarımızı, çok farklı kitaplarımızı şekillendiren ve yirminci yüzyılın birbirine karşıt Yahudi biyografilerinden kaynaklanan ama her bakımdan uyumlu yönelimlerimiz yüzünden ikimiz de korkunç bir şekilde çatallanmış bir mirasın ortak varisleri ve tüm o Yahudi çelişkilerinin toplamı olduğumuz için, evet, işte bu yüzden konuşacak çok şeyimiz var; işte bu yüzden samimi dostuz.

"Bir tanesini söyle!" İkinci kez üstüme geliyordu ama ben bu konuda tek laf etmeyecektim ve değişiklik olsun diye düşüncelerimi kendime saklayacaktım. "Sen Appelfeld'in iddia ettiği kişi olduğuna inanıyorsun, peki ama neden aynı şeyi benimle de yapmıyorsun? Tek yaptığın bana karşı çıkmak. Bana karşı çık, beni dikkate alma, bana hakaret et, iftira et, bana söv say ve benden çal. Bu hiddetin sebebi ne? Neden beni illa rakip olarak görmek zorundasın sen, bunu anlayamıyorum. Bu ilişki senin tarafından neden bir husumet ilişkisine dönüştürülüyor? Birlikte çok şey kazanabilecekken neden bu yıkıcı yaklaşım? Yan yanayken yaratıcı bir ilişkimiz olabilir, birbirimizin ortağı olabiliriz. Aptalca ikiye bölünenler değil, birbirinin ardı sıra gelen eş-kişiler olabiliriz!"

"Bak canım, zaten kullanabileceğimden daha çok kişiliğim var. Bir de sen fazla geliyorsun. Konu kapanmıştır. Seninle herhangi bir iş yapmak istemiyorum. Sadece gitmeni istiyorum."

"En azından dost olabiliriz."

O kadar acınası bir sesle söylemişti ki gülmekten kendimi alamadım. "Asla. Yüzeysel benzerliğimizin ötesinde çok büyük, çok net, uzlaşmaz farklarımız var. Hayır, arkadaş da olamayız. Konu kapanmıştır."

Hayret içinde, sözlerimin onu gözyaşlarına boğmak üzere olduğunu gördüm. Belki de aldığı ilaçların bu kez dibe vurduran etkisini yaşıyordu. "Baksana, hâlâ Donna'ya ne olduğunu anlatmadın bana" dedim. "Biraz eğlendir bizi, sonra da, nasıl derler, bu küçük hatayı sona erdir. Sadomazoşizmin Highland Park'lı on beşlik baskın kadınına ne oldu? Film nasıl bitiyor?"

Tabii ki bu da onu fena yaptı.

"Filmmiş! Sen gerçekten benim dedektif filmleri mi izlediğimi sanıyorsun? Onların içinde gerçeği yansıtabilen tek bir film yok, bir tane bile. 'Magnum'u mu seyrederdin yoksa 'Altmış Dakika'yı mı deseler, kesinlikle 'Altmış Dakika'yı seçerdim. Anlatayım mı olayın gerisini? Donna'nın Yahudi olduğu ortaya çıktı. Sonradan öğrendim ki evden ayrılma sebebi annesiymiş. Fazla detaya girmeyeceğim, senin bunlarla ilgilendiğin yok. Ama doğru, bu olayların içindeydim ben. Hastalanmadan önce bunlardı benim hayatım. Neden evden kaçtıklarını öğrenmeye çalışır, kalmaları için ikna etmeye uğraşırdım. Onlara yardım etmeye çalışırdım. Bunlar insanı tatmin eden şeylerdi. Maalesef Donna'nın yanındaki bu Dominikli –adı Hector'dı– Donna açısından bir sorundu."

"Kızın üzerinde güçlü bir etkisi vardı" dedim, "ve o gün bugündür kız onunla temasa geçmeye çalışıyor."

"Öyle olduğu ortaya çıktı. Bu doğru. Kız da çalıntı mal almak, tutuklanmaya direnmek ve polisten kaçmakla suçlandı. Şu anda ıslahevinde."

"Ve ıslahevinden çıkar çıkmaz yine kaçacak" dedim. "Çok güzel bir hikâye. Herkesin, sonunun ne olacağını bildiği hikâyelerden. Kız, Doktor Yahudi'nin eşi Bayan Yahudi'deki Donna olmak istemiyor, Dominikli Hector'ın Pepper'ı olmak istiyor. Özyaşamöyküsünden oluşan bu fantezi bütün ulusta mı var, yoksa bütün dünyada mı? Belki de herkes tarafından izlenen bu gibi filmler yüzünden nüfusun yarısında, ruhun başka bir vücuda geçmesiyle ilgili ciddi bir istek oluştu, belki sende de bu şekilde tezahür edip böyle vücut buldu. Tüm bu televizyon şovlarıyla insanlıkta ruh göçü isteği uyanmış olmasın?"

"Budala!" diye bağırdı. "O vücut tam karşında duruyor, görmüyor musun?"

Karşımda duran tam bir hiç diye düşündüm. Hiçbir anlam taşımıyor. Anlamı bu işte. Tam burada durabilirim. Ya da tam buradan başlayabilirim. Hiçbir şey bundan daha anlamlı gibi görünemez ve hiçbir şey bundan daha anlamsız olamazdı.

"Peki, Hector'a ne oldu sonunda?" diye sordum. Onun bu ya da başka herhangi bir şeyin sonuna kadar gitmesini sağlarsam, resepsi-

yondan yardım istemeden yatağımdan kalkması ve odamdan çıkıp gitmesi için bir fırsat yaratabilirdim. Bu zavallı kendinden geçmiş hergelenin başının belaya girmesini istemediğim ilk andı bu. Adam sadece anlamsız olmakla kalmıyor, bir saattir izlediğim kadarıyla ve ne kadar kabul etmek istemesem de şiddete eğilimli biri gibi de durmuyordu. Birbirimizden çok da farksız olmadığımız açı şuydu: Şiddetin tümü sözcüklere dayalıydı. Aslında, hak ettiği kadar aşağılamamak için kendimi zor tutmuştum. Hayatımı nasıl cehenneme çevirdiği, bu karşılaşmanın yankıları ve gelecekte de karşıma kim bilir ne nahoş şekillerde mutlaka çıkacağı düşünülecek olursa adama yaptıklarım azdı.

"Hector mı?" dedi. "Hector kefalet talep etti, sonra da kefaletle serbest bırakıldı." Ansızın gülmeye başladı ama bu gülüş onun şu ana kadar çıkardığı en ümitsiz, en bezgin sesti. "Sen ve Hector. Aranızdaki paralelliği şimdi yakaladım. Senin yüzünden yeterince acı çekmemişim gibi, beni mahvetmek için yaptığın onca şey yetmiyormuş gibi, bir de Hector başıma bela oldu. Beni aradı, benimle konuştu ve beni tehdit etti, öldüreceğini söyledi. Hastaneye yatmadan kısa bir süre önce oldu bu. Ben çok adam tutukladım, anlamışsındır, bir sürü adamı hapse gönderdim. Bu adamlar beni arar, izimi sürer ama ben saklanmam. Biri benimle ödeşmek isterse, yapabileceğim bir şey yok. Ama kuşkuyla yaşayan tedirgin bir adam değilim ben. Ötekilere ne dediysem Hector'a da söyledim. "Beni rehberden bulabilirsin, adamım. Philip Roth. Buyur, yakala beni."

Bu sözler üzerine kollarımı havaya kaldırıp bağırmaya, ellerimi düzensiz hareketlerle çırpmaya başladım; ta kendimi onu alkışlar bulana dek. "Bravo! Sen bir harikasın! Ne final ama! Ne ihtişam! Telefondayken adanmış Yahudi kurtarıcıydı, Yahudi devlet adamıydı. Theodor Herzl mezarında ters döndü. Sonra da mahkeme salonunun dışında yüz yüze geldi, tapındığı kişi karşısında kızarıp bozaran gülünç hayran oldu. Şimdiyse, son vuruşunu yaptı: yiğit ve korkusuz dedektif. 'Beni rehberden bulabilirsin, adamım. Philip Roth. Buyur, yakala beni." ' Rehber ha! Ta derinlerimden öyle bir kahkaha koparadım ki bu akıl almaz sözcünün var olduğunu iddia ettiği ilk günden itibaren gülmek istediğim gibi gülüyordum şu anda.

O ise ansızın yattığı yerden bana haykırmaya başladı: "Çeki istiyorum! Çekimi istiyorum! Sen bir milyon dolar çaldın!"

"Çeki kaybettim, Pipik. Ramallah'tan dönerken yolda kaybettim. Çek gitti."

Hayretten gözleri faltaşı gibi açılmış bir halde bana bakakaldı. Yani dünyada kendisini en çok andıran, kendisinin devamı olduğuna inandığı, kendisini tamamlayan, varoluşunun gerçek nedenini teşkil eden, gizli potansiyeline, kamuya gösterdiği yüzüne, geleceğine, kendinden kaçarken sığınmak istediği, öteki dediği kendine, ona hizmet uğruna kendi kimliğini inkâr ettiği kişiye, yaşamın diğer yarısına doğru yaptığı büyük atılıma... Baktı da ne gördü: Tamamen kendi yüzü olan maskenin ardında kendinden geçmişçesine gülen bir adam, en büyük düşmanı, kendisi ile arasındaki tek bağlantının nefret olduğu adam. İyi de Pipik, nasıl olmuştu da en az onun benden nefret ettiği kadar ondan nefret edeceğimi düşünememişti? Karşılaştığımızda ona âşık olacağımı, bir dükkân açıp Macbeth'le karısı gibi yaratıcı bir ilişkimiz olacağını mı sanmıştı gerçekten?

"Kaybettim. Çok uzun ve tuhaf bir hikâyesi var, o kadar inanılmaz ki neredeyse seninkilerle yarışabilir" dedim ona. "Tam bir milyon dolar çöl kumlarının üzerinden uçup gitti; şimdiye Mekke'ye giden yolun yarısını kat etmiştir herhalde. Oysa sen o milyonla Basel'de ilk Diasporacılık Kongresi'ni düzenleyebilirdin. İlk şanslı Yahudi grubunu Polonya'ya gönderebilirdin. Vatikan'ın göbeğinde bir A.A-S açabilirdin. Toplantılarınızı St. Peter Kilisesi'nin bodrum katında yapardınız. Her gece kapalı gişe. 'Adım Eugenio Pacelli. Ben bir Yahudi düşmanıyım.' Pipik, en çok ihtiyacım olan zamanda seni bana kim yolladı? Bu muhteşem armağanı bana gönderen kim? Heine ne derdi, biliyor musun? Bir Tanrı var ve adı da Aristofanes. Sen bunu kanıtlıyorsun. Ağlama Duvarı'nın orada Aristofanes'e ibadet etmeleri lazım. Eğer İsrail'in Tanrısı o olursa, ben günde üç kere sinagoga giderim!"

Hani bazı ülkelerdeki cenazelerde insanlar kendini bırakır, içinden geldiği gibi haykırır, ağlar ya, ben de kendimi öyle bırakmış gülüyordum. Bu cenazelerde insanlar üstünü başını parçalar, yüzlerine çiviler batırır, ulur, baygınlık geçirir, bükülmüş parmaklarıyla tabuta

yapışır, çığlıklarla mezara atarlar ya kendilerini, ben de tıpkı öyle gülüyordum. Gözünüzün önüne getirin. Pipik'in yüzüne, bizim yüzümüze bakmak yeterdi! Görülesi bir şeydi. Neden Tanrı Aristofanes değil? Hakikate bundan daha mı uzak olurduk?

Tekrar konuşmaya başlayabildiğimde ilk sözlerim, "Kendini gerçeklere bırak" oldu. "Deneyimlerime dayanarak konuşuyorum, gerçeklere teslim ol, Pipik. Dünyada bunun benzeri yoktur."

Galiba bunun ardından olanlara çok daha çılgınca gülsem yeriydi. Hatta yeni vaftiz edilmiş bir Antik Komedi mühtedisi olarak havalara zıplamalı ve avazım çıktığı kadar, "Haleluya!" diye bağırmalı ve ilahiler söyleyerek Bizi Yaratana, Çamurdan Bizi Meydana Getirene, Tek ve Eşsiz Yüce Komik'e, Mutlak Kurtarıcımız Aristofanes'e övgüler göndermeliydim; fakat tamamen dünyevi nedenlerle (tam bir zihinsel çöküş yüzünden) tek yapabildiğim ağzım bir karış açık bir halde Pipik'in yarattığı o pek eğlenceli ereksiyona bakakaldım: Pantolonunun ön yırtmacından tavşan gibi çıkıveren, ansızın *Lysistrata*'dan* fırlamış gibi abartılı boyutlarda sopasıyla beni daha da şaşırtarak bir o yana bir bu yana dönecek gibi yapıp dönemiyor, dengesini bulmaya çalışıyordu. Bir eliyle bebekleri andıran o yamru yumru şeyin ucunu avuçladı ve savaş öncesi yılların arabalarındaki vitesi değiştirmeye çalışır gibi aletiyle uğraşırken yatağa doğru bir hamlede boylu boyunca devriliverdi.

"Gerçeklik diye bir şey var. Ahmak!"

Adeta tüy gibi hafifti: Hastalık bütün vücudunu yemiş bitirmiş, onu içi bomboş bir gövdeye çevirmişti. Mortimer Snerd** kadar koftu. Tam düşerken kolunu yakaladım ve kürek kemiklerinin arasına bir yumruk, belkemiğinin alt tarafına daha güçlü bir tane daha... Onu yaka paça kapıdan dışarı koridora fırlatıverdim (iyi de, kapıyı kim açtı?). Sonra saniyenin yüzde biri kadar kısa bir an için kapı eşiğinde her ikimiz de donmuş gibi kalıp, o biçimsiz yanlışa, yani karşıdakinin yansımasına baktık. Sonra kapı sanki bir kez daha canlandı ve kapandı. Aslında kapı daha önce kapalı ve kilitliydi. Ama son-

* Aristofanes, *Lysistrata: Kadınlar Savaşı*, Çev. Sabahattin Eyüboğlu&Azra Erhat, Remzi Kitabevi, 2. Baskı, İst., 1996. (y.h.n.)

** Aptal, saf özelliklerle çizilen kukla karakter. (ç.n.)

radan açılmasıyla da kapanmasıyla da en ufak bir ilgim olmadığına yemin edebilirdim.

"Ayakkabılarım!"

O ayakkabılarım diye bağırırken telefon çalmaya başladı. Demek ki burada yalnız değildik, Doğu Kudüs'teki bu Arap otelinin içinde Demjanjuk'un oğlu, Demjanjuk'un avukatları hâlâ mevcuttu. Roth ile "Roth" arasındaki bu üstünlük mücadelesi kıyamet gibi bir sonla noktalanana dek rahat rahat devam edebilsin diye otelin konukları tahliye edilmiş, Yahudi yetkililer tarafından mühürlenmiş falan değildi. Hayır, nihayetinde ilkel düşlerden fırlama bu ölçüsüz, taşkın hareketlere dış dünyadan gelen şikâyetler de olacaktı.

Ayakkabısı yatağın yanında duruyordu, üst kısmından bantlı deri ayakkabılar. Bucknell'daki Princeton şıklığı taşıyan Shakespeare hocasında gördüğüm andan beri hayran olup giymeye başladığım Brooks Brothers tarzı ayakkabılardan. Eğilip Pipik'in ayakkabılarını alırken arkadaki topuk kısmının epey yıpranmış olduğunu gördüm: Tıpkı şu anda benim giydiğim ayakkabılarda olduğu gibi. Bir benimkine bir onunkine baktım ve ayakkabıları fırlatırken kapıyı öyle hızlı açıp kapadım ki görebildiğim tek şey başındaki saçsız boşluk oldu. Onu da adam kapıya doğru seğirtirken gördüm ve kapı tekrar kilitlendiğinde gördüğüm boşluğun benimkinin tam ters tarafında olduğunu fark ettim. Emin olmak için elimle kafamı yokladım. Demek ki beni taklit etmek için fotoğrafımı kullanmıştı! O halde bu, dedim kendi kendime, kesinlikle başka biriydi. Tükenmişliğin de ötesinde bir tükenmişlikle, az önce onun ve ereksiyonunun kalkıp gittiği dağınık yatağa sere serpe kendimi bıraktım. O adam ben değilim! Ben buradayım, ben bir bütünüm ve hâlâ sahip olduğum saç parçam da doğru tarafta! Gelgelelim buna ve çok daha belirgin diğer farklara karşın, bu adam şimdi merdivenlerden inecek, bu haliyle otelin dışına çıkıp Kudüs sokaklarında dolaşacak. Nihayetinde polis onu yakalayıp ahlaksızlık ve teşhircilikten içeri attığında onlara da herkese söylediğini söyleyecek: "Beni rehberden bulabilirsiniz. Philip Roth. Buyrun, yakalayın beni."

"Gözlüğüm!"

Gözlüğü tam yanımda yatakta duruyordu. Tuttuğum gibi ikiye ayırdım ve parçalarını duvara fırlattım. Kör olasıca!

"Kırıldı gözlüğün! Defol!"

Telefon çalmaya devam ediyordu ama artık iyi bir Aristophanesçi gibi gülmüyor, dinsiz, imansız bir öfkeyle tir tir titriyordum.

Ahizeyi kaldırıp ses çıkarmadan dinledim.

"Philip Roth?"

"Yok burada."

"Philip Roth, 1939 ile 1945 arasında Tanrı neredeydi? Tanrı'nın bir ara Yaratılış'la uğraştığından eminim. Sina Dağı'nda Musa'yla olduğundan da eminim. Benim sorunum 1939 ile 1945 arası ne yapıyor olduğu. Bu onun, hele de özellikle onun, asla affedilemeyeceği bir görev ihmali."

Adam, kalın ve kasvetli bir Avrupa Yahudisi aksanıyla konuşuyordu; boğuk, çatal, amfizemli sesi sanki baştan aşağı çökmüş bir şeyin içinden çıkıyor gibiydi.

O anda birisi bir ışık çaktı, ritmik vuruşlarla kapım çalınıyordu. Tıraş ve saç kesimi... iki parça. Telefondaki Pipik'se kapıdaki kimdi? Bu adamdan kaç tane vardı böyle?

"Kimsiniz?" diye sordum telefondakine.

"Ben 1939-1945 arasında tatile çıkan böyle Tanrı'nın suratına tüküreyim!"

Kapattım.

Tıraş ve saç kesimi... iki parça.

Bir süre bekledim, bekledim ama kapı hâlâ çalınıyordu.

"Kim o?" diye fısıldadım sonunda. Ama o kadar yavaş bir sesle sormuştum ki duyulmamıştı galiba. Hatta iyi ki sormadım diye bile düşündüm.

Fısıltıma cevap tel kadar ince soğuk bir esintiyle anahtar deliğinden geldi. "İndireyim mi suratının ortasına bir tane?"

"Defol git!"

"İkinizin de suratına indireceğim!"

Şu anda aşağıdaki bir açık hava hastanesinin ya da halk kliniğinin koğuşuna bakıyorum. Hastane büyük bir oyun sahasının üzerine kurulmuş. Bu saha bana Newark'ta Bloomfield Avenue'daki Okul Stadyumu'nu hatırlatıyor: Ben çocukken Newark'taki rakip okullar –İtalyan lisesi, İrlandalı lisesi, Yahudi lisesi, Zenci lisesi– burada arka arkaya ikili maçlar yapardı. Ama bu saha bizim stadyumdan on kat daha geniş ve içindeki kalabalık da futbol stadyumlarını dolduran kalabalık kadar büyük; üst üste kazak giymiş on binlerce heyecanlı taraftar içeride kalan karanlık bölümlerini, üzerinde buhar tüten kahveleriyle ısıtmaya çalışıyor. Her yanda beyaz flamalar, kalabalık tek bir ağızdan bağırıyor: "Ya ya ya! Şa şa şa!" O sırada aşağıdaki sahada beyaz önlüklü doktorlar soğuk bir sessizlik içinde hızlı hızlı kayarcasına koşturuyorlar. Dürbünümle hem ciddi, kendini adamış suratlara hem de her biri kolunda bir serumla yandaki tekerlekli sedyede yatana can aktarırken taş gibi hareketsiz suratlara bakıyorum. Asıl dehşet verici olan şuydu: Kadın olsun, çocuk olsun, bunların hepsinin yüzü Treblinka'lı İvan'ın yüzüydü. Tribünlerde tezahürat yapan taraftarlarsa hiçbir şey göremiyorlar, görebildikleri tek şey, sedyeye bağlı bedenlerin her birinin şişerek oluşturduğu kocaman, sevimli, aptal balondan bir surat. Ama ben dürbünümle bu suratta insanlığın nefret ettiği her şeyin toplandığını görebiliyorum. Ama heyecanlı kalabalık ümitle kaynıyor. "Artık her şey güzel olacak! Artık herkes iyi insan olacak! Herkes Bay Demjanjuk gibi bir kiliseye yazılacak! Herkes Bay Demjanjuk gibi bir bahçe yapacak! Herkes çok çalışıp geceleri Bay Demjanjuk gibi güzel ailesinin yanına gelecek!" Bir tek benim dürbünüm var ve sadece ben bir felaketin eli kulağında olduğunu görebiliyorum. "Bu İvan!" diye bağırıyorum. Ama tezahüratlar ve sevinç çığlıkları yüzünden kimse beni duyamıyor. "Ya ya ya! Şa şa şa!" Bense hâlâ onun İvan olduğunu, Treblinka'lı İvan olduğunu haykırıyorum. Beni hemen koltuğumdan koparıyorlar ve taraftarların hepsinin giydiği beyaz yün takkelerden oluşan bir püskülün ucundan aşağı yuvarlıyorlar. O anda ben hâlâ bağırıyorum. Vücudum (o sırada bütün vücudum üstünde kocaman M harfi olan beyaz bir flamaya sarılı) "Bellek Duvarı, Yalnızca Oyunculara Özel" yazan alçak bir tuğla duvarın üzerinden geçiyor ve orada bek-

leyen iki doktorun kucağına düşüyor, doktorlar beni hemen tekerlekli sedyeye bağlıyor ve sedyeyi sahanın ortasına doğru götürürlerken bando, yürüyüş temposunda marş çalmaya başlıyor. Serum iğnesi koluma batırıldığında, oyunun başladığını gösteren muazzam haykırışları duyuyorum. Benimle ilgilenen beyaz üniformalı hemşireye, "Maç kimin maçı?" diye soruyorum. Hemşirenin Jinx olduğunu görüyorum, Jinx Possessski. Elimi okşayıp fısıldıyor, "Ruhgöçü Üniversitesi'nin." "Ben oynamak istemiyorum" diye bağırıyorum ama Jinx beni temin edercesine gülümseyerek diyor ki, "Oynamak zorundasın, orta saha oyuncusu sensin."

"Orta Saha" der demez kulağımda alarm zilleri çaldı ve kan ter içinde yatakta doğrulduım simsiyah, boyutsuz bir odada uyanmıştım ve bunun ne tür bir oda olduğu konusunda hiçbir fikrim yoktu. Önce hâlâ geçtiğimiz yazda olduğumuzu sandım, yatağın yanındaki ilaç kutusunu bulmam lazım diye düşündüm. Geceyi çıkarabilmem için ikinci Halcion tabletinin yarısını almam gerekiyordu. Ama yatak örtüsünde ve yastık yüzlerinde hatta duvara tırmanan, tavanda yürüyen pençe izleri görürüm diye ışığı açmaya korkuyordum. Birden yine telefon çalmaya başladı. "Bir insanın gerçek hayatı hangisidir?" O ruh göçmeni, bezgin sesli, koyu aksanlı yaşlı Yahudi'ydi soran. "Pes ediyorum. Bir insanın gerçek hayatı hangisidir?" "Yoktur. Yalnızca gerçek hayatı yaşama dürtüsü vardır. Gerçek olmayan her şey insanın gerçek yaşamıdır." "Pekâlâ. Sana bir tanesini söyleyeyim. Bana bugünün anlamını söyle." "Hata. Hata üstüne hata. Hata, suistimal, şarlatanlık, fantezi, sahtekârlık, fesatlık, elbette ya, hem de iflah olmaz bir fesatlık. Herkesin hayatında olabilecek sıradan bir gün." "Hata nerede?" Yatağında, dive düşünüyorum ve düş görmeye devam ediyorum; son derece bulaşıcı bir hastalık yüzünden ölen birinin yatağındayım ve ben de ölüyorum. Kendimi onunla bu odaya kapattığım, bir kol mesafesinde duran birini küçük düşürüp yerden yere vurduğum, bu kof egolu megalomanyak sözde varlığa Moishe Pipik'ten başka bir şey olmadığını söylediğim, onun bir şaka olmadığını anlamadığım için Moishe Pipik beni öldürüyor. Hayatım ora-

cıkta sona eriyor, bütün kan bedenimden akıp gidiyor; yanan uçağın kabininden fırlatılan bir pilot gibi boşluğa atlayıp yirmi beş yıldan sonra ilk kez terden sırılsıklam eden bir rüya görmekte olduğumu anlayana dek.

Şimdi tamamen uyanmış bir halde nihayet yataktan çıktım ve karanlıkta sehpanın önündeki pencereye yürüdüm; acaba aşağıdaki caddeden odayı gözlerken görür müydüm onu? Onun yerine gördüğüm şey, otelin bu tarafının baktığı dar sokakta değil de iki sokak arkada sokak lambalarının loş ışığının altında duran bir otobüs konvoyu ve yüzlerce asker oldu. Her birinin omzunda silah, otobüslere binmeyi bekliyorlardı. Hareket sinyalini alır almaz birer birer sessizce hareket etmeye başladılar; o kadar sessizdiler ki çizmelerinin yola çarpan sesini bile duymuyordum. Caddenin karşı tarafında yüksek bir duvar, bu tarafında ise garaj ya da depo gibi görünen ve cadde boyunca uzanan oluklu metal çatılı taş bir yapı vardı. L şeklindeki yapı köşeyi dönünce gizli bir çıkmaz sokak oluşturuyordu. Altı otobüs vardı, son silahlı askeri de alan otobüs hareket edene kadar dikilip onları seyrettim. Büyük ihtimalle Batı Şeria'ya, ayaklanmaları bastırmaya giden ikmal bölükleri, silahlı Yahudiler... Pipik'in ikinci soykırımı getiriyor dediği şeyi Pipik'in hayır amaçlı kurumu A.A-S ile gereksiz kılabileceğini iddia ettiği şeyi...

O anda –saat ikiyi biraz geçiyordu– Kudüs'ten gitmeye karar verdim. Hemen harekete geçersem, söyleşiyi tamamlayacak üç dört soru daha hazırlayabilirdim. Aharon'un evi Kudüs'ün yirmi dakika kadar batısında, havaalanına giden yol üzerinde bir sitedeydi. Şafakla beraber bir taksiye atlar, kısa bir süre için oraya uğrar, Aharon'a son soruları verir, ondan sonra da havaalanına geçip Londra'ya giderdim.

Neden onun ortağı gibi davranmadın ki? Senin hatan onu görmekti. O gözlüğü kırmanın bedelini fena ödeyeceksin.

O gece saat iki sularında, bir önceki günün akıl almaz karmaşıklığıyla öylesine altüst olmuş, o çalkantı içinde neyin doğru neyin yanlış olduğunu değerlendirme becerimi öylesine kaybetmiştim ki şafağın sökmesiyle buradan gitmeye hazırlanmaya başladığımda ağzımdan yüksek sesle çıkan bu üç cümlenin, kapının arkasında duran

Pipik tarafından söylendiğini düşündüm. Kaçık geri geldi! Hem de silahlı! Ama bir an sonra yine hayretle –ama bu kez daha çok korku duyarak– duyduğum sesin kendi sesim olduğunu ve kendi sesimi onunkiyle karıştırdığımı, gecenin bir yarısı evinden uzakta, tuhaf bir otelde, kendini cin gibi uyanık halde bulan her yalnız seyyah gibi sadece kendi kendime konuştuğumu anladım.

Birden kendimi korkunç bir durumda hissettim. Önceki yaz yaşadığım bunalımdan beri toparlamaya çalıştığım her şey, bu kahredici korku yüzünden hızla dağılıyordu. Kendimi daha fazla zapt edebilecek gücüm olmadığını ve kalan azıcık kontrol gücümle de bu çözülmeyi zar zor durduramadığım takdirde beni tarumar edecek yeni bir kâbusa sürükleneceğimi görmek beni dehşete düşürmüştü.

Neticede kalkıp yazı masasını kapının önüne çektim. Adamın dönüp hâlâ cebinde duran anahtarla kapıyı açmasından duyduğum korkudan çok, son bir uzlaşma önerisiyle gelir de ben de kendi isteğimle kapıyı açıverirm diye yapmıştım bunu. Sorunlu belime de dikkat ederek, yatağın karşısında duran yazı masasını ağır ağır çekmiş, oryantal halıyı yeniden odanın ortasına yerleştirmiş, masayı elimden geldiği kadar sessizce kapıya yapışana kadar itmiştim. Artık ne kadar şakayla, tehditle veya candan bir şekilde odaya girmeye çalışırsa çalışsın onu kendi üzerime salmama imkân yoktu. Yazı masasıyla kapının önünü kapatmak, kendi salaklığımı önlemeye karşı aldığım en iyi ikinci önlemdi; ilki ise kaçmaktı, kendimi ondan bin mil öteye atmak ve benim bu kışkırtmanın insanı hipnotize eden çılgınlığıyla kendi kendime mücadele etme konusundaki apaçık beceriksizliğimden uzaklaşmak. Fakat şimdilik dışındayım, barikatımı kurdum, diye düşündüm. Hava aydınlanıp otel canlanınca yanımda komiyle birlikte odayı boşaltır, girişin tam karşısına çekilmiş taksiye atlayıp çeker giderdim. Bunun tamamen dışına çıkardım.

Daha sonraki iki saat boyunca pencerenin yanında sehpanın başında oturdum, aşağıdan gözetleyen birinin beni rahatça görebileceğini de gayet iyi biliyordum. Perdeyi çekmeye gerek görmemiştim, ne de olsa bir kumaş parçası iyi nişan almış bir tüfeğe engel olamazdı. Sehpayı pencereden uzaklaştırıp yan duvarın oraya çekebilirdim ama aklıselimliğim o kadarına yetmişti, başka bir eşyanın daha yeri-

ni değiştirmeme izin vermeyecekti. Aharon'a soracağım soruları yatakta oturup yazabilirdim ama bütün bunların yerine, hâlâ sahip çıkabildiğim son denge kırıntımı koruyabilmek için, hayatım boyunca yaptığım gibi üstünde gece lambası duran bir sehpanın önündeki sandalyede oturup, kendime özgü varoluşumu en sağlam şekilde kanıtlamaya, tutarsızlığımın zıvanadan çıkmış tahakkümünü, geçici olarak da olsa, bir dizi sözcükle zapt etmeye çalıştım.

To the Land of the Cattail'de diye yazdım, Yahudi bir kadınla, Yahudi olmayan birinden olan yetişkin oğlu, kadının doğduğu Küçük Rusya'daki uzak kırsala doğru yolculuk ediyor. Yıl 1938, mevsimlerden yaz. Kadının evine yaklaştıkça, Yahudi olmayanlardan gelen tehlike daha da büyüyor. Anne, oğluna diyor ki, "Onlar çok kalabalık, bizse çok azız." Sonra şöyle yazıyorsun: "Sonra ta derinlerinden bir yerden gelen goy sözcüğü çıktı ağzından. Çok uzaklarda kalmış bir anıyı yakalamış gibi gülümsedi. Babası pek sık olmasa da kimi zaman, iflah olmaz bir mankafalığı anlatmak için kullanırdı bu sözcüğü."

Kitaplarındaki Yahudilerin dünyasını paylaşan ama Yahudi olmayan karakterler iflah olmaz bir mankafalılığın, tehlikenin, ilkel sosyal tavırların tezahürü olarak karşımıza çıkıyor: ayyaş goy, karısını döven goy, "kendine hâkim olamayan" kaba ve hayvansı yarıvahşi goy. Kitaplarının konularının geçtiği o topraklarda yaşayan ama Yahudi olmayanlara –ayrıca senin kendi dünyandaki Yahudilerin de mankafalık ve ilkellik kapasitelerine– dair elbette söylenecek birçok şey daha var fakat Yahudi olmayan bir Avrupalı bile Yahudi imgelemine yerleşen bu imgenin gücünü gerçeklerden, gerçek bir deneyimden aldığını biliyor. Buna karşılık goy, "doğal canlar/ruhlar... sağlıkla dolup taşanlar" olarak da betimleniyor. İmrenilesi bir sağlık. *Cattails*'deki anne de yarısı Yahudi olmayan oğlunu anlatırken, "Benim gibi heyecanlı biri değil. Başka, sakin bir kan akıyor damarlarında" diyor.

Yahudi imgelemine dair gerçekten bir şeyler bilebilmek için, mutlaka Lenny Bruce ve Jackie Mason gibi Yahudi komedyenlerin,

başka bir seviyede de Yahudi yazarların Amerika'da kullandığı halk mitolojisindeki goy'un yeri araştırılmalıdır diye düşünüyorum. Amerikan romanında en samimi goy resmi, Bernard Malamud'un *The Assistant* romanında çizilmiştir. Oradaki goy Frank Alpine, sefil bir hırsız. İşleri kötü giden Yahudi'nin bakkalını soyan, sonra Bober'in çalışkan kızına tecavüz etmeye çalışan ve en sonunda da dinini değiştirip Bober'in çilekeş Yahudiliğinde, goy vahşetini simgesel olarak reddeden biri. Saul Bellow'un ikinci romanı *The Victim*'de adı kendisine hiç yakışmayan Allbee isimli alkolik bir Yahudi aleyhtarı anlatılır. Leventhal'ın büyük emeklerle kazandığı konumuna saldırırken entelektüel açıdan daha medeni görünse de Allbee, tıpkı Alpine gibi aylak, serserinin biridir. Yine de Bellow'un eserlerindeki Yahudi olmayan karakterler arasında en heybetlisi Henderson'dır: Ruh sağlığını yeniden kazanmak için körelmiş içgüdüleriyle ta Afrika'ya kadar uzanan, kendisini keşfe çıkan yağmur kraldır Henderson. Appelfeld gibi Bellow'da, göre de gerçek "doğal canlar" Yahudi değildir, Yahudi araştırması diye gösterilen o ilkel enerjileri geri kazanma amaçlı arayışlar da Yahudi değildir. Tıpkı Appelfeld gibi Bellow'da da hatta şaşırtıcı ama tıpkı Appelfeld gibi Mailer'de de hep şunu görürürüz: Adam sadist bir cinsel tacizci ise adı Sergius O'Shaugnessy'dir, karısını öldüren biriyse adı Stephen Rojack'tır, tehlikeli bir katilse Lepke Buchalter ya da Gurrah Shapiro değil, Gary Gilmore'dur.

Sonunda endişelerime yenik düşerek masa lambasını kapatıp karanlıkta oturdum. Çok geçmeden aşağıdaki sokağı daha rahat görebiliyordum. Evet, orada biri vardı! Penceremden yedi sekiz metre ötede bir adam, loş ışık altında kaldırımda koşuyordu. Eğilerek koşuyordu ama yine de tanıdım.

Ayağa kalktım. Pencereyi açıp, "Pipik!" diye bağırdım. "Moishe Pipik, seni orospu çocuğu!"

Adam açılan pencereye doğru bakınca her iki elinde de kocaman taşlar olduğunu gördüm. Taşlarını kaldırarak o da bana bağırdı. Yüzünde maske vardı. Söylediği şeyler de Arapça'ydı. Sonra koşmaya devam etti. Ardından ikinci bir siluet belirdi, sonra üçüncüsü, sonra

da dördüncüsü. Hepsinin elinde taşlar vardı ve yüzleri kar maskesiyle örtülüydü. Kaynak olarak piramit şeklini almış bir taş yığınını, anıt mezarı andıran ve otelin tam karşısındaki geçidin hemen içerisinde duran yığını kullanıyorlardı. Dördü birden taş höyük bitene dek sokakta bir aşağı bir yukarı koşturup durdu. Ardından sokak yine boşaldı ve pencereyi kapatıp yine işe koyuldum.

Kısa bir süre önce çevirisi yapılan *Immortal Bartfuss*'ta, Bartfuss ölmek üzere olan metresinin eski kocasına saygısızlıkta bulunup şu soruları sorar: "Biz Soykırım'dan kurtulanlar ne yaptık ki? Bu büyük deneyimimiz bizde ne değiştirdi?" Bu soru, şu ya da bu şekilde romanın her sayfasında karşımıza çıkıyor. Bartfuss'un tek başına çektiği özlem ve pişmanlığında, kendi uzaklaşmışlığıyla başa çıkabilmek için gösterdiği şaşkın çabalarında, insan temasına duyduğu açgözlülükte, İsrail kıyılarında yaptığı sessiz yolculukta ve kirli kafelerdeki gizemli karşılaşmalarında büyük bir felaketin ardından yaşamın nasıl bir ıstırap haline gelebildiğini hissediyoruz. Savaştan hemen sonra İtalya'da kaçakçılık ya da karaborsacılık gibi işlere bulaşan kurtulan Yahudiler hakkında şöyle yazıyorsun: "Kurtarılan bu hayatların şimdi ne olacağı konusunda kimse bir şey bilmiyor."

Son sorum ise *The Immortal Bartfuss*'ta en çok yer verdiğin konuyla ilgili ve galiba son derece kapsamlı bir soru. Ama lütfen üzerinde düşün ve istediğin gibi cevaplandır. Savaştan sonra Avrupa'da dolaşıp duran evsiz bir çocuk olarak yaptığın gözlemlere ve İsrail'de kaldığın kırk yıl içinde öğrendiklerine göre, canını kurtaran bu insanların deneyimlerinde onları diğerlerinden ayıran bir motif görüyor musun? Soykırım'dan kurtulanlar ne yaptı, ne şekilde kaçınılmaz bir değişime uğradı?

7

Kadının Hikâyesi

Hiçbir şey almamıştı. Günlük giysilerimi yerleştirdiğim yazı masasının çekmecelerinden tek bir çorap bile eksilmemişti. Ona göre her şey anlamına gelen bir çeki ararken bile hiçbir şeyi bozmamıştı. Ben dönene kadar yatakta beklerken okumak için *Tzili*'yi ödünç almıştı ama –kimliğimi saymazsak– dokunmaya cesaret ettiği tek eşyam oymuş gibi görünüyordu. Dönüş için valizimi hazırlarken, adamın aslında odayı aramadığından, hatta çok da rahatsız edici bir duyguyla, belki de buraya hiç gelmediğinden kuşkulanmaya başladım. Ama çekini almak için gelmemiş olsaydı, neden odama izinsiz girerek hışmıma uğrama riskini (belki daha da kötüsünü) göze alsındı ki?

Ceketimi giydim, valizim de hazırdı. Artık sadece şafağın sökmesini bekliyordum. Tek bir hedefim vardı, o da ortadan kaybolmak. Gerisini, kaçışımı başarılı bir şekilde kotardıktan sonra düşünecektim. Sonradan bu konuya dair bir şey de yazma, dedim kendime. Artık en safdili bile nesnellik fikrine tepeden bakar; bir bütün olarak yutacakları en son şey, kişinin kendi harareti dışındakileri aslına sadık bir şekilde anlatmanın imkânsız olduğudur. Her şey alegori olduğuna göre böylesi bir gerçekliğe birilerini inandırma şansım var mıydı? Vedalaşırken, Aharon'dan bunlardan kimseye söz etmemesini, olanları unutmasını rica et. Hatta Londra'ya gittiğinde, Claire neler olduğunu sorarsa, ona da her şeyin yolunda gittiğini söyle. "Hiçbir şey olmadı, adam ortaya çıkmadı." Aksi halde hayatının geri kalanı boyunca bu iki günü açıklamaya çalışacaksın ve hiç kimse anlattıklarının senin uydurmandan başka bir şey olduğuna asla inanmayacak.

Ceketimin iç cebinde, Aharon'a soracağım soruları büyük matbaa harfleriyle yazdığım otelin mektup kâğıtları üçe katlanmış bir şekilde duruyordu. Diğer tüm sorularla cevaplar ve kasetler de valizimdeydi. Belki Londra'dayken dört gözle beklediğim şekilde olmamıştı ama onca olan bitene rağmen görevimi tamamlamıştım... Birden Apter'i hatırladım. Kudüs'ten çıkarken yolda onun pansiyonuna uğrasam yakalar mıydım acaba? Yoksa orada bekleyen Pipik'i mi bulurdum? Zavallı Apter'i ben olduğuma inandıran Pipik'i!

Odamda ışıklar kapalıydı. Yarım saattir karanlıkta oturuyordum. Her şeyiyle tastamam hazırladığım ayağımın dibindeki valizimle, büyük pencerenin önünde sehpanın orada oturmuş bekliyor, tam aşağıdaki taş taşımaya devam eden maskeli adamları izliyordum. Sanki bireysel ahlak duyguma karşı yapılıyor, sanki telefonu açıp ordu ya da polise haber vermem gerektiğini gösteriyordu. Bu taşlar, diye düşündüm, Yahudilerin kafalarını yarmak için kullanılacak. Sonra da, ben başka bir yere aidim, bu mücadele benimle ilgisiz toprakların mücadelesi, diye düşündüm... Kaldırdıkları taşları saymaya başladım. Yüze gelince daha fazla dayanamadım, resepsiyonu arayıp beni polise bağlamasını istedim. Bana, hat meşgul dediler. "Bu acil bir durum" dedim. "Kötü bir şey mi oldu? Hasta mısınız, efendim?" "Polise bir ihbarda bulunmak istiyorum, yardımcı olun lütfen." "Hat

açılır açılmaz bağlayacağım, efendim. Polis bu gece çok meşgul. Bir şey mi kaybettiniz, Bay Roth?"

Tam telefonu kapatacakken kapının arkasından bir kadın sesi geldi. "Beni içeri alın" diye fısıldadı, "Ben Jinx Possesski. Çok korkunç bir şey olmak üzere."

Orada yokmuşum gibi davranacaktım ama kadın hafifçe kapıyı tıklatmaya devam etti. Herhalde telefonda konuşurken beni duymuştu.

"Demjanjuk'un oğlunu kaçıracak."

Ama benim artık tek bir hedefim vardı ve ona cevap vermeye tenezzül etmedim. "Hiçbir şey yapmamak gibi bir hata işleyemezsin."

"Tam şu dakikada Demjanjuk'un oğlunu kaçırmayı planlıyorlar!"

Kapının dışında Pipik'in Possesski'si, pencerenin aşağısında taş kaçıran kar maskeli Araplar... Gözlerimi kapatıp, uçağa binmeden önce Aharon'a yöneltilecek son bir soru daha kurmaya başladım. "Böyle bir toplum içinde yaşarken sürekli haber ve siyasi münakaşa bombardımanına uğruyorsunuz. Yine de, bir yazar olarak siz az ya da çok, İsrail'in gündelik çalkantılarını bir kenara itiyorsunuz..."

"Bay Roth, bunu gerçekten yapacaklar!"

"Ki Yahudilere dair başka çıkmazlara özellikle odaklanabilesiniz. Bu çalkantılar sizin gibi bir yazar için ne ifade ediyor? Böyle bir toplum..."

Jinx artık hafif bir sesle hıçkırıyordu. "Üzerinde bu vardı. Walesa vermişti bunu ona. Bay Roth, yardım etmek zorundasınız..."

"Yani kendini açığa vuran, kendine sahip çıkıp meydan okuyan, kendini efsaneleştiren bir toplum, yazı yaşamınızı nasıl etkiliyor? Haber üreten bu gerçeklik imgeleminizi kışkırtmıyor mu?"

"Bu onun sonu olacak."

Her şey, ses çıkarmayıp kendime hâkim olmamı söylüyordu ama ben kendimi tutamayıp aklımdan geçeni söyledim. "İyi!"

"Yaptığı her şey mahvolacak."

"Harika!"

"Biraz sorumluluk almak zorundasınız!"

"Hiç de değil!"

O sırada ben emekler pozisyonda masanın altına girmiş, kapının

altından uzattığı şeyi görmeye çalışıyordum. Nihayet ayakkabımla üzerine bastırıp çekerek görmeyi başardım.

Bir el büyüklüğünde ve tüy gibi hafif zikzak kesilmiş bir kumaş parçası, kumaştan bir Davud Yıldızı. Bunu en son, bir zamanlar işgal altındaki Avrupa fotoğraflarında, Yahudi oldukları için etiketlenen Yahudilerin sokaklarda çekilmiş resimlerinde görmüştüm. Bu sürpriz, Pipik'in diğer aşırılıklarını da gördükten sonra beni bu kadar zıvanadan çıkarmamalıydı ama çıkarmıştı, hem de fena halde çıkarmıştı. Dur. Nefes al. Düşün. Bu onun patolojisi, senin değil. Bunu gerçekçi bir mizah çerçevesinde değerlendir ve git! Ama ne yapıyordum? Hislerime yenik düşüyordum. Sakin ol, tut kendini ama tutamıyordum. Bu trajik hatıraya zararsız bir eğlence aracı gibi davranacak halim yoktu. Bunun komediye dönüştürülecek tek bir yanı bile olamazdı. En kâfiri bunu yapmazdı. Bu adama tahammül etmem imkânsız!

"Kimdir bu kaçık! Söyle bana kimdir bu kaçık!"

"Söyleyeceğim! Beni içeri al!"

"Her şeyi! Bütün gerçeği!"

"Bildiğim her şeyi! Söz!"

"Yalnız mısın?"

"Yalnızca ben varım. Yemin ederim tek başınayım."

"Bekle."

Dur. Nefes al. Düşün. Ama ben ne yaptım? Ortalık güvenli olmadan yapmayacağım dediğim şeyi yaptım. Yazı masasını, kapıyı açabilecek kadar geri çektim, sonra kapıyı açtım ve beni kandırmak için yolladığı komplocu işbirlikçisinin içeri süzülmesine izin verdim. Jinx Possesski'nin bir zamanlar tam teşkilatlı, iflah olmaz bir Yahudi aleyhtarı olduğu ve diğer onkoloji hemşireleri ile birlikte tüm o ölüm ve ölenlerin bıraktığı etkiyi atmak için bir gecelik aşkların alınıp götürüldüğü barlara giderken giydiği kıyafeti de üstündeydi. Kocaman siyah gözlüğü yüzünün yarısını kaplıyordu, üzerindeki siyah elbise ise vücudunu daha biçimli gösteremezdi. Bu ucuz ama muhteşem bir elbiseydi. Dudaklarında kalın bir ruj tabakası, dağınık mısır püskülü Polonyalı saçlarıyla verdiği ipuçlarından anlıyordum ki hiç de iyi bir şey yapma niyetinde değildi ama bir şey daha anla-

mıştım ki beni önce bir durup nefes almak ve düşünmekten alıkoyan şey yalnızca içinde bulunduğum kötü ruh hali değildi. Jinx'in kurduğum barikattan geçmesine izin vermemin sebebi benim de iyi bir şey yapma niyetinde olmamamdı, zaten uzun süredir niyetim kötüydü. Kadın kapının dar aralığından vücudunu sıkıştırarak geçerken, biz içeride –öteki dışarıda mı?– iken kapıyı öyle üzerimize kilitlerken, dostlarım, Newark'taki sundurmanın eşiğinden hiç ayrılmamam gerekirdi diye düşündüm. Ama öyle ihtiraslı bir özlem hissediyordum ki –o kadına karşı değil ya da henüz ona karşı o kadar değil– üzerime çöküveren bu bir başkasının kişiliğine bürünme, taklit ve iki misli olma durumundan önceki hayatımı; üzerime çöküveren bu kendi kendini maskara etme ve kendi kendini idealleştirme (maskaralığın idealleştirilmesi, idealleştirmenin maskara edilmesi, maskaralığın maskara edilmesi) durumundan önceki, üzerime huşu içinde çöküveren bu aşırı nesnellik ve aşırı öznellik (aşırı öznellik karşısındaki aşırı nesnellik ve aşırı nesnellik karşısındaki aşırı öznellik) durumundan önceki hayatımı, hani dışarıda olanın dışarıda olduğu, içeridekininse içeride kaldığı eski günlerdeki gibi her şeyin sınırlarının net bir şekilde çizildiği ve açıklanamaz şeylerin olmadığı hayatımı öylesine büyük bir ihtirasla özlüyordum ki... Gelgelelim Lesli Sokağı'ndaki sundurmadan dışarı adımımı atıp kurgu ağacının meyvesini tatmıştım ve o günden beri hiçbir şey, ne gerçeklik ne de kendim, hiçbir zaman eskisi gibi olmamıştı.

Bu baştan çıkarıcı kadın değildi istediğim. On yaşında olmak istiyordum. Hayatı boyunca nostaljiye soğuk bakmış biri olmama karşın şimdi on yaşıma dönmek, hayatın kapkaranlık bir geçit gibi değil de beysbol gibi olduğu zamanlardaki mahallemde olmak, annem dışındaki kadınların olanaklılığının kendimi tıka basa doyurmam gereken bir şey olmadığı zamanlara dönmek istiyordum.

"Bay Roth, o şu anda Meir Kahane'den cevap bekliyor. Bu işi yapacaklar. Birisinin onları durdurması lazım!"

"Bunu niye getirdin?" deyip sarı yıldızı öfkeyle suratına salladım.

"Söylemiştim ya. Walesa, Gdansk'ta bunu ona vermişti. Philip ağlamıştı. Şimdi gömleğinin içinde saklıyor bunu."

"Gerçeği söyle! Gerçeği! Sabahın üçünde ne diye karşıma bu yıl-

dızla ve hikâyeyle geliyorsun? Hem sen ta buralara kadar nasıl gelebildin? Aşağıdaki danışma masasının oradan nasıl geçtin? Gecenin bu saatinde, bu kadar tehlikeyle dolu Kudüs sokaklarından, hem de fahişe kılıklı halinle nasıl geçtin de geldin? Nefretle kaynayan bir kent burası, her an feci bir şey olabilir ki zaten şu anda bile oluyor ve bakar mısın bu adam seni ne halde sokaklara salmış! Bakar mısın nasıl Bond filmindeki femme fatale kılığına sokmuş seni? Bu adamın içgüdüleri ancak bir pezevenkte olabilir! Bırak kaçık Arapları, bir grup dini bütün kaçık Yahudi bile seni bu kıyafetle görse taşlaya taşlaya öldürür!"

"Ama Demjanjuk'un oğlunu kaçıracaklar ve Demjanjuk itiraf edene kadar parçalarını keserek onlara gönderecekler! Şu anda Demjanjuk'un itirafını yazıyorlar. Philip'e yazdırıyorlar hem de şöyle diyerek: 'Sen bir yazarsın, ona göre! Doğru dürüst yaz!' Ayağa ayak, parmağa parmak, gözyuvarına gözyuvarı... Babası itiraf edene dek oğlana işkence edecekler. Kafalarında takkeleriyle güya din insanları olacaklar ama neler dediklerini bir duysan. Philip oturup itirafı yazıyor! Kahane! Philip, Kahane karşıtıdır; ona zorba der ama şu anda dünyada en çok nefret ettiği bu fanatik zorbadan telefon bekliyor!"

"Şimdi lütfen bana doğruyu söyle. Seni neden bu kılıkta buraya yolladı? Bu yıldızla hem de. Onun gibi bir insan nasıl sokaklarda dolaşabiliyor? Yaptığı hilekârlıklar bini aştı."

"Kaçtım! Ona dedim ki, 'Artık seni daha fazla dinleyemem. Her şeyi mahvetmene seyirci kalamam!' Kaçıp geldim!"

"Bana."

"Ona çeki vermek zorundasınız!"

"Çeki kaybettim. Çek bende değil. Bunu ona da söyledim. Aklıma hayalime gelemeyecek şeyler oldu. Ama tabii erkek arkadaşının sevgilisi olarak böyle şeyleri çok iyi bilirsin. Neyse işte, çek kayboldu."

"Ama siz parayı vermediğiniz için aklını kaçırdı o! Sizin için olmadığını bile bile niye Smilesburger'ın çekini kabul ettiniz ki?"

Bez yıldızı eline sıkıştırdım. "Al bunu da çık git buradan."

"Demjanjuk'un oğlu ne olacak?"

"Küçükhanım, ben Newark'taki Beth Israel Hastanesi'nde Bess ve

Herman Roth'un oğlu olarak Demjanjuk'un oğlunu kurtarmak için doğmadım."

"O halde Philip'i kurtarın."

"Zaten bunu yapıyorum."

"Ama bunu kendini size kanıtlamak için yapıyor, kendisinin kendisi olarak bir şey yaptığını göstermek için. Size hayranlığından aklını kaçırdı. İster hoşlanın, ister hoşlanmayın, siz onun için bir kahramansınız!"

"Yapma Tanrı aşkına, onun gibi aleti olan birinin benim gibi bir kahramana ihtiyacı olmaz. Buraya kadar gelip aletini bana gösterme nezaketini gösterdi. Biliyor muydun bunu? Öyle çekingenlik gibi hislerden mustarip bir insan değil, yanılıyor muyum?"

"Hayır" diye mırıldandı, "ah, olamaz" deyip gözyaşları içinde yatağın kenarına çöktü.

"Yo" dedim, "olmaz, bir sen bir o bu yatakta böyle nöbet devralamazsınız. Kalk ve git buradan."

Ama o kadar acıklı bir halde ağlıyordu ki bütün yapabildiğim yine pencerenin yanındaki koltuğa oturup, yastığımın üzerinde kendini ağlamaktan helak eden kadını beklemek olmuştu. Ağlarken bez yıldızı elinde sıkıştırıp durması beni tiksindirip deli ediyordu.

Aşağıda, sokaktaki maskeli Araplar gitmişti. Onları durdurmak için de doğmamıştım zaten.

Onun yıldıza yaptıklarına daha fazla dayanamayınca yatağa doğru gittim ve yıldızı elinden aldım. Bavulumu açıp eşyalarımın arasına yerleştirdim. Hâlâ da bende duruyor. Yazarken ona bakıyorum.

"O yapay bir organ" dedi.

"Ne yapaymış? Ne diyorsun sen?"

"Onun şeyi değil o. Plastik bir organ."

"Yok ya? Nasıl oluyormuş anlat bakayım."

"Onun pek çok organını aldılar. Ama bunun bıraktığı hisse daha fazla dayanamadı ve ameliyat oldu. İçerde plastik çubuklar var. Penisin içerisinde yapay penis mekanizması var. Neden gülüyorsunuz? Buna nasıl gülebilirsiniz! Birinin çektiği acıya güldüğünüzün farkında mısınız?"

"Ona gülmüyorum. Bütün bunları nasıl uydurduğunuza gülüyo-

rum. Polonya, Walesa, Kahane hatta kanser hikâyesi bile yalan. Demjanjuk'un oğlu hikâyesi de yalan. Şu pek gurur duyduğu aletine gelince, dökül bakalım, Amsterdam'ın hangi seks şakaları dükkânında buldunuz o saçma sapan zımbırtıyı? Possesski ile Pipik'in oynadığı Hellzapoppin'e,* siz iki çatlağın bulduğu bu espriye kim gülmez ki? Alet numarası çok iyiydi, itiraf edeyim. Ama ben yine de en çok, Varşova'daki tren istasyonunda coşku içinde Yahudilerini karşılayan Polonyalılar kısmına bayıldım. Diasporacılık! Diasporacılık Marx Kardeşler'in filmlerinin konularından biri olabilir –Groucho, Yahudileri Şansölye Kohl'e satıyor!– On yıl Londra'da yaşadım. O bağnaz, can sıkıcı, papa güdümlü Polonya'da değil; medeni, seküler, görmüş geçirmiş İngiltere'de yaşadım. İlk yüz bin Yahudi arkalarında bütün eşyalarını taşıyarak Waterloo İstasyonu'na geldiğinde, gerçekten ben de orada olup onları görmek isterim. Bana haber verin, olur mu? İlk yüz bin diasporacı, suç dolu Siyonist yuvalarını bile isteye mazlum Filistinlilere bıraktığında, İngiltere'nin yeşil ve güzelim topraklarına ayak bastığında, İngiliz goyimlerin ellerinde şampanyayla onları peronda nasıl beklediğini kendi gözlerimle görmek isterim. 'İşte geldiler! Daha çok Yahudi geldi! Bu harika!' Hayır, benim gördüğüm kadarıyla Avrupa'nın tercihi az sayıda Yahudi'den yana, ne kadar az Yahudi olursa o kadar iyi. Diasporacılık, şekerim, ciddi bir noktayı, antipatinin ne kadar derinlerde olduğunu kaçırıyor. Ama zaten bu durum senin gibi bir A.A-S üyesine yeni bir haber gibi gelmiyordur. O zavallı yaşlı Smilesburger'dan diasporacılığın kurucu babası tarafından neredeyse bir milyon dolar hortumlanıyordu. Hoş, Smilesburger'ın da olduğuna inanmıyorum ya."

"Ama Bay Smilesburger" diye lafa atladı, aniden yüzünü bir türlü istediğini yaptıramayan bir çocuk gibi ekşitivermişti, "kendi parasıyla canı ne isterse onu yapar!"

"O halde git, Bay Smilesburger'a çeki iptal etmesini söyle, ne duruyorsun? Git de aracı kadın rolünü onunla oyna. Burada yaptıkların işe yaramayacak, bari git orada dene. Git adama, çeki yanlış Philip Roth'a verdiğini anlat."

"Artık dayanamıyorum" diye inledi, "lanet olsun, dayanamıyo-

* Hellzapoppin: Çılgın komedilerin anası (1948). (ç.n.)

rum" diyerek yatağın iç köşesindeki duvarın oraya sıkıştırılmış metal yüzeyli masadan telefonu kaptı ve santral memurundan King David Hotel'i bağlamasını istedi. Bütün yollar bu adama çıkıyordu. Telefonu elinden çekip alma kararına çok geç varmıştım. Kafamı bir türlü toparlayamamamın nedenleri arasında kadının yatakta öylesine duran ayartıcı varlığı da vardı.

"Benim" dedi telefon bağlanınca. "...Onunlayım... Evet öyle... Onun odasında!.. Hayır!.. Hayır! Onlarla değil!.. Buna devam edemem, Phil. Artık bunu kaldıramıyorum. Kahane kaçığın teki, bunu sen söylemiştin, ben değil... Hayır!.. Dayanamıyorum, Philip, daha fazla kaldıramıyorum!" Tam o anda telefonu gözüme sokarcasına bana uzattı. "Onu durdurun! Bunu yapmak zorundasınız!"

Telefon şu ya da bu nedenle odanın en uzak duvarına yerleştirildiği için kablosunun yatağın üzerinden uzatılması ve benim de ahizeye konuşabilmem için tam kadının üzerinden eğilmem gerekiyordu. Belki de sırf bu yüzden ahizeyi alıp konuşmak istemiştim. Başka bir nedeni olmazdı. Koca pencereden içeri biri bakıyor olsa asıl komplocuların o ve ben olduğunu düşünmesi işten bile değildi. Yakınlık, çekicilik aslında tek bir kelimeymiş ve Jinx denen bir tek patlamalı heceden türemiş gibi görünüyordu.

"İnsanı gülmekten yerlere yatıran bir fikre daha imzanı atmışsın duyduğum kadarıyla" dediğimi duydum ahizeye.

Cevap verirken sesi sakin, hatta eğlenir gibiydi, benim kendimi tuttuğumda yumuşattığım sesim! "Senin fikrin" dedi.

"Ne dedin sen?"

"Senin fikrin" dedi. Telefonu kapadım.

Tam telefondan uzaklaşıyordum ki yine çalmaya başladı.

"Bırak çalsın" dedim kadına.

"Al işte, tamam" dedi, "hepsi bu kadar."

"Aynen. Bırak çalsın."

Sehpanın oradaki koltuğa doğru yaptığım dönüş yolculuğu, kışkırtıcılık yüklü, değersiz arzulara kapılmamak, temkinli ve sağduyulu olmak için türlü mazeretlerin üst üste yığıldığı ve kısacık bir mekâna sığdırılmış sarsıcı çatışmaların yaşandığı upuzun bir yolculuk olmuştu. Yetişkin hayatımın bir tür senteziydi. Bu gözü kara, ih-

tiyatsız suçortaklığımızdan uzaklaşıp, kendimi odanın olabildiği kadar uzak köşesine yerleştirdikten sonra dedim ki, "Hadi şimdilik senin kim olduğunu bir kenara bırakalım, ortalıkta benmişim gibi dolaşan bu soytarı kim?" Çalmakta olan telefona dokunmaması için kadını parmağımla ikaz ettim. "Sorumu iyi dinle. Cevap istiyorum. Bu adam kim?"

"Hastam. Söylemiştim size."

"Bu da yalan."

"Her şey yalan olmak zorunda değil. Bunu söyleyip durmayın. Kimseye bir yararı olmuyor. İnanmadığınız her şeye yalan diyerek kendinizi gerçeklerden koruyamazsınız. Size ağır gelen her şeye, 'Bu bir yalan' diyorsunuz. Ama bu inkârdır, Bay Roth, yaşamı inkâr etmektir! Sizin yalan dediğiniz şeyler benim kahrolası yaşamımın ta kendisi! Bu telefon yalan değil!" Telefonu kaldırıp ahizeye bağırdı, "Yapmayacağım! Bitti artık! Geri de dönmüyorum!" Gelgelelim telefonda duyduğu ses, yüzüne hücum eden öfkeli kanı ta ayaklarına kadar emip tüketmiş, sanki kadın baş aşağı dönmüştü; kum saati bile onun halini tarif edecek bir metafor olmaktan uzak kalırdı. Son derece uysal bir tavırla telefonu bana uzattı.

"Polis" dedi. Dehşet içindeydi, "polis" sözcüğü ağzından öyle bir sesle çıkmıştı ki az önce kendisine hastalığının "ölümcül" olduğunu söyleyen onkoloğun sözlerini tekrarlayan hastasını duyduğunda da böyle oluyordu herhalde. "Sakın" diye yalvardı bana, "bu onun sonu olur."

Kudüs polisi çağrıma cevap veriyordu. Taş hırsızları gittiği için artık polise bağlanabilmiştim. Belki de az önce bütün hatlar gerçekten meşguldü ama nedense bana hiç de öyle gelmiyordu. Polise penceremden gördüklerimi anlattım. Onlar da bana şu anda ne gördüğümü sordu. Onlara sokağın boş olduğunu söyledim. Adımı sordular, ben de söyleyip Amerikan pasaportumun numarasını verdim. Onlara bir başkasının benim adıma sahte bir pasaport taşıdığını ve şu anda King David Hotel'de John Demjanjuk'un oğlunu kaçırıp ona işkence etme planları yaptığını anlatmadım. Bırakalım da ne yapacağını görelim, diye düşünüyordum. Kadın yalan söylemiyorsa, anti kahramanı Jonathan Pollard gibi bedeli ne olursa olsun Yahudilerin

kurtarıcısı olmaya kararlıysa hatta sebepleri tamamen kişisel olup sırf Jodie Foster'a "vay canına" dedirtmek için Reagan'ı vuran oğlan gibi benim hayatımda mühim bir rol kazanmak içinse bile bırakacaktım. Benim müdahalem olmadan fantezilerini en görkemli haliyle yaşasın, benim koyduğum sınırlardan daha öte bir yerlere gitsin de Kudüs polisiyle kafa kafaya gelsin diye bu kez bırakacaktım. Hiçbir önem taşımayan bu salakça tiyatroya bundan daha güzel bir sonu ben bile ayarlayamazdım. Kendisine tarihsel önem kazandıracağını sandığı teklifini yaptığının ikinci dakikasında enselenir, bu da Moishe Pipik'in sonu olur.

Ben kadının birkaç santim üzerinden polisle konuşurken o, gözleri kapalı, kollarını kendini korurcasına göğsünde kavuşturmuş halde uzanmış yatıyordu. Ben bir uçtan diğerine odayı kat edip yeniden koltuğuma oturduğumda da mumyalanmışçasına pozisyonunu hiç bozmadan öylece kalmıştı. Yatağa baktıkça kadının cenaze levazımatçısı tarafından kaldırılmayı bekler gibi yattığını düşünüyordum. O anda aklıma ilk karım geldi; yirmi yıl önce, tam da Jinx'in yaşlarındayken New York'taki bir araba kazasında ölmüştü. Aramızda geçen uçuk bir aşk ilişkisinin ardından gebelik testinin sonuçlarını değiştirmiş ve onunla evlenmezsem intihar edeceğini söylemişti, bunun üzerine üç yıl süren feci bir evlilik yaşamıştık. Arzusu hilafına evliliği sonlandırmamdan altı yıl sonra bile onu boşanmaya razı edememiştim. 1968 yılında aniden ölünce, ölüm yeri olan Central Park'ta gezinip durmuş, kendi kendime John Dryden'ın gaddar ama duruma pek uygun düşen minik şiirini tekrarlayıp durmuştum: "İşte burada yatıyor karım: Burada yatsın bırakalım!/O artık huzur içinde, keza ben de öyle."

Jinx, ondan on on beş santim daha uzundu ve fiziksel açıdan çok daha heyecan verici şekilde daha dolgun bir kadındı ama böyle istirahat halinde ona baktığımda, yani ebedi istirahattaymış gibi dururken, kare kafalı kuzeyli güzelliğiyle uzun zaman önce ölmüş düşmanıma bu kadar çok benzediğini görmek beni bayağı şaşırtmıştı. Yoksa eski karım mezarından kalkıp intikam almaya mı gelmişti?.. Yoksa bütün bunların arkasında o mu vardı? O adamı eğitip, benim kılığıma sokan, benim gibi davranıp konuşmasını öğreten o muydu?..

İkinci Cadde'deki eczacıya sahte idrar testini nasıl yaptırdıysa aynı şeytani niyetlerle bu kimlik hırsızlığı numarasını da ayarlamış olabilirdi. Bunlar temkinli halini bozmamak için mücadele ederken ara sıra dayanamayıp kısacık uykulara dalan bir adamın yarı bilinçli düşünceleriydi. Pipik ne kadar benim hayaletim değilse, yatakta yatan bu siyah elbiseli kadın da benim ilk karımın cesedinin hayaleti değildi ama sadece rüyalarda görülebilecek kadar çarpık, karmakarışık olaylar beynimi bulandırdığı için mantıklı savunmalarımı ancak ara sıra seferber edebiliyordum. Başıma gelen bunca anlaşılmaz olay yüzünden sersemlemiştim ve yirmi dört saat süren uykusuzluktan sonra daha kendine gelememiş, karartılmış beynimle hiç de ustaca sayılmayan bir gölge boksu yapıyordum.

"Wanda Jane 'Jinx' Possesski, aç gözlerini, Wanda Jane ve bana doğruyu söyle. Zaman geldi."

"Gidiyor musun?"

"Aç gözlerini."

"Beni de valizine koyup götür" diye mırıldandı. "Beni de yanına al."

"Kimsin sen?"

"Ah, biliyorsun" dedi bezgince. Gözleri hâlâ kapalıydı, "hayatın sillesini yemiş bir şiksa.* Yeni bir şey değil, yani."

Daha anlatacak diye bekledim. Ama bir kez daha aynı şeyi söylerken gülmüyordu, "Beni de al, Philip Roth."

Bu gerçekten benim ilk karım. Biri beni kurtarmalı ve bu sen olmak zorundasın. Boğuluyorum ve bunu sen yaptın. Ben hayatın sillesini yemiş bir şiksayım. Beni de götür.

Bu turdan sonra o yatakta, ben koltukta birkaç dakikadan daha uzun süre uykuya daldık, bu arada ben hâlâ mezarından kalkıp karşıma dikilmiş karımla tartışıyordum. "Senin durumunun ne kadar düzgün benimkininse ne kadar ahlaksız olduğunu haykırmadan ölümden bile dönemiyorsun değil mi? Orada bile nafakayı düşünmeden edemiyorsun ha? Ezelden beri benim kazancıma göz dikmenin nedeni ne? Hangi minvalde başka bir adamın sana hayat borçlu olduğuna inanabilirsin ki?"

* Yidiş dilinde Yahudi olmayan kadınlar için kullanılan aşağılayıcı bir terim, karı. (ç.n.)

Sonra bir kez daha gerçek dünyaya, onun olmadığı dünyaya ayak bastım: Kendi bedenim ve Wanda Jane'inkinin görülebildiği, o maddi varoluşa dair peri masalına.

"Uyan."

"Ha, evet... Buradayım."

"Ne demek hayatın sillesini yemiş?"

"Daha ne olsun. Aileden." Gözlerini açtı. "Altsınıf. Biracılar. Kavgalar. Aptal insanlar." Uykulu bir sesle, "Onları sevmezdim, dedi.

O da sevmezdi. Nefret ederdi. Ben onun son şansıydım. Beni de al yanına, hamileyim, almak zorundasın.

"Katolik olarak yetiştirildin" dedim.

Dirseklerinin üzerinde doğruldu ve melodramatik bir tavırla gözlerini kırpıştırdı. "Tanrım" dedi, "sen hangisisin?"

"Tek olan."

"Buna bir milyon dolarına bahse var mısın?"

"Kim olduğunu öğrenmek istiyorum. Artık neler olduğunu bilmek istiyorum. Hakikati istiyorum!"

"Polonyalı baba" dedi hafifçe, sıraya dizip anlatıyor gibiydi, "İrlandalı anne, felaket bir İrlandalı büyükanne, Katolik okullar. Aşağı yukarı on iki yaşıma kadar kiliseye gittim."

"Sonra?"

Çok içten bir gülümseme belirdi yüzünde. "Sonra" derken yüzündeki içten gülücük ağzının kenarındaki hafif bir kıvrımdan daha fazlası değildi; ancak milimetrelerle ölçülebilecek minicik bir kıvrımdı ama benim kitabımda bu, cinsel büyünün somut örneğiydi.

Üstünde durmadım, eğer kalkıp oradan gitmemeye üstünde durmamak deniyorsa tabii.

" 'Sonra mı?' Sonra nasıl esrar sarılacağını öğrendim" dedi. "Evden kaçıp California'ya gittim. Uyuşturucuya battım, bildiğin hippilerden oldum. Yaş on dört. Otostop yapıyordum. Görülmemiş bir şey değildi."

"Ya sonra?"

" 'Ya sonra?' O sıralarda San Francisco'dayken bir Hare Krishna etkinliğine gittiğimi hatırlıyorum. Çok hoşuma gitmişti. Tutku doluydu. İnsanlar dans ediyordu. Herkes o duygunun etkisiyle kendi-

sinden geçmişti. Benimkisi öyle değildi. İsa'nın halkının arasına karıştığımı hissediyordum. Aynı eskiden büyük Ayin'e gider gibi. Galiba bir tür dine karışmak isteğiydi benimkisi. Sen gene neyi anlamaya çalışıyorsun?"

"Neyi anlamaya çalıştığımı sanıyorsun? O adamı."

"Yok ya, ben de biraz olsun benimle ilgilenmeye başladığını sanmıştım."

"İsa grubu. Onlarla birlikteydin."

"İşte öyle..."

"Devam et."

"Orada bir papaz vardı, ufak tefek ama çok tutkulu bir adamdı. Hep tutkulu bir adam vardır zaten. Ben terk edilmiş bir çocuk gibi dolaşıyordum. Üzerimde hippi giysileri vardı. Uzun etek, uzun saçlar: küçük taşralı kız kıyafeti. Görmüşsündür sen de. Neyse, bu adam, etkinliğin sonunda mihraba çıkarak bir duyuru yaptı, böyle bir şeye daha ilk gidişimde oluyordu bunlar. Kim yüreğine İsa'yı kabul etmek istiyorsa, ayağa kalksın dedi. Yani huzur istiyorsan, saadet istiyorsan, kişisel kurtarıcın olarak İsa'yı yüreğine al demekti bu. Ben bir kız arkadaşımla beraber en ön sırada oturuyordum. Kalktım. Tam ayağa kalkarken de o kalabalıkta kalkanın bir tek ben olduğumu fark ettim. Mihraptan inip yanıma geldi ve Kutsal Ruh'un beni kutsaması için dua etmeye başladı. Şimdi o anı düşündüğümde, nasıl heyecanlandığımı, heyecandan nefes nefese olduğumu hatırlıyorum. Ama aynı zamanda alev alev de yanıyordum, coşku kaplamıştı içimi. Ve tuhaf bir dilde konuşmaya başladım. O anda uydurduğum bir dildi. Güya Tanrı'yla konuşuyordum o anda. Hangi dilde olduğunun önemi yoktu. Gözler kapalı. Vücudumun karıncalandığını hissediyordum. İçinde bulunduğum ortamdan kopmuş gibiydim. Kim olduğumu, ne yaptığımı unutabilmek. Ve sadece bunu yapmak. Bu yalnızca birkaç dakika sürmüştü. Elini alnıma koydu, titreyerek kendimden geçtim. Galiba her şeyden kolayca etkilenecek bir durumdaydım.

"Neden?"

"Bildiğin nedenler. Herkes neden öyleyse, ondan. Ailem yüzünden. Evde beni kimse kaale almazdı. Hem de hiç. Birdenbire yıldız

olduğum bir yerdeydim, herkes beni seviyor, beni istiyordu; buna nasıl karşı koyabilirdim? On iki yıl Hıristiyan kaldım. On beş yaşımdan yirmi yedi yaşıma kadar. Tanrı'yı bulan hippilerden biriydim. Benim hayatım bu olmuştu. Okula gitmiyordum. Okulu tamamen bırakmıştım: Aslında sonradan ilköğretim okuluna gittim. İlköğretimi on altı yaşımda San Francisco'da bitirdim. O zaman da göğüslerim böyleydi ve ilköğretim okulunda o küçük çocukların yanında bu halimle oturuyordum."

"Sırtında değil önünde taşıdığın yük olmuş" dedim.

"Bazen gerçekten de öyle oluyordu. Hastanede çalışırken doktorlar hep bana sürtünürdü. Her neyse, hayatım boyunca sınıfta kalmıştım ama memeler vesaire derken aniden her şey yolunda gitmeye başladı. İncil'i de okudum. Kendi benliğini öldürme konuları çok hoşuma gitti. Zaten kendimi berbat hissediyordum ve okuduklarım da kendimi neden bu kadar kötü hissettiğimi onaylıyordu. Değersizim, ben bir hiçim. Tanrı ise her şey. İnsana büyük bir coşku veriyor. Düşünsene, biri seni uğrunda ölecek kadar çok seviyor. Aşkların en büyüğü."

"Sen bunu sırf kendine diye anladın."

"Ah, aynen öyle. Ben böyleyim. Evet, evet. Dua etmeyi seviyordum. Hemen coşar, dua ederdim; Tanrı'yı sever, onun aşkıyla mest olurdum. Yolda yürürken hiçbir şeye bakmama konusunda kendimi eğitmeye çalışırdım. Sadece önüme bakıp yürürdüm. Tüm düşüncemi Tanrı'ya verir, bunu kimsenin bozmasını istemezdim. Ama bu durum böyle süremezdi. Bir kere, çok zordu. Dağılıp gidecek ve suçluluk duygularımın altında ezilecektim."

Kadının bütün "yani"leri, "tamam"ları, "anlarsın ya"ları nereye gitmişti böyle birden? Bir gün önceki açık saçık, külhanbeyi ağızlı hemşireye ne olmuştu? Ses tonu o kadar yumuşaktı ki iyi yetiştirilmiş on yaşındaki bir çocuğun bıcır bıcır konuşmasına benziyordu: Bilgi kazanmanın zevkini yeni keşfetmiş on yaşında, tatlı ve masum bir çocuğun konuşması gibi. Sanki otuz kilo ağırlığında, henüz ergenlik çağına girmemiş, evde pasta yaparken annesine yardım eden ve her türlü kirlenmeden uzak bir sesle bütün bu ilgiyi şevkle anlatan bir çocuktu. Bir pazar günü öğleden sonra babasının arabayı yı-

kamasına yardım ederken tatlı tatlı durmadan konuşur gibi. Galiba İsa'yı bulup ilkokul sıralarına oturan koca göğüslü hippinin sesini duyuyordum.

"Suçluluk mu? Neden?"

"Çünkü Tanrı'yı layık olduğu kadar sevemiyordum. Bu dünyadaki şeyler de ilgimi çektiği için suçluluk duyuyordum. Özellikle de büyürken."

Ohio'da, Youngstown'da ikimizin bulaşıkları kurulaması geldi gözümün önüne. Kızım mıydı yoksa karım mı? Bu muğlak sahnenin mantıksız arka alanına bakıyordum şimdi de. Bu aşamada beynim tamamen kontrolden çıkmıştı. Ama hâlâ o saatte ayakta olabilmeme, bu kadının ve benim –ve de o adamın– hâlâ bu konunun üstüne gitmesine hayret ediyordum; olanları değiştirmekte en ufak bir yardımı olmayacak bu uzun hikâyeyi dinlemekte olmama da hayret ediyor ve bir büyünün etkisindeymişçesine konuyu deşip duruyordum.

"Ne gibi şeyler?" diye sordum. "Bu dünyadaki ne gibi şeyler? Örnek ver. "

"Dış görünüşüm. Böyle saçma sapan şeyler. Arkadaşlarım. Eğlence. Kendini beğenme. Oysa kendimle ilgilenmemem gerekiyordu. Bu nedenle hemşire olmaya karar verdim. Hemşireliğe bayılmıyordum ama hemşire olmak, özgeci olmak, kendini düşünmemek demekti. Başkaları için bir şey yapabilirsem kendi dış görünüşümle ilgilenmeyi bırakabilirdim. Hemşire olarak İsa'ya hizmet edebilirdim. Bu şekilde Tanrı yolundan ayrılmazdım. Ortabatı'ya dönüp Chicago'daki yeni kiliseye döndüm. Yeni Ahit Kilisesi'ne. Hepimiz bu dünyada İsa'nın tavsiyelerine uyarak yaşamaya çalışıyoruz. Birbirini sev, başkalarının hayatında yerin olsun. Kardeşlerinle ilgilen. Alayı zırva çıktı. Hiçbiri gerçekleşmedi, sadece lafta kaldı. Bazıları denedi. Ama hiçbiri başaramadı."

"Peki, Hıristiyanlıktan nasıl vazgeçtin?"

"Şöyle oldu: Hastanede çalışırken çalıştığım insanlarla yakınlaşmaya başladım. İnsanların benimle ilgilenmesi hoşuma gidiyordu çünkü kimsesiz bir çocuk gibi hissediyordum kendimi. Oysa yirmi beş yaşındaydım! Kimsesiz çocuk olamayacak kadar büyümüştüm. Sonra Walter Sweeney diye bir adam tanıdım, adam öldü. Otuz dört

yaşındaydı. Çok genç. Hayat dolu. Hep böyle olur. Tanrı'nın onun yanına hemen gelmesini istediğine karar vermişti. Gördüğün gibi, acı çekmek Hıristiyan inançlarının bir nişanı gibi bir şey. Tanrı'nın, ona daha iyi hizmet edebilmemiz için acı çekmemize izin verdiğini düşünüyoruz. Posaları atmak diyorlar buna. Yani Walter Sweeney posasını atmıştı, öyle olsun. Genç yaşta çabucak kendini saflaştırmıştı. Böylece Tanrı'ya daha yakın olabilmişti. Bir gün ölüsünü dairesinde buldum, dizlerinin üzerine çökmüş halde kalmıştı. O manzara hep aklımda kaldı, işte bu benim için en büyük tecrübe oldu. Dizlerinin üzerinde ölmek. Lanet olsun."

"Walter Sweeney'le yattın."

"Aynen. O ilkti. On beş yaşından yirmi yedi yaşıma kadar iffetim bozulmamıştı. On beş yaşındayken bakire değildim ama on beşimden yirmi beşime kadar tek bir kişiyle bile çıkmamıştım. Sweeney'le birlikte oldum, sonra öldü. Başka bir adamla daha birlikte olmuştum, kiliseden, evli bir adamdı. Aslında bu da konuyla ilgili. Özellikle de karısının en iyi arkadaşlarımdan biri olduğunu düşünürsek. Bununla yaşayamıyordum. Tanrı'ya bakacak yüzüm kalmamıştı, artık dua etmeyi de bırakmıştım. Çok sürmedi, topu topu birkaç ay geçmişti ama sekiz kilo vermeme yetecek kadar uzundu. Yaptıklarım yüzünden kendime işkence ediyordum. Seks fikri ise bana hoş geliyordu. Seksin yasak olmasını bir türlü anlayamıyordum. Hâlâ da anlamıyorum. Ne var ki bunda? Kimin umurunda? Bana çok mantıksız geliyordu. Terapiste gidiyordum; çünkü intihar eğilimim vardı. Ama terapist bir işe yaramadı. Hıristiyanlara Kişiler Arası Terapi diye bir şeydi."

"Hıristiyanlara Kişiler Arası Terapi de nedir?"

"O mu, konuşanın yalnızca Rodney olduğu bir terapi. Yine bir dolu ıvır zıvır. Ama sonra Hıristiyan olmayan biriyle tanıştım ve onunla ilişkiye girdim. Ve her şey adım adım gerçekleşti. Bunu daha iyi nasıl anlatabilirim bilmiyorum. Zamanla içinden sıyrıldım. Her açıdan."

"Yani seni kiliseden çıkaran şey, seks oldu. Erkekler yani."

"Sanırım beni oraya alan da oradan çıkaran da buydu."

"Erkeklerin dünyasını terk edip erkeklerin dünyasına döndün. Anlattığın hikâye buna geliyor."

"Evet, terk ettiğim dünyanın kesinlikle bir parçasıydı onlar. Onlarla birlikte kasvetli ailemi ve karmakarışık bir yaşamı ardımda bırakmıştım. Daha sonra kendimi yeterince güçlü hissedince, bazı şeyleri kendi başıma yapmayı başardım. Hemşirelik okuluna gittim. Bu adım, Hıristiyanlıktan uzaklaşmama yarayan büyük bir hamleydi benim için. Hıristiyanlığın benim için bir anlamı da düşünmemekti. Büyüklere gitmek ve ne yapacağını onlardan öğrenmek. Ve Tanrı'ya gitmek. Yirmili yaşlarımda Tanrı'nın cevap vermediğini öğrendim. Büyüklerse benden daha akıllı değillerdi. Kendi başıma düşünebileceğimi anladım. Yine de Hıristiyanlık beni bir sürü çılgınlıktan kurtarmıştı. Okula geri dönmemi sağlamış, uyuşturucudan vazgeçirmiş, önüne gelenle yatmaktan kurtarmıştı. Öyle gitseydi kim bilir sonum ne olurdu?"

"Bak" dedim. "İşte sonunun ne olduğunu gör, sonun burası. O adamla geldiğin nokta. Onunla karmakarışık bir hayat yaşamak."

Sen ne diye kendine vazife çıkarıyorsun? Onu anlamak için gelmedin buraya. Daha ileri gitme. Kendini Yahudilere Kişiler Arası Terapi Atölyesi sanma. Ama bu gece öyleymiş gibi görünüyor. Bir hasta geliyor, bir saatini en sevdiği yalanları anlatmakla geçiriyor, teşhirciliğini de yaptıktan sonra çıkıyor. Ardından öteki geliyor, aynı yastığı ele geçiriyor ve bu sefer de o en sevdiği yalanlarını anlatıyor. Günlük hayatın öyküleştirilmesi, Phil Donahue'nin programında dinlediğimiz şiirler gibi. Bu kadın da muhtemelen Donahue programında duyduklarını anlatıyor bana. Bense oturup, hayatın sillesini yemiş şiksaların Şehrazat'larından, bu hayatın sillesini yemiş şiksa öyküsünü hiç duymamış gibi onu dinliyorum. Sanki otuz yıl önce bu dokunaklı şeylerle marazi bir şekilde hemhal olmamışım gibi oturuyor, kaderimde yazılı olan buymuş gibi onu dinliyorum. Öykü dediniz mi, ne öyküsü olursa olsun, hemen kaptırıyorum kendimi. Her şey bu yüzden başıma geliyordu.

"Hıristiyanlık beni bir sürü çılgınlıktan kurtardı" dedi, "ama antisemitizmden kurtaramadı. Galiba Hıristiyan olduğumda Yahudilerden de nefret eder olmuştum. Ondan önce, bu yalnızca ailemin salaklıklarından biri gibi gelirdi. Yahudilerden neden nefret etmeye başladım biliyor musun? Çünkü onların hiçbiri Hıristiyanlıktaki bu

saçmalıklarla uğraşmak zorunda kalmıyorlardı. Kendi benliğini öldür, kendini öldürmek zorundasın, acı çekmek seni Tanrı'nın daha iyi hizmetkârı yapar. Oysa Yahudiler acı çekmemize yalnızca gülüyordu. Yalnızca Tanrı'nın senin aracılığınla yaşamasına izin ver, sadece onun barındığı bir kap ol. Böylece Yahudiler doktor, avukat ve zengin olurken ben sadece bir kap oldum. Onlar bizim acı çekişimize gülüyorlardı, onun acı çekmesine gülüyorlardı. Sakın beni yanlış anlama, bir hiç olmayı sevmiştim. Yani hem sevmiş hem de nefret etmiştim. Olduğumu sandığım şey olabilirdim yani bir paçavra ve herkes bundan dolayı beni överdi. Kısa ekose etekler giyiyor, saçımı atkuyruğu yapıyor, kimseyle düzüşmüyordum. Bu arada Yahudilerse hep zeki ve orta sınıftandı; hepsi düzüşüyor, hepsi eğitim görüyor, Noellerini Karayipler'de geçiriyor ve ben onlardan nefret ediyordum. Ben Hıristiyanken başlamıştı bu nefret. Hastanedeyken ise büyümeye devam etti. Artık A.A-S sayesinde başka sebeplerle onlardan nefret ettiğimi biliyorum. Bağlılıklarından nefret ediyordum. Hıristiyanların açgözlülük dediği üstünlüklerinden nefret ediyordum. Paranoya ve savunmacılıklarından, hep stratejik ve titiz olmalarından, hep zeki olmalarından nefret ediyordum. Yahudilerden sırf Yahudiler diye nefret ediyordum. Neyse, bunlar, İsa'dan miras aldıklarımdı. Philip ortaya çıkana kadar."

"İsa'dan Philip'e geçtin yani."

"Bir açıdan öyle görünüyor. Yine aynı şeyi yaptım, değil mi? Bu kez de onunla." Şaşırmış görünüyordu. Şaşırtıcı bir deneyim olmuştu ama bu onun deneyimiydi.

Ya benim için? İsa'dan Philip'e, Philip'e. İsa'dan Walter Sweeney'e, Rodney'e, Philip'e ve Philip'e. Bir sonraki vahiyle gelecek çözüm bendim.

"Ve bu daha yeni aklına geliyor, öyle mi?" diye sordum. "Yani bu adamın bir tekerrürden ibaret olduğunu yeni mi anlıyorsun?"

"Bayır aşağı yuvarlanıyordum, anlayacağın. Bir rüzgârla hemşire oldum. Yedi yıl sürdü. Bunların hepsini anlatmıştım sana, birini öldürmekten söz etmiştim."

"Evet, etmiştin."

"Ama onunlayken nasıl sıyrılacağımı bilemedim. Zaten hiçbir za-

man bilemediğim bir şey bu. Adamların biri ötekinden kaçık ve bundan nasıl sıyrılacağımı bilemiyorum. Benim derdim hemen coşup kendini kaybetmek. Gözümü açıp etrafımdaki tüm bu şeylerin gerçek olmadığını görmek uzun zaman alıyor benim için. O nasıl bendeki antisemitizmle ilgilenmeden duramıyorsa, ben de galiba insanların benimle ilgilenmesine hâlâ bayılıyorum. Öyle gerçekten, İsa'dan bayrağı devralan o oldu. O da kilise gibi beni saflaştırmaya soyundu. Ben ya siyah ya da beyaz oluyorum galiba. Oysa gerçekten sadece siyah veya sadece beyaz olan bir şey yok denecek kadar az. Tüm dünya gri alanlardan oluşuyor; ama bu dogmatik, kaçık insanlar... Bu, bir tür korunma, anlıyor musun?"

"Kim bu adam? Kim bu dogmatik kaçık şahıs?"

"O bir üçkâğıtçı değil, taklitçi de değil, böyle düşünmekle tamamen yanılıyorsun. Yahudiler, onun bütün yaşamı."

"Kim bu adam, söyle bana Wanda Jane?"

"Öyle ya, Wanda Jane. Ben buyum. Güzel küçük Wanda Jane, görünmez ve hizmetkâr olmak zorunda olan Wanda Jane. Mücadelenin askerlerinden Jinx, Amazon Jinx, kendini düşünen Jinx, kendine cevap veren Jinx, kendi adına karar veren Jinx, kendini savunan Jinx, ölenleri kollarında tutup insanoğlunun çekebileceği en büyük acıları çekenleri seyreden Jinx, hiçbir şeyden korkmayan ve ölen insanlarına Toprak Ana olan Jinx Possesski, bir hiç olan ve her şeyden korkan Wanda Jane. Bana Wanda Jane deme. Hiç komik değil. Bana bir zamanlar Ohio'da birlikte yaşadığım insanları hatırlatıyor. Yahudilerden daha çok nefret ettiğim birileri varsa o da kimdi biliyor musun? Sırrımı öğrenmek ister misin? O lanet olası Hıristiyanlar. Onlardan nefret ettim. Kaçtım, kaçtım ve dönüp dolanıp aynı yere geldim. Bunu herkes yapar mı yoksa sadece ben miyim? Katoliklik çok derinlere işleyen bir şey. Bu kaçıklık ve salaklık da çok derinlere gidiyor. Tanrı! İsa! Daha otuz beş yaşıma bile girmedim ama Yahudilik benim üçüncü büyük dinim. Tanrı'ya giden yolda daha çok yürümem gerek. Yarın süzülerek buradan uzaklaşıp Muhammetçilerin yanına gidecek, onlarla anlaşacağım. Onlar bunu toptan halletmişe benziyor. Kadınlara bire bir. İncil ha. İncil'i okumadım. İncil'i açar ve parmağımı bir yere basardım, parmağımın gösterdiği cümle

bana cevap verirdi. Cevap! Oyundu bunlar. Zaten hepsi de üşütük oyunlar. Ama kendimi kurtardım. Evet, kurtardım. İyileştim. Bir ateist olarak yeniden doğdum. Halelluya. Yani yaşam kusursuz değildi ve ben bir antisemittim. Karıştığım en kötü şey buysa ve başladığım noktayı da düşünürsek bu aslında bir zaferdi. Tanrı aşkına. Kimin nefret ettiği bir şey yoktur ki? Kime zararım vardı? Yahudiler için demediğini bırakmayan bir hemşire. Ne olmuş yani? Dünyanın sonu değil ya. Ama hayır. Hâlâ onların çocuğu olduğum fikrine dayanamıyor, hâlâ Ohio'dan gelmiş bir şeye tahammül edemiyorum, işte Philip ve A.A-S ile böyle ilişki kurdum. Üşütük bir Yahudi'yle bir yılım geçti. Ve ben bunu anlamıyordum bile. Wanda Jane daha bir saat önceye kadar, Philip telefonu alıp Meir Kahane'yi, dinci kaçıkların mutlak kralını bu işe karıştırana kadar bunu anlayamamıştı. Kudüs'te bir otel odasında kafaları takkeli üç lanet kaçıkla oturuyorum, hepsi de bir ağızdan bağırıp Philip'e Demjanjuk'un itirafını yazdırıyor, Demjanjuk'un oğlunu nereden kaçıracaklarını, küçük parçalara ayırıp nasıl babasına postalayacaklarını haykırıyor ama ben hâlâ anlamıyorum. Ancak Kahane'nin telefonunu bulup onu arama meselesini ortaya atınca antisemit bir kâbus yaşıyor olmam kafama dank etti. A.A-S derneğinde öğrendiğim her şey çöpe gitti. Bir oda dolusu Yahudi bağrışıyor, Hıristiyan çocuğu nasıl katledeceklerini planlıyor. Polonyalı büyükbabam traktörünü kullanırken bana, eskiden bunlar Polonya'da iken de aynı şeyi yaparlardı, derdi! Belki sizin entelektüelleriniz buna burun kıvırıp tenezzül etmez! Ama sizin saçma sapan yalanlar dediğiniz bu çılgınları ben kendi gözlerimle gördüm. Tanıdığım insanların çoğu her gün bu çılgınca şeylerle yaşıyor. Yine Walter Sweeney'e dönüyorum. Onu dizlerinin üzerinde ölmüş halde buldum. Bunun nasıl bir şey olduğunu düşün. Walter Sweeney'in dizlerinin üzerine çökmüş dua ederken, açlıktan öldüğünü söylediğimde benim Philip'im ne dedi biliyor musun? 'Hıristiyanlık' dedi, 'goyische nachis*' deyip tükürdü. Birinden ötekine atlıyorum. Rodney'e gelelim. Rodney'nin Hıristiyanlara Kişiler Arası Terapisi neydi biliyor musun? Daha liseyi bile bitirememiş bir adam bu Rodney ve Wanda Jane terapi almak için bu adama gidiyor. Eh, terapiyi

* Yahudi olmayanların saadeti. (ç.n.)

de aldık işte. Evet, aynen tahmin ettiğin gibi. Bana o dikme penisten sakın söz etme. Bana bir de onu anlattırma."

Kadın "dikme" der demez, aklıma çığır açacak seyahatini tamamlayan ve saray adına gördüğü her ülke toprağına kraliyet bayrağını dikip sahiplenen, sonra da zincire vurulup ülkesine gönderilen ve vatana ihanetten kafası uçurulan kâşif geldi. "Pekâlâ ama bana her şeyi anlatabilirsin" dedim.

"Ama sen her şeyin yalan olduğunu düşünüyorsun, hem de gerçekken, öyle korkunç, korkunç, korkunç şekilde gerçekken."

"Bana dikme penisten bahset."

"Onu benim için yaptırdı."

"İşte buna inanırım."

Şimdi ağlamaya başlamıştı. Yanaklarından aşağı koca koca gözyaşları süzülüyordu; çok güzelce donatılmış gövdenin dolgunluğuna uygun koca koca gözyaşları, yaralı bir çocuğun bastırılmış gözyaşlarının muazzam boşalışı. Artık benim bile çürütülemez bir gerçek olarak kabul ettiğim hassas bir yapının kanıtları. O gözü dönmüş kaçık adam, her nasılsa kendisine harikulade bir kadın bulmuştu. Kendini hiç düşünmeden yaşadığı yaşamı acımasızca berbat geçen ama harika bir yüreğe sahip, su katılmadık bir azize.

"Korkuyordu" dedi. "Durmadan ağlıyordu. Çok korkunçtu. Beni başka bir adama, hâlâ yatabilen bir adama kaptırmaktan korkuyordu. Beni kaybedeceğini söyleyip duruyordu. O, kanserden ıstırap içinde ölürken, benim onu yapayalnız bırakacağıma inanıyordu. Ona nasıl hayır diyebilirdim? Birisi bu kadar acı çekerken Wanda Jane nasıl hayır diyebilir? Benim gördüklerimi gören bir hemşire, ona mücadele etme gücü verecekse takma bir penise nasıl hayır diyebilirdi? Bazen Tanrı'nın dediklerini yapanın sadece ben olduğumu düşünüyorum. O şeyi içime ittirirken bazen böyle düşünüyorum."

"Peki, kim bu adam? Bana onun kim olduğunu anlat."

"O da hayatın sillesini yemiş başka bir Yahudi çocuk. Hayatın sillesini yemiş şiksanın hayatın sillesini yemiş sevgilisi. Vahşi, isterik bir hayvan. O, bu işte. Ben de buyum. Biz buyuz. Her şey annesi yüzünden."

"Yapma ya."

"Annesi ona yeterince sevgi vermemiş."

"Ama bu benim kitabımdan alınma, öyle değil mi?"

"Bunu bilemem."

"Bu konuda yıllar yıllar önce bir kitap yazmıştım."

"Onu biliyorum. Ama ben kitap okumam. Bana verdi ama okumadım. Benim sözcükleri duymam lazım. Okulda en çok zorlandığım şey de buydu: okumak. Okurken d'lerle b'leri bile karıştırıyorum.

" 'Duble' yazıyorsa mesela, öyle mi?"

"Benim disleksim var."

"Halletmen gereken ne kadar çok sorunun var, değil mi?"

"Bunu daha çok tekrarlayacaksın."

"Annesini anlat bakalım."

"Kapıyı kitler, onu evin dışında bırakırmış. Dairelerinin kapısının önünde kalıverirmiş. Beş yaşındaymış daha. 'Artık burada oturmuyorsun.' Böyle dermiş annesi ona. 'Bizim küçük oğlumuz değilsin. Sen başka birilerinin çocuğusun.' "

"Nerede olmuş bunlar? Hangi şehirde? Babası ne yapıyormuş bunlar olurken?"

"Bilmiyorum, babası hakkında hiçbir şey söylemedi. Bütün anlattığı, annesinin onu dışarı atıp durduğu."

"Ama o ne yapmış da annesi böyle davranmış?"

"Kim bilir? Saldırı. Silahlı soygun. Cinayet. Tarifsiz suçlar olacak değil ya. Bunun cevabını annesi biliyordur herhalde. O da dişlerini sıkıp kapının önünde oturur, annesinin kapıyı açmasını beklermiş. Ama annesi de onun kadar inatçıymış, hiç yumuşamazmış. Beş yaşında küçücük bir çocuk ve annesinin koruması altında değil. Hüzünlü bir hikâye, öyle değil mi? Sonra hava kararırmış. İşte, o zaman pes edermiş. Köpek gibi inler, yemek için yalvarırmış. Annesi ona, 'git, kimin çocuğuysan onlar versin yemeğini' dermiş. O da altı yedi kere affedilmeyi dilermiş ve kadın çocuğun yeterince helak olduğuna kanaat getirince kapıyı açarmış. Philip'in bütün çocukluğu o kapıdan ibaretmiş."

"Yani bu yüzden bir haydut oldu."

"Öyle mi diyorsun? Bence bu yüzden dedektif oldu."

"Belki ikisi de doğru. Kapının dışında kalan kızgın çocuk çaresizliğin pençesinde. Haksız zulüm. Beş yaşındaki çocukta kim bilir nasıl bir öfke birikmiş olmalı. Kapının eşiğinde beklerken kim bilir içinde ne intikam duyguları biriktirmiştir. Dışarı atılan şey. Dışlanan. Kovulan. Ailenin canavarı. Yalnızım ve değersizim. Hayır, ben bu duruma düşemem, bu kadar ileri gidemem. Bu kısmını başka bir kitaptan almış olmalı. Ailesi tarafından ölüme terk edilen oğlan çocuğu. *Oedipus Rex*'i* duymuş muydun?"

Yatağımda oturan ve sesindeki seksi sürprizler, bakışlarındaki Mae West şeytanlığıyla insanın aklını başından alan bu kadının bana tatlı tatlı söylediği şeyler karşısında içim gıcıklanmadan durmamın imkânı var mıydı? "Tatlım, biz disleksililer bile *Kral Oidipus*'u biliriz."

"Seninle ne yapacağımı bilemiyorum" dedim tüm samimiyetimle.

"Ben de seninle ne yapacağımı bilmiyorum."

Birlikte yaşanacak geleceğimize dair fantazilerle dolu bir an geçti. Uzun, upuzun bir an. Koltuktan yatağa, yataktan koltuğa uzun, upuzun bir bakış.

"Peki, adam ne oldu da bana taktı?"

"Ne mi oldu?" diyerek güldü. "Şaka ediyorsun."

"Evet, ne oldu?" Şimdi ben de gülüyordum.

"Bir gün dön de aynaya bak. Başka kime bu kadar takabilirsin ki, Michael Jackson'a mı? İkinize inanamıyorum. Bir bakıyorum biriniz gidiyor, bir bakıyorum ötekiniz. Bu benim için o kadar zor ki, anlatamam. Son derece tuhaf. Rüya görüyorum sanki."

"Yok canım, onun rolünü oynamak o kadar da kolay değil."

"Bence, hiç de öyle değil." İşte o anda yine kendine özgü gülümsemesi çıkmıştı karşıma: Dudaklarının kenarındaki o hafif kıvrım, hani cinsel büyünün somut örneği olduğunu söylediğim gülümseme. Bu itirafı okuyan bir çocuk bile, yazı masasını çekip onun bu elbiseyle içeri sızmasına izin verdiğim andan itibaren kadının erotik cazibesini sıfırlamak için mücadele ettiğimi, yatağımda boylu boyunca uzanmış bir halde çaresiz ve şaşkın görünüşünün bende uyandırdığı şehvet duygularını yok etmek için savaş verdiğimi anlar. İnilti halin-

* Sophokles, *Kral Oidipus*, Çev. Cüneyt Çetinkaya, Bordo Siyah Yay., İst., 2005. (y.h.n.)

de bir fısıltıyla, "Beni de valizine koyup götür, beni de yanına al" derken, benim için de kolay olduğunu sanma tatlım. Onunki upuzun bir roman gibiydi ve ben her cildinde onun şaşkın bir halde (Protestanlarda, Katoliklerde, son olarak da Yahudilerde) himaye arayışını anlatan bu romanı doya doya içerken, kuşkuculuğumu azami düzeyde tutabilmek için elimden geleni yapmıştım. Bunun çekici bir tarafı da vardı, kabul ediyorum. Ama sözel açıdan çok başarılı değildi. Kendi kendime şöyle düşündüm: Bu kadar zor koşullarda değil de başka bir durumda olsaydım (hadi, diyelim ki Chicago'da bekârların takıldığı bir bardayız ve bu da o bar senin bu bar benim dolaşan bir hemşire), onu beş dakika dinledikten sonra sonsuza dek yeniden doğmayan biriyle şansımı denememek için kendimi zor tutardım. Ama ne dersem diyeyim, o gülümseme içimi kabartıyordu.

Onunla ne yapacağımı bilmiyordum. Alelade sahteliklerle bezeli bir kadın, bir otel yatağından gaddarca müstehzi gülücükler gönderiyordu. Gülücüklerin hedefi olan adamsa bu kadından uzak durması için dünya kadar sebebi olan bir adamdı. Bu kadının asla eşleşemeyeceği bir adam ve bu adam Persephone ile yeraltına iniyor. Başınıza böyle bir şey geldiğinde Eros'un mitolojik derinliklerinin haşmetiyle eziliyorsunuz. İşte, Jung'un "Gerçek şeylerin kontrol edilemezliği" dediği, tescilli bir hemşirenin ise "hayat" deyip geçtiği şey.

"Ayırt edilmemiz olanaksız değil, biliyorsun."

"Bu sözcük. Tam bu sözcük. Bunu günde yüz kere kullanıyor. 'Ayırt edilmemiz olanaksız.' Aynaya bakıp durup bunu söylüyor: 'Ayırt edilmemiz olanaksız.' "

"Ama öyle değil" diye bilgi verdim ona, "en ufak bir benzerliğimiz bile yok."

"Yok mu? Ne yani, senin elindeki Hayat çizgisi farklı mı mesela? Ben el falına bakarım. Otostop yaparken öğrenmiştim. Kitap okumam ama elleri okurum."

Ve o anda Kudüs'te yaptığım, daha doğrusu hayatım boyunca yaptığım en büyük salaklığı yaptım. Pencerenin yanındaki koltuktan kalktım, yatağa yürüdüm ve elimi kadının uzattığı ele bıraktım. Bıraktığım yer, eli her yere girip çıkmış bir hemşirenin eliydi, bir hemşirenin tabu tanımaz, günahkâr eli. Başparmağını hafifçe avucumun

içinde gezdirip, etli kısımları inceledi. Neredeyse tam bir dakika boyunca ağzından çıkan tek ses, "Hımmm... hımm..." oldu, bu arada bütün dikkatini elime vermişti. Sonunda, "Hiç de şaşırtıcı değil" dedi. O kadar hafif bir sesle konuşuyordu ki gören de yataktaki üçüncü bir kişiyi uyandırmak istemediği için fısıldıyor sanırdı. "Akıl çizgin şaşılacak kadar uzun ve derin. Akıl çizgin elindeki en güçlü çizgi. Öyle bir akıl çizgisi ki para, kalp, akıl ya da mantığın değil de hayal gücünün hükmettiği bir çizgi. Kader çizginin yanında güçlü, savaşkan bir özellik taşıyorsun. Kader çizgin neredeyse Mars tepeciğinden geçiyor. Aslında üç tane kader çizgin var. Bu çok ender görülen bir şey. Çoğu insanda bir tane bile yoktur."

"Sevgilinde kaç tane var?"

"Yalnızca bir tane."

O anda düşünüyordum: Öldürülmek istiyorsa bir insan, Walter Sweeney gibi dizlerinin üzerinde son nefesini vermeye kararlıysa, bunu ancak böyle başarırdı. El falı bakan biri böyle bir adam için hazine değerindeydi. İyileşme sürecindeki antisemit bir parmağın kader çizginin üzerinde gezinmesi kafayı sıyırmış adamın ödülüydü!

"Venüs tepeciğinden çıkıp hayat çizginle birleşen tüm bu çizgiler, hırslarının sana nasıl hükmettiğini gösteriyor. Elinin bu tarafındaki derin, depderin çizgiler, bak, görüyor musun? Hayat çizginle birleşiyor. Aslında tam olarak kesişmiyorlar; yoksa hırsların yüzünden başın derde girerdi. Yani kesişselerdi, cinsel iştahın yüzünden yıkıma uğrayan, yozlaşan birisisin diyecektim. Ama doğrusu öyle değilsin. Cinsel iştahın o kadar kabarık değil."

"Nereden biliyorsun" diye cevap verdim, bir yandan da düşünüyordum. Yap şu işi, yap ki o adam seni yerin dibine de saklansan bulup öldürsün. Kaçıp gitmen lazımdı. Bu kadın senin bütün sorularına cevap verse ne olacaktı? Cevapları doğru da yalan da olsa senin hiçbir işine yaramayacaktı. Bu tuzağı adam kurdu sana, diye düşünüyordum ki o anda kadın başını kaldırıp bana baktı ve yüzünde kendi kader çizgisi o gülümsemesiyle, "Çok saçma şeyler ama eğlenceli, öyle değil mi?" dedi. Dur. Nefes al. Düşün. Bu kadın Smilesburger'ın milyonunun sende olduğunu sanıyor ve taraf değiştiriyor, hepsi bu. Başına her şey gelebilir ve bunu son anlayan da sen olursun.

Oradan kaçıp gitmeliydim. Ama ben ne yaptım; kendimi kadına yerleştirdim, sonra kaçtım. Kadının içine girdim, sonra koşturdum. İkisi de. En maskarasından aleladelikten bahset sen daha.

8

Gerçek Şeylerin Kontrol Edilemezliği

İşte Pipik'in şimdiye dek ördüğü olayların özeti.

Orta yaşlı bir Amerikan Yahudi'si, Kudüs'teki King David Hotel'de bir süite yerleşip, ülkede etkin nüfusun yarısından çoğunu oluşturan ve devleti kuran özgün çekirdek olan Aşkenazi kuşağı İsrail Yahudilerine alenen, 1939 ile 1945 yılları arasında Hitler'in yok etmek için elinden geleni yaptığı Avrupa Yahudi varlığını diriltmek üzere asıl ülkelerine dönmelerini öneriyor. "Diasporacılık" dediği Siyonist-sonrası siyasi programın "ikinci soykırım"dan kaçmanın tek yolu olduğunu, aksi halde ya İsrail'deki üç milyon Yahudi'nin Arap düşmanları tarafından katledileceğini ya da İsrail'in bir nükleer bombayla düşmanlarını kırıp geçireceğini ama Yahudi varlığını ahlaki açıdan mahvedeceği için bunun bir zafer değil, yenilgi olacağını öne

sürüyor. Geleneksel Yahudi hayırseverler gibi bağış kaynaklarının yardımıyla para toplayabileceğine, 2000 yılına kadar bu programı tamamlayıp gerçekleştirmek için dünyanın her tarafından nüfuz sahibi Yahudilerin siyasi iradesini seferber edebileceğine inanıyor. Bunun yapılabilir bir şey olduğunu göstermek için Siyonizmin tarihine dokundurmalar yapıyor, Herzl'in Yahudi devleti kurma fikrinin de bir zamanlar gerçekleşmesi imkânsız bir düş gibi göründüğünü, Herzl'i eleştiren bir sürü Yahudinin onu küçümsediğini, deli değilse de aptal muamelesi yaptıklarını hatırlatıyor. Avrupa'da çok sayıda antisemit olması gibi sıkıntılı bir durumun varlığını da kabul ediyor ama geleneksel antisemit dürtülerine hâlâ kapılarak çaresiz kalan bu milyonlarca insanı düzeltebilecek büyük çaplı bir iyileştirme programı öneriyor, Yahudiler yeniden Avrupa'ya kök saldığında Yahudi yurttaşlarına karşı duydukları antipatiyi kontrol edebilmeyi öğreneceklerini söylüyor. Bu programı uygulayacak olan örgütüne Anonim Antisemitler adını koyuyor ve dinini yayıp para toplamak amacıyla çıktığı yolculuklarda, kendisine A.A-S tüzüğüne uyan bir üye eşlik ediyor: Bu üye, kendisine "iyileşme sürecinde bir antisemit" diyen ve Chicago'dayken çalıştığı hastanede kanser hastası olarak yatan adamın ideolojisinden etkilenen Polonyalı ve İrlandalı Katoliklikten dönme Amerikalı bir hemşire.

Bu diasporacılık savunucusu ve A.A-S kurucusunun asıl mesleğinin özel dedektiflik olduğu, Chicago'da kendisine ait küçük bürosunda özellikle kayıp vakalarında uzman bir dedektif olarak çalıştığı ortaya çıkıyor. Siyasi fikirler edinip Yahudilerin ve Yahudi ideallerinin yaşatılmasına dair kaygılar duymaya başlaması kanserle mücadele etmeye başladığı günlere rastlıyor, sayılı da olsa hayatının geri kalan günlerinde daha yüce bir çağrıya kendini adaması gerektiğini hissediyor. (Ayrıca A.B.D. savunma teşkilatına titizlikle yerleşen İsrail casusu, Amerikan Yahudi'si Jonathan Pollard ile ilgili inançları da var: Operasyon açığa çıktığı an Pollard'ın İsrail Gizli Servisi tarafından hiç umursanmadan terk edilmesi fikirlerinin şekillenmesinde önemli rol oynamış gibi görünüyor. Tüm bunlar, kendisine göre Makyavel'ci, tehditkâr bir tarzda kayıtsız şartsız sadakat istedikleri diaspora Yahudilerinin, Yahudi devleti tarafından gözden çıkarılabi-

lir, sömürülebilir bir kaynak gibi görülmesi yüzünden duyduğu korkularla birleşiyor.) Daha önceki yaşamıyla ilgili bilinenlerse yok denecek kadar az. Sadece, gençken kendisini Yahudi olarak damgalayacak sosyal ya da mesleki bir role girmemeye özel bir özen göstermiş. Yardımcısı ve sevgilisinin dediğine göre de küçük bir çocukken ona acımasızca disiplin altına alan bir annesi varmış ama bunun dışında adamın yaşamına dair bilinen bir şey yok. Ana hatlarıyla bakıldığında bile, diasporacılıkla ilgili imkânsız ve abartılı düşler uydurmasını sağlayan, tarihsellikten uzak, hayal gücüyle bölük pörçük bir araya getirilen bir öykü gibi görünüyor.

Sonra ne tesadüf ki bu adamın Amerikalı yazar Philip Roth ile kasıtlı bir fiziksel benzerliğe sahip olduğu ortaya çıkıyor. Kendi adının da Philip Roth olduğunu iddia ediyor. Bu olağanüstü değilse de şaşırtıcı tesadüf üzerine, herkesin kendisinin o yazar olduğunu sanmasını sağlamakta ve kendi diasporacılık davasını bu şekilde yürütmekte beis görmüyor. Bu dalaveresiyle, New York'ta kuyumculuk yaparak bir servet kazandıktan sonra mutsuz bir şekilde kendini Kudüs'e atan yaşlı ve sakat Soykırım kurbanı Louis B. Smilesburger'ı, bir milyon dolar katkı yapmaya ikna etmeyi başarıyor. Ama Smilesburger, diasporacı Philip Roth'a çeki elden vermek istiyor, bulduğu kişi ise İsrailli yazar Aharon Appelfeld'le söyleşi yapmak üzere daha iki gün önce ülkeye gelen yazar Philip Roth'tan başkası değil. Yazar Roth, Kudüs'teki bir kafede Appelfeld'le öğle yemeği yerken, Smilesburger onu buluyor ve yazarla diasporacının aynı kişi olduğunu sanıp elinde çekle yanlış adamın yanına gidiyor.

O zaman benzer ikilinin yolları kesişiyor. Yahudi kurbanların Korkunç İvan olarak tanıdığı ve çok sayıda Yahudi'yi katleden, sadist Treblinka gardiyanı olmakla suçlanarak ABD Adalet Bakanlığı tarafından İsrail'e iade edilen Ukrayna kökenli Amerikalı araba tamircisi John Demjanjuk davasının görüldüğü Kudüs'teki mahkemenin yakınlarında karşılaşıyorlar. Bu duruşma ve İşgal Altındaki Topraklar'da, Arapların İsrail hükümetine karşı başkaldırıları –her iki olay da medyada geniş yankı buluyor– bu ikilinin rastlaşmalarına damgasını vuran düşmanca tavırların arkasındaki çalkantılı fonu oluşturuyor ve ilk olay, yazar Roth'un diasporacı Roth'u uyararak,

kimlik sahteciliğinden hemen vazgeçmezse onu yetkililere teslim edip cezai işlem başlatacağını söylemesiyle sonuçlanıyor.

Bu diasporistle karşılaşmasının içinde yarattığı öfkeyi hâlâ atamamış olan yazar, kafede Smilesburger'ın belirmesi üzerine içgüdüsel bir hareketle, kendisinin yerine geçen adamın yerine geçiyor ve Bay Smilesburger'ın çekini alıyor ama elbette o anda bağış miktarının inanılmaz bir rakam olduğunu hiç bilmiyor. Daha sonra aynı gün, üniversite yıllarından tanıdığı Filistinli bir arkadaşıyla işgal altındaki Ramallah'ta bulunan İsrail mahkemesine yaptığı sıkıntılı ziyaretin ardından (ki bu ziyarette de yazarı, diasporacıyla karıştırıyorlar; hayret ve dehşet içindeki yazar bu yanılgıya ikinci kez göz yumuyor ama bununla da kalmayıp, arkadaşının evinde diasporacılığı göklere çıkarttığı akıl almaz bir söylevle bunu iyice pekiştiriyor) yazar o akşam, Ramallah'tan Kudüs'e Arap şoförün kullandığı takside yolculuk yaparken başıbozuk bir İsrail askeri müfrezesinin ürpertici araması esnasında Smilesburger'ın çekini kaybediyor (ya da çeke el konuyor).

Bundan yedi ay önce kısa ama berbat geçen bir ameliyatın ardından, kendisine verilen tehlikeli uyku hapları yüzünden olduğu anlaşılan, dehşetengiz bir sinir bunalımı geçirmiş olan yazarın kafası, bu olaylar ve olaylara verdiği saçma sapan tepkilerle kendini daha da kötü duruma düşüren davranışları yüzünden o kadar karışıyor ki yeniden bunalıma girmekten korkmaya başlıyor. Akla havsalaya sığmayan bunca olay yüzünden artık iyice dağıldığı anlarda kendisine bunların gerçekten olup olmadığını sormaya başlıyor; hatta Connecticut'taki kır evinde olduğunu ve bir yaz önce kusursuz inandırıcılığıyla kendisini intiharın eşiğine getiren halüsinasyon nöbetlerini tekrar yaşadığını bile düşünüyor. Kendini kontrol etme becerisinin, öteki Philip Roth üzerindeki etkisi kadar zayıf olduğunu görmeye başlıyor ki bu Philip Roth, onun "öteki Philip Roth", "sahtekâr" ya da "kopya" olduğunu düşünmek yerine adama "Moishe Pipik" demeyi tercih ediyor. Yahudi dilinde mülayim takılmalarda kullanılan bu lakap aslında, Musa Göbekdeliği isminden çevirme ve basit çocuk dünyasının günlük komikliklerinden fırlama bir isim. Yazar bu şekilde, ötekinin tehlikesine ve gücüne dair yaptığı olası paranoyak değerlendirmeleri dizginleyebileceğini umuyor.

Ramallah'tan dönerken, askerlerin tüyler ürpertici pususundan, müfrezenin komutanı olan genç subay tarafından kurtarılıyor; subay, tam da o gün okuduğu romanın yazarını tanıyor. Teğmen Gal, bu lüzumsuz saldırıyı telafi edebilmek için yazarı kendi cipiyle Doğu Kudüs'ün Arap bölgesindeki oteline götürüyor. Yolda kendi isteğiyle, İsrail askeri politikasının bir aracı olarak yapmak zorunda olduğu vicdansız, insafsız görevlerine dair ciddi endişeleri olduğunu itiraf ediyor ama belli ki çok saygı da duyuyor. Bunu cevaplarken yazar da kendisini diasporacılığın yeni bir yorumunu ona pazarlarken buluyor ama bunun, en az Ramallah'ta verdiği nutuk kadar saçma olduğunu ve aynı hararetle cipte de bu konuşmalara devam ettiğini şaşkınlık içinde fark ediyor.

Otele giden yazar, Moishe Pipik'in resepsiyon memurunu kolayca kandırıp kendisini Philip Roth diye tanıtarak odasına girmenin yolunu bulduğunu ve yatakta onu beklediğini görüyor. Pipik ondan Smilesburger'ın çekini istiyor. Sinir bozucu ağız dalaşına sakin, aldatmaca bir dostluk hatta samimiyet havasında ara veriliyor, o anda Pipik, Chicago'lu bir özel dedektif olarak anılarını ona açıyor ama yazar Smilesburger'ın çekinin kayıp olduğunu tekrarlayınca Pipik yine küplere binip o faslın sonunda ifrit olmuş bir halde histeri krizine giriyor ve yazara ereksiyon teşhiri yaptıktan sonra yaka paça otel odasından koridora atılıyor.

Dal dal filizlenen bu karmaşıklık yüzünden sinirleri gerilen yazar, sabah ilk uçakla İsrail'den kaçarak Londra'ya gitmeye karar veriyor. Pipik'in dönmesi ya da kışkırtmaları karşısında yine aptalca bir şey yapmamak için kapıya barikat kurup odasının penceresinin yanındaki sehpanın oraya oturup Appelfeld söyleşisi için son sorularını hazırlıyor. Şafakla beraber havaalanına giderken bu soruları Appelfeld'e bırakmayı planlıyor. Pencereden bakarken yakınlardaki bir çıkmaz sokakta yüzlerce İsrail askerinin, Batı Şeria'daki ayaklanmayı bastırmak üzere araçlara bindirilmesini izliyor. Tam otelinin önündeki sokakta ise yarım düzine kadar maskeli Arap gencin çaktırmadan bir ileri bir geri koşturarak sokağın bir ucundan öteki ucuna taş taşıdıklarını görüyor. Appelfeld için hazırladığı sorular bitince bu taş taşıma işini İsrail otoritelerine bildirmesi gerektiğine karar veriyor.

Gelgelelim, bu amaçla yaptığı başarısız girişimin hemen ardından barikat kurduğu kapının arkasında Pipik'le takılan kadının ağlamaklı fısıltılarını duyuyor. Adam hakkında konuşurken itici bir şekilde Philip deyip duran kadın, Pipik'in King David Hotel'e döndüğünü, Ortodoks Yahudi militanlarla Demjanjuk'un oğlunu kaçırmayı planladığını, Demjanjuk kendisinin Korkunç İvan olduğunu itiraf edene dek oğlanı parçalara ayıracaklarını anlatıyor. Kadın kapının altından, savaş yıllarında Yahudilere zorla taktırılanlara benzeyen bez bir yıldız uzatıyor ve Gdansk'ta Lech Walesa tarafından Moishe Pipik'e hediye edilen bu yıldızı adamın bugüne kadar gömleğinin içinden hiç çıkarmadığını söylüyor, yazar bunu duyar duymaz yine zıvanadan çıkıyor ve kaçarak kurtulabileceğine karar verdiği bir çılgınlığın ortasına kendisini balıklama atlamış buluyor.

Yazar, Moishe Pipik'in gerçek kimliğini anlatması şartıyla kapıdaki barikatı kaldırıp kadının odaya süzülmesine izin veriyor. Kadının da Pipik'ten kaçtığı ortaya çıkıyor; Kudüs'ü bir uçtan öteki uca kat ederek Smilesburger'ın çekini almak için değil de –ama önce hem bu konuda hem de genç Demjanjuk'u kurtarmaya ikna etme yönünde zayıf bir girişimde bulunuyor– yazara uğramak için gelmiş; çünkü "antisemit kâbusundan" kaçıp sığınacak bir yer ararken, ne çelişkidir ki kendisini hemşirelik yapmayı sürdürdüğü bir bağnazın kollarında bulmuş. Kadın üzerinde hem kendisinin hem de yazarın ne yapacağı konusunda kafa karıştıran ucuz elbisesiyle otel yatağında gösterip de vermeyen pozisyonlarda gerinirken (uzanırken, yayılırken, kendini bırakırken) –üstelik bu kadının başı, o gece yazarın yastığında dinlenme olasılığı en az olan ikinci baştı– bir ömür boyu süren kulluğuna ve arka arkaya geçirdiği dönüşümlere dair bir hikâye örüyor. Hikâyeye göre, dar kafalı yobazların sevgiden mahrum bıraktığı Katolik çocuğuyken, önüne gelenle yatan kimsesiz hippiye, önüne gelenle yatan kimsesiz hippilikten, inanılmaz bir şekilde İsa'ya vakfolan iffetli bir köktendinciye, inanılmaz bir şekilde İsa'ya adandığı iffetli köktendinciliğiyle zehirlenmişken Yahudi düşmanı bir onkoloji hemşiresine, ölümle zehirlenmiş Yahudi düşmanı bir onkoloji hemşiresiyken kendisini bu hastalıktan kurtarmaya başlayan uysal bir antisemite... ve buradan da Ohio'dan çıktığı yolculu-

ğun son durağı olan kim bilir hangi zillete geçiyor. Wanda Jane "Uğursuz" Possesski'nin bir sonraki başkalaşımı nereye doğru olacak? Ya zihni allak bullak olmuş, duygusal açıdan tükenmiş, erotik açıdan gözleri kamaşmış halde palas pandıras kendini kadının içine yerleştiren, kendini keşfeden, hatta daha da beteri, kısmen de olsa kadına âşık olan bu yazarın başkalaşımı ne yönde olacak?

İşte, yazarın valizini alıp, seks sonrası yorgunluğunu atan kadını uyandırmamak için parmak uçlarına basarak odadan çıkıp, maalesef o tuzağın içinde hâlâ hapis kalan kadını terk ettiği ve genel olarak inanılmaz şeyler üzerine kurulu, tamamen gayri ciddi, bütün kilit noktaları ihtimal dışı tesadüflere dayanan, kendi içinde tutarsız, ne ciddi bir anlamı olan ne de amaç denilebilecek şeyle uzaktan yakından ilgisi olmayan bu olaylardan sessizce kendini sıyırdığı ana kadar olup bitenler bunlar. Hikâye şu ana dek o kadar manasızca gelişti, olay örgüsü öylesine abartılı, o kadar anormal bir halde, o kadar sallapati ilerliyor ki böyle bir zemine ne zekâ ayak basabilir ne de bir bakış açısı geliştirilebilir. Hikâyenin en can alıcı yerinin, birbirine tıpatıp benzeyen iki kişi olması yeterince delice, yeterince akıl almaz değilmiş gibi bir de Smilesburger'ın çekinin hiç beklenmedik bir anda kaybolması var (Smilesburger'ın çekinin heybeti var; Louis B. Smilesburger'ın kendisi var. Borscht Belt deus ex machina*); hepsi birden, olayları iyice inanılmaz bir çizgiye sokuyor. Yazar, hasmının öne sürdüğü gibi Yahudi varlığının verdiği mücadele açısından baktığında tüm bunların kasıtlı olarak hazırlandığını ve berbat bir eşek şakası olduğunu düşünmeye başlıyor.

Peki, bu eşek şakasıyla hasmının eline ne geçecek? Bu adam kendi benliğini sunarken derinliği ve boyutu olan bir şekil olarak değerlendirilebilir mi? Maço bir hayat. Penis implantasyonu. Gülünç denecek kadar saydam bir taklit. Şatafatlı açıklamalar. Tutarsız kişilik. Histerik saplantılar. Aldatmaca, ıstırap, hemşire, "ayırt edilmez" olmakla duyduğu ezik gurur, bir de bütün bunlara gerçek görünmeye çalışmak ekleniyor. Hem de nasıl yapacağını, hatta nasıl kurmaca olunacağını, olmadığı biri adına makul bir şekilde kendi benliğini bir

* Edebiyatta beklenmedik şekilde olayların akışının bir karakter aracılığıyla değiştirilmesi. (y.h.n.)

kenara koymasını ya da yaşamında kendini kendi olarak gerçekleştirebilmesini bile bilmeyen birinin gerçek görünmeye çabalaması ekleniyor. Ne yetişkin bir okurun üzerinde ciddi ciddi düşünebileceği sıralı, sağlam bir olay örgüsü kurabiliyor, ne kendisini bütünlüklü ve uyumlu bir karakter olarak gösterebiliyor, ne de şaşırtıcı, çözülmez bir muamma olarak ortaya çıkıyor. Hatta beklenmedik bir şeytani güç olarak bile var olamıyor. Onun hasım olması, bir arada olması bütünüyle yazara bağlı; azıcık da olsa inanılır kılabileceği bir kişilik kırıntısı varsa onu bile parazit gibi sömürdüğü yazardan çalıyor.

İyi de yazar neden ondan çalıyor? Taksinin içinde güvenle Kudüs'ün batı yakasındaki tepelerden ilerleyerek havaalanına doğru yola koyulan yazarın kafasını karıştıran soru bu. O taklitçiyi taklit etmesinin sebebi, kof hasmının içini doldurmak ve hayal gücüyle onu biraz daha canlandırmak, nesneli öznel, özneli nesnel yapmak gibi sanatsal bir dürtüden kaynaklanıyor olsaydı hiç olmazsa içi rahatlayacaktı. Ne de olsa yazarlar bununla geçinen kişilerdi. Ramallah'ta George'a, cipte Gal'a sergilediği performansın, –hemşireyle odaya tıkılıp geçirdiği ihtiraslı saatlerin, bu saatlerin neticesinde ortaya çıkan mecburi seslerin, kadının kendini taşkın zevkin içine bırakışının, gırtlak sesleriyle akıp giden kabarış ve düşüşlerin, ağaç kurbağasının titrek sesiyle kedi mırıltısı arasında değişen iniltilerle mırıltıların, hazzın doruğunda en zengin yankılarla bir siren gibi patlayan sesin bunca saat sonra bile hâlâ kulaklarında çınlamasının– paranoya ve korkunun üzerinde yükselen gözü kara, anlık, meydan okuyan bir hayatiyetle gelen zaferin, bir sanatçının yorulmak bilmez oyunbazlığının ve bastırılamaz gülünçlükte bir yaşam zindeliğinin teselli edici tezahürü olduğunu bilseydi içi rahatlayacaktı. Bu fasıllarda ona ait hakiki ruh özgürlüğü anlamına gelen bir şeyler, bu taklidin içerisinde bir yerde kendi cesaretiyle şekillenen bambaşka bir şahsilik olduğuna ve hayatının bu safhasında şaşırıp utanacağı bir şey olmadığına inanıyor olsaydı içi rahatlayacaktı. Her an patlamak üzere olan bir durumla (George'la, Gal'la ya da Jinx'le) böyle patolojik bir şekilde oynamasaydı veya bu kadar korktuğu ve şimdi böyle aniden kaçtığı aşırı uçlarda olma duygusuyla dolup kirlenmeyerek, Moishe Pipik'in meydan okumasına tam da hak ettiği gibi onu karikatürize

eden bir tarzla karşı koymuş olsaydı içi rahatlayacaktı. Bir yazar olarak hiçbir şekilde kontrol edemediği bir olay örgüsünün sınırları içinde kendini gereksiz yere küçük düşürüp rezil etmediğini düşünseydi, kafasının cidden karışıp yanlış hesaplar yapmasının aslında Pipik'vari embesilliği kapatacak etkin bir olay örgüsünü kuramayacak kadar paranoyak tehditlerle zıvanadan çıkmış (kendi) kafasından değil de düşmanının hastalığı yüzünden duyduğu aşırı duygusal merhametten kaynaklandığına inansaydı içi rahatlayacaktı. Hasmıyla (gerçekçi bir zeminde) girdiği anlatı yarışında gerçek yazarın, Araçlarının Gelişmişliğiyle, Hassas Efektleriyle, Kurnaz Yapısıyla, İronik Karmaşayla, Entelektüel Merakla, Psikolojik İnandırıcılıkla, Sözel Yerindelikle ve bütününde yarattığı Gerçeğe Yakınlıkla ezici bir üstünlük sağlayıp yaratıcı şampiyon olduğunu gösterdiğini düşünebilse içi rahatlayacak, bu doğal bir sonuç olacaktı. Ama Kudüs'teki bu yarışta Etkili Gerçeklik dalında Altın Madalya, yarışmanın bütün dallarında geleneksel değerlendirme kriterlerine karşı toptan aldırmazlığıyla birinci gelen bu hantal anlatıcıya gidiyor. Bütün sanatı sonuna kadar düzmece, hayal sanatının histerik bir karikatürü, sapkınlıktan (belki de bunaklıktan) güç alan bir mübalağa, yaratıcılık ilkesine göre abartıdan başka bir şey ve zekâyla duyguların somut kanıtlarıyla zerre kadar ilgisi olmayan zorlama ve çok basit olan ne varsa hepsini bırakan ama yine de kazanan o! Peki, öyle olsun. Bu adamı, varoluşunu yamyamlıkla imal eden eksik mevcudiyetli korkunç bir karabasan, içine girip kendinden saklanan ve kendini yalnızca başkası olduğu takdirde yaşayabilen, hafıza kaybına uğramış bir iblis ve yarı doğmuş ya da yarı ölü yarı üşütük ya da yarı şarlatan/yarı psikopat olarak görme. Bu bölük pörçük nesnenin başarı kazandığını kabul et ve zarif bir şekilde zaferini teslim et. Hâkim olan Pipik'in olay örgüsü. O kazanıyor, sen kaybediyorsun, hadi evine. Haksızlık da olsa Etkili Gerçeklik Madalyası'ndan feragat edip onu bu yüzde ellilik adama vermek, kendi istikrarını kazanmak için girdiğin mücadelede yenilip, kendini yüzde elliye düşürmekten evladır. Demjanjuk'un oğlu kaçırılacak olabilir, olmayabilir de. Pipik'in çevirdiği dolaplar yüzünden işkenceye maruz kalabilir ama sen Kudüs'te de kalsan, Londra'ya da gitsen bu olacaksa olacak. Bu olay sen

buradayken olursa, adın gazetelerde olayın faili olarak geçmekle kalmayacak, fotoğrafın ve yaşam öykün de yazının kenarında yer alacak; ama burada değil de Londra'daysan önce kısa bir karışıklık olacak, sonra adamın izini Ölü Deniz'deki mağaraya kadar takip edip rehineyi bulacaklar ve sakallı yardakçılarını yakalayacaklar... Adamın sorgulaması başladığında her ne kadar Chicago'lu bir kiralık koruma olduğunu, seni kendinden geçiren, adalet ve intikam dolu bu sert melodramda yalnızca bir dublör ya da yedek olarak rol oynadığını, ücretli takibat yapan özel dedektif olduğunu iddia edip ödüllü dalaverelerini senin üstüne atmak için elinden geleni ardından koymasa da korumasız Demjanjuk'u ilk gördüğünde sadece senin aklından geçen bir düşünceyi gerçekleştirmiş olması seni suçlu yapmaz. Elbette, ona inanan hevesliler de olacaktır. Zaten inanmak için neden bulmaları da zor değil: Jekyll'ın kendi ilaçları üzerinden Hyde'ı suçlaması gibi, onlar da (elbette acıyarak) Halcion deliliği üzerinden seni suçlayacaklar, "Maalesef sinir bunalımından hiç çıkamadı ve bu noktaya kadar geldi. Evet, her şey o sinir bunalımı yüzünden yoksa böyle korkunç bir romancı değildir" diyecekler.

Gelgelelim, olay örgülerinden kurulu bu dünyadan kaçıp kendi kurduğum kendi içinden güç alarak ilerleyen daha uygun ve incelikli ihtimallere dayalı bir anlatıya hiç giremedim, doğrusu havaalanına varamadım hatta Aharon'un evine kadar bile gidemedim. Çünkü taksideyken aklıma, Lübnan savaşı sırasında Londra'da yaşarken İngiliz gazetelerinde çıkan bir karikatür geldi. Karikatürde koca burunlu çirkin bir Yahudi, ellerini "ne yapayım" der gibi öne uzatmış, omuz silkiyor ve üst üste konulmuş ölü Araplardan oluşan bir tepenin üzerinde, "bunun sorumlusu ben değilim" demek istiyordu. Karikatürde o sıralar İsrail Başbakanı olan Menachem Begin anlatılmak istenmişti ama aslında o çizim, klasik Nazi basınında çıkan aşağılık Yahudinin gerçekçi ve birebir temsiliydi. İşte, bu karikatürdü beni yolumdan döndüren. Kudüs'ten çıkalı on dakika bile olmamıştı ki şoföre beni King David Hotel'e geri götürmesini söyledim. Bu adam, oğlanın ayak parmaklarını doğrayıp onları tek tek Demjanjuk'un

hücresine postaladığı zaman, Guardian'da bana da böyle yer ayıracakları aklıma gelmişti. Zaten Demjanjuk'un avukatları, bir Yahudi mahkemesinde üç Yahudi yargıçla bu duruşmaların adil olmayacağı yönünde bir kamuoyu duyurusu yapmış, Treblinka'da işlenen suçlar yüzünden John Demjanjuk'un dava edilmesinin Dreyfus mahkemesine benzediğini ileri sürmüşlerdi. Bu kaçırma olayıyla, bu kadar usturuplu olmasa da Demjanjuk'u savunan Amerika ve Kanada'daki destekçilerinin, onun tarafını tutan sağcı ve solcuların öne sürdüğü iddiaların altı iyice çizilmiş olmayacak mıydı? Bu insanlar, isminin sonu "juk" ile biten birinin Yahudiler tarafından adil yargılanmayacağını, Yahudilerin Demjanjuk'u günah keçisi yaptıklarını, Yahudi devletinin hukuksuz bir devlet olduğunu, Kudüs'te toplanan "göstermelik mahkemenin" Yahudilerin bayıldıkları kurban gitme mitini sürdürme niyeti taşıdığını ve Yahudilerin tek hedefinin intikam olduğunu öne sürüyorlardı. Şimdi bu iddialar kaçırma olayıyla daha da güçlenmez miydi? Dünyayı ayağa kaldırıp müvekkillerinin sempati toplamasını isteyen, suçlamaların önyargıya ve yargısız infaza dayandığını söyleyen Demjanjuk taraftarları için, bana olan öfkesini kusma dürtüsüyle hareket eden Moishe Pipik'ten daha muhteşem bir reklam kampanyası olamazdı.

Adamın asıl meydan okuduğu kişinin ben olduğumu bu kadar sinir bozucu bir netlikle bilmesem, bana olan saplantısı yüzünden adam kaçırmak gibi bir delilik yaparak kendisininkinden çok daha önemli bir davaya zarar verme tehlikesi taşıdığını görmesem, şoföre beni King David Hotel'e değil, dosdoğru Kudüs polisine götür derdim. Hiçbir açıdan benim dengim olmayan bir hasım tarafından attığım her adımda küçük düşürücü bir şekilde alt edildiğimi ve gereksiz yere Smilesburger'ın çekini almak gibi bir aptallığı da buna eklediğimi –hatta Batı Şeria'daki çatışmaların şiddetini tahmin edemeyip, karanlıkta Ramallah yollarına düşüp hukuki bir arama yapmakla hiç ilgilenmeyen İsrail devriyelerine kendimi yakalatarak hepsine tuz biber ektiğimi– düşünmesem, bu namussuzun işini sonsuza dek bitirmenin benim, yalnızca benim sorumluluğum olduğunu hissediyor olmazdım. Onun patolojisi ta oralara kadar varmıştı. Benimki ise buralara. Ta baştan beri ondan gelebilecek tehlikeleri gözümde çok

büyütmüştüm. Moishe Pipik'in işini bitirmek için İsrail deniz piyadelerini devreye sokman gerekmiyor, dedim kendime. Zaten bir ayağı çukurda. Sadece itmen gerekiyor, o kadar. Bu kadar basit: Ez gitsin.

Ez gitsin. Bunu yapabileceğimi düşünecek kadar öfkeliydim. Bunu mutlaka yapmam gerektiğini kesinlikle biliyordum. Artık ikimizin teke tek karşılaşma zamanı gelmişti: Hakiki adam sahte adama karşı, sorumluluk sahibi adam sorumsuz adama karşı, ciddi adam yüzeysel adama karşı, sağlam adam harap adama karşı, çok biçimli adam saplantılı adama karşı, başarılı adam başarısız adama karşı, yaratıcı adam kaçak adama karşı, kültürlü adam eğitimsiz adama karşı, adil adam fanatik adama karşı, esas adam lüzumsuz adama karşı, yapıcı adam nafile adama karşı...

Taksi beni King David Hotel'in önündeki daire biçimli araç girişinde bekliyordu. Sabahın köründe otele geldim ve silahlı güvenlik görevlisi beni resepsiyona kadar götürdü. Güvenlik görevlisine söylediğim şeyi resepsiyon memuruna da tekrarladım: Bay Roth beni bekliyordu.

Memur gülümsedi. "Kardeşiniz mi?"

Evet anlamında başımı salladım.

"İkiziniz."

Yine başımı salladım. Neden olmasındı?

"Gitti. Artık bizimle değil." Duvardaki saate baktı. "Kardeşiniz yarım saat önce ayrıldı."

Meema Gitcha'nın sözlerinin aynısı!

"Hepsi de gitti mi?" diye sordum. "Ortodoks kuzenlerimiz de mi?"

"Yalnızdı, efendim."

"Hayır. İmkânsız. Kuzenlerimizle birlikte onunla burada buluşacaktık. Üç tane sinagog şapkalı ve sakallı adam olması lazım."

"Bu gece öyle birileri yoktu, Bay Roth."

"Gelmediler, öyle mi?"

"Bence öyle, efendim."

"Kardeşim de gitti, ha. Saatin dört buçuğunda. Geri de gelmeyecek. Bana mesaj bıraktı mı?"

"Hiçbir şey bırakmadı, efendim."

"Nereye gittiğini söyledi mi?"

"Sanırım Romanya'ya gidiyor."

"Sabahın dört buçuğunda. Tabii, tabii. Peki, Meir Kahane kardeşimi ziyaret etmiş olabilir mi bu gece? Kimi kastettiğimi anladınız mı? Haham Meir Kahane?"

"Haham Meir Kahane'yi tanıyorum, efendim. Meir Kahane otelimize gelmedi."

Lobideki telefon kulübesini kullanmak için izin istedim ve American Colony'yi arayıp eski odamı sordum. Odanın parasını ödedikten sonra resepsiyon memuruna karımın uyuduğunu ve otelden sabah ayrılacağını söylemiştim. Ama anlaşılan, kadın çoktan gitmişti bile.

"Emin misiniz?" dedim.

"Bay da Bayan da, ikisi de gitti."

Telefonu kapatıp bir dakika kadar durdum, sonra tekrar otele telefon ettim.

"Bay Demjanjuk'un odası, lütfen" dedim.

"Kim arıyor, efendim?"

"Cezaevinden aranıyor."

Kısa bir an sonra tiz ve endişeli birinin sesi duyuldu, "Alo?"

"İyi misiniz?" diye sordum.

"Alo? Kimsiniz? Kimsiniz diyorum?"

Çocuk oradaydı, ben buradaydım ve onlar gitmişti. Telefonu kapattım. Gitmişlerdi, oğlan güvendeydi. Kendi komplolarından kaçmışlardı!

Peki, bu komplonun amacı neydi? Sadece birkaç tane ufak tefek suç işlemekten mi ibaretti? Yoksa her şey gırgırına mı yapılmıştı? Dalga geçmek için mi? İki çılgın X, beni kafaya mı almıştı yani?

Telefonun yanında dikilip tüm bu aksiliklerin o anda bıçak gibi sona ermiş olabileceğini düşünmeye başladım. Artık büsbütün serseme dönmüştüm; acaba bu iki X dünyayı mı, dünya mı bu iki X'i sıyırmıştı; yoksa bu iki X her şeyi sırf beni sıyırtmak için mi yapmıştı?.. Gerçi insanın niye böyle bir şeyi amaç edineceği en çok akıl karıştıran soruydu. Ve göründüğü kadarıyla bunun cevabını asla bula-

mayacaktım. Evet, ta en başından beri bütün dikkatimi bu soruya vermiştim sanki! Oynadıkları oyunların gerçek olduğunu sanmamı mı istemişlerdi sadece? Yoksa kendileri de bunun gerçek olduğuna inanmışlar mıydı? Yahut başta kendileri olmak üzere her şeyi ve herkesi gerçekliğinden sıyırarak Pirandelli efekti yaratmaktan mı zevk duyuyorlardı? Müthiş bir gırgırdı gerçekten!

Resepsiyona döndüm. "Kardeşimin odasına yerleşmek istiyorum" dedim.

"Ben size boş bir oda vereyim, efendim."

Cüzdanımdan elli dolar çıkarttım. "Onun odası olsun."

"Pasaportunuzu alabilir miyim, Bay Roth?"

Elli dolarla birlikte pasaportumu uzatırken, "Annemle babam bu isme bayılırlarmış" dedim, "bu yüzden ikimize de aynı ismi vermişler."

Resepsiyon memuru pasaport bilgilerimi kayıt defterine geçirip içindeki fotoğrafımı incelerken resepsiyonda bekledim. Hiçbir yorum yapmadan pasaportumu bana geri verdi. Kayıt kartımı doldurup 511 Numaralı süitin anahtarını aldım. Bu sırada güvenlik görevlisi otelin ön kapısındaki yerine dönmüştü. Ona yirmi dolar uzatıp taksi şoförüne vermesini ve üstünün de kendisinde kalmasını söyledim.

Şafak sökene kadar geçen yarım saat içinde Pipik'in odasını aradım, çekmecelerde ve masada hiçbir şey bulamadım; not defterinde yazılı bir şey yoktu, yatağın altı boştu, koltuk minderlerinin altında ve dolapta da asılı bir şey yoktu, raflar da boştu. Yatak örtüsünü açıp battaniyeyi ve çarşafı kaldırdım; hepsi yeni ütülenmişti ve hâlâ yeni yıkanmış çamaşır kokuyordu. Önceki sabah oda hizmetçisi temizlik yaptıktan sonra kimse burada uyumamıştı. Banyodaki havlular da temizdi. Ama klozetin kapağını kaldırınca burada bulunmuş olduğunun kanıtını buldum nihayet. Klozetin porselen çemberinin üzerinde kıvrık koyu renkli ve on dört puntoluk & işareti boyunda bir kasık tüyü. Parmaklarımın arasına sıkıştırıp onu oradan kaldırdım ve odadaki kırtasiye çekmecesinde bulduğum bir zarfın içine yerleştirdim. Belki bir saç kılı, kirpik, kesilmiş bir tırnak falan bulurum diye banyo zeminini iyice aradım ama fayanslar tertemiz silindiğinden

orada da bir şey bulamadım. Dizlerimin üstüne çöktüğüm yerden kalkıp ellerimi yıkamak için lavaboya gittim. Ve o anda lavabonun içinde, sıcak su musluğunun hemen altında, bir erkek sakalına ait minik kırpıntılar gördüm. Dağınık halde duran on tane kadar kırpıntıydı, tuvalet kâğıdıyla hepsini dikkatlice topladım ve kâğıdı ikiye katlayıp bir başka zarfın içine yerleştirdim. Bu sakal kırpıntıları herhangi birine ait olabilirdi tabii. Hatta benim bile olabilirdi, otelimdeki banyoyu karıştırıp bunları toplamış, aynı kişi olduğumuzun damgası olsun diye buraya yerleştirmiş olabilirdi. O kadar şeyi yaptıktan sonra bunu niye yapmasındı? Bunların bana ait olduğu düşünülebilirdi ama bir yerlerde gezen kasık tüyüne çıplak gözle bakan biri, bunların kime ait olduğunu kesin olarak anlayamazdı ki. Yine de aldım. Madem o, yazar kılığına girmişti, ben de dedektif kılığına girecektim.

Şu anda bez yıldız ve el yazısıyla yazılmış "A.A-S'nin On İlkesi" yanımda duruyor. Yazıyorum çünkü olanlar anlamsız, kaba, hayaller silsilesiyle örtülü bir komedi gibi durduğundan kendimi de sürekli ikna etmek zorunda hissettiğim bir belanın somutluğunu ancak böyle kanıtlayabilirim. Bu zarflar ile içindekiler, hayali, yarı kaçık görüntünün, aslında çürütülemez bir yaşamsal gerçeklik olduğunun işareti olduğunu hatırlatıyor bana; yaşamın en olmaması gerektiği gibi göründüğünde bile aslında aynen göründüğü gibi olabileceğini de.

Ayrıca kasetler de yanımda. Ne tuhaf, Londra'ya döndüğümde Aharon Appelfeld'in söyleşisini kaydettiğim kasetleri dinlerken bunları da bulmuştum. American Colony'deki otel odasının dolabına kilitlediğim teyp cihazının içinde duruyordu. Oysa Jinx'i yatakta uyurken bırakıp çantamı kaparak odadan çıkacağım ana dek, onu ne açmış ne de kullanmıştım. O kasetin teybime nasıl girdiğini hiçbir şekilde izah edemiyordum, aklıma gelen tek şey Pipik'in kayıp vakaların peşinde koşarken edindiği becerilerle dolabımı açıp bunu oraya yerleştirdiğiydi. Kasetin etiketindeki benimkine benzeyen el yazısı elbette onun yazısıydı; önüne gelen her şeyi mahveden insanlara özgü saçma sapan laflarla zırvalayan ses, gerçekdışı olandan başka hiçbir şeyi anlatmayan o çıldırtıcı, marazi, canice sorgulama da ona aitti. Etikette şöyle yazıyordu: "A.A-S. Çalışma Kaseti #2. 'Altı Milyon

Gerçekten Öldü mü?' Telif Hakları Anonim Antisemitler'e aittir, 1988."

Bu adamın amacının ne olduğuna dair tahminleri, bu itirafın okurlarına bırakıyorum. Bu şekilde Kudüs'te geçen karmakarışık haftayı, dört yandan kuşatıldığım bu "Philip Roth" yüzünden duyduğum inanılmaz hayret duygusunu, gerçekten nasıl bir şarlatan olduğunu (bu kasetten de anlaşılacağı üzere) anlatmanın bile imkânsız olduğu bu adamı biraz olsun okurlara anlatabilirim.

Şu din sahtekârına, benim hatlarıma sahip, beni çağrıştıran bu maskeye buyurun bakın. Başka biri olunca zevkten dört köşe olan şu adama buyurun bir kez daha bakın. O ağızda kaç tane dil var öyle? Bir adamda kaç tane adam olabilir? Kaç yarası olabilir? Kaç tahammül edilmez yara!

Altı milyon gerçekten öldü mü? Hadi canım. Yeni dinleri Soykırımmanya'yı yaşatmak isteyen bu Yahudiler gene bize kazık attı. Revizyonistleri bir okuyun. Göreceksiniz ki gaz odaları falan diye bir şey yok. Yahudiler rakamlara bayılır. Rakamlarla oynamayı pek severler. Altı milyon. Artık o altı milyondan pek söz ettikleri de yok, değil mi? Auschwitz yalnızca sentetik kauçuk üreten bir tesisti. O nedenle bu kadar kötü kokuyordu. Yahudileri gaz odalarına göndermediler, oraya çalışmaya gönderdiler. Çünkü artık ortaya çıktığı gibi orada gaz odaları falan yok. Kimya bilimi bunu söylüyor. Pozitif bilim. Freud'unki ise sosyal bilim. Berkeley'den Mason, Freud'un temel araştırmalarının yanlış olduğunu kanıtlıyor bize. Çünkü o kadınlar nasıl tacize uğradıklarını anlatırken Freud onlara inanmıyordu. Cinsel taciz. Çünkü Freud toplumun bunu kabul edemeyeceğini söylüyordu. Bu yüzden olayı çocuk cinselliğine çevirdi. Ah o Siggy! Psikanaliz dediğimiz şey, ta temelinden yanlış. Boş verin gitsin. Einstein ise bombanın babası diye adlandırılan biri. O ve Oppenheimer. Şimdi herkes neden böyle bir şey yarattınız diye onlar hakkında atıp tutuyor, ateş püskürüyor. O halde Einstein'ı da boş verin. Marx [gülüyor], eh, zaten hepiniz Marx'a ne olduğunu biliyorsunuz. Elie Wiesel desen, hiç kimse Elie Wiesel'i sevmez. Saul Bellow'u da öyle. Chicago'da Saul Bellow'u seven bir tek kişi bulun, size beş bin dolar vereyim. Bu adamda bir terslik var. Emlak işinden servet kazandığını biliyorlar. Chicago, Varşova dışında dünyada en çok Polonyalının yaşadığı yer. Polonyalıları bir arada tutan üç şey vardır: Roma

Katolik Kilisesi, Rusya korkusu ve Yahudilere duydukları nefret. Neden Yahudilerden nefret ediyorlar? Rus çarları, berbat Yahudilerinden kurtulmak için habire Polonya'ya Yahudi gönderirdi, bu Yahudiler orada para bozar, getto kurardı. Yahudiler çirkin insanlardır. Burun doktoru falan olurlar. Yahudileri nerelerinden tanırsınız? Popoları yere yakındır, dizden aşağıları daha da beterdir, kocaman upuzun ayakları vardır, eciş bücüş ayaklı ve çarpık bacaklıdır Yahudiler. İşte, kendi aralarından kız alıp vermenin sonu. Yahudilerin arkadaşı olmaz. Zenciler bile Yahudileri sevmez. Sosyal konutlarda büyüyen siyahlar hayatları boyunca beş tip beyaz insan görürler: İrlandalı ya da İtalyan polis (değişkendir), Yahudi ev sahibi, Yahudi bakkal, Yahudi öğretmen ve Yahudi sosyal hizmetli. Elbette şimdi federal hükümet onların ev sahibi. Ama onlar, Yahudilerin siyahlar üstünden çok para kazanıp, havacıvadan başka bir şey vermediğini biliyorlar. Zenciler Yahudilere karşıdır, herkes Yahudilere karşıdır. Yahudiler, Paget hastalığı diye bir hastalıktan mustariptir. Herkes bilmez bunu. Ted Koppel'a bakın. Ötekilere bakın. Woody Allen'a, o küçük ahmak namussuza. Mike Wallace'a bakın. Kemikler sertleşir ve bacaklar çarpılmaya başlar. Kadınlarında Yahudi kamburu dedikleri bir hastalık vardır. Tırnakları zamanla aşırı sertleşir. Taş gibi olur. Alt çeneleri sarkıktır. Yaşlı bir kadının Yahudi olup olmadığını hemen anlarsınız, sarkık bir altçeneyle alık alık bakan tiplerdir. İşte bu yüzden bizden nefret ediyorlar, bizde ondan yok. Çünkü biz sağlam ve sağlıklıyız. Biraz şişmanlayabiliriz ama sağlam bir duruşumuz vardır. Yahudi olmak ne demek bilirsiniz. Yahudi dediğin Polonya doğumlu Arap'tır. Ağır tiplerdir. Kissinger'a bakın. O ağır hava onda da vardır. Ağır burun. Ağır hatlar. Bu yüzden bizden nefret ediyorlar. İsa aşkına, şu Philip Roth'a bir bakın. Çirkinin önde gideni. Şerefsizin önde gideni. *My Life as a Man*'deki saçmalıklarını görünce o adamın yazdıklarını okumayı bıraktım; C. Üniversitesi'nde nörotik, şapşal bir yüksek lisans öğrencisiymiş, aman her zaman hep öyle değiller mi? Pislik bunlar, görüyorsunuz işte. Şiksalar ona o kadar bayılıyormuş ki sonunda bir garson kızı kapmış, zihin özürlü, boşanmış, birkaç çocuklu bir kadın. Adam bunu bir şey sanıyor. Kuş beyinli. Şimdi gene Yahudi cemaatine dönüyor ki Nobel Ödülü'nü kazanabilsin. Yahudiler böyle şeyleri nasıl alacağını iyi bilir, bakın Wiesel, Singer ya da Bellow'a. Ama Graham Greene bunu bir türlü alamamıştır. Isaac Stern, Mozart, Schubert, Stern bir türlü becerememiştir. Hiç anlamıyorum. Her neyse... nerede kalmıştık? Hitler'in Yahudileri yok etme planı diye bir şey yoktu. Wamsee Konferansı'na gelelim. İngiliz tarihçi A.J.P. Taylor bunun üzerine epey inceleme yaptı. Böyle bir belge olmadığını söylüyor. Tam bir Yahudi alçağı olan Hill-

berg ise belgeleri okuyabilirim, şifreli sözcükleri biliyorum, diyor. Hadi oradan, külahıma anlat. [gülüyor] Elbette biliyoruz, şifreli sözcüklerde, simgelerde, numerolojide üstlerine yoktur. Yahudi kızları numerolojiye, yıldızlara, o tip saçma sapan şeylere, gelecek okumaya falan bayılırlar; hepsi kafayı yemiştir. Bu arada, Almanların insanları yok etme kapasitesi de yok değildir. Ama buna gerek yoktu. Onlar Yahudileri çalıştırmak istediler. Almanlar kaba insanlar, kabul ediyorum ama biz de öyleyiz. Yerlileri yok ettik. Ama onlar Yahudileri çalıştırdılar, gaz odası diye bir şey yok. Altı milyon ölmedi. Avrupa'da altı milyon Yahudi yoktu ki. Herkesin bu altı milyon rakamına saldırmasının sebebi bu. Bakın, şimdi bu rakam yüz elli ila üç yüz bine düştü. Ve bu insanların ölme sebebi, savaş sonunda Almanya'nın tedarik sisteminin çökmesiydi; bütün kampları kasıp kavuran iskorpit, tifüs gibi hastalıklardı. Dışişleri Bakanlığı'nın onların buraya gelmesini istemediklerini biliyoruz. Kimse onları istemiyordu ki. Hollanda sınırına gittiler, geri çevrildiler. İsviçre sınırına gittiler, geri çevrildiler. Neden? Çünkü Yahudiler –dediğim gibi, zenciler bile Yahudilerden nefret eder– gittikleri her yerde toplumdan koparak gruplaşırlar. Ancak başları derde girdiğinde gidip başkalarından yardım isterler. Niye yardım etsinler ki? Napolyon zamanında Yahudiler, Doğu Avrupa'daki gettolarından çıktılar, özgür oldular; yüce İsa, özgür olup da ne yaptılar? Azdıkça azdılar. Bir şeye yapıştılar mı bırakmazlar. Schoenberg'ten itibaren müziğe yapıştılar. Henüz bir halta benzeyen bir müzik üretemediler. Neden? Yapışmaktan başka bir şey yapabildikleri yok. Hollywood'u Yahudilerin yarattığını söylüyorlar. Yahudiler yaratıcı değildir oysa. Ne yaratmışlar bugüne dek? Hiçbir şey. Resim. Pisarro. Richard Wagner'in Yahudiler hakkındaki yazılarını okudunuz mu? Ivır zıvır, derinliksiz şeyler. Hiçbir sanatta başarılı olamamalarının nedeni de şu: İçinde yaşadıkları ülkenin kültürünü benimseyemiyorlar. Yüzeysel ünler kazanıyorlar. Herman Wouk ve benzerlerinin yazdığı pis kitapları düşünün ya da hep sersem ifadeli Mailer'ı. Bunların hiçbirinin ünü uzun sürmedi; çünkü toplumun kültürel kökleriyle bağları yok. Saul Bellow bunların temsilcilerinden biri; hüzünlü sarkık çene, değil mi? [gülüyor] Nobel Ödülü'nü kazandığında yaptığı basın toplantısında kelini kapatan ama aynı zamanda ne aşağılık bir Yahudi olduğunu iyice gösteren şapkasını takıyor kafasına. Roth. Roth şerefsiz mastürbasyoncunun teki, tuvalete girip otuz bir çekme ustası. Arthur Miller. O herif iğrenç bir hurdacıya benziyor, tıpkı namussuz bir hurda dükkânı sahibi değil mi? Zamanla kahrolası görüntüleri değişiyor, iğrenç görünüyorlar. O herifin kocaman, upuzun suratı, şapşal ifadesiyle bakıyor, haklarınızı koruyacakmış, ne demekse. Yahudilerden gelen

kültürel bir kazanım yok denecek kadar azdır. Çok çok az. A, tabii bir de Wall Street var. Boesky'nin tutuklanmasını biliyorsunuz elbette, bunların hepsi bize refah getiren harika bir Yahudi'yi karalamak için kurulan bir goy komplosuydu, değil mi? Zırva. Bize refahı onlar getirmedi. Bunlar enflasyonun eşiğindeki toplumlarda var olabilen tiplerdir. Yaptıkları ticareti yaklaşan bir enflasyonun üzerine kurarlar. Ülkede enflasyon ya da deflasyon yoksa Yahudiler batar. Kültürelmiş! Hadi canım. Kültür kurumlarının sahibi olabilirler ama hiçbir şey üretemezler. Boktan şeylere bir bakın. Televizyonda kaba saba bir şey varsa, arkasında bir Yahudi ismi vardır. Norman Lear. O da onlardan. Hıristiyan isminin arkasında saklanır ama o da çarpık bacaklı göstericilerdendir. NIH'te tanıdığım bir adam, hahamlar üzerine araştırma yapmıştı. Yirmi yirmi beş sene önce. Kendi aralarında evlenmekten oluyor bunlar, sürekli kendi aralarında evleniyorlar. Bunların kendilerine özgü Yahudi hastalıkları olduğunu söyledi. Yahudi çocukları vuran dokuz özel hastalık varmış. Bir tanesi Down sendromu. Bu tür insanları saklar bunlar. Yahudiler dâhi olacaktır ya hep. Hepsi keman çalar. Nükleer fizikçidir. Ha, bir de Ivan Boesky gibi Wall Street dâhisi olanlar var. [kıs kıs gülüp, kıkırdıyor] Geri zekâlı olanlarını hiç duymazsınız, akraba evliliğinden olanları. Hepsi çatlaktır. Sürekli kendi aralarında evlenip çocuk yaparlar. Ama tabii Kissinger ve daha pek çoğu evlenip iki çocuk yapar, sonra onlardan kurtulup çirkin bir kitapçı şiksayla da evlenebilir. [alaylı bir gülüş] Zavallı geri zekâlı hüzünlü şerefsizler. Yanılıyor muyum? Yüce İsa, bir de fahişelere büyük paralar yatırırlar. Hadi, biraz bunlardan da söz edelim. Bir kere en başta Yahudi Mafyası diye bir şey vardır. Jacob Rubinstein'ı insanlara anlatmayı bir deneyin. Jack Ruby diye tanınan bu adam Oswald'ı yaratmıştır. Chicago'nun batı yakasındaki Yahudi Mafya üyesiydi o da. Arthur Miller. Marilyn Monroe'nun üzerinden servet kazanmıştır. O, Billy Wilder ve, kimdi öteki, Tony Curtis kadına zorla *Some Like it Hot* [Bazıları Sıcak Sever] filmini çevirtmiştir. Bence kadın hamileydi ve film yüzünden çocuğunu kaybetti. Filmi izlerseniz hamile olduğunu siz de görürsünüz. Ama tabii Miller filmden payına düşeni aldı, hani haklarınızı savunan o aşağılık herif. Salyangoz kılıklı. Hıristiyanlarla evlenen bütün Yahudiler onlara salak olduklarını söyler. Yahudiyle evlenen bir kız arkadaşım vardı. Gördüğüm en antisemitik insanlar daha önce Yahudilerle evlenenlerdir. Onların gerçekten sinir hastası olduğunu anlatırlar. Yahudi biriyle sekiz dokuz sene evli kalmış bir kadın tanıyorum. Diyor ki kocamla sadece on ya da on beş kez seks yapabildik; çünkü kendini rahat hissettiği zamanlar ancak o kadardı. Adam kendi Yahudiliğinin ve bir şiksayı düzüyor olduğunun o kadar farkın-

daymış yani. Adamın ailesinin kadına nasıl davrandığını görmeliydiniz, sanki paçavraymış gibi. İsa aşkına, bu Yahudilerde ne dert arasanız var. Bütün yaptıkları da sızlanıp durmak. Jonathan Pollard. O lanet olası herifle aynı liseye giden birini tanıyorum. Pollard, Indiana, South Bend'de lisede okurken –babası da Notre Dame'da, Notre Dame Tıp Fakültesi'nde profesördü– okul çıkışında çetelerin onu bekleyip sürekli dövdüklerini anlatıyor. Yok artık, daha neler. Babasının dünya kadar parası var, oğluna Stanford'dan burs alıyor. Tanrı bilir herkese yoksul olduğunu da söylemiştir (tipik Yahudi yalanı). Stanford'a gitti, Washington'a da gitti, adam deli. İsrailliler ona deli diyor, davetsiz oraya buraya dalıyor. Adama iyi davranıyorlar çünkü onlara bilgi sızdırıyor; ama herif aslında delinin teki. Ama her neyse, nerede kalmıştık? Yahudiler hep sızlanır durur, antisemitizmden dem vururlar. Lisede, keman dersi almak üzere okula gittiğinde dışarıda çetelerin onu beklediğini ve dövüp pestilini çıkardığını anlatmayan bir Yahudi, bir Hollywood yıldızı, bir politikacı, sosis satıcısı vesaire hakkında tek bir makale görmedim. O, sosis üniversitesine gittiğinde, sosisolojide onur derecesi aldığında ve sosis firmasında işe alınmadığında antisemitizmi nasıl yaşadığını anlatmayan bir yazı da görmedim. Ama şimdi SAT sınavlarını görüyoruz, Brooklyn'de ve diğer Yahudi cemaatlerinde okullar işleten hahamların SAT sınavı üzerinden ticaret yaptığını görüyoruz. İşte bu yüzden Yahudiler böyle namussuz dâhi oluyor ve Harvard, Yale, Princeton gibi okullara giriyorlar. Onlarla çalıştım, biliyorsunuz. İsa aşkına, onların elinden tek bir iş bile kapamazsın, sürekli telefon başındadırlar, adamlar iş ağı ne demek biliyorlar, kendileri tek bir halt yapmıyor. [gülüyor] Hepsi sinir hastası. Antisemitizmle mücadeleye milyonlarca dolar döküyorlar. Bu yüzden antisemitizm de yasadışı hale gelip yeraltına iniyor. O çatlak KKK'ler*, Naziler vesaire hepsi bir endüstri. Bunlar Yahudilerin kurduğu endüstriler. Bir arkadaşım bunlardan birinin tapınak toplantısına katıldı. Bunları içeri alıp Soykırım resimleri göstermişler, cesetler falan. Sonra bir resimde [gülüyor] Güneyli bir adam görüyorlar; adam bağırıyor ve üzerinde Nazi üniforması var. Yahudi bir yardakçı. Yani her şey bu tapınaklar için. Üzerimde Nazi üniforması olsa ve bağırıp çağırmaya başlasam, hemen resim, fotoğraf, ne varsa alıp gelirler yanıma, işte, böyle tapınak tapınak dolaşıp işporta tezgâhı kuruyor, para topluyorlar. İsa aşkına, siz hiç Farrakhan'la konuştunuz mu? Yahudiler hakkında söylediklerini duysanız, kulaklarınıza inanamazsınız. Bizi Yahudilerin yönettiğini söylüyor. Evet ama Yahudiler bizi o şekilde yönetmiyor. Onların propagandalarıyla yönetiliyoruz. İş rakamlara geldiğinde ise Barbara

* Ku Klux Klan (KKK). (ç.n.)

Streisand'ın değil de Kenny Rogers'la, Willie Nelson'ın para kazanmasını tercih ediyorsunuz. Streisand. Onda da aynı ifade var. California'da film endüstrisine çok yakın bir arkadaşım var [kıkırdıyor] ve Yahudilerden hiç memnun değil. Bildiğiniz gibi orada da Yahudi olmayan bir kalıntı var. Disney onlara yuva olmuştu. Ama şimdi hepsi gitti. Size anlatabilirler: Yahudilerin girdiği her iş, komisyon, rüşvet, para sıkıştırmalarla doludur; bir de iş ağları. Ah, o iş ağları. Sizi mahveder. Giderler, ağzı açık ayran budalası kayınbiraderlerini işe alırlar. Neden? Çünkü kayınpeder o işe para yatırmıştır. İsa aşkına, herkes bu iş nasıl olacak diye ümitsizce kafa sallar ama elbette adamı işten çıkaramazsın. O da masanın başına geçer ve uzun öğle tatilleri yaşar, şanslıysan. Bir de aktif olarak iş yapmaya görsün, her şeyi batırır. Yahudiler bankaya para yatırmaz, onların özel tröstleri vardır. İş tecrübelerimden biliyorum: Yüce İsa, bir zamanlar ne çok Yahudi'yle iş yapmıştım. Hepsinin Yahudi avukatları vardır, hepsi çok sıkı pazarlık yaparlar, hepsi şöyle, hepsi böyledir, biliyorsunuz işte. Patronum onlara nasıl davranması gerektiğini bilir, der ki: Fiyat bu işte, defol git. Onlara bok gibi davranır. [kahkaha] Yahudiler içeri girdiği anda onlara anında bok gibi davranmaya başlar. O sıralar neden öyle yaptığını merak edip sormuştum. Dedi ki ben de bir zamanlar bu lanet insanlara kibar davranırdım ama bu adamlara kibar davranmanın imkânı yok. Dayanamaz, patronuma korkunç mektuplar yazarlardı; oysa Yahudiler yazılı iş yapmaktan hiç hoşlanmazlar. Bunlar telefona bayılırlar. Bir pazarlık yapmışlarsa, diyelim, üç yüz kırk bine anlaştık, gelir derler ki, ben size telefonda söylemiştim, üç yüz yirmi demiştik, seni böyle kazıklarlar ve bu keskin ticari hamleleriyle düşmanlar yaratırlar. Sevilmediklerini bilirler. Neden mi? Yedikleri haltlar yüzünden! Ama yine de Ivan Boesky ya da bunun gibi insanların aleyhinde bir şey söyleyemezsiniz. Bunlara bir şey derseniz anında [fısıldıyor] antisemit olursunuz. Antisemitizmin yeraltına inmesine şaşmamalı, girmeyip de ne yapsın. İnsan nasıl olur da antisemitik olmaz? Nereye baksanız adamlar kahrolası telefonda, idare ediyorlar. Daha iyi işlere sahip oluyorlar. Ya da dostlarına yardım ediyorlar. İsa aşkına, adamlar adeta halkla ilişkiler geniyle doğmuşlar. Bu baskın genle. İnsan hayret ediyor. Onları işten kovacak olsanız, bir Yahudi'ye başka bir Yahudi'yi kovdursanız mesela. Yüce İsa. Galiba, böyle bir şey hayatta olmaz. Çok tuhaf, çok acayip insanlar bunlar. Yahudilerle ilgili en sevmediğim şeylerden biri de Yahudi olmayanların düşünme tarzlarını anlayamamaları. Yahudi olmayan birine, "Biz acı çektik" dersiniz, biz bunu anlarız; Almanlar sizi çok itip kaktı, deriz. Sonra altı milyon diye bir rakam atarsınız ortaya ve bu altı milyonu baz alarak Bonn hükümetinden para ko-

parırsınız, sonra da şudur budur diye konuşursunuz. Bir gün birileri bu altı milyon rakamını yontmaya başlar. Diyelim ki bu altı milyonu sekiz yüz bine indirin, der mesela. Goy kafasını anlamıyorlar. Siz hiç alınyazısı yüzünden acı çekmeyen bir Yahudi'ye rastladınız mı? "Kurtulanlar" deniyor bunlara. Herkes kurtuldu. Etrafta o kadar Auschwitz "kurtulanı" var ki. Mesela kimse, acaba arkadaşınızı ele verdiğiniz için mi kurtuldunuz, diye sormuyor. Bu "kurtulanların" alayı kitap yazdı. Bu kitapların hepsinin aynı olduğunu fark ettiniz mi? Çünkü ha bire birbirlerinin kitaplarından kopya çekiyorlar. Hepsi aynı; çünkü Yahudi Kontrol Merkezi emrediyor: Auschwitz üzerine yazacaksan bu satırları yazacaksın, yaz hadi! Ah, kahrolası sinsi şeytanlar! Sinsiler!

Beş buçuk sularında Demjanjuk'un oğlunu son defa yokladıktan sonra oturduğum koltukta uyuyakalmışım, hemen yanımdaki telefon sabah sekiz gibi çalmaya başladı. Rüyamda 128 milyon dolarlık su faturası borcum olduğunu görüyordum. Bunca olan bitenden sonra beynimde oluştura oluştura böyle bir fikir oluşturmuştum.

Uyanır uyanmaz burnuma iğrenç bir koku geldi. Çürük ya da dışkı kokusu gibi bir şeydi. Eski, nemli bir baca kokusu. Ekşiyen sperm kokusu. Kadın, pantolonumun içinde uyuyormuş gibi bir koku: Ağır, yapışkan, hayvan eti gibi pis kokan kadın ama aynı zamanda insanın hoşuna giden nahoş tuzlu orta parmaklarıyla çalan telefonun ahizesini tutan kadın. Yıkamadığım yüzümde o kadın var. Ona batmışım. Herkese batmışım. Hepsinin kokusu burnumda. Tuvaletini yapan şoför. Şişko avukat. Pipik. Burnuma gelen eskimiş, kuru kan kokusu, Pipik'in kokusu. Son yirmi dört saatimin her dakikası ve saniyesinin kokusunu, buzdolabında unutulup üç hafta sonra kapağı kendiliğinden açılan bir kabın içinden çıkarmışçasına kokluyordum. Bir daha bu kadar keskin kokabilmem ancak cesedim tabutumda çürüdüğünde mümkün olacaktı.

Kimsenin nerede olduğumu bilmediği otel odasından telefonla aranıyordum.

Bir erkek sesi geldi, "Roth?" Bu adam da aksanlı konuşuyordu. "Roth? Orada mısın?"

"Kimsiniz?.."

"Haham Meir Kahane'nin ofisi."

"Roth'u mu istiyorlar?"

"Roth siz misiniz? Ben basın sekreteriyim. Neden hahamı aramıştınız?"

"Pipik!" diye haykırdım.

"Alo? Siz kendinden nefret eden, Yahudi asimilasyoncu olan Roth musunuz?"

"Pipik, neredesin sen?"

"Ben de seni!"

Banyo yapıyorum.

İki kelime.

Temiz elbiseler giyiyorum.

Üç kelime.

Artık o kokuları duymuyorum.

Dört kelime.

Sekiz kelime: Kendi cesedim gibi kokup kokmadığımı da artık bilmiyorum.

İşte, diye düşündüm, zihnim, ilk iş olarak endişeler yüzünden dolup taşan depo fazlasını böyle karina ediyordu demek ki. Demjanjuk da böyle yapıyor. Geçmişle ilgili kokuşmuş ne varsa oradan koparıp boşluğa atıyor. Var olan tek şey Amerika. Yalnızca çocuklar, dostlar, kilise, bahçe ve işi var. Ya suçlamalar? Su faturasına 128 milyon dolar yazarak da pekâlâ cezalandırabilirler onu. Su faturasında onun imzası ve fotoğrafı varken, bu nasıl olur da onun faturası olur? İnsan nasıl bu kadar çok su kullanmış olabilir? Demek ki banyo yaptı, çimleri suladı, bahçeyi baştan aşağı yıkadı, arabayı yıkadı, çamaşır makinesi de vardı, otomatik bulaşık makinesi de, yemek pişirmek için de su gerekmişti, evdeki bitkilerin sulanması lazımdı, her hafta döşemelerin silinmesi gerekiyordu, beş kişilik bir ailesi vardı ve beşi de su kullanıyordu ama bunların hepsi su harcasa da 128 milyon dolar tutar mıydı? Siz bana Cleveland'ın suyunu fatura ettiniz. Ohio eyaletinin suyunu fatura ettiniz. Bana bütün dünyanın harcadığı kahrolası suyu fatura ettiniz! Bana bir bakın, bunca şeye rağmen şu mahkeme salonunda günün sonuna gelmişiz ama bardağımdan yalnızca birkaç santilitre su yudumladım. Ben susadığımda su içmem demiyorum, elbette içerim; yazın dışarıdayken, bahçede çalıştıktan sonra da

susayıp su içiyorum. Ama ben hiç 128 milyon dolarlık su harcayacak birine benziyor muyum? Ben size günde yirmi dört saat, ayda otuz gün, yılda on iki ay, hem de her yıl üst üste sudan başka hiçbir şey düşünmeyen bir adam gibi mi görünüyorum? Ağzımdan burnumdan sular mı akıyor? Elbiselerim su içinde mi? Yürüdüğüm yerler havuza mı dönüyor, oturduğum sandalyenin altında su var mı? Kusura bakmayın ama siz buraya yanlış adamı getirdiniz. Sırf Ukraynalıyım ve salağım diye bazı Yahudiler faturama altı sıfır ekledi. Ama kendi su faturamı bilemeyecek kadara salak değilim. Benim faturam yüz yirmi sekiz dolar: bir, iki, sekiz! Bir yanlışlık olmuş. Ben sadece sıradan bir su kullanıcısıyım ve bu tutarda bir fatura için mahkemeye verilmemem lazım!

Mahkemeye koşturmadan önce bir şeyler yemek için odadan çıkarken birden aklıma Apter geldi. Kırılganlığı, onu terk ettiğimi düşünmüş olabileceği, hayattaki yalnız, korku dolu, kırılgan duruşu aklıma geldi. Bu düşüncelerle ona telefon etmek için odama döndüm; en azından unutulmadığını, elimden geldiğince en kısa zamanda onu görmeye geleceğimi söyleyip rahatlatabilirdim... Ama bir de baktım ki onunla zaten görüşmüşüm. Önceki gün onunla öğlen yemeği yemişim. Aharon ve ben, Ticho House'da yemek yerken, Apter ve ben de sadece birkaç sokak ötede, eskiden hep gittiğimiz Ethiopia Caddesi'ndeki vejetaryen lokantasında yiyormuşuz. Meğer, Smilesburger kekeme katkılarını bana sunarken, Apter de bana Araplar kendisini bıçakla öldürecekler diye Eski Kent'teki tezgâhının başına gitmekten korktuğunu anlatıyormuş yine. Artık, odasından bile çıkmaya korkuyormuş. Yatağında yatarken bile bütün gece etrafı dinliyor, gözünü bir an kırptığında bile pencereden girip onu yemelerinden korkuyormuş. Ağlamış ve onu Amerika'ya götürmem için yalvarmış. Artık kontrolünü tamamen yitirmiş bir halde bağırıp çağırarak çaresiz olduğunu, onu sadece benim kurtarabileceğimi anlatmış.

Ben de buna razı olmuşum. Yemekte onunla şunu kararlaştırmışız: Benimle Connecticut'a kulübeme gelecek, orada yaşayacakmışız. Ona, kullanılmayan ahırda kocaman bir oda yapacakmışız. Oda-

da bir tavan penceresi, bir yatak ve beyaz badanalı duvarlar olacakmış. Orada güven içinde yaşarken resimlerini yapabilecek, artık uyurken birileri yiyecek diye asla korkmayacakmış.

Önceki gün ona verdiğim sözleri hatırlatırken bile minnettarlığından ağlıyordu telefonda... Şimdi ona, onun ben olmadığımı nasıl söylerdim? Ayrıca, onun Pipik olduğundan da ne kadar emindim? Olamazdı! Apter, Arap ayaklanması yüzünden hayal görmüş olmalıydı. Korkunç geçmişinin pençesinden kurtulamayan hatta hiçbir iyileşme belirtisi bile gösteremeyip her saat öldürüleceğinden korkan çaresiz, şekilsiz, büzülmüş bir ruhun histerik patlaması olarak yaşanmıştı bu. Hiçbir zaman neye benzediğini bilemeyeceği sakin ve güvenli bir yaşamın hasretiyle, yitik ailesi ve çalınmış yaşamına duyduğu özlemle böyle bir hayal kurmuştu. Kendini her şeye kapatmış, her şeyden korkan, tüm varlığıyla büzüşmekte olan ifadesiz suratlı, ufak tefek bu adamın histerilerinin gerçekdışılığından çıkmış bir şeydi. Kaçış, özlem ve korku duyguları olmalıydı bunu ona yaptıran. Yok, eğer böyle değilse, Pipik yine görev addettiği işine geri dönüp beni taklit etmişse, eğer bu, hayata minicik bir çapayla demir atmış olan ve hayal dünyasında yaşayan Apter'den kaynaklanmıyorsa veya Apter apaçık yalan söylemiyorsa, eğer Apter, Apter olarak yaşamanın gerektirdiği hayal dünyasının nasıl korkunç bir şey olduğunu bana göstermek istediği için Apter taklidi yapmamışsa, eğer Pipik gerçekten Apter'i tuzağa düşürmeyi vazife edinip yemeğe götürmüşse ve Apter'in mahvolmuş hayatıyla böyle bir oyun oynamışsa ben kesinlikle abartmıyordum. Bu durumda hem şeytani hem de görünmez bir davayla, insanlıktan nasibini almamış ama benim maskemle dolaşan ve her şeyi olmadığı bir şekle sokmak için elinden geleni ardına koymayan biriyle karşı karşıyaydım. Acaba Pipik en çok hangisinden nefret ediyordu: Benden mi, gerçeklerden mi?

"Küçük bir çocuk gibi davranmayacağım merak etme, Kuzen Philip. Sadece ahırda kalacağım, o kadar."

"Evet" dedim, "evet" ve diyebildiğim tek şey bu oldu.

"Hiç rahatsız etmem. Kimseye rahatsızlık vermem. Hiçbir şey istemem" diye rahatlatıyordu beni. "Resim yaparım. Amerikan kırlarının resmini yaparım. Bana sözünü ettiğin taş duvarların resmini ya-

parım. Kocaman akçaağaçları yaparım. Ahırların ve ırmak kıyılarının resmini yaparım."

Apter anlatıyor da anlatıyordu. En bariz ihtiyaçları ve ona kusursuz bir himaye sağlayan peri masalının dizginlerini elli beş yaşında bırakıyor, hayatı boyunca taşıdığı bütün yükleri bir bir atıyordu. Ona şunu sormak istedim: "Bu gerçekten oldu mu, Apter? Seni gerçekten yemeğe götürüp, taş duvarları anlattı mı? Yoksa bu şiddet yüzünden duyduğun korkuyla, bilinçli ya da bilinçsiz olarak mı uyduruyorsun bunları?" Apter hortlaklardan temizlenmiş bir hayatın hayaliyle daha da derinlere dalıp anlatırken bile Pipik'e şunu sorduğumu hayal ediyordum: "Gerçekten yaptın mı bunu ona? Kendi dengesini bile zar zor bulan bu zavallı yaratığa geçmişinin yankılarından, felaketlerinden kurtulacağı bir Amerikan Yahudi Cenneti vaat edip kandırdın mı? Cevap ver bana, Pipik!" Pipik ise şöyle cevap veriyordu: "Dayanamadım, ne bir diasporacı ne de bir insan olarak başka bir şey yapabilirdim. Ağzından çıkan her sözde korku vardı. Hayatı boyunca açlığını çektiği bir şeyi ondan nasıl esirgeyebilirdim? Neden bu kadar kızdın ki? Bu kadar korkunç ne yapmış olabilirim? Her Yahudi'nin, başı dertte ve korku içindeki bir Yahudi akrabasına yapacağı şeyi yaptım, o kadar." "Ne yani, şimdi de vicdanım mı oldun?" diye bağırdım. "Sen mi bana ahlak, sorumluluk ve etik yükümlülük öğreteceksin? Ağzını sokup da kirletmediğin bir şey kalmayacak mı? Ciddi bir cevap istiyorum! Kirletmediğin bir şey yok mu senin? Yolunu şaşırtmadığın biri var mı? İnsanlara boş ümitler ekip karışıklık biçmekten ne zevk alıyorsun?"

Ciddi bir cevap istiyorum. Moishe Pipik'ten istiyorum bunu. Ondan sonra da dünyada barış isterim, tüm insanların iyi niyetlerle hareket etmesini isterim, olmaz mı? Ciddi bir cevap istiyorum, kim istemez ki?

"Apter" demek isterdim, "senin gerçeklerle bağın kopmuş. Ben dün seni yemeğe götürmedim. Dün, Aharon Appelfeld'le yemekteydim, onu yemeğe götürdüm. Bu konuşmayı dün öğlen yapmışsan, konuştuğun kişi ben değildim. Ya Kudüs'te beni taklit ederek dolaşan adam ya da kendi kendinle yaptığın bir konuşmaydı. Acaba sen böyle bir konuşmanın hayalini kurmuş olamaz mısın?"

Ama ağzından çıkan her söz o kadar korkuyla doluydu ki her dediğine "Evet" demekten başka bir şey yapmaya yüreğim elvermedi. Onu bu hayalinden kendi kendine uyanmaya bırakacaktım... İyi de, ya hayal değilse? İki elimle Pipik'in ağzından o dilini sökerken hayal ettim kendimi. Kendimi hayal ediyordum... Ama öfkeden kendimi kaybetmemek gibi basit bir nedenle bunun, Apter'in hayalinden başka bir şey olabileceği ihtimalini düşünmek istemiyordum.

Odadan çıkarken, o sabahki *Jerusalem Post* gazetesinin kapıya bırakıldığını gördüm. Hemen elime alıp çabucak ön sayfayı taradım. Manşet haber 1988 İsrail bütçesi ile ilgiliydi: "Yeni Devlet Bütçesine Gölge Düşüren İhracat Sıkıntısı." İkinci manşet yolsuzluk nedeniyle mahkemeye verilen üç yargıç ve disipline verilen diğer üç yargıçla ilgiliydi. Bu iki haberin arasında önceki gün George'un bana göstermeye çalıştığı duvarı ziyaret eden savunma bakanının resmi vardı, onun altında da Batı Şeria'daki şiddet olaylarına dair üç haber yer almıştı. Bir tanesi Ramallah'la ilgiliydi ve şöyle bir başlık atılmıştı, "Rabin, Kanlı Dayak Olaylarının Geçtiği Duvarı Teftiş Ediyor." Sayfanın alt yarısında, "FKÖ", "Hizbullah", "Mübarek" ve "Washington" gibi sözcükleri seçtim ama hiçbir yerde "Demjanjuk" sözcüğüne rastlamadım. Kendi adıma da rastlamadım. Asansörle inerken geri kalan dokuz sayfayı da hızla taradım. Mahkemeyle ilgili tek haber, televizyon programlarının altındaydı. "İsrail Kanalı 2. 8:30 Demjanjuk Duruşması, canlı yayın." Biraz daha aşağıda da "20:00 Demjanjuk duruşması özeti" vardı. Hepsi bu. Demjanjuk'un başına gece gelen korkunç bir şeyle ilgili hiçbir şey yazmıyordu.

Yine de otelde kahvaltı faslını atlayıp hemen mahkemeye doğru yola koyuldum. Pipik'in orada olmadığından emin olmak istiyordum. Önceki günkü öğlen yemeğinden bu yana ağzıma bir lokma bir şey girmemişti ama mahkeme binasının giriş salonundaki kantinden bir şeyler alabilir, bir süre idare edebilirdim. Gazetedeki TV programlarına baktığımda duruşmanın benim düşündüğümden çok daha erken bir saatte başladığını fark etmiştim ve başladığı andan itibaren orada olmam gerekiyordu. Bugün onun ayağını kaydırmaya,

onu alt etmeye ve dizginleri elime almaya azmetmiştim; gerekirse hem sabah hem de öğleden sonraki duruşmalarda mahkemeden ayrılmayacak, hâlâ bir komplo peşindeyse daha başlatmadan engelleyecektim. Bugün Moishe Pipik'i yeryüzünden silecektim (bir ihtimal, dün gece çoktan silinmemişse). Bugün bu işi bitireceğim gündü: Çarşamba, 27 Ocak 1988. Şevat 8, 5748. Jomada Tani 9, 1408.

Evet, Post logosunun altında bu tarihler yazıyordu. 1988. 5748. 1408. Son rakam hariç aralarında hiçbir uyum yok, başta nereden başladığı olmak üzere her konuda birbirine ters. "5478 ile 1408 arasında birkaç yıl ya da bir iki küçük yüzyılla ifade edilecek bir fark değil de dört bin üç yüz kırk yıllık bir fark dururken, "Rabin, Kanlı Dayak Olaylarının Geçtiği Duvar'ı Teftiş Ediyor" gibi bir başlık pek şaşırtıcı gelmiyor. Babanın ayağı kaydırılıyor rekabetçi ve muzaffer ilk-doğan tarafından. Reddediliyor, eziliyor, zulüm görüyor, sürülüyor, itiliyor, düşman muamelesi görüp hakaret ediliyor. Ardından, baba olma suçuyla yok edilmesine ramak kalmışken kaçıyor, kendini toparlayıp isyan ediyor ve kıskançlıktan kudurmuş, hakları gasp edildiği için mağdur, ihmal edilmişlik ve öfkeden gözü dönmüş haysiyetiyle ikinci-doğanla birlikte mülkiyet haklarını geri almak üzere kanlı bir mücadele başlatıyor. 1988. 5748. 1408. Bu rakamların içinde trajik öykünün tümü var. Tektanrıcı halefin, eski atasıyla amansız kan davası: O ata ki bütün suçu, günahı kelimelerle ifade edilemeyecek bir perişanlığa tahammül göstermek ve buna rağmen hâlâ ayakaltında dolaşmak.

Yahudiler ayakaltında dolaşıyor.

Asansörden dışarı adımımı atar atmaz, biri kız öteki oğlan iki küçük çocuk lobide oturdukları yerden fırlayıp ismimi söyleyerek bana doğru geldi. Kız kızıl saçlı, çilli ve hafiften tombuldu. Yüzünde utangaç bir gülümsemeyle bana yaklaştı. Oğlansa benim boylarımda, sıska, pek ciddi, yaşından daha büyük duran, çopur suratlı ve bilgiç bakışlı bir çocuktu. Alçak çitlerin üzerinden geçermiş gibi hantal bir yürüyüşle bana doğru geliyordu. "Bay Roth!" Otel lobisine göre biraz yüksek sayılan güçlü bir sesle konuşmuştu. "Bay Roth! Bizler Ürdün Vadisi'ndeki Liyad Ha-nahar Lisesi'nin on birinci sınıfından gelen iki öğrenciyiz. Adım Tal. Bu da Deborah."

"Evet?"

Deborah bir adım öne çıkarak beni selamladı ve halka hitaben konuşma yapacakmış gibi sözlerine başladı: "Bizler, İngilizce derslerimizde sizin öykülerinizi kışkırtıcı bulan bir grup lise öğrencisiyiz. 'Fanatik Eli' ve 'İnanç Savunucusu' gibi öykülerinizi okuduk. Her ikisi de Amerikalı Yahudilerin durumu hakkında bizde pek çok soru işareti uyandırdı. Bizi ziyaret edip edemeyeceğinizi sormak için buradayız. Size öğretmenimizden de bir mektup getirdik."

"Şu anda çok acelem var" deyip kızın uzattığı zarfı aldım, zarfın üzerinde İbranice adım yazılıydı. "Bunu okuyacağım ve en kısa zamanda size cevap vereceğim."

"Sınıfımızdaki bütün öğrenciler geçen hafta size tek tek mektup yazıp gönderdi" dedi Deborah. "Bunlara cevap alamayınca sınıf oylama yaparak benle Tal'ı, doğrudan teklif yapmak üzere size gönderme kararı aldı. Sınıfımızın bu teklifini kabul ederseniz çok seviniriz."

"Sınıfınızdan gelen mektuplar bana ulaşmadı." Çünkü ona ulaşmıştı. Tabii ya! Hiç mektup almadım. Acaba bu çocukların okuluna gidip yazdığı kışkırtıcı öykülerle ilgili soruları cevaplamaktan onu ne alıkoymuş olabilirdi? Başka bir konuyla çok mu meşguldü? Bu seferkini reddetmeye bile tenezzül etmeyecek kadar değersiz görmüşse, aldığı ve kabul ettiği konuşma tekliflerini düşündükçe içim korkuyla ürperiyordu. Ama lise öğrencileri onun tarzına uygun değildi. Onlardan manşet çıkmazdı. Para da çıkmazdı. Bana kala kala bu iki öğrenci kalmıştı. Beni sakinleştirmek için şu sözleri söylediğini duyar gibiydim: "Edebi konulara müdahale etmeye cüret edemem. Bunu yapmayacak kadar saygı duyuyorum yazarlığına." Bu adamın insanların bana gönderdiğini sandığı mektupları alıp okuduğunu düşündükçe sakinleşmeye ihtiyaç duyuyordum.

Bu sefer sözü alan Tal, "Her şeyden önce" dedi, "bir Yahudi olarak Amerika'da nasıl yaşadığınızı ve öykülerinizde sözünü ettiğiniz çatışmaları nasıl çözdüğünüzü öğrenmek istiyoruz. 'Amerikan Rüyası' hakkındaki görüşlerinizi bilmek istiyoruz. 'Fanatik Eli' adlı öykünüzden anlaşıldığına göre Amerika'da Yahudi olmanın tek yolu fanatik olmak. Bu gerçekten tek yol mu? Yahudilerin İsrail'e dönmesi hakkında ne düşünüyorsunuz? İsrail'de din fanatiklerine karşı olumsuz bir tavır var. Siz de acı çekmekten söz ediyorsunuz ve..."

Deborah, Tal'ın ayaküstü sorgulamalarının beni huzursuz ettiğini görerek lafı böldü ve bu kez daha yumuşak ama o hafifçe mesafeli İngilizce'si ve pek de tatlı sesle, "Kinneret Gölü'nün kıyısında ağaçlar, çimler ve çiçeklerin arasında çok güzel bir okulumuz var. Golan Tepelerinin altında güzel bir yerdir. O kadar güzeldir ki cennet sanırsınız. Beğeneceğinize eminim" dedi.

Tal devam etti, "Edebi üslubunuzdan çok etkilendik ama kafamızdaki bazı sorulara cevap bulamadık. Yahudi kimliği ile başka bir milletin parçası olmak arasındaki çatışma, Batı Şeria ve Gazze'deki durum, Pollard vakasında olduğu gibi çift taraflı sadakat ve bunun Amerikan Yahudi camiası üzerindeki etkileri..."

Elimi kaldırıp onu susturdum. "İlginiz için çok teşekkür ederim. Şu anda başka bir yerde olmam gerek. Öğretmeninize yazacağım."

Ama oğlan ta Ürdün Vadisi'nden kalkan ilk otobüse binerek Kudüs'e gelip benim kalkıp gelmemi sabırsızlıkla beklemişti ve şu anda istim üzerindeydi ve hiç de durmaya niyetli gibi görünmüyordu. "Önce hangisi gelir" diye sordu, "milli kimlik mi, Yahudi kimliği mi? Bize kimlik krizinizden söz edin."

"Şu anda olmaz."

"İsrail'de" dedi, "gençlerin çoğu kimlik krizi yaşıyor ve daha ne olduğunu bile bilmeden hozer b'tshuva* yapıyorlar."

Yüzünde ciddi bir ifadesi, sert bakışları, oldukça kibar görünüşü olan –bu ülkede az rastlanır bir özellik– koyu renk takım elbiseli ve kravatlı bir adam, birkaç metre ötedeki kanepeden bakıp, kendimi bu durumdan nasıl kurtarmaya çalıştığımı izliyordu. Kucağında bir evrak çantası vardı. Ayağa kalkıp bize doğru yaklaştı ve Deborah ile Tal'a bir şeyler söyledi. İbranice konuşuyor olmasına şaşırmıştım. Görünüşüne ve kıyafetlerine bakınca onu kuzey Avrupalı, Alman, Hollandalı veya Danimarkalı falan sanmıştım. Sakin bir sesle ama otoriter bir tarzda iki gençle konuştu. Tal taşkınlıkla ona cevap verince kılını bile kıpırdatmadan oğlanın bitirmesini bekledi ve ancak ondan sonra bana dönerek İngiliz aksanlı bir İngilizce'yle şöyle dedi: "Lütfen, çocukların saygısızlığını bağışlayın ve sordukları soruları burada size verilen değerin bir göstergesi olarak kabul edin. Ben

* İbr.: Din kurallarına yeni itaat etmeye başlayan kimse.(ç.n.)

David Supposnik, antikacıyım. Bürom Tel Aviv'de. Ben de sizi rahatsız etmek için buradayım aslında." Bana kartını uzattı. Eski ve nadir kitaplar. Almanca, İngilizce, İbranice ve Yidiş dilinde.

"Sizin 'Fanatik Eli' isimli öykünüz her yıl lise öğrencilerini heyecanlandırır" dedi Supposnik. "Öğrencilerimiz, Eli'nin ıstırabını büyülenmişçesine okur ve fanatik dincilikle ilgili her şeye doğuştan karşılarsa da Eli'nin girdiği çıkmazla kendilerini özdeşleştirirler."

Deborah, "Evet" derken öfkeli Tal ses çıkarmıyordu.

"Bu çocukları ziyaret ederseniz dünyalar onların olacaktır. Ama bunun pek mümkün olmadığını da biliyorlar. Bu yüzden bu delikanlı fırsattan istifade, size sorularını burada hemen yöneltmek istedi."

"Karşılaştığım en kötü sorgulama bu değildi" diye cevap verdim, "ama bu sabah acele şekilde bir yere yetişmem gerek."

"Elbette, eğer bir yolunu bulur da sınıftaki tüm çocuklara kolektif bir cevap gönderirseniz, bundan büyük bir gurur duyacak ve size minnettar kalacaklardır."

Deborah'ın da Tal gibi, bu yabancının davetsiz müdahalesinden rahatsız olduğu belliydi. "Ama" dedi bana yalvarırcasına, "aslında gelmenizi tercih ederdik."

"Az önce size açıkladı ya" diyen Supposnik tıpkı az önce oğlana olduğu kadar sertti, "Kudüs'te işleri var. Bu yeterli. Bir kişi aynı anda iki yerde birden olamaz."

"İyi günler" diyerek elimi uzattım ve elimi önce Deborah, sonra istemeye istemeye Tal sıktı, sonra da dönüp gittiler.

Aynı anda iki yerde kim olamazmış? Ben mi? Hem bu Supposnik de kim ve neden bu gençleri hayatımdan çıkarıp kendini sokuyor?

Karşımda gördüğüm, uzun kafalı, açık renk çukur gözlü, güçlü bir alnı ve dümdüz geriye taranmış açık kahverengi saçları olan subay tipli biriydi. Sandhurst'te eğitimini tamamlayıp Manda yönetimi sırasında İngilizlerin hizmetinde çalışmış bir sömürge subayı. Bu adamı gören Yidiş dilinde yazılmış nadir bulunan kitaplar sattığını hiç düşünmezdi.

Sanki zihnimden geçenleri okurmuş gibi kesin bir sesle, "Kimim ve ne istiyorum" dedi Supposnik.

"Sakıncası yoksa çabucak söyleyiniz."

"On beş dakika gibi kısacık bir sürede her şeyi netleştirebilirim."

"On beş dakikam yok."

"Bay Roth, antisemitizme karşı mücadeleye sizin yeteneğinizi de katmak isterdim ve buna karşı kayıtsız olmadığınızı biliyorum. Demjanjuk davası da amacımla ilgisiz değil. Şu anda acele ederek yetişmek istediğiniz yer orası değil mi?"

"Orası mı?"

"Bayım, İsrail'deki herkes buraya neden geldiğinizi biliyor."

O anda George Ziad'ın otele girip resepsiyona doğru yürüdüğünü gördüm.

"Affedersiniz" dedim Supposnik'e, "bir dakika lütfen."

George resepsiyonun orada benimle kucaklaştı, duygularının geçen akşam bıraktığım seviyede ve hiç değişmemiş olduğunu gördüm.

"İyisin" diye fısıldadı, "aklıma en kötüsü gelmişti."

"İyiyim" dedim.

Ama beni kolay bırakmayacaktı. "Seni gözaltına mı aldılar? Sorguladılar mı? Dövdüler mi?"

"Kimse beni gözaltına almadı. Dövmek mi? Elbette hayır. Hepsi bir yanlışlıktan ibaretti. George, sakin ol" dedim ona ama ondan bir kol boyu uzaklaşmam için bile yumruklarımı omuzlarına bastırarak itmem gerekmişti.

Resepsiyon memuru, otele kaydımı yaptırdığım zaman orada olan memur değildi. Bana bakıp, "Günaydın Bay Roth" dedi. "Bu sabah nasılsınız?" Neşeyle George'a döndü, "Artık burası King David Hotel'in lobisi değil, Haham Roth'un hahamlık makamı. Bütün tutkunları buraya geliyor. Her sabah burada kuyruklar oluyor: öğrenciler, gazeteciler, politikacılar. Daha önce hiç böyle bir şey görmemiştik" dedikten sonra gülerek, "Sammy Davis Jr.'ın Ağlama Duvarı'na dua etmek için gelmesi hariç" diye ekledi.

"Bu çok abartılı bir karşılaştırma" dedim. "Ben o kadar da önemli biri değilim."

"İsrail'de herkes sizinle tanışmak istiyor, Bay Roth" dedi memur.

George'un koluna girerek onu resepsiyondan ve memurdan uzaklaştırdım, "Olman gereken en iyi yer burası mı, bu otel mi?"

"Gelmek zorundaydım. Burada telefonlar bir işe yaramıyor. Her şeyi dinliyor ve kayda alıyorlar, bir gün ya senin ya da benim mahkememde karşımıza çıkaracaklar."

"George, yapma Tanrı aşkına. Kimse beni mahkemeye çıkarmayacak. Kimse beni dövmeyecek. Bunlar saçma sapan düşünceler."

"Burası askeri bir devlet, zorbalıkla kurulmuş, zorbalıkla yönetilen, zorbalık ve baskı yapmakta kararlı bir devlet."

"Yapma lütfen. Ben böyle görmüyorum. Yeter. Şimdi olmaz. Slogan duymak istemiyorum. Ben senin arkadaşınım."

"Slogan mı? Dün gece göstermediler mi sana buranın nasıl bir polis devleti olduğunu? Seni hemencecik orada vurabilirlerdi, Philip. Sonra da Arap şoför vurdu derlerdi. Bunlar suikast uzmanı olmuşlar. Dünyanın her tarafında faşist devletlere suikastçı yetiştiriyorlar. Kimi öldürdükleri hususunda vicdan muhasebesi yapmıyorlar. Bir Yahudi'nin muhalefet etmesine tahammül edemezler. Sevmedikleri bir Yahudi'yi tıpkı bizi öldürdükleri gibi kolayca öldürüverirler. Yapabilirler ve yapıyorlar da."

"Zee, Zee, sen iyice zıvanadan çıkmışsın, dostum. Dün geceki tek sorun şofördü, arabayı durdurdu, çalıştırdı, feneri alıp çıktı. Yanlışlıklar komedyasıydı adeta. Adam tuvaletini yapacaktı ama devriyelerin şüphesini çekti. Bunların hiçbir anlamı yok, hiç ama hiç."

"Prag'dayken senin için bir anlamı vardı; Varşova'dayken de bir anlamı vardı ama burada, sen bile burada bunun ne demek olduğunu göremiyorsun. Seni korkutmak için çıktılar ortaya. Seni korkudan öldürmek için. Senin burada söylediğin şeyler onlar için aforoz nedeni. Sen onların Siyonist yalanlarını tam göbeğinden vuruyorsun. Sen muhalefetsin. Ve onlar muhalefeti hemen 'etkisiz' hale getirirler."

"Bak" dedim. "Bana ipe sapa gelir şeyler söyle. Bunların benim için bir anlamı yok. Şu adamdan bir kurtulayım da seninle sonra konuşuruz."

"Hangi adam? Kimmiş o?"

"Tel Avivli bir antikacı. Nadir kitaplar satıyor."

"Tanıyor musun?"

"Hayır. Buraya beni görmeye gelmiş."

Ben açıklarken George, lobide Supposnik'in dönmemi beklerken oturduğu kanepeye hiç durmadan dik dik bakıyordu.

"Bu adam polis. Shin Bet'ten."

"George, senin durumun iyi değil. Çok dolmuşsun, neredeyse patlayacaksın. Bu adam polis değil."

"Philip, sen çok safsın! Onların seni hırpalamalarına izin vermeyeceğim, bunu sana da yapmalarına izin vermeyeceğim!"

"Ama ben iyiyim. Şunu kes artık, lütfen. Bak, buranın böyle bir dokusu var. Bunu sen benden daha iyi bilirsin. Yollarda başına hoyratça şeyler gelebiliyor. Ben yanlış zamanda yanlış yerdeydim. Bir karışıklık olduğu doğru ama korkarım, bu karışıklık seninle benim aramda. Başıma bir şey gelmişse sorumlusu benim. Bizim seninle konuşmamız lazım. Buraya geliş nedenimi bilmiyorsun. Burada çok tuhaf şeyler oluyor ve ben bunlarla başa çıkabilecek kadar zeki olmadığımı hissediyorum. Dün senin ve Anna'nın kafasını karıştırdım, evinizde aptalca şeyler yaptım. Affedilmez şeyler. Bunu şimdi konuşmayalım. Sen de benimle gel. Demjanjuk'un duruşmasına gidiyorum, benimle gel, takside sana anlatırım. Her şey çığrından çıktı ve hatanın çoğu bende."

"Philip, bu Demjanjuk duruşması dünya basınının yararına kanıtları ölçüp biçerken, bir sürü uzmanla el yazısını, fotoğrafını, kâğıt maşasının damgasını, mürekkebin yaşını ve kâğıdın cinsini titizlikle incelerken, İsrail adaletinin maskaralığı televizyonlarda, radyolarda, basında boy gösterirken, ölüm cezası Batı Şeria'nın her yerinde çoktan yürürlüğe kondu bile. Uzman yok. Mahkeme yok. Adalet yok. İnfaz var. Hem de masum insanlara sıkılan gerçek kurşunlarla, Philip" dedi ve sesini iyice kısarak devam etti, "Atina'da senin konuşabileceğin biri var. Senin inandıklarına ve yapmak istediklerine inanan biri var. Yahudiler için diasporacılığı, Filistinliler için adaleti savunan ve parası olan biri. Atina'da sana yardım edebilecek insanlar var. Kendileri Yahudi ama bizim dostlarımız. Bir görüşme ayarlarız."

İstihdam ediliyorum, diye düşündüm, George Ziad tarafından FKÖ için istihdam ediliyordum.

"Bekle. Burada bekle" dedim. "Konuşmamız lazım. Dışarıda mı yoksa burada mı beklemek istersin?"

"Burada, tabii ki" dedi kederli bir gülümsemeyle, "burası benim

için en ideal yer. King David Hotel'in lobisinde bir Arap'ı dövmeye cesaret edemezler, faşist rejimlerini ayakta tutan liberal Amerikalı Yahudilerin önünde olmaz. Dışarısı olmaz, Ramallah'taki evimden çok daha güvenli burası."

Kibarca konuşmamıza devam edemeyeceğimizi söylemek üzere Supposnik'in yanına dönme hatasını işledim. Bana tek kelime bile etme fırsatı vermedi, üstelik on dakika boyunca göğsümden neredeyse beş santim ötede, "Ben kimim" başlıklı bir nutuk çekti. Her seferinde ben bir santim gerileyip gitmeye yeltendikçe, adam bir santim üstüme geliyordu ve ona bağırmak, vurmak, fırlayıp lobiden kaçmak dışında tek şansımın söyleyeceklerini sonuna kadar dinlemek olduğunu fark ettim. Bu Cermen yakışıklılığına sahip Tel Avivli Yahudi'de insana hükmeden bir tutarsızlık vardı, eğitimli ve üst sınıf İngilizleri gibi hatasız bir İngilizce'yle konuşmayı öğrenmişti. Bir otel lobisinde kitaplardan fırlamışçasına yaptığı konuşmadaki bilgelikte ve son derece ustalıkla kullandığı ukala öğretmen tavırlarında insana dokunan bir saçmalık vardı. Eğer mutlaka gitmem gerektiğini hissetmesem onu dinlemek için daha fazla kalmak isteyebilirdim. Kaldı ki bu şartlar altında kalmam gerektiğinden de uzun kalmış bulunuyordun. Ama bu, benim mesleki zaafımdı ve diğer hatalarımın da en büyük sebebiydi. İflah olmaz bir öykü toplayıcısıydım. Böylesi pişkinliklerle dolu sahnelerde neredeyse ağzı açık ayran budalası gibi kalır, erotik bir heyecanla kendiminkilere hiç benzemeyen bu hikâyeleri dinler, geçtiğimiz haftaya bakış haberlerini dinler gibi, beş yaşındaki bir çocuğun yabancı birinden son derece olağanüstü bir öyküyü dinlemesi gibi dikilip dinlerdim. Muhteşem kuşkuculuk kalkanımı takmak ya da kaçıp hayatımı kurtarmak yerine salakça orada dikilip, kolayca kandırılabilmenin bütün keyfini çıkarırcasına dinlerdim. Biraz Pipik, biraz Jinx ve şimdi de biraz şaşkın George Ziad'ın benim için İsrail gizli servisinden biri olarak teşhis ettiği bu Shylock uzmanı yüzünden yarı şaşkın bir haldeydim.

"Kimim ben? Tıpkı arkadaşınız Appelfeld gibi ben de o çocuklardan biriyim" diyordu Supposnik bana. "Bizler Avrupa'da dolaşıp duran yüz bin çocuktan biriydik. Bizi kim alıyordu aralarına? Amerika mı? İngiltere mi? Hiçbiri. Soykırım'dan sonra, ortalıkta dolanıp dur-

duktan sonra Yahudi olmaya karar verdim. Bana zarar verenlerin arasında Yahudi yoktu, bana yardım edenlerse Yahudiler olmuştu. Bunun üzerine Yahudileri sevmeye, Yahudi olmayanlardan nefret etmeye başladım. Kimim ben? Otuz yıldır dört dilde kitap toplayan ve en büyük İngiliz yazarlarını hayatı boyunca okumuş biri. Özellikle Hebrew Üniversitesi'nde genç bir öğrenciyken, yirminci yüzyılın ilk yarısında Londra tiyatrolarında Hamlet'ten sonra en çok sahnelenen Shakespeare oyununun üzerinde çalıştım. Daha ilk satırda, hem de ilk bölümün üçüncü sahnesinin açılış dizelerinde, ta dört yüz yıl önce Shylock'un kendisini dünya sahnelerine takdim ettiği sözcükleri duyunca hayretten dona kalmıştım. Öyle ya, tam dört yüz yıldan bu yana Yahudiler, hep bu Shylock'un gölgesi altında yaşamışlardı. Modern dünyada da Yahudiler sürekli mahkemeye çıkarılmıştı, bugün bile Yahudiler –İsrail ile kişileştirilerek– mahkemeye çıkarılıyor ve Yahudilerin yeni mahkemeleri, sonsuza dek sürecek olan bu mahkeme, Shylock'un mahkemesiyle başlar. Tüm dünyada onu izleyen herkese göre, nasıl Sam Amca Amerika Birleşik Devletleri'nin tezahürüyse Shylock da Yahudilerin tezahürüdür. Ancak Shylock'ta Shakespeare'e özgü olağanüstü bir gerçeklik vardır, tüyleri diken diken eden ve o karton Sam Amca'nın asla sahip olamayacağı bir canlılık. Aydınlanmış Batı'nın bilincine bizim doppelgänger'ımız* olarak giren, nefret ve intikam duygularıyla çarpılmış, o vahşi, iğrenç ve alçak Yahudi'nin ağzından çıkan üç sözcüğü inceledim. Yahudilere karşı nefreti barındıran üç sözcüğü, iki bin Hıristiyan yılı boyunca Yahudileri damgalayan üç sözcüğü, ta bugüne dek Yahudilerin kaderini belirleyen üç sözcüğü, yalnızca bu en büyük İngiliz yazarının müthiş bir öngörüyle böylesine tecrit ve dramatize edebileceği, üç sözcüğü. Shylock'un giriş sözlerini hatırlıyor musunuz? O üç sözcüğü hatırlıyor musunuz? Hangi Yahudi unutabilir? 'Three thousand ducats' [üç bin duka] Güzellikten uzak, dört kaba sözcükle sahnedeki Yahudi, bu dâhi tarafından yerötesi bir doruğa çıkarıldı, 'Three thousand ducats' ile mancınıkla fırlatılmış gibi o ezeli kötü şöhretine yollandı. On sekizinci yüzyılda elli yıl boyunca Shylock rolünü oynayan İngiliz aktörler, o günlerin Shylock'ları, birer Charles Mack-

* Bir insanın hayali ikizi. (y.h.n.)

lin olmuştu. İki th ve iki s sesi Bay Macklin'in ağzından öyle bir kaypaklıkla çıkardı ki yalnızca bu üç sözcükle bir anda tüm izleyicilerde Shylock'un ırkına karşı nefret uyanırdı. Th-th-th-three th-th-th-thousa-s-s-sand ducats-s-s-s. Bay Macklin, Antonio'nun göğsünden parasının karşılığı kadar et parçası kesmek için bıçağını bilerken, parterdeki insanlar baygınlık geçirmişlerdi. Akıl Çağı'nın zirvesinde oluyor bunlar. Hey gidi Macklin! Akıl Çağı'nın doruğunda Shylock'un Viktoryen algılanışı –Shylock, haksızlığa uğramış bir Yahudi'nin haklı intikam duygusu iken– Kean'lerden Irving'e ve yaşadığımız yüzyıla dek süren bu tarif, yalnızca Shakespeare ve çağına hareket getiren Yahudi nefreti aleyhine değil, Avrupa'daki meşhur Yahudi aleyhtarlığı tarihinin de aleyhine bir duygusal tacizdir. Sanatsal kökleri ta York'taki Çarmıha Gerilme gösterilerine dek inen nefret dolu, iğrenilesi Yahudiler, bu drama benzer şekilde tarihin en alçak insanları tanımı gibi tarifsiz bir yüke tahammül eden Yahudiler, karga burunlu, tefeci, cimri, para delisi, bencil ve kokuşmuş Yahudiler, sinagoğa gidip o erdemli Hıristiyan'ı öldürme planları yapan Yahudiler, işte bunlar Avrupa'nın Yahudileri. 1290'da İngilizler tarafından kovulan, 1492'de İspanyollar tarafından kapı dışarı edilen, Polonyalılar tarafından dehşete sürüklenen, Ruslar tarafından kesilip doğranan, Almanlar tarafından yakılan, Treblinka'da fırınlar cayır cayır yanarken Britanyalılar ve Amerikalılar tarafından geri çevrilen Yahudiler. Yahudileri insanileştirmesi, Yahudileri onurlandırması amaçlanan bu iğrenç Viktoryen cila, aydınlanmış Avrupalı zihinleri üç bin duka konusunda kandıramaz; hiçbir zaman kandıramamıştır, kandıramayacaktır da. Kim miyim ben, Bay Roth, ben Akdeniz'in en küçük ülkesinde yaşayan antika kitap satıcısıyım, kitaplara tutkun bir kitapçıyım, emekli bir kitapseverim. Ama öğrencilik günlerinden beri bir empresaryonun düşlerini düşleyen, geceleri yatağında yatarken kendisini Antisemitik Tiyatro Kumpanyası'nın empresaryosu, prodüktörü, yönetmeni, başrol oyuncusu olarak hayal eden ve aslında hiçbir yerden gelmeyen bir hiç kimseyim. Tıklım tıklım dolu salonu ve ayakta alkışlayan seyircileri hayal ediyorum; kendimi, ortalıklarda dolaşan yüz bin çocuktan biri ve Shakespeare'in gerçek ruhuyla Macklin tarafından duygusuzca temsil edilen aç, iğrenç ve küçük

Supposnik olarak, baştan bozuk dininden acımasızca alçaklık fışkıran tüyler ürpertici, gaddar bir Yahudi olarak hayal ediyorum. Her kış Antisemitik Tiyatro Festivali'yle uygar dünyanın başkentlerini dolaşmayı, repertuvardaki Yahudi nefretiyle dolu en büyük oyunları sergilemeyi, her gece Avusturya'da, Almanya'da oynanan oyunları, Marlowe ve Elizabeth döneminin diğer oyunlarını, kehanette bulunan bu şaheserin ebedi yıldızını, meleklere özgü bir uyuma sahip Hıristiyan Portia evreninden kovulan günahkâr Yahudi Shylock'u, Hitler'in rüyası olan Judenrein Avrupa'yı hayal ediyorum. Bugün Shylock'suz bir Venedik, yarınsa Shylock'suz bir dünya. Tıpkı kızı ve serveti elinden alındıktan, kendinden üstün Hıristiyanlar tarafından dininden döndürüldükten sonra rejide yazdığı gibi: Yahudi dışarı çıkar. İşte, ben buyum. Ne istediğimse burada. Buyurun."

Bana uzattığı şeyi aldım: Her biri cüzdan boyunda sahte deri ciltli iki defter. Bir tanesinin kırmızı kapağına el yazısından "Gezilerim" yazısı basılmış. Kahverengi kapaklı olansa biraz çizikti ve küflenmişti. Üzerinde Batılı olmadığını gösterecek egzotik bir yazı üslubuyla ve altın yaldızlı harflerle "Yurtdışına Seyahatler" yazıyordu. Bu sözcükleri çevreleyen yarım daire şeklindeki takımyıldızına ise bu gözü pek gezginin yolculukları sırasında karşılaştığı değişik gezilerin posta pulu büyüklüğünde temsilleri işlenmişti: dalgalar arasında ilerleyen bir gemi, bir uçak, saçı iki yandan örülü bir işçi tarafından çekilen bir çekçek, çekçeğin içinde güneş şemsiyeli bir kadın, bir fil ve tepesine oturmuş fil sürücüsü, filin arkasında tenteli bir sepette oturan bir adam, cüppeli bir Arap'ın sürdüğü deve. Kapağın en alt kısmında ise en ince ayrıntılarıyla kazınmış altı imge daha vardı: dolunay, yıldızlı gökyüzü, dingin bir göl, bir gondol ve gondolcu...

"Savaş sonunda Anne Frank'ın günlüğünün bulunmasından bu yana" dedi Supposnik, "böyle bir şey görülmedi."

"Kimin bunlar?"

"Aç defterleri" dedi. "Oku."

Kırmızı defteri açtım. Sayfanın tepesindeki "Tarih", "Yer", "Hava" gibi başlıkların altında kalan boşluklara, "2.2.76", "Meksika", "İyi" sözcükleri yazılmıştı. Bu kayıtlar da okunaklı, büyükçe bir el yazısı ve mavi dolmakalemle yazılmıştı. Şöyle başlıyordu: "Güzel bir uçuş.

Biraz sarsıntılı. Zamanında vardık. Mexico City'nin nüfusu 5.000.000. Rehberimiz bize kentin bazı bölgelerini gösterdi. Lavların üzerine kurulmuş bir semte gittik. Ev fiyatları 30.000 dolar ile 160.000 dolar arasında değişiyor. Evler modern ve güzel. Rengârenk çiçekler var." Buraları atladım. "Çarş. 14.2.76. San Huso De Puria. Öğle yemeğini erkenden yedik ve şifalı suların olduğu havuza gittik. Sonra kaplıca binasını gezdik. Kızların yüzünde çamur maskesi vardı. Yahudi banyosu yaptık. Marilyn ve ben beraber girdik. Buna aile banyosu deniyor. Son derece keyifliydi. Dostlarımın hepsi burayı görmeli. Hatta bazı düşmanlarım da. Muhteşem."

"Eh yani" dedim Supposnik'e. "Andre Gide'in değil."

"Kim tarafından yazıldığı var, en başında yazıyor."

Defterin başına döndüm. Sayfanın başlığında, "Denizde Zamanın Saptanması" yazıyordu; başka bir sayfada "Saatleri Değiştirme", "Enlemler ve Boylamlar" hakkında açıklamalar, "Miller ve Düğümler", "Barometre", "Deniz Kabarmaları", "Okyanus Rotaları ve Mesafeler", "Sancak ve İskele", "Amerikan Dolarını Yabancı Paralara Çevirme" hakkında bir sayfayı kaplayan açıklama ve aynı dolmakalemle aynı yazar tarafından bir kısmı doldurulmuş "Kimlik" başlıklı bir sayfa.

Adım: Leon Klinghoffer
Adresim: 70 E. 10th St. NY, NY 10003
Mesleğim: Cihaz imalatçısı (Queens)

Boy:	1.70	*Kilo:*	77	*Doğum yılı:*	1916
Renk:	B.	*Saç:*	Kumral	*Gözler:*	Kahverengi

Aşağıdaki özelliklere sahibim

Teşhis: .....
Sosyal Güvenlik Numarası: .....
Din: İbrani

Kaza halinde bilgi verilecek kişi

Adı: Marilyn Klinghoffer

"Gördüğün gibi" dedi Supposnik ciddiyetle.

"Gördüm" dedim, "evet." Sonra kahverengi defteri açtım. "3.9.79. Napoli. Hava bulutlu. Kahvaltı. Yine Pompei'ye ziyaret. Çok ilginç. Sıcak. Gemiye dönüş. Kart yazdık. Bir şeyler içtik. Londra'dan gelen çok tatlı iki kişiyle tanıştık. Barbara ve Lawrence. Emniyet tatbikatı. Hava güzelleşti. Kaptanın şaşaalı (okunmuyor) odasındaki kokteyl partisine katıldık."

"Bu o Klinghoffer mı?" diye sordum. "Achille Lauro kaçırma vakasındaki?"

"Öldürdükleri Klinghoffer, evet. Filistinli yiğit özgürlük savaşçılarının başından vurup, Akdeniz'e attığı tekerlekli iskemledeki savunmasız Yahudi. Bunlar onun seyahat günlükleri."

"O seyahatin günlükleri mi?"

"Hayır, daha keyifli seyahatlerinin. O seyahatte tuttuğu günlük kayıp. Belki de onu denize attıklarında günlüğü de cebindeydi. Belki de Filistinli yiğit özgürlük savaşçıları, günlüğün sayfalarını Filistinli kahraman popolarını silmek için kullanmışlardır. Hayır, bunlar karısı ve dostlarıyla daha önceki yıllarda yaptığı mutlu seyahatlerinin notları. Bunlar Klinghoffer'ların kızları vasıtasıyla elime geçti. Günlükler hakkında bir şeyler duymuştum. Kızlarıyla temasa geçtim ve uçakla New York'a gidip onlarla buluştum. İsrail'den iki uzman bunların Klinghoffer'ın el yazısıyla yazılmış olduğunu doğruladı, bu uzmanlardan biri başsavcılığa bağlı adli tıpta görevli bir uzmandı. Dönerken yanımda Klinghoffer'ın büro dosyalarındaki belgeleri ve mektupları da getirdim. O belgelerdeki yazı ile günlüklerdeki yazı bire bir uyuyor. Dolmakalem, mürekkep ve günlüklerin imalat tarihi bile. Bunların hakiki olduğuna dair elimde uzmanlarca onaylanmış belge var. Kızları benden bu belgelerin temsilciliğini yüklenip merhum babalarının günlüklerinin İsrailli bir yayıncı tarafından yayımlanmasına yardımcı olmamı istediler. Bunları babalarının anısına ve onun İsrail'e duyduğu sevginin bir simgesi olarak yayımlanmasını istiyorlar. Elde edilecek gelirin, babalarının en sevdiği hayır kurumu olan Kudüs'teki Hadassah Hastanesi'ne bağışlanmasını rica ediyorlar. Bu iki genç kadına Otto Frank'ı anlattım, savaştan sonra kamptan çıkıp Amsterdam'a döndüğünde, Frank ailesi tavan arasında Na-

zilerden saklanırken küçük kızının tuttuğu günlüğü buluşundan söz ettim. O da bunun, birkaç Danimarkalı arkadaşı için kızının anısına özel olarak yayımlanmasını istemişti ve Anne Frank'ı edebi bir eserin kahramanı yapan sizin de çok iyi bildiğiniz gibi bu. Anne Frank'ın günlüğü böyle mütevazı ve gösterişsiz bir şekilde ortaya çıktı. Ben de elbette Klinghoffer'ın kızlarının arzusunu yerine getireceğim. Fakat şunu da biliyorum ki Anne Frank'ın küçük günlüğü gibi Leon Klinghoffer'ın Seyahat Günlükleri de çok daha geniş bir okur kitlesine ulaşabilir, tüm dünyadaki okurlara hitap edebilir; yani Philip Roth'un yardımını sağlayabilirsem. Bay Roth, *The Diary of Anne Frank*'ın* Amerika'daki baskısına giriş yazısı, savaş yıllarındaki başkanınızın karısı, son derece saygıdeğer Bayan Eleanor Roosevelt tarafından yazılmıştı. Bayan Roosevelt'in kaleminden çıkan birkaç yüz sözcükle Anne Frank'ın sözcükleri, Yahudi ıstırabı ve Yahudi kurtuluşunun tarihine çok etkili bir kayıt olarak geçti. Philip Roth da şehit Klinghoffer için aynı şeyi yapabilir."

"Üzgünüm ama yapamam." Bununla beraber iki defteri ona uzattığım halde almaya yanaşmadı.

"Okuyun" dedi Supposnik. "Baştan sona okumanız için onları size bırakıyorum."

"Saçmalamayın. Bu sorumluluğu alamam. Buyrun."

Ama defterleri almayı yine reddetti. "Leon Klinghoffer" dedi, "pekâlâ kitaplarınızdaki adamlardan biri olabilirdi. Size hiç de yabancı biri değil. Yaşamdan aldığı keyfi, karısına duyduğu aşkı, çocuklarıyla duyduğu gururu, Yahudi kardeşlerine düşkünlüğünü, İsrail sevgisini sade, acemice, samimiyetle ifade eden deyişleri de yabancı değil. Göçmen aile geçmişlerinin getirdiği kısıtlamalara rağmen Amerikalılar arasında kendilerine yer açmış bu insanların başardıklarının size de bir şeyler ifade ettiğini biliyorum. Bunlar sizin kahramanlarınızın ataları. Onları tanıyorsunuz, onları anlıyorsunuz. Duygusallaştırmaksızın onlara saygı duyuyorsunuz. Yalnızca siz bu iki küçük günlüğe o müşfik sevgiyi katabilir, tüm dünyaya 8 Ekim 1985'te Achille Lauro gemisinde katledilenin kim ve ne olduğunu

* Frank, Anne, *Anne Frank'ın Hatıra Defteri*, Çev. Şazimet Nazlı Tekin, Mirjam Pressler, Papirüs Yayınevi, İst., 2005. (y.h.n.)

gösterebilirsiniz. Hiçbir yazar Yahudiler hakkında sizin gibi yazamıyor. Yarın sabah yine geleceğim."

"Yarın sabah büyük bir ihtimalle burada olmayacağım. Bakın" dedim kızarak, "bunları bana bırakamazsınız."

"Bunları emanet edeceğim en güvenli yer sizsiniz." Bu sözün ardından döndü ve elimde iki günlükle beni orada bırakıp gitti.

Önce Smilesburger'ın çeki. Ardından Lech Walesa'dan altı köşeli yıldız. Şimdi de Leon Klinghoffer'ın seyahat günlükleri. Sırada ne vardı? Muhteşem Macklin'in sahnede taktığı sahte burun mu? Bir yere sabitlenmemiş her türlü Yahudi hazinesi yerinden uçarak doğruca benim suratıma konuyordu! Resepsiyona gidip iki günlüğün sığabileceği büyükçe bir zarf istedim ve zarfın ortasına Supposnik'in, sol üst köşeye de kendi ismimi yazdım. "Az önce benimle konuşan beyefendi yine geldiğinde" dedim memura, "bunu ona verin, olur mu?"

Memur başını sallayıp dediğimi yerine getireceğini söyledi ama zarfı benim odama ait dolap gözüne koyar koymaz gözümün önüne, mahkemeye gitmek için otelden ayrıldığım anda Pipik'in ortaya çıkıp zarfı alabileceği geldi. Sonunda ortada bir benim kaldığıma ve bu ikisinin artık dalga geçmekten vazgeçerek kaçıp gittiğine dair ne kadar kanıt olursa olsun, bir köşede sinsice hâlâ beklemediğine, olan biten her şeyden haberdar olmadığına ikna olamıyordum. Hatta onun çoktan mahkemeye gitmediğinden ve Ortodoks yardakçılarıyla birlikte Demjanjuk'un oğlunu kaçırmak gibi bir ahmaklığa hazırlanmadığından da yüzde yüz emin değildim. Pipik döner de bunları çalarsa... Eh, ne yapalım; bu, Supposnik'in talihsizliği olacaktı, benim değil!

Bununla birlikte az önce ayrıldığım resepsiyona yine de döndüm ve memura biraz önce ona verdiğim paketi geri almak istediğimi söyledim. Memur, aslında biraz da benim gibi, bu sahnede henüz patlatılmamış komik bir bomba olduğunu bildiğini gösterircesine belli belirsiz yılışık bir sırıtmayla beni izlerken zarfı yırtıp kırmızı günlüğü (Gezilerim) ceketimin bir cebine, kahverengi günlüğü (Yurtdışına Seyahatler) de öteki cebime attım. Tüm bu süre boyunca George kendi garezine gömülmüş, Tanrı bilir hangi dayanılmaz intikam ve tazmin fantezileriyle dolu bir halde kapının yanındaki

koltukta oturup sigara üstüne sigara içerek beni beklemiş; bu dört yıldızlı Yahudi otelinin yatıştırıcı ve göz alıcı lobisindeki kendi sıradanlıklarıyla idare edebildikleri varoluşlarının, onda nasıl bir ıstırap yarattığına doğal olarak kayıtsız kalan varlıklı konuklarını ve becerikli personelinin hareketliliğini izlemişti. George'u alıp hızla otelden ayrıldım.

Parlak gün ışığının aydınlattığı dışarıya adım atar atmaz, caddede sıralanan arabalara göz gezdirip, içlerinden birinde Pipik'in "araç"ta saklanan Chicago'lu dedektif tarzında bekleyip beklemediğini kontrol ettim. Otelin karşısındaki YMCA binasının çatısında dikilen birini gördüm. Bu, o olabilirdi, bu adam her yerde olabilirdi ve bir an için onu her yerde gördüm. Kadın herhalde onu nasıl baştan çıkarttığımı anlatmıştır, demek ki bu adam hayatı boyunca bana dehşet salmaya devam edecek diye düşündüm. Yıllar geçse bile bir gün çatılardan birinde onunla göz göze gelecektim, tıpkı öfkesinin merkezinden bana isabet ettirdiği nişan deliğinin ortasında onun da beni göreceği gibi.

9

Sahtecilik, Paranoya, Dezenformasyon, Yalanlar

Taksiye binmeden önce şoföre de çabucak bir göz attım, Pipik veya benden otuz kırk santim kadar daha kısa boylu, Pipik'le benim saçımın toplamından on kat daha gür siyah saçlı, ufak tefek, Türklere benzeyen bir Yahudi'ydi. İngilizce'si kötüden de öte, yok denecek kadar azdı, bu yüzden taksiye bindikten sonra George gideceğimiz yeri İbranice olarak tekrar söyledi. Takside biz bize kalabilmiştik, böylece otelle mahkeme salonu arasındaki yol boyunca George Ziad'a önceki gün anlatmam gereken her şeyi anlattım. Sessizce beni dinledi, söylediklerime şaşırmaması ve otuz yıl önce yüksek lisanstan tanıdığı kişinin tek olduğunu sanırken Kudüs'te başka bir "ben" daha olduğu meselesini inanılması zor bulmaması beni hayrete düşürmüştü. Irving Berlin'e delice kol geren fanatik bir diaspo-

racı kisvesinde karısı ve oğlunun önünde sahte bir gösteri sergilemeye beni iten sapıkça dürtüyü ona açıklamaya çalışırken bile kılı kıpırdamamıştı (O, damarlarının gözle görülürcesine fırlamadığı zamana pek az rastlanan biriydi).

"Özür dilemeye gerek yok" dedi serinkanlı ve katı bir sesle. "Sen hâlâ olduğun kişisin. Hep sahnedesin. Bunu nasıl unutabildim? Sen bir aktörsün, dostlarının hayranlığını kazanmak adına sürekli gösteriler yapan bir aktör. Bir hicivcisin, kahkahaların peşindesin; çılgın, gözü dönmüş, ağzından köpükler saçan bir Arap karşısında hangi hicivcinin kendine baskı yapması beklenir?"

"Son zamanlarda ne olduğumu ben de bilmiyorum" dedim. "Yaptığım budalalıktı, salakça ve mazur gösterilemez bir budalalık. Anna ve Michael'ın ihtiyacı olan son şeydi."

"Peki ya senin ihtiyaçlarına ne dersin? O komedi saplantın. Senin gibi büyük bir sanatçı için ezilen insanların sorunlarının ne önemi olabilir? Gösteri devam etmeli. Artık başka bir şey söyleme. Çok eğlenceli bir göstericisin ve tam bir ahlak fakirisin!"

Sonra ikimiz de sustuk ve taksi birkaç dakika içinde mahkeme salonuna varana dek hiç konuşmadık. George hayaller gören bir deli mi yoksa kurnaz bir yalancı mıydı ya da hakikaten büyük bir mizah sanatçısı mıydı ve temsil ettiğini iddia ettiği entrika ağı gerçekten var mıydı? Artık soruların cevaplarını bulmamın imkânı kalmamıştı. Atina'da senin konuşabileceğin biri var. Sana yardım edebilecek insanlar var. Kendileri Yahudi ama bizim dostlarımız... Yahudiler FKÖ'ye para mı yatırıyordu? Bana söylediği şey bu muydu?

Mahkeme binasına varınca ben şoföre parayı bile uzatmadan önce George taksinin kapısını açıp fırladı. Artık onu bir daha göremeyeceğime inanıyordum. Ama bir iki dakika sonra mahkeme salonunun hemen arkasında George'un dikildiğini gördüm. Elimi çabucak yakalayıp kulağıma fısıldayarak, "Sen dezenformasyonların Dostoyevski'sisin" dedikten sonra yanımdan geçip kendine bir yer bulmaya gitti.

O sabah, mahkeme salonunun yarısından çoğu boştu. Jerusalem Post gazetesine göre bütün tanıklar dinlenmişti ve bugün dava özetinin üçüncü günüydü. Aşağıda salonun ortasının biraz solunda, sa-

vunma avukatının arkasında iki muhafızın arasına oturtulan babasının tam karşısındaki ikinci sıraya geçen Demjanjuk'un oğlunun oturduğu yeri rahatlıkla görebiliyordum. Küçük Demjanjuk'un arkasındaki sıranın neredeyse tamamının boş olduğunu görünce, oraya doğru gidip çabucak oturdum çünkü duruşma başlamıştı.

Giriş kapısının oradaki masadan almış olduğum kulaklıkları başıma geçirdim ve duruşmanın İngilizce çevirisinin yapıldığı kanala ayarladım. Yargıçlardan birinin –İsrail Yüksek Mahkemesi Başyargıcı Levin– kürsüdeki tanığa ne söylediğini anlamam için bir iki dakika geçmesi gerekmişti. Günün ilk tanığı olan bu adam düzgün vücutlu, dinç görünüşlü, altmışlı yaşlarının sonlarında bir Yahudi'ydi. Gözlüğün uyumsuzca yerleştirildiği kocaman bir kaya gibi duran kare biçimli kafası, beton bina bloklarından oluşan bir gövdenin üzerine oturtulmuştu. Kumaş pantolon ile beklenmeyen bir canlılıkta kırmızı ve siyah bir kazak giymişti. Eli yüzü düzgün genç bir atletin sevgilisiyle buluşmaya giderken giyeceği türden bir kazaktı bu. Elleriyse bir işçinin elleriydi, bir liman işçisinin çivi gibi sert görünen elleri. Bu eller, zil çaldığı an dövüşe fırlayacak bir ağırsıklet boksörünün heyecanlı ama bastırılmış ve asabi yırtıcılığıyla kürsünün çerçevesine yapışmıştı.

Adı Eliahu Rosenberg'ti ve Demjanjuk mahkemesinde kürsüye ilk çıkışı değildi, ilk geldiğim gün Demjanjuk kupürlerindeki şaşırtıcı bir fotoğrafta görmüştüm bu adamı. Fotoğrafta Demjanjuk, yüzünde bir gülümsemeyle elini dostça Rosenberg'e uzatıyordu. Fotoğraf bir yıl kadar önce, duruşmanın yedinci gününde, iddia makamı Rosenberg'ten tanık kürsüsünden kalkıp davalının iskemlesine yaklaşarak hemen hemen beş metre öteden onu teşhis etmesini istediğinde çekilmişti. Rosenberg, iddia makamının, Cleveland Ohio'lu John Demjanjuk'un Treblinka'da mahkûmken tanıdıkları Korkunç İvan olduğunu teşhis edebileceğini iddia ettiği yedi tanığından biriydi. Rosenberg'e göre o ve İvan, her ikisi de yirmili yaşlarındayken bir yıl boyunca neredeyse her gün yan yana çalışmışlardı. İvan gaz odasını çalıştıran ve "ölüm komandoları" ile birlikte Yahudi mahkûmlarla ilgili ayrıntıları takip eden gardiyanken, Rosenberg'in işi, gaz odalarındaki cesetleri boşaltmak, sidik ve dışkıları temizlemek, böylece bir son-

raki Yahudi sevkiyatının gazlanması için odayı hazırlamak, hem içerideki hem de dışarıdaki duvarları badanalayarak kan lekelerinin görünmemesini sağlamakmış (İvan ve diğer muhafızlar, Yahudileri bıçak, sopa ve demir çubuklarla gaz odalarına tıkıştırırken ortalığa kan sıçrayabiliyormuş). Varşova'dan getirilen yirmi bir yaşındaki Eliahu Rosenberg ölüm komandolarından biriymiş. Hayatta kalan bu otuz kadar Yahudi'nin işi, her gazlama seansının ardından kısa süre önce öldürülen Yahudilerin çıplak cesetlerini sedyelerle koşar adım açık hava "ızgarasına" taşımakmış. Mahkûmlardan "dişçi" olanı Alman Hazine Bakanlığı için altın dişleri topladıktan sonra cesetler yakılmak üzere ustaca istiflenir, erkekler üste, kadınlar ve çocuklar çıra olarak en alta konarak kolayca tutuşacakları şekilde yerleştirilirmiş.

Aradan on bir ay geçmişti, bu yüzden Rosenberg, bu kez de savunma tarafından dava özetinin yapıldığı bir sürecin tam ortasındayken çağrılmasına şaşırmıştı. Yargıç, Rosenberg'e şunları söylüyordu: "Size yöneltilen soruları dikkatle dinleyecek, başka konuları açmadan yalnızca sorulan sorunun cevabını vereceksiniz. Polemiğe girmeyecek, kontrolünüzü kaybetmeyeceksiniz, maalesef sizin tanıklığınız esnasında böyle şeylerle karşılaşmıştık..."

Fakat daha önce de mahkeme salonuna girdiğim ilk anlarda dediğim gibi, kulaklıklara gelen İngilizce çeviriye konsantre olamıyordum: Genç Demjanjuk önümdeki sırada otururken benim görevim ona göz kulak olmak, yakınında oturup entrikacı Pipik'ten korumakken (sanki korumayı garanti edebilirmişim gibi), mahkemeye dikkatimi veremezdim. Ceplerimde bu iki günlük dururken dikkatimi veremezdim. Bunlar gerçekten Leon Klinghoffer'ın günlükleri miydi? Mümkün olduğu kadar dikkat çekmeden günlükleri cebimden çıkardım, avuçlarımda bir önünü bir arkasını çevirdim. Hatta önce birini sonra ötekini burnuma götürüp çabucak kâğıt kokusunu, eski kütüphane raflarından çıkma olduğunu hatırlatan o hoş kokuyu kokladım. Kırmızı günlüğü kucağıma koyup açtım ve sayfanın ortasından sonuna doğru okumaya başladım: "Perş. 23/9/78. Yugoslavya yolu. Du Brovnik. Messina'yı ve Boğazları geçtik. 1969'da Messina kentine yaptığımız geziyi hatırlattı. Cenova'da yeni bir grup gemiye alındı. Herkes öksürüyor. Bilmiyorum neden, hava çok güzel oysa."

O yazıdaki "neden" ile "hava"yı birbirinden ayıran virgülü düşündüm. Kendi kendime, Queens'te tesisat malzemeleri işinde çalışan bir adamın oraya o kadar ustaca virgül koyma ihtimali ne kadardır, diye sordum. Bu kadar iptidai bir karalamada imla kurallarına uyulmasını bekleyebilir miydim? Ya da bilinmeyen yer isimlerinin dışında hiçbir yerde yazım hatası yapılmamasını? Cenova'da yeni bir grup gemiye alındı. Bu kayıt oraya bilerek mi sokulmuştu? Yoksa ondan yedi yıl sonra olacaklar içine mi doğmuştu? Herhangi bir İtalyan limanından –hatta belki de gerçekten Cenova'dan– Achille Lauro'ya alınan yeni grubun arasına saklanıp tam da bu günlüğün yazarını öldürecek olan üç Filistinli teröriste dair bir kehanet miydi bu? Yoksa bu sadece 1978 Eylül'ünde yaptığı gemi seyahatindeki bir anın aktarılması mıydı? Cenova'da yeni bir grup gemiye alındı ama ardından Klinghoffer'ların başına kötü bir şey falan gelmedi.

Yine de aklım karışmıştı, yargıcın açılış cümlelerinden sonra, önümdeki koltukta oturan henüz kaçırılmamış ve hâlâ sağ salim olan genç Demjanjuk yüzünden aklım karışmıştı, Supposnik'in zorla bana yüklediği günlükler yüzünden aklım karışmıştı. Acaba sahte miydiler, acaba Supposnik bu sahtekârlığa karışan bir şarlatan mıydı yoksa Soykırım'da ölümden dönen, aklına kötü bir şey getirmeyerek bu işe alet olmuş tutkulu bir Yahudi miydi? Acaba günlüklerle ilgili söylediği şeyler tamamen doğru muydu? Eğer doğruysa, bir Yahudi olarak benim görevim ona bir giriş yazısı yazıp yalnızca İsrail'de değil, başka yerlerde de dikkat çekmesini sağlamak mıydı? Dahası, takside George Ziad'a bütün dürüstlüğümle anlattığım olan biten her şeyin, onun tarafından "dezenformasyon" olarak nitelendirilmesi de beni rahatsız ediyordu.

Herhalde ilk sebep, küçük taksi şoförünün tıpkı antik sahaf Supposnik gibi, her gittiğimiz yerde bana gösterdiği İsrail gizli servis ajanlarından biri olduğuna ve ikimizin gözetim altında olduğunu ve taksiye binince bunu benim de düşündüğümü, sonra dâhiyane bir fikirle ikinci Philip Roth hikâyesini uydurup bir sürü saçmalıkla bu müzevirlerin kafalarını karıştırmak istediğime inanmıştı. Aksi halde, bu "dezenformasyon" sözcüğünü ya da benim ahlak fakiri olduğumu

söyledikten birkaç dakika sonra elimi sevecenlikle sıkmasını neye yoracağımı bilemiyordum.

Kuşkusuz bir ikizim olduğu hikâyesini olduğu gibi kabul etmek hiç de kolay bir şey değildi. Bir ikizi olduğunu söyleyen herkes için geçerli bu. Benim için zor olansa, konu Pipik olunca hiçbir şeyi doğru yapamamış olmamın hatta hâlâ da yapamıyor olmamın sebebinin de bu olduğunu kabullenmekti. Moishe Pipik kadar küstah bir dolandırıcı karakterin varlığını veya böyle birinin başarı kazandığını düşünmek yenilir yutulur bir şey değildi; ama yine de George'un, küçük bir ihtimal olsa bile bu ikizin varlığını kabul etmesi daha kolay olurdu diye düşünüyordum. Öyle ya, diasporacılık gibi kuş beyinli ve tarihe aykırı bir siyasi projeyi ciddi ciddi destekleyeceğime veya diasporacılığın, hele de mali destek almayı hak edecek bir Filistin milli hareketi için umut kaynağı olabileceğine inanması mümkün değildi. Hayır, olsa olsa ne kadar çaresiz olduğunu bilen ve mutlak başarısızlığın kıyısında gezinen bir dava uğruna uzun yıllar harcamış birinin zıvanadan çıkmış ümitsizliği, George gibi zeki birinin bu denli saçma bir fikre böylesine pervasız bir coşkuyla atılmasına sebep olabilirdi. Yalnız şu da vardı: Eğer George'un gözü bu kadar kararmışsa, acılar onu bu denli yenik düşürmüşse, iktidarsız bir öfkeyle bu kadar sakatlanmışsa, bu sabah yaptığı gibi bana gelip Atina'da gizli bir görüşme ayarlayabilecek bir nüfuza sahip konumdan uzaklaşalı uzun yıllar olmalıydı. Öte yandan, belki de Chicago'lu bu eski dostum keçileri o denli kaçırmıştı ki kendi uydurduğu hayal dünyasında yaşıyordu ve Filistinlilerin cenneti "Atina" ve FKÖ destekçisi zengin Yahudiler, bu yalnız çocuğun hayali dostlarından başka bir şey değildi.

Böyle bir yerde ardında benimkisi gibi yetmiş iki saat bırakmış biri, buradaki koşulların George'u delirtmiş olabileceği ihtimalini hiç de uzak göremezdi. Ama ben görüyordum işte. Bu çok yavan bir iddia olurdu. Herkes deli değildi ya. Azimkâr olmak deli olduğunu göstermezdi. Yanlış yolda olmak deli olduğunu göstermezdi. Hatta fanatikçe sarıldığı yanılgılar bile deli olduğunu göstermezdi ve bu kandırmaca da deli olduğunu göstermezdi. Kandırmak, sapkınlık, fettanlık, kinizm gibi şeylerin hiçbiri deli olduğunu göstermezdi...

Ama o kandırmaca kısmı var ya, işte kafamı karıştıran şey oydu! Elbette ya! George'u kandıran ben değildim, asıl George beni kandırıyordu! Haksızlık ve sürgüne kurban gitmiş acınası bir kaçığı anlatan trajik bir melodramla enayi yerine konmuştum. George'un deliliği Hamlet'inki gibiydi: rol.

Evet, bu her şeyi açıklıyordu. Saygın Yahudi yazar, Kudüs'te ortaya çıkıp İsrail'in Aşkenazi nüfusunun yığınlar halinde tekrar anavatanları Aşkenazi Avrupa'ya sevk edilmesine destek veriyor. Bu fikir Menahem Begin'e de Filistinli militanlara da rezil denecek kadar gerçekdışı görünebilir ama saygın bir yazarın böyle bir fikir ortaya atması ikisine de gerçekdışı gelmeyebilir; hayır, kendi kof vahiyleri ve ateşli fantezileri ile birbiriyle çatışan siyasi güçlerin gerçek hayatta kazandığı ya da kaybettiği mücadelelerin tarzı arasında bir ilişki olduğunu hayal eden saygın bir yazardan böyle fikirler çıkmasına kimse şaşırmayabilir. Elbette ya, siyasi açıdan bakacak olursak, saygın yazara gülüp geçebilirler, elbette bu adam böyle düşünüyor diye İsrail'de kimse kılını kıpırdatıp bir yere gitmez. Ama o kültürel bir şöhrettir, dünyanın her tarafında reklamı yapılabilecek biridir ve sonunda Yahudilerin Filistin'den defolup gitmesi gerektiğine inanan bu yazar bir kenara atılıp küçümsenmemesi gereken, tersine yüreklendirilip sömürülmesi gereken biridir. George onu tanıyor. Yazar, bu adamın Amerika'dan eski bir dostu. Onu kandır, George, acılarımızı anlat ona. Bu saygın yazarlar, kitap yazmaya biraz ara verip beş altı gün iyi bir otelde kalmaya, kahramanca ezilenlerin sarsıcı trajedileriyle hemhal olmaya bayılırlar. Adamın izini sür. Bul onu. Bize nasıl işkence yaptıklarını anlat. Öyle ya, haksızlıklardan kaynaklanan korkunç olaylara özellikle hassas olanlar, böyle ne güzel otellerde kalan tiplerdir. Kahvaltı tepsisindeki kirli bir çatal oda servisine öfkeli bir protesto yapılmasına neden oluyorsa, bu üvendireleri görünce kim bilir ne kadar kızarlar. At, tut, hezeyanlara boğul, yaralarını göster ona; onu Şöhretler Turu'na çıkar –askeri mahkemeler, kan lekeleriyle kaplı duvarlar– onu Yaser Arafat'la görüşmeye götüreceğini söyle. Bakalım George, Bay Roth'un reklam hevesini ne kadar kışkırtıp haberlere taşıyacak. Bu megalomanyak Yahudi'yi *Times*'a kapak yapalım!

Peki, ama öteki Yahudi, megalomanyak ikizi ne olacaktı? Tüm bu varsayımlar George Ziad'ın takside bana ahlak fakiri diye küfretmesini ama bir iki dakika sonra da mahkemenin arka köşelerinde kulağıma dezenformasyonların Dostoyevski'si diye methiye düzmesini açıklayabilirdi. Uzayıp giden bu casus hikâyesi, George'un güya üşütük tavırlarının açıklaması olabilirdi: Pazar yerinde tesadüfen karşıma çıkıvermesini, beni izlemesini, peşimden gelmesini, ne kadar acayip şeyler yaparsam yapayım beni sonuna kadar ciddiye almasını ama sadece hikâyenin mantığına karşı çıkan her yerde hazır ve nazır Moishe Pipik gibi aşılması zor bir engeli ciddiye almamasını açıklıyordu. George'un aldırmadığı şeyler, taksimizi süren İsrail istihbarat ajanının kafasını karıştırmak için uydurduğumu düşündüğü şeylerdi; bölgedeki Filistin istihbaratı –benimle azıcık da olsa ilgilenmişse– Pipik'le benim apaçık adıma kayıt yaptırdığımız o iki otele yerleştirdikleri adamları sayesinde gerçeği biliyor olmalıydı. Filistin istihbaratındaki üst düzey görevliler diasporacıyla yazarın farklı kişiler olduğunu, King David'deki P.R.nin sahtekâr, American Colony'deki P.R.nin gerçek olduğunu gayet iyi biliyordu, o zaman bu insanlar –daha doğrusu onların ajanı George Ziad– neden bu iki kişinin de aynı kişi olduğuna inanır gibi yapıyordu? Özellikle de ötekinin varlığından en az onlar kadar haberdar olduğumu bilmelerine rağmen!

Hayır, ben bu hikâyeyle George Ziad'ın üşütükten ziyade başka bir şey olduğuna ve tüm bu karışıklığın arkasında, sinsice saklanan bir şey değil de insani açıdan daha ilginç bir anlam olduğuna inanmaya çalışıyordum; ama Moishe Pipik'in varlığı hikâyenin inanılırlığını fena halde bozuyordu. Tabii, ta en baştan Pipik'i bu hikâyeye onlar yerleştirmemişlerse! Pipik'le temasa ilk geçtiğimde, Pierre Roget ismiyle Londra'dan onu arayıp görüştüğümde de tahmin ettiğim gibi, Pipik en başından beri onlara çalışmıyorsa. Elbette ya! İstihbarat ajanları zaten hep böyle yapar. Tesadüfen bana ikizim kadar benzeyen birine rastladılar, adam da bana söylediği kadarıyla, yani doğruysa, dedektiflik işinden usanmış bir adam. Adama belli bir ücret verip bu propaganda fettanlığına soktular ve diasporacılık denen ama pek de iyi kamufle edilememiş bu anti-Siyonist saçmalığı kimi bulursa ona anlatmasını istediler. Başına onu idare etsin diye eski

dostum George Ziad'ı koydular. George onun koçu, bağlantısı, beyni. Ama hiç tahmin edemeyecekleri bir şey oldu ve bütün bunlar olup biterken ben de Kudüs'te ortaya çıkıverdim. Ya da bunu da onlar planlamıştı. Pipik'i yem olarak koymuşlardı. Beni kandırmak için. İyi de niçin kandıracaklardı?

Tam da yapıyor olduğum şeye. Tam da daha önce yaptığım şeylere! Tam da yapacak olduğum şeylere. Onlar sadece onu çalıştırmıyor, benden habersiz beni de çalıştırıyorlar! Buraya geldiğimden beri buradalar!

Bu noktada kendimi durdurdum. Düşündüğüm her şey –hatta daha da beteri, inandığım her şey– beni daha da şaşırtıyor, daha fena korkutuyordu. Gerçeklerin akılcı açıklaması diye bu kadar ince ayrıntısına girdiğim şeyler, psikiyatristlerin şizofreni koğuşundaki en ileri düzeyde paranoyaklardan duyabileceği türden bir mantığa benzemeye başlamıştı. Kendime hâkim olup, körlemesine daldığım bu kuyudan panik içinde çıktım, George Ziad'ı sadece üşütük ve kontrolden çıkmış biri olmaktan "insani açıdan daha ilginç" birine dönüştürmeye çalışırken kendi kafamı sıyırmaya başladığımı fark etmiştim. Gerçek şeylerin kontrol edilemezliği buna yeğdi, delilere özgü fantezilerle bilinmeyenlere neden sonuç ilişkileri yaratmaya kalkmaktansa yaşamın deşifre edilemez ve zihinlere girilemez olması yeğdi. Bu üç gün içinde olanların benim için anlaşılmaz kalması, az önce yaptığım gibi zihnimi kontrol etmeye kararlı yabancı istihbarat ajanlarının bir komplosu olduğunu sanmaktan daha iyi diye düşündüm. Hepimiz bunları daha önce de duymuştuk.

Bay Rosenberg, tam bir yıldır süren davanın sona ereceği saatlerde, Varşova tarih enstitüsünde savunma makamının altmış sekiz sayfalık bir belge bulması üzerine yeniden sorgulanmak için çağrılmıştı. Polonya ordusunda asker olan Eliahu Rosenberg'in Treblinka'dan kaçtıktan yaklaşık otuz ay sonra kendi eliyle ve anadili olan Yidiş dilinde yazılan belge, 1945 yılındaki Treblinka'yı ve oradaki Yahudilerin kaderini anlatıyordu. O sırada Cracow'da kaldığı evdeki Polonyalılar, onu ölüm kampını yazmaya yüreklendirince Rosenberg anı-

larını yazmak için iki gün ayırmış, sonra da yazdıklarını Bayan Wasser adındaki ev sahibesine vermiş, Bayan Wasser da tarihe bir faydası olsun diye uygun bir enstitüye ulaştırmıştı. Rosenberg, o sabah tanık sandalyesinde orijinal yazılarının bir fotokopisi eline verilinceye dek Treblinka anılarını bir daha görmemişti. Şimdi ise savunma avukatı Chumak ondan imzayı incelemesini ve bu imzanın kendisine ait olup olmadığını mahkemeye söylemesini istiyordu.

Rosenberg imzanın kendisine ait olduğunu söyledi ve savcılıktan itiraz gelmeyince de 1945 tarihli anılar, Yargıç Levin'in belirttiği gibi "tanığı 3 Ağustos 1943'te Treblinka'daki ayaklanma olayıyla ilgili sorgulamak amacıyla" kanıtlar arasına alındı. "Ve özellikle" diye devam etti Levin, "söz konusu ifadede yazılı olan İvan'ın ölümü konusuyla ilgili sorgulamak üzere."

İvan'ın ölümü mü? İngilizce'ye çevrilerek kulaklarıma gelen bu iki kelimenin yankısı üzerine tam önümde oturan genç Demjanjuk hızlı hızlı evet, işte bu, anlamında başını sallamaya başladı. Onun dışında mahkeme salonunda ne bir ses ne de bir hareket bile seçilmiyordu. Kendine güvenli bir sıradanlıkla Chumak, Kanada aksanlı İngilizce'siyle anı defterindeki ilgili bölümleri Rosenberg'le birlikte gözden geçirmek istediğini söyleyinceye kadar sürdü bu durum. Avrupa'daki savaşın bitmesinden aylar sonra yazıldığı sanılan bu anılardaki "ilgili bölümlerde" Rosenberg, duruşmaların yedinci gününde muazzam bir dehşet ve iğrenme hissiyle baktığı ya da o şekilde yemin ettiği "katil gözlerin" sahibi olan adamın ölmüş olduğunu yazıyordu.

"Bay Rosenberg'le birlikte doğrudan doğruya bu kısımlarla ilgili yazılarına bakmak istiyorum, şöyle yazmışsınız: 'Birkaç gün sonra, hiçbir mazerete bakılmaksızın sekizinci ayın ikisinde ayaklanmanın başlatılması kararlaştırıldı.' Belgenin altmış altıncı sayfasında burayı bulur musunuz?"

Böylece Chumak onu, 2 Ağustos 1943 tarihinde, günün ne kadar sıcak olduğunu anlattığı bölüme götürdü: O kadar korkunç bir sıcak varmış ki Rosenberg'in "çocuklar" dediği ölüm komandosu arkadaşları, sabahın dördünden beri çalışmaktan ve gaz odasındaki mezarlıktan çıkardıkları cesetleri sedyelerle yakma yerine taşımanın acısından ağlıyor, sedyelerle birlikte yere yığılıyorlarmış. Ayaklanma-

nın sabah dörtte başlatılmasına karar verilmiş ama on beş dakika kala bir el bombası patlamış ve bir sürü silah sesi duyulmuş. Bunlar, ayaklanmanın başladığını gösteriyormuş. Rosenberg metni yüksek sesle Yidiş dilinde okuyor, sonra bunlar İbranice'ye çevriliyordu. Okuduğu kısımda çocuklardan Shmuel'in, ayaklanmanın parolası olan "Berlin'de devrim! Berlin'de isyan var!" diye bağıra bağıra barakalardan koşarak çıkan ilk kişi olduğu, daha sonra Mendel ve Chaim adındaki başka iki çocuğun da Ukraynalı baraka gardiyanına saldırdığı ve elindeki tüfeği aldığı anlatılıyordu.

"Bu satırları siz yazdınız ve yazılanlar doğrudur, değil mi?" dedi Chumak. "O sırada olanlar bunlardı. Doğru, değil mi?"

"Mahkeme isterse" dedi Rosenberg, "bazı şeyleri açıklamam gerek: Burada anlattıklarımı sadece duydum, gözlerimle görmedim. İkisi arasında çok büyük fark var."

"Fakat bayım, az önce bize barakalardan ilk çıkanın Shmuel olduğunu okudunuz. Onun barakadan çıktığını gördünüz mü?"

Rosenberg, hayır, dedi, kendi gözleriyle görmemişti, yazısının o kısmında ötekilerin gördüm dediği şeyleri ve çitleri aşıp ormana kaçtıklarında güven içindeyken birbirlerine aktardıkları sözleri yazdığını anlattı.

"Bu durumda" diye söze başlayan Chumak, konuyu onun anlatışına bırakmaya niyetli değildi, "yazınızda daha sonra ormandayken bize böyle anlattılar şeklinde değil, sanki o anda oluyormuş gibi anlatıyorsunuz ve hafızanızın 1945 yılında bugün olduğundan daha iyi olduğunu da kabul ediyorsunuz. Ben de bunu sizin yazdığınızı v gördüklerinizi yazmış olduğunuzu söylüyorum."

Rosenberg yazdıklarının, mecburen, ayaklanmaya katılan ł ·i olarak görebildiklerine ve daha sonra ormandayken ötekilerin y mış veya görmüş gibi anlattığı şeylere dayandığını tekrar anlattı.

Gözlüğü burnunun ucunda duran tipik yargıç bakışlarıyla onl süzmekte olan takkeli ve sakallı yargıç Zvi Tal, Chumak ile Rosenberg arasındaki tekrarlamalardan oluşan ikili konuşmayı nihayet bölerek, "Neden daha sonra bunu kendim gördüm, şunu şunu da ormanda duydum diye kayıt düşmediniz? Neden hepsini kendi gözlerinizle görmüş gibi yazdınız?"

"Bu benim hatam herhalde" diye cevapladı Rosenberg. "Herhalde bunu belirtmem gerekirdi ama işin gerçeği, bunların hepsini başkalarından duydum ve hep dediğim gibi, ayaklanma esnasında etrafımda neler olduğunu göremiyordum çünkü hepimizin başının üzerinde kurşunlar vızıldıyordu ve ben, cehennemden mümkün olduğu kadar çabuk çıkmaya çalışıyordum."

"Doğal olarak" dedi Chumak, "herkes o cehennemden mümkün olduğu kadar çabuk çıkmak ister. Ama konumuza dönelim, gardiyan oradakiler tarafından boğulup kuyuya atıldı, bunu gördünüz mü?"

"Hayır" dedi Rosenberg, "bunu bana ormanda söylediler, sadece bana değil, herkes birbirine bununla ilgili değişik yorumlar yaparak bir şeyler söylüyordu, hepsi birbirinden farklıydı..."

Yargıç Levin tanığa döndü, "Özgür olmak için sizin gibi kamptan kaçan insanların size söylediğine inanmak istiyordunuz, öyle mi?"

"Evet, sayın Yargıç" dedi Rosenberg. "O Vachmann'lara yapıldığı söylenenler bizim büyük başarımızın simgesiydi, gerçekleşmesini istediğimiz bir dilekti. Elbette orada birilerinin öldürüldüğüne, boğulduğuna inanıyordum, bizim başarımızdı bu. Böyle bir başarının, böyle bir dileğin gerçekleşmesini tasavvur edebiliyor musunuz efendim? İnsanların kendini katledenleri, katillerini öldürme başarısını. Bundan kuşku duymayı kim ister? Bütün kalbimle inanmıştım. Gerçektir demiştim. Doğru olduğunu ummuştum."

Bunların hepsi yeniden açıklanmaya başladı ama Chumak da Rosenberg'i aynı minvalde sorgulamaya devam ediyordu: "Size okuduğum olayları kendiniz görmediniz mi bayım?" Sonunda başsavcı ayağa kalkarak itiraz etti.

"Bana kalırsa" dedi savcı, "tanık bu sorunun cevabını defalarca verdi."

Kurul Chumak'ın devam etmesine yine de izin verdi hatta Yargıç Tal bile tekrar araya girerek daha birkaç dakika önce kendi sorduğu soruya benzer sorular sordu: "Bunların yazdıklarınızdan çıktığına" dedi tanığa, "yani yazdıklarınızı okuyan birisinin, hangisini gözlerinizle gördüğünüzü, hangisini başkalarından duyduğunuzu anlayamayacağına katılıyor musunuz? Başka bir deyişle, bunu okuyan biri

sizin her şeyi kendi gözlerinizle gördüğünüzü düşünür. Katılıyor musunuz?"

Sorgulama Rosenberg'in anılarını yazma yöntemi üzerinde bir oraya bir buraya çekilirken ben, adamın tekniğini anlamak neden bu kadar zor, diye düşünüyordum. Bu adam yetenekli bir söz ustası değil; tarihçi, muhabir, yazar vs desen hiç değil. 1945 yılında Henry James'in eleştirel önsözünü okuyup da yazılı eserlerde anlatıcıların çatışan bakış açıları ve çelişkili ifadelerin ironik kullanımı üzerine öğreneceği her şeyi öğrenmiş bir üniversite öğrencisi de değildi. O, sadece Nazi ölüm kampından kurtulmuş yirmi üç yaşında, eğitimsiz Polonyalı bir Yahudi'ydi; Cracow'da kaldığı pansiyonda eline kâğıt kalem verilmiş, on beş yirmi saat boyunca bir masaya oturtulup kendi yaşadıklarını anlattığı bir hikâyeyi değil, tam da ondan istenen hikâyeyi yazmıştı: Treblinka'da yaşananlara dair anılar. Belli ki yalnızca bir an şöyle bir düşünüp ötekilerin de yaşadıklarını katıp herkes adına bir koro sesi yaratarak hepsinin kolektif anılarını yazmış; yazı boyunca, hatta bazen aynı cümle içinde, üçüncü tekil şahıstan birinci çoğul şahsa geçerek anlatmıştı. Böyle bir insanın, el yazısıyla bir iki oturumda aklına geldiği gibi yazılan bu anıların, kendi bilincine sahip çıkan bir anlatıdan beklendiği gibi aktarımları ayrım yapmadan yazmış olması beni hiç de şaşırtmamıştı.

"Peki" dedi Chumak, "konunun gerçekten düğümlendiği nokta aslında şurası: Bay Rosenberg, 1945 yılının Aralık ayında yazdığınız bir sonraki satır." Rosenberg'ten bir sonraki satırı okumasını istedi.

" 'Daha sonra makine dairesine girdik; İvan orada uyuyordu.' " Rosenberg zoraki bir sesle okuduklarını Yidiş dilinden tercüme ediyordu " 've Gustav, İvan'ın kafasına küreği indirdi. Adam yığıldı kaldı, bir daha da yerinden kalkmadı.' "

"Bir başka deyişle, ölmüş müydü?" diye sordu Chumak.

"Evet, doğrudur."

"Bayım, 20 Aralık 1945'te yazılan bu yazı sizin el yazınız mıdır?"

"Doğrudur."

"Ve kanımca yazınızdaki bu ayrıntı son derece önemli bir malumat, değil mi bayım?"

"Elbette, son derece önemli bir malumat olurdu" diye cevap verdi Rosenberg, "gerçek olsaydı, tabii."

"Peki, bayım, ben size bu belgenin tamamını yani altmış altı sayfayı sorduğumda, Treblinka'da yaşananların doğru ve kesin bir aktarımı olup olmadığını da kastetmiştim. Ve çapraz sorgulamanın en başında siz de bana..."

"Yine evet diyorum. Ama bunların içinde ötekilerden duyduklarım da var."

Önümdeki genç Demjanjuk Rosenberg'in 1945'te kaydedilen görgü şahidi ifadelerine güvenilmez kanıt demesine inanamıyormuş gibi başını iki yana sallıyordu. Rosenberg yalan söylüyor, diye düşünüyordu sanığın oğlu, vicdan azabıyla başa çıkamadığı için yalan söylüyordu. Ötekiler teker teker ölürken, kendisinin yaşadığı için duyduğu suçluluk yüzünden yalan söylüyordu. Naziler ona emretti diye Yahudi arkadaşlarının cesetlerini taşımış olmak, hiç ses çıkarmadan emirlere uymak, elbette onun da midesini bulandırıyordu. Çünkü hayatta kalmak için tıpkı onun yaptığı gibi ölülerden, ölmek üzere olanlardan, yaşayanlardan, hastalardan, birbirlerinden ve herkesten çalması gerekiyordu; ama bu kadar da değildi: İşkencecilere rüşvet vermek, dostlara ihanet etmek, herkese yalan söylemek, kırbaçlanan ya da sakat bir hayvan gibi her aşağılamaya sessizce katlanmak gerekiyordu. Yalan söylüyordu çünkü o, hayvanlardan da rezildi. Çünkü o, Yahudi çocukların minik bedenlerini yakan, çıra vazifesi görsün diye binlercesini üst üste istifleyen bir canavar haline gelmişti ve yaptığı canavarlığı gerekçelendirebilmesinin tek yolu günahlarını babamın üzerine atmaktı. Benim masum babam, yalnızca ölen milyonlar yüzünden değil, hayatta kalmak için canavarlık yapan ve bu rezil canavarlıklarıyla yaşayamayan Rosenberg'ler yüzünden günah keçisi yapılmıştır. Ötekidir canavar olan diyor, Rosenberg, Demjanjuk'tur o canavar. Bu canavarı yakalayan benim, canavarı teşhis eden, öldürüldüğünü gören de benim. Etiyle kanıyla orada duran Ohio-Cleveland'lı John Demjanjuk'tur suçlu canavar ve ben, Treblinka'lı Eliahu Rosenberg temize çıkıyorum.

Yoksa genç Demjanjuk'un aklından geçenler hiç de bunlara benzeyen düşünceler değil miydi? Çünkü o, Ukraynalılardan nefret

eden bir Yahudi mi diyordu? Çünkü dağılan Yahudiler, Ukraynalıları yakalamaya azmetmiş. Çünkü bu, Yahudilerin bütün Ukraynalıları mahkemelere çıkarıp dünyaya rezil etmek için hazırladığı bir entrika, komplo.

Yoksa genç Demjanjuk'un aklından geçenler bunlara da mı hiç benzemiyordu? Bu Rosenberg neden babama iftira atıyor? Çünkü reklam peşinde, resmini gazetelerde görmek isteyen ve büyük Yahudi olmaya soyunan bir egomanyak. Rosenberg şimdi kendi kendine şöyle diyor: Bu salak Ukraynalıyla işim bittiğinde, resmimi pullara basacaklar.

Rosenberg neden babama iftira atıyor? Çünkü kendisi bir yalancı. Sanık sandalyesinde oturan adam benim babam, o, doğruyu söylüyordur. Tanık kürsüsündeki adamsa başka birinin babası, demek ki yalan söylüyor. Belki de bir evlat için her şey bu kadar basittir: John Demjanjuk babamsa ve benim babam masumsa, o halde John Demjanjuk masumdur. Belki de bir evladın çocuksu ve duygusal mantığı böyle işliyordur.

Peki, arkamda bir yerde oturan George Ziad ne düşünüyor? İki sözcük: halkla ilişkiler. Rosenberg bunların Soykırım pazarlamacısı. Treblinka'daki fırınlardan yükselen duman...O karanlığın ardındaki karanlıkta, hâlâ karanlık ve melun eylemlerini dünyadan saklamak için uğraşıyorlar. Şu kendini beğenmişlere bakın hele! Kendi şehitlerinin cesetlerinden tüten dumanı sömürecek kadar rezil ihtişamlarına bir bakın!

Neden yalan söylüyor? Çünkü halkla ilişkiler bu demek. Bir haftalık maaş için yalan söylerler. Buna da imaj yaratmak derler: İşlerine ne geliyorsa, hangisi müşterinin ihtiyacını görüyorsa, propaganda makinesine hangisi iyi hizmet ediyorsa. Marlboro'nun Marlboro adamı vardı, İsrail'in de Soykırım Adamı var. Neden öyle şeyler söylüyor? Reklam ajanslarına neden şöyle şeyler söylediklerini sor: HER ŞEYİ SAKLAYAN DUMAN PERDESİ İÇİN, SOYKIRIM SİGARASI İÇİN.

Yoksa beni ve ona sağlayacağım faydayı mı düşünüyordu? Beni kendisinin halkla ilişkilercisi yapmayı mı? Belki de ben onun için tehdit oluşturmuyorken haklı öfkesine dalmış, felsefi bir ara vermiş

ve sessiz sessiz kendi kendine şöyle düşünüyordur: Evet, bunların hepsi televizyonda görünmek, basında boy göstermek için verilen bir savaş. Nielsen reytinglerini kontrolü altına alan, dünyayı da kontrolü altına alır. Bunlar hep reklam, kendi iddiasını kim en güzel dramla halka duyurup inandıracak meselesi. Onlarınki Treblinka, bizimkiyse ayaklanma. Propaganda makinesi iyi olan kazansın.

Ama belki de özlemle, fesatlıkla, büsbütün mantıksızca şöyle de düşünüyor olabilirdi: Keşke bizim de böyle cesetlerimiz olsaydı. Evet, diye düşündüm, belki de bu patolojik bir çaresizlikle oraya çıkan bir arzu olabilir; bu ayaklanmanın ardındaki kanlı kargaşanın, katliam gereksinimlerinin ve yığınlarca cesedin ardında bu kez kurban edilenler kimmiş görün diye tüm dünya televizyonlarında olayı dramatize etme arzusu yatıyor olabilirdi. Belki de bu yüzden saldırılarda ön cephede hep çocuklar var, düşmanla savaşırken yetişkin erkekleri kullanacaklarına çocukları ön saflara yerleştirip, ellerine birer taş veriyor ve İsrail ordusunu ateşli silahlar kullanmak için kışkırtıyorlar. Evet, medya onların Soykırım'ını unutsun diye biz kendi Soykırım'ımızı sahneleyeceğiz. Çocuklarımızın cesetleri üzerinde Yahudilerin işlediği Soykırım suçu sergilenecek ve sonunda TV izleyicileri neler çektiğimizi anlayacak. Yollayın çocukları, çağırın medyayı, bu Soykırım tüccarlarını kendi oyunlarına getireceğiz!

Peki, ben ne düşünüyordum? Ben, bunlar ne düşünüyor diye düşünüyordum. Moishe Pipik'i ve onun ne düşündüğünü düşünüyordum. Ve her an onun nerede olduğunu düşünüp duruyordum. Mahkeme salonundaki duruşmayı izlemeye devam ederken bile etrafıma göz gezdirip ondan bir iz var mı diye bakınıyordum. Aklıma balkon geldi. Ya muhabirler ve TV ekipleriyle birlikte yukarıdaysa, oradan beni izliyorsa?

Oturduğum yerde dönüp yukarı baktım ama balkonun kendisinden öte bir şey göremedim. Adam oradaysa, Roth ne düşünüp ne yapıyor diye düşünüyordur, dedim. Roth buradayken canavarın oğlunu nasıl kaçırırız diye düşünüyordur.

Mahkeme salonunun dört köşesinde de üniformalı polisler vardı; ellerinde telsiz taşıyan sivil polisler ise salonun arka tarafında dikiliyorlar, düzenli aralıklarla koridorları bir aşağı bir yukarı geziyorlar-

dı. Neden bunlardan birinin yanına gidip olayı anlatmıyor ve adamı alıp balkona çıkarak Moishe Pipik'i yakalatmıyorum? Ama Pipik çoktan gitti, bitti bu iş...

Bunun tersini ve geri kalan şeyleri düşünmediğim zamanlar, bunları düşünüyordum.

Rosenberg mahkemeye Treblinka anılarının neden hatalı olabileceğini açıklarken zanlının ne düşündüğüne gelelim: Bunu en iyi, savunma kürsüsünde oturan ve Chumak, Rosenberg'i sorgularken Demjanjuk'un kanımca kötü İngilizce'siyle not üstüne not yazıp gönderdiği İsrailli avukat Sheftel bilirdi. Demjanjuk hararetle bir şeyler karalıyordu; ama avukatın arkasından her not uzatışında Sheftel'in bütün yaptığı, yazılara şöyle bir göz ucuyla bakıp ötekilerin üzerine koymaktan ibaret gibi gelmişti bana*. Bu notlar bir yerde saklanıp yayımlanırsa, diye düşündüm, Demjanjuk'u yakından tanımayan Ukraynalı Amerikalılar arasında epey ses getirir, Sacco ve Vanzetti'nin göçmen dilinde karaladıkları meşhur hapishane mektupları gibi bir şey olurdu. Ya da Supposnik'in ölçüsüzce bıraktığı Klinghoffer günlüklerine benim bir giriş yazısı yazacak olmamın,

* Bu arada, bir saldırı ihtimaline karşı kendisine koruma verilen kişi de Sheftel olacaktı. Herhalde Kudüs'te düşüncesizce yaptığım en büyük hatam, bu hararetli duruşmaların sonunda, vahşi bir Yahudi intikamcının şiddetli öfkesinin (patlarsa ya da patladığında), önceden düşündüğümün tersine (ve gerçekten de olduğu gibi) bir Yahudi'ye değil de Yahudi olmayan birine patlayacağına inandırmış olmamdı kendimi. En alaycı Yahudi taşlamacılar bile bir Yahudi'nin bir başka Yahudi'ye saldıracağını kırk yıl düşünseler de akıllarına getiremezlerdi.

1 Aralık 1988'de, Demjanjuk'un İsrailli yedek avukatının (Demjanjuk'un hüküm giymesinden sonra temyiz mahkemesi hazırlıklarına yardım etmek üzere Sheftel'le birlikte çalışan ve birkaç hafta sonra bilinmeyen bir nedenle intihar eden avukatın) cenazesi sırasında her duruşmayı izlemiş olan Yisroel Yehezkeli adındaki yetmiş yaşında bir soykırımzede Sheftel'in yanına gelerek, "Bütün bunlar senin yüzünden!" diye bağırdı ve avukatın yüzüne hidroklorik asit fırlattı. Asit, Sheftel'in sol gözünün korneasını kaplayan koruyucu tabakayı tamamen yok etti. Bundan sekiz ay kadar sonra Boston'a gelene dek Sheftel'in o gözü tamamen kördü. Boston'da Harvard'lı bir cerrah tarafından dört saat süren bir ameliyatla hücre transplantasyonu yapılan Sheftel görme yeteneğini yeniden kazandı. Sheftel'in Boston'da bir süre kaldığı ve akabinde iyileştiği dönemde genç John Demjanjuk, Sheftel'in yanından hiç ayrılmayarak ona hastabakıcılık ve şoförlük yaptı.

Yisrorel Yehezkeli ise ağır saldırıdan hüküm giydi. Yehezkeli'nin pişmanlık duymadığına kanaat getiren Kudüslü bir yargıç tarafından cezalandırılarak üç yıl yatmak üzere cezaevine gönderildi. Mahkeme psikiyatristinin raporunda saldırganın azıcık paranoyak olsa da "ruh hastası" olmadığı belirtildi. Yehezkeli'nin ailesinin pek çok üyesi Treblinka'da öldürülmüştü.

medeni dünyada yaşayan insanların vicdanına bırakacağı etki gibi bir şey olurdu.

Yazar olmayan kişilerce yazılan tüm bu yazılar, ustalığın u'sunun bile görülemeyeceği beceriksizce yazılmış tüm bu günlükler, anılar ve notlar, yazı dilindeki kaynakların binde birini oluşturuyor ama kanıt olarak inanılırlıklarının aynı ölçüde büyük ve böyle yakıcı olmasının nedeni, ifade güçlerinin bu denli kör ve ilkel olması, diye düşündüm.

Bu sefer Rosenberg'e soru soran Chumak'tı: "Peki, 1945'te İvan'ın Gustav tarafından öldürüldüğünü yazdıktan sonra nasıl olur da bu mahkemeye gelip parmağınızla bu beyefendiyi suçlarsınız?"

"Bay Chumak" diye hemen cevap verdi, "ben Gustav'ın onu öldürdüğünü gördüğümü söyledim mi?"

"Soruya soruyla cevap vermeyin" diye uyardı Yargıç Levin.

"Bu adam öteki dünyadan kalkıp buraya gelmedi, Bay Rosenberg" diye devam etti Chumak.

"Ben öyle bir şey demedim. Şahsen onun öldürüldüğünü gözlerimle gördüğümü söylemedim" dedi Rosenberg. "Görmek istediğimi söyledim, Bay Chumak, ama görmedim, öldürüldüğünü görmedim. Bu benim en büyük dileğimdi. Bunu duyduğumda sevinçten havalara uçtum. Onun öldüğünü hem Gustav hem de ötekiler söylüyordu ve ben de inanmak istiyordum, Bay Chumak. Bu yaratığın var olmamasını istiyordum, artık yaşamıyor olmasını diliyordum. Tıpkı bizim insanlarımızı paramparça ettiği gibi onun da paramparça edildiğini görmek isterdim ama maalesef, gerçekten büyük bir kederle söylüyorum, bunu görmedim. Hatta onun çoktan mevta olduğuna bütün kalbimle inanmıştım. Anlayabiliyor musunuz, Bay Chumack? Onun ölümü arkadaşlarımın en büyük dileğiydi. Ötekilerle birlikte onun işini bitirmek bizim en büyük düşümüzdü. Ama bundan kurtulup hayatta kalmayı başarmış. Ne şans varmış adamda!"

"Bayım, kendi el yazınızla Almanca değil, Lehçe değil, İngilizce değil, anadiliniz olan Yidiş dilinde, Gustav'ın kürekle onun kafasına vurduğunu ve orada öylece yığılmış halde bıraktığını yazmışsınız. Bunu siz yazmışsınız. Ayrıca bize, 1945'te yazdığınız bu ifadelerin

doğru olduğunu da söylediniz. Şimdi de o ifadenin doğru olmadığını mı söylüyorsunuz?"

"Hayır, doğru. Orada yazanlar doğru ama çocukların bana anlattıkları doğru değildi. Onlar atıp tutup, böbürlenmek istiyorlardı. Düşlerinin gerçekleştiğini hissetmek istiyorlardı. En büyük dilekleri, en şiddetli arzuları bu adamı öldürmüş olmaktı ama öldürememişler."

"O halde neden" diye sordu Chumak, "çocukların en büyük arzusu bu adamı öldürmekti ve sonradan ormanda filan falan şekilde öldürüldüğünü duydum diye yazmadınız? Neden olduğu gibi anlatıp, bu şekilde yazmadınız?"

Rosenberg cevapladı, "Ben o şekilde yazmayı tercih ettim."

"Size bunlar anlatılırken yanınızda kimler vardı; yani çocukların onu öldürmek, herkesin bir kahraman olmak istediği ve bu korkunç adamın öldürüldüğü söylenirken kimler vardı yanınızda?

"Ormanda bunlar bana anlatılırken pek çok kişi vardı etrafta, kendi yolumuza gitmeden önce birkaç saat oturup konuşmuştuk. İşte orada, efendim, hepimiz oturduk; herkes yaşadığını kendi bakışıyla anlattı ve ben de yuttum. Hatırladıklarım bunlar; bana anlatılanları yuttum çünkü onların anlattıkları gibi olduğuna gerçekten, bütün yüreğimle inanmak istiyordum. Fakat olmamış işte."

Demjanjuk'a baktım, adam tam benim olduğum tarafa bakıp gülümsüyordu, bana gülümsemiyordu elbette. Önümdeki koltukta oturan sadık oğluna gülümsüyordu. Tanıklık sürecinde yaşanan bu saçmalık Demjanjuk'u eğlendiriyor gibiydi. Bundan adeta büyük bir zevk alıyor hatta bununla bir zafer kazanmış gibi duruyordu. Sanki, Rosenberg'in 1945'te kaynaklarının ona (kendisinin bilgisi dışında) yanlış bir şekilde aktardıklarını olduğu gibi yazdığını iddia etmesi, onun beraatı için gereken tek şeydi ve artık özgür bırakılmış sayılırdı. Gerçekten buna inanacak kadar geri zekâlı mıydı? Neden gülümsüyordu? Oğluna ve taraftarlarına moral vermek için mi? Dinleyicileri aşağıladığını göstermek için mi? Bu uğursuz, tekinsiz bir gülümsemeydi ve Rosenberg için, herkesin de rahatlıkla anlayabildiği gibi, bir yıl önce Demjanjuk tarafından teklif edilen sıcak dostluk eli, ağzından çıkan "Shalom" sözü kadar tüyler ürperticiydi. Öyle ki Rosenberg'in nefreti yakıcı bir madde olsaydı ve tanık sandalyesinin

orada bir kibrit çakılsaydı, bütün mahkeme havaya uçabilirdi. Rosenberg'in ağır işçilere özgü kalın parmakları kürsünün çerçevesine mengene gibi yapışmış, bıraksa kükreyecekmiş gibi duran ağzını tutan çenesi sımsıkı kilitlenmişti.

"O halde" diye devam etti Chumak, "şimdi o 'şekilde' yazdım dediğiniz bilgilere dayanarak, İvan'ın, kafasına indirilen bir kürek darbesiyle öldüğünü anlıyoruz. Peki, bayım, kafasına kürekle vurulan birinin kafasında bir yara izi, kafatası çatlağı veya başında ciddi bir yarası olması gerekmez mi? Makine dairesinde böyle bir şey olmuşsa yani."

"Elbette" diye cevapladı Rosenberg, "benim yazdığım şekilde kafasına vurulmuşsa, ölmüş olması gerekirdi –yara nerede mi? Adam orada değilmiş ki. Adam orada değilmiş– yara yok çünkü adam orada değilmiş." Rosenberg, Chumak'ın arkasına bakıyordu şimdi. Demjanjuk'u işaret edip dosdoğru ona bakarak konuştu. "Bu adam orada olmuş olsaydı, şu anda tam karşımda oturuyor olmazdı. Bir de kahraman gibi sırıtıyor!" diye bağırdı nefret içinde.

Oysa Demjanjuk sadece sırıtmıyor, resmen gülüyordu. Rosenberg'in sözlerine, öfkesine, mahkemeye, duruşmaya, bu tüyler ürpertici suçlamaların saçmalığına ve Cleveland banliyösünden gelen bir aile erkeğinin, Ford fabrikasında çalışan bir işçinin, kilise üyesinin, dostlarının övdüğü, komşularının sevdiği bir adamın, kırk beş yıl kadar önce Polonya ormanlarında kol gezen bir psikopatla, o gulyabaniyle, masum Yahudilerin sadist alçak katili Korkunç İvan'la karıştırılması gibi bir rezalete gülüyordu. Ama belki de bu suçlamalarla hiçbir alakası olmayan, tamamen masum biri olduğu halde bir yıldır bu kâbusu yaşamasına, bu mahkeme maskaralığında sürüm sürüm sürünmesine ve İsrail devletinin hukuk sisteminin onu ve zavallı ailesini düşürdüğü duruma, artık başka hiçbir seçeneği kalmadığı için gülüyordu. Ya da belki de tüm bu suçlamalar doğru ve gerçekten de Korkunç İvan olduğu için, Korkunç İvan da sadece bir psikopat ve gulyabani değil şeytanın ta kendisi olduğu için gülüyordu. Zira, Demjanjuk masum değilse, Rosenberg'in suratına bu şekilde gülebilen şeytandan başka kim olabilirdi?

Hâlâ gülmeye devam eden Demjanjuk aniden sandalyesinden fırladı ve savunma avukatlarının masasındaki açık mikrofona doğru

konuşarak Rosenberg'e bağırdı: "Atah shakran!" Sonra kahkahaları daha da büyüdü.

Demjanjuk İbranice konuşmuştu. Korkunç İvan olduğu iddia edilen adam ikinci defa, onun yüzünden mağdur olduğunu söyleyen bu Treblinka'lı Yahudi'ye, Yahudilerin diliyle seslenmişti.

Bunun üzerine Yargıç Levin de İbranice konuştu. Konuşmanın çevirisi kulaklıklarıma geldi. Yargıç Levin, "Zanlının" diyordu " 'Sen bir yalancısın!' şeklindeki sözleri, kayda geçirilmiştir."

Chumak ancak dakikalar sonra Rosenberg'in sorgusunu bitirdi ve Yargıç Levin saat on bire kadar ara verdi. Mahkeme salonundan dışarı kendimi zor attım, sanki benden bir şey koparılmıştı; bitkin ve olanlara anlam veremez bir haldeydim, yürekten sevdiğim birinin cenaze töreninden çıkmış gibi, tüm duyularım uyuşmuşçasına yürüyordum. Hiç bu kadar acı ve vahşetle dolu, hiç bu kadar tüyler ürpertici bir yüzleşme görmemiştim. Demjanjuk ile Rosenberg'in yüzleşmesi, düşmanlıklarla parçalanmış bu gezegende bile iki maddenin olabileceği kadar birbirine taban tabana zıt olan iki yaşamın çarpışmasıydı. Belki de şimdiye dek gördüklerimin bu kadar tiksindirici olması yüzünden ya da yalnızca neredeyse yirmi dört saattir hiç niyetlenmediğim halde oruç tutuyor olmam nedeniyle, avludaki kantinin kahve makinesine giden kalabalığın arasındaki yerimi korumaya çalışırken kafamda dolaşan sözcük ve resim parçaları tuhaf şekillerde birbirine yapışıyordu. Rosenberg'in daha iyi açıklayabilmesi için söylemesi gereken sözlerden, gazla zehirlenen Yahudilerin ağızlarından Alman Hazine Bakanlığı'na gönderilmek üzere koparılan altın dişlerden ve İbranice-İngilizce başlangıç düzeyi dil kitabından yani Demjanjuk'un hücrede kalırken titizlikle çalışıp, "Sen bir yalancısın" cümlesinin doğru telaffuzunu öğrendiği kitaptan tüyler ürpertici bir kolaj yaratıyordum. "Sen bir yalancısın" sözleriyle "Üç bin duka" sözleri birbiriyle iç içe geçiyordu. Kantin tezgâhının ardındaki yaşlı adam ona uzattığım paraları alırken muhteşem Macklin'in yaltaklanırcasına telaffuz ettiği "Üç bin duka" ifadesini apaçık duyar gibiydim ve o anda parayı uzattığım yaşlı adamın sakat Soykırımzede Smilesburger olduğunu görerek şaşkınlıktan durakladım. Pi-

pik'ten "çalıp" sonra da kaybettiğim bir milyon dolarlık çekin sahibi olan Smilesburger. Arkamdaki kalabalık öylesine sıkıştırıyordu ki aldığım kahve ile çöreğin parasını öder ödemez kenara çekilmeye zorlandım, bütün yapabildiğim kahve dolu kabı tutabilmek olduğu için caddeye açılan avluya doğru hızla yürümeye başladım.

Artık her şeye böyle bakar olmuştum. Tezgâhın arkasındaki taburede oturduğu yerden kasiyerlik yapan, kel kafalı ve kafa derisi soyulmakta olan adam, sadece başka bir adamdı, İsrail'den soğuyan New York'lu emekli kuyumcu olmasına imkân yoktu. Yemek yemediğim, doğru dürüst uyumadığım için her şeyi çift görüyorum, diye düşündüm. Yoksa sebep bu yıl ikinci kez bunalıma girmiş olmam mıydı? Bunalıma girmemiş olsam, Demjanjuk'un oğlunun emniyetinden kişisel olarak sorumlu olduğuma nasıl inanıyor olabilirdim? Mahkemede verilen ifadelere, Demjanjuk'un kahkasına, Rosenberg'in öfkesine şimdi bakıyorum da, Pipik'in o saçma sapan eşekçe maskaralıkları hayatımda nasıl böyle hüküm sürüyor olabilirdi?

Tam o anda binanın dış tarafından gelen bağrışları duydum. Camların ardında elleri tüfekli iki askerin son hızla park yerine doğru koştuğunu gördüm. Avludan çıkıp ben de peşlerinden koştum. Az ileride yirmi otuz kişi toplanmış, yüksek sesle İngilizce bir şeyler bağırıyorlardı. Bir an, onun döndüğünü ve olabileceklerin en kötüsünün olduğunu düşündüm. Artık gemi azıya alıp bir paranoyağa dönmüş olan ben, oluşmakta olan bir felaketin durdurulamazlığında korku dolu bir güven arıyordum. Birbirimize karşı duyduğumuz öfke, ikimizi bir yapan, bizi birleştiren bu paranoya ahtapotunun kollarında dalga dalga gerçek bir felakete yayılıyordu.

Ama bağıran adam neredeyse iki metre boyunda yani Pipik ve benden kat kat uzun, kızıl saçlı, boks eldiveni şeklinde inanılmaz bir çenesi olan ve ağaca benzeyen bir yaratıktı. Alnını oluşturan geniş çıkıntı öfkeden alev alev olmuştu, sağa sola salladığı elleriyse çimbali kadar büyüktü ki bu devasa ellerin küçücük kulaklarınızı sıkmasını hayatta istemezdiniz.

Her iki elinde tuttuğu beyaz kitapçıkları, kendisini dinleyenlerin kafalarının üzerinden hiddetle sallayıp duruyordu. Kalabalıktan ancak birkaç kişi bunlardan almış, sayfalarına göz gezdiriyordu ama ki-

tapçıkların çoğu kaldırıma saçılmış, ayakaltında eziliyordu. Dev Yahudi'nin İngilizce'si iyi değildi ama sesi çok gürdü. Adamın her santimetresi bu sesle şelaleler gibi dışarı dökülüyordu. Konuşması org sesi gibi bir etki yaratıyordu. Şimdiye kadar gördüğüm en kalın ve gür sesli Yahudi'ydi; gürül gürül bağırdığı adamsa, yaşlıca, yuvarlak yüzlü bir Katolik rahibiydi. Orta boylu ve hafifçe tombulsa da ötekine kıyasla, her an dağılabilecek bir Katolik rahibi biblosu gibi duruyordu. Rahip, dimdik durup yere sağlam basıyor ve bu dev Yahudi'nin onu korkutamayacağını belli etmek için elinden geleni yapıyordu.

Eğilip yerdeki kitapçıklardan birini aldım. Beyaz kapağının tam ortasında mavi renkte üç çatallı bir mızrak vardı. Ortadaki çatalın ucunda ise bir haç görünüyordu. On, on iki sayfalık kitapçığın adı ise İngilizce yazılmıştı: *Millenium of Christianity in Ukraine* [Ukrayna'da Hıristiyanlığın Bininci Yılı]. Herhalde rahip mahkemeden çıkanlara bu kitapçıkları dağıtıyordu ve hava almak için dışarı çıkmıştı. Kitapçığın ilk sayfasındaki ilk cümleyi okudum: "1988 yılı tüm dünyadaki Ukraynalı Hıristiyanlar için anlamlı bir yıldır; bu yıl, Ukrayna diye anılan topraklara Hıristiyanlığın gelmesinin bininci yıldönümüdür."

Çoğu İsrailli olan kalabalık ne kitapçığın içeriğini ne de tartışmanın mahiyetini anlıyor gibiydi. Adamın İngilizce'si o kadar yetersizdi ki dev Yahudi'nin İngilizce bağırdığını benim anlamam bile zaman aldı; anladığım kadarıyla rahibe saldırıyor, saldırırken de Yahudilerin hunharca kıyılmasından sorumlu tuttuğu Ukraynalıların isimlerini kullanıyordu. Seçebildiğim tek isim Chmielnicki oldu. Chmielnicki'yi Jan Hus veya Garibaldi'nin emrindeki ulusal bir kahraman diye hatırlıyordum. Ellili yılların ortalarında New York'a ilk geldiğimde, Aşağı Doğu Yakası'nda işçi sınıfından Ukraynalılarla aynı yerde oturuyordum Hayal meyal, küçük çocukların halk kıyafetleri giyerek sokaklarda dans ettiği yıllık sokak partilerini hatırladım. Sokağa kurulan bir kürsüden komünizm ve Sovyetler Birliği aleyhine konuşmalar yapılırdı; bölgedeki dükkânların camlarına yapıştırılan boya kalemiyle yazılı ilanlarda ve evimin olduğu sokağın hemen köşesindeki Ortodoks Ukrayna Kilisesi'nin dışındaki tabelalarda Chmielnicki ve Aziz Volodymyr gibi isimler yazılı olurdu.

Dev Yahudi'nin, "Katil Chmielnicki nerede bu kitapta?" diye bağırdığını anlayabilmiştim sonunda. "Katil Bandera nerede bu kitapta? Kahrolası katil Petlura nerede? Katiller! Caniler! Bütün Ukraynalılar Yahudi düşmanı!"

Meydan okurcasına dikleştirdiği başıyla rahip cevap verdi: "Biraz okusaydın, asıl Petlura'nın katledildiğini bilirdin. Şehit oldu. Paris'te Sovyet ajanları tarafından öldürüldü." Böylece rahibin Amerikalı olduğu anlaşılmıştı. Ukraynalı Ortodoks bir rahipti ve konuşmasından anladığım kadarıyla büyük ihtimalle New York'luydu. Adam muhtemelen ta Sekizinci Cadde, İkinci Bulvar'dan kalkmış, onca yolu kat edip Demjanjuk duruşmasına katılan Yahudilere Ukrayna'da Hıristiyanlığın bininci yılını kutlamak amacıyla hazırlanmış broşürleri dağıtmak için Kudüs'e gelmişti. Yoksa bu adam da mı aklını kaçırmıştı?

Sonra, asıl aklını kaçıranın ben olduğumu anladım; adam rahip falan değildi, bu olsa olsa, karışıklık yaratmak için tasarlanıp polisin ve askerlerin dikkatini kalabalığın üzerine çekmek için tertiplenmiş maskeli balo misali başka bir gösteriydi. Artık her bityeniğinin altından Pipik'in çıkacağı düşüncesinden kendimi kurtaramıyordum, onun da sürekli peşinde olduğum düşüncesinden kurtulamayacağı gibi. Bu rahip, Pipik'in tertibi, Pipik'in komplosuydu.

"Hayır!" diye bağırıyordu dev Yahudi. "Petlura'nın öldürülmesi, evet, Yahudi tarafından! Yahudi öldürdüğü için! Cesur Yahudi tarafından!"

"Yapmayın, lütfen" dedi rahip, "siz fikrinizi söylediniz, anlattınız. Sizi Brooklyn-Canarsie'den bile duyabilirler şimdi izin verin de ben konuşayım, belki insanlar bir değişiklik olsun diye beni de dinlemek isterler." Bu sözlerin ardından dev Yahudi'den uzaklaşıp, hengâme başlamadan önce vermekte olduğu anlaşılan vaazına devam etti. O konuştukça kalabalık artıyordu, bu tam da Pipik'in beklediği şeydi. "Aşağı yukarı 860 yılında" diye anlatıyordu rahip, "Cyril ve Methodius adında iki kan kardeş, Yunanistan'daki manastırlarından çıkıp Slav halkına Hıristiyanlığı anlatmak için yola koyuldu. Atalarımızın ne alfabesi ne de yazı dili vardı. Bu kardeşler bizim için Kiril diye anılan alfabeyi yarattılar, adına da kardeşlerden birinin adını verdiler."

Ama dev Yahudi yine kalabalığın arasından lafa karıştı ve inanıl-

maz gür sesiyle yine rahibe bağırmaya başladı: "Hitler ve Ukraynalılar! İki kardeş! İkisi bir! Yahudi'yi öldür! Biliyorum! Anne! Abla! Hepsi! Ukraynalılar öldürdü!"

"Dinle, dostum" dedi rahip, göğsüne halen bastırdığı kitapçıkları tutan parmaklarının kalın desteye değen yerleri beyaza dönmüştü. "Öğren diye söylüyorum, Hitler, Ukrayna halkının dostu değildi. Hitler, benim ülkemin yarısını, Nazileştirdiği Polonya'ya verdi. Bunu bilmiyorsundur diye anlatıyorum. Hitler, Bukovina'yı Faşist Romanya'ya verdi, Bessarabia'yı da..."

"Hayır! Kapa çeneni! Hitler size büyük hediye verdi! Hitler size büyük, büyük hediye verdi! Hitler" diye gürledi, "size Yahudi verdi ki öldüresiniz!"

"Cyril ile Methodius" diye kaldığı yerden başlayan rahip, arkasını deve dönerek kalabalığa seslendi: "İncil ve Aşai Rabbani'yi o zamanki adıyla Slavon diline tercüme ettiler. Sonra Roma'ya gidip Papa II. Adrian'dan bu tercüme Ayin'i okumasını rica ettiler. Papa Adrian kabul etti ve Slavon dilindeki Ayin'i yani Ukraynalı Aşai Rabbani'yi yönetti."

Dev Yahudi, Cyril ve Methodius kardeşlerin hikâyesini ancak buraya kadar çekebilmişti. Dev gibi elleriyle rahibe uzandığında, onu bir anda hormon bozukluğunun değil de bin yıllık Yahudi düşünün bir ürünü olarak gördüm. Ukraynalı Hıristiyan sorununa nihai çözüm bulunmuştu işte. Siyonizm değil, Devlik/Golemizm. Kalabalığın arkasında ellerinde tüfekleriyle bunları izleyen askerler müdahale etmek üzere harekete geçtiler ama daha hiçbir şeyi durduramadan ne olduysa çabucak oldu ve herkes kahkahalar atarak dağılmaya başladı. Kahkaha atmalarının sebebi, New York'lu rahibin havaya kaldırılıp yere vurulması ve devin yarım metrelik çamurlu çizmelerinin altında hayatını teslim etmesi değil, yüzlerce kitapçığın havaya fırlatılıp kalabalığın başı üzerinde konfeti gibi yağmasıydı. Olanların hepsi buydu. Dev, rahibin elinden kitapçıkları kaptığı gibi atabileceği kadar yukarı bütün gücüyle fırlatmış, bütün olay bununla kalmıştı.

Kalabalık dağılıp mahkemeye doğru yürürken, durup en az on beş metre öteye dağılmış kitapçıklarını toplamaya başlayan rahibi izledim. Sonra devi gördüm, hâlâ bağıra çağıra tek başına caddeye

doğru yürüyordu; caddedense otobüsler geçiyor, trafik akıyor, her şey her yerde nasılsa Kudüs'te de öyle görünüyordu; yani yine sıradan bir gündü. Güneşli güzel bir gün. Rahibin tabii ki Pipik'le hiçbir ilgisi yoktu ve bozmaya ahdettiğim komplo ise kafamdan başka bir yerde değildi. Ne düşünüp yaptıysam yanlıştı ve bunun tek nedeni, bu dünyadaki ikizi Bay Moishe Pipik olan biri için doğru olan diye bir şey olmamasıydı ki bunu şimdi anlıyordum. Benle o yaşadığımız sürece bu zihin karışıklığı sürüp gidecek ve ben gerçekten neler olup bittiğini veya düşüncelerimin saçma olup olmadığını asla bilemeyeceğim. Bir şeyi hemen anlayamazsam ona tuhaf bir anlam yükleyeceğim, Pipik'in nerede olduğu hakkında hiçbir fikrim olmasa ve ondan söz edildiğini bir daha duymasam da o, hep yaptığı gibi bu şekilde ortalarda dolaşıp hayatıma en sığ anlamları yüklerken ben abartılı düşüncelerden kurtulamayacak, kafa karışıklığının bu dayanılmaz kuşatmasından çıkamayacağım. Ondan kurtulamamaktan daha kötüsü, kendimden de asla kurtulamayacak olmam. Bu, hiçbir sınır tanımayan bir ceza ve bunun anlamını hiç kimse benden daha iyi bilemez. Pipik, her Allahın günü beni izleyecek ve ben, Muğlaklık evinde sonsuza dek yaşıyor olacağım.

Rahip birer birer kitapçıkları topluyordu. Devin karşısında dimdik dururken fark etmemiştim ama sandığımdan daha yaşlı bir adamdı ve kitapları toplarken epey zorlanıyordu. Yaşlı adam çok güçsüz ve şişmandı ki az önceki karşılaşma şiddetle sonlanmadığı halde adamcağız korkunç bir yumruk yemiş kadar zayıf düşmüş görünüyordu. Kitapçıkları toplarken eğilip kalkmaktan başı dönüyor olsa gerek, yüzü hiç de iyi görünmüyordu. Beti benzi atmıştı oysa deve kafa tutarken daha canlı ve yılmaz bir görünüme sahipti.

"Neden" dedim ona, "Tanrı aşkına, neden, böyle bir zamanda kitapçıklarınızı alıp buralara gelirsiniz ki?"

Kitapçıkları daha rahat toplayabilmek için dizleri üzerine çöktü ve çömeldiği yerden cevap verdi: "Yahudileri kurtarmak için." Sözlerini tekrarlarken gücü bir parça geri gelmiş gibiydi, "Siz Yahudileri kurtarmak için."

"Siz asıl kendinizi düşünün." Öyle bir şey yapmak aklımda yoktu ama ona doğru yaklaşıp elimi uzattım. Yardım almazsa kalkama-

yacak gibiydi. Birkaç metre ötemizdeki kot pantolonlu genç ile çevik görünüşlü iki kişi (ve bayağı sert görünüşlü iki adam), yüzlerinde küçümser bir ifadeyle bizi izliyordu. Kalabalığın geri kalanı çoktan dağılmıştı.

Kot pantolonlu bu iki kişiyi nereden hatırlıyorum diye düşünürken, "Masum bir adamı suçlayabiliyorlarsa" dedi rahip, "İsa'nın Çarmıha Gerilmesi tekrar tekrar yaşanacaktır."

"Yapmayın, Tanrı aşkına, bu eski teraneleri okuyup durmayın artık. Yine mi İsa'nın çarmıha gerilme hikâyesi!" derken onu kaldırıp dik durmasına yardım ettim.

Cevap verirken sesi titriyordu ama soluksuz kaldığından değil, öfkeli cevabıma kızdığından. "Yahudiler, iki bin yıl boyunca bunun bedelini ödediler. Doğru ya da değil, çarmıha gerilme olayının bedelini ödediler. Johnny de buna kurban gitsin istemiyorum."

O esnada yerden havalandığımı hissettim. Olduğum yerden kaldırılmış, başka bir yere taşınmıştım. Ne olduğunu anlamamıştım ama sanki her iki tarafımdan giren bir boruyla kaldırılıp bir yere götürülüyormuş gibi hissediyordum. Ayaklarım havayı dövüyordu. Sonra yerle buluştum ve iki taraftan giren borunun, kot pantolonlu o iki adamın kolları olduğunu fark ettim.

"Bağırma" dedi biri.

"Karşı koyma" dedi öteki.

"Hiçbir şey yapma" dedi birincisi.

"Ama" diyecek oldum.

"Konuşma."

"Sen fazla konuşuyorsun."

"Herkesle konuşuyorsun."

"Bütün yaptığın konuşmak, konuş, konuş, konuş..."

"Konuş, konuş, konuş, konuş, konuş, konuş..."

Beni arabaya bindirdiler ve başka biri arabayı sürmeye başladı. İki adam da üstümü iyice arayıp silah taşıyıp taşımadığıma baktı.

"Yanlış adamı götürüyorsunuz" dedim.

Şoför kahkahayı bastı. "İyi. Biz de yanlış adamı istiyoruz."

Muazzam bir dehşet sisinin arasından şöyle dediğimi duydum: "Bak sen, mizah dolu bir deneyim yaşanacak galiba."

"Bizim için mi" diye cevapladı şoför, "yoksa senin için mi?"

"Kimsiniz siz?" diye bağırdım. "Filistinli mi? Yahudi mi?"

"Ne tesadüf" dedi şoför, "biz de sana aynı soruyu soracaktık."

Artık susmanın daha iyi olacağını düşündüm ama o anda beynimin yaşadığı süreç, "düşündüm" sözcüğüyle ifade edilecek bir süreç değildi. Kusmaya başladım ama bu halim, beni ele geçirenlere sevimli görünmemi sağlamadı.

Geçen gün George'a rastladığım merkez pazarın arkasında kalan ve Apter'in evine çok yakın pejmürde semtteki taş bir binaya götürdüler. Sokakta yedi sekiz tane Ortodoks çocuk oyun oynuyordu, billur gibi berrak görünen kafaları, küçük saydam kafaları vardı. Çocukların yakınında duran genç yaşlardaki annelerin ise çoğu hamileydi, ellerinde alışverişten döndüklerini gösteren pazar torbalarıyla kenarda dikilip hararetli bir şekilde dedikodu yapıyorlardı. Bir tek, kadınların aralarına sıkışan beyaz kısa çoraplı, atkuyruklu üç küçük kız, yüzlerinde sevimli bir ifadeyle yanlarından geçerken benim olduğum tarafa bakmıştı. Dar bir sokağa girdik, çaprazlama iplere yeni yıkanmış iç çamaşırlarının asıldığı küçük bir avluya döndük. Taş eşiğe doğru gittik, kapı kilitli değildi. O anda bana son derece dağınık bir dişçi ya da doktor muayenehanesi gibi gelen bir antreye girdik. Üzerinde İbranice dergilerin yayıldığı bir masa gördüm, masasında oturan danışma memuresi telefonda konuşuyordu. Sonra başka bir kapıdan geçirilip minik bir banyoya götürüldüm. Banyonun ışığı yakıldı ve bana yıkanmamı söylediler.

Yüzümü ve giysilerimi uzun uzun yıkadım, ağzımı defalarca çalkaladım. Beni böyle yalnız bırakmaları, böyle iğrenç bir kokuyla kalmamamı istemeleri, ağzımı ya da gözlerimi kapatmamış olmaları, tüfeğinin dipçiğiyle kapıya vuran ve acele etmemi söyleyen birinin olmaması bende küçük bir umut ışığı yakmış, bunların Filistinli değil, Pipik'in Yahudileri olduğunu düşünmeme neden olmuştu. Bunlar, Pipik'in sırra kadem basıp ihanet ettiği ve şimdi de beni onunla karıştıran komplocu Ortodoks dostlarıydı.

Temizlendikten sonra beni aldılar. Bu kez arkamdan fazla bir güç kullanmadan banyodan çıkarıp koridordan geçirdiler ve yirmi üç basamaklı dar bir merdivenden çıkarıp ikinci kata götürdüler. Burada

hepsi de orta sahanlığa bakan dört sınıf vardı. Yukarıdaki çatı penceresi kurumdan matlaşmış, ayakkabılarımın altındaki pürüzlü döşeme ise fena halde yıpranmıştı. Her tarafa sigara kokusu sinmişti. Bu koku beni kırk beş yıl kadar öncesine, bizim mahallenin sinagoğunun üst katındaki küçük Talmud Torah'a götürdü. 1940'ların başında haftada üç kere akşamüzeri arkadaşlarla oraya gider, bir saat boyunca pek de isteksizce İbranice çalışırdık. Bu gösteriyi yöneten haham, sigaraları uç uca yakan bir adamdı ve hatırladığım kadarıyla Newark'taki sinagoğun ikinci katı, tıpkı böyle kokmasına ek olarak, bundan çok da farklı bir yer değildi: Yıkık dökük, iç karartıcı ve bu kadar olmasa bile yine de darmadağınık bir yerdi.

Beni sınıflardan birine koyup kapıyı kapattılar. Yine yalnız kalmıştım. Kimse beni tekmelememiş, tokatlamamış, ellerimi bağlamamış, ayaklarımı zincirlememişti. Karatahtada İbranice bir şeyler yazıyordu. Dokuz kelime. Ama bir tanesini bile okuyamıyordum. İbranice kursundaki o üç yılın üzerinden geçen kırk yıldan sonra, İbrani alfabesinin harflerini bile seçemez olmuştum. Sınıfın ön tarafında alelade bir masa, arkasında da çıtalarla tutturulmuş bir sandalye duruyordu. Masaya bir televizyon konmuştu. 1943 yılında bizde bundan yoktu, ayrıca böyle taşınabilir plastik öğrenci sandalyelerine değil de yere çivilenmiş uzun banklara oturur, eğimli tahta sıralarımızın üzerinde sağdan sola doğru yazarak derslerimizi işlerdik. Günde bir saat, haftada üç kez, devlet ilköğretim okulunda geçirdiğimiz altı buçuk saatin hemen ardından o sıralara oturup tersten yazı yazmayı öğrenirdik. Sanki güneş batıdan doğar, yapraklar ilkbaharda dökülür, Kanada güneyde Meksika ise kuzeyde yer alır, çoraplarımızı ayakkabılarımızın üzerine giyermişiz gibiydi. Sonra da oradakinin tersi rahat Amerikan ortamlarımıza sığınır; mantıklı, tanıdık, beklendiği gibi, makul, anlaşılır ve faydalı olan her şeyin anlamının soldan sağa doğru bir bir gözümüzün önüne serildiği dünyaya koşardık. Doğal, mantıklı ve gayet normal olarak tersine hareket ettiğimiz tek yer, karşı çıkılamaz tek istisna ise beysbol oynarken girdiğimiz iç sahaydı. 1940'lı yılların başlarında, sağdan sola okuyup yazmak, beysbolda topu dış saha oyuncusunun üzerinden aşırmak ve üçten ikiye, ikiden bire koşup üç puan almayı beklemek kadar anlamsız gelirdi bana.

Kapının kilidinin döndürüldüğünü işitmemiştim, pencerelere doğru seğirttim; pencereler de kapalı değildi hatta birinin altı aralık bırakılmıştı. Tek yapmam gereken, aradan sürünebileceğim kadar pencereyi yukarı itip pervaza tutunarak aşağı sarkmak, sonra da iki buçuk üç metre aşağıdaki avluya atlayıp, yirmi metre kadar tabana kuvvet koşup avludan çıkmak, sokağa çıkar çıkmaz da imdat diye bağırmaktı ya da dosdoğru Apter'in evine de gidebilirdim. Ama ya ateş açarlarsa? Ya atlarken bir yerimi sakatlarsam, beni yakalayıp içeri sürüklerlerse? Beni tutsak edenlerin kim olduklarını bilmediğim için kaçmakla kaçmamaya çalışmak seçeneklerinin hangisinin daha büyük bir risk olduğuna karar veremiyordum. Beni penceresiz bir zindanda duvara zincirlememiş olmaları bunların iyi adamlar olduğu veya işbirliği yapmamamı hoş görecekleri anlamına gelmezdi. İyi de niçin işbirliği yapacaktım? Dur bekle, diye düşündüm, nasılsa öğreneceksin.

Hiç ses çıkarmadan pencereyi sonuna kadar açtım ama ne kadar yüksekten düşeceğimi ölçmek için kafamı uzatmamla birlikte kafamın sol yarısında bir çatırtı, keskin bir acı ve bir insanda zonklayabilecek en büyük zonklamayı hissettim. Artık insan değildim, kontrolümün dışında bir şey tarafından yönetiliyordum. Pencereyi açtığım zaman yaptığım gibi sessizce indirdim ve eskisi gibi alttan hafifçe aralık bıraktım. Okulun ilk günündeki hevesli öğrenciler misali sınıfın ortasına doğru yürüyüp, karatahtanın önündeki bir sıraya oturdum. Öğretmen masasıyla televizyondan iki sıra uzaktaydım. Atlamaya gerek olmadığına inandırmıştım kendimi, ne de olsa Yahudilerden bana zarar gelmezdi ama bunu der demez çocuksu sersemliğime hayret ettim. Yahudiler beni dövemez, açlığa mahkûm edemez, işkence yapamazdı ha? Hiçbir Yahudi beni öldüremezdi ha?

Yine pencerenin oraya gittim ama bu kez yalnızca avluya bakmakla yetindim. Birinin beni görmesini ve vereceğim herhangi bir işaretle burada kendi iradem dışında tutulduğumu anlamasını umuyordum. Şu anda olan ve üç gündür başıma gelen şey her neyse, Kudüs'teki bu eğreti kopyanın Newark'ta orijinalindeyken, ta o küçük, havasız sınıftaki sıraya oturduğum ilk gün başlamıştı. Hep neşe içinde olduğum, günbegün gerçek geleceğimin şekillendiğini binlerce açıdan net bir şekilde bildiğim devlet okulundaki tam güm eğitim-

den sonra gittiğim bu kursta, bir türlü dikkatimi veremediğim o karanlık saatlerde başlamıştı. İyi de İbranice kursuna gitmekten ne çıkabilirdi? Öğretmenler yapayalnız yabancılardı, düşük ücretlerle çalışan göçmenlerdi. Biz öğrencilerse –hem en iyilerimiz hem de en kötülerimiz– canı sıkılan, yerinde duramayan on, on bir, on iki yaşlarındaki Amerikalı çocuklardık, her yıl, her sonbahar, her kış ve baharda, mevsimlerin getirdiği her şey duyularımızı uyandırıp bizi özgürce Amerikan keyfine katılmaya davet ederken buraya tıkılıp kalmaya içerlenen çocuklardık. İbranice kursu bir okul değil, ailelerimizin kendi aileleriyle yaptığı bir sözleşmeydi; eski kuşakların nabzına sunulan bir şerbetti. O eski kuşaklar ki torunlarının tıpkı kendileri gibi Yahudiler, tıpkı kendileri gibi binlerce yıldır süren geleneklere bağlı Yahudiler olmasını bekliyor. Öte yandan, kopuk gençleri, üç bin yıllık tarihimizde hiç kimsenin cüret edemeyeceği tarzda Yahudiler olmayı aklına koyan bu gençleri dizginlemek için kullanılan yular da şu: Amerikan İngilizce'siyle düşünüp konuşmak, ne din dönekleri doğuracaktı bu ama ille de sadece Amerikan İngilizce'si diyorlardı. Bizim enayi ailelerimiz klasik Amerikan kalabalığında yalnızca aracıydılar; "shtetl"* doğumlularla Newark doğumlular arasında müzakereler yapmaya çalışıyorlar ama her iki taraftan da sille yiyorlardı. Yaşlı kuşağa, "Dinleyin, artık yeni bir dünyadayız. Çocuklar burada yaşamasını öğrenmek zorunda" derken gençlere dönüp okkalı bir fırça çekiyorlardı: "Yapmak zorundasınız, böyle yapmalısınız, her şeye sırtınızı dönemezsiniz!" Ne uzlaşma ama! Olabilecek en kötü öğrenme ortamında, olabilecek en kötü öğretim yöntemleriyle geçen üç veya dört yüz saatten ne beklenebilirdi ki? Her şey mi yoksa? Bundan her şey beklenebilirdi! Artık deşifre edemediğim bu şifreli yazı beni kırk yıl öncesine çivi gibi saplamış, şimdiye dek yazdığım bütün İngilizce sözcükler bu karatahtadaki anlaşılmaz sözcüklerden tekamül etmişti. Evet, burası Moishe Pipik de dahil, her şeyin başlangıç noktasıydı.

Plan yapmaya başladım. Onlara Moishe Pipik'i anlatacaktım. Adamın peşinde olduğu şeyle benim peşinde olduğum şeyi ayırt etmelerini sağlayacaktım. George Ziad ile ilgili sordukları her şeye ce-

* Yidiş dilinde, Doğu Avrupa'da küçük kasaba. (y.h.n.)

vap verecektim. Buluşmalarımıza, konuşmalarımıza ya da benim yarattığım diaspora tartışmalarına dair saklayacak hiçbir şeyim yoktu. Jinx'i de anlatırdım, bilmek istedikleri tüm ayrıntıları verecektim. "Hiçbir suçum yok" diyecektim onlara, "Pipik'in genç Demjanjuk'u kaçırma planını polise ihbar etmemek hariç. Ama bunu da açıklayabilirim. Buraya gelmemin tek sebebi Aharon Appelfeld'le söyleşi yapmaktı." Ama beni burada tutanlar Pipik'in yardakçılarıysa ve bütün bunlar beni ayakaltından çekip genç Demjanjuk'u kaçırma planlarını uygulamak içinse, bunları asla anlatmamalıyım!

Tam olarak nasıl bir açıklama getirmeliyim acaba? Ama zaten kim yutar ki bunları? Beni sorgulamaya gelecek olan adam, hiçbir komployа dahil olmadığıma, hiçbir şeye bulaşmadığıma, burada bir dolap dönmediğine, Moishe Pipik'le veya George Ziad'la benim bir tezgâh kurmadığımıza, kişisel, siyasi ya da propagandacılık gibi amaçlarla birilerine iş yaptırmadığıma, Filistinlilere destek olmak, Yahudilerle uzlaşmak ya da bu mücadeleye herhangi bir şekilde müdahale etmek için strateji filan kurmadığıma inanır mı? Bu işte bir hile olmadığına, olan bitenin arkasında gizli kapaklı bir amaç ya da plan olmadığına, bu olayların saçma sapan ve anlamsız olduğuna, bendeki karanlık, sinsi veya herhangi bir saikten kaynaklanan bir düzen ya da olay örgüsü olmadığına, bunların kesinlikle yorumlayıcı bir eleştirinin ulaşabileceği yaratıcı bir icat falan değil de karman çorman olmuş aptalca bir arapsaçından ibaret olduğuna onları nasıl ikna edebilirim?

Altmışlı yılların ortalarında Profesör Popkin diye birinin oldukça özenle hazırlanmış iddiasını hatırladım. Bu iddiaya göre, 22 Kasım 1963 tarihinde Kennedy'nin öldürülmesi olayına karışan Lee Harvey Oswald yalnızca bir tane değildi, onun ikizi olan ikinci bir Oswald daha vardı. Bu ikinci Oswald, suikasttan önceki haftalarda Dallas'ta kasten ortalıkta dolaşıp durmuştu. Warren Komisyonu ikinci Oswald'ın orada burada görülmüş olmasının üzerinde durmayıp –Oswald'ın kendisinin başka bir yerde olduğunun kanıtlanabildiği zamanlardı– bunu yanlış teşhis olarak değerlendirmişti. Fakat Popkin, ikizlerin yer aldığı bu gibi durumlara çok sık rastlandığını, raporların göz ardı edilemeyecek kadar kesin olduğunu, özellikle Oswald'ın

benzerinin bir silah dükkânından alışveriş yaptığını ve atış alanında çeşitli silahları kullanarak caka sattığını anlatan raporların dikkate alınması gereken çok sağlam raporlar olduğunu iddia etmişti. Sonuçta Popkin, bu ikinci Oswald'ın gerçek ve komplodaki suikastçılardan biri olduğuna, ilk Oswald'ın ise sahte yem olarak kullanıldığına hatta her şeyden bihaber bir kurban olduğuna kanaat getirmişti.

Evet, işte bu, diye düşündüm, başıma gelmek üzere olan şey buydu. Lee Harvey Oswald ya da benim gibi orada plansız, öylece kendi kendine dolaşabileceğini aklına getirmeyen bir komplo dehasına çatmıştım Benim Pipik'im, benim Popkin'inimi yaratacaktı ama bihaber kurban bu kez ben olacaktım.

O sınıfta yaklaşık üç saatim geçti. Pencereden avluya atlayıp kaçmak, sınıfın kilitsiz kapısını açıp geldiğim yoldan gidip buradan çıkabilir miyim diye bakmak yerine sınıftaki ikinci sırada yerimi almış ve meslek yaşamımda neler yaptığımı düşünerek oturmuştum: Önce abartılı görünse de ikna edici ama tamamen saçma olmayan bir hikâye düşünmeye çalıştım. Onu anlattıktan sonra hikâyenin içinde yazarınkinden ziyade, kendi sapkınlığından ötürü kötü niyet bulup kızanlar olabilir diye hikâyeyi güçlendirip kendimi savunabileceğim bir şeyler bulmaya çalıştım. Yazar dostlar bununla ne demek istediğimi çok iyi anlayacaklardır; ama bu da tutmazsa, başıma neler geleceğini ve aklıma gelen dehşet senaryolarını bilmeleri imkânsız. Bu odada oturup beni sorgulayacak insanlara hikâyemi anlatmaya hazırlanmak bana tuhaf geliyor, ne de olsa yeni yazdığım bir kitabın piyasadaki en salak, şapşal, sığ, kalın kafalı, sabit fikirli, duyarsız, kulaksız, insafsız ve aynı klişelerden öte bir şey yazamayan bir ahmak tarafından nasıl eleştirileceğini beklemeye hiç de benzemiyordu. Bu işin üstesinden gelmenin bir yolu yoktu. Yoksa insan neden pencereden atlamak gibi bir şeyi aklına getirsin?

Orada geçirdiğim ikinci saati yarılamıştım, hâlâ ne kimse gelip beni bağlamış veya dövmüş ne de kafama silah dayayıp görüşlerimi sormuştu. Yoksa alelade bir şakaya mı kurban gittim, diye düşünmeye başladım. Hepsi bu kadarcık bir şeyden ibaret olabilirdi. Pipik benim ödümü koparmak için arabası olan üç eşkıya tutmuştur. Ona olsa olsa iki yüz papele mal olmuştur hatta yarısı bile olabilir. Beni sü-

rükleyip arabaya attılar, sonra da gidip kendi âlemlerine daldılar, onlara düşen yarım saatlik süre içinde ayakkabılarının ucuna kusmamdan başka bir nahoşluk da yaşamadılar. Kesin Pipik'ti, tam da kendini özel dedektif sayan birinden beklenen bir fikirdi. Bu adamın gösterişli provokasyon kapasitesi sonsuz gibi geliyordu bana. Allah bilir, odanın bir yerlerinde bir gözetleme deliği vardır ve oturmuş kendimden başka hiçbir şeyin beni tutsak etmediği bu odada durup rezil oluşumu izliyordur. Bir milyon dolarını çalmamın cezası. Wanda Jane'ini de çalınca, o da beni rüsva edecekti. Gözlüğünü kırmamın da bedeliydi. Belki kadın da yanındadır, külotunu çıkarmış adamın kucağında oturuyordur, yapay organına kahramanca yerleşmiş, vicdanen beni gözetleyerek adamın heyecanını besliyordur. Ben onların röntgen malzemesiydim. Başından beri hem de. İntikamcılığıyla gelen yaratıcılığı dipsiz bir kuyu, sonsuz bir uçurumdu.

Ama karatahtada yazan dokuz kelimeyi incelemeye başlayınca bu olasılık aklımdan çıktı. O sözcüklerdeki her harfe ayrı ayrı odaklanıp, yeterince uzun ve yoğun bir dikkat sarf edersem yitirdiğim dilime yeniden kavuşacağımı, gizli mesajın kendini ortaya çıkaracağını sanıyordum. Ama herhangi bir yabancı dil bana ne kadar yabancıysa, bu da o kadar yabancıydı. İbranice'yle ilgili hatırlayabildiğim tek özellik, alttaki nokta ve çizgilerin sesli harfleri, üstteki işaretlerin ise genellikle sessiz harfleri gösterdiğiydi. Geri kalan her şey aklımdan silinip gitmişti.

Neredeyse benim kadar yaşlı bir dürtüye uyarak kalemimi çıkardım ve karatahtada yazılı olan kelimelerin kopyasını American Colony'den aldığım faturanın arkasına yazdım. Belki bunlar kelime bile değildi. Çince kelimeleri kopyalamak kadar salakçaydı bu. Bu harfleri yazmakla geçirdiğim yüzlerce saat, iz bırakmamacasına kaybolmuştu; belki o saatler yalnızca düşten ibaretti ama ondan sonra olan her şeyin ben hiç istemesem de sonsuza dek bilincime saplanacağını keşfettiğim bir rüyaydı.

İşte, belki sonradan (sonra diye bir şey olursa) bu işaretler kim tarafından ve nereye kapatıldığıma dair ipucu verir diye güç bela yazdığım kelimeler şunlardı:

וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ וַיֵּאָבֵק
אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר

O anda yüksek sesle konuşmaya başladığımı fark edip, kendime şaştım kaldım. Kendime ait olup da mantıklıdır dediğim her şeyin korkudan yok olup gitmediğine, kiminle ve neyle karşı karşıya olduğumu anlayana kadar metanetle oturup bekleyecek kadar güçlü olduğuma kendimi inandırmaya çalışıyordum güya. Oysa bir baktım ki kendi kendime konuşuyorum: "Pipik, burada olduğunu biliyorum." Bunlar, beni arabaya tıkanlara Filistinli mi yoksa Yahudi misiniz diye sorduğumdan beri ağzımdan çıkan ilk sözlerdi. "Kimlik hırsızlığının üzerine bir de adam kaçırmak ha. Pipik, her geçen saat başın daha fazla belaya giriyor. Hâlâ istiyorsan bir ateşkes yapabiliriz. Seni dava etmeyeceğim ama sen de beni bırakacaksın. Konuş ve orada olduğunu söyle."

Ama benden başka konuşan yoktu.

Bu sefer ona daha gerçekçi yaklaştım. "Beni rahat bırakmak için ne kadar istersin? Bir rakam söyle."

Benim kaçırılmamla hiçbir ilgisinin olmadığı, o anda bambaşka yerlerde olduğu, önceki gece Kudüs'ü bile terk etmiş olabileceği için cevap vermediği gibi kesinlikle çürütülemeyecek bir iddia öne sürülse de –ki bu iddialar benim tarafımdan öne sürüldü– bir kez daha ona yaptığım çağrıyı takip eden uzun sessizlik; adamın orada olduğuna, onu konuşturabilecek bir formül bulamadığıma, araya girerek veya müdahale ederek bozamayacak kadar bu gösteriden zevk aldığına ve küçük düşmenin son sınırlarına ulaşıp da pişmanlık içinde dizlerimin üzerine çökerek insaf dileyene kadar, Kudüs sokaklarında benimki olarak reklam ettiği yüzünü saklamaya niyetli olduğuna duyduğum inancı kuvvetlendiriyordu. Elbette, Pipik'in kafasından çıkmışa benzeyen soytarılıklarla dolu bu kaçırma olayı tamamen başka birinin işiyse, bu yaptıklarımın acınacak denli gülünç görüne-

ceğinin de farkındaydım. Soytarılıkla uzaktan yakından ilgisi olmayan ve aslında benim için Pipik'ten çok daha büyük bir tehlike teşkil eden biri şu anda beni gözetliyor olabilirdi; üstelik bu kişiyle benim aramda, acıklı yalvarışlarıma biraz olsun duyarlı olmasına sebep olacak hiçbir tuhaf ortak yan, esrarengiz bir yakınlık filan olmayabilir ve benden gelecek hiçbir rica, öneri ya da yakarışa kulak asmayabilirdi. Orada dökme plastik öğrenci sandalyesinde otururken, Pipik'ten çok daha yabancı, ölsem bile ihtiyaçlarıma hiçbir hassasiyet göstermeyecek, ismimin ve yüzümün bir anlam ifade etmediği biri tarafından izleniyor olma düşüncesi beni o kadar korkutmuştu ki bütün ümidimi, Moishe Pipik'in sesinin bana cevap vermesine bağladığımı fark ediverdim. Şafakla birlikte buralardan kaçma planımın ardındaki tüm mantıksızlıklar, ayağı yere basmayan ciddiyetsizlikler, olasılık dışı tesadüflere dayanan, iç tutarlılıktan, ciddi anlam veya amaç denilebilecek her şeyden yoksun olan olaylar, gerek kalleşliği ve sahtekârlığı gerekse salaklığıyla midemi bulandıran Pipik'in saçma sapan planı, şimdi tek ümidim olmuştu. Ben, artık onun rezil kitabındaki gülünç karakter mi olmuştum yoksa?

"Pipik bana mı bakıyorsun, burada mısın? Bu tiksindirici fikir senin mi, değil mi? Seninse söyle. Konuş. Ben hiç sana düşman olmadım. Dön de bir geriye bak, bütün ayrıntıları düşün lütfen, olur mu? Beni kışkırttığını söylemeye hakkım yok mu gerçekten? Sen sütten çıkmış ak kaşık mısın? Tanışmadan önceki yıllarda ismim yüzünden bazı sıkıntılar çekmişsin ama bundan beni sorumlu tutamazsın ki! Hem o kadar onur kırıcı bir şey miydi? Bana benziyor olman bir dert, bunu herkes kabul edebilir ama bundan daha fazla ne olabilir ki? Sana Kudüs'e gel, benmişim gibi davran diyen ben miyim? Dürüst olalım, bunu bana yükleyemezsin. Beni duyuyor musun? Evet, duyuyorsun. Susuyorsun çünkü bana karşı kullanabileceğin bir şey söylemiyorum. Benim hatam sana saygı göstermemiş olmak. Ortak olup bir dükkân açalım teklifine evet demeye hiç niyetim yoktu. Kabaydım, kırıcıydım. Seni küçümsedim, hafife aldım. Seni gördüğüm andan beri hatta ondan da önce sana telefon edip ben Pierre Roget'yim diye seni kandırdığım andan beri öfke doluyum, seni korkutmaya çalışıyorum. Bak, ben hâlâ bu durumu düzeltebileceğimizi dü-

şünüyorum. Bir dahaki sefere nişan alıp ateş etmeden önce meseleye senin tarafından bakmak için elimden geleni yapacağım. 'Hazır ol, nişan al, ateş' yerine 'Dur, nefes al, düşün' diyeceğim –öğrenmeye çalışıyorum, inan. Sana çok düşmanca davranmış olabilirim– herhalde. Bilemiyorum. Seni kandırmaya çalışmıyorum, Pipik. Üstün durumda olan sen olduğun için el pençe divan durup sana yaltaklansam, şimdi nefret ettiğinden bile daha çok nefret edersin benden. Tamam, kırıcıydım ama benim yerimde kim olsa seninle karşılaşınca aynı tepkileri verirdi. Sadece bunu anlatmaya çalışıyorum sana. Ama sen başka açılardan da mağdur oldun. O bir milyon papel. Evet, bu çok büyük bir para. Bu parayı da benmişim gibi yaparak gasp etmiş olmanı geçiyorum. Haklısın belki, bu beni ilgilendirmez. Bana ne ki? Hele bir de bu para iyi bir dava adına kullanılacaksa, sen olaya böyle bakıyor, böyle söylüyorsan, bana niye laf düşsün? Bütün olayın seninle Smilesburger arasında olduğuna inanmaya hazırım. Suçu işleyen ben değilim, öyle değil mi ya? Senin benim yerime geçerek değil de benim senin yerine geçerek, senmişim gibi yaparak o parayı almış olmamsa benim suçumdu. Bana ait olmayan bir şeyi aldım. Buna büyük çaplı hırsızlık diyorsundur sen. Eken sendin, biçense ben. Ama seni rahatlatacaksa söyleyeyim: Bir tek senti bile bana yâr olmadı. Çek bende değil. Burada senin gözetimin altındayım, buraya beni senin tuttuğun adamlar getirdi. Burada her açıdan patron sensin yani sana yalan söyleyecek durumda değilim. Çek kayboldu. Biliyor musun bilmem ama burada tek uğraştığım sen değilsin. O kadar uzun bir hikâyesi var ki anlatamam, zaten anlatsam da inanmazsın, bu yüzden tamamen çaresiz kaldığım bir durumda çekin ortadan kaybolduğunu söylemekle yetineceğim. Birlikte Bay Smilesburger'a gidip bu karışıklığı açıklamaya ne dersin? Eski çeki iptal edip yenisini yazsın, olmaz mı? Bir milyonuna bahse girerim ki o çek henüz kimsenin cebine girmemiştir, rüzgâra kapılıp uçmuştur. Ramallah'tan dönüş yolunda askerler beni itip kakarken ayak altında ezilmiş de olabilir. İnanmazsın ama hikâye buydu, senin hikâyelerinden daha garip değil gerçi. Burada yapılan bir savaşta iki ateş arasında kaldım ve çekin de o zaman kayboldu. Sana başka bir çek yazdırırız. O çeki almana yardımcı olacağım. Senin için elimden geleni

yapacağım. Baştan beri bu değil miydi benden istediğin? İşbirliğimi istiyordun ya? Tamam, seninle işbirliği yapacağım. Anlaştık. Senin tarafındayım. Senin bir milyonunu geri alacağız."

Cevap vermesini beyhude bekledim. Demek ki ya yalan söylediğimi, bir şey gizlediğimi, bir milyon doları çoktan hesabıma yatırdığımı sanıyordu ya da daha fazlasını istiyordu. Yahut orada değildi.

"Ayrıca özür diliyorum" dedim, "Jinx meselesi için. Wanda Jane yani. Senin yaşadıklarını yaşayıp, çektiğin acıları çekmiş biri için bu elbette son derece acı verici bir durum. Eminim paradan çok buna içerlemişsindir. Amacımın veya niyetimin seni böyle yaralamak olmadığını söylesem de bana inanmayacaksındır. Elbette sen tam tersini düşünüyorsun. Seni cezalandırıp küçük düşürmek istediğimi sanıyorsundur. En değer verdiğin şeyi çalmayı aklıma koyduğuma inanıyorsundur. Seni en zayıf yerinden vurmak için bunu yaptığımı düşünüyorsundur. Yanlış düşündüğünü söylemenin bana da bir yararı olmayacağını biliyorum. Özellikle kısmen de olsa sen de haklıysan. İşte, buna insan psikolojisi diyorlar, tamamen haklı da olabilirsin. Ama hakikat hakikattir, müsaade edersen buna şunları da eklemek istiyorum: Hakaret hakarettir ve incinme incinmedir. Yaptıklarımı duygusuzca yapmadım. O kadınla, demek istiyorum. Yani öyle bir kadının karşısında erkek olarak kendime hâkim olmak senin için olduğu kadar benim için de zordu. Seninle aramızdaki bir benzerlik daha. Biliyorum, senin düşündüğün ortaklık hiç de bunun gibi bir şey değildi ama... Her neyse. Bu kadarı yeter. Yanlış yöntem. Yaptım. Yine aynı durumda kalsam herhalde yine aynı şeyi yapardım. Ama asla böyle bir durum olmayacak, söz veriyorum. O olay asla tekrarlanmayacak. Şimdi senden sadece bunu kabul etmeni rica ediyorum: Bu şekilde kaçırılıp gözaltında tutulan ve kendisini neyin beklediğini bilmeden bu odada otururken dehşeti tadan biri olarak seni suiistimal etmiş olmamın bedelini yeterince ödemiş oluyorum."

Bir cevap bekledim. Senin düşündüğün ortaklık hiç de bunun gibi bir şey değildi. Bunu söylememeliydim ama söylemeseydim, böyle ne idüğü belirsiz tehlikeli bir çıkmazda kimse bundan daha becerikli konuşamazdı, diye de düşündüm. Hem ödlekçe de davranmamıştım. Şu ya da bu şekilde içinde biraz hakikat olan bir şeyler söy-

lememi istiyordu, ben de şu ya da bu şekilde söylememi istediği şeyleri söylemiştim.

Ama hâlâ cevap veren yoktu. O anda ne ustalığım varsa uçtu gitti, hiç de soğukkanlı ve metin olmayan bir sesle seslendim: " Pipik, beni affedemiyorsan da orada bir yerde olduğuna, burada olduğuna, beni duyduğuna, duvarla konuşuyor olmadığıma dair bir işaret ver!" Ya da, diye düşündüm, senden daha bile acımasız olan, senin sessizliğinden bile daha okkalı bir fırça çekebilen birine de sesleniyor olabilirdim. "Ne istiyorsun, diyet mi vermeliyim? Bir daha kız arkadaşının yanına asla yaklaşmayacağım, kahrolası paranı da geri alacağız. Haydi şimdi bir şey söyle! Konuş!"

İşte o anda benden ne istediğini anladım; onun karşısında ta başından beri ne kadar beceriksiz olduğumu, her düzenbazın imrendiği, onsuz yapamayacağı şeyi, ona vermekle gayet anlamlı bir şey yapacağım şeyi, bu düzenbazdan esirgemekle affedilmez yıkıcılıkta yanlış hesap yaptığımı sonunda anlamış olmam da cabasıydı: Ona kendi ismimle, sanki onun isminin de öyle olduğuna inanıyormuş gibi hitap etseydim ancak o zaman Pipik kendini ortaya çıkaracak ve onun gönlünü aldıktan sonra müzakereye başlayabilecektik.

"Philip" dedim.

Cevap vermedi.

"Philip" dedim yine, "Ben senin düşmanın değilim. Seninle daha yakın ve sıcak bir ilişki kurmak istiyorum. Bütün bunların geldiği nokta beni aştı artık. Çok geç değilse, seninle dost olmak istiyorum."

Yok. Kimseden ses seda çıkmıyor.

"Alaycıydım, duyarsızdım ama artık yola geldim" dedim. "Kendimi böyle büyük görmem ve sana öyle seslenip çamur atmam doğru değildi. Sen nasıl bana adımla sesleniyorsan, ben de sana adınla seslenmeliydim. Ve artık böyle yapacağım. Söz. Ben Philip Roth'um, sen de Philip Roth'sun; sen bana benziyorsun, ben de sana. İsimlerimiz aynı, sadece isimlerimiz de değil..."

Ama buna da kanmadı ya da burada değildi.

Gerçekten de değildi. Bir saat sonra kapı açıldı ve topallaya topallaya Smilesburger içeri girdi.

"Ne iyi ettiniz de beklediniz" dedi. "Çok özür dilerim geciktim; işim çıktı, gelemedim."

10

Kardeşine Yüreğinde Nefret Beslemeyeceksin

İçeri girdiğinde ben yazıları okuyordum. Olur da beni de izleyen biri varsa, korkudan elimin ayağıma dolaşmadığını veya halüsinasyonlarla aklımı oynatmadığımı, dişçi muayenehanesinde ya da berber dükkânında bekler gibi oturduğumu sansın, beni dikkat kesilmiş bir halde sandalyeye oturtan şeyin ürkeklik olmadığını düşünsün diye hatta daha da beteri, ısrarla hadi şimdi pencereden atla diyen, gözü kara cesaretten başka bir şeye odaklanabileyim diye, ceplerimden Leon Klinghoffer'un olduğu iddia edilen günlükleri çıkarmıştım, muazzam bir zihinsel çabayla manevra yapıp orada yazılı sözcükleri takip ediyordum.

Burası gibi bir yerde de olsa, öğretmenlerim böyle okuduğumu görse amma mutlu olurdu! Ama bu ne ilk ne de sondu, beni neyin beklediğini bilmediğim ve çaresiz hissettiğim zamanlarda korkularımı böyle bastırarak dünyamın yıkılmasını önlemeye çalışırdım. 1960 yılında, Vatikan duvarlarının yüz metre bile uzağında olmayan bir yerde, tanınmamış bir İtalyan doktorun muayenehanesinde tek başıma oturup beklerken Edith Wharton'ın, bir romanını okuyordum. Muayenehanenin öteki tarafındaysa karım yasadışı bir kürtaj operasyonu geçiriyordu. Bir keresinde de uçakta motordan fena halde dumanlar çıkmaya başladığında, pilot korkunç bir soğukkanlılıkla yolculara seslenip, nasıl ve nereye ineceğini planladığını anlatırken ben de kendi kendime, "Sen sadece Conrad'a odaklan" deyip *Nostromo*'yu* okumaya devam etmiş ve hiç olmazsa yaşarken ölürüm gibi yakıcı bir düşünceyi beynimin bir köşesinden eksik etmemiştim. Kudüs'ten, kazasız belasız kaçtıktan iki yıl sonra kendimi, New York hastanesinin kalp, damar hastalıkları ünitesinde burnumda oksijen tüpüyle ve hayati bulgularımı sürekli kontrol eden bir sürü hemşire ve doktorun önünde bulduğumda, tıkanan damarlarımı ameliyat etme kararını verecek doktorları beklerken de kitap okuyordum. Hatta o sırada *The Bellarosa Connection*'daki fıkraları okuduğum için keyif bile aldığımı söyleyebilirdim. Kötü bir şeyi beklerken sarıldığınız kitap, asla düzgün bir özetini çıkaramayacağınız ama sımsıkı sarılışınızı hiç unutmayacağınız kitaptır.

Küçük bir çocukken okula ilk gittiğimde –orta yaşlı bir adam olarak uslu uslu oturup da belki de bu oturduğum son sınıf olabilir diye düşünmekten kendimi alamadığım bir anda hatırlıyordum bunları– karatahtanın on, on beş santim yukarısında yatay olarak asılmış siyah fonlu fişlere, beyaz renklerle yazılan alfabenin harflerine bakakalmıştım. Aa, Bb, Cc, Dd, Ee. Her biri eğik harflerle iki kere yazılıyordu: aile ve çocuk, nesne ve gölge, ses ve yankı vs vs. Bu yirmi altı asimetrik çift, beş yaşındaki zeki bir çocuğun, küçücük zihniyle algılayabileceği bütün ikilileri ve benzerlikleri akla getiriyordu. Hepsi çeşit çeşit ve hem birbiriyle iç içe hem de birbirinden ayrı. Bu ikililerden her birinin biraz da uyumsuz bir şekilde böyle yan yana

* Conrad, Joseph, *Nostromo*, Çev. Mehmet H. Doğan, İletişim Yay., İst., 2007. (y.h.n.)

duruşları o denli kafa karıştırıcıydı ki alfabe fişlerine bakan (ve onları, MÖ 1000 yılında Nineve'deki hafif kabartma ustalarının bir aslan avını grafik figürlerle tasvir etmesi gibi gören) kim olsa benim gibi düşünürdü. Sınıfın kapısına doğru yerlerinden bile kıpırdamadan yaptıkları bu geçit töreni, insanın aklına bitip tükenmez sürprizlerle dolu bir kutuyu getiriyordu. Şekillerle anlatılan bu çiftlerin her birinin bir de ismi olduğu söylendiğinde ise (yalnızca resmedilişleriyle bile mürekkep lekelerini yorumlamaktan alınan zevki veren bu tecrübede), hangi yaşta olursa olsun herkesin yaşayacağı tatlı bir zihinsel hezeyana kapılmıştım. Bu coşkunun tamamlanması için geriye sadece harfleri kandırıp, bir araya getirerek sözcükler oluşturma sırrının öğretilmesi kalıyordu. Bin beş yüz gün önce yürümeyi öğrendiğimden beri bana bu kadar büyük bir zevk veren, bilincime bu denli dinamizm katıp genişleten bir şey olmamıştı. Ve dilin gücünden hiç de geri kalır yanı olmayan bir uyarıcı ile –tenin tehlikeli ayartıcılığı ve kamışın bastırılamaz fışkırtma güdüsü– tanışarak çocukluğun meleksi dünyasından çıkana dek de hiçbir şey bana bu kadar heyecan verici gelmeyecekti.

Smilesburger'ın odaya girdiğinde beni bir şeyler okur bulmasının ardında yatan neden de buydu. Alfabe vardı beni koruyacak. Silah yerine sahip olduğum en önemli şeydi.

1979 yılının Eylül ayında yani tekerlekli iskemlesindeyken Filistinli teröristler tarafından Achille Lauro'nın güvertesinden denize atılmasından altı yıl önce Klinghoffer ve karısı, İsrail'e giden bir seyahat gemisindeydiler. Kapağında altın yaldızlarla işlenmiş çekçek arabası, fil, deve, gondol, uçak ve yolcu gemisi resmi olan deri ciltli günlüğe yazdıklarını okuyordum:

9/5
Hava açık
Cuma, Güneşli

Yunan limanı Pire'de ve Atina kentinde geziler yaptık. Kılavuz mükemmeldi. Atina kenti modern ve işlek bir kent. Çok trafik var. Akropolis'e çıkıp bütün eski harabeleri gördük. Rehberlik hizmetleri iyiydi, ilginç bir turdu. 2:30 gibi geri döndük. 4'ü çeyrek geçe İsrail, Hayfa'ya doğru yola koyulduk. Öğleden sonra çok ilginç geçti. Gece ise muhteşemdi.

Yemekte İsrailli bir şarkıcı vardı. Bize şarkılar söyledi. Gemi kraliçesi seçme yarışmasında beni de hakem yaptılar. Gülmekten kırıldık. Ne geceydi. 12:30'da yattık.

9/6 Deniz sakin
Hava güzel

Yine hoş bir gün. Genç doktor ve eşi, Fransız Yahudisi olan bir grup doktorla İsrail'in güneyindeki büyük bir kasabada hastane açmaya gidiyor. Olur da Fransa'da bir şeyler ters giderse bir ayakları İsrail'de olacak, buraya yatırım yapacaklar. Bir sürü insanla tanıştım, 7 günde bir sürü arkadaşım oldu. Hepsi de Marilyn'e bayıldı. Marilyn'i hiç bu kadar dinlenmiş ve,güzel görmemiştim. Geç yattık. Erken kalktık. Gemi yarın Hayfa Limanı'na yanaşmış olacak.

9/7
Haifa

Ne heyecan. Genciyle yaşlısıyla herkes mutlu. Çoğumuz geziye çıkalı 40 gün olmuş. Bazıları daha uzun zamandır gezide. Ziv ve karısı, Amerika kıyılarından bu yana yani 3 aydır şarkı söylüyor. Ötekiler yalnızca gezi amaçlı yoldalar. Ülkelerinde, yuvalarında olmanın verdiği mutluluğu ne güzel ifade ediyorlar. İsrail'i ne çok seviyorlar. Hotel Dan güzel bir yer. Konaklama güzeldi.

9/8
Hayfa'dan Tel Aviv'e

Hayfa'dan Tel Aviv'e yolculuk 1,5 saat sürdü. Yollar modern. Bazı yerlerde trafik sıkışık. Her tarafta inşaat var. Evler. Fabrikalar. Savaştan doğan ve hâlâ savaş yaşayan bir ülkenin böyle capcanlı olması insanı hayrete düşürüyor. Her yer asker dolu, içi dolu çanta ve tüfekleri var. Kadını da erkeği de aynı. Her tarafı gezdik. Yorgunuz. Yorgunluğa değdi. Masmavi Akdeniz'e bakan güzel bir odada radyo dinliyoruz.

9/8 H. güneşli
Tel Aviv

7'de kalkış. Geziye gidiş. Tel Aviv. Yafa. Rehovoth. Ashdod. Tel Aviv'in 50 kilometre uzağı. Hareketlilik. Binalar. Kum tepelerinin ıslah edilip, kasaba ve kentlerin büyütülmesi hayret verici. Eski Arap kenti Yafa yıkılıyor ve yıllardır orada duran gecekonduların yerine planlı bir kent yükseliyor.

Ziraat Fakültesi ve Chaim Weizmann Enstitüsü, Rehovoth'un bahçesi gibi olmuş. Güzel binaları, öğrenci salonları ve çevre görülmeye değer. Zevkli, dopdolu bir eğitim günü; savaştan doğan ve hâlâ başı dertte bir ülkeye duyulan saygı.

9/9 Güneşli
Tel Aviv

5:45'te kalkış. Ölü Deniz. Sodom. Beersheba. Dik yamaçlara çıkış ve dünyanın en derin noktasına iniş. Ne muhteşem gün. Yine 12 saat. Bu küçük ülkede her şey müthiş. Binalar. Yollar. Sulama. Planlama ve savaş. Çok yorucu bir gündü ama değdi. Dünyanın öbür ucundaki "kibtutz"a* gittik; yeni evli gençlerden oluşan aileler herkesten ve düşman komşulardan uzak, tamamen tek başlarına bir ülke kuruyorlar. Cesaret. Büyük cesaret.

9/10
Kudüs

Muhteşem bir kent. Ne hareketlilik. Yeni yollar. Yeni fabrikalar. Yeni konutlar. Dünyanın her yerinden binlerce turist. Yahudi olan da var, olmayan da. Buraya 11'de varıp tura başladık. Soykırım mabedi. Ama benim Marilyn buna dayanamadı. Benim de gözlerim yaşlarla doldu. Kentte sıra sıra tepeler var. Kimisi eski, kimisi yeni. Billy Rose'un resimlerinin sergilendiği bahçe. Müze de kentin en güzel yerine kurulmuş. Müze çok büyük, geniş ve sanat eserleriyle dolu. Bu mevziden kente bakmak müthiş. Yemek. Sokaklarda geziş. 10'da yatış.

9/11 Perşembe

1979 yılında Kudüs'ün tepelerine bakış. Güzel bir manzara. Aynı coğrafyada bu kez modern bir yaşam, güzel yollar, otobüsler, arabalar ve hayatı kolaylaştıran klimalar var. Bu iklimde gece serin, gündüz ise rüzgâr çölden esmedikçe hava ılık.

9/12
Güneşli

Kudüs'teki Eski Kent'e gittik. Ağlama duvarı. İsa ve Davut'un mezarı. Arap mahallesindeki dar sokaklarda yürüdük. Küçük tezgâhlı bir sürü dükkân var. Her yer pis kokuyor. Otelimiz İsrail-Ürdün sınırında. A.D. önünde olanlar ilginç. Sürekli dua ediliyor. Bar Mitzwah'lar. Düğünler.

* İsrail'de ortak kullanılan ve geleneksel tarıma dayanan yerleşim yerlerine verilen ad. (y.h.n.)

Vesaire. 1'de geri döndük. Yine yorgunluk, 2,5 saattir yayan dolaşıyoruz. Eski kentte araba yok. Sonra Hadassah Hastanesi. Amerika'daki kadınlar çabalarının sonuçlarıyla gurur duymalılar. Burada araştırma merkezi olarak kullanılan ve Almanya'da ölen Yahudilerin resimlerinin bulunduğu bir bina var. Öfke ve gözlere dolan yaşlarla ürperiyor insan. Uygar Hıristiyan toplumunun, ufacık bir zibidinin böylesine korkunç şeyler yapmasına nasıl izin verdiğini düşünüyor insan. Sonra Siyonizmin kurucusu Herzl'in ve ailesinin gömüldüğü yere gittik. Tüm savaşlarda ölen insanların gömüldüğü tepelerde bir mezarlık yapılmış. Ölenlerin yaşları 13 ila 79 arasında değişiyor. Hepsi asker. Sonra Knesset'e, fakülteye, devlet ve öğrenimle ilgili diğer merkezleri gezdik.
Bu kent tek kelimeyle güzel. Tarihle, mucizelerle dolu. Bütün yollar Roma'ya değil, Kudüs'e çıkıyor. Burayı gelip gördüğüm için kendimi şanslı hissediyorum.

9/13
Shabbas ve
Rosh Hoshana

Sabahın 6'sı. King David Hotel'deki odamızdan görünen manzara muhteşem, Kudüs'ün tepelerine bakıyor. Otelimizden sadece 500 metre ileride Eski Kent'in harabeleri üzerinde dikilen ve Yeni Kent'e ateş açan keskin nişancıların olduğu Ürdün sınırı var. Burada 39 ibadethane varmış ama Araplar geçen savaşta hepsini havaya uçurmuşlar. Bu insanlar diasporadan gelen bütün yardımları hak ediyorlar. Bu ülkeyi savunanların yaşı 18 ila 25 arasında. Kentin her yanında askerler var ama asker olup öyle görünmeyenler de var. Hâlâ korunan harabeleriyle burası modern bir kent. Yahudilerin dönmek için 2000 yıldır dua ettiği bu kentteki son günümüz ve bu duaların nedenini şimdi anlıyorum. Bir daha ayrılmak zorunda kalmamalarını ümit ediyorum.

Smilesburger geldiğinde hem okuyordum hem de yazıyordum; hatta derinlemesine okuduğum günlüklerin sayfalarında ağır ağır ilerlerken, Supposnik'in iddia ettiği, Klinghoffer'ın Amerikan ve Avrupa baskılarını kolaylaştıracak giriş yazısı için notlar alıyordum. Başka ne yapabilirdim? Bundan daha iyi bildiğim bir şey var mıydı? Elimde olan bir şey değildi. Düşünceler bir anda düğüm düğüm uçuşmaya başladığı gibi ben de el yordamıyla onları çözüp yeniden

birleştirmeye başlamıştım. Korku gibi güçlü duyguların altında ezildiğimde kendiliğinden olan, yapmadan duramadığım bir şeydi bu. Notlarımı, karatahtada yazan gizemli İbranice sözcükleri geçirdiğim American Colony faturasının arkasına değil, kırmızı günlüğün arkasındaki on, on iki sayfalık boş sayfalara yazıyordum. Üzerine yazacağım başka bir şey yoktu, yavaş yavaş o eski ruh halim devreye girdikçe ve biraz da bu esrarengiz yarı esareti protesto etmek için olsa gerek, adım adım aşina olduğum uçurumun derinlerine dalmaya başladım. Önce insanın kendi sıradan, dünyevi el yazısının, katledilmiş bir şehidin el yazısının yanına eklenmesinin verdiği şoku ve iyi bir yurttaşın, kutsal bir yeri değilse de tarihi bir antikayı yağmalarken hissettiği suçluluk duygusunu yaşadım ve bu duruma dair okul çocuklarının yapacağı tarzda bir değerlendirme yaptım: Aslında sırf bu amaç için şiddet zoruyla kaçırılıp bir arabaya atılıp bu sınıfa getirilmiştim ve onları tatmin edecek, doğru bir Yahudi bakış açışıyla ciddi bir giriş yazısı yazıp teslim etmeden beni serbest bırakmayacaklardı.

Smilesburger ortaya çıkma kurnazlığını göstermeden ve orada bulunmamın asıl nedenini gevezelik yaparak bana anlatmadan önce yazıya döktüğüm ayrıntılı izlenimlerimi de anlatayım. Ancak şu kadarını söyleyeyim ki Smilesburger benimle işini bitirdiğinde, Klinghoffer'ın insanlığını anlatmak için yazdığım iki bin sözcüğün, içinde bulunduğum durumun gerektirdiği şeylerin asgarisi olduğunu anlayacaktım.

Bu notların müthiş sıradanlığı. K.nin o makul sıradanlığı. Gurur duyduğu karısı. Birlikte olmaktan zevk aldığı arkadaşları. Gemi yolculuğu için cebine koyabildiği azıcık parası. Yapmak istediklerini kendi yalın tarzında yapışı. Bu günlükler, Yahudi "normalleşmesinin" ta kendisi.

Tamamen tesadüf sonucu tarihi bir kavganın içine düşüveren sıradan bir insan. Tarihin müdahale etmesini en beklemediğin yerde tarihle açıklanan bir hayat. Bir gemi yolculuğu. Nereden bakılırsa bakılsın tarihsel özelliği olmayan bir şey.

Gemi yolculuğu. Bundan daha emniyetli bir şey olamaz. Yüzer cezaevi. Hiçbir yere gidemezsin. Aynı yerde dönüp dolaşırsın. Bir sürü hareket

yapar ama hiçbir ilerleme kaydetmezsin. Hayat askıya alınmıştır. Bir ayindeymişçesine aralarda bir yerde kalırsın. Her Allahın günü aynısındır. Yalıtılmışsındır. Vurulup ölen bir ay gibi. Kendi ortamınadır yaptığın yolculuk. Eski dostlarla. Başka bir dil öğrenmek zorunda değilsin. Yeni yiyecek gerek diye endişe etmek zorunda değilsin. Tarafsız bir bölgede, korumalı bir yolculuktasın. Ama tarafsız bölge diye bir şey yoktur. "Sen, diasporalı Klinghoffer" diye kükrer militan Siyonist, "en güvende olduğunu sandığın noktada bile güvende değildin. Sen bir Yahudi'ydin: Gemi yolculuğu bile olsa, gemi yolculuğuna çıkmış Yahudi diye bir şey yoktur." Siyonistler İsrail Kalesi dışında her yerde, Yahudilerin normalleşme emelleri üzerinden beslenir.

FKÖ'nün şirretliği: Onlar her zaman Yahudilerin dingin fantezilerine sızacak bir yol bulurlar. Tepeden tırnağa silahlanmadıkça Yahudi güvenliği diye bir şey olmadığını FKÖ de bilir.

Tıpkı A.F.nin günlüğünü okurken olduğu gibi K.nin günlüklerini okurken de tüm bu kompozisyonu göz önünde bulunduruyorsunuz. Onun öleceğini biliyorsunuz, nasıl öleceğini de biliyorsunuz ama yine de sonuna kadar okuyorsunuz. Onu güverteden aşağı yuvarlayacaklarını biliyorsunuz. Ama bu yüzden K.nin günlüğüne yazdığı tüm bu sıkıcı düşünceler –herkesin varoluş deneyiminin yekûnu olan düşünceler– acımasız bir ifade kazanıyor ve birden K., konusu yaşam saadeti olan canlı bir ruha dönüşüyor.

Acaba düşmanları olmasaydı Yahudiler de herkes gibi sıkıcı insanlar mı olurdu? Bu günlükler bize bu kadarını söylüyor. Tamamen zararsız bir sıradanlığı sıradışı kılan şey, kafaya sıkılan bir kurşun oluyor.

Gestapo ve FKÖ olmasa, ne bu yazarın ne de ötekisinin (A.F. ve K.) yazdıkları yayımlanmayacak, kimse onları tanımayacaktı. Gestapo ve FKÖ olmasa, Yahudi yazarların her biri, tanınsalar bile şimdi olduklarından çok daha farklı yazarlar olurdu.

Deyim olarak, gerek ilgileri gerekse zihinsel ritimleri açısından, K.nin ve A.F.ninki gibi günlükler aynı dokunaklı özelliklerle göz kamaştırıyor: Birincisi, Yahudiler sıradandır; ikincisi ise Yahudiler sıradan bir yaşamdan yoksun bırakılır. Sıradanlık, Tanrı niyazı o tekdüzelik, o baş döndürücü sıradanlık her gözlemde, her duyguda var. Yahudi rüyasının tam ortasında hem Siyonizmin hem de diasporacılığın ateşini besleyen şey

ise Yahudi olduklarını unutabilseler, Yahudiler nasıl olurdu sorusudur. Sıradanlık. Mülayimlik. Hadisesiz bir monotonluk. Savaşlara sıkışmamış bir varoluş biçimi. Birinin yaptığı küçük bir gemi yolculuğunun mükerrer emniyeti. Ama bu asla olmayacak bir şey. Yahudi olmanın inanılmaz dramı.

Smilesburger, daha geçen gün öğle yemeğinde tanıştığım biri olsa da onu sınıfın kapısından içeri koltuk değnekleri üzerinde girip yanıma doğru yürürken gördüğümde yaşadığım hayret duygusu, eski bir okul arkadaşı, oda arkadaşı ya da sevgiliyle otuz kırk yıl sonra sokakta karşılaşınca yaşanan hayrete yakın bir duyguydu. Yahut hani, akıp giden muzip zamanın artık kendisine hiç mi hiç uygun olmayan karakter rolü biçtiği eski meşhur, saf ve masum genç kız rolünü oynayan birini gördüğünüzde yaşanan şok gibi. Beni zorla alıkoyanın Pipik değil de o olduğunu keşfetmek, bana tedirgin edici, öyle tekinsiz bir darbe indirmişti ki Smilesburger uzun zaman önce öldüğünü sandığım bir yakınım olsa ancak böyle hissederdim.

Ama "çalınan" milyon yüzünden Pipik'le güçleri birleştirdilerse durum başkaydı... Ta en başta Pipik'in beni tuzağa düşürmesini planlayan oysa... Ben tesadüfen onları kapana sıkıştırmışsam, yapmakta olduğum ama yaptığımı fark etmediğim, yapmadan duramadığım, yapıyor olmayı isteyip de tam tersini yaptığım ve olan biten her şeyi ben bir şey yapmadan oluyormuş gibi gösteren bir şey varsa durum başkaydı. Ama herkesin kuklası olduğumu bu kadar net hissederken başrolü kendime biçmek de zihin yeteneklerimin iyice zayıfladığına işaretti, o odada neredeyse üç saat tek başıma bekledikten sonra insanda artık ne kadar mantık kalırsa, onunla bu fikri kafamdan kovmaya çalıştım. Kendimi suçlamak demek bir anlamda artık düşünememek demekti; beklenmeyen bir sürü olayın birbiri ardına gelmesi üzerine düşünülebilecek en ilkel adaptasyon tekniğiydi; burada olup biten şeylerin benimle ilgisine dair hiçbir şey söyleyemeyecek basmakalıp, her şeyi içine alır gibi duran bir fanteziydi. Mahkeme salonunun olduğu binadaki kantinde para üstü alırken gördüğümü sandığım oysa şimdi gördüğüm adamın hiç de ona benzemediğini fark ettiğim, Smilesburger olduğunu söyleyen bu sakat adamı gizli bir büyüyle çağırmamıştım. Salakça yanlışlar yapıyordum hatta

yarı bunamış gibiydim ama bunların hiçbirini ben davet etmemiştim: Bu sahneleri çağıran değil, onların (kimse bu "onlar") hayal gücüyle paramparça olmuş bir hayal gücüydü bendeki.

Tıpkı o öğlen yemeğinde karşılaştığımızdaki gibi giyinmişti. Düzgün mavi bir işadamı takımı, papyon ve kolalı beyaz gömleğinin üzerine örgü yelek. Titiz bir kuyumcu dükkânı sahibinin kıyafeti. Çizgi çizgi kafası ve pul pul dökülmüş cildinden anlaşılıyordu ki hayat onun önüne sorunlar koyarken işi yarım yamalak yapmaya razı olmamış, kayıplarını yalnızca bacaklarıyla sınırlı tutmamıştı. Gövdesi yarı dolu kum torbaları gibi sallanırken, at nalı şeklinde kıvrılarak koltuk altlarına yerleşmiş olan destekler, dün olduğu gibi bugün de –hatta büyük ihtimalle, bütün istediği sadece bir bardak suyken bile mütemadiyen çetin bir mücadele vermeye mahkûm edilmiş birinin bezgin ve bıkkın ifadesini yüzüne taşıyan bu sakatlıkla karşı karşıya kaldığından beri– gezme eyleminin işkenceye varan yükünü taşıyordu. İngilizce'yi ise dedelerimin yerleştiği ve babamın büyüdüğü kenar mahallelerde, fıçısıyla balık ya da el arabasıyla pamuklu eşyalar satan bir esnafın göçmen aksanıyla konuşuyordu. Söze dökülemeyecek yaşam tecrübesinden başka bedeninde kıstırılmış göründüğü dünden bu yana değişen şey, şu andaki nazik ve cana yakın tavırlarıyla sanki iki sopa üzerinde hantal bir şekilde duruyormuş gibi değil de kayağıyla Gstaad tepelerinden aşağı slalom yapıyormuş gibi görünmesiydi. Dört bir yandan kuşatılmış bu insan şasisine kapatılan şeyin, sadece ve sadece direnç olduğunu gösteren bir işaret vardı sanki. Ya da kendine yönelttiği en acımasızından bir taşlama sezili-yordu ve bu harabenin taşıdığı dinamizm beni fena halde şaşırtmıştı.

"Ne iyi ettiniz de beklediniz" derken oturduğum sandalyeye doğru sallanarak gelip birkaç santim uzağımda durdu. "Çok özür dilerim ama alıkonulmuştum. Neyse ki yanınızda okuyacak bir şeyler varmış. Televizyonu neden açmadınız? Bay Shaked son değerlendirmelerini anlatıyordu." Üç küçük hoplamayla kendini döndürüp, koltuk değneklerinin üzerinde bir piruet hareketiyle sınıfın ön tarafındaki öğretmen masasına yöneldi ve düğmeye basarak mahkemeyi ekrana getirdi. Gerçekten de Michael Shaked, karşısındaki üç yargıca İbranice sesleniyordu. Smilesburger, "Adam bir seks simgesi haline

geldi. İsrail'deki bütün kadınlar bu savcıya âşık. Pencereleri açmamışlar mı? Burası çok havasız! Yemek yediniz mi? Yiyecek bir şey istemez misiniz? Öğlen yemeği? Çorba? Biraz salata? Izgara tavuk? İçecek ne istersiniz? Bira olur mu? Soda mı yoksa? Ne istiyorsanız söyleyin. Uri!" diye bağırdı. Uri açık duran kapıdan içeri adımını attı. Park yerinin orada özgür bir insan olarak yaptığım son hareket olan Yahudi karşıtı bir rahibe yardım eli uzatmam sırasında beni kaçıran ve bir yerlerden gözümün ısırdığı kot pantolonlu iki adamdan biriydi bu. "Neden öğle yemeği getirmediniz Uri? Pencereler neden kapalı? Kimse ona televizyon açmadı mı? Hiç mi bir şey yapmaz bunlar? Şu kokuya bak! İskambil oynayıp sigara içiyorlar. Ara sıra da birilerini öldürüyorlar. Bütün işi bundan ibaret sanıyorlar. Bay Roth'a yemek gelsin!"

Uri güldü ve odadan ayrılırken kapıyı da arkasından kapattı.

Bay Roth'a yemek gelsin mi? Ne demekti bu şimdi? Bu kadar ağır bir aksanla böyle akıcı konuşması, bu cana yakın tavırlar, son derece eril bir sesle hissettirdiği bu babacanlık... Bütün bunların anlamı neydi?

"Size bir santim bile yaklaşan biri olursa parçalara ayırır" dedi Smilesburger. "Sizin için Uri'den daha azgın bir bekçi köpeği bulamazdım. O kitap nedir?"

Ama bir şey açıklayacak hatta ne okuduğumu söyleyecek durumda bile değildim. Düşünebildiğim tek şey, avazım çıktığı kadar bağırmaktı ama bunu bile yapamayacak kadar korkuyordum.

Enkaz halindeki gövdesini manevra yaparak bana çeviren Smilesburger, "Kimse bir şey anlatmadı mı size?" dedi. "Çok ayıp. Kimse size benim geleceğimi söylemedi mi? Kalkıp gidebileceğinizi de mi söylemedi? Gecikeceğimi söylemek için de mi gelmediler?"

Sadistçe uzatılan bu oltaya atlayıp cevap vermeye gerek yoktu. Onlara yanlış adamı yakaladınız diye açıklamaya kalkmayacaktım. Söylenecek hiçbir şey durumu daha iyiye götürmeyecekti, zaten şu ana dek Kudüs'te ağzımdan çıkan her laf, durumu daha da kötüleştirmişti.

"Neden Yahudiler birbirini hiç düşünmezler? Sizi bu karanlıkta burada oturtmuşlar" dedi Smilesburger kederli bir sesle, "ve bir fin-

can kahve bile vermemişler. Bu hep böyle gidiyor ve ben bunu hiç anlamıyorum. Yahudiler neden kendi aralarında bile sosyal ilişkilerin temel nezaket kurallarına uymazlar? Neden her hakaret bu kadar büyütülür? Neden her kışkırtma kan davası başlatır?"

Ben kimseye hakaret etmemiştim. Kimseyi kışkırtmamıştım. Bir milyon dolar meselesini de açıklayabilirdim. Ama sırf onu memnun etmek için mi yapacaktım bunu? Hem de Uri yemeğimi bile getirmemişken. Cevap vermedim.

"Yahudinin Yahudi'ye karşı sevgiden yoksun olması" dedi Smilesburger, "bizim halkımızın bu kadar acı çekmesinin sebebidir. Yahudilerin birbirine karşı bu kini, alaycılığı, katıksız nefreti nedendir? Komşumuza karşı hoşgörü ve müsamahamıza ne oldu? Yahudiler arasındaki bu parçalanma neden? Bu ani uyumsuzluk yalnızca 1988 yılında ve Kudüs'te ortaya çıkmadı. Tanrı bilir, yüz yıl önce gettolarda da iki bin yıl önce İkinci Tapınak'ın yıkılmasının ardında da bu vardı. İkinci Tapınak neden yıkıldı? Yahudilerin birbirine duyduğu bu nefret yüzünden. Neden Mesih gelmedi? Yahudilerin birbirine karşı duyduğu öfke ve nefret yüzünden. Sadece goylar için değil, Yahudiler için de Anonim Antisemitler derneği kurmamız lazım. Hiddetli tartışmalar, sözlü hakaretler, gaddarca arkadan saldırmalar, alaylı dedikodular, küçümsemeler, hata bulmalar, şikâyetler... Bizim halkımızın alnındaki kara damga domuz eti yememizden değil; hatta Yahudi olmayanlarla evlenmekten de değil. Bu ikisinden de kötü olan Yahudi diskurunun günahı. Gereğinden çok konuşuyoruz, gereğinden çok şey söylüyoruz ve nerede duracağımızı bilmiyoruz. Yahudilerin sorununun bir kısmı da hangi tarzda konuşacağımızı bilmemekten kaynaklanıyor. İncelikli mi konuşmalı? Hahamlar gibi mi? İsterik mi olmalı? Yoksa iğneleyici mi? Yahudilerin sorununun bir kısmı ise seslerinin çok yüksek olması. Çok ısrarcı. Çok saldırgan. Ne söylerse, nasıl söylerse söylesin, uygunsuz söylüyor. Uygunsuzluk Yahudilerin tarzı olmuş. Korkunç bir şey. 'Kişi sessiz kaldığı her an, her dakika, yaratılmışların anlayabileceğinden çok daha büyük bir armağan kazanır.' Vilna Goan, Midraş'ta* böyle yazdığını

* Yahudilikte kutsal metinlerin yorumlanma yöntemi, bu amaçla yazılan kitapların genel adı. (y.h.n.)

söylüyor. 'Kişinin bu dünyadaki işi ne olmalı? Kendini suskun kılmak.' Bunu da Bilgeler söylüyor. En saygın Yahudi din âlimlerimizden biri on beş heceden bile az, basit bir cümleyle bunu o kadar güzel anlatmış ki: 'Genelde, sözcükler yalnızca işleri bozar.' Demek konuşmak istemiyorsun. İyi. Bir Yahudi senin kadar öfkeli olduğunda, ona en zor gelen şey diline sahip olmaktır. Sen bir Yahudi kahramanısın, burada kendine gem vurup sergilediğin sessizlik, kıyamet gününde Philip Roth'un hesabına fazilet olarak yazılacak. Hep konuşması, bağırması, başkasını küçülten şakalar yapması, akşam üzeri telefonda saatlerce en yakın arkadaşının hatalarını didiklemesi gerektiği gibi bir fikri Yahudilerin kafasına kim soktu acaba? 'Halkın arasında hikâyeler yayarak dolaşmayacaksın.' Kitapta böyle yazar. Yapmayacaksın! Yasak! Kanun bu! 'Bana gereksiz laflar etmeme yeteneğini bahşet...' Chofetz Chaim duasından bu da. Ben Chofetz Chaim'in müridiyim. Hiç kimse Yahudi kardeşlerini Chofetz Chaim'den daha çok sevmemiştir. Chofetz Chaim'in öğretilerini bilmiyor musun? Büyük bir adamdır; alçakgönüllü bir âlimdir, Polonya'nın Radin kentinden saygın bir hahamdır. Bütün hayatını Yahudilerin çenelerini kapatmasına adamıştır. Senin Amerika'da doğduğun yıl, o, doksan üç yaşında Polonya'da öldü. Halkımız için detaylı bir konuşma yasası hazırlayıp, asırlardır sürdürdükleri kötü alışkanlıklarından vazgeçirmeye çalışan odur. Chofetz Chaim, loshon hora'yı* yani kötü diskur kanununu yazıp Yahudilerin, Yahudi kardeşleri hakkında aşağılayıcı ve doğru olsa bile zarar verebilecek sözler söylemesini yasakladı. Bir de yalansa o daha da kötü, tabii. Loshon hora söylemek yasaktır, loshon hora dinlemek de yasaktır, inanmasan bile dinlemeyeceksin. İhtiyarlayınca, kulaklarının işitmemesini methediyordu; çünkü artık loshon hora duymayacaktı. Chofetz Chaim gibi bir sohbet tutkununun böyle bir şey demesinin ne korkunç bir şey olduğunu bir düşün. Chofetz Chaim'in loshon hora konusunda atladığı ya da düzenlemediği hiçbir ayrıntı yoktur: Şaka ile loshon hora, isim vermeden loshon hora, bilinen gerçekler üzerine loshon hora, akrabalar hakkında loshon hora, çocuklar hakkında, ölenler hakkında, kâfirler hakkında, cahiller ve bilinen günahkârlar hakkın-

* Yahudi hukukunda dedikodu yapma yasağı. (y.h.n.)

da hatta ticari eşya hakkında loshon hora... Bunların hepsi yasaktır. Biri senin hakkında loshon hora konuşsa bile sen onun hakkında loshon hora konuşamazsın. İşlemediğin bir suç yüzünden suçlanıyor olsan bile, o suçu işleyeni söylemen yasaktır. 'O yaptı' diyemezsin çünkü loshon hora olur. Sadece 'Ben yapmadım' diyebilirsin. Chofetz Chaim'in yani Yahudileri, komşularını ne olursa olsun herhangi bir şey yüzünden kötülemekten veya suçlamaktan vazgeçirmek isteyecek kadar ileri giden bir adamın neyle karşı karşıya olduğunu anlayabiliyor musun? Nasıl bir nefretle karşılandığını düşünebiliyor musun? Haksızlığa uğrayanları, canı yananları, hakaretler ve aşağılanmalara öfkelenenleri, kendine hakaret veya kasten saldırı olarak kabul edilen her şeyi, herkesin başkalarına ettiği küçültücü lafları bir düşün. Bir tarafta antisemitizm, diğer tarafta loshon hora ve ikisinin arasında, Yahudi halkının ölesiye sıkışmış güzel ruhu! Zavallı Chofetz Chaim tek başına bir Karalama Karşıtı Cemiyeti'ydi ve tek amacı Yahudilerin birbirini karalamasını önlemekti. Loshon hora konusunda onun kadar hassas başka biri olsa, katil olurdu. Ama halkını severdi ve düşük çeneleri yüzünden kendilerini küçük düşürdüklerini görmeye dayanamıyordu. Kavga etmelerini kaldıramıyordu; bu yüzden gaddar Yahudi ayrılıkçılığı yerine Yahudi uyumu ve birliğini başlatmayı kendine görev addetti. Neden Yahudiler tek bir halk olamasın? Yahudiler neden birbiriyle çatışsın? Çünkü bu parçalanma sadece Yahudi ile Yahudi arasında değil, Yahudilerin kendi içinde yaşadığı bir ihtilaf. Bu kadar çeşitlilik taşıyan hangi kişilik var bu dünyada? Bölünmüşlük demiyorum. Bölünmüşlük solda sıfır kalır. Diyorum ki her Yahudinin içinde bir Yahudi güruhu daha vardır. Yeni Yahudi, eski Yahudi. Yahudi seven, Yahudi'den nefret eden. Goy dostu, goy düşmanı. Burnu büyük Yahudi, yaralı Yahudi. Dindar Yahudi, serseri Yahudi. Kaba Yahudi, kibar Yahudi. Başkaldıran Yahudi, tavizkâr Yahudi. Yahudi olan Yahudi, Yahudilikten çıkmış Yahudi. Daha sayayım mı? Uluslararası edebiyatın önde gelen bir Yahudilik uzmanı olarak servet kazanmış birine, Yahudilerin üç bin yıldır yansıyan parçalardan oluşan bir yığın olduğunu açıklamam gerekiyor mu? Yahudilerin sürekli kavga etmesinde şaşırılacak bir şey var mı? Yahudi, kavganın ta kendisidir, kavganın vücut bulmuş hali-

dir! Durum buyken Yahudilerin sürekli konuşmasında, ağzına ne geliyorsa, ölçüp tartmadan, düşüncesizce, rezilce, kendini maskara ederek söylemesinde şaşılacak ne var? Konuşmalarından gülünçlüğü, hakareti, suçlamaları ve öfkeyi ayıklayamamasında şaşılacak ne var? Zavallı Chofetz Chaim'imiz! Tanrı'ya şöyle yakarırdı: 'Lüzumsuz konuşmalar yapmamayı bahşet bana, sözlerimin Tanrı adına olmasını bahşet bana.' Ama o sırada Yahudi kardeşleri her yerde sırf konuşmak adına konuşmaya devam ediyordu. Durmaksızın! Kendilerini tutamıyorlardı! Neden? Çünkü her bir Yahudi'nin içinde o kadar çok sayıda konuşmacı var ki! Birini sustursan öteki konuşmaya başlıyor. İkisini sustursan, üçüncüsü, dördüncüsü, beşincisi başlıyor. Her birinin diğerinden daha çok söyleyecek lafı var. Chofetz Chaim şöyle dua ederdi: 'Bireyler hakkında konuşmamaya dikkat edeceğim' ve bu sırada onun çok sevdiği Yahudileri, gece gündüz demeden diğerleri hakkında konuşup duruyordu. İnan bana, Viyana'daki Freud'un hayatı Radin'deki Chofetz Chaim'inkinden daha kolaydı. Bu konuşkan Yahudiler Freud'a geliyordu ve Freud onlara ne diyordu? Durma, konuş. Her şeyi söyle. Hiçbir söze yasak yok. Ne kadar loshon hora olursa o kadar iyi. Freud'a göre akla hayale gelebilecek en kötü şey suskun bir Yahudi'ydi. Freud'a göre suskun Yahudi hem Yahudiler hem de yaptığı iş için kötü bir şeydi. Ağzından kötü bir laf çıkmayan Yahudi mi? Öfkelenmeyen bir Yahudi mi? Kimseyi kötülemeyen bir Yahudi mi? Komşusuna, patronuna, karısına, çocuğuna, anne babasına kin gütmeyen bir Yahudi mi? Belki biri incinir diye düşünüp başkası hakkında kötü bir şey söylemeyi kabul etmeyen bir Yahudi mi? Sadece ve sadece izin verildiği kadar konuşan bir Yahudi mi? Chofetz Chaim'in hayalindeki dünyada Yahudiler böyleydi ama böyle bir dünyada Sigmund Freud açlıktan ölür ve tüm diğer psikanalistleri de yanında götürürdü. Ama Freud hiç de aptal değildi, Yahudi kardeşlerini tanıyordu, üzülerek söylüyorum, kendi çağdaşı Chofetz Chaim'den çok daha iyi tanıyor, Yahudilerin içini dışını gayet iyi biliyordu. Konuşmadan duramayan bu Yahudilerin hepsi sürüler halinde Freud'un etrafında toplandılar, Yahudilerin ağzından Freud için dökülen loshon hora, İkinci Tapınak'ın yıkılışından bu yana görülmemişti. Sonuç? Freud, Freud oldu; çünkü onların her

istediğini söylemesine izin vermişti. Akıllarına her geleni söylememelerini öğütleyen, loshon hora'yı yanlışlıkla ağızlarına attıkları domuz eti gibi tiksinerek, öğürerek, mideleri bulanarak tükürüp atmalarını söyleyen, loshon hora olmadığına yüzde yüz emin olana dek o sözü loshon hora olarak görüp susmaları gerektiğini anlatan Chofetz Chaim ise Yahudiler arasında Dr. Sigmund Freud kadar ün kazanamadı. Belki de alaycı bir yaklaşımla Yahudileri Yahudi yapan şeyin loshon hora olduğunu iddia edenler olabilir, hiçbir şey Yahudilere, Freud'un doktor tavsiyesi olarak önerdiğinden daha fazla yakışamazdı, diyebilirler. Yahudilerden loshon hora'yı çıkar, bak bakalım geriye ne kalıyor? Söyleyeyim: Kibar bir goyim. Ama bu ifade bile loshon hora, hem de loshon hora'ların en kötüsü. Çünkü Yahudi halkı hakkında loshon hora konuşmak başlı başına günahların en kötüsü. Şu anda benim yaptığım gibi loshon hora konuştuğu için Yahudi halkını ayıplıyor olmak da aynı suçu işliyor olmaktır. Üstelik ben en kötü loshon hora'yı da konuşmakla kalmıyorum, seni karşıma oturtup kendimi dinleterek bu günahımı ikiye katlıyorum. Ayıpladığım Yahudi'nin ta kendisiyim. Hatta ondan da kötüsüyüm. Yahudiler ne yaptıklarını bilemeyecek kadar salaktır; oysa ben Chofetz Chaim'in müridi olarak ne yaptığımı biliyorum. Bütün bu loshon hora'lar yüzünden Mesih'in bizi kurtarmaya gelmeyeceğini biliyorum ama şu anda diğer Yahudilere salak dediğim için hâlâ loshon hora konuştuğumu biliyorum. Chofetz Chaim'in hayalinin gerçekleşmesi ümidi hiç kalmış mıdır acaba? Belki de Yom Kippur'da* oruç tutan dindar Yahudiler bunun yerine bir gün boyunca loshon hora konuşmasa ya da bir kez olsun sadece bir an için tek bir Yahudi'nin ağzından bile loshon hora sözcük çıkmasa... Dünyadaki bütün Yahudiler birleşip sadece bir saniye için sussalar... Ama Yahudiler için bir saniyelik sessizlik bile imkânsızsa halkımız için umut var denilebilir mi? Ben şuna inanıyorum: Yahudilerin, Radin gibi Galiçya köylerini terk edip Amerika'ya kaçma ve Filistin'e gelmelerinin en büyük nedenlerinden biri, kendi loshon hora'larından kaçmaktı. Chofetz Chaim gibi bir hoşgörü abidesini, sohbeti bu kadar seven birini deliye çevir-

* Yahudilerin Kefaret Bayramı (büyük oruç günü), yaklaşık 1 gün boyunca oruç tutulur. (ç.n.)

mişse, artık loshon hora duymayacağını düşünerek sağır olmasına bile sevinmişse, ortalama asabiyette bir Yahudi'nin neler hissedeceğini sen düşün artık. İlk Siyonistler hiç söylememiş olsalar bile içlerinden en azından bir kişi herhalde şöyle düşünmüştür: Tifoydu, sarı hummaydı, sıtmaydı, sıcaklığın yüz dereceyi aştığı bir yerdi demem, Filistin'e bile giderim; yeter ki bir daha bu korkunç loshon hora'yı bir daha duymayayım! Evet, İsrail ülkesinde, bizden nefret eden, bizi istemeyen, alay eden goyimlerden uzakta; bize yaptıkları zulümden, tüm bunların bizde yarattığı kargaşadan, nefretlerinden ve bunun her sonuncu Yahudi'de yarattığı kaygı, belirsizlik, düş kırıklığı ve öfke duygularından uzakta, onlar tarafından bir yerlere kapatılıp susturulmanın sebep olduğu kızgınlıktan uzakta kendi ülkemizi yapıp, ait olduğumuz yerde özgürce yaşayacak, birbirimize hakaret etmeyecek, birbirimizin arkasından kötü konuşmayacağız. Bu ülkede Yahudiler kendi içlerindeki karışıklıklarla savrulmayacak, Yahudi kardeşlerine kara çalmayacak, onları hor görmeyecek. Eh, ben bunu kanıtlayabilirim –maalesef bunun bir örneğiyim– zira Eretz Yisroel'de* yapılan loshon hora, Chofetz Chaim'in Polonya'da yaşadığı yıllardakinden yüz kat hatta bin kat daha kötüdür. Burada ise söylemeyeceğimiz hiçbir şey yok. Burada öyle bir parçalanmışlık var ki kimse kendine ket filan vurmuyor. Polonya'da hiç olmazsa antisemitizm vardı, en azından sırf bu yüzden goyimlerin yanındayken, Yahudi kardeşlerimizin hatalarından söz etmiyorduk. Ama burada bizi korkutacak goyimler de yok, tek sınır gökyüzü. Oysa burada karşımızda utanacağımız goyimler yokken bile söyleyemeyeceğin ve söylememen gereken şeyler olduğu ve Yahudi ağzını öyle kocaman açıp da Sigmund Freud'un onlara yaptırdığı gibi, başkaları hakkındaki en kötü düşüncelerini gururla açıklamadan önce bin kez daha düşünmeleri gerektiği konusunda kimsenin en ufak bir fikri dahi yok. Nefrete yol açacak sözler desen, onlar söyler. Başkalarını kızdırıp gücendirecek ifadeler desen, onlardan çıkar. Birine zarar veren kötü niyetli şaka desen, onlar yapar hatta basar ve akşam haberlerinde de yayımlarlar. İsrail gazetelerini bir oku, yüz tane George Ziad'ın söyleyebileceğinden daha kötü şeyler görürsün. Yahudilere

* İsrail ülkesi. (ç.n.)

iftira etmeye gelince, Filistinliler *Ha'aretz*'in* yanında pisherkeh** kalır. Bunda bile onlardan daha iyiyiz! Şimdi yine birileri bizimle alay edip işte Siyonizmin şanı ve zaferi budur diyebilir; İsrail ülkesinde başardığımız, goyimler dinlerken asla ulaşamayacağımızı sandığımız şeyin, bu loshon hora fışkıran Yahudi dehası olduğunu söyleyebilirler. Yahudi olmayanların kulaklarına uzun zamandır boyun eğmiş olmamızın sonucunda biz de evrildik ve Choeftz Chaim'in en korktuğu şeyi yarım asırdan kısa bir zamanda kusursuz bir hale getirdik: İşte, karşımızda canının istediğini söyleyen arsız Yahudi."

Ve ben deli gibi kendi kendime soruyordum: Bu abartılı nutukla içini döküp nereye varmamızı istiyordu? Konuyu bir türlü idrak edemiyordum. Benim lisan günahlarım yüzünden mi suçlu bulunup haklarımı kaybediyordum yani? Bunların kaybolan parayla ilgisi neydi? Allayıp pulladığı bu Chofetz Chaim ağıtıyla kendi kendine eğleniyor, Uri yemeğimi getirene kadar anlamsız bir acımasızlıkla vakit geçiriyordu; evet, asıl sadist eğlence buydu. İşte benim en iyi ve en korkunç tahminim: İntikam silahı olarak kapanmaz çenesini kullanan zalim bir konuşmacı tarafından saldırılıp hırpalanıyordum, adamın amacının ne olduğu henüz belli değildi ama sinsice gizlendiği bu on binlerce sözcüğün arasından bir yerden aniden fırlamaya hazır bekliyordu. Karşımdaki adam başka bir iflah olmaz gösterici, başka bir soğukkanlı hesapçı aktördü ve benim gözümde sakat falan değildi, sadece zulmünü daha iyi uygulayabilmek için bir çift koltuk değneği kullanıyordu. Loshon hora'yı icat eden bu insanın nefretiydi; bu şoke edilemez, aldanmaz, insanların rezilliğine şaşırıyormuş gibi yapan bu adamın insandan nefret eden ama en nefret ettiği şeyin nefret olduğunu, yüksek sesle gözyaşlarına boğularak haykırmaktan zevk alan bu insan sevmez insanın nefreti. Her şeyi küçümseyen alaycı bir insanın elinde tutsak olmuş durumdayım.

"Derler ki" diye devam etti Smilesburger, "Chofetz Chaim'in tam açıklayamadığı sadece bir loshon hora yasası varmış. Evet, bir Yahudi, koşullar ne olursa olsun, başka bir Yahudi kardeşine kara çalamaz, kötüleyemez. Ama kendine zarar veren, kendini kötüleyen ve

* İsrail'in en eski günlük gazetesi. İngilizce ve İbranice yayımlanır. (ç.n.)
** İbr.: Toy, çocuk. (ç.n.)

küçük düşüren şeyler söylemek de yasak değil miydi? Chofetz Chaim bu noktada yıllarca tereddüt etti. Ancak çok geç yaşlarda, bu sıkıntılı konuda karar vermesini sağlayan bir şey oldu. Bir gün Radin'den uzağa faytonla çıktığı bir yolculukta yanında başka bir Yahudi'nin oturduğunu görmüş ve hemen dostça bir sohbete başlamış. Ona kim olduğunu, nereye gittiğini sormuş. Adam da bu ihtiyarın Chofetz Chaim olduğunu bilmeden dinlemeye gittiği bilgeye övgüler yağdırmaya başlamış. Chofetz Chaim ses çıkarmadan kendisinin göklere çıkarılmasını dinlemiş. Sonra da Yahudi'ye şöyle demiş: 'O kadar da müthiş biri değil, canım.' Yahudi, ihtiyarın bu cüretine hayret etmiş, 'Sen kimin hakkında konuştuğunu biliyor musun? Ağzından çıkanı kulağın duyuyor mu?' demiş. 'Evet' demiş Chofetz Chaim, 'Ağzımdan çıkanı kulağım çok iyi duyuyor. Chofetz Chaim'i ben de tanıyorum ve o kadar da abartılacak biri değil.' Böylece bir o, bir öteki konuşup durmuş. Chofetz Chaim kendisiyle ilgili kuşkularını tekrar tekrar dile getirmiş ve öteki Yahudi giderek daha da öfkelenmiş. Sonunda adam bu iğrenç laflara dayanamamış ve ihtiyarın suratına bir tokat atmış. Tam o anda fayton da gideceği kente gelmiş. Kent sokakları heyecanla Chofetz Chaim'in gelmesini bekleyen müritleriyle dolup taşıyormuş. Faytondan inince muazzam bir gürültü kopmuş ve Yahudi de ancak o zaman kime tokat attığını anlamış. Zavallı adamın ne rezil bir duruma düştüğünü düşünsene. Bu rezilliğin Chofetz Chaim gibi sevgi ve şefkat dolu bir insanda bıraktığı etkiyi de düşün. O andan itibaren Chofetz, Chaim kişinin kendi hakkında bile loshon hora söylememesini emretmiş."

Ağır aksanına rağmen bu hikâyeyi o kadar güzel, ustaca, esprili ve hoş bir şekilde aktarmıştı ki küçük torununu kandırmak için büyüleyici bir ses tonuyla tatlı tatlı halk öyküleri anlatıyor gibiydi. Bense şöyle demek istiyordum: "Beni neden oyalıyorsun, neye hazırlıyorsun? Neden buradayım? Sen de kimsin? Öteki insanlar kim? Bütün bunların içinde Pipik'in rolü ne?" Bir anda konuşmayı, bağırarak sıkıntımı atmayı, ondan bir açıklama duymayı o kadar çok istemiştim ki bırakın camdan atlamayı kendi tenimden bile dışarı fırlayabilirdim. Fakat histerik bir ses yitimine benzer bir şekilde başlayan suskunluğum, artık bütün savunmamı üzerine kurduğum temel bir ze-

min haline gelmişti. Sessizlik adeta bir taktik gibi yerine oturmuştu, her ne kadar o adamın –Uri'nin, onların ya da her kimse onun– iki dakikada bozabileceği bir taktik olsa da.

"Uri nerede kaldı?" diye soran Smilesburger saatine bakıyordu. "Bu adam yarı insan yarı panter. Allah bilir, lokantaya giderken yolda güzel bir asker kıza rastlamıştır... Ama Uri gibi adamlara ödediğin bedeldir bu. Tekrar özür dilerim. Kaç gündür doğru düzgün bir yemek yemedin. Senin yerinde başka biri olsa bu kadar zarif davranmazdı. Senin kadar tanınmış başka biri, açlıktan ölecek hale geldiği halde böyle kibar ve ağırbaşlı davranmayabilir. Henry Kissinger olsaydı, sırf benim gibi sakat ihtiyar istedi diye havasız bir odada böyle tek başına bekletildiği için avazı çıktığı kadar bağırırdı. Henry Kissinger olsa saatler önce kalkıp kıyameti koparırdı, sinirden köpürürdü ve ben de onu suçlamazdım. Ama sen, senin bu dengeli mizacın, kendine hâkimiyetin, soğukkanlılığın..." kendini yukarı doğru çekerek topallaya topallaya karatahtaya gitti ve tebeşirle İngilizce şunları yazdı: "KARDEŞİNE YÜREĞİNDE NEFRET BESLEMEYECEKSİN." Altına da şöyle yazdı: "KENDİ HALKININ ÇOCUKLARINDAN İNTİKAM ALMAYACAK YA DA ONLARA KİN TUTMAYACAKSIN." "Ama o zaman belki de gizli gizli" dedi yazarken, "eğleniyor da olabilirsin ve sükûnetinin açıklaması da bu olabilir. Sen de hayatın komik taraflarını görme yeteneğine sahip akıllı Yahudilerden birisin. Belki de her şey sana şaka gibi geliyordur. Öyle mi? O adam bir şaka mı?" Karatahtadaki işini bitiren Smilesburger bana televizyonu gösteriyordu. Ekranda bir an, avukatına not yazmakta olan Demjanjuk belirmişti. "İlk başlarda Sheftel'i dirseğiyle sürekli dürterdi. Herhalde Sheftel ona şöyle dedi, 'John, beni dürtme, not yaz.' Artık not yazıyor ama Sheftel hiçbirini okumuyor. Peki ama o tarihlerde başka yerlerde olduğunu söyleyen müvekkili neden bu kadar çaresiz? Bu, seni şaşırtmıyor mu? Daha birinci sınıf hukuk öğrencilerinin bile kaale almayacağı bu çelişkili yer ve zaman hikâyelerinin anlamı ne? Demjanjuk zeki biri olmayabilir ama kesinlikle kurnaz. Çok önceden kendisine görgü tanıklığı yapsın diye birini tutmuş olabileceği bile akla geliyor. Ama bunu yapmak için de o kişiye gerçeği anlatmış olması lazım ki bu adam bunu yapmayacak kadar kurnaz. Al-

lah bilir, karısının bile haberi yoktur. Dostları da bilmiyordur. Zavallı oğlu da bilmiyor. Arkadaşın Bay Ziad, buna 'göstermelik mahkeme' diyor. Amerikan göçmenlik bürosu ve Amerikan mahkemeleri tarafından on yıl süren duruşmalar. Üç saygın yargıçla Kudüs'te yapılan, tüm dünya basınının izlediği ve bir yıldan uzun bir süredir devam eden bir mahkeme. İki gün boyunca kimlik kartının üzerindeki ataç sahte mi gerçek mi diye tartışılan bir mahkeme. Bay Ziad espri yapıyor olmalı. Etraf esprilerle dolu. Fazlasıyla hem de. Bazılarının komik bulduğu bir espri var, ne biliyor musun? FKÖ'yü idare eden aslında bir Yahudi'ymiş. Etrafına kendisi gibi bir sürü beceriksiz adamı toplayan Arafat tek başına, en azından bazı Yahudilerin yardımı olmadan, on milyon dolarlık bir bütçeyle böyle çokuluslu bir üçkâğıdı idare edemezmiş. Diyorlar ki Arafat'ın hesap verdiği bir Yahudi yoksa bile parayı idare eden bir Yahudi mutlaka vardır. Başka kim bu kadar kötü idare edilen, bu kadar kokuşmuş bir örgütü hâlâ ayakta tutabilir? Lübnan poundu dibe vurduğunda FKÖ'yü Beyrut bankalarından kurtaran yine bir Yahudi değil miydi? En son başlattıkları halkla ilişkiler kampanyası olan o ayaklanmanın masraflarını kim yönetiyor şu anda? Bak, Sheftel'e bir bak" derken bir kez daha dikkatimi televizyondan yana yöneltti. Demjanjuk'un İsrailli avukatı savcıların söylediği bir şeye itiraz etmek üzere ayağa kalkıyordu. "Adam burada hukuk fakültesinde okurken, hükümet Meyer Lansky'nin giriş vizesini iptal ettiğinde Sheftel, Meyer Lansky Öğrenci Birliği'nin başkanı oldu. Sonra da Lansky'nin avukatlığını yapıp Lansky'ye yurda giriş vizesi aldı. Sheftel bu Amerikalı gangsterin tanıdığı en zeki adam olduğunu söylüyor. 'Lansky, Treblinka'da olsaydı' diyor Sheftel, 'ne Ukraynalılar ne de Naziler üç ay bile dayanamazdı.' Sheftel, Demjanjuk'a inanıyor mu? Mesele bu değil ki. Mesele daha ziyade, Sheftel'in devlete hiç inanmaması. İsrail devlet kurumlarıyla yan yana olmaktansa, bir savaş suçlusunu ya da azılı bir gangsteri savunmayı tercih eder. Yine de bu, FKÖ'nün portföyünü yöneten Yahudi'yle karşılaştırılamaz, FKÖ'ye bağış yapan hayırsever Yahudi'den bahsetmiyorum bile. Yahudiler İrlandalı O'Connor'ı davadan alıp da yerine Sheftel'i getirdiklerinde Demjanjuk, Sheftel'e ne demiş biliyor musun? 'Bu davada beni baştan beri bir Yahudi sa-

vunsaydı, başım şu anda olduğu kadar derde girmezdi.' Espri mi? Hiç de öyle görünmüyor. Korkunç İvan olmakla suçlanan bir adamın böyle dediği yazıyor: 'Bu davada beni baştan beri bir Yahudi savunsaydı...' O halde tekrar soruyorum: Borsaya, hisse senetlerine, emlağa, otellere ve radyo istasyonlarına yapılan sağlam yatırımların ve Arap kardeşlerinden ayrı olarak, FKÖ'ye finansal bağımsızlık kazandıranların Yahudi danışmanlar olduğu lafları da sadece ve sadece espriden mi ibaret? Peki, böyle Yahudiler gerçekten varsa, kim bunlar? Böyle Yahudiler gerçekten varsa, amaçları ne? Bu, sadece Yahudileri rezil etmek için uydurulmuş aptalca bir Arap propagandası mı yoksa gerçek mi ve gerçekten rezil bir durum mu? İngiliz basınına nükleer sırlarımızı veren Bay Vanunu gibi hain bir Yahudi'nin amacını anlayabilmek, FKÖ'ye para veren zengin bir Yahudi'yi anlayabilmekten daha kolay. Acaba Chofetz Chaim bile kendi halkımızın çocuklarından intikam almamalıyız diyen Torah yasağını bu kadar zorlayan bir Yahudi'yi affedebilecek yüreğe sahip miydi, merak ediyorum. Plajlarda oynayan çocuklarımızı makineli tüfekle tarayan Arap teröristlerin ceplerine Yahudi parası koyanların yanında, en kötü loshon hora nedir ki? Tamam, Chofetz Chaim bize, öldüğünüzde yanınızda götürebileceğiniz tek para burada hayır için harcadığınız paradır, der ama FKÖ'ye giden para hayır için midir? Cennette hazine yığmanın yolu bu değil elbet. Kardeşine yüreğinde nefret beslemeyeceksin, kötülük yapan kalabalıkların peşinden gitmeyeceksin ve Yahudileri öldüren teröristlere çek yazmayacaksın. O çeklerde yazan isimleri görmek isterdim. Bu insanlarla konuşma ve ne yaptıklarını sorma fırsatım olsun isterdim. Ama önce bunlar, hile ve yalanlarla bela saçan o fesat arkadaşının nefret dolu beyninden mi çıkıyor yoksa bu insanlar gerçekten var mı bulmam gerek. George Ziad tam bir deli mi yoksa tam bir üçkâğıtçı mı ya da her ikisi birden mi hiç bilmiyorum. Ama bu bölgenin insanlarıyla yaşadığımız sorun hep bundan kaynaklanıyor. Atina'da en büyük düşmanımıza yardım eden ve seninle tanışmayı bekleyen zengin Yahudiler var mı, servetlerini bu ülkenin nefes almaya başladığı ilk andan beri bizi yok etmek isteyenlerin hizmetine veren Yahudiler var mı gerçekten? Lafın gelişi, diyelim ki bunlar gibi beş tane Yahudi var. Hadi, on tane

olsun. Ne kadar katkı sağlayabilirler? Kişi başı bir milyon mu? Bir tane kokuşmuş Arap şeyhinin her yıl Arafat'a verdiğinin yanında bunun lafı mı olur! Topu topu on milyon için bunların izini sürmeye değer mi? Sırf paralarını senin sevmediğin insanlara veriyorlar diye kalkıp bu zengin Yahudileri öldürebilir misin? Öte yandan, sapkınlıklarıyla bu kadar zehirlenmiş olan insanları ikna edebileceğini düşünebilir misin? Belki de en iyisi bunları unutmak ve sonsuza dek kendi utançlarını yaşamaya terk etmek. Ama yapamıyorum işte. Sürekli kafamdalar. Sorumluluk sahibi görünen bu yurttaşlara, bu ikiyüzlü, düşman yardakçısı Yahudilere saplantılıyım. Tek istediğim, böyle insanlar gerçekten varsa, tıpkı seninle konuştuğum gibi bunlardan biriyle konuşmak. Yahudi işgüzarlığı mı yoksa benimkisi? Yalancı bir Arap yüzünden aptal durumuna mı düşüyorum? Chofetz Chaim bize şunu hatırlatıyor: Dünyanın kaderi, tartışma sırasında ağzını tutanlara bağlıdır' ve ben buna inanıyorum. Ama şu durumda bir iki laf etmeye kalkarsak dünya hemen de batmaz herhalde. Acaba bu Yahudiler benim gibi düşünenlerden mi besleniyor? Senin bu konudaki fikrin nedir? Sovyetler Birliği Yahudileri için yapacak onca iş, küçücük devletimizin başında bu kadar güvenlik problemi varken, neden değerli enerjini kendinden nefret eden birkaç Yahudi'yi avlamaya adayıp da bunların yaptıklarını keşfetmek isteyesin? Kardeşlerinin adına leke süren bu Yahudiler hakkında Chofetz Chaim diyeceğini demiş zaten. Bunlar hayatlarını loshon hora üzerine kurmuşlar ve loshon hora'yla yaşayan herkes gibi öteki dünyada bunun cezasını ödeyecekler. O halde, neden ben bu dünyada onların peşine düşeyim? Cevaplamanı istediğim ilk soru bu. İkincisi ise şu: Bunu yaparsam, Philip Roth bana yardımcı olur mu, ona güvenebilir miyim?"

O sırada, Uri sanki sahneye girmek için bu son sözü bekliyormuş gibi sınıftan içeri girdi.

"Yemek" dedi Smilesburger, dostça bir gülümsemeyle.

Tabaklar kafeterya tepsisinin üzerine dizilmişti. Uri, tepsiyi televizyonun yanına bıraktı. Smileburger, bir sandalye çekip yemeğe başlamamı söyledi.

Yemek plastikten yapılmamıştı, ekmek de kartondan değildi. Pa-

tates de patatesti, taş değil. Her şey olması gerektiği gibiydi. Günlerdir, başıma bu yemek kadar net bir şey gelmemişti.

Boğazımdan aşağı lokmayı indirirken Uri'yi geçen gün nerede gördüğümü nihayet hatırladım. Benim işçi zannettiğim, George Ziad'ın ise İsrail gizli polisi dediği kot pantolon ve pamuklu kazak giymiş iki genç adam vardı. Uri onlardan biriydi. O anda ötekinin de oteldeyken bana ve Pipik'e bir yumruk savurmak isteyen adam olduğunu hatırladım. Herhalde bu sınıfı da kısa bir süre için ödünç almışlardı. Galiba, beni kapatabilecekleri en uygun yerin bir sınıf olacağını düşünmüşlerdi ve bu hiç de aptalca bir fikir değildi. Müdüre gidip şöyle demiş olmalıydılar: "Sen ordudaydın, seni tanıyoruz, dosyanı okuduk, sen bir vatanseversin. Bu öğleden sonra saat 1'de herkesi okuldan defet. Bu öğleden sonra çocuklara söyle, okullar tatil." Herhalde müdür de hiç şikâyet etmemiştir. Bu ülkede gizli polis ne isterse o olur.

Yemek faslı tamamlanınca Smilesburger ikinci kez bana bir milyon dolarlık bir çek uzattı, "Geçen gece Ramallah'tan dönerken" dedi, "bunu düşürmüşsün."

O öğleden sonra Smilesburger'a sorduğum soruların arasında doğrudan cevap alacağıma en az inandığım sorular Moishe Pipik'le ilgili olanlardı. Smilesburger bu ikizin nereden çıktığına, kim olduğuna veya kimin için çalıştığına dair benden daha çok şey bilmediğini söyledi. Tek bildiği, kendileri için çalışmadığı imiş. "Tesadüfler tanrısı tarafından gönderilmiş olmalı" dedi Smilesburger. "İstihbarat örgütleri de romancılar gibidir, tesadüfler tanrısı bizi yaratıcılığa iter. Önce sahtesi geldi. Sonra da gerçeği geldi. En sonunda girişimci Ziad geldi. Biz de bunlarla doğaçlama yapıyoruz."

"Bu adam çatlak bir sahtekârdan ibaret diyorsunuz, öyle mi?"

"Sana göre daha fazlası olmalı; sana göre bu, paranoyak anlamlarla dolu benzersiz bir olay olmalı. Ama bu adamlar gibi şarlatanlar için de öyle mi sanıyorsun? Havayolları bunlara özel tarifeler uyguluyor. Hayatlarını dünyayı dolaşarak geçiriyorlar. Seninki bu sabah New York uçağına bindi. Amerika'ya döndü."

"Onu durdurmaya çalışmadınız mı?"

"Tam tersine. Gitmesini kolaylaştırmak için elimizden geleni yaptık."

"Kadına ne oldu?"

"Kadın hakkında hiçbir şey bilmiyorum. Bana kalırsa geçen geceden sonra herkesten çok bunu bilecek olan sensin. Bence kadın, üçkâğıtçılarla takılmadan duramayan maceraperest bir kadın. Phallika, Erkek Arzulama Tanrıçası. Yanılıyor muyum?"

"Demek ikisi de gitti."

"Evet, bize bir tek sen kaldın. Üçkâğıtçı olmayan, şarlatan olmayan, zayıf halka olmayan; sükût etmeyi, sabretmeyi, temkinli olmayı, en berbat koşullarda bile tahrik olmamayı bilen sen kaldın. Sen yüksek notlar aldın. Bütün içgüdüler kusursuz. İçinde ne büyük sarsıntılar yaşadığının hatta kusmuş olmanın da bir önemi yok. Altına kaçırmadın, yanlış adım atmadın. Tesadüfler tanrısı bu iş için daha uygun bir Yahudi gönderemezdi."

Oysa ben bu işi almayacaktım. Birinin akıllara sığmaz entrikasından ihraç edildim diye bir başkasınınkinde oyuncu olmaya niyetim yoktu. Smilesburger, gönüllü olarak katılmamı istediği ve kod adı "Smilesburger" olan istihbarat operasyonunu anlattıkça, daha çok çileden çıkıyordum ve kızmamın tek nedeni de bu ezici oyunculuğunun beni sürekli şaşırtıp savunmaya zorlaması değildi. Sonunda bir şeyler yiyip de sakinleşince anlamıştım ki ben, Oliver North'tan hiç de aşağı kalır yanı olmayan sapkın bir beyinden çıkma fantezilerle ispiyonculuk oyunu oynayan bu olağanüstü zorba İsraillilerin elinde acımasızca oynadıkları bir oyuncak olmuştum. Onlar adına yürüteceğim bir göreve uygun muyum değil miyim diye bakmak için beni zorla kaçırdıktan ve kendi irademin dışında beni burada tuttuktan sonra soğuk bir piliçle karnımı doyurmamı sağlayan bu adamlara başta duyduğum minnettarlık, artık yavaş yavaş –özgür bırakılmıştım ya– yerini öfkeye bırakıyordu. Kızgınlığımın boyutları beni bile korkutuyordu ama bir patlarsam durdurmak için yapabileceğim hiçbir şey yoktu. Üstelik Uri'nin hayvani, küçümseyici bakışları –elinde bir kahve makinesiyle geri dönmüştü, bana kahve koyacaktı– beni daha da fazla öfkelendiriyordu, hele de Smilesburger, bana yemek

getiren bu emir erinin aslında her yerde beni izlediğini anlattıktan sonra çileden çıkmıştım. "Ha o Ramallah yolundaki pusu mu?" Meğer Uri de oradaymış. Ne haberim ne de rızam olmadan, labirentteki fare gibi beni izlemişlerdi. Hatta anladığım kadarıyla kendileri için bunun ne yararı olduğuna dair kesin bir fikirleri yokken beni adım adım izlemişlerdi. Smilesburger bir içgüdüye güvenerek hareket ediyordu. Önce Pipik'in Kudüs'te ortaya çıkmasından –ama bir muhbir tarafından, üzerinde adımın yazdığı sahte pasaportla gümrük kapısından girdikten saatler sonra Pipik'in sahtekâr olduğu bildirilmişti– bir hafta sonra da benim gelişimden esinlenmişti. Bu kadar yaratıcı hile hurda yüklü tesadüfler bile Smilesburger'ın merakını uyandırmadıysa, bu adam kendine nasıl profesyonel diyordu? Elbette bir romancı bu kadar anlam yüklü bir durumla yüz yüze gelmenin ne demek olduğunu anlayabilir, diyordu. Evet, kendi söylediğine göre de o bir yazara benziyordu hem de çok şanslı bir yazara. Yaptığı benzetmeye acı dolu bir alayla iyice ısınıyor ve üstelik hakiki öznesini hem de tüm o karmaşık saflığıyla gökte ararken yerde bulduğunu anlatıyordu. Onun sanatının estetik açıdan kirlenmiş olduğunu, nispeten faydacı işlevi dolayısıyla entrikaya nazaran ehvenişer bir şey olduğunu Smilersburger da kabul etmeye hazırdı. Yine de önüne konan bu bilmecenin tam da yazarlara layık bir bilmece olduğunu söylüyordu: Ortada son derece yoğun, sıkıştırılmış bir çekirdek var ve işin zor yanı da zincirleme reaksiyonun nasıl başlatılacağı yani süreç içinde kendini sakatlamadan aydınlatıcı patlamayı nasıl yaratacağınız. Yazarlar ne yaparsa biz de onu yapıyoruz, diye anlatıyordu Smilesburger: Olayları kurmaya başlıyor insan ve herhangi bir çapta kurgu yapmak için de insana sınır getiren geleneklerle arana ilkeli bir mesafe koymalısın, kumarbazın riskten aldığı tat ve tabuları yıkma cesareti göstermek gibi. Yaptığım en iyi işlere damgasını vuran şeyler de bunlardı, diye övünerek ekliyordu. Manevi açıdan bakılırsa, onun işi de tahminler yürütmekti. Şansını zorlarsın, diyordu bana. Hatalar yaparsın. Gereğinden fazla ya da az yaparsın ve aslında hiçbir sonuç getirmeyen hayali bir çizgiyi inatla takip edersin. Sonra araya bir şey sızıverir; güya aptalca bir ayrıntıdır, saçma sapan bir espridir, utandıracak kadar cüretkâr bir dalaveredir.

Ama bu, bir operasyonu darmadağın eden anlamlı bir eylemin içine açılır; dolaylı, köşeli ya da yapısal bir şeydir ama tesadüfi; dağınık ve olağandışı olasılık olarak kendiliğinden ortaya çıkmış havası verir. Tıpkı yaşamın kendisi gibi. "Atina meselesi bizi nereye götürecek kim bilir? George Ziad'ın peşinden Atina'ya git bakalım. Oradayken rolünü iyi oynarsan, sana vaat ettiği o buluşma yani Tunus'ta Arafat'la tanışma meselesi de gerçek olabilir. Böyle şeyler gerçekten oluyor. Bu, senin için müthiş bir macera olabilir. Bizim içinse, senin Tunus'ta olman elbette hiç de küçük bir başarı olmayacaktır. Ben de Arafat'la bir hafta geçirdim. Yaser, insanı güldüren bir tiptir. Muhteşem bir ışıltıya sahiptir. Tam bir gösteri adamıdır. Çok ama çok inandırıcıdır. Dışarıya gösterdiği tavırlarıyla insanları kendine acayip bağlar. Onu çok eğlenceli bulursun."

Bunlara cevap olarak o utandıracak kadar cüretkâr dalavereyi, saçma sapan espriyi, aptalca ayrıntıyı, kısacası milyon dolarlık çekini yüzüne fırlattım. "Ben bir Amerikan vatandaşıyım" dedim. "Bir Amerikan gazetesi için haber yapma göreviyle burada bulunuyorum. Yahudi bir paralı asker falan değilim. Gizli bir Yahudi ajanı da değilim. Ne Jonathan Pollard gibi biriyim ne de Yaser Arafat'a suikast yapma gibi bir niyetim var. Sadece başka bir yazarla söyleşi yapmak üzere burada bulunuyorum. Onunla, yazdığı kitaplar hakkında sohbet ediyorum. Siz ise beni takip ettiniz, konuşmalarımı dinlediniz, tuzağa düşürdünüz fiziksel olarak bana karşı güç kullandınız, psikolojik olarak da beni istismar ettiniz, kendi işinize gelen nedenlerle benimle bir oyuncak gibi oynadınız ve şimdi de ne cüretle..."

Bu affedilmez taşkınlıklar ve beni istismar ettikleri keyfi ahlaksızlıkları yüzünden onlara duyduğum nefreti bir bir sayıp dökerken, pencere kenarında oturan Uri bana bakıp sırıtıyordu.

"Gitmek istiyorsan, serbestsin" dedi Smilesburger.

"Dava açmakta da özgürüm. Ve bu yaptığınız dava edilebilecek bir şey" dedim ona. Bu arada, yüz yüze geldiğimiz ilk seferde Pipik'e de aynı tehdidi savurduğumda bunun ne kadar faydası olduğunu hatırlıyordum. "Beni belli bir amaçla saatlerce burada tuttunuz; bana ne nerede olduğum, ne sizin kim olduğunuz ne de başıma neler geleceği hakkında tek kelime etmediniz. Üstelik bütün bunları öyle saçma

sapan, öyle aptalca bir entrika için yapmışsınız ki bunu 'istihbarat' sözcüğüyle yan yana getirdiğinizi duyunca kulaklarıma inanamadım. Kurduğunuz bu saçma tezgâhta kişisel haklarımı ya da güvenliğimi bir an bile umursamadınız. Bu mu istihbarat?"

"Belki sizi koruyorduk."

"Beni korumanızı sizden kim istedi? Ramallah yolunda da mı beni koruyordunuz? Orada beni dayaktan öldürebilirlerdi. Vurulabilirdim."

"Ama burnunuz bile kanamadı."

"Ama yaşadığım deneyim son derece tatsızdı."

"Uri sizi Amerikan Elçiliği'ne götürür, orada şikâyetiniz için gereken işlemleri yapabilirsiniz."

"Sadece bir taksi çağırın, yeter. Uri'yle yeterince birlikte oldum."

"Dediğini yap" dedi Smilesburger, Uri'ye.

Uri odadan çıkınca, "Ayrıca, neredeyim ben? Tam olarak adresi nedir buranın?" diye sordum. "Nedir burası?"

"Elbette, burası bir hapishane değil. Penceresiz bir odada, gözlerin bağlı, ağzında tıkaçla ayağın boruya zincirlenmiş bir halde tutulmadın burada."

"Burası Beyrut değil diye ne kadar şanslı olduğumu söyleme bana. Bana daha işe yarar şeyler anlat, bu sahtekârın kim olduğunu anlat."

"Bunu George Ziad'a sorsan daha iyi edersin. Filistinli arkadaşların seni bizden daha çok istismar etmişlerdir belki."

"Demek öyle? Bunu bildiğin için mi böyle diyorsun?"

"Evet dersem bana inanacak mısın? Bence istihbaratını daha güvenilir birilerinden almalısın, ben kendiminkileri zavallılardan toplamıyorum senin gibi. Büyükelçi Pickering bu hareketimden dolayı uygun bulduğu kişilerle görüşecektir ve sonuç ne olursa olsun, bunu kaldırabilirim. Fakat burada olanların, seni sonsuza dek yaralayacak bir şey olduğunu hiç sanmıyorum. Belki günün birinde ortaya çıkaracağın bir kitaba yaptığım katkılardan dolayı bana müteşekkir bile olabilirsin. Bizimle birlikte azıcık daha ilerlemeyi seçersen bu yalnızca bir kitaptan da öteye gidebilir; ama o zaman senin gibi bir yeteneğin ne kadar az maceraya gereksindiğini biliyorsun demektir. Hem zaten sonunda hiçbir istihbarat ajansı, ne kadar özensiz olursa

olsun bir romancının hayal gücüyle yarattığı şeylerle yarışamaz. Şimdi kalkıp gidebilirsin, bu haşin gerçeklikten çıkıp giderken kimsenin müdahalesi olmaksızın kalkıp gidebilir ve kendine Uri gibi basit bir eşkıyadan ya da benim gibi ciddiyetsiz görünen birinden daha anlamlı karakterler yaratabilirsin. Acaba kim sahtekâr? Bir yazar olarak senin hayal gücünden, böyle gülünç ya da önemsiz gerçeklerden daha cazip bir şeyler çıkacaktır. George Ziad kim, onun oynadığı oyun ne acaba? Bu saçma bir gerçek de olsa, senin elinde çok daha karmaşık yankılara sahip bir sorun haline gelecektir. Gerçek. Böylesine bayağı, böylesine aptalca, böylesine tutarsız... İnsanın aklını karıştıran ve düş kırıklığına uğratan bir musibet. Hiçbiri, senin tek gerçeklik olarak gördüğün Connecticut'taki çalışma odan gibi olmaz.

Uri kafasını odadan içeri soktu. "Taksi!"

"Güzel" diyen Smilesburger televizyonu kapatmak için düğmesine bastı. "İşte, kendi iradenle yapacağın şeylerin dünyasına dönüş yolculuğun başlıyor."

İyi de artık bu insanların İsrail istihbaratıyla bile bir bağlantıları olmadığını düşünmeye başlamışken, bu taksinin gerçek bir taksi çıkacağını nereden bilecektim? Elimde hangi kanıt vardı? Olan bitenin en ufak bir mantığının olmayışı, bu muydu kanıt? Bu "taksi" fikrini düşündükçe, ona binip gitmenin, kendimi bu işten sıyırmanın mümkün olan en güvenli yolunu bulana kadar kalıp onları dinlemekten daha tehlikeli olduğunu hissettim birden.

"Kimsin sen?" diye sordum. "Bu işin benimle ilgili kısmı için seni kim görevlendirdi?"

"Sen o tarafını merak etme. Kitabında beni istediğin gibi anlatabilirsin. Beni romantize mi etmek istersin, yoksa şeytani özellikler mi yüklemek istersin? Beni bir kahraman gibi mi göstermek istersin yoksa şakacı biri gibi mi tanıtmak istersin? Nasıl istersen öyle anlat."

"Diyelim ki Filistinlilere paralarını veren on tane zengin Yahudi var. Bunu kendine neden vazife edindiğini anlat bana."

"Taksiyle Amerikan Elçiliği'ne gidip şikâyet zaptı mı tutturmak istersin yoksa inanmadığın birini dinlemek mi? Taksi beklemez. Beklemesini istiyorsan limuzin tutmalısın."

"Limuzin olsun o zaman."

"Ne diyorsa onu yap" dedi Smilesburger, Uri'ye.

"Nakit mi kredi kartı mı?" diye kusursuz bir İngilizce'yle karşılık veren Uri odadan çıkarken kahkahalarla gülüyordu.

"Ne diye sürekli aptal aptal gülüyor bu?"

"Böyle yaparak espri yeteneği yokmuş gibi göstermeye çalışıyor. Amacı seni korkutmak. Ama şu ana dek muhteşemdin. Harika gidiyorsun. Devam et."

"Bu Yahudiler, FKÖ'ye para yardımında bulunuyor olabilir de olmayabilir de. Ne yani, senin gibilerin müdahalesi olmadan paralarını istedikleri gibi diledikleri yere harcama hakları yok mu?"

"Yahudi olarak diledikleri şekilde Filistinlilere yapılanları tazmin etme hakları var hatta Yahudi olarak bu onların ahlaki görevidir. Filistinlilere yaptıklarımız son derece kötü. Onları yurtlarından ettik, onları ezdik. Onları sürdük, dövdük, onlara işkence ettik ve öldürdük. Yahudi devleti kurulduğu günden itibaren Filistin topraklarındaki Filistinli mevcudiyetini ortadan kaldırmaya ve doğup büyüdükleri toprakları istimlak etmeye çalışıyor. Filistinliler, Yahudiler tarafından itildi, dağıtıldı ve istila edildi. Yahudi devleti kuracağız diye kendi tarihimize ihanet ettik. Hıristiyanların bize çektirdiğini biz de Filistinlilere çektirdik. Sistemli bir şekilde onları aşağılayarak, bize boyun eğen Öteki'ye dönüştürdük; böylece onları insan statüsünden çıkardık. Yaser Arafat'ın aptal siyasetini, teröristleri ya da terörizmi bir tarafa bırakırsak, gerçek şudur: Filistinliler halk olarak baştan aşağı masumdur ve Yahudiler halk olarak baştan aşağı suçludur. Bence asıl korkunç olan, bir avuç zengin Yahudi'nin FKÖ'ye büyük paralar bağışlaması değil, dünyaya gelen her Yahudi'nin böyle bağışlar yapma duygusunu yüreğinde taşımamasıdır."

"İki dakika önce hiç de bu minvalde konuşmuyordun."

"Sence bunları alay etmek için söylüyorum, öyle mi?"

"Sen her şeyle alay ediyorsun."

"Sözlerimde samimiyim. Onlar masum. Hakları gasp edildi ve gaspçı da biziz. Ben merhametsiz bir ülke adına çalışan merhametsiz bir adamım ve bilerek, isteyerek merhametsizim. Günün birinde Filistinliler zafer kazanırsa, tam da şu anda Bay Demjanjuk'u yargıla-

dıkları salonda savaş suçları mahkemesi yapılırsa ve bu mahkemeye yalnızca kodamanlar değil, benim gibi ikinci dereceden memurlar da çıkartılırsa, Filistinlilerin yönelttiği suçlamalar karşısında kendimi savunabileceğim tek sözüm bile olamaz. Hatta paralarını özgürce FKÖ'ye bağışlayan Yahudileri benim karşıma vicdanlı insanlar olarak çıkaracaklardır; yani Filistinlileri ezmek için işbirliği yapmaları yönündeki her türlü Yahudi baskısına karşın, asırlardır acı çeken halkının ruhsal ve manevi mirasına sahip çıkmayı seçenlerle, benim gibileri yan yana koyacaklar. Yaptığım kötülükleri onların adalet duygularıyla karşılaştıracak ve beni asarak idam edecekler. Düşmanım beni yargılayıp suçlu bulduğunda mahkemeye ne diyeceğim? Gerekçe olarak; aşağılanmanın, hunhar katliamların kaynağı olan antisemitizmin bin yıllık tarihini mi anlatacağım? Bu topraklarda hakkımız olduğu hikâyesini tekrarlayıp, bin yıllık Yahudi yerleşimi meselesini mi anlatacağım? Soykırım dehşetini mi hatırlatacağım? Elbette hayır. Ben ne şu anda bu gerekçelerle hareket ediyorum ne de gelecekte böyle bir şey yapacağım. Şu basit gerçeği söyleyerek kendimi savunmaya kalkmayacağım: 'Ben kavminin yanında duran bir kavim üyesiyim.' Şu karmaşık gerçekle de kendimi savunmayacağım: 'Bu yer ve zamanda doğmuş bir Yahudi olarak hangi yöne dönersem döneyim, zaten hep kınanırım, zaten hep kınanmışımdır.' Mahkeme bana son sözlerimin ne olduğunu sorduğunda yürek parçalayıcı bir nutuk da çekmeyeceğim. O yargıçlara sadece şunu söyleyeceğim: 'Size bunları yapmamın sebebi size bunları yapmamdır.' Hakikatin bu olmadığı düşünülürse de benim hakikate en fazla yaklaşabileceğim nokta budur. 'Size bunları yapıyorum çünkü size bunları yapıyorum.' Ya senin yargıçlara söyleyeceğin son sözler ne olur? Sen, Aharon Appelfeld'in arkasına saklanırsın. Bunu şimdi de yapıyorsun, o zaman da yapacaksın. Dersin ki, 'Sharon'un yaptıklarını doğru bulmadım. Shamir'in yaptıklarını da doğru bulmadım. Dostum George Ziad'ın çektiklerini ve bu haksızlıklar yüzünden nefretle dolup çıldırdığını görünce vicdanım sızladı, kafam karıştı.' Dersin ki, 'Gush Emunim'i tasvip etmedim, Batı Şeria'ya yerleşimi de tasvip etmedim ve Beyrut'un bombalanması beni dehşete düşürdü.' Sen ne kadar şefkatli, insancıl bir adam olduğunu göstermenin binlerce yolunu bulup

gösterirsin ama sonra sana şu soruyu sorarlar: 'Peki, İsrail'i ve İsrail'in varlığını tasvip ettin mi, İsrail devletinin ta kendisi olan emperyalist ve sömürgeci hırsızlıklarını tasvip ettin mi?' İşte bu an, Appelfeld'in ardına saklanacağın an olacak. Sonra Filistinliler seni de asacaklar, zaten asmaları da gerekir. Csernowitz-Bukovina'dan gelme Bay Appelfeld'le Hayfa ve Yafa'da yapılan hırsızlıklara nasıl gerekçe bulabilirsin ki? Sen de tam benim yanımda darağacına gönderileceksin ama olur da seni öteki Philip Roth'la karıştırırlarsa başka. Eğer seni o zannederlerse, o zaman en azından bir şansın olacaktır. Çünkü o Philip Roth, Avrupa Yahudilerinin çaldıkları toprakları boşaltmaları, ait oldukları Avrupa'ya ve Avrupa diasporasına dönmeleri için mücadele verdi. O Philip Roth onların dostu, onların müttefiki, onların Yahudi kahramanıydı. Ve o Philip Roth senin tek ümidindir. Bu adam, senin canavar dediğin bu adam aslında senin kurtuluşundur. O sahtekâr senin masumiyetini temsil ediyor. Duruşmanda senmişsin gibi değil de oymuşsun gibi davran, bütün numaralarını kullanıp ikinizin aynı kişi olduğuna inandır onları. Yoksa sen de Smilesburger kadar nefret edilen bir Yahudi olarak yargılanacaksın. Hatta hakikatlerden bu şekilde kaçtığın için senden daha da çok nefret edecekler."

"Limuzin geldi!" Uri yine sınıfın kapısına gelmişti. Düşmanlık içermeyen alaycılığıyla gülümseyen bu kas yığınının, dünyayı kavrayış mantığını paylaşmadığı kesindi. Onun varlığı da benim alışabileceğim bir şey değildi; geri kalanımızda uyumsuz ve kararsız olan ne varsa hepsinin biraz da fazlasıyla toparlanıp sıkıca paketlendiği ırgatlardan biriydi bu adam. Epey boy avantajım olsa da zekânın değip de iz bırakmadığı kaslı bedeninin anlattığı şeyler bana kendimi küçük ve çaresiz bir çocuk gibi hissettiriyordu. Cengâverlerin ortalıktaki bütün karışıklıkları çözüp hale yola koyduğu zamanlar, insan türünün erkek olan bütün yarısı üç aşağı beş yukarı Uri'ye benziyor olmalıydı. Nasıl öldürüleceğini öğrenmek için orduya yazılmalarına ve özel eğitimden geçmelerine gerek olmayan, erkek kılığındaki yırtıcı hayvanlardı bunlar.

"Git" dedi Smilesburger. "Appelfeld'e git. New York'a git. Ramallah'a git. Amerikan Elçiliği'ne git. Canın ne istiyorsa yapmakta öz-

gürsün. Sana saadet veren, suçlanamayacağın bir yere git. Bütünüyle dönüştürülmüş bir Amerikan Yahudi'sinin en çok zevk aldığı lüksüdür bu. Keyfini çıkar. Sen o harika, benzersiz, en muhteşem olgusun: Gerçekten bağımsızlaştırılmış Yahudi. Hesap vermek zorunda olmayan Yahudi. Dünyayı tam da istediği gibi bulan Yahudi. Rahat Yahudi. Mutlu Yahudi. Git. Seçimini yap. Al. Sahip ol. Sen hiçbir şeyle ayıplanmayacak, kutsanmış Yahudi'sin. Tarihi mücadelemizde kimseye nasip olmamış şeylere sahipsin."

"Hayır" dedim, "yüzde yüz doğru değil. Ben, kendisi de ayıplanan birinin ayıplayamayacağı mutlu bir Yahudi'yim. Yine de her yaptığının kınandığını anlatmaktan zevk alan, çenesi düşük üstün Yahudileri bazen dinlediğim için kınanabilecek bir Yahudi'yim. Sonunda bitti mi bu gösteri? Bütün belagat stratejilerin tükendi mi? Başka ikna etme yolun kalmadı mı? Yaptıkların cesaretimi kıramadığına göre, şimdi de panterini mi üzerime salmaya kalkacaksın? Başlangıç olarak beni boğazımdan yakalayıp parçalayabilir, ne dersin?"

Bağırıyordum.

Sakat ihtiyar, koltuk değneklerinin üzerinde salınarak kendini karatahtaya yönlendirdi. Oraya İngilizce yazdığı kutsal kitaptan alıntılanan uyarıların yarısını avucunun içiyle sildi, başka birinin yazdığı İbranice sözcüklerin olduğu yerlere ise hiç dokunmadı. "Ders bitmiştir" dedi Uri'ye. Sonra bana dönüp düş kırıklığını belli eden bir sesle, " 'Kaçırıldığın' için hâlâ öfkeli misin?" diye sordu. O anda, onun hasta ve yenik düşmüş yaşlı bir adam gibi göründüğünü fark ettim. Bir gün önce öğle yemeğinde göründüğü gibi kıt ve yarım yamalak bir İngilizce'yle konuşan, aniden yıkılmış gibi duran, hayata mağlup olmuş biri gibi duruyordu. Ama kesin olan bir şey varsa o da onu mağlup edip yıkanın ben olmadığımdı. Belki de bütün gün UJA'ya para vermeyen zengin Yahudileri tuzağa düşürme yollarını düşünmekten yorgun düşmüştü. "Bir Numaralı Bay Roth, güzelim Yahudi zekânı kullan. Filistinli hayranlarını kandırmak, onların çok değerli, Siyonizm karşıtı ünlü Yahudilerini zorla kaçırmamızı onlara izletmekten daha mı iyi?"

Şimdiye dek duyduklarım da yetmişti ama artık bu son sözlerle Smilesburger'ın beni yaklaşık beş saattir alıkoymasının ardından ni-

hayet cesaretimi toplayıp, o kapıdan çıkmak için harekete geçtim. Hayatımı riske atıyor olabilirdim ama benimle canlarının istediği gibi oynamalarının, hastalıklı hayallerine ne kadar uygun düştüğünü dinlemekten usanmıştım.

Hem kimse de beni durdurmaya yeltenmedi. Uri, o mutlu mesut Uri kapıyı ardına kadar açtı, sonra da bir soytarı edası ve kendisinde tamamen eğreti duran uşak tavrıyla dimdik dikilerek kendini iyice duvara yasladı ve çıkmam için yeterince boşluk bırakarak beni kapıdan geçirdi.

Sahanlığın üzerindeki ara salona çıktığımda Smilesburger'ın arkamdan seslendiğini duydum: "Bir şey unuttun."

"Hayır, hiçbir şey unutmadım" diye karşılık verirken Uri yanımda bitti. Elinde birkaç saat önce gücümü toparlamak için okumaya başladığım küçük kırmızı defter vardı.

Smilesburger içeriden sesleniyordu: "Sandalyenin yanında Klinghoffer'ın günlüklerinden birini unutmuşsun."

Günlüğü Uri'nin elinden alırken Smilesburger da sınıfın kapısında belirdi. "Savaş halinde olan küçük bir ülke olarak şanslı sayılırız. Dünyanın bir ucundaki diasporada senin gibi yetenekli pek çok Yahudi var. Ben de bizlere bu günlükleri ulaştıran saygıdeğer meslektaşınızla iş yapma şerefine nail olmuştum. Bundan zevk alacağını söyledi. Ama önce reddetmişti. Demişti ki: 'Neden Roth yapmasın bunu? Bu iş tam ona göre.' Ama ben de ona şöyle demiştim: "Bay Roth'la ilgili başka düşüncelerimiz var."

Sonsöz

Sözcükler Genelde Yalnızca İşleri Bozar

Son bölümü kitaptan çıkarmaya karar verdim. Bu bölümde on iki bin sözcükle Atina'da buluştuğum insanları, bizi bir araya getiren koşulları ve epey eğitici geçen Atina'daki o hafta sonundan sonra geliştirilen ikinci bir Avrupa başkentine gidiş planlarını anlatmıştım. Kitabın metni tamamlanınca Smilesburger gözden geçirmek için benden izin istedi ve bütün metinde sadece *Shylock Operasyonu* isimli 11. Bölüm'ün içeriğinin, bırakın on beş dile çevrilmesini, sadece İngilizce'de yayımlanmasının bile İsrail istihbarat örgütünün çıkarlarıyla İsrail devletine ciddi zararlar vereceğine hükmetti. Elbette ben, ne ona, ne örgütüne ne de İsrail devletine bağlı biriydim. Bu kırk küsur sayfayı çıkarma ya da yayımlanmadan önce okunması için metnin tamamını onlara teslim etme mecburiyetim yoktu. Bana yükle-

nen görevle ilgili herhangi bir şey yayımlamayacağım ya da yayımlamadan önce onlardan izin alacağım diye bir belge imzalamış filan da değildim. Kaçırılışımdan iki gün sonra Tel Aviv'de verilen brifinglerde bu konular konuşulmadı. Bu konu taraflardan herhangi birinin ya da en azından beni eğiten kişilerin şimdilik girmek istemediği karışık bir konuydu. Sanırım bunun nedeni de son kertede "İsrail'in güvenliğini tehdit eden anti-Siyonist Yahudi unsurlar" hakkında onlara bilgi toplamaya razı olmamın ardında, iyi bir Yahudi olmamdan çok hırslı bir yazar olmamın yattığına inanmalarıydı. Bir nedeni de mesleki çıkarlarıma en uygun düşen şeyin, görev bilinciyle hareket ederek İsrail casusu olarak çalışan iyi Yahudi'den başka bir şey değilmişim gibi davranmanın en iyisi olduğuna karar vermiş olmamdı.

Peki ama yazmakla ilgili bilinmeyenlerin tehlikelerini kat kat aşan bunca risk ve belirsizliklere rağmen bunu neden yapıp, gerçekten ciddi tehditlerin söz konusu olduğu ve acımasız güçlerin çatıştığı bu gerçekliğin içine daldım? Sağanak halinde tehlikeli sözler sarf eden bu ayartıcı ve coşkulu karakterlerin büyüsüne kapılıp, tutarsız görüşlerinin anaforunda dönen ve anlatıdan oluşan bu pinpon oyununda, küçük beyaz bir toptan daha fazla kontrol yeteneği olmayan biri olmuş ve şiddetli bir heyecan duygusuna şimdiye dek olduğundan çok daha açık hale mi gelmiştim acaba? Bu dünyanın vahşiliklerine doğru yaptığım bu meftun yürüyüş –o Umutsuzluk Bataklığı Halcion'la başlayan, Dipsiz Kuyuların Kralı Pipik'e karşı mücadeleyle devam eden ve Dev MOSSAD'ın zindanlarında sona eren bu yürüyüş– beni Yahudi hac yolculuğuna çıkaran yeni bir mantığın filizlenmesi miydi? Yoksa eski mizacıma ihanet etmiyordum da sonunda varoluşumun en temel yasasına yani şimdiye dek yalnızca kurgu dünyasında seferber edip kudret verdiğim çelişkilerimle başka biri gibi davranma güdüme mi boyun eğiyordum? Yaptığım şeyin kaynağında ne olduğunu gerçekten anlayamıyordum. Bu işin ahmakça tarafı beni neşelendirmişti, belki de kaynağında hiçbir şey yoktu. Netlik taşımayan bir şeyler yapmak, kişinin kendisinin bile bilmediği, açıklanamayan davranışlarda bulunmak, sorumluluk alanının dışına adım atmak ve çok büyük bir meraka tamamen teslim olmak, karşı

konulmaz bir biçimde bu tuhaflığa, bu bilinmezlik kaymasına sahip çıkmak... Hayır, ne beni bu işe iten şeyin ne olduğuna bir isim koyabiliyordum ne de bu karara iten şeyin her şey mi yoksa hiçbir şey mi olup olmadığını anlayabiliyordum. Fanatikliğimi ateşleyecek mesleki bir ideolojim yoktu. Kim bilir belki de benim yaptığım gibi, mesleki açıdan ideolojisiz olma ideolojisi ile tetiklenmiştim. Hayatım boyunca gösterebileceğim en uç noktadaki performansı üzerime almış, başka insanları sadece bir kitaptan çok daha ötelere giden bir alanda ciddi bir şekilde aldatma görevini üstlenmiştim.

Ben bu olayları *Zuckerman* dizisinin devamı olan *The Counterlife* gibi bir kitap değil de kurgusal olmayan bir kitap olarak yazmaya karar vermeden iki buçuk yıl kadar önce, Smilesburger özel bir ricada bulunarak kitap yayımlanmadan önce örgüt operasyonunun, "günün birinde en iyi satanlar listesine girecek bir kitabımda kullanmayı uygun bulabileceğim" yerlerini okuma fırsatını vermemi istemişti. Birbirimizden ayrılırken, insanı rahatsız edecek kadar büyük bir hassasiyetle ve telife dair yersiz dokundurmalar yaparak benden bu ricada bulunmuştu. Görevini tamamlayan Smilesburger bir daha beni aramadı. Gerçi, yaklaşık beş yıl sonra, Shylock Operasyonu'nun 11. Bölüm'ünü bitirene kadar onun ricasını unutmuş gibi de yapabilirdim pekâlâ ya da ne olacaksa olsun deyip, aldırmadan devam eder, daha öncekilerde de yaptığım gibi kitabın tamamını yayımlayabilirdim: Metne tecavüz etmeye niyetli ve tedirgin edici her türlü harici müdahaleden bağımsız bir yazar olarak yapabilirdim bunları.

Ama metnimin sonuna geldiğimde, Smilesburger'ın buna göz atmasında yarar bulduğumu fark ettim. Bir kere her şeyden önce, ona verdiğim hizmetin üzerinden bunca zaman geçmişti ve bazı kilit unsurlar benim için hâlâ bir muammaydı. Özellikle Pipik'in kimliği ve bunlar içinde ona düşen role (buna hâlâ inanıyordum) dair bilgiler, Smilesburger'ın dosyasında benimkilerden çok daha iyi ve ayrıntılı bir şekilde belgelenmişti. Hatta isterse, operasyona dair anlatımımda bulduğu yanlışları da düzeltebilirdi ve onu ikna edebilirsem benim karşıma Smilesburger olarak çıkmadan önce kim olduğunu anlatabilir, kendi tarihinden birazcık söz edebilirdi. Ama en çok istediğim şey, anlattığım olayların gerçekten olduğunu onun da teyit et-

mesiydi. Hikâyemi geçerli kılması için o sıralar günlük pek çok not almıştım, asla silinemeyecek anılarım vardı. Bütün yaşamınızı kurgular yazarak geçiren biri değilseniz bu sizi şaşırtabilir; ama 11. Bölüm'ü bitirip de metnin tamamını okuduğumda, ne tuhaftır, yazdığım kitabın gerçekmiş gibi göründüğünden emin olamadığımı fark etmiştim. Mesele, en olmayacak şeyin benim başıma gelmiş olması değildi; mesele, otuz yıldır roman yazıyor olduğum için sürüncemedeki kahramanıma engel olan şeyi kendimin hayal etmesine alışkın olmamdı. Ham bir gerçekten yola çıkarak yazıyor olsam da geri kalanları ben hayal eder, yazardım. Bu yüzden *Shylock Operasyonu*'nu başından sonuna dek benim uydurmadığımdan, romancı içgüdüleriyle onu fena halde dramatize edip abartmadığımdan emin olamıyordum. Smilesburger'ın, bu muğlaklığı, kuşkularımı dağıtmasını, olanları yanlış hatırlamadığımı ya da gerçeği canımın istediği gibi çarpıtmadığımı onaylamasını istiyordum.

Bu doğrulama için Smilesburger'dan başka başvurabileceğim kimse yoktu. Yarı kılık değiştirmiş Smilesburger bana çek verdiğinde Aharon da yanımdaydı ama onun dışında hiçbir şeyi kendi gözleriyle görmemişti. Pipik ve Jinx ile Kudüs'te ilk karşılaşmamın detaylarını da Aharon'a epey coşkulu bir tarzda anlatmıştım ama bundan başka bir şey söylememiştim. Üstelik ona söylediklerimi sır gibi tutmasını ve kimseye anlatmamasını bir dost olarak rica etmiştim. Aklıma şu bile geliyordu: Aharon, olur da *Shylock Operasyonu*'nu okursa, kendi gözleriyle gördüğü her şeyin orada olduğunu ama gerisinin yalnızca uydurma bir hikâye olduğunu mu düşünürdü acaba? Gerçekte olanlarla tamamen ilgisiz, çelişkili ama tahrik edici, akıl çelen bir deneyime sahne olsun diye uydurduğum özenli fakat abartılı ve aynı zamanda tutarlı bir senaryo olduğunu mu düşünürdü? Buna inanışını gözlerimin önüne rahatça getirebiliyordum; çünkü önceden de dediğim gibi, metni bitirip okuduğumda ben bile Kudüs'teki Pipik'in, en az kendi kitabında onun beni anlatması kadar ele avuca sığmaz, tam olarak anımsanamayan bir şey olduğunu düşünmüştüm. Romancı olmayan biri için bu tür düşüncelerin (kendinizi bıraktığınızda) son derece meşum hatta ıstırap dolu manevi bir varoluş fikrine yol açtığını görmek tuhaf, sarsıcı bir duyguydu.

Çok geçmeden kendimi şöyle düşünürken buldum: Bu kitabı otobiyografik bir itiraf gibi sunmamak mıydı en iyisi? Böyle sunacak olursam hem muhalif hem sempatizan okurlar kitabı inanılır bulmayarak itiraz etme gereğini duyarlar mıydı? Mesele, hikâyenin tüm odağının imkânsız bir gerçeklik üzerinde toplanması değildi; ancak üstün ve yaratıcı bir gerçeklik tarafından bana bu kadar cömertçe, hiç karşılık istemeden sunulan bir şeyi hayal ettiğimi iddia ederken, bu kitabı gizli içeriği kasten yazar tarafından açık manifesto olarak düzenlenen bir kurgu, bilinçli bir düş kandırmacası olarak sunmak tepki çekebilirdi. Hatta *Shylock Operasyonu*'nun yanlışlıkla bir roman gibi çıkacağı, birkaç uyanığın da bunu Halcion halüsinasyonları kayıtlarından bir parça (hoş, Kudüs'teki inanılmaz olaylar başıma gelirken ben bile bir ara öyle sanmıştım) gibi değerlendireceği bile aklıma geliyordu.

Smilesburger'ı boş versem ne olurdu? Madem adamın varlığı, benim egemen buyruğumla burada dürüstçe beyan edilen şeylerden daha gerçek değil, kitabın gerçeklik temellerine onun getireceği doğrulama diye bir şeyin de anlamı olmayacak, diyordum kendi kendime. O zaman kitabı olduğu gibi, kesmeden, sansürlemeden, yalnızca kitabın başına o standart feragatnameyi yazarak yayımla. Böylece hem metni okumuş bile olsa, Smilesburger'ın daha sonra ileri sürebileceği itirazları çürütmem mümkün olabilirdi hem de MOSSAD'la hiç de hoşa gitmeyecek bir yüzleşmeyi savuşturabilirdim. En iyi durumda ise kitabının tümü üzerinde sanatsal bir madde dönüşümü marifetiyle kimsenin el süremeyeceği bir muziplik yapan yazar olacaktım. Çıkabilecek sorunları halletmem için tek yapmam gereken elli kelime bile tutmayan bir paragraf yazmaktı.

> Bu kitap bir kurgudur. Kitapta geçen isimler, karakterler, yerler ve olaylar yazarın hayal gücünün ürünü olarak kurgusal anlamda kullanılmıştır. Gerçek olaylar, yerler, yaşayan ya da ölmüş kişiler ile arasındaki benzerlikler bütünüyle rastlantısaldır.

Evet, kitabın başına yerleştirilmiş olan bu basmakalıp cümlelerle sadece Smilesburger'ı memnun etmiş olmayacak, Pipik'i de bir çırpıda alt etmiş olacaktım. O hırsız kitabı açsın da görsün bakalım rol nasıl çalınırmış! Hiçbir intikam bundan daha sadistçe, daha uygun

olmazdı! Tabii ki Pipik hâlâ sağsa ve onu bir lokmada nasıl yuttuğumun tadını iyice alıp acısından kıvranacak durumdaysa...

Pipik'e neler olduğu hakkında en ufak bir fikrim yoktu ve Kudüs'teki o birkaç günün ardından ondan bir daha haber alamamış olmam, aklıma ölmüş bile olabileceğini getiriyordu. Yokluğundan başka elimde bir kanıt olmadığı için, ara sıra kendi kendimi onun gerçekten de kansere yenik düşüp öldüğüne inandırmaya çalışıyordum. Hatta tahmin ettiğim kadarıyla patolojik olarak rezil bir çizgide ilerlediği görülen yaşamının hangi koşullarda sonlandığına dair bir senaryo dahi geliştirmiştim. Öfke taşıyan insanların genellikle yaptığı gibi özellikle oturup, ölüm imalı düşler kuruyordum fakat bu da zar zor yakalamaya çalıştığım rahatlama hissine duyduğum bir özlemdendi besbelli. Bir ölüme gerek vardı, kendisinin nasıl bir yalan olduğunu anlatan, her şeyden ne daha az ne de daha çok inanılır olan bir ölüme. Böylece onun bir daha işlerime burnunu sokma ihtimalinden tamamen kurtulmuş gibi hayatıma devam edebilecek, olanları olduğu gibi anlatabilecek ve kitabım yayımlanınca beni görmeye gelmesi gibi bana göre Kudüs'te tekrar ortaya çıkışından daha korkunç bir şeye yol açmasından korkmayacaktım.

Sonunda şöyle bir senaryo çıkardım: Posta kutuma bir bakıyormuşum, Jinx'ten bir mektup gelmiş. Yazılar, o kadar küçük yazılmış ki iki ciltlik Oxford İngilizce sözlüğüm için kullandığım büyütecin yardımıyla ancak okuyabiliyormuşum. Yedi küsur sayfalık bu mektup sanki bir hapishaneden gizlice çıkarılmış gibi duruyormuş; içindeki yazıyı görünce ise bir dantel örücünün ya da mikrocerrahi uzmanının elinden çıkma bir sanat olduğunu düşünüyormuşsunuz. İlk bakışta, bu mektubun Pipik'in o gürbüz vücutlu ve her çekilen yöne giden etine dolgun Wanda Jane'i gibi bir kadına hem de alfabeyle arasının iyi olmadığını kendi ağzıyla söyleyen birine ait olduğunu hayatta düşünemezdiniz. İlmek ilmek örülen bu zarif yazı nasıl olur da onun elinden çıkardı? Sonra birden İsa'yı keşfeden hippi serseriyi, kendi kendine "Ben değersizim, ben bir hiçim. Tanrı her şeydir" diye konuşup teselli bulan, köleye dönmüş o dindar kızı hatırlayınca, orada beliriveren anlatının vasfıyla ilgili ilk başta düşündüğüm noktadan çok daha farklı bir yere ilerledim.

Meğer o mektubun içinde adamla ilgili (ne tuhaftır ki) inanamayacağım hiçbir şey bulamamışım. Yine de beni el yazısından daha fazla kuşkuya düşüren bir şey varmış: Mektubun ortalarına doğru yaptığı Wanda Jane'in kendisiyle ilgili dehşet veren itirafı. Doğal cazibesine atfen Smilesburger'ın "Phallika" dediği bu kadın, on üç yaşındayken yaşadığı ilk Fransız öpücüğünü anlatırcasına, gamsız bir şekilde adamın cesediyle girdiği nekrofili ilişkisini anlatıyordu. Adamın kadın üzerindeki manyakça gücünün bu kadar grotesk olmasına imkân yoktu. Ama elbette, okuduğum şeyler bu kadının gerçekten yaptığı şeyleri değil de yaptığını sanmamı sağlayacak şeyleri anlatıyordu. Ezeli rakibine, kadının hayatına ne kadar derin ve muazzam bir damga vurmuş olduğunu gösteren, özel olarak uydurulmuş bir fantezi, kadınla ilgili anılarımı bulanıklaştırıp onu beynimde sonsuza dek tabu kılacak bir araçtı. Bu çok kötü niyetli bir pornografiydi ve gerçekten olmuş olamazdı. Her ne kadar bir kalemin ucuyla aktarılmış olsa da kadının buraya yazdığı şey –yani kadın üzerindeki hâkimiyetini, kadının ona ölüm sonrasında bile duyduğu hayranlığı, ona nasıl tapındığını, gösteren yazılar– kadının diktatörünün (tam da Pipik'e özgü bu entrikadan zorunlu çıkarımlarıma göre) ne ölümünden sonra ne de üzücü bir sonla noktalanan hayatı boyunca, onunla benim bir daha bir araya gelmemizi hepten imkânsız kılma umuduyla dikte ettirdiği bir yazıydı.

Demek ki yaşamıştı ve geri dönmüştü. Kabul etmem gerekiyordu ki bu mektup, adam artık bir daha beni hiç rahatsız etmeyecek şekilde ölüp gittiği için beni rahatlatmak bir yana, belki de sadece ben öyle yorumladığım için, her zamanki o sadist dehasıyla Pipik'in güçlerinin dirilişini, iblisimin işine kaldığı yerden devam etmesini ilan ediyordu. Başka biri filan değil, o yazmıştı bu mektubu ve niyeti de beni yine imkânsızlık ile kesinlik arasında hiçbir sınırı olmayan, gözdağı dolu, tüm gerçeklerin daha da meşum, tahmin edilemez ve belirsiz olduğu paranoya dolu yoklar ülkesine yollamaktı. O kadını öyleymiş gibi ve onun burada olduğunu hayal etmişti: Ölüm döşeğinde ona hizmet eden ve ölümünden sonra da akla hayale sığmayacak bir biçimde erkekliğine tapmaya devam edecek bir vasıta. Ne kadar ifritlik yapmış olursa olsun, sürekli, tam bir bunamanın eşiğin-

de ve ölmek üzere olan bir adamın hiç süslenmemiş özportresini, kadının kendisine mucizevi bir sadakat göstermesini sağlamak için düşünebileceği en etkileyici kanıt olarak sunuşunu bile anlatabilirdim. Hayır, adamın sahteliklerinin derinliğini saklamak, kadının kul köle olduğu dehşet verici, bayağı şarlatanı herhangi bir şekilde farklı göstermek ya da yumuşatmak için en ufak bir çaba göstermemiş olması da beni şaşırtmıyordu. Tam tersine, madem beni kadından ebediyen uzak tutmak için iyice korkutmaya niyetliydi, neden berbatlığını abartmasın, kendisini olduğundan da korkunç göstermesindi?

Zaten korkmuştum da. Güya Wanda Jane'in yazdığı ve benim yenilmez düşmanımın artık hayatta olmadığına inanmamı isteyen o mektup gelene dek, düpedüz arsız yalanlarıyla beni nasıl alt ettiğini neredeyse unutmuşum. Onun ölümü gibi güzel bir haberi aslında yaşamaya devam ettiğinin teyidine dönüştüren mazoşist bir sapıklık içindeydim; onun tekrar ortaya çıkmasından duyduğum korkunun bundan daha iyi bir ölçüsü olabilir miydi? Bunun yerine neden Kudüs'te olanlardan ders çıkarıp, burada abartılan her şeyi mektubun gerçek olduğunun en belirgin kanıtı olarak görmüyordum? Kadın elbette doğru söylüyor; bu mektupta onlar hakkında bildiklerimle, en azından bildiğim o iğrenç yanlarıyla çelişen hiçbir şey yok. Sonunda ölenin o, kalanınsa sen olduğunu öğrenip moralini düzelteceğine, zaferi kazandığını görüp güçleneceğine, neden böyle bir mektup hayal edip kavuştuğun sükûneti bozacak berbat muğlaklıklar yükleyerek kendine eziyet ediyordun?

Cevap: Çünkü bu ikisiyle, George'la, Smilesburger'la ya da Supposnik'le, kısacası bunların hepsiyle yaşadıklarımdan öğrendiğim şeyler yüzünden, en küçük bir noktada bile kendini yalanlamayan ve bunun kadar bunaltıcı bir muğlaklığı olmayan (ya da bundan daha iyi deşifre edilebilen) hiçbir mektup, içindeki mesajla candan inanacağım şeyleri düşündüren ve geçici bir süre için de olsa beni çileden çıkartan belirsizlikleri temizleyen hiçbir mektup, yalanlara kanan insan arzusunun, hayal gücümün de üzerinde bir güç olduğundan başka hiçbir şeye inandıramazdı beni.

Başka biri olsa, endişelerini gidermek için çok daha etkin yollar bulabilirdi. Ama Moishe Pipik her ne kadar itiraz etse de ben başka

biri değildim. Yani sonunda bulduğum ve beni, Pipik'in misilleme yapmasından korkmadan bu hikâyenin tamamını anlatmaya teşvik eden mektubun özü şuydu:

Pipik'in büyük olasılıkla bir yıldan az yaşayacağı ortaya çıktığında, ümitsizlik içinde son bir gayretle, ABD'de yasaklanan bir ilaç tedavisi için gittiği Meksika'dan ayrılıp New Jersey, Hackensack'te devren kiralık mobilyalı küçük bir ev tutmuşlardı. Burası, benim çocukluğumun geçtiği Newark'ın yarım saat kuzeyindeydi. Ama bu taşınmaları da küçük bir felaket olmuş ve altı ay sonra, son yirmi yıldır yaşamakta olduğum Berkshires'ın sadece kırk mil kuzeyindeki bir yere taşınmak zorunda kalmışlardı. Ormanlık bir yamaca tırmanan, uzak, tozlu bir yol kenarındaki küçük bir çiftlik evinde, gittikçe azalan gücüyle kayıt cihazını önüne alıp müthiş eserinde diasporacılığı anlatmış, Wanda Jane ise yakınlardaki bir hastanede acil servis hemşiresi olarak çalışmaya başlamıştı. Burada, onları çözülmez bir birlikteliğe iten bu melodramdan nihayet biraz kurtulmalarını sağlayan bir dönem yaşamış, biraz soluk almışlardı. Hayat artık daha dinginди. Uyum içindeydiler. Aşkları yeniden alevlenmişti. Bir mucizeydi.

Ne var ki aylar sonra, 17 Ocak 1991'de, Irak'ın ilk Scud füzeleri Tel Aviv'in sivil yerleşim yerlerine düştükten saatler sonra ansızın ölümle tanışmıştı. O kasetleri doldurmaya başladığı günden beri fiziksel çöküşe dair gözle görülen hiçbir belirti yaşamamıştı. Belki de kitabında her gün kaydettiği ilerleme sayesinde, onu yıkamak ve yemek hazırlamak için hastaneden döndüğü akşamlar yaptığı ümit dolu konuşmalar yüzünden Wanda Jane'e kanser bir kez daha geriye gidiyor gibi görünmüştü. Ama CNN ekranlarında yıkılan binaların içerisinden sedyeyle çıkarılan yaralıların birbiri ardına gösterilen resimlerini görünce, o da acıdan yıkılmıştı. Bombardımanın şokuyla çocuk gibi ağlamaya başlamıştı. Wanda Jane, ona diasporacılığın Yahudileri kurtarması için vaktin çok geç olduğunu söylemişti. Artık ne Tel Aviv Yahudilerinin katledilmesini ne de İsraillilerin şafak sökmeden fırlatacağından emin olduğu nükleer misillemenin sonuçlarını izlemeye dayanabilirdi ve yüreği ezilen Philip o gece ölmüştü.

İki gün boyunca üzerinde geceliğiyle CNN'i izleyen Wanda, yataktaki cesedin yanından ayrılmamıştı. İsraillilerin misilleme yapmak

için bomba falan atmayacakları haberini vererek onu teselli etmiş, Amerikan askerleriyle dolu Patriot füze üslerinin İsraillileri yeni saldırılardan koruyacağından söz etmiş, Iraklıların biyolojik silah kullanma tehdidine karşı İsraillilerin aldığı önlemleri anlatmıştı. "Kimse Yahudileri katletmiyor" demişti, "Her şey yoluna girecek!" Ama yüreklendirmek için ne yaparsa yapsın onu hayata döndürememişti. Ondan geri kalanı diriltebilmek umuduyla sevgilisinin penis implantıyla sevişmişti. Bana yazdığına göre, tuhafmış ama "Canlı görünen ve tıpkı oymuş gibi duran" tek parçası buymuş. Pek de utanmış gibi görünmeyen bir ifadeyle, adamın kendinden uzun yaşayan ereksiyonunun kendisini iki gün iki gece boyunca teselli edebildiğini itiraf ediyordu. "Seviştik, konuştuk, televizyon izledik. Tıpkı eski günlerdeki gibiydi." Sonra da ekliyordu: "Bunun yanlış bir şey olduğunu düşünen, gerçek aşkın ne olduğunu bilmiyor demektir. Küçük bir Katolik olarak Komünyon mezhebine girmem, ölü Yahudi sevgilimle sevişmekten daha büyük bir delilikti."

Tek pişmanlığı, ölümünden yirmi dört saat sonra onu Yahudilere teslim edip Yahudi gibi gömülmesini sağlayamamış olmaktı. Bu yanlıştı, hatta günahtı, özellikle Philip için kesinlikle günahtı. Ama küçük, sessiz dağ evinde, hasta küçük oğluymuş gibi Philip'e özen gösterdiği sıralar, ona her zamankinden daha fazla âşık olduğu günlermiş ve bu yüzden ölüm sonrası gelen bu balayında "o eski güzel günlerin" ihtiras ve samimiliğini tekrar yaşamadan gitmesine izin veremezmiş. Savunma olarak söylediği tek şey, ne kadar cinsel heyecan olursa olsun hiçbir cesedin diriltilemeyeceğini anlamasıydı (o kadar kendinde değilmiş ki bu gerçeği fark etmesi bile son derece yavaş olmuş); sonunda alelacele onu yetiştirip, devrim öncesi Massachusetts zamanından kalma bir semt mezarlığına geleneksel Yahudi töreniyle gömdürmüştü. Philip, gömüleceği mezar yerini önceden seçmiş. Ölüyken, her taraftan eski Yankee aileleriyle ve onların prototip Yankee isimleriyle çevrili olmak tam ona göreymiş. Yani mezartaşında isminin hemen altında, sahipsiz de olsa, "Diasporacılığın Babası" lakabı yazacak adama göre.

Adamın bana –yoksa gölgeme mi?– karşı duyduğu nefret bundan birkaç ay önce, New Jersey'de yaşadıkları sırada manyaklık derece-

sine ulaşmış. Kadının yazdığına göre, Meksika'dan sonra, *Onun Tarzı* isimli kitabı üzerinde çalışmak için burada yaşamaya karar vermiş; niyeti de yazılarını pek sevdiği benim gibi birinin ipliğini pazara çıkarmak ve uzun bir kitap yayımlatarak herkese benim ne rezil bir şarlatan olduğumu göstermekmiş. Benim göründüğüm gibi biri olmadığımı ortaya çıkaracak "belgeler" bulmak için o çirkin Newark kasabasında boş yere dönüp durmuşlar. Doğduğum hastanenin karşısındaki iki sokak ötede uyuşturucu satıcılarının cirit attığı caddede duran arabada adamla otururken Wanda ağlayıp yalvarmış, ona artık mantıklı davranmasını söylemiş ama o hâlâ benim ne kadar yalancı olduğumu söyleyip ateş püskürüyormuş. Bir sabah, Hackensack'teki evlerinin mutfağında kahvaltı yaparlarken, Wanda'ya kendini uzun zamandır yeterince tuttuğunu ve Kudüs'te karşısına bir rakip olarak çıkıveren bana karşı oyunu kurallarına göre oynamak için kendini artık frenlemeyeceğini söylemiş. O gün kalkıp yaşlı babamın karşısına çıkıp "sahtekâr oğluyla ilgili tüm gerçeği" anlatmaya karar vermiş. "Ne gerçeği?" demiş Wanda. "Asıl gerçeği! Onunla ilgili her şeyin bir yalan olduğunu! Hayattaki başarısının dayandığı şeyin bir yalan olduğunu! Hayatında oynadığı rolün bir yalan olduğunu! Bu boktan adamın, kim olduğu hakkında herkesi kandırmaktan başka bir yeteneğinin olmadığını! Asıl sahte olanın –ironi de burada– aslının lanet olası benzerinin sahtekâr, taklitçi ve kahrolası ikiyüzlü numaracının o olduğunu anlatacağım ve o budala ihtiyardan başlayarak bugün bütün dünyaya bunları anlatmayı amaçlıyorum!" Wanda onu babamın Elizabeth'teki adresine (Meksika'dan döndüğünden beri cebinde sakladığı bir kâğıt parçasının üzerinde yazılıydı) götürmeyi reddedince, ona avazı çıktığı kadar bağırarak çatalla saldırmış, yüzünü korumak için kaldırdığı elinin arka kısmına çatalı fena halde batırmıştı.

Artık, New Jersey'e taşındıklarından itibaren her gün –birkaç saat değil günlerce– ondan kaçmayı planlamıştı. Ne var ki çatalın uçlarının derisine girdiği yerdeki deliklere ve akan kanlara baktığında bile onu hastalığına terk edip kendi hayatına kaçacak kadar ne güçlü ne de zayıf olduğunu hissetmişti. Bunu yapmak yerine o da bağırmış ve asıl Meksika tedavisinin işe yaramaması yüzünden öfke-

lendiğini, asıl kızdığı şeyin bütün iddialarının iğrenç yalanlar olduğu ortaya çıkan Meksika'daki o şarlatan doktor olduğunu yüzüne vurmuştu. Öfkesinin kaynağı kanserdi. O zaman Philip, kendisini kanser edenin bu yazar olduğunu söylemişti. Otuz yıldır bu yazarın ihanetleriyle uğraşa uğraşa sonunda elli sekiz yaşında ölümle burun buruna geldiğini iddia etmişti. Ve yine o zaman, Hemşire Possessk'nin fedakâr adanmışlığı bile buna dayanamamış, aklını yitirmiş biriyle yaşamaya devam edemeyeceğini söylemişti: Ayrılıyordu!

"Onun yüzünden mi?" diye haykırmıştı muzaffer bir sesle. Sonunda kadının ağzından çıkan şey kanserinin sanki tek çaresiydi. "Seni düzüp ortadan kaybolan o yalancı orospu çocuğu yüzünden seni seven adamı terk ediyorsun, öyle mi!"

Wanda, hayır, demişti ama elbette bu doğruydu. Onun kurtarılma hayali, benim onu kurtarmamdı. Kudüs'ün Arap tarafındaki otel odasının kapısının altından Walesa'nın altı köşeli yıldızını uzattığı gece, varlığıyla kopya olanı öfkeden küplere bindiren orijinale sığınmayı istediğini söylemesinin sebebi de bu hayaldi.

"Ben gidiyorum! Daha beter bir şey olmadan buradan çekip gidiyorum, Philip. Böyle zalim bir çocukla birlikte yaşayamam!"

En sonunda bu anlaşılmaz fedakârlık bağlarını koparmak üzere kahvaltı masasından kalktığında, Philip isterik bir ağlama nöbetine girmiş, "Ah, anacığım, özür dilerim" diyerek kendini yere atıp kadının dizlerine kapanmıştı. Onun kanayan elini dudaklarına bastırarak, "Beni affet. Söz veriyorum, bir daha seni yaralamayacağım!" demişti. Ve sonra bu huzursuz adam hem baş edilemeyen bir dürtünün pençesine hem de her dakika yaptığı özenli ama yanlış hesabın telaşına düşen bu rezil, ölçüsüz, komplocu manyak, eksiklik ve hatalardan ibaret bu sakat insan, her entrikası fiyaskoyla sonuçlanan, her mübalağasıyla kadını savunmasız bırakan bu zavallı, kadının elinde kendi açtığı yarayı yalamaya başlamıştı. Pişmanlıkla hıçkırıp, abartılı bir vicdan azabıyla sızlanarak, kadının damarlarından sızan kan, onun sefil yaşamını adeta uzatacak bir iksirmiş gibi kadının elini kana kana yalamıştı.

O sıralarda adam, kırk beş kilonun pek de üzerinde olmadığından, kadının gücü onu yerden kaldırıp kollarına alarak yukarı çıkar-

maya ve yatağına yatırmaya yetmişti. Yatağın kenarında adamın titreyen ellerini eline almış otururken, adam ona gerçekten nereden geldiğini ve kim olduğunu anlatmış, anlattığı öykü daha önce anlattıklarına hiç benzemiyormuş. Wanda ona inanmamıştı ve bana yazdığı mektupta, adamın yaptığı için kendini suçlu gördüğü hiçbir şeyi bana yazmayacağını söylüyordu. Sayıklıyordu herhalde, diye yazıyordu Wanda. Yok, sayıklamıyorsa ya adamı tutuklatması ya da akıl hastanesine kapatması lazımdı. Bir insanın yapabileceği bütün rezaletleri sonunda itiraf edip bitirdiğinde, yaşadıkları sokağa artık karanlık çökmek üzereymiş ve acıdan zonklayan bandajlı eliyle ona akşam yemeği hazırlamasının zamanı gelmiş. Ama önce, her gece yaptığı gibi bir leğene ılık su koyup, yatağında yatmakta olan adamı süngerle güzelce temizlemiş, tatlı tatlı mırıldanana dek bacaklarına masaj yapmış. Nihayetinde onun kim olduğunun, neler yaptığının, öyle olmasının veya öyle şeyler yapmış olmasının, yapabileceğini, yapmaya cüret ettiğini sanmasının, ölümcül bir hastalığa yakalanmasına neden olacak şekilde bir şeyleri öyle ya da böyle yaptığını hayal edecek kadar hasta olmasının ne önemi vardı ki? Lekesiz ya da ahlaksız, zararsız ya da acımasız, Yahudilerin müstakbel kurtarıcısı ya da maceracı, ikiyüzlü bir hilekâr, sapkın bir kalleş de olsa şu anda çok acı çekiyordu ve ta en başından beri olduğu gibi kadının orada olmasının nedeni, onun acılarını hafifletmekti. Kahvaltıda (yüzünü hedeflemişken) eline çatal batırdığı bu kadın –ondan istemesine lüzum bile olmaksızın– onu yatırıyor, onu güzelce tatmin ediyor ve sarf ettiği tüm sözleri unutuyordu. Ya da kadın öyle olduğunu söylüyordu. Yahut bu mektupta neler yazacağını söyleyen her kimse, o öyle söylüyordu: Benim bu yontulmamış, barbar irrasyonelistlerim hakkında, kendi şeytani kavgaları ile zırvalık dolu teatral psikozlarının esiri bu iki felaket tellalı hakkında tek bir cümle bile yazıp yayımlamamam için bana gözdağı veren kimse, oydu bunları yazdıran. Kadının mektubunda bana verilen mesaj şuydu: Komedini git başka yerlerde ara. Sen çekil, biz de çekiliriz. O da bir ölü kadar iyi olacak sana karşı. Ama bir kitap yazıp da ikimizden birini rezil etmeye kalkarsan, seni bir daha asla rahat bırakmayız. Pipik ve Jinx'le gireceğin bir mücadele, eşitlerin mücadelesidir ve bu iki kişi de sağ salimdir.

Elbette bu mesaj, mektubun sağlamayı amaçladığı rahatlamanın antiteziydi.

Barışmalarının ertesi sabahı, Wanda'nın cesaretini kıran ne varsa yine başlamıştı. Oysa o çatalla yapabileceği vahşetin şaşkınlığıyla, ümitsizlik içinde de olsa artık biraz durulacak gibi görünüyordu. Olayın ertesi sabahı kadına, mektuptaki ifadesine göre benimki gibi rahatlatıcı bir sesle konuşmuştu; kadının özlemini çektiği her şeyi içeren, farklı, duygulu bir sesle kaçıp, benim yanıma sığınarak ondan akıllara sığmaz bir intikam almayı düşlediğinde olduğu gibi.

Adam ona New Jersey'den ayrılacaklarını haber vermiş. Kadından arka bahçeye gitmesini ve *Onun Tarzı*'nın ilk taslak bölümlerini, mangal çukuruna atıp yakmasını istemiş. O korkunç saplantı artık geçmişti. Oradan gidiyorlardı.

Kadın sevinçten havalara uçuyormuş, şimdi onu hayatta tutma görevine devam edebilirmiş (sanki onu acı içinde ölmeye terk edebilirmişim gibi, diye de ekliyordu). Onun adaşıyla yaşam kurmak, elbette bir peri masalıymış. Ben, sevgilisinin de hatırlattığı gibi onu, "sadece seks" için istemişim; oysa yaşadıkları korku adasında yalnız ve çaresiz bu adamın kadından istediği, sadece ölmek üzere olan birinin duyacağı o yakıcı derinlikle, "her şey"di, diye yazıyordu.

New Jersey'den ayrılıp Berkshires'a gidecekler ve adam, orada diasporacılık üzerine Yahudilere miras bırakacağı bir kitap yazacakmış.

Disleksili Wanda Jane, ne benim ne de başka bir yazarın yazdığı tek bir romanı bile okumamış olduğu için, batı Massachusetts'e yerleşene dek E. I. Lonoff adlı kahramanımın evi için orayı seçtiğimi bilmiyormuş. Kitabımda bu genç Hayalet Yazar adayının, Flaubert, vari inziva örneği, yazarperest Nathan Zuckerman'ın en büyük edebiyat ideallerini tasdikliyordu. Kadın, benim kimliğimi çalmakla işe başlayan Pipik'in, şimdi de kendi benliğinden vazgeçmiş Lonoff'ın kendini yok sayan adanmışlığını karikatürize ederek (onun tarzı ile) hırsızlığını örtbas etmek üzere kıvırdığını anlayamadıysa, evimin de bir saat güneydeki Connecticut'ın kuzeybatı yamaçlarında olduğunu bilmiyor demekti. Ama şimdi öğrenmişti. Ve benim yakınlarda olmamın yarattığı tahrik, kadının korkularını yeniden canlandırmaya,

dolayısıyla benimle yaşadığı öğretici karşılaşmanın uyandırdığı o bastırılamaz kaçıp kurtulma fantezilerini hatırlatmaya yetmişti. (Bu kadına kapılmamalıydım, diye düşündüm. Bunu önceden görmek için dâhi olmaya gerek yoktu.)

"Ah, sevgilim, ne olur" diye ağlamıştı kadın, "sana yalvarıyorum, o adamı unut. *Onun Tarzı*'nı yakacağız ve artık, o adamın varlığını bile hatırlamayacağız! Adamın doğduğu yerden ayrılmamızın nedeni, şimdi de adamın yaşadığı yere gitmemiz olamaz. Onu böyle takip edemezsin. Seninle geçireceğimiz zaman böyle bir şey için harcanamayacak kadar değerli! O adamın yakınlarında olmak seni deliye çeviriyor. Şimdi yine beynin zehirlenecek. Oraya gitmek, seni çıldırtmaktan başka bir işe yaramayacak!"

"Onun yakınlarında olmak benim aklımı başıma getiriyor" demişti adam ona. Bu konuda her zamanki gibi şuursuzca hareket ediyordu. "Onun yakınlarında olmak beni güçlendiriyor. Ona yakın bir yerlerde olmak benim panzehirim. İşte, bu haltı böyle yeneceğim. Ona yakın bir yerlerde olmak benim ilacım!"

"Ondan mümkün olduğunca uzak olmak senin ilacın!" diye yalvarmıştı kadın.

"Ona mümkün olduğunca yakın olmak" diye cevaplamıştı adam.

"Tehlikeye davetiye çıkarıyorsun!" diye bağırdı kadın.

"Hiç de değil" dedi adam. "İstersen gidip onunla görüşebilirsin de."

"Benimle ilgili bir tehlikeden söz etmiyorum. Seni kastediyorum. Önce bana, seni kanser edenin o olduğunu söylüyorsun, sonra da benim ilacım o diyorsun! Oysa ne bununla ne de ötekiyle ilgisi var bu adamın. Unut onu. Bağışla adamı."

"Ama ben onu bağışlıyorum. Olduğu kişi olmasını bağışlıyorum, bu kişi olduğum için kendimi de bağışlıyorum hatta senin bile sen olmanı bağışlıyorum. Tekrar ediyorum, istiyorsan gidip görüşebilirsin onunla. Git yine görüş, onu yine baştan çıkar."

"İstemiyorum! Benim erkeğim sensin, Philip, tek ve son erkeğim sensin! Yoksa burada ne işim var!"

"Ne dedin sen, doğru mu duydum? Gerçekten de 'Sen benim Manson erkeğimsin' mi dedin sen?"

"Tek ve son erkeğim, dedim, son erkeğim! S-O-N E-R-K-E-K!"

"Hayır, 'Manson' dedin. Neden 'Manson' dedin?"

"Manson filan demedim."

"Bana, sen benim Charles Manson'umsun* dedin ve neden böyle dediğini öğrenmek istiyorum."

"Ama ben öyle demedim."

"Nasıl dedin o zaman? Charles mı demedin, Manson mu? Charles demeyip yalnızca Manson dediysen, man-son (erkek evlat) anlamında mı söyledin, ben senin bebeğinim anlamında mı? Çaresiz sürüngen, 'zalim çocuk' anlamında mı? Hani dün de söylediğin gibi. Yani bugün ilk iş olarak bana hakaret etmeyi mi yoksa dediğin şeyi mi kastettin? Hani Manson'un dövmeli aletine tapan zombi kızlar gibi benimle yaşadığını mı kastediyorsun? Ben de seni Charles Manson gibi dehşete düşürüyor muyum? Sana korku salıyor, kendime köle ediyor, ödünü kopartarak boyun mu eğdiriyorum? Şimdiden yarı ölü bir adama hâlâ sadık kalmanın sebebi bu mu?"

"Sana bunu yapan şey ne biliyor musun? Ölüm!"

"Bunu bana yapan sensin. Benim Charles Manson'umsun, dedin bana!"

Bu noktada kadın bağırmaya başlamış: "Evet, öylesin! Dünü hatırla! Anlattığın o korkunç, iğrenç hikâyeleri! Sen! Sen ondan da kötüsün!"

"Anlıyorum" demiş benim rahatlatan sesimle, sadece birkaç dakika önce ona büyük ümitler veren sesle. "Demek çatal meselesinden bunlar çıkacak. Sen beni affetmiş falan değilsin. Adamın o şeytani nefretini affetmemi istiyorsun ve ben affediyorum ama sen, elindeki dört küçük iğne deliği için beni affedemiyorsun. Ben sana korkunç, iğrenç, tiksindirici hikâyeler anlatıyorum ve sen bana inanıyorsun."

"Sana inanmadım. Tabii ki inanmadım."

"Bana inanmıyorsun, demek ki. Ama sen zaten bana hiç inanmıyorsun ki. Ben kazanamam, seninle bile kazanamam. Sana gerçeği anlatıyorum ve sen bana inanmıyorsun. Sana yalan söylüyorum ama bana inanıyorsun."

"Ah, sana bunu ölüm yaptırıyor. Bu sen değilsin!"

"Hadi canım, ben değilim, öyle mi? Kim o halde? Tahmin ede-

* Amerikalı bir suçlu, seri katil. (y.h.n.)

yim mi? Acaba onu düşünmeden geçirdiğin bir saniyen var mı? Bana bakarken onu düşündüğün için mi bu iğrenç yaşamı çekebiliyorsun? Yatakta da o mu gözünün önüne geliyor, benim iğrenç arzularımı kusmadan tatmin edebilmen için kendini Kudüs'te onu tatmin ederken mi hayal ediyorsun? Sorun ne? Onunki gerçek, benimki sahte, ondan mı? O sağlıklı ama ben hastayım, bu yüzden mi? Ben nasılsa ölüp gideceğim ama o, muhteşem kitaplarıyla sonsuza dek yaşayacak, bu yüzden mi?"

O sabahın ardından adam, yataklarında uykuya dalıp tiradının yorgunluğunu atarken kadın, kendine denileni yaparak arka bahçedeki mangal çukurunda *Onun Tarzı*'nın bitmemiş metinlerini yakmıştı. Kadın, adam uyansa bile onu gözlemek için pencereye gidecek hali olmadığını bildiğinden, evrak çantasındakileri olduğu gibi alevlere boşaltmadan önce, adamın ipliğimi nasıl pazara çıkardığına göz atmak istemiş. Ama hiçbir şey görememiş. Sayfalar bomboşmuş.

Diasporacılık kitabını kaydettiği kasetler de öyle. Hani, hayatının son aylarını geçirdiği Berkshires'dayken, kadının hastanede çalışmaya gittiği saatlerde adamın doldurduğunu söylediği kasetler. Ölümünden altı hafta sonra, cesedi gömmeleri için Yahudilere teslim etmesinin ertesi günlerinde, adamın bedeni yokken sesini dinlemenin, onu neredeyse öldürecek kadar kötü matem nöbetlerini yine başlatacağından korksa da bir gece, onun varlığını o denli özlemiş ki kasetçaları alıp mutfak masasına koymuş ve dinlemeye başlamış. O anda bütün kasetlerin boş olduğunu fark etmiş. Her yerden uzak bu küçük dağ evinde onun sesini duyabilme umuduyla bütün gece oturup kasetlerin hem ön hem de arka yüzlerini baştan sona dinlemiş ama hiçbir şey yokmuş. New Jersey'deki o korkunç sabah yaktığı, yine esrarengiz bir şekilde boş olan sayfaları hatırlamış ve anlamış ki insanlar sevdiklerinin çektiği acıları ancak onlar ölüp gittikten sonra anlayabiliyorlar. Her şeye engel olan aslında benmişim. Adam bu konuda yalan söylemiyormuş. Onun en fedakâr düşlerinin gerçekleşmesinin önündeki engel, ona ait özgün potansiyelin sel gibi akıp gerçekleşmesini önleyen benmişim. Yahudilerin yok edilmemesi için söylemesi gereken onca şey olduğunu bildiği halde, ona duyduğum amansız düşmanlık, hayatının son günlerinde bunu anlatmasını

engellemiş. Ve şimdi Manson'vari nefretiyle gönderdiği tehdidin (bu mektubu doğru anladıysam) beni durdurması gerekiyordu.

Sevgili Jinx (yazdım),
Haline üzüldüm. Bu içler acısı deneyimi nasıl hasarsız atlatabildin, bilmiyorum. Dayanıklılığın, sabrın, hoşgörün, sadakatin, cesaretin, tahammülün, gücün, şefkatin, onun derinlerde gömülü habis düşüncelerinin pençesinde yaşamının son anlarını paramparça eder halde çaresizce savaşmasını izlerken gösterdiğin sarsılmaz adanmışlık. Bunlar, çektiğin eziyetin kendisi kadar insanı hayrette bırakıyor. Kaybının matemini tutmaya devam ediyor olsan da herhalde muazzam bir kâbustan uyanmış gibi hissediyorsundur.
Onun bir yandan böyle yüce emeller peşindeyken bir yandan da bu aşırılıklara benim yüzümden –ya da benim marifetimle– nasıl sürüklendiğini hiçbir zaman anlayamayacağım. Bu bir büyülenme miydi, ona büyü mü yapmışım? Oysa ben tam tersini hissettim. Her şey ölüm ve ölümden kaçma mücadelesi ile mi ilgiliydi? Ben olarak ölümden kaçmak, bende yeniden doğmak, ölümü bana tevdi etmek mi istiyordu? Belki bir gün onun kendinden ne sakladığını anlarım. Belki de bunu anlamak benim görevim değil.
Geçenlerde, Kudüs'te kaldığım oteldeki kayıt cihazıma bir şekilde giren A.A-S.'nin çalışma kasetlerini dinledim yine. O ürpertici fikirler silsilesi de neydi öyle? Bu kez belki de onun, Yahudi falan değil de Yahudilerin görünüşlerine takmış, benimle simgelenen aşağılık alt-türden başka bir şey olamayanlardan, dizginsiz bir intikam alma peşindeki patolojik bir Gentile* olduğunu düşünmekten kendimi alamadım. Bunun doğru olma ihtimali var mı? Aptalca numaralar ve sahtekârlıklardan –eğer öyleyse– oluşan cephanesinden geriye sadece son derece kötü niyetli, kaçıkça ama ne yazık ki ilgi çekici olanlar kalıyor... Evet, o iğrenç, hastalıklı, Céline tarzıyla bile bana göre estetik açıdan insanın aklını çeliyor. (Céline de iflah olmaz bir Fransız roman dehası, İkinci Dünya Savaşı sıralarında çok ses getiren bir antisemitti ve ondan nefret etmek için çok uğraşmıştım. Onun pervasız kitaplarını öğrencilerime bile okutmuştum.) O halde sonuç ne? Emin olduğum tek şey, ben daha yazar olarak ortaya çıkmadan önce hiç kapanmamış korkunç bir yarası olduğu. Bundan eminim. İlk ve korkunç darbeyi indiren ben değilim, ben olamam. Benimle girdiği anlamsız mücadeledeki baş döndürücü enerji, o karışıklık ve çılgınlık, bence başka bir şeye işaret ediyor.
Bir yazar olarak elinin kolunun bağlanması da benim hatam değil. Ölüm

* Yahudi olmayan. (ç.n.)

döşeğindeyken hazırladığı kasetlerin boş ve o sayfalara hiçbir şey yazılmamış olmasının benim yayıncılık ablukamdan korkmasından daha iyi nedenleri olabilir. İnsanların yazmasını engelleyen şey, yazmanın kendisidir. Tehlikede olanları kurtarmak ve sahtekârların ipliğini pazara çıkarmak gibi bir sürü ideolojiyle dolup taşsalar bile paranoyakların yansıtma gücünün sayfalara yeteceğini düşünmemek gerek. İflah olmaz şekilde sahtecilikle yalanlamaya sığınarak paranoyak öfkeye güç vermenin, kitap oluşturup önüne koyma hayaliyle ortak bir yönü yoktur.
Onun Tarzı'nı zaten yazamazdı. *Onun Tarzı*, onun kendi tarzında yatan şeyleri anlatıyordu, onu en çok utandıran şeyin utancını gömmek gibi gerçekleştirilemeyecek bir görevin imkânsızlığına tuz biber ekiyordu. Asıl kimliğinde dayanılamayacak kadar aşağılık olan şey ne olabilir, söyleyebilir misin bana? Başlangıçta kim olduğu, başka biri olarak ondan kaçmaya çabalarken dönüştüğü şeyden daha mı korkunç ya da daha mı gayri meşru? Burada çelişkili görünen şey, tahminim doğruysa, kendisi olduğunda utançtan yerin dibine girmesine rağmen, benim kılığıma girip onca utanç verici taşkınlıkları yapabilmesi. Aslında bunu yaparken yazarlık deneyimine tahmininden daha çok yaklaşmış ve arkadan öne doğru da olsa romancıların yabancısı olmadığı aklıselime tutunma stratejisini de kullanmıştı.

Fakat acaba söylediklerimle ilgileniyor musun? Belki de bilmek istediğin tek şey, adam aradan çekildiğine göre seninle yeniden bir araya gelip gelemeyeceğimiz. Bir öğleden sonra seni arabayla alabilirdim. Bana onun mezarını gösterebilirdin. Mezar taşında kendi ismimin yazılı olduğunu görmek, tuhaf bir duygu olsa da mezarlığa gitmenin benim için sakıncası yok. Seni görmenin de benim için bir mahsuru yok. Müthiş dost canlısı halin bende güçlü bir etki bıraktı. Onun hakkında senden alabileceğim en küçük bir bilgiyi bile deşip çıkarma dürtüsüyle yanıp tutuşuyorum ama elbette bunun da akla, hoş bir ayartıcılık gibi gelecek bir yanı olduğunu düşünmüyorum.
Yani seninle bir araya gelmeyi çok isterim ancak bunun ikimiz için de son derece kötü bir fikir olduğunu düşünüyorum. O, benim iç dünyamla ilgili bazı parçaları yansıtmış olabilir ama anladığım kadarıyla, senin için taşıdığı anlamın bu olduğunu sanmıyorum. Onun, belli bir kadın tipine hitap eden ürkütücü, kaybedecek bir şeyi olmayan, ölümün gözlerinin içine bakan bir erkekliği vardı. Tekinsiz bir özgürlük duygusu vardı çünkü ölüyordu. Her riski almaya, her şeyi yapmaya hazırdı çünkü çok az zamanı kalmıştı, bir kadına romantik açıdan kendini unutturacak bir erkekliğe sahipti. Bunun ayartıcı gücünü galiba anlıyorum: Onun al-

ma tarzı, senin verme tarzını etkiledi. Fakat benim merak ettiğim şey, senin vericiliğinin korkutucu bir ayartıcılık taşımasının yanı sıra böyle akıl almaz bir yükün karşılığında senin ne aldığın. Kısacası, antisemitizm musibetinden kurtulma işlemini bensiz tamamlamak zorundasın. Eminim, senin gibi bir bedeni ve ruhu, senin gibi elleri, senin gibi sağlığı ve hastalığı olan bir hemşire, kendini feda etmeye bu kadar hazır bir kadın, bizim halkımızı sevmen gerektiği gibi sevebilmen için yardım etmeye gönüllü olacak daha bir sürü Yahudi erkek bulabilir. Ama ben bu kadar ağır bir görev için çok yaşlıyım. Bu zaten benim bile ömrümü tüketiyor.

Sana önerebileceğim en iyi şey şu olabilir: Onun yazamadıklarını hayalet yazar olarak ben yazabilir ve onun ismiyle yayımlatabilirim. En az onun kadar paranoyak olacağıma ve herkesi bu kitabı onun yazdığına inandıracağıma söz veriyorum; diasporacılık üzerine yazılmış ve görseydi gurur duyacağı, onun tarzı bir inceleme olacak. Bana, "Biz ortak olabiliriz" demişti, "budalaca ikiye bölünmek yerine uyum içinde çalışan eşkişilikler olabiliriz." Pekâlâ, öyle olalım o zaman. "Tek yaptığın bana direnmek" demişti. Bu doğru. Yaşadığı ve öfke dolu olduğu günlerde başka bir şey yapmak elimden gelmiyordu. Onun hakkından gelmeliyim, diye düşünüyordum. Fakat ölümüyle birlikte ben de onu kucaklıyorum ve onu kazanımlarıyla birlikte uğurluyorum. O artık öldüğüne göre, bir yazar olarak kendi atölyemde, taklitçimin yarattığı bir şey olmayı istememekle ve hazinelerine ortak olmamakla (bununla artık seni kastetmiyorum) aptallık yaparım. Senin öteki P.R.n –yani ben– taklitçinin sesini bastırmayacağına teminat veriyor.

Bu mektuba cevap veren olmamıştı.

Kitabımın son metninin bir kopyasını göndereli sadece bir hafta olmuştu ki Smilesburger, Kennedy Havaalanı'ndan beni aradı. Kitabı almış ve okumuştu. Konu üzerinde konuşmak için Connecticut'a mı gelsindi yoksa onunla Manhattan'da buluşmayı mı isterdim? Yukarı Batı Yakası'ında oğlu ve gelininin evinde kalacaktı.

O Eski Ülke sesinin derinden yankılanan gürleyişini ya da ona cevap veren sesimdeki saygı dolu itaat ifadesini duyduğum an (oysa böyle aniden ortaya çıkışıyla huzurum kaçmıştı), kitapla ilgili onun dediği şekilde davranma nedenlerimin, hiç de inandırıcı olmadığını fark ettim. Tuttuğum günlükler ve hafızama kazınmış deneyimlerim varken kendimi, Smilesburger'ın gerçekleri onaylamasına ya da yaz-

dıklarımın doğru olduğunu tasdiklemesine ihtiyacım olduğuna inandırmam apaçık budalalıktı, operasyonda görev almayı kabul edişimin sadece mesleki çıkarlarıma hizmet ettiğine inanmam da aynı derece saçmaydı. Yaptıklarımı yapmamın nedeni, onun benden yapmamı istemesiydi; astı olan bütün adamları onun dediklerine nasıl itaat ediyorsa, ben de öyle itaat etmiştim. Uri'den bir farkım yoktu ve neden böyle olduğunu kendime açıklayamıyordum.

Hayatımda bir kez bile yazdığım kitapların metnini bu şekilde incelemesi için bir denetçiye teslim etmemiştim. Böyle bir şey yapmak, bir yazarın bağımsızlığının, bir yazarın müdahale karşıtı olmasının onun en önemli özellikleri olması ilkesiyle çatışırdı ve bu, hem onu sınırlandırır hem de kalıcılık hesaplarına zarar verirdi. Hoşlansam da hoşlanmasam da artık ben bile yaşını başını almış bir Yahudi büyüğü olmanın tüm işaretlerini edinmişken, dejenere olup, kural koyucu büyüklerine itaat eden uysal Yahudi çocuğuna dönüşmek, gerilemenin de ötesine giden bir şeydi. Beni "muhbirlik" yapmakla suçlayan Yahudiler, yirmili yaşlarımın ortalarında kitaplarımı yayımlamaya başladığımdan beri beni daha "sorumlu" davranmaya çağırmışlardı ama gençlikte burnum büyüktü, denenmemiş sanat yeteneğime inancım çoktu ve bu saldırılara göründüğüm kadar aldırmıyor değilsem bile yine de haklı olduğuma inandığım yoldan vazgeçmemiştim. Ne yazacağımı bana söylesinler diye yazar olmadım ben, demiştim. Neyin yazılacağını yeniden tanımlayandır yazar. Sorumluluk buydu işte. Kurguda hiçbir şeyin kendini saklamaya ihtiyacı yoktu. Vesaire.

Ne var ki her şeye meydan okuyarak, 'Tek Başına Diren" ifadesini bir inanç formülü olarak kendiliğinden benimseyen ve yazılacakları yeniden tanımlayan bu genç yazarın yaşının iki katından fazlasına erişen ben, şimdi buydum işte. Ertesi gün, New York'un yüz mil aşağısına direksiyon sallayarak, Smilesburger'dan kitabımın nerelerini çıkaracağımı öğrenmeye gidiyordum. Kurgudaki hiçbir şeyin kendini saklamaya ihtiyacı yoktur ama değiştirme olmayan yerde sınır da mı yoktur? MOSSAD bana anlatacaktı.

Neden onun yalakası oluyorum? Bu sadece, biri kullanılmaya müsait, diğeri ise daha güçlü duran iki erkek arasında olan bir şey mi?

Beni emirlerine uymaya ikna edebilmesinin ardında otoriter erkek tavırları mı var? Yoksa o, hayatın hırpalayıcı trajedilerinde yüzdüğü, bense sanat içinde yüzdüğüm için, uygun olmadığımı hissettiğim o dünyeviliğiyle ilgili düşündüğüm bir şey yüzünden mi? Yoksa kocaman ve kabadayı –ama romantik bir kabadayı– iş zekâsına karşı zihinsel bir zaafım var da o yüzden mi onun yargılarına kendiminkilerden daha fazla güveniyorum? Satranç tahtasındaki taşları, Yahudilerin babalarından beklediği gibi oynattığı ve böylece kimse o sembolik sakallarını çekemediği için mi? Smilesburger'da benim gerçek babamı değil hayalimdeki babayı çağrıştıran bir yan vardı. Beni idare eden, sorumluluğumu üstlenen bir baba. Ben sahte Philip Roth'u mağlup etmiştim, Smilesburger ise gerçek olanı! Ona direnmiş, onunla tartışmıştım ama sonunda istediğini almıştı hep! Sonunda pes etmiş ve ne dediyse yapmıştım!

Ama bu kez öyle olmayacaktı. Bu kez kozlar benim elimdeydi.

Smilesburger bu editöryel buluşmamız için Amsterdam Avenue'deki Yahudi yiyecek mağazasını seçmişti. Füme balığıyla ünlü mağazada, simit ve dürüm tezgâhının yanındaki odada bulunan bir düzine formika kaplı masada kahvaltı ve öğle yemeği de veriliyordu. İçerisi bana, sanki yıllar önce birinin aklına parlak bir fikir gelip, mağazayı "modernize" etmeye başladığını ama bu girişimin Allahtan yarıda kesildiğini düşündürmüştü. Bu mekân, çocukluk arkadaşlarımın kendi halinde, sokak seviyelerindeki yaşam alanlarını, kasaya ve yardımcılara göz kulak olmak için dükkânın hemen arkasındaki tuvalet büyüklüğündeki kilerde alelacele yemeklerini yiyen anne babalarını hatırlattı. Kırklı yıllarda Newark'tayken ailelerimizin özel pazar kahvaltıları için sokağın köşesinde aynı buna benzeyen, böyle kokan ve bir aile tarafından işletilen dükkâna gider, değerli füme balıklardan ipeksi dilimler, küçük ama ışıl ışıl ve tombul, küçük kefaller, kalın parçalar halinde beyaz etli sazanlar ve kırmızı biber ezmesi alırdık. Hepsi de kalın yağlı kâğıtlara iki kez sarılarak paketlenirdi. Karo kaplı döşemelere talaş serpiştirilirdi; raflara sosla yağa yatırılmış balık kavanozları istiflenir, kasanın hemen üst tarafında az sonra kalın dilimler halinde kesilerek ufalanacak olan devasa bir helva durur, camekânın arkasından tezgâh boyunca sirke, soğan, alaba-

lık, ringa balıkları ve salamura yapılmış, biberlenmiş, tuzlanmış, tütsülenmiş, ıslak, pişmiş, terbiye edilmiş, kurutulmuş bir şeylerin kokusu böyle dükkânlarda olan türden diğer kokulara karışırdı. Ştetl'lerden tutun da ortaçağ gettolarına kadar giden bu dükkânlar, idareli yaşayıp modaya uygun yemekler yemeden yaşayanların yediği besinleri, eskiden yiyeceklerin terbiye edilmesi için kullanılan malzemelerin kokusuyla hayat bulan denizcilerin ve halk tabakasının yiyeceklerini temsil ederdi. Ayda bir değişiklik olsun diye "dışarıda" yemek için geldiğimiz semt şarküterileri de aynı geçici basitlikte olurdu, sanki göz zevkini bozan eski çirkinliği, daha sonra taşıyacağı çirkinliğe tam olarak dönüştürülememiş gibi duran şeylere has bir görüntüydü. Kimse tabağa konan şeyden başka bir şeye bakmaz, aldırmaz, duymazdı. Sade mekânlarda ve elbette masalarda yenen, herkesi memnun bırakan bir halk mutfağı; kimsenin tabaklara tükürmediği ama bir şölen ne kadar masrafsız ve sade olabilirse o kadarının olduğu bir çevrede yer alan yiyeceklerin, en sıradan biçimlerde hapır hupur yendiği ve Miami Beach'teki kocaman avizelerle dolu Fontainebleau yemek salonundan böyle yerlere kadar değişen bir yelpazede karşılaşılan Yahudi yemek kurumlarından biriydi onlar. Arpalar, yumurtalar, soğanlar, lahana çorbaları, pancar çorbaları, eski usulde hazırlanmış ve indirimli satış yapılan yerlerden alınan gündelik tabak çanaklara aldırmadan neşeyle yemek yenen yerler.

Tabii ki bir zamanların sıradan Yahudi kalabalıklarının gittiği böyle yerler şimdi, o büyük göçten iki üç kuşaktır kopmuş ve Galiçya'daki Yahudilerin topunun bir yıl boyunca her gün ziyafet çekmesine yetecek yıllık kazanca sahip Manhattan'daki meslek sahibi Upper West Side'lıların egzotik uğrak yerleri haline gelmişti. Ara sıra Connecticut'tan Manhattan'a indiğimde, yaptığım işe bir saat ara verip, özel bir tören olmaksızın (bu hali onun kendine özgü töreniydi aslında) servis edilen doğranmış ringa salatasına karşı kendi bastırılamaz iştahımı doyurmak için ben de buraya gelir, kaşa varnişkalarından, balık ezmelerinden aldıkları her lokmanın tadını çıkaran (masaya kilitlenip bir yandan rahat rahat yerken, bir yandan da günlük gazetelerinin bir, iki hatta üç sayfasını okuyan) bu insanları –bazıları tanıdığım avukatlar, muhabirler veya editörlerdi– görür, Smi-

lesburger'ın saat onda buluşup kahvaltı ederek kitabımı konuşmayı önerdiğine benzer masalara oturur ve kuzeye giden kamyonlara, taksilere, itfaiye arabalarına bakardım.

Smilesburger'ın elini sıkıp hem onun hem de koltuk değneklerini dayadığı askılığın tam karşısına oturduktan sonra ona, New York'a her geldiğimde mutlaka burada durup kahvaltı ettiğimi veya yemek yediğimi söylediğimde bana bunu zaten bildiğini söyledi. "Kızım sizi birkaç kez görmüş. Evi hemen şu köşede."

"Başka ne yapar kendisi?"

"Sanat tarihçisi. Öğretim üyesi."

"Ya oğlunuz?"

"Uluslararası girişimci."

"Adı nedir?"

"Elbette, 'Smilesburger' değil" diyerek nazikçe gülümsedi. Sonra da bu alaycılık sanatı ustasından hiç beklemediğim ve hakikiliğinin insanı savunmasız bırakan derinliğine karşın, duygusuz kurnaz karakterinden arınmış olamayacak ama yine de beni kanma noktasına dek getirebilen bir açıklık, ilgi ve sıcaklıkla konuşmaya devam etti: "E, peki sen nasılsın Philip? Kalp ameliyatı geçirmişsin. Baban ölmüş. *Patrimony*'yi okudum. Sıcak ama sert bir kitap. Bir cendereden geçmişsin. Ama çok iyi görünüyorsun. Hatta seni son gördüğümden daha genç duruyorsun."

"Sen de öyle" dedim.

Neşeyle ellerini çırptı. "Emekli oldum" dedi. "On sekiz ay önce, hepsinden kurtuldum; bayağılıklar, meşum işler bitti. Aldatmalar, dezenformasyonlar, sahtelikler. 'O cümbüş sona erdi... uçtu gitti, havaya karıştı.' "

Buluşmamızın nedenleri göz önüne alındığında bu tuhaf bir haberdi. Acaba, dedim kendi kendime, Prospero'dan* (ama sihirli güçlerini kaybetmiş, değneksiz Prospero'dan) alıntılar yapan bu zeki ihtiyar, bu sefer değişiklik olsun diye içinde bulunduğum durumun hiçbir tehlike arz etmediğine, Tanrı rolüne girip vahşetler uyguladığı kariyerine zarif bir perde indirdiğine, onun gibi yaşlı, emekli, ununu elemiş eleğini asmış bir adamın beni dama oynamaktan başka bir şe-

* Shakespeare'in yarattığı karakterlerden biri.(y.h.n.)

ye kandırmadığına ikna eder gibi yapıp, beni bir kez daha kandırarak her zamanki sorgulayıcı konumunu ta en baştan kurmaya mı çalışıyordu? Tabii, sokağın köşesinde beni daha önce burada yemek yerken gören kızının oturduğu bir ev falan yok, diye düşündüm. Bol çizgili, kadavra kılıklı yüz cildinin görünümünü epey olumlu yönde değiştirmiş olan çikolata teninin ardında ise emekli olup Negev'de sayfiyeye çekilmek değil de bir dermatolog tarafından uygulanan ultraviyole tedavisi var gibi görünüyordu. Fakat bana aktardığı hikâye farklıydı: Negev'de çölü ıslah etme grubuna katılmışlardı; damadı tekstil işini Beersheba'ya kaydırdığı için karısıyla birlikte, kızı, onun kocası ve ergenlik çağındaki üç torununun yaşadığı yerin birkaç kilometre aşağısında artık mutlu mesut bahçecilik yaparak yaşıyorlardı. Kitabımın metni ona, hatırladığı kadarıyla emekli olduğundan beri adımını atmadığı eski ofisi aracılığıyla ulaştırılmıştı ve mühürlü zarfı açan ya da metni okuyan kimse olmamıştı. Zaten bunu yapan olsaydı, nasıl bir tepki alacağını ikimizin de bildiğini sözlerine ekledi.

"Yani aynı seninki gibi" dedim ona.

"Yo, benim gibi anlayışlı olmazdı."

"Bu konuda bir şey yapamam. Onlar da yapamaz zaten."

"Bunun sorumluluğunu üzerine almazdın, öyle mi?"

"Bak, bir yazar olarak böyle şeyler daha önce de başıma geldi. Sizinle bir sözleşme imzalamadık, söz vermiş de değilim. Yazar olarak "sorumluluk" konusundaki başarısızlığım, Yahudiler arasında da sık sık tekrarlanan bir nakarattır zaten. Size bir hizmette bulundum, üstelik de gayet iyi yerine getirdiğimi sanıyorum."

"Son derece başarılıydı. Alçakgönüllülüğün çok etkileyici. Bir uzman performansı sergiledin. Aşırı uçlardaki biri, dili senin gibi kullanınca işler değişebilir. Bir yazar için dahi bu riskli bir durum. Oraya gidip, o yaptıklarını yapman, seni buna hazırlayacak hiç ama hiçbir şey yaşamamışken hem de. Bunları düşünebileceğini biliyordum. Kafanda bir şeyler kurabileceğini biliyordum. Ama onları gerçekten bu kadar başarılı bir şekilde hayata geçirebileceğini bilmiyordum. Senin de bildiğini sanmıyorum. Elbette başarınla gurur duyacaksın. Elbette bu cesaretini tüm dünyaya göstermek isteyeceksin. Yerinde olsam ben de aynısını yapardım."

Başımı kaldırıp, fincanlarımıza kahve koyan garsona bakınca, hem ben hem de Smilesburger, onun ya Pakistanlı ya da Hintli olduğunu gördük.

Menüleri bırakan garson yanımızdan ayrılınca Smilesburger, "Bu kentte kim kimi esir tutuyor acaba? Yahudiler mi Hintlileri, yoksa Hintliler mi Yahudileri? Yoksa bu ikisi de Latinlere mi esir?" diye sordu. Dün Yetmiş İkinci Cadde'den geçiyordum. Broadway'in her yeri Porto Rikoluların pişirip, Korelilerin sattığı ve siyahların yediği dürümlerle dolu... Buna benzer Yahudi lokantalarıyla ilgili fıkrayı biliyorsun, değil mi?"

"Fıkra mı? Duymuşumdur herhalde."

"Hani Yahudi lokantasında çalışan Çinli garson. Yidiş dilini kusursuz konuşan var ya."

"Kudüs'teyken Chofetz Chaim'le yeterince eğlendirildim. Bir de New York'tayken Yahudi fıkraları anlatmak zorunda değilsin. Şu anda kitabımı konuşuyoruz. Daha sonradan ne yazıp yazmayacağım hakkında önceden bir şey konuşmamıştık. Bu operasyonun sunabileceği mesleki fırsatlara sen kendin benim dikkatimi çektin. Kandırabilmek için. Hatırlarsın. 'Bundan müthiş bir kitap çıkacağını görür gibiyim' dedin. Hatta senin için Atina'ya gidersem, çok daha müthiş bir kitap konusu çıkacağını bile söyledin. Ve tüm bunlar, ben daha kafamda kitap yazma fikri oluşmadan önce oldu."

"İnanması güç" dedi yumuşak bir sesle, "ama madem öyle diyorsun."

"Bu fikri kafama sokan sendin. Ama şimdi ben kitabı gerçekten yazınca fikrini değiştirdin ve Atina kısmını tamamen çıkarırsam bu kitabın, benim için değilse de senin için iyi bir kitap olacağına karar verdin."

"Benim ağzımdan ne bu ne de buna benzer bir şey çıktı."

"Bay Smilesburger, bunak yaşlı rolünü oynamak size bir şey kazandırmaz."

"Pekâlâ" –diyerek omuzlarını silkti, güldü, yaşlı bir bunağın dediklerine ne kadar değer verirsen artık der gibiydi– "Biraz da kurgu katsan kimseye zararı olmaz herhalde."

"Bu bir kurgusal roman değil. Ve senin kastettiğin şey de biraz 'kurgu' değil. Sen, benim baştan aşağı yeni bir operasyon uydurmamı istiyorsun."

"İstiyor muyum?" dedi. "Ben senin için en iyi olanı istiyorum."

Hintli garson geri gelmiş, siparişlerimizi bekliyordu.

"Buraya gelince ne yersin?" diye sordu Smilesburger. "Ne istersin?" Emekli olmuş aciz bir adamdı da ben yardım etmeden yemek bile ısmarlayamıyordu sanki.

"Doğranmış ringa balığı salatası ve hafif kızarmış soğanlı dürüm" dedim garsona. "Yanında domates de olsun. Bir de portakal suyu istiyorum."

"Ben de" dedi Smilesburger, "aynısından istiyorum."

"Hepsi birbirinden güzel ve hayatın gerçeklerine uygun" dedim Smilesburger'a, "yüz yeni fikir daha vermeye geldin. Hatta Allah bilir, bundan daha güzel bir hikâye bile bulabilirsin. Birlikte, bundan çok daha heyecanlı ve okurlara Atina'daki o hafta sonu yaşananlardan çok daha ilginç gelecek bir hikâye çıkarabiliriz. Ama ben başka bir hikâye istemiyorum. Yeterince açık mı sözlerim?"

"Tabii ki istemezsin. Kendi başından geçen şeyler arasında yakaladığın en zengin malzeme bu. Sözlerin hem yeterince açık hem de yeterince nahoş."

"İyi o zaman" dedim. "Nereye gittiysem gittim, ne yaptıysam yaptım, kiminle tanıştıysam tanıştım, ne gördüysem gördüm, ne öğrendiysem öğrendim ve Atina'da olan hiçbir şey, ama hiç, hiçbir şey başka bir şeyle değiştirilemez. O olayların o olaylarla bağlantısı var, başka olaylarla değil."

"Mantıklı."

"Ben, gelip de sizin için öyle bir iş yapayım demedim. O iş gelip beni buldu hem de ısrarla üzerime geldi. Aramızda konuştuğumuz her koşula uydum, yayımlanmadan önce metnin bir kopyasını sana göndermek de buna dahil. Hatta sen bu metni okuyan ilk kişisin. Hiçbir şey beni bunu yapmaya zorlamıyordu. Amerika'dayım artık. Halcion yüzünden çektiğim sıkıntılar da geride kaldı. O dönemden beri yazdığım dördüncü kitap bu. Artık kendime geldim, ayaklarının üzerinde sapasağlam duran bir adamım."

"Metni bana göstermen iyi bir fikirdi. Daha sonra benim kadar iyi niyetli olmayan biriyle uğraşmandan iyidir."

"Öyle mi diyorsun? Bana ne söylemeye çalışıyorsun? MOSSAD bana, Ayetullah'ın Salman Rushdie'ye yaptığını mı yapacak?"

"Ben sana sadece son bölümün, bazılarının dikkatini çekeceğini söylüyorum."

"Eğer biri gelir de şikâyet ederse onları Negev'deki bahçene yönlendiririm."

"Bunun bir faydası olmaz. Ben seni ne kadar 'kandırmış' olursam olayım, bu her ne kadar senin yazmadan veya hava atmadan duramayacağın cazip bir macera olursa olsun, bunu yayınlamanın devletin çıkarlarına ne kadar zarar vereceğini şu ana dek biliyor olman gerekirdi. Senin sadakatine güvenerek bu işe girildiğini ve senin o güvene ihanet ettiğini düşüneceklerdir."

"Ben ne şimdi ne de hayatımın herhangi bir döneminde sizin çalışanınız oldum."

"Onların çalışanı demek istiyorsun."

"Yaptıklarımın karşılığında bana hiçbir şey verilmedi, zaten ben de istemedim."

"Dünyanın her tarafında, uzmanlık alanlarıyla ilgili gönüllü hizmetlerde bulunan diğer Yahudilerden fazla ya da eksik değil. Diaspora Yahudileri, yabancı vatandaşlardan oluşan ve dünya üzerinde bundan başka hiçbir istihbarat örgütünün böyle hizmetler isteyemeyeceği bir havuzdur. Bunun paha biçilmez bir değeri vardır. Bu minik devletin o kadar büyük güvenlik talepleri var ki, bu Yahudiler olmazsa durumu çok kötüye gidebilir. Senin bize yaptığın türden işler yapan Yahudilerin aldığı karşılık, maddi bir bedel ya da kişisel kazanç için bu bilgiyi başka bir yerde kullanmak değil, Yahudi devletinin güvenlik ve refahını artırmaktır. Aldıkları tek karşılık, Yahudi olarak görevlerini yerine getirmiş olmaktır."

"Ben buna o şekilde bakmadım ve hâlâ da bakmıyorum."

Bu esnada yemeklerimiz geldi. Bundan sonraki dakikalarda yemeğimizi yerken Smilesburger, Hintli garsona ukala ukala merhum annesinin o güzelim doğranmış ringa balığını anlattı: Annesi balığa ne kadar sirke koyarmış, sirkeye ne kadar şeker, kıyılmış soğana ne

kadar yumurta doğrarmış falan filan. "İşte doğranmış ringa balığının en güzeli böyle yapılır" dedi ona. Bana da dönüp, "Bana bilgileri doğru aktardın."

"Neden aktarmayayım ki?"

"Çünkü benim aksime, sen beni pek o kadar sevmiyor gibisin."

"Bence seviyorum" diye cevap verdim. 'Tıpkı senin kadar."

"Kötümser ve alaycı bir insanın, hayatının hangi noktasında masum çocukluğunun eski tatlarına duyduğu özlem kendini yeniden ortaya koyar acaba? Neyse, artık kanında şekerli balık akmaya başladığına göre o fıkrayı anlatabilir miyim sana? Adamın biri bir gün bunun gibi bir Yahudi lokantasına gelir. Masaya oturup menüyü eline alır, yiyeceği yemeği seçmek için listeyi okumaya başlar. Sonra kafasını kaldırdığında, başında bir Çinli garson vardır. Garson sorar: 'Vos vilt ihr essen?' Kusursuz bir Yidiş diliyle garson ona, 'Ne yemek istersiniz?' diye sormuştur. Müşteri çok şaşırır ama yemeğini de ısmarlar. Çinli garson elinde tabakla her geldiğinde, işte falan filanınız, umarım beğenirsiniz gibi Yidişçe kusursuz cümleler kurar. Yemeklerini yiyip bitiren müşteri, hesap pusulasını alıp kasaya gider. Kasada, aynı şurada oturan adam gibi irkıyım biri olan lokantanın sahibi oturmaktadır. Lokanta sahibi şu an benim yaptığım gibi tuhaf bir aksanla müşteriye sorar: 'Beğendiniz mi? Güzel miydi?' Müşteri mest olmuş bir halde 'Mükemmeldi' der, 'her şey harikaydı. Hele şu garson, en güzeli de oydu. Garson Çinli ama Yidiş dilini kesinlikle kusursuz konuşuyor.' Bunun üzerine, 'Hişşş, hişşşş' der lokanta sahibi, 'aman yavaş, kendini İngilizce öğreniyor sanıyor.' "

Gülmeye başladım. O da bana gülümseyerek bakıp, "Bilmiyor muydun bu fıkrayı?" dedi.

"Şimdiye dek Yahudilerle Çinli garsonlar hakkındaki bütün fıkraları duymuşumdur sanıyordum ama bunu duymamıştım."

"Eski bir fıkradır."

"Ben hiç duymamıştım."

Sessizlik içinde yemeğimizi yerken, acaba bu adamda bir parça olsun dürüstlük var mıdır, diye düşünüyordum. Acaba bir şeyleri savuşturma, kandırma, manipüle etme içgüdüsü dışında çok isteyerek yaptığı bir şeyler var mıdır? Tam, Pipik'i inceleyecek adamdı. Belki de incelemişti.

"Baksana" dedim aniden, "Moishe Pipik'i kim tuttu? Artık bana da anlatılması gerekir."

"Bu soruyu sen değil, paranoya soruyor desem? Karmakarışık bir olguyla karşı karşıya gelen sığ bir beynin düzenleme ihtiyacı duyduğu algıları, düşünmeyen adamın entelektüel yaşamı, yaptığımız meslekten dolayı her gün karşılaştığımız tehlikeler. Burası paranoya dolu bir dünyadır ama fazla da abartma. Pipik'i kim tuttu? Pipik'i hayat tuttu. Eğer dünyadaki tüm istihbarat örgütleri bir gecede çökertilseydi bile insanların hayatını karıştırıp bütün düzenini bozan Pipik'lerden bol bol görürdük. Kendine vazife çıkaran, bütün amaçları manasız kargaşa, pislik ve çıngar çıkarmak olan beş para etmez musibetlerdir bunlar. Senin benim gibi anlamlı, değerli ve yüce hedeflere adanmış adamlardan daha köklü bir yerleri vardır gerçeklikte. Çılgın düşlerimizi irrasyonellik denen muammaya harcamayalım artık. Böyle şeylerin açıklaması filan yoktur. Bazılarının hayatında korkunç şekilde eksikliğini çektiği bir şey vardır. Senin Moishe Pipik'in gibi adamlardan, bu eksikliğin nasıl bir şey olduğuna dair azıcık da olsa bir fikir edinebilirsin. Bunlar, fantezilerle süslemeden katlanman gereken gerçeklerdir. Bunları bırakıp devam etmeliyiz. Ciddi olalım. Beni dinle. Buraya kendi isteğimle geldim. Buraya, kendi isteğimle, bir dost olarak geldim. Senin için buradayım. Sen benim gibi, kendini bana karşı sorumlu hissetmeyebilirsin ama ben hissediyorum. Jonathan Pollard, kendini kullananların en çok ihtiyaç duyduğunda onu terk etmelerini asla unutmayacak. FBI, Pollard'ı sıkıştırdığında, Bay Yagur ve Bay Eitan ona sırtını döndü; kendi başının çaresine baksın dediler. Keza, Bay Peres ve Bay Şamir de öyle. Pollard'ın da dediği gibi, bu insanlar onun kişisel güvenliğiyle ilgili en ufak bir önlem bile almamışlardı ve Pollard şimdi, müebbet hapis cezasıyla Amerika'nın en güvenli cezaevinde yatıyor.

"Bu örnekler birbirine pek benzemiyor."

"Benim sana anlatmaya çalıştığım şu: Seni görevlendirdim hatta bunu seni kandırarak da yapmış olabilirim ama şimdi bu son bölümü yayınlayıp, yıllarca çekeceğin bir sürü güçlüğe kendini maruz bırakmanı önlemek için elimden gelen her şeyi yapacağım."

"Açık konuş."

"Daha açık konuşamam çünkü artık o kulübün bir üyesi değilim. Geçmiş tecrübelerime dayanarak sana sadece şunu söyleyebilirim: Kitabın son bölümünü bu haliyle yayımladığında, sebep olacağın korkunç olaylara kayıtsız kalınmayacağı kesin. Tek bir ajanın, tek bir bağlantının güvenliğini tehlikeye attığını düşünen biri çıkarsa..."

"Kısacası, şu anda senin tarafından tehdit ediliyorum."

"Benim gibi emekli bir görevli, kimseyi tehdit edecek durumda değildir. Uyarıyla tehdidi karıştırma. New York'a gelmemin sebebi, bu düşüncesizliğin ne kadar ciddi sonuçları olabileceğini sana telefonla ya da mektupla anlatamayacak olmamdı. Lütfen, beni dinle. Negev'de yıllar sonra tekrar kitap okumaya başladım. Okumaya da senin bütün kitaplarından başladım. Anlayabileceğin gibi, benimki gibi bir geçmişi olan birine beysbol hakkında bir kitap bile *Finnegans Wake* gibi geliyor."

"Kitaplarımı saklamaya değer mi diye görmek istedin galiba."

"Hayır. Vaktimi iyi değerlendirmek istedim. Öyle de oldu. İster inan ister inanma, sevdiğim birisin, Philip. Önce birlikte yaptığımız işle, sonra da kitaplarınla sana karşı büyük bir saygı duymaya başladım. Hatta hiç de profesyonel olmayan bir yaklaşımla, sana ailemden biriymişsin gibi yakınlık duyuyorum. Sen düzgün bir adamsın, sana saygısızlık yapacak, adını karalayacak hatta daha da beter şeyler yapabilecek adamlar yüzünden zarar görmeni istemiyorum."

"Ne diyeyim, kandırma konusunda emekli birine göre bayağı iyi bir performans sergiliyorsun. Ayrıca kandırırken eğlendiriyorsun da. Fakat bence burada söz konusu olan şey, benim sorumluluğum değil. Sen, kendini ait hissettiğin insanlar adına buraya gelip ağzımı kapalı tutmam için bana gözdağı veriyorsun."

"Buraya tamamen kendi arzumla hatta esaslı bir kişisel bedeli göze alıp, kendi iyiliğin için, bir yazar olarak hayatın boyunca yaptığın şeyi yine yapmanı rica etmeye geldim. Lütfen, kitabın sonu için biraz hayal gücünü kullan, ölmezsin herhalde. Hatta tersine hayatın kurtulur."

"İstediğin şeyi yaparsam, kitap bütün inandırıcılığını kaybeder. Kurgulanan şeylere bunlar gerçektir demek her şeyi bozar."

"O zaman kurgu de. Sonuna bir not düş ve 'Bunları ben uydurdum' de. O zaman kimse seni ihanet etmekle suçlayamaz: Ne ken-

din, ne okurların ne de şu ana dek kusursuzca hizmet ettiğin kişiler."

"Mümkün değil. Hiçbir yolu yok."

"O halde sana daha iyi bir önerim var: Bu bölümün yerine uydurma bir bölüm yazacağına, hayatının en büyük iyiliğini yap ve o bölümü tamamen çıkar."

"Kitabı sonu olmadan yayımlayayım, öyle mi?"

"Evet, eksik olarak. Benim gibi. Kendi çirkin tarzlarıyla da olsa, deforme olan şeyler de etkileyici olabilir."

"Atina'ya ne için gittiğimi, ne yaptığımı atlayayım mı yani?"

"Yüreğinin derinlerinde, bu işi sadık bir Yahudi olarak kabul edip yaptığını, kitaplarını daha yeni okumuş biri olarak bunu iyi biliyorken, neden bu operasyona sadece bir yazar olarak girdiğin fikrini hâlâ savunmaya çalışıyorsun? Yahudi vatanseverliğini inkâr etmeye niçin böyle heveslisin? Kitaplarında Yahudileri sadece erkek libidosundan ibaretmiş gibi anlattığını görüyorum. Gerçekte en az vatansever kardeşin Pollard kadar ideolojik bağların varken, neden kendi Yahudi saiklerini kapatmaya çalışıyorsun? Ben de tıpkı senin gibi, en bariz olanı yapmayı asla seçmezdim ama Atina'ya sırf mesleki amaçlarla gitmiş gibi görünmeyi sürdürmen, sapına kadar Yahudi olduğun için bu işi yaptığını kabul etmemekle, bağımsızlığından daha mı az taviz vermiş oluyorsun? Sana göre en gizli kötü alışkanlığın senin kadar Yahudi olmak. Okurlarının hepsi bunu bilir. Oysa sen Atina'ya bir Yahudi olarak gittin ve bir Yahudi olarak kendini zapt edip, bu bölümü çıkaracaksın. Yahudiler senin için pek çok kez kendilerini zapt ettiler. Bunu sen bile kabul ediyorsundur."

"Öyle mi? Neyi zapt etmişler mesela?"

"Ellerine bir sopa alıp dişlerini boğazından aşağı dökmek gibi güçlü bir arzuyu zapt ettiler. Kırk yıl geçti ama kimse sana böyle bir şey yapmadı. Çünkü onlar Yahudi ve sen bir yazarsın, sana iyi bir kötek çekmek yerine ödüller, onur dereceleri verdiler. Kendi soyunun Salman Rushdie'ye yaptıklarını yapmadılar. Yahudiler olmasaydı ne yapardın, bir düşün! Bütün yazdıklarını onlara borçlusun. Hatta beysbol ve yuvasız dolaşan takım hakkındaki o kitabı bile. Senin önüne koydukları problem Yahudilik. Yahudiler seni bu problemle çılgına çevirmeseydi, bugün yazar olamazdın. Nankörlük et-

me. Neredeyse altmış yaşındasın, hâlâ sıcakken elini uzatmalısın. Aşar vergisinin bir zamanlar Hıristiyanlıkta olduğu kadar, Yahudiler arasında da yaygın olduğunu hatırlatayım sana. Dinlerine destek olmak için kazançlarının onda birini verirlerdi. Sana her şeylerini veren Yahudiler için bu kitabın on birde birini veremez misin? Onlara müteşekkir olduğunu göstermek için, şimdiye kadar yayımladığın kitapların sayfa sayısının belki de sadece ellide birinden vazgeçemez misin? 11. Bölüm'ü onlara bırak, bir taşkınlık yap ve doğru olsa da olmasa da geri kalana sanat eseri de. Gazeteler sorarsa da onlara şöyle dersin: 'Smilesburger mı? O komik aksanlı, çenesi düşük sakat ihtiyar, İsrail gizli istihbarat üyesi mi? Engin hayal gücümün bir ürünü. Moishe Pipik mi? Wanda Jane mi? Sizi yine kandırdım. Bu ikisi gibi yürüyen kâbusun bir insanın karşısına çıkmasının imkânı var mı? Halüsinasyonlarla dolu fikirler, tam bir hezeyan. Kitabın bütün anlattığı bu.' İşte onlara buna benzer şeyler söyle ve kendini bir sürü tsura'dan* kurtar. Artık hangi sözcükleri kullanacağını sana bırakıyorum."

"Öyle mi? Pipik'i de mi? Sonunda Pipik'i kimin tuttuğunun cevabı bu mu? Sen bana şimdi Pipik'in, senin engin hayal gücünün bir ürünü olduğunu mu söylüyorsun? Belki de Pipik, insan ilişkileri üzerindeki mantıksız etkilerin içinde en güçlü olanıdır: Yani Pipikizm –Yahudiler olarak çektiğimiz acılar da dahil– her şeyi sonuçsuz bir hale getiren, her şeyi saçmalaştıran, her şeyi ipe sapa gelmez hale getiren, her şeyi yüzeyselleştiren antitrajik bir güç. Bu Pipik meselesinden gına geldi. Ben sadece sana gazetelere söyleyeceğin şeylerin nasıl bir mantığı olabileceğini anlatmaya çalışıyorum. Sözlerin basit olsun, onlar sadece muhabir. 'Hiçbir istisna yok arkadaşlar: Baştan sona kadar faraziye bu kitap.' "

"George Ziad da buna dahil mi?"

"Sen George'u merak etme. Karısı sana yazmadı mı? Pek yakın dost olduğunuz için yazdı sanmıştım... Bilmiyor musun? O halde bu seni çok üzecektir. FKÖ üyesi arkadaşın öldü."

"Nasıl? Bu gerçek mi?"

"Korkunç bir gerçek. Ramallah'ta öldürüldü. Yanında oğlu da

* İbr.: Dert, bela. (ç.n.)

varmış. Maskeli adamlar tarafından beş kez bıçaklanmış. Oğlana dokunmamışlar. Bir yıl önce oldu. Michael ile annesi Boston'da yaşıyor."

Sonunda Boston'a gidip baba biatından kurtulmuştu yoksa hiç kurtulamayacak bir hale mi gelmişti? Lanetlenmiş bir çocuk daha. O boşa giden tüm ihtiras artık Michael'ın hayatının açmazı olmuştu! "Ama neden?" diye sordum. "Neden öldürüldü?"

"İsrailliler, işbirlikçi diye Filistinliler tarafından öldürüldüğünü söylüyor. Her gün birbirlerini böyle öldürüyorlar, diyorlar. Filistinliler ise İsraillilerin öldürdüğünü söylüyor çünkü İsrailliler katildir, diyorlar."

"Peki, sen ne diyorsun?"

"Ben her şeyi söylüyorum: Belki bir işbirlikçiydi ve yine işbirlikçi Filistinliler tarafından İsrail için öldürüldü ama belki de öyle değildi. Bu kitabı yazmış olan sana, bilmiyorum, diyeceğim. Bizimki gibi durumlarda yani hiçbir Arap'ın kimin dost kimin düşman olduğundan hiçbir zaman emin olamamasının amaçlandığı ortamlarda değişimler sonsuzdur. Hiçbir şeyden emin olamazsın. Sınırlarda yaşayan Arap nüfusa verilen mesaj budur. Etraflarında ne olup ne bittiği hakkında çok az şey bilmeliler ve her şeyde yanılmalılar. Gerçekten de çok az şey biliyorlar ve hepsinde de yanılıyorlar. Orada yaşayanların durumu buysa, bir de kendi durumunu düşün; senin gibi buralarda yaşayan biri çok daha az şey bilip, çok daha fazla yanılıyor. Bu yüzden Kudüs'te geçen kitabını, hayalinin bir ürünü olarak adlandırmak korktuğun kadar yanlış bir şey değil. Beş yüz kırk yedi sayfanın tümüne farazi fikirler demek de doğru olmaz. Benim sürekli aldattığımı düşünüyorsun ama aslında saygı duyduğum bir yazarın kitabı hakkında ne kadar acımasız ve lafını esirgemeyen biri olduğumu göstereyim. İngilizce yazıları yargılayabilecek niteliklere sahip biri değilim ama bu yazı bana göre kusursuz. İçeriğe gelince, bütün samimiyetimle söyleyeyim ki kitabı okudukça güldüm; ama gülmemin beklendiği yerlerde değil. Bu kitap orada olanları anlatmıyor; nedeni de çok basit çünkü olanlar hakkında senin en ufak bir fikrin dahi yok. Nesnel gerçekliğin ucunu bile yakalayamıyorsun. Anlamların hepsini kaçırıyorsun. Olup bitenler ve bunların neleri gösterdi-

ği hakkında bundan daha masumane bir yazı yazılamazdı. On yaşında bir çocuk olsa, olanları böyle değerlendirirdi diyecek kadar ileri gitmeyeceğim. Bunun aşırı ölçülerde öznellik taşıdığını düşünmeyi tercih ediyorum; olaylar, gözlemcinin öylesine kendine özgü yorumlarıyla aktarılıyor ki buna kurgudan başka bir şey denirse yalan olur. Buna sanatsal bir yapıt diyelim. Sen de zaten az ya da çok sanat yapıtı diyeceksindir buna."

Yemeği bitireli yirmi dakika olmuştu ve garson, birkaç kere gelip doldurduğu kahve fincanlarımız hariç masada bir şey bırakmamıştı. O ana dek konuşmamızdan başka bir şeyle ilgilenmemiştim ama şimdi içeri giren müşterileri görüyordum. Gelenlerden biri de arkadaşım Ted Solotaroff ve oğlu İvan'dı, ileride, pencere kenarındaki bir masada oturuyordu ve beni henüz fark etmemişti. Smilesburger'la, Woodward ve Bernstein'ın Derin Gırtlak'la hasbıhal ettiği kapalı otoparkın en alt katında buluşacağımı elbette düşünmemiştim. Ama yine de burada tanıdık bir yüz görünce kalbim küt küt atmaya başladı, sanki evli bir adam olarak gizli âşığımla bir lokantada ateşli bir konuşma yaparken yakalanmıştım ve yanımdaki kadını arkadaşımla nasıl tanıştırmam gerektiğini düşünüp duruyor gibiydim.

Smilesburger'a, "Tutarsızlıkların" dedim yumuşak bir sesle, "inandırıcı bir konuşma yapmana katkı sağlamıyor ama sen zaten benimle bir şey tartışman gerektiğini bile düşünmüyorsun. Benim gizli kötü alışkanlığımın geçerli kalmasına güveniyorsun. Gerisi senin için bir eğlence, komik sözler, hileli hurdalı cümleler. Orada kullandığın tekniği burada da uyguluyorsun. Acaba bu laf bombardımanının bir kaydını tutuyor musun? Bir yandan, paranoyak olmadığı belgelerle ispatlanabilir görüşlerine göre ben bu kitapla –hem de sadece son bölümle değil, kitabın tümüyle– ajanlarının ve bağlantılarının güvenliğini tehlikeye atabilecek bilgileri hatta anladığım kadarıyla İsrail devletini, Allah bilir hangi felaketlere sürükleyecek olaylara maruz bırakabilecek ve Yahudi halkının refahıyla güvenliğini yüzyıllarca etkileyebilecek bilgileri düşmanlara anlatıyorum. Öte yandan, kitap nesnel gerçekliğin o denli çarpık ve cehalet yüklü bir yorumunu yansıtıyor ki edebi şöhretimi kurtarmam, zeki deneyselcilerin alaylarından korunmam ya da çok çok daha kötü olabileceğini çıtlattığın

bir cezalandırılmadan kurtulmam için bu yazılanların gerçekte ne olduğunu bilmeli ve *Shylock Operasyonu*'nu bir... ne olarak yayımlamalıyım? Fabl mı desek? Böyle mi diyelim alt başlığa?"

"Mükemmel bir fikir. Öznel bir fabl. Bu her şeyi çözer."

"Doğruluk problemi hariç."

"Ama sen bunu nasıl bilebilirsin?"

"Yani öznellik duvarıma zincirlenmiş bir halde sadece kendi gölgemi görüyorken mi? Neyse, bunların hepsi zırva." Elimi kaldırıp garsondan hesap istedim ve o anda gözlerim de tesadüfen İvan Solotaroff'unkilerle buluştu. Onu, Chicago'daki bebekliğinden yani otuzlu yılların ortalarından beri tanırdım. O zamanlar merhum George Ziad, Chicago'da Kierkegaard ve Dostoyevski dersleri alırken, ben ve İvan'ın babası, birinci sınıf öğrencilerine kompozisyon dersleri veren hevesli yüksek lisans öğrencileriydik. İvan bana el sallayarak Ted'e oturduğum yeri gösterdi. Ted ise dönüp omuzlarını kaldırarak aylardır bir yerde buluşup yemek yemeyi ayarlamaya çalışırken, bundan daha uygun bir yerde tesadüf edemezdik der gibi beni selamladı. O anda Smilesburger'ı anlamlı bir şekilde tanıştırmanın yolunu bulmuştum. Kalbim yine küt küt attı ama bu seferki zafer sevincindendi.

Hesap masaya geldiğinde, "Artık uzatmayalım" dedim Smilesburger'a. "Olayların iç yüzünü ben bilemem, sen bilirsin. Ben kendimi aşamam ama sen aşarsın. Ben kendi dışımda var olamam ama sen olabilirsin. Ben kendi varlığımın, kendi fikirlerimin ötesinde bir şey bilmiyorum ve gerçeklerin görünme şeklini belirleyen de beynim. Ama senin beynin farklı çalışıyor. Sen dünya nasılsa öyle görüyorsun, bense sadece bana göründüğü kadarını biliyorum. Senin argümanın çocuk felsefesi, ucuz mağaza psikolojisi gibi ve o kadar saçma ki itiraz etmeye bile gerek yok."

"Yani tamamen reddediyorsun."

"Elbette reddediyorum."

"Kitabını olmadığı bir şey gibi tanımlamayacak ve hoşlanmayacakları belli olan bölümü de sansürlemeyeceksin."

"Nasıl yapabilirim ki?"

"Ya çocuk felsefesinin ve ucuz mağaza psikolojisinin ötesine ge-

çip, Chofetz Chaim'in bilgeliğine başvursam? 'Bana gereksiz laf etmemeyi bahşet...' Son olarak, sana loshon hora'yı hatırlatsam da nefesimi boşa mı tüketiyor olurdum?

"Kutsal Kitap'tan alıntılar yapsan bile işe yaramazdı."

"Her şey tek başına üstlenilmeli, kişisel inançlarından dolayı diyorsun. Kendinden bu kadar eminsin. Haklı olduğuna bu kadar inanıyorsun."

"Bu konuda mı? Neden haklı olmayayım ki?"

"Ya kimliğini ifşa etmeden ilerlemenin sonuçlarına yani kendi yargılarından başka her şeyden bağımsız olmanın sonuçlarına da aldırmıyorsun, öyle mi?"

"Öyle olmak zorunda değil miyim?"

"Pekâlâ" dedi. Kahvaltıyı MOSSAD'ın hesabından ödetip, kimliğini ifşa etmesin diye hesap pusulasını kaptım. "O halde konu kapanmıştır. Çok kötü."

Bu sözleri söyleyip, arkadaki askılığa yasladığı koltuk değneklerine döndü. Yanına gidip kalkmasına yardım etmek istedim ama ben gelene kadar o doğrulmuştu bile. Gözleri benimkilerle buluştuğunda yüzünde gördüğüm hayal kırıklığı, beni kandırmak için takınılan bir tavır olamayacak kadar gerçek görünüyordu. Manipülasyonun bırakılması gereken bir nokta (onun gibi biri için bile) yok muydu? Bu hali bende sessiz ama hayli yoğun bir duygusallığa yol açtı: Belki de gerçekten bütün rollerinden sıyrılmış ve buraya benim iyiliğimi düşündüğü için, başıma daha fazla talihsizlik gelmesini önlemeye kararlı bir şekilde gelmişti. Ama öyle bile olsa, bu kadar mücadele sonunda pes edip de Shylock misali, etimden yarım kilo et koparmasına izin vermeme sebep var mıydı?

"Kitabının ilk bölümünde kendini anlattığın pasajlardaki o yıkılmış adamı aşıp, epey mesafe katetmişsin." Nasıl yaptıysa, koltuk değnekleriyle birlikte evrak çantasını da eline aldı. Çantanın sapını tutarken ilk kez bir şey fark ettim. Parmakları, bir insanın değil de insandan daha alt seviyede bir primatın güçlü, minik, sorguçlu parmaklarıydı. Tutup kavrama becerisi olan kuyruğuyla, Smilesburger masadan kalkıp, sokağa çıkana kadar zaman içinde bütün ormanı bir ağaçtan ötekine geçerek dolaşan bir primatın parmakları. Evrak çan-

tasında kitabımın metni vardı herhalde. "Tüm o belirsizlik, korku ve çöküş, hepsini geride bırakmışsın. Sana bir şey işlemez olmuş" dedi. "Mazel tov."*

"Şimdilik" diye cevap verdim, "şimdilik. Hiçbir şeyden emin olamayız. İnsan bir istikrarsızlık abidesidir. Mesaj bu değil mi? Hiçbir şeyin doğruluğundan emin olamamak."

"Kitabında verilen mesaj mı? Bence öyle değil. Benim okuduğum kadarıyla o, neşeli bir kitap. Her tarafından neşe saçıyor. Her türlü çileden, işkenceden söz ediliyor ama yine de kitap iyileşip kurtulan bir adam hakkında. Yoluna çıkan insanlarla ilişkisinde o denli şevk ve enerji dolu ki ne zaman iyileşme umudunu kaybeder gibi olsa, onu tekrar yakalıyor ve yine doğrulup hiç yara almadan kurtulmayı başarıyor. Kitap, klasik anlamda bir komedi. Başına gelen onca şeyi tamamen hasarsız atlatıyor."

"Sadece şu ana dek ama."

"İşte bu gerçekten doğru" diyen Smilesburger başını hüzünle salladı.

"Ama 'hiçbir şeyden emin olunamaması' derken senin eserinin mesajını kastediyordum. Sürekli belirsizlik aşılamaktan söz ediyordum."

"O mu? Ama o, yaşamla birlikte gelen, kalıcı ve geri dönüşü olmayan bir kriz, sen öyle demiyor muydun?"

İşte, bana iş veren Yahudi idarecim böyle bir adamdı. Daha kötüsünü yapabilirdim diye düşündüm. Pollard yapmıştı. Evet, Smilesburger tam bana göre bir Yahudi'ydi, o, benim "Yahudi" deyince anladığım Yahudi'ydi, onların arasındaki en iyi Yahudi'ydi. Doğal negatiflik. Kışkırtıcı laf salatası. Zihin avcılığı. Nefret. Yalan. Güvensizlik. Bu dünyalılık. Sadakat. Zekâ. Garez. Komedi. Tahammül. Rol. Yaralanma. Sakatlanma.

Arkasından gittim. O anda Ted ayağa kalkıp bizi selamladı. "Bay Smilesburger" dedim, "bir dakika, sizi yazar ve editör Bay Solotaroff'la tanıştırayım. Bu İvan Solotaroff. İvan gazetecidir. Bay Smilesburger bugünlerde Tanrı'nın buyruklarına uyarak çölde bahçeyle uğraşırmış gibi yapıyor. Aslında kendisi usta bir casustur, bana da ca-

* Yidiş dilinde "İyi şanslar". (ç.n.)

susluk yaptırmıştır. Eğer İsrail'de gizli bir oda varsa ve içinde birilerinin 'Bize avantaj sağlayacak olan şudur' diyebildiği bir yer varsa, onu elde etme zevki Smilesburger'ındır. İsrail'in düşmanları onun, milli, vatansever ve etnik psikozun kurumsal anlamdaki keskin ucu olduğunu söyler. Bense, edindiğim tecrübelerime bakarak, eğer o çılgın ülkede merkezi irade diye bir şey varsa, o iradenin bu adamda toplandığını söyleyebilirim. Kendisi aynı zamanda, mesleğine de bakıldığında adı üstünde bir muammadır. Örneğin, bu koltuk değnekleri üzerinde mi gezer yoksa aslında büyük bir atlet midir? O, her şey olabilir. Ama ne olursa olsun, insanı allak bullak eden muhteşem maceralar yaşattı bana ve çok yakında çıkacak kitabımda hepsini okuyacaksınız."

Neredeyse bir koyun gibi sırıtmakta olan Smilesburger önce babanın, sonra da oğlunun elini sıktı.

Ted gülerek, "Yahudiler için mi casusluk yaptım dedin?" diye sordu bana. "Ben senin Yahudiler aleyhine casusluk yaparak hayatını kazandığını sanıyordum."

"Bizim durumumuzda çok da fark etmeyen bir ayrıntı ve aynı zamanda Bay Smilesburger'la aramda bir ihtilaf konusu bu."

"Arkadaşınız" dedi Smilesburger Ted'e, "sabırsızlık içinde kendi felaketini yaratma peşinde. Her zaman böyle aşırıya mı kaçardı?"

'Ted, seni arayacağım" dedim. Smilesburger'ın kafasının üstünden bana şaşkınlıkla bakıp, böylesine kasıtlı ve uzun uzun tasvir ettiğim resmin dışında aramızda ne gibi bir bağ olduğunu anlayamayan Ted öylece kalakalmıştı. "İvan, seni gördüğüme sevindim. Görüşürüz!"

Ted, Smilesburger'a yumuşak bir sesle, "Kendinize iyi bakın" dedi ve benle idarecim, birlikte kasaya doğru ilerledik. Hesabı ödedim, dükkândan caddeye çıktık.

Batıdaki Seksen Altıncı Cadde'nin köşesinde, gün ortasında gürültüyle akan trafiğin arasında iki fukara siyahın; pis bir battaniyenin altında uyuduğu kilise merdivenlerinin birkaç metre ilerisinde Smilesburger bana evrak çantasını uzatıp açmamı istedi. İçinde kitabın orijinal on bir bölümünün fotokopisi vardı ve ona gönderdiğim kalın ambalaj kâğıdından yapılma büyük zarfın içinde hâlâ duruyordu.

Onun altında ise daha küçük ikinci bir zarf vardı. Tuğla büyüklüğü ve kalınlığındaki bu dikdörtgen zarfın ön yüzünde kalın harflerle benim ismim yazıyordu.

"Bu nedir?" diye sordum. Ama o zamana kadar içinde ne olduğunu anlamak için zarfı elime alıp tartmaya başlamıştım bile. "Bu kimin fikri?"

"Benim değil."

"Ne kadar var içinde?"

"Bilmiyorum. Bence epey vardır."

İçimden gelen delice bir dürtüyle zarfı tuttuğum gibi caddenin en uzak noktasına fırlatmak istedim ama birden kilisenin merdivenlerinde uyumakta olan siyah çiftin içine ne bulduysa doldurdukları alışveriş arabasını gördüm ve gidip zarfı arabanın içine bırakmayı düşündüm. "Üç bin duka" dedim Smilesburger'a. Güya, George için devraldığım göreve giderken Smilesburger'ın bana verdiği bu parolayı, Atina'dan beri ilk defa yüksek sesle tekrarlıyordum.

"Ne kadar varsa artık" dedi, "hepsi senin."

"Ne için? Zaten tamamladığım o iş için mi yoksa şu anda yapmam tavsiye edilen iş için mi?"

"Uçaktan indiğimde çantamın içinde buldum. Kimse bana bir şey söylemedi. Kennedy'den gelirken çantayı açıp baktım. Oradaydı."

'Tanrı aşkına!" diye bağırdım ona. "Pollard'a da bunu yaptılar. Kimliği iyot gibi açığa çıkana kadar adamın eline para sıkıştırıp durdular!"

"Philip, bana ait olmayan bir şeyin bende durmasını istemiyorum. Benim olmayan bir şeyi çalmakla suçlanmak istemem. Artık hiçbir rol oynamadığım bir işin tam ortasında, gizliliği ihlal edilen kişi ben olmadan bu emaneti almanı rica ediyorum. Bak, Atina'da yaptığın harcamalar karşılığında hiçbir şey istemedin. Otel masrafını American Express kartınla yaptın hatta koskoca bir lokanta faturasını da ödedin. Al. Batı medeniyetinin kaynağında gördüğün casusluk görevindeki masraflarının karşılığı olsun."

"Az önce, senden daha beter şeyler yapabilirdim diye düşünüyordum" dedim. "Ama şimdi bundan beterini nasıl yapabileceğimi düşünemiyorum bile." İçinde kitabımın metni olan zarfı koltuğumun altı-

na sıkıştırdım ama para dolu zarfı evrak çantasına geri koydum. "Al" dedim, çantanın kapağını hırsla kapatıp Smilesburger'a uzattım. Ama o, koltuk değneklerine hâlâ sıkı sıkı sarılmış, çantayı almayı kabul etmiyordu. "Pekâlâ" dedim. Kilisenin merdivenlerinde eşinin yanında uyuyan kadının uyandığını ve ikimizi dikkatle izlediğini gördüm. Çantayı yere doğru indirip Smilesburger'ın önündeki kaldırıma bıraktım. "Yahudi Olmayan Evsizler İçin MOSSAD Fonu."

"Dalga geçme lütfen, al onu oradan" dedi. Seni nelerin beklediğini bile bilmiyorsun. Parayı al ve canın ne istiyorsa onu yap. Şöhret yıkımı, nükleer reaktörleri yıkmak kadar ciddi bir istihbarat operasyonudur. Beğenmedikleri bir sesi kısmak istediklerinde bunu, İslami kardeşlerimiz gibi çam devirmeden yapmayı çok iyi bilirler. Budalaca ve barbarca bir fetva vermeden yapacaklardır bunu; kimsenin okuyamayacağı bir kitabın yazarını kahraman bir kurban haline getirmez onlar, sessizce oynarlar şöhretinle. Bunu da geçmişte olduğu gibi yarım ağızla yapmazlar. Dergilerindeki entelektüel işbirlikçilerini devreye sokarlar. Saldırganlıktan bahsediyorum. Loshon hora: Durdurulamayan bir fısıltı kampanyası, bastırılamayan bir söylenti silsilesi. Öyle bir çamur atarlar ki üstünden çıkaramazsın, mesleki niteliklerinle ilgili alçaltıcı söylentiler yayarlar; işlerinde üçkâğıt yaptığına dair raporlar bulurlar, sapıklıkların, anormalliklerin, keskin polemiklerin alay konusu olur; ahlak yoksunluğunu, işlediğin kabahatleri, karakterinin kötü yanlarını –sığlığını, kabalığını, korkaklığını, açgözlülüğünü, ahlaksızlığını, sahteliğini, bencilliğini, ihanetlerini– bir bir ortaya dökerler. Seninle ilgili küçültücü bilgiler sızdırmaya başlarlar. Adına kara çalan ifadeler. Aşağılayıcı espriler. Küçük düşüren hikâyeler. Olur olmaz şakalar. Cadaloz gevezelikler. Kötü niyetli zırvalıklar. Gurur kırıcı iğnelemeler. Muhteşem yalanlar. Öyle muazzam boyutlarda loshon hora anlatılmaya başlanır ki yalnızca korku salmayı, huzursuz etmeyi, hastalanmanı, ruhsal bir inzivayı ve maddi kaybı değil hayatının kısalmasını da garanti eder. Neredeyse altmış yıldır didinip elde ettiğin konumunu hercümerç ederler. Hayatının girip pisletmedikleri tek bir alanı kalmaz. Ve sen bunun abartılı olduğunu sanıyorsan, hakikaten de gerçeklerle bağın zayıf demektir. Hiç kimse bir gizli servis için, 'Bu onların yapmadığı bir

şeydir' diyemez. Zaten bilgiler de bu sonuca götüremeyecek kadar dağınıktır. Sadece, 'Elimdeki bilgiler dahilinde, böyle bir şey yapılmamıştır. Ve tüm bunların ötesinde yine de her şeyin bir ilki vardır' gibi cümleler sarf edebilirler. Philip, dostun Kosinski'nin başına gelenleri hatırla! Chofetz Chaim o lafları boşuna etmiyordu: Dilini sakınmadan bir Yahudiye söyleyemeyeceğin hiçbir kötü laf, öfkeli söz, sözel taşkınlık yoktur. Sen Jonathan Pollard değilsin. Ne terk edildin ne de sahipsiz bırakıldın. Tam tersine, sana karşı en büyük saygıyı duyan ve oturup mahvedilmeni izleyemeyecek biri tarafından, bir ömre yetecek deneyimin faydası sana ikram ediliyor. Yazdığın şeylerin sonuçları, hesaplayamayacağın kadar önemli. Senin adına korkuyorum. Ne kadar bam telim varsa hepsine dokunuyor. Yazdığın kitap, sessiz sakin bir kitap değil, intihara sürükleyen bir kitap. Senin takındığın aşırı Yahudi tavır bile bunu değiştirmiyor. Lütfen bu parayı al. Sana yalvarıyorum. Yalvarıyorum sana. Aksi halde Moishe Pipik yüzünden çektiğin acılar, yaşadığın utanç ve rezaletin yanında denizde bir damla gibi kalacak. Seni öyle bir yürüyen şakaya çevirecekler ki Moishe Pipik bile senin yanında, mukaddes ve iffetli laflar eden Elie Wiesel gibi görünecek. Pipik gibi bir ikizin çıkardığı rezaletleri özleyeceksin. Senin ve şöhretinin işini bitirdiklerinde Pipik, tevazunun, iffetin ve hakikat arayışının kişileştirilmiş hali gibi görünecek. Sakın onları ayartmaya kalkma; çünkü iş senin gibi bir tzaddik'in* bile karakterini katletmeye gelirse yaratıcılıklarının sınırı yoktur. Erdemli bir insan, şerefiyle yaşayan bir insan. Ben seni böyle tanıyorum ve böyle bir insanın şerefine leke sürülmesine karşı gelmeyi insani görevim addediyorum! Philip, al o evrak çantasını, eve götür ve halının altına koy. Kimsenin haberi olmayacak."

"Peki ya bunun karşılığında?"

"Yahudi vicdanın kılavuzun olsun."

* İbr.: Dürüst, erdemli. (ç.n.)

Okura Not

Bu kitap bir kurgudur. Kitabın 3. ve 4. Bölümlerinde aktarılan Aharon Appelfeld ile yapılan resmi söyleşi, ilk kez 11 Mart 1988'de *The New York Times*'ta yayımlanmıştır. 9. Bölüm'de geçen John Demjanjuk duruşmasındaki konuşmalar, 27 Ocak 1988 sabahında Kudüs Bölge Mahkemesi'nde görülen duruşmanın kelimesi kelimesine tutulan zabıtlarından alınmıştır. Bunların dışında kitapta geçen diğer isimler, karakterler, yerler ve olaylar yazarın hayal gücünün ürünü olarak kurgusal anlamda kullanılmıştır. Gerçek olaylar, yerler, yaşayan ya da ölmüş kişiler ile arasındaki benzerlikler bütünüyle rastlantısaldır.

Shylock Operasyonu, aynı zamanda, aynı yerde, aynı kimlikte bir araya gelen iki ayrı Amerikalı Yahudi yazar Philip Roth'un hikâyesini anlatıyor. Ve onların birbirleriyle olan çatışmasını...

Romanın ana karakteri Philip Roth gerçekte olduğu gibi başarılı bir yazardır ve yine gerçekte olduğu gibi, 1988 yılında tanınmış yazar Aharon Appelfeld'le görüşmek üzere İsrail'e gider. Aynı tarihlerde Philip Roth adında ve kendisini ünlü bir yazar olarak tanıtan bir başkası da İsrail'de birtakım karanlık ilişkilere girip çıkmaktadır.

Yazarın Pipik adını taktığı bu ikinci Philip Roth'a göre, Yahudi sorununun yegâne çözümü, Yahudilerin Arap tehdidinin hiçbir zaman kalkmayacağı İsrail'i terk edip Avrupa'ya dönmesidir. Şayet Yahudiler bunu başarabilirlerse, Avrupalılar sevinç içinde, "Yaşasın, Yahudilerimiz geri döndü!" diye haykırıp onları bağırlarına basacaktır. Yahudi sorununun nihai çözümü de budur!

Amerikalı yazar Philip Roth'un romanları içinde Shylock Operasyonu en deneysel olanıdır. PEN/Faulkner Ödülü'nü de alan bu roman beklentileri hızla yükseltiyor ama hemen ardından bizi yine başladığımız noktaya getiriyor.

Shylock Operasyonu'nda, gerçek karakterlerle hayali olanlar, gerçek olaylarla yazarın başından geçtiği iddia edilen olaylar iç içe geçmiş bir kurguyla anlatılıyor. Yazarın sürükleyici dili sayesinde kendinizi inanılmaz bir maceranın ortasında buluyor ve aynı zamanda roman boyunca Yahudi diyasporası, Siyonizm, antisemitizm, Filistin hakkında düşünmeye başlıyorsunuz.



AYRINTI YAYINLARI • EDEBİYAT
ISBN: 978-9755395517
9 789755 395517

28 TL